

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ

**Матеріали
XI Регіональної науково-практичної
конференції за міжнародною участю
(м. Дніпро, 1 грудня 2017 р.)**

2017

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ**

Матеріали
ХІ Регіональної науково-практичної
конференції за міжнародною участю
(м. Дніпро, 1 грудня 2017 р.)

Дніпро
ДРІДУ НАДУ
2017

УДК 35.075.5
ББК 67. 401. 12
П 78

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України
(Протокол № 10/210 від 24 листопада 2017 р.)*

Редакційна колегія:

О. Б. Кіреєва, канд. наук з держ. упр., доц.; **Г. Д. Голубчик**, канд. іст. наук, доц.; **Т. В. Хміль**, канд. філос. наук, доц.

П 78 Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XI регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 725 с. – Укр., рос. мовами.

Уміщено матеріали доповідей учасників XI Регіональної науково-практичної конференції «Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком» щодо актуального стану та перспектив розвитку соціально-гуманітарної сфери України, Росії, Білорусії, Казахстану.

Розраховано на фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів, студентів Національної академії державного управління при Президентові України, регіональних інститутів, інших вищих навчальних закладів.

УДК 35.075.5
ББК 67. 401. 12

© ДРІДУ НАДУ, 2017

ЗМІСТ

Секція 1

Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади управління соціальним розвитком: державний та регіональний вимір

Алейникова С. М. Основные подходы и проблемы в оценке и профессиональном развитии государственных служащих.....	15
Андилюк Т. В. Организационно-правовые условия занятости населения в Республике Беларусь.....	18
Бардович М. В. Государственное регулирование инновационного развития в Республике Беларусь.....	20
Бедрицкая А. С. Государственное регулирование асимметричной информации в Республике Беларусь.....	24
Біла С. О. Сценарне проектування систем публічного управління та адміністрування.....	27
Богачев Р. М. Модернізація соціальної системи та зміни управлінської діяльності.....	30
Бородін Є. Є. Медіація як ресурс соціального управління.....	32
Ботвінов Р. Г. Структурний аналіз публічної служби особливого призначення в Україні.....	35
Брасс А. А. Кибернетические основы управления социальным развитием	38
Бутник О. О. Формування соціально-економічного потенціалу населення та напрями його реалізації.....	41
Витко Т. Ю. Навчання публічних службовців в умовах реформування державного управління.....	44
Власюк М. В. Государственная услуга как категория государственного управления.....	46
Волкович Г. Д. Совершенствование противодействия бюрократизму и коррупции в системе государственного управления Республики Беларусь	49
Гулвич А. Ю. Протокол та етикет – основа нових стандартів та процедур у сфері публічної комунікації у світлі реформування системи державного управління.....	51
Даукш И. А. Направления анализа динамики показателей судебной статистики.....	54
Дахно О. Ю. Інструменти забезпечення політики територіальної цілісності України.....	55
Дёмушкина Л. О., Дуламбаева Р. Т. Роль антикризисной политики в решении социальных проблем.....	58
Демченко В. М. Мова публічного службовця в Україні: потреба реформування.....	61
Джусупова Р. С.-А. Развитие современной государственности, демократии и гражданского сознания.....	63
Динник І. П. Встановлення взаємодії «особа-суспільство-держава» в країнах Центрально-Східної Європи: досвід для України.....	68
Дорох В. В. Государственное управление социальным развитием в Финляндии.....	70

Дяченко Н. П. Прогнозування як функція державного управління.....	71
Жданович О. В. Адаптация и адаптивный подход в управлении инновационной деятельностью компании.....	74
Зозуля В. О. Демократичне врядування як умова сталого суспільного розвитку.....	76
Карпа М. І. Публічний інтерес у здійсненні публічної служби.....	78
Кастерова П. В. Структура государственных органов для осуществления финансового контроля в Республике Беларусь.....	80
Клейшмидт Ю. В. Інформаційне забезпечення в управлінні соціальним розвитком.....	82
Коваль Я. С. Соціальна діагностика як необхідний елемент механізму оцінювання державного управління.....	83
Козел А. В. Государственное регулирование индекса человеческого развития как цели устойчивого развития Республики Беларусь.....	86
Колосовська І. І. Пріоритетні напрями публічного адміністрування в соціальній сфері.....	88
Крокун С. А. Государственная поддержка социального предпринимательства в Республике Беларусь.....	91
Крысь Е. Г. Совершенствование деятельности местных исполнительных и распорядительных органов в Республике Беларусь в условиях информационного общества.....	93
Куйбіда С. В. Цілі і пріоритети державної політики в реалізації структурної реформи.....	96
Куліш П. Ю. Концептуальні засади формування державної політики у сфері зовнішньої допомоги.....	100
Кухарчик К. М. Проблемы кадровой политики Республики Беларусь.....	101
Лагутик В. Ю. Современная система мотивации государственных служащих.....	104
Лагутін В. Л. Механізми розвитку інноваційної діяльності в Україні.....	106
Ларіна Н. Б. Значимість суб'єктів публічного управління у розвитку інформаційного суспільства України.....	108
Лебедєва Н. А. Проблема реалізації мистецтв у державному управлінні...	110
Малик Е. Н. Специфика развития долгосрочных стратегий политики современного государства.....	113
Малоокий В. А. Дослідження факторів впливу на реформування публічного управління.....	118
Мамонтова Е. В., Пелєвін Є. Ю. Соціальна справедливість – глобальна ціль сталого розвитку.....	121
Михалюк В. В., Меркулова Ю. Г. Деятельность служб по связям с общественностью в органах государственного управления.....	124
Мороз В. М. Державне управління трудовим потенціалом: зміст дефініції та загальна класифікація.....	127
Пасько А. М. Концептуальні аспекти методології наукового дослідження.....	130
Пашко Л. А. Консенсусна культура як основа оптимізації управління суспільним розвитком.....	132

Побединский А. Э. Совершенствование таможенного регулирования как один из аспектов развития системы государственного управления Республике Беларусь.....	135
Решетніченко А. В., Канєвський А. Д. Футурологічні парадигми управління.....	137
Розмаріціна Н. А. Організаційно-управлінські засади запровадження електронних державних послуг в Україні.....	140
Романенко Є. О. Електронні довірчі послуги в Україні.....	143
Руқан Д. В. Социальное предпринимательство как фактор социально-экономического развития Республике Беларусь.....	146
Рябець К. А. Удосконалення організаційно-правових заходів діяльності органів публічного управління щодо оздоровлення басейнів річок.....	149
Семенова В. Н. Этапы развития современного капитализма: социально-мировоззренческий аспект.....	151
Сторожев Р. І. Роль суб'єктів публічно-управлінської діяльності у розвитку соціальної політики.....	154
Твердохліб О. С. Передумови та наслідки інформаційної стратифікації суспільства.....	157
Темирбекова А. Б. Социальные аспекты аграрной политики в Казахстане.....	159
Тетерін К. Ю. Представництво інтересів в державному управлінні.....	161
Томило А. О. Проблема безработицы в Республике Беларусь.....	163
Труш Д. Роль краудсорсинга в государственном управлении.....	166
Тулейко Е. В. Государственно-частное партнерство как объект проектно-ориентированного управления.....	168
Тупека В. Н. Проблемы регулирования гендерных отношений на государственной службе.....	172
Унгуряну А. В. Теоретичні аспекти адаптивного управління організацією.....	174
Фоменок А. Г. Электронное правительство Республики Беларусь.....	176
Хашисва Л. В. Концепт ідентичності в науці публічного управління.....	179
Шановалова І. Б. Джерела та пріоритети реформування системи державного управління на засадах прав людини.....	182
Шевчик А. А. Повышение кадрового потенциала персонала в организациях агропромышленного комплекса как основа управления социального развития сотрудников.....	185
Шляхова А. А. Ответственность в сфере государственного управления... ..	187
Шостак І. В. Інклюзивні інновації як інструмент управління соціальним розвитком.....	189
Щемелева Е. В. Подходы к установлению критериев оценки эффективности управления государственной собственностью.....	191
Секція 2	
<u>Економічні інструменти управління соціальним розвитком</u>	196
Антипенко Д. О. Создание новых рабочих мест путём стимулирования малого бизнеса в Республике Беларусь.....	196

Артюх С. И. Расширение рынков сбыта продукции производственного предприятия.....	198
Баран А. А. Влияние финансовой политики государства на общество.....	199
Берестень П. В. Антимонопольная политика Республики Беларусь и механизм ее реализации.....	201
Братко Б. Е. Финансовый механизм державного регулювання розвитку ринку нерухомості в Україні.....	204
Василевская А. А. Механизм перехода от перекрёстного к адресному субсидированию в Республике Беларусь.....	206
Вітряк Т. Б. Форми економічних інструментів управління соціальним розвитком регіону.....	209
Власюк В. Є. Управлінські дії держави, покладаючись на фінансову складову формування соціально орієнтованої економіки.....	212
Гребень С. Е. Світовий досвід організації державного фінансового контролю: основні аспекти та їх адаптація до України.....	213
Гуца В. Ю. Оффшорный бизнес: его специфика в Республике Беларусь	216
Гуца В. Ю., Охремчук О. А. Влияние деноминации на доходы населения Республике Беларусь.....	217
Дерунец Н. А. Направления совершенствования регулирования занятости населения в национальной экономике.....	220
Дерунец Н. А. Эффективность инвестиций в развитии национальной экономики.....	223
Дрякова Н. Д. Маркетинг в международной экономической интеграции	226
Ермакова Э. Э. Инжиниринг в инновационном развитии экономики.....	228
Казанцев А. М., Ракицкая Е. В. Открытая экономика и ее пример на Республике Беларусь.....	230
Казанцев А. М., Ракицкая Е. В. Пути интеграции национальной экономики Республике Беларусь в мировое хозяйство.....	233
Кемеж М. Л. Прогнозирование в системе государственного регулирования экономики Беларуси.....	235
Клименко І. М. Роль соціально-відповідального бізнесу у розбудові ефективної національної публічної політики.....	237
Климова Л. А., Вырвич А. Н. Экономические методы стимулирования экспортной деятельности на предприятии.....	240
Климова Л. А., Вырвич А. Н. Экспортная стратегия в системе производственной деятельности предприятия.....	242
Крылович Д. С. Монетарное регулирование инфляции в Республике Беларусь и мировая практика.....	245
Курілов Ю. Ю. Деконцентрація економіки: регіони Японії.....	248
Лагутик В. Ю. Интернет-маркетинг как инструмент продвижения товара в условиях конкурентной среды.....	250
Ланьгько А. А. Социальная ответственность в системе современной маркетинговой деятельности.....	252
Лахтанова А. С. Проблемы и пути стимулирования привлечения иностранных инвестиций в экономику Республики Беларусь.....	254

Лешкевич В. В. Логистика как фактор повышения конкурентоспособности предприятия.....	259
Лукьяненко П. В. Необходимость управления оборотными средствами для улучшения результатов деятельности предприятия и удовлетворённости персонала.....	261
Лыскович А. В. Государственное регулирование внешнеэкономической деятельности Республики Беларусь.....	263
Маляренко А. В. Стратегия развития строительного комплекса как элемент планирования социально-экономических преобразований.....	266
Мармашова С. П., Якутович С. С. Факторы развития экспортного потенциала Республике Беларусь.....	269
Мишкова М. П. Логистический потенциал как резерв экономического роста страны.....	272
Мошкарёва М. М. Управление государственным долгом Республике Беларусь.....	274
Назаренко Ю. А. Поняття «приховані активи» в контексті капіталізації підприємства.....	277
Павлова А. І. Розвиток підприємництва в житлово-комунальному господарстві регіону.....	278
Пичкарь А. Э. Механизм государственной поддержки предпринимательской деятельности в Республике Беларусь.....	282
Полищук Ю. А. Трансакційні витрати в умовах ринкової економіки.....	284
Путілов С. А. Принципи та механізм державного регулювання інвестиційних процесів.....	286
Рагель А. В. Система стимулирования и поддержки экспорта в Республике Беларусь, направления ее улучшения.....	290
Селенчик А. С. Проблемы государственного регулирования малого предпринимательства в малых населенных пунктах в Республике Беларусь.....	294
Славинская О. Ю. Государственное регулирование инновационной деятельности.....	296
Федорчак В. В. Аутсорсинг як економічний інструмент забезпечення попередження соціально-економічних ризиків.....	297
Хромов К. Н. Взаимосвязь инфляции и прямых иностранных инвестиций на примере Республике Беларусь.....	300
Чемель Л. А. Инвестиционная политика Республики Беларусь и механизм ее реализации.....	304
Шевченко Л. Г. Економічні аспекти державної політики одолання бідності.....	307
Шишко А. А. Качество жизни как экономический инструмент управления социальным развитием.....	309
Шкляр М. П., Бенош П. В. Государственно-частное партнёрство и корпоративная социальная ответственность как альтернативные источники финансирования социальной сферы Республики Беларусь.....	312

Секція 3

<u>Соціальний захист та соціальна безпека людини і суспільства</u>	316
Баран А. А. Влияние безработицы на государственную политику в Республике Беларусь.....	316
Баран А. А. Роль государства в миграционных процессах.....	318
Беззубко Л. В. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб.....	320
Бобрицький Л. В. Роль РНБО у питаннях боротьби з тероризмом.....	321
Бойко О. А. Державне управління у сфері цивільного захисту – важливий чинник безпечного розвитку суспільства.....	323
Василенко А. А. Фонд социальной защиты населения как инструмент социальной политики Республике Беларусь.....	326
Вербицький О. В., Помза-Пономаренко А. Л. Поняття соціальної напруженості та роль держави в управлінні нею.....	328
Глущенко С. А. Особливості законодавства щодо пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.....	330
Горбатюк С. Є. Громадські об'єднання і соціогуманітарна безпека в умовах трансформації соціальної політики.....	333
Гордієнко Є. П. Особливості державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців.....	336
Дубчак Л. М. Проблема низької ефективності ресоціалізаційних механізмів впливу на засуджених як загроза соціальному захисту суспільства.....	338
Дяченко А. В. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб.....	341
Євсюков О. П. Підходи до визначення змісту поняття державної безпеки у соціально-економічній сфері.....	344
Калин О. І., Степанченко А. В. Соціальний захист і соціальна безпека людини і суспільства.....	347
Карпівич В. А. Использование интерактивных технологий в процессе обучения безопасности жизнедеятельности.....	350
Кошель А. О. Совершенствование системы пенсионного обеспечения в Республике Беларусь.....	353
Кравченко М. В. Шляхи та проблеми залучення на публічну службу людей з особливими потребами.....	356
Крилова І. І. Безпечне водопостачання, як критерій соціальної безпеки...	358
Кришук А. Ю. Аналіз державних програм протидії СНІДу в Україні.....	361
Кропівницька М. Е. Запровадження послуги раннього втручання в умовах реформування системи надання соціальних послуг для осіб з інвалідністю в Україні.....	363
Ларін С. В. Особливості моделювання взаємодії держави і суспільства щодо захисту національних цінностей у сфері національної безпеки.....	367
Лешкевич В. В. Перспективы функционирования накопительной пенсионной системы в Республике Беларусь.....	370
Малюгина А. В. Обеспечение социальной безопасности региона в проекции эффективной занятости.....	372

Мельниченко О. А., Бойко В. М., Саханська Д. М. Надання паліативної допомоги онкологічно хворим в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення.....	375
Моисеева Л. А. Демографическая сфера как источник социальных угроз	378
Моисеева Л. А., Федонина О. В. Индикаторы оценки депопуляции населения.....	380
Овсяник В. М. Соціальна безпека в Україні та загрози національним інтересам громадян.....	383
Осипов А. В. Формы обеспечения национальной безопасности государства.....	387
Осипов А. В. Правовые основы обеспечения национальной безопасности Республике Беларусь.....	389
Пачинина Л. И., Пачинин В. И. Обеспечение национальных интересов в сфере демографической безопасности страны.....	391
Пирштук Д. И. Преодоление коррупции в Республике Беларусь.....	393
Рябова С. С. Направления поддержки инвалидов в Республике Беларусь	395
Савина Т. Н. Европейская модель корпоративной социальной ответственности как основа обеспечения социальной безопасности общества.....	398
Салієнко О. О. Конституційні гарантії соціального захисту громадянина	400
Сапіга В. С. Правові засади державної політики щодо військовослужбовців у трансформаційний період.....	402
Слюсарчук О. П. Аналіз системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.....	404
Соловийов Є. В. Аналіз вимушеної міграції на території колишнього СРСР в аспекті дослідження Чорнобильської катастрофи.....	406
Томило А. О. Опыт государственного регулирования занятости населения в германии и возможности его применения в Республике Беларусь.....	409
Чаплик М. М. Смертна кара vs довічне позбавлення волі: вітчизняні реалії.....	411
Чернявская А. А. Территориальная безопасность в условиях современного развития.....	414
Шведун В. О., Ігнат'єв О. М. Інформаційно-аналітичні механізми підвищення соціальної безпеки на державному рівні.....	415
Шведун В. О., Дручек К. С. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства в умовах євроінтеграції України у контексті підтримки соціальної безпеки суспільства.....	418
Шевченко Н. П. Вплив атестації робочих місць на виникнення права на призначення пільгової пенсії (огляд судової практики).....	419
Якимчук А. Ю. Інформаційне забезпечення управління еколого-економічною безпекою держави в умовах військово-політичної нестабільності.....	422

Секція 4

Соціально-політичний простір сучасності: проблеми та перспективи розвитку

Алімова І. Є. Внутрішньо переміщені особи в Україні: проблемні аспекти та шляхи вирішення.....	425
Антипенко Д. О. Развитие электронного правительства в Республике Беларусь.....	428
Бабина В. О. Політична спеціалізація як соціально-політичний феномен	430
Бабич О. Б. Інакомислення на користь урбаністичному розвитку.....	433
Бараховская В. П. Электронное правительство в Республике Беларусь... ..	436
Босько О. В. Онлайн-петиции как возможность участия граждан в управлении делами государства.....	439
Гавриков А. В. Абсентеизм как политическая реалья социально-политической трансформации постсоветских государств (причины и последствия).....	442
Гиренко Л. А. Поняття «еліта» в контексті визначення підходів до розгляду еліти з числа молоді.....	445
Дегтярев Д. В. Социальная реклама в системе массовых коммуникаций	448
Жарикова А. А. Организация работы с населением по месту жительства	451
Кальниш Ю. Г. Соціальні пільги та привілеї: триумф пострадянського патерналізму в сучасній Україні.....	454
Качала Т. М. Житлово-комунальне господарство як підсистема великого міста.....	457
Квеляшвілі І. М. Реалізація принципу транспарентності у формуванні іміджу державних інститутів.....	460
Кочман Е. В. Организационные мероприятия по энергосбережению в Республике Беларусь.....	462
Кришук Ю. А. Державне регулювання ринку житлової нерухомості.....	465
Кухарчик К. М. Позиционирование бренда компании с привлечением известных личностей.....	468
Лашкіна М. Г. Комуникативна стратегія сучасного соціально-політичного простору України: переваги та виклики.....	469
Мацевич М. Я., Валеїтєнок В. В. В. Гейзенберг и проблемы сепаратизма.....	472
Мисуно П. И. Польская диаспора в контексте международных отношений Республики Польша.....	475
Михайлов М. О. Актуалізація досліджень інформаційно-комунікаційного забезпечення виборчого процесу в Україні.....	479
Наумов Д. И. Социальная память и гражданская идентичность молодежи	482
Николаева В. І., Суворцева І. Ю. Вплив громадських інституцій на розв'язання соціальних проблем впо.....	485
Павлючок А. С. Реинтеграция Донбасса в европейском и мировом социально-политическом пространстве.....	488
Пасічник Д. С. Роль національних цінностей у процесах демократичного державотворення.....	494

Рарова Д. Р. Особливості запровадження механізмів парламентського контролю та аудиту в системі державного управління.....	496
Семенець-Орлова І. А. Розвиток громадянських компетентностей державних службовців засобами освіти для демократичного громадянства.....	499
Хміль Т. В. Етичні засади суверенітету.....	502
Чаплай І. В. Принципи формування державно-громадянської комунікації.....	504
Шуст А. С. Современные факторы общественно-политического развития стран Северной Африки.....	506
Ярошович В. І. Соціально-політичний розвиток молоді в організаціях та об'єднаннях: соціалізаційний аспект.....	510
<u>Секція 5</u>	
<u>Політика щодо розвитку освіти, культури, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я в контексті реалізації секторальних реформ</u>	
Бакай А. Є. Стан охорони здоров'я як ключовий індикатор державного управління: Україна і Світ.....	513
Беленець Т. О. Розвиток фітнес-індустрії як інструменту забезпечення оздоровлення населення в контексті соціального розвитку регіону.....	515
Богаченко М. М. Система житлово-комунального господарства як об'єкт управління.....	517
Бойко Л. В. Державна політика культурного розвитку регіону.....	520
Бойко Л. С., Воронкова В. Г. Принципи написання Smart-резюме.....	521
Болотин В. В. Инновационно-ориентированное образование руководителей.....	523
Васюк Н. О. Нормативно-правове забезпечення реформування системи охорони здоров'я в Україні.....	526
Вашко И. М. Профорентация и подготовка молодежи к успешному трудоустройству в процессе образования.....	529
Весельська М. В. Діагностика професійних компетентностей державних службовців у сфері освіти.....	532
Гаврилина И. А., Мельникова Т. В. Федеральные государственные образовательные стандарты как эффективный механизм реализации государственной образовательной политики.....	535
Гринчишин С. С. Кадрове забезпечення як основа реалізації молодіжної політики.....	538
Гутич Ю. В. Правовое регулирование в области физической культуры и спорта в Республике Беларусь.....	540
Дацюк В. В. Роль публічної політики в сфері охорони здоров'я.....	543
Долгая Н. А. Государственное регулирование развития фармацевтической промышленности Республики Беларусь.....	545
Дрень А. Ю. Совершенствование системы здравоохранения Республики Беларусь на основе внедрения новых технологий.....	548
Калюжний В. С. Механізми впровадження електронного навчання в системі вищої освіти України.....	551

Карпеко Н. М. Державно-громадське управління в системі реформування освіти України.....	553
Кипцевич А. С. Государственное регулирование туризма в Республике Беларусь.....	555
Кітуашвілі Л. І. Становлення стратегічного планування у сфері управління охороною здоров'я.....	559
Кланца А. І. Здоров'я нації як структурна складова публічної політики держави.....	561
Коврей В. А., Довнар Р. И. Некоторые аспекты формирования рынка платных медицинских услуг иностранным гражданам в Республике Беларусь.....	563
Кожокар М. В., Медвідь М. Методично-організаційні аспекти підготовки студентів чернівецького національного університету до занять та виконання контрольних нормативів з баскетболу.....	567
Кожокар М. В., Бідолах М. Засадничі структурні компоненти виховання студентів в громадських товариствах Чернівецького університету (1875 – кінця XIX ст.).....	569
Колпешева О. С. Особливості вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах в контексті розвитку освіти в Україні.....	572
Корякин А. И. Межведомственное взаимодействие как основной организационный механизм государственной молодежной политики.....	575
Кривенкова Р. Ю. Роль державного управління в туристичній галузі України: особливості реалізації туристичного потенціалу.....	578
Купрійчук В. М., Денисовець Ю. М. Державна політика щодо розвитку культури в контексті реалізації секторальних реформ.....	581
Кухальська Н. В. Соціальна підтримка молодіжи.....	584
Лукіна Т. О. Політика забезпечення якості освіти в контексті соціально-гуманітарного розвитку України.....	587
Мороз С. А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип постійного поліпшення.....	590
Науменко Р. А., Бериславська О. М. Компетентісний підхід у сучасній освітній політиці.....	593
Осадчук С. В. Економічні інструменти управління в галузі освіти.....	596
Подрігалю Л. В., Сокіл К. М. Алгоритм Моніторинг здоров'я дитячого населення, як відображення соціальної політики.....	597
Полохович В. И. Государственная молодежная политика.....	600
Палюх В. В. Механізми формування державної політики в галузі наукової діяльності.....	603
Сорока О. Я. Історичне минуле державотворення в контексті реформи медичної освіти.....	606
Теулович А. С. Государственное регулирование в сфере агроэкотуризма в Республике Беларусь.....	607
Хмирова А. О. Державно-управлінських аспектів удосконалення виховного простору вищого навчального закладу.....	610

Хорошко О. Б. Современные подходы к развитию инновационного образования в Республике Беларусь.....	612
Шандора Н. И. Государственная политика Республике Беларусь в системе здравоохранения.....	615
Широков С. Б. Патріотизм населення як ресурс державної влади.....	618
Шульга Н. Д. Тенденції формування освітньої політики європейського союзу як інструменту соціально-економічного розвитку.....	621
<u>Секція 6</u>	
<u>Трансформація соціальної політики в контексті децентралізації влади</u>	
Андрійв М. М. Трансформація компетенцій органів місцевого самоврядування в контексті децентралізації влади.....	624
Арушанян Т. Г. Роль органів місцевої влади в розвитку ресурсного потенціалу регіону.....	627
Боков О. В. Розвиток регіональних ринків праці в умовах децентралізації.....	629
Ворона П. В. Місцеве самоврядування Азербайджану: організаційно правові засади.....	632
Воронцовая Л. Г. Совершенствование контрактных отношений, регулирующих внутренние рынки труда научных работников Беларуси... ..	635
Гандзюк А. М. Стабільність діяльності парламентських фракцій як інструмент управління соціальним розвитком.....	638
Голуб В. Л. Інтеграція волонтерства в освітній простір як пріоритет державної політики.....	642
Гудко А. В. Зарубежный опыт в проведении антикоррупционной политики.....	644
Дауешова А. Е., Джунусбекова Г. А. Имплементация зарубежного опыта в управление городскими агломерациями Казахстана.....	647
Джунусбекова Г. А., Дауешова А. Е. Политика устойчивого развития малых и моногородов в Республике Казахстан.....	650
Долбик Г. Н. Государственно-частное партнерство: специфика и направление развития Республики Беларусь.....	653
Дубицький В. В. Модернізація державної служби: регіональний вимір... ..	656
Дуламбаева Р. Т., Дёмушкина Л. О. Аграрная политика и решение социальных проблем села.....	659
Дяченко В. С. Формування економічної стійкості аграрних підприємств як основа стійкого розвитку сільських територій.....	662
Зелінська Н. С. Управління соціально-гуманітарним розвитком на рівні місцевих органів публічної влади в умовах децентралізації.....	665
Зоріна Г. П., Попович М. Б. Перспективність провадження сільського зеленого туризму у Косяцькій ОТГ Івано-франківської області.....	668
Івашина Л. П. Умови забезпечення безпеки туристів у розвитку сільського зеленого туризму.....	669
Кабушко А. М. Роль устойчивого развития туризма в региональной социальной политике.....	672

Кірсєва О. Б. Формування освітньо-культурно-спортивного простору громади.....	675
Колодій О. М. Децентралізації – умова сьогодення.....	679
Кузьменко С. Л. Організація надання соціальних послуг в об'єднаній територіальній громаді.....	680
Липовська К. О. Інтелектуальні ресурси як джерело розвитку територій.....	683
Малахова С. О. Впровадження децентралізації та реформ місцевого самоврядування.....	684
Молоканова В. М. Програмно цільовий підхід у контексті реформування місцевого самоврядування.....	686
Нестеренко Г. Б. Ведення державного земельного кадастру при проведенні децентралізації влади.....	689
Рижок З. Р. Формування регіональної політики у сфері використання та охорони земель.....	691
Рождественская І. В. Бюджет участі: проблеми та рекомендації.....	694
Сергієнко Т. І. Концептуальні засади децентралізації у публічному управлінні.....	696
Сіренко Р. Р. Функціонування мережі фізкультурно-спортивних споруд Львівщини в контексті реалізації секторальних реформ.....	698
Тєсліцький Ю. П. Особливості розвитку сфери фізичної культури і спорту в контексті секторальних реформ.....	700
Тютюнник І. В. Модернізація публічного управління в європейських країнах в контексті децентралізації влади: принципи і тенденції.....	702
Шлапак І. О. Формування механізмів економічного зростання в регіоні..	704

СЕКЦИЯ 1

Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади управління соціальним розвитком

АЛЕЙНИКОВА СВЕТЛАНА МИХАЙЛОВНА

*канд. соц. н., начальник отдела кадровых технологий НИИ ТПГУ,
доцент кафедры государственного управления социальной сферой и
белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ И ПРОБЛЕМЫ В ОЦЕНКЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

Рассматриваемая тема включает в себя две составляющих оценки: профессиональной деятельности и профессионального развития госслужащих. Указанные составляющие непосредственно тесно связаны с такими двумя крупными тематическими направлениями, как: оценка эффективности деятельности госслужащих; мотивация выбора госслужащими профессиональной деятельности и её последующего осуществления.

Первый фактор при наличии четких критериев и прозрачности процедуры оценки обуславливает её значимую мотивационную функцию как в отношении оцениваемого, так и субъектов, проводящих оценку (служб, органов, подразделений). Второй фактор необходимо учитывать для избежания формального подхода не только при разработке программ обучения и развития, но и любой плано-отчетной документации. Оба направления при их сочетании и взаимодополняемости являются основными условиями качественного профессионального развития госслужащих и перспектив их продвижения по службе.

Теоретически профессиональное развитие определяется как последовательная смена состояний и уровней профессиональных знаний, умений, навыков, квалификации госслужащего, а также достижение им более высокого должностного статуса. Профессиональное развитие в управленческой среде, согласно данному подходу, тесно связана с социальной мобильностью и представляет собой перемещение между статусами: от реального статуса к ожидаемому, приписываемому к достигаемому. Структуру и содержание той или иной траектории развития (профессионального, образовательного, личного) составляет ряд компонентов: целевой, функциональный, технологический и др. В совокупности перечисленные компоненты составляют общую систему управления профессиональным развитием госслужащих.

Согласно еще одному теоретическому подходу, профессионализм представляет собой совокупность отношений на трех уровнях (к предмету деятельности, самой профессиональной деятельности и себе лично, т.е. самооценка). Профессиональное развитие, в свою очередь, определяется как «последовательная смена состояний и уровней специальных знаний, умений и навыков и обретение на этой основе более высокого социального статуса» [1, с. 21].

Украинскими авторами под профессиональным развитием понимается «формирование в государственных служащих качеств, профессионально значимых знаний, умений и навыков, необходимых для выполнения ими своих должностных функций и полномочий, реализации прав и исполнения

должностных обязанностей». Профессиональный и должностной рост рассматриваются в единой смысловой связке: «профессионально-должностной рост», что представляется наиболее адекватным изучаемому предмету [2, с. 17].

Соответственно оценка эффективности профессиональной деятельности госслужащего должна включать в себя оценку всех существующих уровней отношений. Идеальный же тип профессионализма соответствовать целерациональному типу деятельности в классификации М. Вебера, когда средства и методы реализации не рассматриваются отдельно друг от друга и соответствуют поставленной цели. Исходя из принципа целесообразности обосновывается актуальность праксиологического подхода, т.е. рационализации любого вида профессиональной деятельности.

Учитывая многомерность оценки профессиональной деятельности, обосновывается актуальность разработки акмеологического подхода, в рамках которого в научной литературе предложен алгоритм комплексной диагностики. Проведение диагностики возлагается на специализированные центры оценки (ассесмент-центр). Главным акцентом в акмеологическом подходе является возможность объединить в одной оценке как профессиональные, так и личностные характеристики госслужащих.

В методологическом плане сложностью в осуществлении подобной оценки является оценка не только профессиональных, но и личностных качеств госслужащего. Если систем оценки профессиональных качеств и эффективности профессиональной деятельности разработано значительное количество, включая многочисленные модели KPI, SWOT-анализа и др., то оценка личностных качеств всегда связана с риском субъективности, а потому носит условный характер и не может быть стандартизирована.

Необходимо также учитывать проблему мотивации – объективное преобладание материальных стимулов над профессиональными, когда профессиональный рост становится средством достижения определенного социального и материального статуса, а не собственно целью. Отсутствие на сегодняшний день взаимосвязи между профессиональным и карьерным ростом, а также другими стимулирующими и предписывающими механизмами проведения оценки эффективности профессиональной деятельности значительно затрудняет формирование качественного, неформального подхода к данной процедуре. Поэтому попытка отнесения ее к устоявшимся практикам или институтам пока является дискуссионной.

В качестве конкретных инструментов и методов оценки эффективности профессиональной деятельности госслужащих в рамках указанных подходов предлагаются: тестирование, различные виды анкетирования, оценочно-диагностическая либо квалификационная карта, SWOT-анализ, профессиограмма управленческой деятельности, метод «360 градусов» и др.

На практике перечисленные методы, как правило, не регламентированы и, если и применяются, то эпизодически. Сама же процедура оценки в сфере государственного управления фактически отсутствует: она, как правило, не формализована и сводится к аттестации. Аттестацию при значительных оговорках можно отнести к инструментам лишь оценки профессиональной деятельности, но не личностных качеств оцениваемого лица.

Принимая во внимание указанные проблемы методологического характера, наиболее корректным при совмещении процессов оценки и развития выступает системный подход и принцип моделирования. Модель оценки и профессионального развития может включать в себя различные

компоненты: личностные (психологические, ценностные) характеристики, компетентность, уровень интеллекта, способность принимать управленческое решение и др. К конкретным механизмам оценки в таком случае относятся:

- правовые, включающие в себя законодательные и подзаконные нормативные акты, а также правоприменительную практику;
- организационные, предполагающие включение тех или иных процедур оценки в работу кадровых служб (аттестация, конкурс, квалификационный экзамен и др.);
- квалификационные, подразумевающие параметры оценки эффективности деятельности, взаимодействия, личных и профессиональных качеств госслужащего.

Таким образом, в качестве основных теоретических подходов к оценке и профессиональному развитию госслужащих рассматриваются:

- компетентностный, предполагающий оценку соответствия его профессиональных характеристик перечню компетенций (квалификационных требований), которыми он должен владеть;
- праксиологический, предполагающий анализ соответствия друг другу целей, мотивов и методов осуществления госслужащим профессиональной деятельности, т.е. формирование целерационального типа действия;
- акмеологический, основное внимание уделяющий ценностным ориентациям госслужащих как основы мотивационной системы любой профессиональной деятельности, в том числе в сфере государственного управления;
- функциональный, ориентированный на выявление и структурирование целевых и вспомогательных функций, осуществляемых госслужащим.

Общим во всех подходах является то, что они, как правило, не затрагивают вопросы оценки личностных качеств и ориентированы либо на оценку эффективности деятельности, либо на оценку соответствия профессиональных качеств госслужащего предъявляемым требованиям. помимо этого, осуществленная тем или иным методом оценка деятельности и профессионального развития госслужащего не предполагает дальнейшего этапа по формированию программ его обучения. Оценка деятельности и профессиональное развитие госслужащих представляют собой не отдельные этапы одной процедуры или системы, а две самостоятельные сферы, не пересекающиеся в своих целях, функциях и методах реализации.

Список использованной литературы:

1. Ручкин А. Н. Управление профессиональным развитием муниципальных служащих : автореф. дисс... канд. соц. Наук : 22.00.08 / А. Н. Ручкин ; Поволжская акад. гос. службы им. П. А. Столыпина. – Саратов, 2003. – 24 с.

2. Реформування професійного навчання державних службовців в Україні: проблеми та перспективи : монографія / С. М. Сербогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська [та ін.]. – К. : НАДУ, 2013. – 112 с.

АНДИЛЕВКО ТАТЬЯНА ВАЛЕРЬЕВНА

научный сотрудник сектора трудовых отношений отдела человеческого развития и демографии ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ УСЛОВИЯ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

К настоящему времени в сфере занятости произошли существенные изменения. Ключевым фактором этих изменений явился современный этап научно-технического прогресса и, прежде всего, развитие информационных технологий. Информационные технологии сегодня стали неотъемлемым инструментом, усиливающим человеческий интеллект. Данные обстоятельства оказали влияние на изменение спроса владельцев капитала на рабочую силу в направлениях объективной возможности сокращения числа рабочих мест, изменения их качества по условиям найма, увеличения требований к образовательному уровню и навыкам работников. В этих условиях только небольшая часть высококвалифицированных работников, обладающих широкими универсальными компетенциями, может диктовать свои условия на рынке труда. Большая часть наемных работников вынуждена встраиваться в требования работодателей, принимая любые, все чаще нестандартные условия найма.

В Республике Беларусь вопросам занятости населения придается особая значимость. Регулирование трудовых и связанных с ними отношений осуществляется на основании норм Трудового кодекса Республики Беларусь. Трудовой кодекс применяется только в отношении работников и нанимателей, заключивших трудовой договор на территории Республики Беларусь [1]. Занятость на условиях трудового договора (контракта) принято считать стандартной – формальной или «официальной». В связи с этим государственная политика и законодательные правила, регулирующие занятость по трудовому договору (контракту) сбалансированы и включают социальную защиту, льготы и гарантии для граждан занятых на этих условиях. В тоже время, Трудовой кодекс Республики Беларусь допускает в организации такой занятости множество нестандартных условий: совмещение профессий, замещение работника, посменная работа, работа неполный рабочий день, работа в сверхурочное время, в государственные праздники и выходные дни, гибкий режим рабочего времени и другие. Помимо этого, на практике часто имеют место ситуации, когда условия формальной занятости дополняются отдельными неформальными условиями, например, неоплачиваемая работа на условиях испытательного срока или стажировки, неоплачиваемая работа сверхустановленного времени, выплата части заработной платы в «конверте», оформление работника на условиях частичной занятости при фактической работе полный рабочий день. Данные ситуации иницируются работодателями; они связаны с тем, что в Республике Беларусь обязательства по социальному страхованию занятых граждан полностью возложены на работодателей (ставка налоговых отчислений с заработной платы работника в Фонд социальной защиты населения составляет 1 %, для работодателей – 34 % за каждого работника). Вследствие этого работодатели стремятся сократить издержки на труд, скрыть доходы и уклониться от уплаты налогов.

Вместе с тем в Республике Беларусь увеличивается практика использования таких нестандартных форм трудовой деятельности, как

занятость на условиях гражданско-правовых договоров, различные виды самозанятости. Для регулирования нестандартных форм занятости разрабатываются законодательные правила, устанавливающие порядок осуществления трудовой деятельности и меры государственной социальной защиты нестандартно занятых граждан. В частности, Указом Президента Республики Беларусь от 6 июля 2005 г. № 314 «О некоторых мерах по защите прав граждан, выполняющих работу по гражданско-правовым и трудовым договорам» предусмотрено обязательство заказчика (работодателя) перед исполнителем (работником) по уплате обязательных взносов на государственное социальное страхование в Фонд социальной защиты населения и в Белорусское республиканское унитарное предприятие «Белгосстрах». Занятость на условиях гражданско-правового договора засчитывается в трудовой стаж работника, продолжительность которого определяет право на получение пенсии по возрасту. Однако, так как установленные требования к размеру трудового стажа для получения пенсии по возрасту достаточно высокие, а работа на условиях гражданско-правового договора, как правило, является временной, отработать необходимый период времени практически невозможно. Трудовую деятельность на условиях самозанятости относят к предпринимательской деятельности, поэтому такая трудовая деятельность не попадает под действие норм Трудового кодекса Республики Беларусь и регулируется нормами Гражданского кодекса Республики Беларусь. В соответствии с этим на самозанятых граждан в Беларуси не распространяются льготы и гарантии, установленные для наемных работников; их деятельность полностью или частично не подлежит государственному социальному страхованию.

В настоящее время в Республике Беларусь существует проблема качества рабочих мест, которая заключается в частом неудовлетворении зарплатных ожиданий работников, несоответствии требований, как работников, так и работодателей к основным и дополнительным условиям трудовых соглашений. В условиях нехватки достойных рабочих мест все больше работников прекращают поиск работы. Наблюдается тенденция снижения уровня участия трудоспособного населения в составе рабочей силы на фоне сокращения его численности; увеличивается число граждан, задействованных в незащищенных формах занятости. Эти процессы в перспективе неизбежно приведут к росту бедности и социальному неравенству.

Данные выводы подтверждают следующие статистические показатели [2]:

- численность населения в трудоспособном возрасте в 2011-2015 гг. снижалась в среднем на 62 тыс. человек ежегодно; доля трудоспособного населения в общей численности населения составила в 2015 г. – 58,2 % (в 2010 г. – 61,4 %);

- доля занятых в экономике в общей численности населения в 2015 г. составила 47,3 % (в 2010 г. – 49,6 %); доля занятых граждан трудоспособного возраста в общей численности населения страны в 2015 г. составила 42,8 % (в 2010 г. – 46,1 %).

- в 2015 г. были не заняты 26,5 % в численности граждан трудоспособного возраста или 1463,6 тыс. человек (в 2010 г. – 25,0 % или 1459,0 тыс. человек).

Показательной стала ситуация, сложившаяся в связи с принятием Декрета Президента Республики Беларусь от 2 апреля 2015 г. № 3 «О предупреждении социального иждивенчества», который спровоцировал

резкий рост регистрации безработных граждан. В 2015 г. по сравнению с 2014 г. количество зарегистрированных безработных граждан увеличилось в 1,9 раз. Как следствие, коэффициент напряженности на рынке труда увеличился с 0,7 в 2014 г. до 1,6 в 2015 г. Интересен факт, что для 60 % зарегистрированных безработных причиной потери работы явилась инициатива нанимателя (чаще всего – не продление контракта); 34 % уволились по собственному желанию (соглашению сторон) и только 3 % потеряли работу в связи сокращением или ликвидацией предприятия.

На наш взгляд, сфера занятости в Республике Беларусь нуждается в разработке мер действенной активной государственной политики. В первую очередь, в трудовом законодательстве следует четко определить разрешающие и запрещающие правовые нормы, регулирующие трудовые отношения между работником и работодателем; установить строгий контроль над выполнением законодательных правил. Необходимо уделять внимание повышению квалификации, профессионально-технической подготовке и обучению работников. В этом направлении важно предусмотреть для работников возможности беспрепятственно повысить трудовую квалификацию за счет собственных средств, средств работодателей, средств государственного бюджета. Важнейшим направлением государственной политики в сфере занятости должна стать адекватная защита работников, участвующих во всех формах занятости.

Список использованной литературы:

1. Трудовой кодекс Республики Беларусь // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.
2. Труд и занятость в Республике Беларусь // Национальный статистический комитет Республики Беларусь : стат. сб. – 2016. – Режим доступа : www.belstat.gov.by.

БАРДОВИЧ МАКСИМ ВАЛЕНТИНОВИЧ

*студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Необходимостью внедрения инноваций не только в экономику страны, но и в социальную сферу. Инновационная система охватывает все сферы жизнедеятельности общества и имеет своей целью привнесение новшеств, которые позволят усовершенствовать производственный процесс создания продукции, добиться поставленных целей более экономически целесообразными средствами, создание новых рабочих мест в сфере услуг, которая в последнее время получило развитие, экономический рост государства.

Проблема новаций и их создателей имеет особое значение для Республики Беларусь, поскольку, не располагая достаточными природными ресурсами, страна выбрала интеллектуально-инновационный путь развития.

Главная причина низкой инновационной активности субъектов хозяйствования в стране связана с недостатком финансовых ресурсов и, соответственно, ограниченным доступом к ним. Данное обстоятельство убедительно свидетельствует о том, что в монетарной, кредитно-денежной и

фискальной системы страны содержатся значительные неиспользованные резервы для стимулирования инновационной активности отечественных предприятий и национальной экономики в целом.

Основным проблемным вопросом при осуществлении инновационной деятельности в республике остается низкий уровень инвестирования в инновационные проекты. Целевое бюджетное финансирование инновационных проектов Государственных программ остается достаточно низким и характеризуется отсутствием единого механизма координации и контроля за данным процессом.

При объеме ВВП Республики Беларусь, составляющем около 76 млрд. долларов США, изыскать средства одновременно на создание новых наукоемких производств и на техническое перевооружение традиционных секторов экономики внутри страны является проблематичным. Недостаток внутренних ресурсов капитала, направляемого на создание и модернизацию производств, является сдерживающим фактором инновационного развития Республики Беларусь.

По-прежнему остается невысокой доля бюджетного финансирования науки (в настоящее время – в пределах 0,25-0,3 %).

Состав мероприятий государственных и других программ и сроки завершения их выполнения в целом определяются выделяемым объемом финансирования. Уменьшение объема финансирования приводит к невыполнению отдельных мероприятий и, соответственно, оказывает влияние на эффективность программы в целом. Одновременно имеет место распыление государственных средств.

Ряд НИОК(Т)Р оказываются недостаточно эффективными.

Во многом это связано с тем, что выбор тематики исследований и разработок определялся на основе ранее достигнутых результатов и созданных заделов. Причиной неэффективности отдельных инновационных проектов, выполняемых в рамках государственных программ, является недостаточная проработка вопросов маркетинга и будущей рыночной конъюнктуры. При этом для внедрения результатов разработок не применяется практика создания проектных команд, способных выстроить (найти, выявить) успешную модель бизнеса и реализовать ее, создав в конечном итоге организацию, способную вести успешную конкурентную борьбу на рынке на протяжении длительного периода.

Основным документом, определяющим инновационное развитие страны, является Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 гг. В соответствии с проводимой государственной политикой инновационное развитие экономики предусматривает создание эффективно функционирующей инновационной инфраструктуры.

Сегодня в качестве субъектов инновационной инфраструктуры в Республике Беларусь осуществляют деятельность 15 юридических лиц, в том числе 12 технопарков и 3 центра трансфера технологий (табл. 1). Кроме того, в Республике Беларусь с 2010 г. функционирует белорусско-китайский Научно-технологический парк в г. Чанчуне, а с 2011 г. – особая экономическая зона Китайско-белорусский индустриальный парк.

Однако, несмотря на достаточно большую разветвленность инновационной инфраструктуры Республики Беларусь, существенного влияния на важнейшие макроэкономические показатели она пока не оказывает. Удельный вес отгруженной инновационной продукции в общем объеме отгруженной продукции промышленности снизился с 17,8 % в 2013 г.

до 13,9 % в 2014 г.

Таблица 1

Элементы инновационной инфраструктуры Республики Беларусь

Элементы инновационной инфраструктуры	2005	2010	2015
Инновационно-активные предприятия	318	381	455
Парк высоких технологий (многофункциональный)	1	1	1
Научно-технические парки	4	11	12
Центры трансфера технологий, включая представительства Республиканского центра трансфера технологий	12	35	45
Научно-производственные (научно-практические) центры	56	40	60
Инновационные центры, в т.ч. информационные и маркетинговые, учебно-производственные центры повышения квалификации	15	76	100
Бизнес-инкубаторы	9	9	17
Проектно-конструкторские организации	20	25	30
Инжиниринговые организации	5	10	15
Научно-технические библиотеки, включая заводские библиотеки	476	490	490
Белорусский Инновационный Фонд	1	1	1
Венчурные организации		1	1

Следует отметить низкие темпы создания новых субъектов инновационной инфраструктуры, при этом наблюдается низкий уровень взаимодействия как между субъектами инфраструктуры, так и с субъектами других блоков инновационной системы на всех уровнях. Так, например, отношения между субъектами хозяйствования и университетами имеют ярко выраженную учебную окраску, а контакты в области научных исследований и разработок носят скорее разовый характер. Отмечается низкая инновационная активность промышленных предприятий и субъектов малого предпринимательства.

В целом отмечается неразвитость финансового блока инновационной инфраструктуры. Финансирование инновационной деятельности осуществляется в основном за счет государственных программ, функционирующие субъекты финансового блока инновационной инфраструктуры не готовы вкладывать средства в рискованный инновационный бизнес, так как нет эффективно работающего законодательства, регулирующего деятельность в этой сфере. Существующая инновационная инфраструктура предоставляет недостаточно развитые механизмы коммерциализации инноваций, практически отсутствуют формы финансирования, отличные от государственных (венчурное финансирование, лизинг, участие в акционерном капитале и т.п.).

Таким образом, для создания успешно функционирующей инновационной инфраструктуры в республике предстоит решить ряд проблем, однако большая работа по созданию самих объектов инновационной инфраструктуры уже выполнена.

С учетом мировой практики налогового стимулирования инновационной деятельности предлагается ввести следующие льготы:

- предоставление инвестиционного налогового кредита на инвестиции в

технологическую модернизацию предприятия, предполагающего организацию производства инновационной продукции;

– введение «налоговых каникул» (освобождение от уплаты налога на добавленную стоимость и налога на прибыль) для организаций, выпускающих инновационную продукцию, в первые пять лет их работы. Указанные меры обеспечат выравнивание налоговой нагрузки на разных стадиях инновационного цикла и увеличат возможности предприятий в финансировании исследований и разработок, что позволит увеличить долю внебюджетного финансирования науки, а также активизирует создание высокотехнологичных производств.

Для активизации патентно-лицензионной деятельности, коммерциализации объектов интеллектуальной собственности (далее – ОИС) предлагается принять комплекс мер:

– создание Национального агентства по коммерциализации объектов интеллектуальной собственности;

– развитие инфраструктуры в сфере интеллектуальной собственности (далее – ИС), включая соответствующие службы организаций и институт оценщиков, патентных поверенных;

– введение льготы по уплате патентной пошлины (50 % действующей ставки) для научно-исследовательских институтов и высших учебных заведений;

– компенсация научным организациям затрат на патентование объектов промышленной собственности за рубежом;

– уменьшение налогооблагаемой базы при исчислении налога на прибыль на сумму затрат на патентно-лицензионную деятельность субъектам хозяйствования;

– использование передачи лицензий на новые разработки «в долг» на условиях возмещения затрат из будущей прибыли предприятия – получателя нововведения в качестве инструмента стимулирования распространения нововведений. Успешная реализация политики организаций в сфере ИС возможна только при хорошо отлаженном организационном сопровождении основных четырех этапов, связанных с созданием, правовой охраной, введением в гражданский оборот и защитой ОИС. Для выполнения всего комплекса работ необходимы специалисты соответствующей специальности и квалификации, их целевая широкая подготовка.

На сегодняшний день в Беларуси ощущается дефицит специалистов высшей квалификации патентоведов, маркетологов в инновационной сфере.

За последние годы в стране наблюдается сокращение удельного веса инновационно активных предприятий промышленности – с 21,7 % в 2013 г. до 19 % в 2015 г.

Показатель «удельный вес отгруженной инновационной продукции в общем объеме отгруженной продукции промышленности» в январе – июне 2016 г. составил 13,9 %, что выше, чем в 2015 г., – 12,9 %; в 2013 г. аналогичный показатель составил 17,8 %.

Белорусские предприятия ориентированы главным образом на простое обновление существующего парка машин и оборудования, локальное совершенствование технологических процессов в рамках существующих укладов.

Для преодоления негативных тенденций необходимо принять комплекс мер по активизации инновационной деятельности:

– создание инжиниринговых центров для сопровождения процесса

внедрения в производство научно-технической продукции;

– расширение функций субъектов инновационной инфраструктуры в области коммерциализации объектов интеллектуальной собственности;

– создание специализированных подразделений научных организаций по управлению инновационными проектами;

– дальнейшее развитие и государственная поддержка системы венчурного финансирования, стартап-движений, страхование инновационной деятельности;

– создание консорциума, организующего эффективное взаимодействие технопарков и других организаций для трансфера технологий и представляющего интересы своих членов во взаимоотношениях с органами государственной власти и местного самоуправления, а также содействующего своим членам в решении социальных, экономических, научно-технических, управленческих проблем. Но и этого будет недостаточно, если сохранится тенденция снижения доли затрат на инновации в ВВП, которое имело место в 2013-2015 гг. – 1,67, 1,38 и 1,32 % соответственно. Необходимы инвестиции как для развития инновационной инфраструктуры, так и для реализации крупных инновационных проектов.

Список использованной литературы:

1. Исследование INSEAD: Глобальный индекс инноваций 2012 года // Центр гуманист. технологий. Экспертно-аналитический портал. – Режим доступа : www.gtmarket.ru/news/2012/07/06/4531.

2. Шашко А. А. Сравнительный анализ инновационного развития Беларуси и Китая в международных рейтингах / А. А. Шашко. – Режим доступа : www.belisa.org.by/pdf/Publ/Art5_i32.pdf.

3. Беларусь в Глобальном инновационном индексе оказалась между Ираном и Кенией. – Режим доступа : www.thinktanks.by/publication/2016/08/16/belarus-v-globalnom-innovatsionnom-indexe-okazalas-mezhdu-iranom-i-keniey.html.

4. The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation. – Access mode : www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report.

5. The Global Innovation Index 2015: Effective Innovation Policies for Development. – Access mode : www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/gii-full-report-2015-v6.pdf.

БЕДРИЦКАЯ АНАСТАСИЯ СЕРГЕЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ АСИММЕТРИЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Асимметрия информации – это положение, при котором один субъект рынка располагает более важной или более полной информацией, нежели другой заинтересованный субъект рынка.

Реклама, а тем более недостоверная реклама, является фактором влияющим на информирование покупателя о товаре. Важной мерой борьбы с асимметричной информацией является установление государством четких правил игры на конкурентном рынке. Проблемы асимметричной информации

могут быть решены в том случае, когда к покупателям поступают сигналы о качестве благ.

Недостовойной является реклама, не соответствующая действительности в отношении:

- прав на использование государственных символов (флага, герба, гимна), а также символов международных организаций;
- результатов интеллектуальной деятельности, исследований или испытаний;
- ссылок на какие-либо рекомендации либо на одобрение организаций или граждан.

Такая реклама запрещена законом № 225-З «О рекламе», принятым 10 мая 2007 г. В целях исключения случаев введения потребителей рекламы в заблуждение относительно, например, характеристик, стоимости товара или услуги либо условий их оплаты, условий проведения рекламных акций, в данную редакцию закона внесены некоторые изменения, в частности требования, предусмотренные ч. 7 ст. 10.

Предупредительные надписи и иная обязательная к размещению в рекламе информация должны быть выполнены четкими буквами и цветом, контрастирующим с цветовым фоном площади рекламы, на которой размещается информация.

Указанные в рекламе сноски, уточняющие содержащуюся в рекламе информацию, номера телефонов, доменное имя сайта, номер и дата выпуска печатного средства массовой информации, содержащего информацию об объекте рекламирования, выполняются четкими буквами и шрифтом, размер которого не должен быть менее половины наибольшего размера шрифта, используемого в рекламе. Такая информация в рекламе на телевидении и мультимедийной рекламе должна занимать не менее пяти секунд, при длительности указанной рекламы менее пяти секунд – размещаться (распространяться) на протяжении всего времени рекламы, а в рекламе на радио – озвучиваться [1].

Ещё один серьёзный минус рекламы – недостаток информации. Здесь используются слишком абстрактные понятия, потребитель не получает достаточного количества информации, чтобы объективно оценить товар.

С точки зрения информационного права при выполнении информационных процессов возникают общественные отношения, подлежащие правовому регулированию в информационной сфере.

Сбои в информационных процессах, такие как искажение, неполнота информационных отношений и их недооценка и т.п., существенным образом затрагивают общественную и информационную безопасность, затрудняют управление в обществе. В такой ситуации на первое место необходимо ставить важнейшим показателем качества информационной деятельности и построения единого информационного пространства информационную безопасность личности, общества и государства. При этом нормальная жизнедеятельность гражданина, общественных и государственных институтов в информационной сфере возможна только в условиях четкой, последовательной и систематизированной правовой регламентации этой сферы [2].

Одним из актуальных методов государственного регулирования асимметричной информации является информатизация процессов на всех уровнях: от отдельных организаций до государства в целом. Цифровая трансформация экономики (информатизация) – это одно из слагаемых роста

конкурентоспособности отраслей экономики, основанного на инновациях.

Ключевым направлением работы Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 гг. станет перевод административных процедур и государственных услуг в электронный формат (электронное правительство), что позволит повысить прозрачность государственного управления, упростить ведение бизнеса и взаимодействие государства и граждан.

Другим значимым проектом станет создание национального портала открытых данных государственных органов и организаций. На портале будет размещаться в открытом доступе общественно полезная информация, которая в дальнейшем может быть использована для создания электронных услуг.

Решение этих задач будет осуществляться путем выполнения Государственной программы развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы, утвержденной постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 23 марта 2016 г. № 235 [3].

Таким образом, для эффективного государственного регулирования асимметричной информации необходимо тщательно разработать законодательство по данному вопросу, постоянно следить за меняющимися тенденциями в обществе; не допустить двойного толкования законов и нормативно-правовых актов; нейтрализовать пробелы в законодательстве; проводить информатизацию процессов на всех уровнях.

Однако возникает реальная угроза внешних несанкционированных воздействий посредством сети Интернет на информационные системы и информационные ресурсы, что может привести к нарушению целостности и утере электронной информации. Поэтому крайне важно:

- тщательно проработать законодательные акты, исключить возможные неточности, пробелы в законодательстве;

- назначить ответственных лиц;

- предотвратить доступ неавторизованных пользователей и разграничить доступ зарегистрированных пользователей к активам информационных систем;

- создать парольную защиту и продуманную схему авторизации пользователей в информационной системе [4].

Очевидно, что полностью избавиться от асимметричности информации невозможно, но представленный перечень мер может минимизировать её негативные последствия.

Список использованной литературы:

1. О рекламе : закон Республики Беларусь от 10 мая 2007 г. № 225-З. – Режим доступа : www.pravo.by.

2. Вечорко В. Ю. Информационный процесс как движение правовой информации от ее источника к потребителю. – Режим доступа : www.elib.bsu.by.

3. Об утверждении Программы деятельности Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 5 апреля 2016 г. № 274. – Режим доступа : www.pravo.by.

4. Об усилении мер в области информационной безопасности : приказ Министерства Здравоохранения Республики Беларусь от 12 августа 2016 г. № 1-1-9/2157. – Режим доступа : www.pravo.by.

БІЛА СВІТЛАНА ОЛЕКСІЙВНА

д. держ. упр., професор, заслужений економіст України, професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету

СЦЕНАРНЕ ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Система публічного управління та адміністрування перебуває під постійним впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів (які, у свою чергу, постійно змінюються у відповідності до зміни соціально-економічної та політичної ситуації в країні, відповідно до викликів глобалізації). Врахувати зміст, спрямованість, ризики та очікувані наслідки настання цих впливів – одне з базових завдань науки публічне управління. Від цього залежить дієвість публічного управління та адміністрування, соціальна стабільність, успішний розвиток країни в цілому. Врахувати внутрішні та зовнішні впливи дозволяє сценарне проектування систем публічного управління та адміністрування.

Об'єктом сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування виступають конкретні сфери суспільного розвитку, окремі складові соціально-економічної системи країни, інституційне середовище, людський розвиток тощо, які, у свою чергу, виступають невід'ємною складовою та умовою успішного функціонування системи публічного управління. Завдяки сценарному проектуванню, на основі оцінок наявних ресурсів (власних та залучених), кадрового потенціалу, врахування реальних та потенційних ризиків і загроз (як ендогенних, так і екзогенних) можливо отримати науково обгрунтовані варіанти базових сценаріїв розвитку показників реалізації чітко визначених цілей, завдань публічного управління та адміністрування. Сценарне проектування систем публічного управління та адміністрування дозволяє отримати сценарії (що органічно поєднують у собі – експертні оцінки, передбачення, прогнози) розвитку подій (в країні, на регіональному, місцевому, локальному рівні), а також скорегувати методи, механізми, інструменти, оптимізувати алгоритм прийняття управлінських рішень та оптимізувати роботу управлінської системи в цілому задля досягнення поставленої мети публічного управління, виходячи з обставин, що склалися та з урахуванням внутрішніх та зовнішніх умов (факторів, чинників та факторів впливу), які є наявними на початку сценарного проектування та які можуть змінюватися впродовж певного періоду часу, а також – впродовж усього періоду сценарного проектування.

Сценарій представляє собою загальний опис стану об'єкта (ситуації) у майбутньому, і складається із узгоджених, логічно взаємопов'язаних між собою процесів, формулювання очікуваних наслідків тих чи інших подій. Розробка сценаріїв передбачає певну послідовність розвитку процесів (подій), що враховують: позитивний, нейтральний та негативний вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на попередньо визначений об'єкт розвитку (ціль суспільного розвитку). Сценарій передбачає якісний опис подій (процесів, ситуації, алгоритму досягнення означених цілей). Методами розробки сценаріїв можуть бути як суб'єктивні, експертні (у т.ч. словесні), аналітичні прийомні оцінки, так і кількісні методи (статистичні, економіко-математичні, методи теорії ймовірності) тощо. На «виході» сценарію – якісні показники розвитку ситуації (досягнення цілі), які визначають альтернативні варіанти

вирішення однієї з цілей, наприклад – певної, сформованої цілі у сфері публічного управління. Прогнозування процесів, переважно, передбачає кількісні методи їх побудови: статистичні, економіко-математичні, матричні, застосування методу «витрати-випуск» та ін. На «виході» прогнозу – чіткі кількісні показники, які, як правило, стають орієнтирами для розробки планів та стратегій.

При розробці сценаріїв, як правило, пропонується одразу декілька їх варіантів залежно від поведінки об'єкту та характеру зміни внутрішніх та зовнішніх факторів впливу. У практиці публічного управління розрізняють розробку консервативного, оптимістичного та песимістичного сценарію.

Консервативний сценарій (часто його характеризують як «усереднений», «нейтральний») – будується на припущенні щодо інерційного («повзучого», статичного) розвитку подій. Зокрема, такий сценарій передбачає збереження (або ж – незначне покращення) чинного, існуючого на момент початку дії сценарію, стану об'єкта сценарного проектування внаслідок такого ж консервативного (статичного, нейтрального) впливу зовнішніх («екзогенних») та внутрішніх («ендогенних») факторів.

Оптимістичний сценарій (часто його характеризують як «інноваційний», «позитивний», «усереднено-оптимістичний») – будується на припущенні щодо найкращого розвитку подій внаслідок найбільш сприятливого впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. За оптимістичного сценарію чинний (існуючий на момент початку дії сценарію) стан об'єкта сценарного проектування покращується (як у якісному вимірі, так і у кількісному) внаслідок сприятливого (позитивного) впливу як зовнішніх так і внутрішніх факторів.

Песимістичний сценарій (часто його характеризують як «негативний», «усереднено-песимістичний», «уповільнений», «екстенсивний») – будується на припущенні щодо найгіршого розвитку подій внаслідок вкрай несприятливого впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Чинний (існуючий на момент початку дії сценарію) стан об'єкта сценарного проектування суттєво погіршується (як у якісному вимірі, так і у кількісному) внаслідок найбільш несприятливого, негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Як різновиди сценаріїв зустрічаються і більш деталізовані варіанти, наприклад: оптимістичний інноваційний, оптимістичний усереднений, оптимістичний консервативний тощо. За тривалістю розробки сценаріїв розрізняють: короткострокові сценарії (від 1 року до 3 років, в окремих випадках, сценарії можуть розроблятися на період до 1 року, а також, рідше – поквартально; середньострокові сценарії (від 3-х років до 5 років); довгострокові сценарії (від 5 до 7 років, рідше – до 10 років); футуристичні сценарії (термін – понад 10-50 років та вище).

Початково-підготовчий етап сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування передбачає: збір, обробку та систематизацію інформації про стан об'єкту, дослідження (оцінку) наявної ресурсної бази (матеріальної, фінансової, кадрового забезпечення та ін.) у т.ч. оцінювання власних ресурсів та залучених ззовні ресурсів розвитку; визначення цілей, завдань розвитку, основних параметрів та базових трендів розвитку; визначення ключових системних проблем, що впливають на розвиток; ідентифікацію внутрішніх та зовнішніх факторів впливу; оцінки стану (якості, вартості, показників ефективності) публічного управління та адміністрування на початковому етапі сценарного проектування, збір іншої первинної

інформації.

Етап безпосередньої розробки сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування передбачає виокремлення основних (ключових) внутрішніх та зовнішніх факторів впливу, а також – другорядних, похідних факторів, що впливають (чи можуть вплинути) на ситуацію у майбутньому та змінити її у кращу чи гіршу сторону. Визначається взаємодія та взаємовплив зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, можливості та очікувані наслідки їх синергетичного поєднання. Визначаються ризики та потенційні загрози, що можуть змінити ситуацію у майбутньому. На цьому ж етапі відбувається формування базової логіки розвитку сценаріїв, розробка декількох варіантів сценаріїв (оптимістичного, консервативного, песимістичного та їх модифікацій) з урахуванням впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Застосовуються різні методи сценарного проектування (у т.ч. статистичний, логістичний, PEST-аналіз, SWOT-аналіз та ін.). У сценаріях, як правило, присутні різні варіанти щодо якості, структури, вартості, очікуваної ефективності систем публічного управління та адміністрування.

Етап практичного застосування сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування. Цей етап пов'язаний з оцінками та моніторингом відповідності реальності (реальних подій та явищ) і сценаріїв, сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування, у т.ч. поєднує пошук та врахування потенційних можливостей задіяння прогидіючих факторів впливу ризикам, загрозам внутрішнього та зовнішнього походження. На етапі практичного застосування сценарного проектування систем публічного управління та адміністрування здійснюється оцінка можливих відхилень від первісного варіанту сценарію. Існують і можливості щодо корегування остаточного варіанту сценарного проектування. Перенесення сценарію на практичну основу, а саме: йдеться про розробку планів щодо удосконалення, планів розвитку, планів мінімізації ризиків; йдеться про прийняття відповідних законів, нормативно-правових актів, корегування державної політики, удосконалення системи публічного управління та адміністрування з метою досягнення найкращих показників (якості, вартості, ефективності, результативності та ін.), визначених у сценарії.

Сценарне проектування систем публічного управління та адміністрування ставить за мету декілька взаємопов'язаних цілей щодо удосконалення публічного управління та адміністрування, у т.ч.: підвищення загальної соціальної ефективності та результативності публічного управління; підвищення ефективності організації і узгодження взаємодії функціонування суб'єктів публічного управління; досягнення високої якості, ефективності діяльності управлінських органів і державних службовців та ін. Сценарне проектування систем публічного управління та адміністрування дозволяє здійснити прогнозування, передбачення розвитку системи публічного управління та адміністрування. У свою чергу, це становить запоруку успішного розвитку країни, оскільки створює сприятливі передумови для розподілу (перерозподілу) ресурсів, їх оптимального поєднання та використання в умовах управління процесами суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т./ Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2011.

2. Офіційний сайт World Intellectual Property Organization (WIPO). – Режим доступу : www.wipo.int/portal/en/index.html

3. Біла С. Пріоритети застосування сучасних концепцій публічного управління задля розвитку лідерства в процесі підготовки фахівців з державного управління / С. Біла // Вища освіта України : теор. та наук.-метод. часопис. – Темат. вип. «Університет і лідерство». – К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. – № 4 (додаток 1). – С. 26 – 29.

БОГАЧЕВ РОМАН МИХАЙЛОВИЧ

к. філос. н., доцент, докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентів України

МОДЕРНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТА ЗМІНИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасних умовах намічаються істотні зміни в сутності державного управління зокрема. Осмислення необхідних та належних змін особливо важливо в умовах переходу до публічного управління на засадах відкритості, узгодженості з громадською думкою та консультативності, що орієнтується на суспільне благо; переходу до регуляції, дерегуляції і саморегуляції; переходу до нової моделі ідеального державного службовця з ментальністю державного менеджера; переходу до полі-сегментної системи професійної підготовки адміністраторів, аналітиків, антикризових та інноваційних менеджерів тощо.

Головною ознакою змін є перехід до творчого наповнення управлінської діяльності, творчості загалом. Творчий характер роботи менеджера, управління, державного службовця зокрема, відображається в ускладненні, нових властивостях та вимогах до керівників, еліти загалом, які базуються на наступних принципах: принцип цілісності та взаємозумовленості об'єкту та суб'єкту; принцип законності системи управління; принцип забезпечення внутрішньої правової регламентації; принцип наймання керівника, а не призначення; принцип єдності спеціалізації та уніфікації процесів управління; принцип багатоваріантності управлінських рішень; принцип стійкості системи управління стосовно зовнішнього середовища; принцип мобільності; принцип автоматизації управління; принцип єдності керівництва. Саме в межах творчого підходу опрацьовані відповідна матеріальна та ідеальна основа нового основного суспільного відношення – суб'єкт-суб'єктного, – це тяжіння до цілісності як тотальності та досконалості як цілеспрямована взаємодія кожного-багатьох-всіх в режимі СПІВ-творчості в критеріях-координатах корисності-добра-краси-істини. Саме це окреслює сутнісні особливості нової моделі самоорганізації та гармонізації процесів суспільного відтворення, а відповідно й напрямів зміни управлінської діяльності.

Як цей перехід відображається на рівні окремого регіону?

Мета змін управлінської діяльності. Модернізація соціальної системи регіону та основних її напрямків стає наріжним камінцем суспільних змін. Основними завданнями слід визначити: аналіз і розробку пропозицій, дієвих механізмів щодо безпеки життєдіяльності – медичної, продуктової, екологічної, енергетичної тощо, – для покращення якості і доступності соціальних послуг для всього населення; структуризація та автоматизація збору і зберігання, систематизація необхідної інформації з подальшим її

аналізом; запровадження моніторингу та підвищення ефективності використання залучених та виділених коштів; застосування дієвих підходів та методів раціоналізації та ефективного використання наявних ресурсів; впровадження світового досвіду залучення та використання іноземних коштів в рамках програмно-цільового підходу та соціально значущих програм тощо.

До переліку активностей для досягнення мети слід віднести:

- структурний аналіз системи безпеки життєдіяльності регіону, в тому числі моніторинг та аудит фактичних та перспективних ресурсів, напрямів та способів їх використання; інформатизацію, автоматизація: впровадження комплексного аудиту, інформаційної системи паспортизації, реєстрів тощо;

- організацію системи технічного регулювання відповідно до директив та стандартів ЄС, міжнародних організацій: стандартизація соціальних послуг;

- раціоналізацію соціальних послуг: структурно-функціональну реорганізацію рівнів надання соціальних послуг, оптимізацію системи соціального забезпечення, маршрутизацію, систему управління якістю послуг тощо;

- гармонізацію національних і регіональних цільових програм, чітку структуризацію програмно-цільового підходу: бюджетне фінансування за критичними напрямками, добровільне страхування – за некритичними напрямками, благодійність – окремі напрями;

- формування багатоканальної системи фінансування соціальної допомоги: благодійні внески, добровільне страхування, міжнародні кредити, інвестиційні кошти тощо;

- впровадження ціннісно-цільового та компетентісного підходів для створення професійної команди, яка забезпечить втілення розроблених пропозицій (Програм та Планів дій);

- проведення семінарів, конференцій, тренінгів із залученням фахівців провідних європейських країн, міжнародних організацій, у рамках обміну досвідом модернізації системи безпеки життєдіяльності;

- конструктивну співпрацю з центральними органами виконавчої влади, депутатами Верховної Ради України та місцевих рад, зокрема, спільне просування ініціатив щодо змін законодавства, розробки необхідних нормативних документів, пропозицій щодо реалізації відповідних проєктів та програм розвитку.

Реалізація такого комплексу заходів га прикладі системи охорони здоров'я регіону є можливою лише за умов координації: по-перше, напряму модернізації системи надання соціальних послуг; по-друге, формування й розвитку системи громадського здоров'я.

Ініціаторами запропонованих змін мають бути провідні експерти у галузі охорони здоров'я, організатори і практики охорони здоров'я, які вже мають позитивний досвід аналізу і розробки пропозицій щодо реорганізації і розвитку медицини різних регіонів і міст України із дотриманням чинного нормативно-правового поля галузі охорони здоров'я.

Саме вони є прибічниками необхідності і нагальності реального покращення медицини вже сьогодні, дотримання невпинного руху та наслідування у напрямі реформування і розвитку галузі охорони здоров'я. На жаль, вже багато років йде розмова про реформування системи охорони здоров'я, але практично нічого не втілено в конкретні результати, навіть в столиці нашої країни. Тільки успішність в Києві та регіонах дасть потужний поштовх для реформування системи охорони здоров'я в країні загалом.

БОРОДІН ЄВГЕН ЄВГЕНОВИЧ

*аспірант кафедри економіки та регіональної економічної політики
ДРІДУ НАДУ при Президентові України*

МЕДІАЦІЯ ЯК РЕСУРС СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах розвитку демократичних цінностей в Україні на перший план виходить визнання і дотримання прав та інтересів людини як найвищої соціальної цінності. Наша країна, що знаходиться на шляху побудови правової держави і громадянського суспільства, украй зацікавлена в налагодженні нормального соціального діалогу. Медіація є оптимальним інструментом, який забезпечує цей діалог і є способом врегулювання соціальних конфліктів.

Слово «медіація» походить від латинського «mediatio» – посередництво; аналогічне значення мають слова «médiation» (англ.), «médiation» (фр). Кожний в межах свого розуміння може дати свою дефініцію цьому поняттю. В соціальній психології вчені розглядають медіацію як специфічну форму регулювання спірних питань, конфліктів, узгодження інтересів. Х. Бесемер визначив медіацію як технологію вирішення конфлікту за участю нейтральної третьої сторони. Більшість визначають медіацію – як певний підхід до розв'язання конфлікту, у якому нейтральна третя сторона забезпечує структурований процес, для того щоб допомогти конфлікуючим сторонам прийти до взаємно прийняттого вирішення спірних питань [4]. Медіація, яка розглядається як елементарний акт соціальної взаємодії двох суб'єктів, є циклом. Її внутрішня будова відповідає формулі: конфлікт – діалог – згода. По-перше, це означає, що змістом медіації є перехід взаємодії суб'єктів з одного стану – в інший. У процесі цього переходу взаємодія суб'єктів змінює не лише спрямованість, але і характер, причому змінює під впливом самих учасників взаємодії. У цьому сенсі медіація є загальносоціальним способом самоорганізації і самоврядування. По-друге, у процесі медіативної взаємодії її сторони самостійно, виходячи зі своїх інтересів, ціннісних переваг і наявних обставин, здійснюють взаємні поступки і на цій основі встановлюють межі і умови спільного існування і регулюють взаємовідносини. По-третє, це означає, що медіація є процедурою: вона має властивість повторюваності і тому може типізуватися. В усякому разі, між медіацією і інституціональною сферою не існує принципової межі, оскільки типізація може виступати проміжним ступенем формування інституту. Медіація сумісна з тією або іншою сукупністю інститутів і знаходиться у компліментарному (додатковому) співвідношенні з нею.

Зовнішній вимір медіації як елементарного акту соціальної взаємодії і, відповідно, процедури досягнення угоди, юридичної або політичної, складає обмін, добровільно здійснюваний сторонами взаємодії у формі взаємних поступок. Обмін як зовнішня сторона медіативної взаємодії оформляється у вигляді прийомів, правил і технологій конструювання поля, в якому здійснюється ця взаємодія суб'єктів (акторів), а також розподіл позицій і ролей [3, с. 187].

Внутрішній план медіативної взаємодії, його невидиму, за виразом П. Бурдье, структуру утворюють відносини суб'єктів взаємодії, які характеризуються відмінностями в їх взаємному розташуванні, бінарністю і рефлексивністю. Взаємне розташування суб'єктів як сторін відносин – це не що інше, як займані ними позиції, або набори ролей і наказаних дій. Залежно

від позицій індивіди мають різний статус, тобто місце в соціальній структурі. Внаслідок того, що медіативна взаємодія має елементарний характер, відносини її суб'єктів виступають у вигляді бінарної опозиції, простого співвідношення двох сторін, А і В. І, нарешті, ці відносини мають властивість рефлексивності: говорячи мовою математичної логіки, відносини рефлексивні, якщо відношення сторони А до В (до іншого) тотожно (еквівалентно, рівно) відношенню А до А (до себе самого). Рефлексивність характеризує вказане відношення як відношення рівності сторін А і В, що утворюють його [5]. Слід зазначити, що рівність – характеристика цього відношення, що задається структурно, у вигляді наказаних позицій, ролей і функцій; ця характеристика «передус» сторонам відносин, зумовлюючи їх поведінку у межах цих відносин. Саме завдяки структурній дії відносин на можливу поведінку індивідів, що охоплюється цими відносинами, суб'єкти медіативної взаємодії «підводяться» над соціальною і економічною матерією конфлікту, виходять за межі зіткнення і протиставлення приватних інтересів і цілей, звільняються від безпосередньої залежності від так званої «ситуації конфлікту» і вступають в переговори (діалог) з «супротивником».

Процедура медіації не лише розкриває механізм формування відносин рівності між індивідами в їх безпосередньому співіснуванні по «горизонталі» громадського цілого, метасистеми суспільства. У її будові (матриці) знайшло своє вираження історичне становлення нового для передісторії типу людських відносин – відносин рівності. Згідно з поширеною думкою, відносини рівності є природними, тобто спочатку властивими природі людини, які порушуються в ході історичного розвитку в умовах цивілізації. Ця точка зору бере свій початок в роботах Ж.-Ж. Руссо, зокрема, в його «Міркуванні про походження і підстави нерівності між людьми» [4]. Протилежного погляду дотримувалися англійські політичні філософи, які пов'язували появу відносин рівності з переходом суспільства від природного стану до цивільного (цивілізації). На наш погляд, як відносини рівності, так і відносини нерівності невід'ємні від цивілізації з такими її атрибутами, як державність, ринкова економіка, релігія, знання, політика і тому подібне. І ті, і інші відносини в їх взаємозв'язку складають атрибутивну характеристику соціальної організації; більше того, вони є і умовою цивілізації, і її наслідком в один і той же час.

На основі цього можна зробити висновок, що умови для виникнення феномену медіації формуються разом з новою соціальною організацією, але, з'явившись, феномен медіації став впливати на зміцнення і подальший розвиток відносин рівності. У цьому плані медіація повинна розглядатися у ряді неінституціональних практик, що забезпечують відтворення безпосередніх основ громадського життя, його повсякденного рівня. Повсякденність як початковий рівень організації громадянського суспільства характеризується актуальністю, спонтанністю і існує як мережева структура, що утворюється накладенням і перетином величезної сукупності інтеракцій, міжіндивідних взаємодій. Функція, яку медіація виконує в структурах повсякденного життя громадянського суспільства, полягає в підтримці компліментарності між інституціональною сферою, з одного боку, і світом неінституціональних практик, локалізованих на периферії і в самому «грунті» громадянського суспільства, з іншого. Компліментарність – це структурне і просторове співіснування і взаємодоповнення двох сфер – повсякденності і інституціональної сфери, «низу» і «верху» громадської метасистеми. Для розрізнення цих сфер Ф. Бродель використав терміни «матеріальна цивілізація (життя)» і «економічна цивілізація». Під останньою він розумів досить

прозору і доступну вивченню реальність, що породжується механізмами виробництва і обміну, яка і стала об'єктом переважної уваги наук про суспільство – економічної, історичної та інших [2, с. 33].

Таким чином, медіація як процедура вирішення конфліктів, що виникають у сфері повсякденності в ході «елементарної базової» діяльності безлічі індивідів, по суті співпадаючої з їх життєдіяльністю, конститує повсякденність як особливого роду систему відносин, є важливою складовою частиною механізму самоорганізації суспільства. Медіативна взаємодія є способом приведення різноманітності інтересів до відносної єдності, способом відтворення, підтримки порядку на початковому, базовому рівні соціальної структури суспільства. Її можна розглядати як особливого роду соціально-технічний пристрій, що забезпечує перетворення негативної енергії, що породжується зіткненням безлічі індивідів у процесі їх життєдіяльності, в позитивно спрямовану енергію їх спільної дії.

Отже, наявність медіації в структурно-інформаційному полі політики призводить до радикальної зміни контексту влади. У одному випадку влада має вигляд могутності (влада – Power), ґрунтованої на силі і багатстві. Генеральним завданням влади-могутності є здійснення панування соціального «верху» над «низом», що має на меті підтримку порядку, ґрунтованому на домінуючій ролі відносин нерівності. В іншому випадку влада має вигляд авторитету (влада – Authority), ґрунтованого на довірі і співпраці [1, с. 236]. Генеральне завдання влади-авторитету – відтворення ціннісно-символічного консенсусу на основі компліментарності інституціональних структур і медіативних практик в структурно-інформаційному полі політики. Базовими для інституціонального порядку тут являються відносини рівності.

Перехід від влади-могутності до влади-авторитету вказує напрям динаміки політичних систем. Слід зазначити, що ця динаміка пов'язана із зростанням питомої ваги і підвищенням ролі медіації в структурно-інформаційному полі політики. Як одна з неінституціональних практик, медіація є чинником формування в суспільстві атмосфери згоди і довіри, сприяє зростанню символічного капіталу влади і ціннісного консенсусу в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Барбер Б. Структура соціальної стратифікації і тенденції соціальної мобільності / Б. Барбер // Американська соціологія: Перспективи, напрямлення, методи. – М., 1972. – С. 236 – 244.
2. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів / О. В. Белінська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – Режим доступу : www.vru.gov.ua/Docs/visnik05_12.pdf.
3. Бурдьє П. Соціальне пространство і символічна власть / П. Бурдьє // Начала. Choses dites ; пер. Шматко Н. А. – М. : Socio-Logos, 1994. – 288 с.
4. Михальський Ю. Інститут медіації в Україні та за кордоном / Ю. Михальський // Юридична газета. – 2011. – № 5 (270). – С. 3.
5. Руссо Ж.-Ж. Рассуждение о происхождении и основаниях неравенства между людьми / Ж.-Ж. Руссо // Об общественном договоре. – М., 1998. – С. 70 – 72.
6. Соціологія / за ред. В. Г. Городяненко. – К. : Академія, 2008. – 544 с.

БОТВИНОВ РОСТИСЛАВ ГЕННАДІЙОВИЧ

к. ю. н., докторант кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Законодавче закріплення поняття публічної служби, системи її завдань і функцій, а також внутрішньосистемних зв'язків принципово важливо в теоретичному плані, але ще більше – з практичної точки зору. Відсутність на сьогодні в українському законодавстві прийнятного, ясного, точного поняття і науково обґрунтованого переліку (структури) органів виконавчої влади, які слід було б відносити до органів особливого призначення ускладнює організацію і правове забезпечення цього виду державної діяльності.

Публічна служба особливого призначення повинна розглядатися як система державних органів. Розкриття змісту даного поняття безпосередньо пов'язане із з'ясуванням кола завдань, що вирішуються зазначеними органами в цілому та окремо, а також, як наслідок цього, з визначенням їх структурних залежностей і взаємодій.

Державні органи, які виконують особливі завдання, складають певним чином відокремлену за ознакою професійної діяльності самостійну групу органів держави, що мають свої чітко визначені завдання. Ці загальні завдання полягають або у забезпеченні правопорядку, відновленні порушеного права, наприклад, у сфері цивільних правовідносин, або в покаранні правопорушників, коли відновити порушене право неможливо (при скоєнні деяких злочинів, наприклад, при вбивстві), або у відновленні порушеного права і покарання одночасно, коли можливість відновити порушене право є, але правопорушник заслуговує ще й покарання. Вирішуючи ці безпосередні завдання, ці органи реалізують і весь обсяг покладених на них обов'язків.

На наш погляд, публічна служба особливого призначення – це інститут публічної служби, який ґрунтується на реалізації встановлених в нормативних правових актах особливих (спеціальних) повноважень службовців, які займають посади в державних органах, що мають виражену галузеву компетенцію, правовий статус службовців якого визначається як Законом України «Про державну службу», так і спеціальними нормативними актами, як-то: Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» тощо, які здійснюють професійну діяльність щодо реалізації функцій, прав і обов'язків органів державної влади в особливих умовах. Публічна служба особливого призначення виконує покладені на неї функції в інтересах держави і суспільства. Вона утримується, функціонує, розвивається за рахунок бюджетних коштів, які виділяються державою.

У межах сучасного нормативного простору публічна служба особливого призначення структурується наступним чином: державна дипломатична служба; державна санітарно-епідеміологічна служба; державна контрольно-ревізійна служба; державна фіскальна служба; служба державних судово-медичних експертів; державна служба спеціального зв'язку; служба у правоохоронних органах (Служба безпеки України, Державна прикордонна служба, служба в органах внутрішніх справ (Національній поліції), служба в

органах прокуратури, у пенітенціарній системі), служба в органах цивільного захисту, військова служба, професійна діяльність суддів, служба в апараті суду.

Створює цю систему держава, тому, поза сумнівами, вона – основний суб'єкт цієї системи. Правоохоронна діяльність визначається охоронною функцією системи публічної служби особливого призначення та правоохоронною функцією держави. Сутність держави визначає функціонування всього державного апарату, всіх його органів. Саме держава встановлює систему юридичних норм, що регулюють найбільш значущі відносини між людьми.

Але держава, будучи суб'єктом системи публічної служби особливого призначення, не є, звичайно, органом особливого призначення. Говорити про державу в контексті поставленої проблеми має сенс тільки в зіставленні її з системою (підсистемою) недержавних органів (організацій), діяльність яких тісно чи іншою мірою пов'язана з правоохоронною.

Діяльність органів особливого призначення (ООП) характеризується специфічними умовами, в своїй сукупності покликаними забезпечити повноту, всебічність та об'єктивність їх рішень. До таких умов цієї діяльності необхідно віднести наступне:

- ООП «приводиться в дію» в кожному випадку при виникненні юридичного факту – повідомлення про вчинення злочину чи іншого правопорушення, необхідності попередити злочин або інше правопорушення. У всіх інших випадках ООП не мають права втручатися в життя громадян, в діяльність інших органів держави, державних, громадських та приватних організацій;

- ООП здійснюють свою діяльність тільки на підставі закону і відповідно до закону, а у багатьох випадках – і у визначеній процесуальній формі. Будь-які довільні дії неприпустимі. Порушення вимог закону, допущені у процесі правоохоронної діяльності, можуть виявитися правопорушеннями, які обумовлюють настання дисциплінарної, адміністративної або навіть кримінальної відповідальності;

- безпосередню (у строгому сенсі слова) правоохоронну діяльність можуть здійснювати тільки особи, які перебувають на службі в ООП, які мають спеціальну, найчастіше, юридичну підготовку. Присвоєння іншими особами права здійснювати правоохоронну діяльність є неприпустимим та за певних умов розцінюється як злочин;

- рішення ООП у всіх випадках є заходами юридичного впливу, заснованими на законі і відповідними обставинам вчинення дії (або бездіяльності), у зв'язку з якими мало місце втручання цих органів. Порушення такої вимоги тягне скасування прийнятого рішення, а іноді і відповідальність особи, яка його прийняла;

- законні і обґрунтовані рішення, прийняті ООП, підлягають виконанню будь-якими посадовими особами і громадянами, а невиконання тягне для правопорушників додаткові санкції;

- всі пов'язані зі злочинами та іншими правопорушеннями рішення ООП, які суттєво впливають на права і свободи громадян, або зачіпають інтереси держави, державних, громадських чи приватних організацій, можуть бути оскаржені в установленому законом порядку. Перешкоджання здійсненню цього права є неприпустимим і при певних обставинах може бути саме по собі правопорушенням.

Зазначені умови, з тими чи іншими несуттєвими варіаціями, є загальними

для діяльності не тільки будь-якого ООП, а й для будь-якої організації, що починає функціонувати «на полі» правоохорони.

Аналіз нормативно-правових актів, які визначають компетенцію органів виконавчої влади та регламентують їх діяльність, дозволяє нам зробити висновок про те, що до правоохоронних органів необхідно віднести: Міністерство внутрішніх справ України, Державну міграційну службу України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Поліцію охорони Національної поліції України, Міністерство юстиції України, Державну кримінально-виконавчу службу України, Службу судових розпорядників, Державну прикордонну службу України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Державну фіскальну службу, Національну Гвардію України, органи прокуратури, Військову службу правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи рибоохорони, державної лісової охорони. Крім того, до публічної служби особливого призначення належить професійна діяльність суддів, дипломатична служба, військова служба.

Публічну службу в органах внутрішніх справ слід розглядати як нормативно встановлений і структурно оформлений механізм професійного забезпечення реалізації правоохоронних функцій держави. Інститут такої служби складається з правових норм, які встановлюють численні і різноманітні державно-службові відносини, що виникають у зв'язку з діяльністю співробітників даної структури. При цьому він регламентує організацію і діяльність всіх співробітників, які на професійній основі виконують завдання і функції, покладені на МВС України. Можна стверджувати, що на сьогоднішній день сформована досить цілісна система правового регулювання в даній сфері. До системи органів внутрішніх справ входять: Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна міграційна служба України, Національна гвардія України.

Публічній службі особливого призначення притаманна низка істотних ознак. Знання цих ознак дозволяє правильно визначити місце публічної служби особливого призначення серед інших державних органів з точки зору компетенції та відповідальності за вирішення поставлених перед ними завдань, з тим, щоб не відбувалося змішання їх функцій.

Список використаних джерел:

1. Уряд приймає рішення щодо створення ЦОВВ Національна поліція. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.
2. Державна кримінально-виконавча служба України : офіційний сайт. – Режим доступу : www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/648529.
3. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. – Режим доступу : www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavstvo.html.
4. Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (Держлікслужба) : постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 2015 р. № 647. – Режим доступу : www.diklz.gov.ua/control/main/uk/publish/article/818508.
5. Про Національне антикорупційне бюро України : закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-18 // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 47. – Ст. 2051.

БРАСС АЛЕКСАНДР АНАТОЛЬЕВИЧ

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры государственного строительства и управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

КИБЕРНЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ

Базовым положением кибернетики является принцип необходимого разнообразия, в соответствии с которым разнообразие управляющей системы должно быть не меньше, чем разнообразие управляемого объекта. Само разнообразие – это мера сложности системы, определяемая соотношением:

$$x = \log_2 u$$

где x – разнообразие системы,

u – число возможных различных состояний системы [1, с. 247].

Достаточно очевидными являются следующие положения: прогрессивное социальное развитие, направленное на гармонизацию взаимоотношений человека, общества и природы является сложным процессом; любое государство заинтересовано в том, чтобы этот процесс был целенаправленным и в той или иной степени управляемым; ни одно государство не может быть сложнее общества.

Реализовывать принцип необходимого разнообразия, применительно к социальному развитию, поддерживая баланс сложности управляющей системы (государство) и управляемого объекта (общество), можно за счет: усложнения системы управления; упрощения управляемого объекта; децентрализации управления, т.е. предоставления управляемому объекту большей степени свободы.

Первый из названных вариантов приводит к непомерному росту управляющей системы и, прежде всего, управленческого аппарата, затрат на его содержание. Разрастаясь, этот аппарат приступает к решению очень важной для него задачи – доказательство собственной значимости, что очень хорошо показано в [2]. Задача эта важна для самого аппарата, но не для общества. Естественно, что аппарат периодически борется сам с собой путем укрупнения, слияния и сокращения. Совокупность этих процедур порой называют оптимизацией управленческого аппарата. При этом, естественно, растет зарплата «неоптимизированных». Занятый решением своих проблем, аппарат не может тратить время на разработку реальных стратегий общественного развития (о нем можно судить по росту производительности труда, благосостояния населения, увеличению свободы и ответственности личности, улучшению качества жизни, изменениях в ментальности общества) и разработку конкретных мероприятий по их реализации.

Помимо этого, усложняющаяся система управления пытается установить контроль над всеми сферами жизни общества, что порождает проблему развития безынициативности и своеобразного иждивенчества людей. Они привыкают к тому, что им всегда скажут, что и как нужно сделать, обеспечат всем необходимым, но сами они ни за что не отвечают. В своем выступлении

[3] Президент нашей страны А. Г. Лукашенко отметил, что сильное государство имеет и свою оборотную сторону: оно убаюкивает и расслабляет нацию, что создает субъективные угрозы независимости нашей страны: «Думать, что государство должно делать все и за всех, – опасное заблуждение. Скажу жестче – это прямой путь к деградации нации, к застою и упадку». Для того, чтобы этого не произошло, в каждом гражданине, по мнению Президента, должно жить чувство патриотизма и ответственности за свою землю. Но чувство ответственности за себя, за свою страну появляется у человека только в том случае, если жизненно важные решения он может принимать самостоятельно.

Самым простым примером второго варианта реализации принципа необходимого разнообразия является армия, где востребованы лишь некоторые наиболее простые личностные качества человека. По этому пути – формирование в том или ином смысле военизированного общества – идут страны с жестким авторитарным режимом. От граждан в этом случае требуется лишь послушное исполнение воли руководителя. Всякие инициативность, креативность, самостоятельность и личная ответственность подавляются самыми различными методами (см., например, [4; 5]).

Еще одним способом сведения сложных общественных отношений к простым является бюрократизация, требующая не достижения высоких результатов социального развития, а выполнения строго предписанных действий и реализации социальных стандартов. В бюрократизированном обществе развитие вне определенных теми или иными законодательными актами направлений как минимум не приветствуется, порой карается. «Топтание на месте», но в рамках установленных правил оценивается положительно, потому что «в рамках». Такое упрощенное общественное развитие вполне может себя оправдать, когда: общество обладает неограниченными ресурсами и может позволить себе их нерационально использовать, внешняя среда такого общества очень долго остается неизменной. Но при дефиците ресурсов в условиях быстро меняющегося мира упрощенные социальные системы очень быстро теряют свою эффективность и начинают отставать в своем общественном развитии.

Третьим вариантом реализации принципа необходимого разнообразия является децентрализация управления общественным развитием, т.е. передача большого числа управленческих функций самому обществу. И здесь необходимо учитывать следующие моменты.

1. Самоуправление не противопоставляется управлению, т.к. в социальных системах не может быть «чистого управления» и «чистого самоуправления».

2. Любая социальная система создается и развивается не для того, чтобы ей кто-то управлял, а для достижения своих собственных целей. И она будет отторгать внешнее управление, если оно не способствует достижению этих целей. Это очень хорошо показано в теории систем [6, с. 19], где нетерпимость к управленческим воздействиям, которые не способствуют саморазвитию системы, определяется как один из основных признаков ее сложности. Общество – очень сложная система. Поэтому успешными будут только те управленческие побуждения, которые помогают саморазвитию общества, в той или иной степени подталкивая его, создавая благоприятные условия.

3. Основными признаками общества, как самоуправляемой системы, являются: активность, выражающаяся в принятии решений и совершении

действий, позволяющих ему как минимум – сохранить себя, как медиум – развиваться, как максимум – создавать себе подобных без какого либо насилия; внутренняя целостность, которая выражается в стремлении системы освободиться от элементов, не способствующих ее сохранению и развитию; надежность, которая проявляется в том, что система живет дольше своих подсистем и элементов; высокая степень неопределенности прогнозирования его поведения и результатов развития, в лучшем случае это можно сделать в вероятностных показателях.

4. Развитие общества определяется его внутренними потребностями, которые формируются и изменяются под влиянием не только прошлого опыта, но и внешней среды. Одним из элементов этой среды является внешняя система управления, которая может, влияя на потребности, достаточно мягко управлять общественным развитием.

5. Жизнедеятельность общества, как самоуправляемой системы неизбежно поднимает два вопроса: каким образом, можно и нужно согласовывать (гармонизировать) деятельность входящих в него подсистем, т.е. каков механизм внутренней организации общества; какова степень свободы каждой из подсистем. Гармонизация взаимодействия подсистем и элементов общества осуществляется через его иерархию – расчлененность на уровни и установление связей между ними. Иерархия выступает способом и результатом построения самоуправляемой системы.

Базовый уровень социальной иерархии – уровень индивидов. Именно человек является конечным объектом управления, и именно человек стремится к самоуправлению. Отсюда возникает две фундаментальные проблемы иерархических отношений: проблема социальной справедливости, которая неизбежно возникает в любом обществе, где иерархия и одновременное предоставление определенных свобод неизбежно приводит к экономической и социальной дифференциации; проблема противоречия личного и общественного. Сглаживать его можно:

– путем уменьшения в управленческих воздействиях элементов принуждения и увеличения элементов побуждения, основанных на учете интересов, потребностей людей;

– привлекая людей, находящихся на нижних уровнях иерархии, к управлению если не обществом в целом, то хотя бы его подсистемами. Примерами такого привлечения являются известные кружки качества на японских предприятиях, создание различных советов и комитетов по месту работы и жительства людей.

Список использованной литературы:

1. Лопатников Л. И. Экономико-математический словарь / Л. И. Лопатников. – М. : Наука, 1987. – 510 с.
2. Паркинсон С. Н. Законы Паркинсона. Сборник / С. Н. Паркинсон. – Мн. : ООО «Попурри», 1998. – 528 с.
3. Лукашенко А. Г. Выступление на торжественном собрании по случаю Дня Независимости Республики Беларусь 01.07.2013 / А. Г. Лукашенко. – Режим доступа : www.president.gov.by/press145618.html#doc.
4. Солженицын А. И. Архипелаг ГУЛАГ / А. И. Солженицын. – М. : Клуб семейного досуга, 2014. – 1280 с.
5. Фаллада Г. Один в Берлине. Каждый умирает в одиночку / Г. Фаллада. – М. : Синдбад, 2017. – 616 с.
6. Растринин Л. А. Современные принципы управления сложными объектами / Л. А. Растринин. – М. : Сов. радио, 1980. – 232 с.

БУТНИК ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри правознавства

Київського національного університету культури і мистецтв

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ ТА НАПРЯМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Сформований поколіннями соціально-економічний потенціал населення, який акумулює у собі його основні кількісно-якісні характеристики є базовим елементом національного багатства країни, його ядром, що визначає пріоритети, напрями та методи соціально-економічної політики. Його абсолютні параметри та динамічні зміни ми оцінюємо, насамперед, через «життєвий потенціал» як результат природного та механічного відтворення – з одного боку, та як певну соціально обумовлену якість – з іншого.

Внаслідок перевищення показників смертності над показниками народжуваності, зниження середньої тривалості життя, погіршення здоров'я звужується сукупний «життєвий потенціал» населення України. За даними ПРООН, тривалість життя в Україні становить лише 67,7 років, за власними національними розрахунками – 68 років, проти 80 років у таких країнах Європи, як Швеція, Іспанія, Італія. Нині із 117 країн світу в 11 країнах тривалість життя перевищує 80 років, в 36 країнах даний показник перебуває в інтервалі 75-80 років й у 50 країнах – 70-75 років. Україна за цим показником, навіть із урахуванням національних даних, перебуває лише на 110-му місці. Серед країн Європи показник тривалості життя нижчий, ніж в Україні, лише в Росії – 65,0 років [1].

Зниження сукупного «життєвого потенціалу», яким володіло населення України напередодні активного реформування вітчизняної економіки, пов'язують сьогодні не стільки з процесами депопуляції та старіння нації, які властиві і розвиненим країнам світу, скільки з істотним погіршенням якісних характеристик відтворення населення – насамперед, його здоров'я. З кожним наступним поколінням потенціал здоров'я населення знижується, у зв'язку з чим уявляється проблематичним успішне виконання завдань інноваційного розвитку, які вимагають, насамперед, високих якісних характеристик робочої сили, її високої конкурентоспроможності і активної життєдіяльності. Динаміка позитивних змін у соціально-економічних характеристиках населення країни стосується лише представників того сектору економіки, який розвивається не на ґрунті вітчизняної економіки (спільні підприємства, фірми, створені за участю іноземного капіталу).

У центрі сучасної соціально-демографічної політики має бути вирішення проблем, породжених тривалим періодом трансформації вітчизняної економічної системи [2].

По-перше, навіть звужений режим природного відтворення населення країни не знаходить адекватного економічного забезпечення, внаслідок чого за межею бідності опиняється зайняте населення, що нерідко поєднує різні форми вторинної, третинної зайнятості і працює понад законодавчо встановлену тривалість робочого часу з тим, щоб забезпечити соціально прийнятний рівень доходу.

По-друге, в Україні відбувається розширення діапазону маргіналізації населення, розповсюдження його на різні соціально-демографічні групи населення, поява так званої категорії «неомаргіналів», тобто осіб з достатньо високим освітньо-професійним рівнем, які просто не знайшли прийнятного

для себе способу його реалізації. Очевидно, що локалізація цього явища повинна розглядатися як перший крок на шляху до формування середнього класу як основи соціальної стабільності в країні. Зусилля, які докладаються урядом у цьому напрямі, зокрема, для посилення базової соціальної захищеності населення є мізерними порівняно з дією чинників, які посилюють бідність і злиденність населення; до останніх ми відносимо не тільки низький рівень середньої заробітної плати і недосконалість політики доходів в цілому, але й високі темпи комерціалізації освіти і медицини та недоступність високоякісних послуг для значної частки населення. І це при тому, що середньостатистичний український працівник виробляє на 1 дол. зарплати втричі більше кінцевої продукції порівняно з розвиненими країнами світу, а година оплата праці в Україні впр'ятеро нижча за граничну величину.

По-третє, безпосереднім наслідком трансформаційних перетворень є посилення гендерної нерівності, фемінізація бідності і безробіття. Як відомо, населення жіночої статі володіє вищим освітнім потенціалом при зайнятості на менш престижних робочих місцях з нижчою заробітною платою. Дійсно, частка жінок у складі офіційно зареєстрованих безробітних та незайнятого населення є неадекватно високою порівняно з їх часткою у складі працездатного і зайнятого населення, а поширення безшлюбного материнства та значно нижчий порівняно з чоловіками рівень оплати праці (в середньому це близько 70 % до оплати праці чоловіків) значно погіршують їх становище на ринку праці. До цього слід додати, що найгіршим є становище жінок у багатодітних сім'ях, оскільки існує пряма залежність між рівнем бідності і злиденності та чисельністю дітей у сім'ї. За існуючими оцінками рівень бідності серед сімей з однією дитиною становить 28,3 % (рівень злиденності – 14,9 %), серед сімей з двома дітьми – 32,1 % (16,6 %), з трьома дітьми 38,4 % (21,8 %), серед сімей з 4 та 5 дітьми він підвищується відповідно до 56,6 % (43,2 %) та 80,4 % (48,8 %) [3].

Пріоритетним напрямом реалізації соціально-економічного потенціалу населення вважаємо зміцнення реального сектора економіки, зростання зайнятості в сфері офіційної економіки і на цій основі – рівня життя населення. Широке поширення самостійної зайнятості домашніх господарств протягом перехідного періоду давало змогу найбіднішим верствам населення виживати і було їх природною реакцією на економічні труднощі [4].

В міру подолання стагнаційних явищ в економіці та суспільстві в цілому необхідно економічними методами забезпечити перерозподіл робочої сили, акумульованої в низькопродуктивних сферах самозайнятості на користь сфер господарювання з високою економічною віддачею. Зрозуміло, що тут мова не йде про особисті підсобні господарства сільських жителів чи народні промисли, які зберігатимуть своє значення як товаровиробники чи складова етнекономіки; насамперед, це стосується дрібної самодіяльної торгівлі та інших видів непродуктивної дрібної індивідуально-трудової діяльності. Самозайнятість може розглядатися як засіб реалізації соціально-економічного потенціалу населення за умов, якщо вона набуде таких рис: інноваційно-інвестиційний характер діяльності; постійний характер трудової діяльності на основі укладання регулярних угод чи здійснення постійних бізнес-операцій; фінансова самостійність суб'єктів у прийнятті господарських рішень; цілеспрямований характер трудової діяльності, зорієнтованість на розширення виробництва чи сфери надання послуг [5].

Розглянувши найбільш важливі показники слід відзначити єдність соціальної та економічної сфер. Підставою для цього слід вважати визначення

економічної ефективності соціальної складової виробництва, а також економічна оцінка галузей соціально-культурної сфери, зусилля якої повинні спрямовуватися на підвищення якісних і кількісних показників освіти, науки та культури.

Однією з головних складових ефективності виступають витрати. Їх вид та сукупність залежить від виду діяльності та реалізації цілей. Щодо витрат соціально-культурної сфери, то вони поділяються на:

– матеріальні – витрати на утримання соціальних служб, лікарняних установ, освітніх та культурних закладів, науково-дослідницьких інститутів тощо, та витрати на фінансове забезпечення населення;

– фізичні і розумові – кадрове кількісне і якісне забезпечення висококваліфікованими працівниками, їх моральний та психологічний стан тощо;

– часові – дні, тижні, декади, місяці, квартали, роки.

Оцінка сучасного стану соціально-культурної сфери виявила наявність складних проблем, до числа яких належать: істотне відставання розвитку складових освіти, науки та культури, невідповідність кадрового потенціалу та недостатність фінансування з боку держави. Незадовільний розвиток соціальної сфери є наслідком як об'єктивної обмеженості ресурсів, що впливають на її розвиток, так і результатом певних прорахунків в державному управлінні її розвитком [1].

Отже, в сучасних умовах соціально-культурна сфери зазнала значних змін, що обумовлені втратою контролю з боку держави над процесами надання соціально значимих послуг, що в результаті позначилось на їх доступності для широких верств населення та якістю наданих послуг.

Список використаних джерел:

1. Мирвода С. І. Принципи і методи державного регулювання соціально-культурного розвитку / С. І. Мирвода // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 41. – С. 180 – 188.

2. Калініченко О. О. Перспективи соціальної сфери / О. О. Калініченко // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 17-18 трав. 2014 р.). – Житомир : ЖФ КІБІТ, 2014. – С. 59 – 60.

3. Кінаш І. П. Матеріально-технічне забезпечення розвитку соціальної сфери України в умовах трансформаційної економіки : монографія / І. П. Кінаш. – Івано-Франківськ : Голіней О.М., 2014. – 272 с.

4. Карпенко Т. В. Чинники формування кадрового потенціалу державна кадрова політика / Т. В. Карпенко // Фінанси України : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. – Д. : Біла К.О., 2011. – Т. 3. – С. 49 – 50.

5. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : монографія / В. П. Антонюк. – Донецьк : Інститут економіки та промисловості НАН України, 2007. – 378 с.

ВИТКО ТЕТЯНА ЮЛІАНІВНА

к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Інституту гуманітарної підготовки та державного управління ІФНТУНГ

НАВЧАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодення характеризується здійсненням в країні комплексних державних реформ у різних сферах життєдіяльності країни. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» декларує необхідність реалізації 62 реформ та програм розвитку держави. Якість проведених реформ безпосередньо впливає на кожного громадянина в державі, і загалом, на становище держави у світі. Впровадження задекларованих реформ починається із регламентації необхідних змін у нормативно-правових актах. Так, зокрема затверджено Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 роки, яка серед принципів державного управління визначає серед напрямів реформування саме: формування і координацію державної політики та модернізацію державної служби та управління людськими ресурсами. Прийнято та ефективно функціонує новий Закон України «Про державну службу», який визначає принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства [1], а також прийнято новий Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», який так і не став чинним.

Питанням впровадження реформ державного управління присвячено публікації багатьох вітчизняних науковців, найбільш вагомими вважаємо праці: В. Адрушенка, К. Ващенко, Д. Дзвінчука, Н. Гончарук, Н. Липовської, Н. Нижник, С. Сєрьогіна, С. Шевченка, С. Хаджирадєвої, І. Шпекторенка тощо.

Реформування системи освіти супроводжується прийняттям закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. та відповідно внесення змін, залежно від складників та рівнів освіти, у спеціальні закони України: «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» [2]. Не вдаючись до детального аналізу законодавства у сфері освіти, необхідно зазначити, що існують такі ступені вищої освіти: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук [2]. А вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра. Отже коли мова йтиме про осіб, які мають право на державну службу (ст. 19. Закон України «Про державну службу» [1]), то для посад категорій «А» і «Б» належать особи, яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче магістра, а для посад категорій «В» – бакалавра, молодшого бакалавра. Вважаємо ці вимоги дещо несправедливі до працюючих державних службовців категорії «В», адже більше 93 % державних службовців мають повну вищу освіту. А співвідношення керівників і спеціалістів завжди було в пропорції 30 % – 70 %, що підтверджується вимогою чинного законодавства про співвідношення кількості посад державної служби категорій «А» і «Б» в державному органі, яка повинна становити не більше третини його штатної чисельності[1].

Позитивними зрушеннями впровадження реформи державної служби є

декларування наявності у кожного державного службовця Індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності [1]. Де серед форм підвищення рівня професійної компетентності виділяють: тематичні постійно діючі семінари, спеціалізовані короткострокові навчальні курси, тематичні короткострокові семінари, зокрема тренінги, стажування публічних службовців в органах влади, а також за кордоном, самостійне навчання (самоосвіта) на робочому місці. В органах державної влади керівник державної служби повинен забезпечити професійне навчання державних службовців, вперше призначених на посаду державної служби, протягом року з дня їх призначення. А також до осіб, які вперше призначаються на державну службу, а саме в акті про призначення на посаду може міститись зобов'язання щодо обов'язку державного органу забезпечити державному службовцю можливість проходження професійного навчання, необхідного державному службовцю для виконання своїх посадових обов'язків [1].

На строк професійного навчання за державним службовцем зберігаються його посада та заробітна плата [1]. Проте, так, як навчання може здійснюватись за вечірньою, заочною (дистанційною) формою, то необхідно вказати, що це формулювання не стосується денної форми навчання. Адже, постановами КМУ № 255 від 01.04.2013 р. та № 789 від 29.07.2009 р. в які внесено зміни згідно сучасного законодавства, регулюється навчання у системі навчання публічних службовців у галузі знань «Публічне управління та адміністрування», з них вилучено особливості працевлаштування випускників. Направляючись на навчання за денною формою, слухачі звільняються із публічної служби, а після закінчення навчання повертаються на службу тільки за результатами конкурсу [1]. І немає жодних гарантій, що випускник повернеться на попереднє місце праці. А також, час його професійного навчання з відривом від служби, який оплачувала держава (за рахунок коштів державного бюджету через систему навчання публічних службовців в галузі знань «Публічне управління та адміністрування»), не буде зарахований до стажу державної служби, без повернення на державну службу у строк 75 днів після закінчення навчання. Виникає також питання: навіщо витрачати кошти на навчання осіб, які можуть не повернутись на державну службу? Чи це є першим кроком відмовитись від денної форми навчання? А як же тоді відбуватиметься забезпечення органів державної влади професіоналами? Загальновідомо, що навчання на денній формі навчання набагато ефективніше ніж навчання за іншими формами навчання тощо.

Узагальнюючи, зазначимо, що зазначені реформи досліджують, формують засади та реалізують публічні службовці, від компетентності яких залежить ефективність проведення цих реформ. Саме тому, вважаємо актуальним постійне підвищення рівня їх професійної компетентності та мотивування державою їх до самоосвіти протягом професійного життя (зокрема необхідно врегулювати дискусійні моменти у чинному законодавстві), тим самим формуючи надійну публічну службу – професіоналів.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889VIII. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/88919.
2. Про вищу освіту : закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556VII. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

ВЛАСЮК ВАЛЕРІЙ ЄВГЕНОВИЧ

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування Університету митної справи та фінансів

УПРАВЛІНСЬКІ ДІЇ ДЕРЖАВИ, ПОКЛАДАЮЧИСЬ НА ФІНАНСОВУ СКЛАДОВУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глибинні перетворення політичного й економічного характеру, які відбувались наприкінці ХХ ст. майже у всіх сферах життєдіяльності людства, надали нового поштовху, або спрямування до зміни сприйняття умов традиційних світогосподарських відносин. Точкою відліку у новому столітті визначаються людські потреби, пріоритети, переваги («предпочтения»), які все більшого значення набувають у зв'язку із градацією суспільних цінностей.

Еволюційний шлях наукового пізнання грошових і кредитних відносин, фінансових ресурсів, капіталу, попиту й пропозиції, виявив та виокремив цілеспрямовані впливи фінансової системи на економічний розвиток людства. Цілком закономірним визначається те, що увага багатьох економічних шкіл, науковців, дослідників і практиків була сконцентрована на вивченні такого феномену економічної науки, як фінансово-кредитна система, її стан, визначення характеристик й оцінок чинників розвитку та наукові принципи її функціонування, дослідження основних аспектів виділення фінансової кон'юнктури та широкій спектр фінансово-кредитних проблем у відтворенні економічних відносин.

При переході до так званої ринкової економіки визначається обумовленість того, що в ній здатні діяти сили у напрямку вирівнювання протиріччя між кількістю грошей, яку суб'єкти бажали б мати, й наявною грошовою масою в обігу, саме тому можливі спроби зменшення кількості цінних паперів (що в Україні ще не набуло свого значення), які також є в обігу, а це, відповідно, призведе до підвищення норми проценту, або зниження попиту приватного сектору на товари та послуги. Такі заходи зможуть призвести до скорочення виробництва, а через деякий час й до зниження темпів зростання цін. Однак можливо спрогнозувати й підвищення обмінного курсу валют (що спостерігалось в Україні), як можливого варіативного підходу щодо вирішення наявної проблеми. Такі заходи в змозі знизити ціни на імпортовані товари та на певний час скоротити активність орієнтованих на експорт галузей, які відчують зниження тиску на витрати виробництва.

В останні десятиліття старого та на початку нового століття у ряді країн спостерігається тенденція щодо застосування важелів державного впливу через дерегулювання фінансової системи, що може, при нечіткому виконанні управлінських функцій, обумовити погане грошове регулювання й грошову пропозицію, які не відповідають потребам економіки, адже надлишок грошей може в певній мірі ускладнити небезпечні інфляційні процеси, а нестача грошей в змозі «гальмувати» зростання економіки, перешкоджаючи виробництву та обміну благ і послуг. Необгрунтовані якісні зміни в економічній, фінансовій і монетарній політиці здатні спонукати безперервне збільшення розриву між накопиченням фінансів та ростом реальної економіки, тобто те, що спостерігалось нещодавно в Україні – іде накопичення фінансів, а економіка країни знаходиться у певному занепаді. Таке явище призводить до того, що втрачається здатність щодо економічного

реагування на реальні життєві процеси суспільства, що дуже небезпечно відбивається на складаючих більшість верствах населення, яке має низький рівень доходів або заощаджень.

Оскільки в Україні, поки що, не відпрацьована концепція економічного розвитку, не визначені основні пріоритети господарського розвитку, то й фінансово-кредитна політика не має яскраво виражених орієнтирів, а бюджет ще не став діючим інструментом економічних реформ через відсутність важелів впливу на трансформаційному етапі вибору ринкових відносин.

Сутність управління, незважаючи на безліч регулюючих граней, полягає в специфічно спрямовуючому, організуючому й регулюючому впливах на суспільні процеси. Діями держави, спрямованими на врівноваження суспільних відносин в сучасному світі є, наприклад, вирішення проблеми бідності, що є надзвичайно гострою соціальною проблемою багатьох країн світу. Само по собі зростання чисельності людей, які не мають заробітку, соціальних гарантій, або їх дохід знаходиться за межами так званого мінімального прожиткового мінімуму здатне викликати соціальний вибух чи спричинити нестабільність в житті суспільства. Тому, одним із найважливіших напрямів діяльності сучасної соціальної держави, якою ще повинна стати Україна, є підтримка, хоча б на рівні прожиткового мінімуму тих, хто не зміг, поки що, забезпечити собі краще життя, а також скорочення кількості осіб, які знаходяться за межею бідності. Звідси найважливішою функцією держави має стати перерозподіл доходів суспільства, що здійснюється, наприклад, за допомогою розподілу продуктів і послуг, трансфертних виплат, державних програм по стабілізації доходів. Управлінська діяльність держави щодо системних заходів із соціальних виплат та надання послуг може бути різноманітною. Вона диверсифікується за джерелами формування або способами фінансування, чи умовами надання їх певному колу одержувачів. Державні органи проводять грошові соціальні виплати, що пов'язані із компенсацією втрати (або зменшення) доходів у результаті повної чи часткової втрати працездатності, народження дітей, втрати годувальників або роботи (заходи з допомоги по безробіттю, компенсації витрат на перекаліфікацію та інші виплати безробітним). До того ж державними заходами щодо врівноваження суспільних відносин та надання управлінських послуг визначаються грошові соціальні виплати, які в деяких країнах доповнюються цілком або частково безкоштовними послугами, наприклад, з охорони здоров'я, утворення житлового та транспортного секторів. Проведення державою соціальних трансфертів може приймати форму податкових знижок як на державному, так і на місцевому рівнях. Розмір таких соціальних виплат може залежати від законодавчо встановленого мінімуму доходу на кожну особу, або встановлюватись від рівня заробітної плати. Усі соціальні виплати оформлюються як системні заходи державного соціального страхування і соціального забезпечення, які доповнюються державною допомогою. Наприклад, у США державна допомога здійснюється у виді:

- проведення програм соціальної допомоги, у грошовій формі, таким чотирьом категоріям населення, як: літнім людям, інвалідам, сліпим, родинам з дітьми, які бідують;

- надання допомоги у натуральній формі. Малозабезпечені американці можуть одержувати від держави продовольчі талони, шкільні сніданки і обіди, спеціальне харчування для вагітних та матерів із грудними дітьми або інші блага.

Важливим видається те, що у фінансуванні державних соціальних програм беруть участь як сама держава, так і роботодавці та одержувачі соціальної допомоги, що психологічно не позначає людської нерівності.

Управління відрізняється від суспільної саморегуляції тим, що створює струнку регулюючу систему, оскільки:

- головним та визначаючим в управлінні виявляються знання;
- особливій уваги в управлінні заслуговує демократизм, в якому управління відтворюється й вимірюється.

Історичне усвідомлення наукових напрацювань свідчить, що при всіх позитивних якостях або недоліках тільки демократичного управління, воно здатне позитивно визначити розвиток суспільства.

Потенціал й переваги такого суспільства полягають в наступному.

1. Багатосуб'єктність управління, при якому мають можливість для творчого пошуку.

2. В значному обсязі й великій розвинутості самоврядних механізмів, що дозволяє різноманітним структурам самостійно вирішувати багато питань (тобто те, що набуло свого значення в розвинутих країнах та потребує нагального вирішення в Україні).

3. В пов'язаності та взаємозалежності учасників управлінських процесів, що не допускає піднесення кого-небудь і домінування інтересів якоїсь особи.

4. В певній економічній самостійності і незалежності учасників управлінської діяльності (теж стосується і України).

5. У встановленні та активному підтриманні визначених правил, процедур, проведенні управлінських відносин.

Особливу турботою держави у сьогоденні визначається підтримка визначеного рівня доходів і споживання. Звідси особливої актуальності набуває проблема проведення державою ефективних економічних заходів, а можливо і політичних, які в змозі, в умовах повторюваної інфляції, коли відбувається істотне зниження доходів населення, особливо у осіб із фіксованими доходами, впливати або запобігати таким негативним явищам. В такій ситуації, розвинені держави беруть на себе здійснення компенсацій або індексації доходів незможних верств населення. Відомо, що заходи державної компенсації припускають передачу державних дотацій на збиткову продукцію від виробника до споживача при підвищенні цін на цю продукцію.

Соціальна цінність управління визначається здатністю виявляти, розробляти й ставити проблеми суспільного розвитку, а також цілі перетворення, зміни, поліпшення тих, або інших процесів життєдіяльності суспільства, трудових колективів чи окремих громадян. Це є однією із найважливіших функцій управління.

Трансформація економічних відносин, наприклад, в країнах із перехідною економікою, передбачає й розробку та застосування певних правил і норм, які повинні визначати «правила гри» в спрямуванні до встановлення сучасних конкурентних, ринкових відносин. Визначення і запровадження відповідних дій не в змозі проводитись без участі держави та її органів. Відповідно, виникає необхідність визначення ролі держави та надання їй певних повноважень, функцій та ресурсів для виконання настанов суспільства щодо проведення зважених управлінських (ефективних) дій в процесах відтворення сучасних економічних відносин.

ВОЛКОВИЧ ГЛЕБ ДМИТРИЕВИЧ

*студент 2 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Института управленческих кадров факультета управления
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ БЮРОКРАТИЗМУ И КОРРУПЦИИ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Наиболее известными исследователями проблем бюрократии и бюрократизма являются М. Вебер, В. Вильсон, Р. Мертон, К. Маркс, В. И. Ленин и многие другие. Канадский педагог Лоренс Питер писал: «бюрократический способ избавления от ненужных бумаг состоит в том, чтобы уничтожать их, сохраняя копию каждой страницы». Это утверждение показывает отрицательную сторону бюрократии. Однако следует различать понятия «бюрократия» и «бюрократизм». Если первое понятие служит для обозначения определённой организации, системы работы аппарата управления, то второе – применяется в негативном смысле как групповая монополия управляющих на функции управления и власти.

С организационно-технической точки зрения бюрократическая модель управления содержит предпосылки для развития бюрократизма. Поскольку одна из задач чиновника – обеспечение соблюдения единых, общих для всех формальных правил, то эти правила превращаются в самоцель. Рациональная форма приобретает черты бессмысленного ритуала. А содержание подменяется формой. Снижается уровень понимания возникающих проблем. Таким образом, для бюрократа задачи государственные превращаются в задачи канцелярские [1].

Бюрократизм включает в себя следующие компоненты: в политическом плане – чрезмерное разрастание и безответственность исполнительной власти; в социальном – отчуждение этой власти от народа; в организационном – канцелярская подмена содержания формой; в морально-психологическом – бюрократическая деформация сознания [2, с. 253].

Важное значение для эффективной работы аппарата имеют принципы реализации государственных решений, приоритет прав и свобод человека, гуманизм и социальная справедливость, открытость государственной службы, ее доступность общественному контролю, постоянная учеба служащих, наличие узаконенных процедур для разрешения служебных конфликтов. Таким образом, перед нашим обществом стоит сложная задача: укрепить аппарат управления, способный к эффективной работе, и одновременно бороться с бюрократизмом [3, с. 19].

Большое значение в уменьшении бюрократизма имеет полномасштабная реализация идеи самоуправления – такое участие граждан в управлении, которое определяет решающие влияние тех или иных задач местного значения, исходя из интересов не чиновников, а населения. Но самоуправление не сводится лишь к передаче государственных функций общественным органам, а осуществляется через сочетание государственного и общественного самоуправления с постепенной утратой аппаратом монополии на принятие управленческих решений, что сужает сферу действия бюрократизма, предполагает возрастание значимости саморегуляции отношений между людьми [4, с. 120 – 121].

Одним из наиболее успешных в зарубежных странах проектов по

повышению качества обслуживания населения в органах власти стало создание так называемых «гражданских офисов» (многофункциональных центров, центров комплексного обслуживания, центров обслуживания населения и т.д.), которые позволяют в одном месте осуществлять большинство наиболее востребованных административных процедур. Основными целями создания «гражданских офисов» являются сокращение времени на прохождение процедур путем размещения специалистов различных учреждений в одном здании, улучшение взаимодействия между различными учреждениями, повышение комфортности осуществления процедур и др.

Важным этапом на пути дебиюрократизации в нашей стране стало принятие Закона Республики Беларусь от 28 октября 2008 г. № 433-З «Об основах административных процедур». При его подготовке учитывался зарубежный опыт регламентации административных процедур (стран СНГ, Австрии, Германии, Греции, Китая, Финляндии, Швейцарии, Швеции, Чехии и др.). Данный правовой акт, где определены общие подходы при рассмотрении различных обращений, стал базовым документом, который комплексно, системно регулирует отношения, возникающие при осуществлении административных процедур. Он позволил не просто стандартизировать процесс осуществления административных процедур, а через установленную жесткую регламентацию последовательно совершаемых уполномоченным должностным лицом действий минимизировать зависимость населения от своеволия этого должностного лица, усилить гарантии реализации прав граждан.

Основной целью органов государственной власти является проведение такой политики, реализация таких проектов, которые бы последовательно улучшали качество жизни людей, максимально облегчали решение вопросов, с которыми повседневно сталкиваются граждане. Сделано в этом направлении немало – принят целый ряд нормативно-правовых актов: директива Президента Республики Беларусь от 27 декабря 2006 г. № 2 «О дебиюрократизации государственного аппарата и повышении качества обеспечения жизнедеятельности населения», Закон «О государственной службе Республики Беларусь», Закон «О борьбе с коррупцией», которые призваны обеспечить доступность, простоту, оперативность решения насущных проблем каждого человека.

Однако негативные факты бюрократизма в системе государственного управления остаются. Глава Администрации Президента Республики Беларусь Наталья Кочанова отмечает: «...около 200 писем от граждан ежедневно приходят в Администрацию Президента Республики Беларусь, из них 60 % могут и должны решаться на местном уровне» [5]. Это свидетельствует о неэффективной работе местных органов власти, нежелании выполнять свои обязанности, что приводит к ненужной нагрузке на высшие органы республики.

В интервью, которое в преддверии профессионального праздника дал корреспонденту газеты «Беларусь сегодня» Генеральный прокурор Республики Беларусь Александр Конюк приводятся следующие данные: «за 5 месяцев 2017 года в сравнении с аналогичным периодом прошлого количество зарегистрированных коррупционных преступлений увеличилось на 29,4 % (с 451 до 584). Больше выявлено хищений путем злоупотребления служебными полномочиями (на 37,7 %), фактов злоупотребления служебными полномочиями или их превышения (на 64 %). На 19,4 % (237 и

283) возросло количество установленных лиц, совершивших коррупционные преступления, было» [6].

Распространение проявлений бюрократизма и коррупции можно пресечь путём создания и популяризации электронного правительства. Помимо этого, необходимо минимизировать привлекательность совершения коррупционных деяний и исключить предпосылки для них путём ужесточения наказания за их совершение, контроля за исполнением обязанностей местными органами власти, увеличением прозрачности государственного аппарата.

В дополнительном анализе нуждается практика привлечения к ответственности за совершение правонарушений, создающих условия для коррупции при отсутствии умысла виновного лица, а также причины отсутствия практики изъятия имущества (взыскания расходов), стоимость которого превышает доходы, полученные из законных источников (ст. 36 Закона о коррупции).

Необходимо разработать механизм практической реализации положений об общественном контроле в сфере борьбы с коррупцией (ст. 46 Закона о коррупции) и активизации указанной деятельности.

Также необходимо законодательно регламентировать полномочия кадровых служб организаций по контролю за соблюдением государственных должностными и приравненными к ним лицами ограничений, установленных Законом о борьбе с коррупцией и соответствующими письменными обязательствами.

Список использованной литературы:

1. Маркс К. К критике гегелевской философии права. Соч. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Т.1. – С. 271.
2. Дорина Е. Б. Организация государственного управления : учеб. пособ. для вузов / Е. Б. Дорина. – Мн. : БГЭУ, 2011. – С. 253.
3. Лугвин С. Новые приоритеты управления / С. Лугвин // Беларуская думка. – 2006. – № 12. – С. 19.
4. Основы государственного управления : учеб. пособ. / Н. Б. Антонова, Т. В. Бутова, Л. С. Вечер [и др.] ; под ред. С. Н. Князева, Н. Б. Антоновой. – Мн. : Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь, 2008. – С. 120 – 121.
5. Об Администрации президента. – Режим доступа : www.sputnik.by/society/20170405/1028174814.
6. О коррупции. – Режим доступа : www.pravo.by/novosti.

ГУЛЄВИЧ АЛЬОНА ЮРІЇВНА

*начальник відділу профорієнтації та конкурсного відбору
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ПРОТОКОЛ ТА ЕТИКЕТ – ОСНОВА НОВИХ СТАНДАРТІВ ТА ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодні Україна як країна з перехідною економікою, що здійснює комплексні реформи у різних сферах державної політики, знаходиться у стані системних перетворень. Одним із їх визначальних напрямків є сфера публічного управління та адміністрування. Так, на сьогодні вже затверджена і реалізується Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [1; 2]. Реформування місцевого самоврядування здійснюється відповідно

до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333 [3]. Зокрема, метою реформ на місцевому рівні є «визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад» [3].

24 червня 2016 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 роки. Як зазначено у документі, «дієва система державного управління є одним з основних чинників конкурентоспроможності країни» та «однією з основних передумов демократичного врядування, що ґрунтується на принципах верховенства права» [4]. Але, не є таємницею, що система державного управління в Україні, що склалася за попередніх часів, не відповідає ані потребам країни у проведенні комплексних реформ у різних сферах суспільного життя, ані європейським стандартам належного управління державою.

В наслідок цього цілком обґрунтовано, що ідеологічним та прикладним підґрунтям «Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки» стали європейські стандарти належного адміністрування, сформульовані в документі SIGMA «Принципи державного управління», який містить систему принципів і критеріїв оцінки державного управління.

З їх урахуванням реформування державного управління в Україні визначається багатьма напрямами. Серед них зупинимося на тих, де особливо важливим є забезпечення конструктивного процесу публічної комунікації. Це:

- формування і координація державної політики, що передбачає участь громадськості;
- забезпечення підзвітності органів державного управління, що базується на прозорості роботи, вільному доступі до публічної інформації тощо;
- надання адміністративних послуг;
- модернізація державної служби та управління людськими ресурсами.

Оскільки «державна служба є основою державного управління» [4], програмні цілі, передбачені Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», серед яких знайшла місце і реформа державної служби та оптимізація системи державних органів [5], не можуть бути досягнуті без професійних, добросовісних та етичних державних службовців. Більш того, цілі реформування системи державного управління не можуть бути досягнені без докорінного перегляду та формування нової філософії публічної служби, яку можна охарактеризувати словами: «Не «державна і держслужба» керує суспільством – а суспільство керує державою» [6], посилення в наслідок чого, в ідеалі, державні посади повинні перетворитися з місця роботи на вмотивовану діяльність на благо суспільства і громади.

Принципи, на основі яких створюється дієва та ефективна державна служба, відображені у «Принципах державного управління» SIGMA, а саме:

- сфера охоплення державної служби є належною, чітко визначеною і застосовується на практиці;
- політика і правова база для професійної та чітко впорядкованої державної служби визначені та застосовуються на практиці; інституційна

структура дає змогу здійснювати послідовне та ефективне управління людськими ресурсами у всій системі державної служби;

– відбір і призначення на посади державної служби ґрунтується на досягненнях і здобутках та однаковому ставленні до кандидатів на всіх етапах процесу; критерії для переведення на нижчу посаду та припинення державної служби є чіткими та зрозумілими;

– прямий чи непрямий політичний вплив на вищі керівні посади державної служби унеможливлується;

– система оплати праці державних службовців ґрунтується на класифікації посад, є справедливою і прозорою;

– забезпечується професійний розвиток державних службовців, що включає регулярне навчання, справедливе оцінювання результатів діяльності, а також мобільність і просування по службі на основі об'єктивних, прозорих критеріїв і здобутків;

– здійснюються заходи для сприяння доброчесності, запобігання корупції та забезпечення дисципліни на державній службі.

На сучасному етапі реформ запровадження даних принципів в системі державної служби відбувається шляхом реалізації Закону України «Про державну службу», який призваний побудувати в Україні висококваліфікований апарат із професійних управлінців. Цей Закон «визначає принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях» [7].

Безумовно, будь-яка реформа – це комплексні зміни: удосконалення законодавчої бази, інституційна розбудова та розвиток людського потенціалу. Останнє неможливе без підвищення рівня професійної компетентності державних службовців. Впровадження нових стандартів та процедур службових відносин у сфері державної служби на рівні зовнішньої та внутрішньої комунікації не можливо уявити без досконалого знання та володіння протокольними та етикетними нормами офіційної публічної комунікації. Адже протокол та етикет є не тільки традиційною складовою управлінської культури, але, як культурно-історичні форми взаємодії, виступають дієвими інструментами налагодження конструктивних комунікацій в сфері публічно-управлінських відносин. Все це робить службовий протокол та етикет актуальним предметом науки державного управління.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014.

2. План заходів на 2015-2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовт. 2015 р. № 821. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/821-2015.

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014.

4. Стратегія реформування державного управління України на 2016-

2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2016 р. № 474-р. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-2016.

5. Стратегія сталого розвитку Україна 2020 : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступа : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

6. Граніт О. «Реформа державної служби»: про конкурс і плани уряду / О. Граніт. – Режим доступа : www.pravda.com.ua/columns/2017/08/20/7152653.

7. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. – Режим доступа : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19.

ДАУКШ ИРИНА АНАТОЛЬЕВНА

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств
факультета управленческих кадров
Академії управління при Президенті Республіки Беларусь*

НАПРАВЛЕНИЯ АНАЛИЗА ДИНАМИКИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СУДЕБНОЙ СТАТИСТИКИ

Национальной стратегией устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь определено, что высшей целью научно-технического и социально-экономического прогресса должен стать человек, его духовное и физическое здоровье в благоприятной и безопасной среде. В связи с этим положением обеспечение безопасности личности является важнейшей задачей государства и общества.

На практике уровень криминогенности в стране определяют показатели судимости, а именно коэффициенты, показывающие, сколько осужденных за год приходится соответственно на каждые 10 тыс. или 100 тыс. населения.

В целях оценки судимости за конкретные виды преступлений методологически точным будет учитывать численность населения, начиная с того возраста, с которого устанавливается уголовная ответственность за соответствующее деяние (с 16 лет, а в отдельных случаях с 14) [1].

С практической точки зрения имеет большое значение исследование уровней судимости населения, проживающего в городской и сельской местности; лиц с определенным уровнем образования; работников различных видов экономической деятельности; отдельных социальных групп и категорий работников. В каждом случае специальные коэффициенты должны определяться по отношению к общей численности населения соответствующих групп, в пределах возраста уголовной ответственности.

Факторный анализ изучения динамики численности осужденных, целесообразно проводить на основе статистического моделирования показателей функциональной зависимости. Например, динамика численности осужденных (S_0) зависит от степени криминогенности отдельных групп населения и структуры населения по демографическим признакам: среднегодовой численности (\bar{S}), доли численности населения криминологически активного возраста (14 лет и старше) в общей численности

населения ($d_{\bar{S}}^{14+}$) и коэффициента судимости населения криминологически активного возраста (K_{S_0}) [2]:

$$S_0 = \bar{S} \times d_{S_{14+}}^- \times K_{S_0}$$

Изучение динамики изменения численности осужденных по половозрастному признаку можно произвести на основе анализа результатов аддитивно-мультипликативной модели:

$$S_0 = \bar{S}_{14+} \times d_{S_{ж14+}}^- \times K_{S_{0ж}} + \bar{S}_{14+} \times d_{S_{м14+}}^- \times K_{S_{0м}},$$

где $d_{S_{ж14+}}^-$ – доля численности женщин возраста 14 лет и старше в общей

численности населения данной возрастной группы; $d_{S_{м14+}}^-$ – доля численности мужчин возраста 14 лет и старше в общей численности

населения данной возрастной группы; $K_{S_{0ж}}$ – коэффициент судимости

женского населения криминологически активного возраста; $K_{S_{0м}}$ – коэффициент судимости мужского населения криминологически активного возраста.

Результаты расчетов по представленным моделям позволили сделать вывод о том, что динамика исследуемого показателя в первую очередь зависит от изменения уровня судимости, а изменение демографических показателей оказывают не значительное влияние.

Предназначение уголовно-правовой статистики не только информирование общества об истинном состоянии дел в сфере контроля над преступностью, но и выявление связей и взаимозависимостей правонарушений с политическим, социально-экономическим, нравственным положением в стране, уровнем ее развития. В результате проведенного исследования автор пришел к выводу, что функции анализа показателей судебной статистики целесообразно передать Национальному статистическому комитету Республики Беларусь, так как только под его руководством возможно построение научно обоснованной системы показателей, отвечающей современным условиям развития общества.

Список использованной литературы:

1. Уголовный кодекс Республики Беларусь – Мн. : Национальный центр правовой информации, 2017. – 304 с.
2. Даукш И. А. Преступность и теневая экономика в Беларуси. Оценка состояния / И. А. Даукш. – Мн. : Экоперспектива, 2004. – 56 с.

ДАХНО ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ

аспірант Національного інституту стратегічних досліджень

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ

В контексті аналізу нормативно-правових інструментів забезпечення політики територіальної цілісності України важлива роль належить аналізу загальнонаціональних та міжнародних нормативно-правових документів, які стосуються захисту прав громадян, інтересів юридичних осіб і компенсації

збитків внаслідок окупації й зовнішньої підтримки збройного сепаратизму на території України, а також повернення анексованого Криму. Важлива роль в даному відношенні належить ролі міжнародних нормативно-правових документів, які засвідчили підтримку світовою спільнотою територіальної цілісності та суверенітету України.

Так зокрема, 27 березня 2014 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй схвалила резолюцію (A/RES/68/262) «Про територіальну цілісність України» [1], (наголосивши на незмінності статусу АР Крим і м. Севастополь у складі України. 9 квітня 2014 р. Парламентська Асамблея Ради Європи ухвалила Резолюцію «Останні події в Україні: загрози для функціонування демократичних інститутів» № 1988 (2014) [1], у якій засудила незаконну анексію Криму Російською Федерацією закликавши Росію вивести свої війська з АР Крим. 1 липня 2014 р. на 23 сесії Парламентська асамблея Організації з безпеки і співробітництва в Європі ухвалила Резолюцію «Очевидне, грубе та невиправлене порушення Гельсінкських принципів Російською Федерацією» [1], у якій визнала дії Росії воєнною агресією на угоду власним інтересам, а також висловила тверду підтримку територіальної цілісності, політичної незалежності та суверенітету України.

В межах загальнонаціональної системи нормативно-правових інструментів забезпечення політики територіальної цілісності України важлива роль належить відповідним нормативним документам, які визначили регламент заходів щодо захисту державного кордону у зв'язку із агресією Російської Федерації на території України. Саме тому «виходячи з необхідності захисту прав та інтересів громадян України, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів України, недопущення втручання в її внутрішні справи, з огляду на порушення російською стороною положень Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року, Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року та Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 року, а також зважаючи на рішення Ради Федерації Федеральних Зборів Російської Федерації щодо використання збройних сил Російської Федерації на території України» Радою національної безпеки і оборони прийнято рішення «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України» [2].

Цей документ зобов'язує «привести Збройні Сили України та відповідні військові формування у бойову готовність (повна) згідно з уточненими планами приведення військ (сил) у бойову готовність; організувати і провести навчальні збори з військовозобов'язаними в необхідних обсягах у час і строки, визначені Генеральним штабом Збройних Сил України; Міністерству закордонних справ України невідкладно звернутися до зовнішньополітичних відомств окремих держав – підписантів Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року (Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії), із закликом забезпечити безпеку України та провести відповідні консультації офіційних осіб в місті Києві; утворити Оперативний штаб з питань реагування на ситуацію в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (далі – Оперативний штаб) на чолі з Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, який

забезпечувати: моніторинг та аналіз інформації щодо розвитку ситуації в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі; напрацювання пропозицій щодо запобігання виникненню загроз національній безпеці України, їх нейтралізації та подання таких пропозицій Раді національної безпеки і оборони України» [2].

В системі нормативно-правових інструментів забезпечення політики територіальної цілісності України важливу роль також відіграє інструмент боротьби з екстремізмом. У відповідь на це, в Україні, зареєстрованого законопроект № 3718 «Про протидію екстремізму», ідеологічно й технологічно він мав би слугувати унормуванню правових й організаційних засад екстремістської діяльності, слугуючи запобіганням тероризму, розпалюванню національної ворожнечі, протидії екстремізму та його наслідків.

Однак фактично, його методологічна основа містить значну кількість недемократичних положень, розширюючи повноваження державних органів, уповноважених здійснювати протидію екстремізму. Зокрема він передбачаючи кримінальну відповідальність за екстремістську діяльність, застосовуючи максимальну санкцію до 8 років позбавлення волі, забороняє будь-які мирні зібрання, діяльність ЗМІ та передбачає блокування веб-сайтів за ознаками «екстремізму» звужуючи у такий спосіб сферу дотримання прав людини та свободи слова.

Найбільш небезпечним є те, що даним законопроектом не виправдано розширено право прокуратури, щодо «призупинення діяльності юридичних осіб та громадських об'єднань до закінчення розгляду судом заяв про ліквідацію чи заборону їх діяльності», що прямо суперечить принципу верховенства права та положенням 6, 9, 10 та 11 «Конвенції про права людини та порушення принципу необхідності у демократичному суспільстві» [3]. У зв'язку з цим прийнято Радою національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року прийнято рішення «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» (таємно) [4].

Таким чином, здійснений нами аналіз інструментів захисту політики територіальної цілісності України включає запровадження дієвих законодавчих інструментів відновлення воєнного та економічного потенціалу обороноздатності держави.

Список використаних джерел:

1. Текст Резолюції англійською мовою General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not To Recognize Changes in Status of Crimea Region [Генеральна Асамблея приймає резолюцію, що закликає держави не визнавати зміни в статусі Криму] (хід обговорення) (en). ООН. 27.03.2014. Прочитовано 29.03.2014.)

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України»: указ Президента України від 2 берез. 2014 р. № 189/2014. – Режим доступу: www.rnbo.gov.ua/documents/336.html.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. – Режим доступу: www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: указ Президента

ДЁМУШКИНА ЛАРИСА ОЛЕГОВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент Института управления Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

ДУЛАМБАЕВА РАУШАН ТЛЕГЕНОВНА

д-р. экон. наук, профессор, профессор Института управления Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

РОЛЬ АНТИКРИЗИСНОЙ ПОЛИТИКИ В РЕШЕНИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ

В современном мире одним из ключевых направлений деятельности любого государства стало проведение активной социальной политики. В Казахстане, как и в других странах, она направлена на решение проблем занятости, обеспечения доступности жизненно необходимых социальных услуг (в первую очередь, услуг здравоохранения и образования), пенсионного обеспечения и др.

В условиях экономического кризиса социальные проблемы, как правило, обостряются, что выражается в росте социальной напряженности в обществе и угрозы безработицы, в увеличении удельного веса малообеспеченного населения.

В такой ситуации основным инструментом государства по реализации его политики и обеспечению выполнения им своих функций, в том числе и в социальной сфере, становятся антикризисные меры, реализуемые в рамках антикризисной политики.

Антикризисная политика государства – это совокупность регулирующих мероприятий правительства, направленная на сглаживание и снижение отрицательных последствий кризиса, путем использования денежно-кредитных, фискальных и других инструментов [1, с. 4]. Важно, что в условиях кризиса происходит усиление экономической роли государства и социальных аспектов экономической политики.

В условиях мирового финансово-экономического кризиса практически все страны (развитые и развивающиеся) вынуждены были перейти на «ручное управление» экономикой, правда, усиление государственного вмешательства происходит в разных масштабах и с помощью разных инструментов.

Так, в Антикризисной программе правительства Германии, был сделан акцент на социальные программы. В частности, предусматривалось сокращение рабочей недели в отдельных отраслях до 30-33 ч. в неделю, «гибкие» графики работы, снижение подоходного налога (с 15 % до 14 %), увеличение пособий для детей, снижение взносов в больничные кассы и на пособия по безработице, единовременные выплаты по разным основаниям [2]. Кроме того, достаточно большое внимание уделено государственным инвестициям и мерам поддержки малого и среднего бизнеса.

Быстрое восстановление немецкой экономики, прошедшее с небольшими социальными потерями, произошло под влиянием широкого комплекса стимулирующих фискальных мер в совокупности с действием «автоматических стабилизаторов» и мер по обеспечению стабильного уровня занятости. Результатом стал практически неизменный в период рецессии

уровень безработицы.

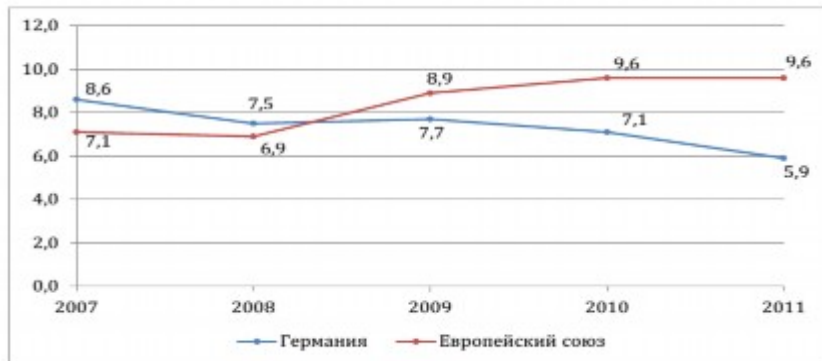

Рис. 1. Уровень безработицы в Германии и ЕС в период 2007-2011 гг. (в %)

В Казахстане в целях проведения антикризисной политики был принят План совместных действий Правительства РК, Национального Банка РК и Агентства РК по регулированию и надзору финансового рынка и финансовых организаций по стабилизации экономики и финансовой системы на 2009-2010 годы. Согласно Плану, осуществлялись вливания государственных средств в экономику, фактически национализировались финансовые институты, находящиеся в тяжелом положении. Среди антикризисных мер государства немаловажное место также занимали мероприятия долгосрочного характера: расширение государственных программ содействия занятости, социального обеспечения, образования, здравоохранения, жилищного строительства; предоставление специальных гарантий инвесторам и планирование государственных инвестиций. Реализация Плана позволила экономике страны выйти из кризиса в короткие сроки и с небольшими потерями.

В настоящее время в стране реализуется Антикризисный план действий Правительства и Национального Банка по обеспечению экономической и социальной стабильности на 2016-2018 гг., направленный на смягчение последствий второй волны экономического кризиса. В нем предусмотрены меры по решению такой важной социальной проблемы как сохранение и создание новых рабочих мест. Для этого Правительство выделило из специального резерва в 2016 г. 100 млрд. тенге, в том числе 63 млрд. тенге на реализацию Дорожной карты занятости, включающей ремонт социальной инфраструктуры и объектов ЖКХ, увеличение микрокредитования, строительство общежитий для трудовой молодежи, а также субсидирование затрат работодателей по сохранению рабочих мест. Кроме того, в стране осуществляется реализация региональных Комплексных планов содействия занятости.

Поддержанию занятости и снижению безработицы способствует реализация Плана инфраструктурного развития «Нурлы Жол», Государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015-2019 гг. За 9 месяцев 2017 г. численность безработных уменьшилась по сравнению с 2016 г. на 1,6 %, а безработица составила 4,9 % [3].

Другая важная социальная проблема, обостряющаяся в период кризиса – рост цен на потребительские товары и услуги. В рамках антикризисной политики Правительство совместно с Национальным банком проводит постоянный мониторинг изменения цен. Для недопущения их роста на социально значимые продовольственные товары в стране функционируют стабилизационные фонды, которые проводят товарные интервенции.

С 2016 г. в стране используется такой инструментом антикризисной политики и инфляционного таргетирования, как опрос населения по оценке его ожиданий. Результаты опроса позволяют отслеживать финансовое положение домохозяйств, их потребительское и сберегательное поведение, восприятие ими роста цен, ожидания по инфляции и обменному курсу, а также общее настроение населения относительно экономического положения страны в целом. Статистика показывает, что инфляционные ожидания сохраняют устойчивость, а уровень инфляции в январе-августе 2017 г. по отношению к соответствующему периоду 2016 г. замедлился и составил 7,5 %, то есть остался в пределах целевого коридора (6-8 %) [3].

Обеспечение населения доступным жильем – важная социальная проблема, решение которой способствует сохранению социальной стабильности. Не смотря на кризисную ситуацию в экономике, Правительство Казахстана запланировало на 2016-2018 гг. строительство и приобретение для населения арендного жилья площадью 817 тыс.кв.м. или 13600 квартир и выделило из резервов средства для компенсации жилищных вкладов клиентов АО «Жилстройсбербанк» – 20,9 млрд. тенге в 2016 г. и 16 млрд. тенге в 2017 г. [4].

В целом 2014-2016 годах на поддержку экономики в кризисных условиях Правительством дополнительно было выделено 1,7 триллиона тенге. Это обеспечило возможность экономического роста и поддержки предпринимательства, создания свыше 200 тыс. новых рабочих мест [5].

Таким образом, становится очевидным, что реализация эффективной антикризисной политики обеспечивает достижение целевых индикаторов социально-экономического развития на кратко- и среднесрочную перспективу, та а, следовательно, решение таких социальных проблем, как снижение безработицы, открытие новых предприятий, ввод жилья, снижение инфляционных ожиданий и др.

Список использованной литературы:

1. Сажина М. А. Формирование антикризисной политики государства в современных условиях финансово-экономической нестабильности / М. А. Сажина // Вестник Московского университета. – 2010. – № 2. – С. 3 – 21.

2. The World Bank (Indicators). – Access mode : www.worldbank.org.

3. Сайт Национального банка Республики Казахстан. – Режим доступа : www.nationalbank.kz/.

4. Сайт Министерства национальной экономики Республики Казахстан. – Режим доступа : www.economy.gov.kz/.

5. Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность : послание Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева народу Казахстана, 31.01.2017 г. – Режим доступа : www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nazarbaeva-narodu-kazahstana-31-yanvary-a-2017-g.

ДЕМЧЕНКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

к. філол. н., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

МОВА ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ В УКРАЇНІ: ПОТРЕБА РЕФОРМУВАННЯ

У межах компетентності публічного / державного службовця мовна компетенція має неабияке значення, а виходячи з постулатів етнологів і філософів – навіть вирішальне, оскільки інтелектуальний рівень людини безпосередньо пов'язаний з її мовленням. Важливо, що у відповідних державних документах саме мові й відведено значуще місце: у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») серед класифікованих видів освіти першим визначається такий: «Гуманітарна освіта, що передбачає формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземними мовами; залучення до ... здобутків української та світової культури...» [1]. Як бачимо, характеристики «опанування рідною мовою» та «залучення до здобутків української культури» безпосередньо й корелятивно пов'язані між собою. Принагідно відзначимо граматичну помилку у виділеному словосполученні (потрібно або «оволодіння», або відмінкова форма «рідної мови») і те, що зроблена вона в найвищих державних й освітніх інституціях.

Ми вже говорили раніше на цій конференції, що стилістично розмежовані лексеми вносять певний дисбаланс у мову, а залучені вони були ще радянськими укладачами з метою наближення двох мов-«сестер». Це зокрема пари «завдання – задача», «відгук – відзив», «заступник – замісник», «суперечка – спір», у яких другий складник – це звичайна калька з російської мови, що є чужою для органічної української мови [2].

Метою цієї розвідки визначасмо презентацію можливих змін у діловій українській мові, що охоплює переважно лексичний рівень, у межах якого засвідчено найбільший вплив російськомовного калькування [3]. Цей процес відбувався впродовж тривалого періоду колоніальної підлеглості України російському імперському центру, що передбачало вплив не лише політичний та економічний, але й культурний і духовний. До цієї сфери входить і мовний чинник: мова є засобом впливу в галузях освіти, інформації, судочинства та державного управління, де можна ефективно впроваджувати й колоніальну політику загалом.

Словосполучення «може служити доказом...» потребує заміни на відповідник «може бути...». До того ж і в російській мові те «может служить» є анахронізмом. Аналогічно – тавтологія «до сьогоднішнього дня».

Штамп «проведений аналіз показує» замінюємо на «аналіз засвідчує». При цьому дієслівний варіант «провести аналіз» потребує відповідника «проаналізувати».

Сполуку «шляхом надання...» замінюємо на відповідник «через надання» (або й «за допомогою...»), причому однорідна сполука «шляхи вивчення» замінюється на «засоби вивчення» (не «способи», як це зайво розмежовується в теорії педагогіки). Аналогічно – «за рахунок проведення» (потрібно «через проведення»).

Надто частотний штамп «в якості чогось» замінюємо на «як щось» (напр.: «в якості прикладу можна навести...» – «як приклад можна навести...»), аналогічно сполуку «помилки, які мають місце» – на «наявні

помилки».

Пропонується активніше використовувати дієслово-зв'язку «має» на місці калькованих одиниць «покликаний» («школа покликана супроводжувати цей процес» – «школа має...» та «повинен» («ми повинні це зробити» – «ми маємо...»). В останньому разі є ще синоніми «мусимо» та «зобов'язані» – відповідно до міри такого зобов'язання.

Такою ж зв'язкою (у багатьох мовах) постає дієслово «є», яке також потребує ширшого використання. Наприклад: «він виступає публічною особою» – «він є... (постає)».

Зауважимо, що наведені кальковані форми на ґрунті української мови (зокрема й вимови) є неорганічними. Звичайно, це відчує лише людина з мовним чуттям і обов'язково носій цієї мови. Наприклад, дієслово «знаходяться» відразу викличе асоціацію з первинним інфінітивом «знайти», а потрібним відповідником має бути «перебувають» («в його основі знаходяться такі аспекти» – «в його основі перебувають...» (або «відзначаються»). В інших ситуаціях – «містяться», «розміщуються» (у просторовому вимірі) або і «є».

Аналогічною калькованою формою є дієслово «відносяться», що в обох семантично відмінних ситуаціях має бути змінене. У разі «до них відносяться такі органи...» – на відповідник «належать», у ситуації «до них відносяться позитивно» – на відповідник «ставляться». Форму ж «відносили» варто замінити на «стосунки» – у будь-якому семантичному контексті.

Таких калькованих форм сучасна українська мова має багато. У ділових і наукових текстах, які найбільше репрезентують повноцінність будь-якої мови в цивілізаційному вимірі, ці форми давно узвичаєні, канцеляристи важко від них відмовляються. Їх майже неможливо переконати, що, скажімо, іменник «число» має використовуватися лише в математичному значенні як стале конкретне поняття, а тому семантико-синтаксичні ситуації з іншим контентом його не потребують. Наприклад, фразу «комісію вибрали з числа працівників» слід замінити на відповідник «комісію вибрали з працівників» (за потреби – «з-поміж», «серед», «з кола»), «у числі перших» – «серед перших», «збільшити число працівників» – «збільшити кількість працівників» (у такому разі перший варіант також прийнятний, але в іншому контексті – «записати більше число»), видільну сполуку «у тому числі» обов'язково замінюємо на «зокрема».

До речі, такі видільні сполуки з функцією частки не лише замінюються на питомо українські відповідники («у цілому» – загалом, «у першу чергу» – передусім, насамперед, «у свою чергу» – також, водночас), але й потребують іншого пунктуаційного оформлення – переважно не виділяються комами, як це прийнято ще від імперської канцелярії, коли пунктуація логіці не підлягала.

Так само нелогічними є й лексичні зв'язки у сполуках. Наприклад, у словосполученні «діяльність протікає» виділене дієслово семантично не відповідає загальному значенню. Цьому значенню відповідає одиниця «відбувається». Такою ж нелогічною є сполука «приймає рішення (закон)», де виділене дієслово означає «отримання чогось в руки» («молоді прийняли від батьків коровай») і потребує іншого семантичного відповідника, яким пропонується форма «ухвалює». Таким чином, «Президент ухвалив Закон», а той акт «підготували у Верховній Раді», тобто процес «прийняття» поділяємо на стадії підготовки, обговорення та остаточного ухвалення.

Часто говориться про неорганічні активні форми прикметників в

українській мові, однак вони продовжують використовуватися в ділових і наукових текстах, потребуючи заміни на більш органічні відповідники: «оточуюче середовище» – «довкілля»; «навколишнє середовище», «знаючий працівник» – «обізнаний (компетентний) працівник», «пануюча думка» – «панівна думка», «головуючий зборів» – «голова зборів», «контролюючі органи» – «органи контролю».

Зрештою робимо висновок, що український публічний службовець не лише мусить досконало володіти державною мовою (відповідно – титульної нації), уміти використовувати її в діловодстві й усному фаховому мовленні, але й запобігати численним помилкам у її функціонуванні, зокрема вживанню калькованих форм. Відповідники, що є органічними на українському ґрунті, чинні й відомі всім, що ми й спробували довести вищенаведеним аналізом. Це потрібно обов'язково враховувати під час занять з української мови для спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лист. 1993 р. № 896. — Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show.

2. Демченко В. М. Політичне значення правописного статусу державної мови / В. М. Демченко // Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком. Державне управління освітою: виклики часу : матеріали ІХ Регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Дніпропетровськ, 26.11.15). – Д., 2015. – С. 260 – 262.

3. Демченко В. М. Українська мова: зорові та слухові особливості сприйняття структурних елементів : монографія / В. М. Демченко. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 104 с.

ДЖУСУПОВА РАУШАН СЕИТ-АСКАРОВНА

канд. филос. наук, доцент, доцент Национальной школы государственной политики Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ, ДЕМОКРАТИИ И ГРАЖДАНСКОГО СОЗНАНИЯ

Культурный человек не мыслим без государства, вне морали и права. Поэтому культурные, цивилизованные люди должны всегда думать о совершенствовании государства и его институтов, о приближении деятельности государства к своим интересам.

В процессе формирования государственности в современных условиях принято опираться на общечеловеческие ценности, подходит к характеристике государства как объективно необходимого, культурно-ценностного явления. Действительно, есть общечеловеческие, вечные ценности, которые и должны быть положены в основу государственности. Основываясь на этих ценностях, государство всегда может приближать свою деятельность к интересам народа, повышать интерес общества к государственности.

Государство хотя и представляет собой организацию политической власти определенного общества, но в реальной жизни оно состоит из различных относительно автономных друг от друга структурных

подразделений, выполняющих определенные задачи и функции. Эти относительно самостоятельные структурные подразделения, составляющие в совокупности целостное понятие «государство», принято называть институтами государства.

В зависимости от типа государства, уровня его развитости, степени демократичности в организации и деятельности государства будут различаться и институты разных государств. В недемократическом государстве, как правило, наблюдается развитость лишь отдельных силовых институтов государства. Особенно это относится к авторитарным государствам, где уделяется большое внимание таким силовым ведомствам, как армия, полиция, службы безопасности и т.д.

Для цивилизованных демократических правовых государств характерным является развитость институтов народного представительства – парламентаризма, референдума, доступной избирательной системы в органы государственной власти, местного управления и самоуправления, контроля и надзора от имени народа за деятельностью государственных органов и т.д.

В советской обществоведческой литературе, не было принято рассуждать о ценности и необходимости государства. Что было обусловлено, во-первых, точкой зрения марксизма, согласно которой, государство и право были орудием классового господства, а с уничтожением классов государство и право отмирают. Во-вторых, тем, что над проблемой ценности государства и права можно серьезно рассуждать только в условиях демократического общества. В недемократическом обществе данный вопрос не актуален, он монополизирован политической властью, которая односторонне определяет необходимость государства и его институтов.

Государство представляет собой организацию политической власти общества. По тому, как будет функционировать эта власть, люди будут судить о характере этой власти. Гражданское общество не только участвует в формировании ключевых звеньев единой политической (государственной) власти, но и определяет порядок функционирования этой власти и может эффективно контролировать деятельность власти.

В изучении процесса формирования индивидуального гражданского сознания, преодолевая дисциплинарный сепаратизм, следует активно применять не только достижения юридической науки, но и выверенные философские, политологические, культурологические, психологические обоснования. С учетом рыночных изменений переосмысливается значение экономических детерминант гражданского сознания.

Одним из важных вопросов, требующих глубокого изучения, является проблема утверждения демократических институтов в нашей общественно-политической практике и их роли, предполагаемой и реальной, в процессах формирования и развития гражданского сознания.

Необходимо исследовать гуманистический аспект государства, вскрыть его сознательные ресурсы, показать, каким образом в современном, цивилизованном гражданском сознании преломляются родовые, атрибутивные черты государства, изначально ему присущие, которые только в гражданском обществе проявляют себя в развитой классической форме.

Зрелое гражданского сознания предполагает уважение, известный пиетет по отношению к существу. Человек обязан сознавать, что наличные формы социальной жизнедеятельности, как бы они ни были несовершенны, есть предлежащая данность, в которой для него актуально воплощен исторический опыт человечества.

Коль скоро государство ориентировано на обеспечение жизнедеятельности конкретной социальной системы, коренным свойством гражданского сознания должно быть целостное, системное видение социума – во всех его экономических, политических, ресурсных, технологических, экологических, нравственных, социально-психологических, юридических аспектах, связях и опосредствованиях. Гражданское сознание есть сознание социумное, его органический признак – рефлексия на уровне социума. Своеобразие гражданского сознания состоит в том, что его предметом являются социум, общество, государство.

Личностное начало столь же внутренне присуще государству, как организованное принуждение, ибо потребность в организованном принуждении возникает лишь там, где человек начинает осознавать себя личностью и противиться угнетению. Зрелое гражданское сознание противостоит моральной ущербности. По самой своей природе государство предполагает установку на контакт, на Другого (термин А. А. Ухтомского), на диалог, на признание автономности любого человека, вне зависимости от его социального статуса.

Аксиомами социального знания стали положения о том, что рынок исторически формируется как объективная экономическая и социальная реальность. Это естественный, с высокой степенью саморегуляции механизм выявления интересов и их удовлетворения, не имеющих пока достойных альтернатив.

Роль государства в развитии рыночной экономики в стране четко определена в основных положениях Стратегии развития Казахстана до 2050 года. Экономическая свобода как атрибут рынка – один из факторов формирования индивидуального правосознания. Традиционная концепция антагонистических интересов, которой был пропитан менталитет нашего общества до недавнего прошлого, практически перечеркивал диалоговый принцип. Но именно готовность и способность вести диалог определяет направление и уровень развития общества, определяет, в конечном счете, уровень гражданского сознания. Диалогизм гражданского сознания – отношение к Другому как к равному – способен полноценно развиваться только в системе вещных связей как антитезы системы личной зависимости.

Идея индивидуализации человека в условиях рыночных отношений является лейтмотивом современного гражданского права Казахстана, исповедующего экономическую свободу, рыночную состязательность, свободу договоров.

В обстановке перемен, которыми отмечено наше время, потребовались некоторые коррективы и уточнения характеристик социальных механизмов свободного демократического общества. С наибольшей определенностью они раскрылись в системе институтов и отношений, связанных с рыночной экономикой.

Имманентное природе рыночных отношений стремление к эффективности и оптимальности действий, встретившись с препятствиями в виде тенденции к монополизации и усилению государственного вмешательства, выявило потребность вовлечения в орбиту либеральных ценностей такого феномена, как конкуренция.

История показывает, что никогда личность не способна целиком и полностью принадлежать государству. Преломляя типичные черты общего порядка, усваивая их, она не может умертвить духовной рефлексии, с тем, чтобы превратиться в безликий безотчетно действующий инструмент

инстинктов живого тела.

Динамика универсальных конкурентных взаимодействий непременно должна сопровождаться заботой о конкретной личности на уровне предприятия, фирмы, государства, так как от ее профессионализма, творческой активности зависит успех общего дела. В этом случае личность проникнется пониманием того, что ее жизненный уровень определяется талантом, трудолюбием, компетентностью в избранной сфере деятельности и никакими другими качествами.

В оправдание авторитарных режимов обычно приводится старинный и живучий довод, что большинство народа не готово к демократии, недостаточно подготовлено, чтобы в той или иной форме участвовать в управлении государством.

Однако на практике таких рациональных объяснений оказывается недостаточно и там, где не срабатывала аргументация, в действие вступало принуждение. Подобные воззрения и подобная практика отнюдь не стали архаизмом. Проблема авторитаризма остается одной из самых фундаментальных в политике и праве.

Демократия – это не только способ управления государством. Права человека и гражданина являются неотъемлемой частью демократических политических институтов.

Некий обобщенный образ демократии вбирает в себя ряд принципиальных положений, возможно по-разному реконструированных на практике, но без которых современная цивилизованная демократия либо не существует, либо представляет собой некую качественно иную сущность. К числу таких принципиальных положений – признаков народовластия – можно по праву отнести наличие в обществе свободных и честных выборов.

Любые деформации демократических институтов, особенно выборной системы, должны тщательно анализироваться с целью поисков путей ее совершенствования. Так как процесс исторического перехода от авторитарного режима к демократическому может быть обратимым.

Без систематической работы по формированию и усвоению базовых политических и правовых представлений на уровне личности и активной части общества выборы могут стать способом реализации эгоистических интересов отдельных групп, что негативно отражается на правовом сознании личности, группы, общества.

Таким образом, уровень гражданской культуры зависит от степени осознания личностью и обществом государства как важнейшей социальной ценности.

ДИННИК ІРИНА ПЕТРІВНА

*аспірант кафедри публічного управління та публічної служби
Національної академії державного управління при Президентіві України*

ВСТАНОВЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ «ОСОБА-СУСПІЛЬСТВО-ДЕРЖАВА» В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Механізм взаємодії «особа – суспільство – держава» ще залишається недостатньо вивченою проблемою. Велику небезпеку для стабільного розвитку держави можуть становити спроби формування

«квазігромадянського суспільства», залежно від влади або політичної опозиції, шляхом створення, наприклад, неурядових організацій під вибори для «розкрутки» певних політиків. Таке «квазігромадянське суспільство» через брак реальної комунікації між політичним та громадським секторами підриває довіру громадян і до держави, і до неурядових організацій, що веде до послаблення соціального порядку в країні, дестабілізації суспільних відносин та процесів.

У цьому контексті особливо цінним для України є досвід країн Центрально-Східної Європи (далі – ЦСЕ) з огляду на їхню історичну, цивілізаційно-культурну та географічну близькість до України, спільне сприйняття європейських цінностей та участь у спільному європейському політико-правовому просторі. Це стосується, зокрема, країн Центрально-Східної Європи та Балтії, які на сьогодні завершили процес трансформації від авторитаризму до консолідованої демократії [5, с. 5].

Першим глобальним і найвідомішим дослідженням трансформації ціннісних систем у країнах світу, в тому числі й країн ЦСЕ, були так звані «Всесвітні огляди цінностей», що систематично проводяться з 1970 р., результати яких за чверть століття в 1997 р. узагальнив у своїй знаменитій праці «Модернізація й постмодернізація: культурні, економічні й політичні зміни в 43 країнах» Рональд Інглгардт [6]. У цій роботі американський дослідник аргументовано доводить встановлену ним залежність між рівнем добробуту в суспільстві і життєвими стратегіями особистості. За висновком Р. Інглгардта, за досягнення певної стабільної межі (станом на кінець минулого століття вона дорівнювала рівню доходу особи в \$ 30 000 на рік) суспільство й особа в ньому починає «функціонувати» не в режимі виживання з його цінностями матеріального статку, а в режимі самореалізації. Відбувається «дематеріалізація цінностей»: цінності духовно-культурного порядку заступають собою «приземлені цінності добробуту» [2].

Але, звичайно попри наочну переконливість цієї праці, Р. Інглгардтом відстежувалися лише кореляції між рівнем добробуту й розвитку країни та змінами в ціннісних орієнтаціях її громадян.

Тому доволі актуальним може вважатися аналіз державної політики щодо розвитку громадянського суспільства в п'яти європейських країнах – Польщі, Чехії, Угорщині, Латвії та Естонії, які є новими членами Євросоюзу. Вибір цих країн зумовлений їхньою регіональною належністю та історико-політичним спадком: країни Балтії – Латвія та Естонія, які входили до складу СРСР, одразу ж після здобуття незалежності характеризувалися практично однаковим станом активності громадянських ініціатив, однак протягом більш як 20-річного періоду досягли різних показників розвитку громадянського суспільства та його взаємодії з органами державної влади. Постсоціалістичні Польща, Чехія та Угорщина (країни Вишеградської групи), у свою чергу, застосовували відмінні моделі державної стратегії підтримки організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) [1].

Моніторинг державної політики щодо розвитку громадянського суспільства здійснюють об'єднані комітети (ради), парламент (особливо в Естонії та Латвії), урядові бюро (в Чехії, Естонії, Латвії), бюро відповідального міністерства (в Угорщині, Польщі). Проте якщо в Угорщині розроблення такої політики децентралізоване, а отже, кожне міністерство має готувати власний план співпраці з ОГС, то в Латвії й Польщі центральна влада ставить перед окремими міністерствами конкретні завдання, після виконання яких ці структури повинні представити відповідні звітни

документи. Контроль за цільовими податковими відрахуваннями, здійснюваними на основі так званих відсоткових законів в Угорщині, Латвії та Польщі, покладається на міністерства фінансів, аудиторські палати, податкові органи, моніторингові установи ЄС, прокуратуру (в Угорщині), недержавні установи («парасоликові» організації в Естонії та Латвії – Мережа естонських неприбуткових організацій та Громадянський альянс Латвії) [4, с. 9 – 10].

У Республіці Польща діяльність ОГС регламентується значною кількістю законодавчих і підзаконних актів (закони «Про громадські об'єднання», «Про фонди», «Про лобістську діяльність» та «Про доступ до інформації»). Хоча політику національного уряду у сфері розвитку громадянського суспільства та взаємодії органів державної влади з неурядовими організаціями визначають не політичні документи, а Закон «Про суспільно корисну діяльність та волонтерство», який у країні вважають «конституцією НУО» [3].

Політика національного уряду Чехії у сфері розвитку громадянського суспільства здійснюється завдяки створенню Урядової ради у справах неурядових неприбуткових організацій (1992 рік) та розробці й реалізації схеми Інвестиційного фонду фондаций. Особливостями чеської Урядової ради вважається тривалість її існування (адже серед подібних установ у Східній Європі вона діє найдовше) та можливість вироблення рекомендацій не для окремого міністерства, а для уряду загалом (ради з аналогічними функціями є також у Словаччині та Польщі). До складу Ради входить рівна кількість представників уряду та неурядового сектору. Сфери, напрями й мету діяльності цього органу визначено в його Статуті [7]. Нині в Чеській Республіці функціонує найсильніший у ЦСЄ сектор фондаций (понад 300 фондаций), які надають гранти і, відповідно, полегшують навантаження на уряд у сфері фінансування малих або новоутворених організацій, інноваційних пілотних проектів та інших ризикованих або економічно нежиттєздатних філантропічних акцій.

Естонська концепція розвитку громадянського суспільства (далі – ЕКАК) [2] – це унікальний у межах ЦСЄ політичний документ про співпрацю між урядом та ОГС, де визначено взаємодоповнювальну роль органів державної влади та громадських організацій; принципи їхньої співпраці; механізми та пріоритети співробітництва. ЕКАК – угода публічно-правового типу, ухвалена парламентом Естонії у 2002 р., почала реалізовуватися вже наступного. Урядовим органом, відповідальним за реалізацію концепції, призначено Міністерство внутрішніх справ. Регулярно (раз на два роки) проводяться парламентські слухання з питань реалізації ЕКАК.

За результатами порівняльного аналізу, який щорічно проводить USAID (Агентство США з міжнародного розвитку), естонський сектор ОГС є найсталішим у Східній Європі [1].

Важливою складовою у оптимізації взаємовідносин «особа-суспільство-держава» може стати застосування референдумів як інституту прямої демократії, з урахуванням практики держав сталої та молоді демократії. Україні, як державі молоді демократії, необхідно уважно підходити до використання досвіду та практики країн ЦСЄ, які використовують у якості прямої демократії місцеві та загальнонаціональні референдуми.

Україні слід дотримуватися принципів прозорості та уніфікованості нормативно-правових вимог, якими регламентовано функціонування громадянського суспільства. Необхідно підвищувати роль різних інструментів прямої демократії як форми громадського контролю і реалізації народовладдя,

зокрема через запровадження практики укладання двосторонніх договорів між владою та організаціями громадянського суспільства, забезпечувати можливу участь груп інтересів в обговоренні «політично чугливих рішень», які впливають на ці групи, зменшуючи таким чином напруженість та конфліктні ситуації в суспільстві; забезпечувати висвітлення результатів взаємодії з організаціями громадянського суспільства на веб-сайтах органів державної влади. Обов'язково запроваджувати публічні звіти про діяльність органів влади, включаючи створення реєстрів заходів взаємодії з громадськими організаціями-партнерами влади. Підвищувати рівень компетентності, інституційної спроможності та кваліфікації як посадових осіб органів влади, так і представників організацій громадянського суспільства щодо використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.

Отже, всі ці заходи мають стати складовою частиною нової системи взаємовідносин і взаємодії у тріаді «особа – суспільство – держава», а також важливими чинниками формування відповідних ціннісних орієнтирів стосовно утвердження широкої демократії, де інтереси громадянина, суспільства й держави будуть взаємодіяти і гармонійно поєднуватися. Головним завданням гармонійної взаємодії має стати досягнення того становища, коли справді громадянське суспільство виступає рівноправним партнером держави у вирішенні соціально-економічних, гуманітарних, культурних і політичних завдань.

Список використаних джерел:

1. Калінічева Г. Державна політика підтримки розвитку організацій громадянського суспільства в країнах ЦСЄ / Г. Калінічева. – Режим доступу : www.veche.kiev.ua/journal/3898.
2. Естонська концепція розвитку громадянського суспільства. Режим доступу : – www.emu.ee/alusdokumendid/concept.html. – Назва з екрана.
3. Про діяльність суспільної користі і волонтеріат : закон Польщі від 29 трав. 2003 р. – Режим доступу : www.lawngo.net/index.php?itemid=129.
4. Рудич Ф. Політичний режим і народовладдя: методологічний контекст / Ф. Рудич // Віче. – 2011. – № 18. – С. 21 – 26.
5. Формування взаємовідносин «особа-суспільство-держава» в країнах Центрально-Східної Європи: досвід для України : аналітична доповідь / А. І. Кудряченко, І. С. Піляєв, Г. І. Калінічева [та ін.]. – К. : Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2014. – 56 с.
6. Inglehart R. Modernization and Postmodernization : Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies \ R. Inglehart. – N.J. : Princeton University Press, 1997. – 453 p.
7. Statute. The Government Council for Non-Government, Non-Profit Organisations, 11 January 2010 – Access mode : www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/statut_EN_1.pdf.

ДОРОХ ВЕРОНИКА ВИКТОРОВНА

студентка 3 курса факультета управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ В ФИНЛЯНДИИ

Финляндия является одной из лучших стран для проживания в мире. Давайте рассмотрим данные, подтверждающие её лидирующие позиции в мировом пространстве. По данным Мирового Рейтинга Финляндия занимает 1-е место по защите детей согласно Докладу о мировом развитии, по качеству обслуживания беспроводной сети Интернет и является страной с чистейшим воздухом в Европе. Занимает 2-е место по обеспечению гендерного равенства. Расположение страны на данной позиции подтверждается согласно Индексу ЕС о Социальной Справедливости, и Европейскому Эко-Инновационному Индексу, и рейтингу «Лучшая страна в ЕС по качеству живого и человеческого капитала». Финляндия на 3-ем месте по конкурентоспособности и прозрачности в государственном секторе, является шестой в мире для получения лучшего высшего образования, девятой среди лучших стран для ведения бизнеса в 2014-2018 гг., а также десятой в развитии электронного правительства [1].

Административные и государственные реформы начались в Финляндии на фоне глубокой рецессии в начале 1990-х гг. Финляндия приступила к проведению реформ позже, чем ряд других стран, но быстро продвигалась вперед. Общей целью реформ государственного управления, которые проводились в Финляндии, являлась модернизация национальной системы государственного администрирования для решения экономических проблем страны. Основной упор был сделан на повышение конкурентоспособности национальной экономики. Одной из заметных реформ стало проведение структурных преобразований в системе государственного управления. Реструктуризация сократила размеры цен трального аппарата административного управления. Почти все министерства и другие центральные органы государственной власти подверглись различным реформам. Некоторые из традиционных полуавтономных ведомств были закрыты и преобразованы в «центры развития». Их функции были переданы министерствам и другим ведомствам, в том числе и недавно созданным, а также региональным и местным органам власти. Также происходило делегирование значительной части директивных полномочий с правительственного уровня [2].

Тем не менее эксперты полагают, что структурное реформирование министерств и подчинённых им ведомств не было фундаментальным. Делегирование министерствами своих полномочий по принятию решений не сопровождалось ни сокращением численности государственных служащих этих министерств, ни их «разбюрокрачиванием». Но сегодня Финляндия является самой децентрализованной страной в мире. В этом государстве полномочия местных властей и доля местных бюджетов в консолидированном бюджете страны больше, чем где-либо еще. Государственное управление в Финляндии состоит из трех уровней: центральный, региональный и местный. Отсутствуют прямые выборы на региональном уровне, однако существуют институты сотрудничества

местных органов власти наряду с некоторыми государственными органами. Правительственные министерства имеют сеть региональных отделений. Региональное развитие и здравоохранение являются общими задачами местных органов власти, которые финансируются из местных бюджетов. Система местного самоуправления Финляндии состоит из единственного уровня. Главным органом в муниципалитете является муниципальный совет. Все муниципалитеты Финляндии входят в Ассоциацию местных и региональных властей. Эта организация включает порядка 300 экспертов и играет серьезную роль в обществе. Она активно участвует в подготовке местных нормативных правовых актов, регулярно участвует в переговорах с правительством, занимается соответствующим обучением и издает специальную литературу, всячески продвигает сотрудничество между государством и муниципалитетами.

Подводя итог, можно отметить, что общими принципами проведения реформ административно-государственного управления в Финляндии являются: акцентирование внимания на рыночных методах, обеспечение экономии, эффективности и результативности. Это привело страну к лидирующим позициям в различных мировых рейтингах и сделало финнов счастливейшей нацией в мире.

Список использованной литературы:

1. Мировые рейтинги Финляндии // Википедия – свободная энциклопедия. – Режим доступа : www.en.wikipedia.org/wiki/International_rankings_of_Finland.

2. Дубровин Ю. Административно-государственные реформы в Финляндии / Ю. Дубровин. – Режим доступа : www.cyberleninka.ru/article/n/administrativno-gosudarstvennye-reformy-v-finlyandii.

ДЯЧЕНКО НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА

здобувач кафедри публічної політики та політичної аналітики

Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Розбудова сучасної української держави неможлива без дієвої системи управління, покликаної відповідати викликам часу та забезпечувати реалізацію законних інтересів громадян. Передумовою для вирішення цих завдань є переосмислення вимог до організації державної служби та зростання впливу прогнозування на формування державної політики та державно-управлінських рішень. Зміст державного управління, його цілі й завдання найбільш виразно проявляються в його функціях, прогнозування – одна з важливих його функцій.

Прогнозування, як одну з основних функцій державного управління, за видом об'єкта прогнозування науковці розрізняють на такі види: економічне, бюджетне, соціальне прогнозування, демографічне, прогнозування розвитку територій, галузеве, екологічне, політичне, юридичне, прогнозування розвитку інноваційних технологій (технологічне прогнозування), стратегічне прогнозування тощо.

Економічне прогнозування – передбачення майбутнього стану, тенденцій розвитку економіки (країни, регіону, міста) на прогностичний період: темпів динаміки, структурних змін, ринкової кон'юнктури цін, економічних

відносин, системи управління на макро-, мезо- і мікрорівнях [12, с. 508].

На основі економічного прогнозу визначають напрями економічного розвитку, формують рішення у сфері економічної політики та оцінюють можливі наслідки реалізації цих рішень, у тому числі й в сфері бюджетної політики. Бюджетне прогнозування – важливий інструмент ефективності державного управління, адже окреслює фінансове майбутнє та створює можливість краще оцінити бюджетні пропозиції.

Серед методів бюджетного прогнозування варто виділити нормативний, індексний, балансовий та програмно-цільовий (табл. 1).

Таблиця 1

Методи бюджетного прогнозування

Назва	Характеристика методу
Нормативний (постатейний)	Відомства обґрунтовують статті витрат на основі норм, встановлених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.
Індексний (формульний)	Заснований на використанні різноманітних індексів, що відображають динаміку цін, рівня життя населення, реальних доходів населення тощо, тобто на формульних обчисленнях. Специфіка методу полягає в тому, що в індексі кількісно незіставні величини зводяться до єдиної бази та стають сумірними.
Балансовий	Надає можливість узгодити фінансові ресурси, що є в розпорядженні місцевих органів влади, з потребами, визначеними прогнозом соціально-економічного розвитку, тобто збалансувати видатки бюджетів з їх доходами, встановити пропорції розподілу коштів між бюджетами різного рівня.
Програмно-цільовий	Передбачає відбір основних цілей економічного та соціального розвитку, розроблення узгоджених заходів щодо їх досягнення в установлені строки при збалансованому забезпеченні ресурсами та їх ефективному використанні.

Джерело: узагальнено автором на основі [2, с. 12].

Соціальне прогнозування, як область соціологічних досліджень, що вивчає перспективи соціальних явищ і процесів, визначає варіанти розвитку та серед них – найбільш оптимального, виходячи з ресурсів, часу та можливостей, що здатні сприяти їх реалізації, являється однією з технологій соціальної роботи, адже передбачає ефективність форм, методів, підходів і моделей подальшого розвитку, а шляхом оприлюднення прогнозу дозволяє відслідковувати динаміку громадської думки щодо прогнозних перспектив.

Демографічний прогноз відіграє важливу роль в економічних і бюджетних прогнозах, які, в свою чергу, являються ключовими складовими планування економічного розвитку.

Прогнозування розвитку територій реалізується на основі аналізу демографічного, економічного та бюджетного прогнозів та має за мету підвищення конкурентоспроможності регіону.

Одним з важливих напрямків прогнозування суспільного розвитку є політичне прогнозування, як процес отримання науково обґрунтованих знань про можливий стан політичного життя суспільства, політичної ситуації, політики в майбутньому на основі вже відомих знань про них в минулому та

сьогоденні. Об'єктом політичного прогнозування виступає політика (внутрішня і зовнішня), а предметом – пізнання можливих станів подій, явищ, процесів.

Внутрішньополітичне прогнозування охоплює всю сферу внутрішньої політики і пов'язане, з одного боку, з оцінками конкретних політичних подій (цю роботу виконують державні та політичні органи), з іншого – з оцінками політичних процесів в діяльності самих політичних інститутів суспільства.

Зовнішньополітичне прогнозування стосується галузі міжнародних відносин і зовнішньої політики, оцінок політичної обстановки у світі, тенденцій і чинників її розвитку. Основною метою політичного прогнозування є передбачити небажані варіанти розвитку подій, підготуватись до неминучих, окреслити механізми спрямування вірогідного розвитку конкретного явища в бажаному напрямі.

Юридичне прогнозування, як одна із функцій юридичної науки – це процес одержання наукової інформації про тенденції розвитку державно-правових процесів, явищ та подій, являється дослідженням перспектив стану та розвитку в сфері правових відносин в межах найближчого історичного періоду (приблизно 15-20 років).

Прогнозування розвитку інноваційних технологій (технологічне прогнозування), як процес оцінки майбутніх потреб і можливостей економіки країни чи регіону, з урахуванням технологічних та ринкових тенденцій, являє собою прогнозування майбутніх характеристик технологій, устаткування або інновацій, їх конкретних характеристик, параметрів тощо.

Впровадження управлінських інновацій, в систему державного управління, зокрема, регіонального, сприяє формуванню засад стійкого соціально-економічного розвитку (рис. 1).

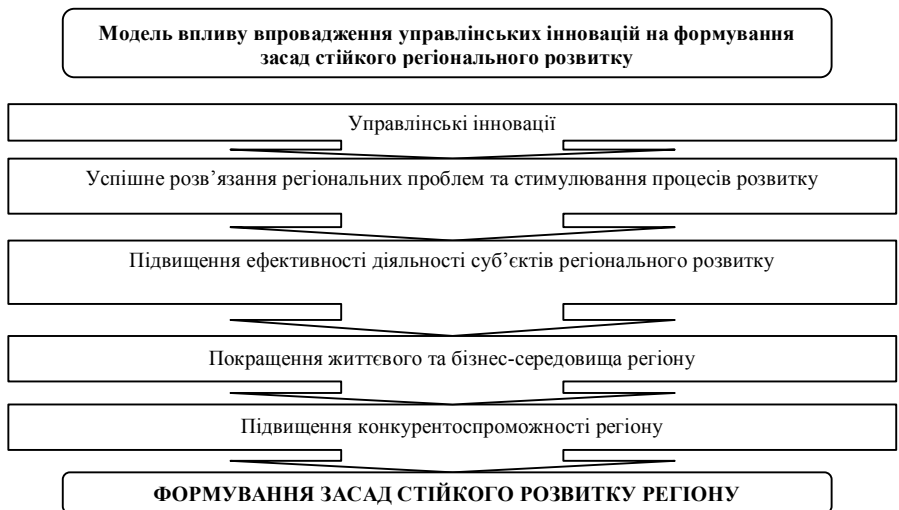

Рис. 1. Модель впливу впровадження управлінських інновацій на формування засад стійкого регіонального розвитку
Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 432]

У процесі планування національного розвитку використовується вся система прогнозів: соціальні, економічні, демографічні та ін.

Прогнозування, як функція державного управління – це процес формування прогнозів, альтернативних у тому числі; шляхом системного дослідження прогнозного фону, з метою виявлення тенденцій та чинників впливу; моніторингу процесу впровадження, верифікації результатів прийнятих управлінських рішень та поточного коригування прогнозу, яке необхідно здійснювати системно, з урахуванням взаємозв'язків усіх структурних елементів, системної ентропії, гомеостазу (здатності відкритої системи зберігати стійкість ендегенного стану шляхом скоординованих реакцій, спрямованих на підтримку динамічної рівноваги) та з дотриманням принципів процесу прогнозування. Значення принципів прогнозування насамперед полягає в їх нормативно-регулятивному характері, взаємозгодженості та взаємодії, сутнісній природі та в ефективності впливу на процеси інформаційно-аналітичної та експертно-прогнознаї діяльності.

Регулятивна цінність прогнозів полягає в тому, що вони виступають елементом механізму формування науково обґрунтованих рішень, стратегій розвитку та сприяють соціально прогнозованому розвитку суспільства. Оприлюднення прогнозів являється інструментом державного інформаційного впливу.

Оскільки, трансформація українського суспільства привела до зміни базових соціальних інститутів (економічних, політичних, соціокультурних), соціальної структури, суспільної свідомості та моделей масової поведінки, у тому числі між владою та суспільством, тому, у процесі суспільних трансформацій визначальною стає технологія державного антикризового управління, що здатна враховувати інтереси всіх суб'єктів публічної політики та узгоджувати політичні та управлінські рішення.

З цією метою, українському державному та політичному істеблішменту необхідно навчитися сприймати прогнозну інформацію не як відповідне фонове середовище, що забезпечує діяльність, а як суму знань про суспільні явища, властивості та закономірності перебігу державотворчих процесів.

Список використаних джерел:

1. Основи регіонального управління в Україні підручник // авт.-упоряд. : В. М. Вакулєнко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Вакулєнка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2012. – 576 с.

2. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование : учебник / Б. Н. Кузык, В. И. Кушлин, Ю. В. Яковец. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Экономика, 2011. – 604 с.

ЖДАНОВИЧ ОЛЬГА ВЛАДИМИРОВНА

магістрант Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

АДАПТАЦИЯ И АДАПТИВНЫЙ ПОДХОД В УПРАВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИИ

В современном мире наука и инновации становятся ключевыми факторами в конкурентоспособности на мировом рынке, так как именно они воспроизводят основную часть стоимости продукции крупных интегрированных корпоративных структур.

Управление инновационной деятельностью компаний связано с рядом

затруднений, обусловленных спецификой инновационного процесса: неопределенностью внешней среды, неопределенностью самой системы управления, которая представляет собой компания, и неопределенностью результатов осуществляемых ею НИОКР.

На сегодняшний день любая компания добивается конкурентных преимуществ только посредством инноваций и это общепринятый факт. На ряду с собственными стратегиями развития применяются также глубинные принципы их деятельности, характер и эволюция в своей основе у всех одинаковы: только постоянными улучшениями и нововведениями можно добиться высокого уровня производительности и повышать его с течением времени. Компания, достигнув конкурентных преимуществ, может удерживать их после этого только с помощью постоянных улучшений.

Для того чтобы инновационный процесс на предприятии динамично трансформировался к условиям окружающей среды его необходимо адаптировать и им управлять. Данный подход представляет собой механизм адаптивного управления и можно сказать, что если адаптация – это модель поведения предприятия в рыночных условиях, то адаптивное управление – это метод (способ) реализации данной модели поведения [1].

Цель системы адаптивного управления заключается в поиске наиболее эффективных вариантов принятия и исполнения сбалансированного управленческого решения, направленного на создание механизма адаптации развития предприятий в конкурентной среде. Чем более гибким является управление предприятием и движение информации по внутренним иерархическим структурам, тем в большей степени оно способно к адаптации, тем более вероятным становится его длительное лидерство на экономическом рынке [2].

Для ускорения адаптации предприятия следует сказать о специфике инновационной деятельности:

- по возможности оперативный маневр мощностями, ввод нового оборудования и технологий, вывод избыточных и устаревших мощностей;
- пересмотр круга партнеров (с акцентом на перспективное сотрудничество по созданию и реализации инноваций);
- освоение новых форм учета и планирования, охватывающих весь комплекс мероприятий по инновационной деятельности как составной части производственно-хозяйственной деятельности предприятия [3].

Таким образом, адаптивное управление – гибкая система управления предприятием, направленная на реализацию механизма адаптации посредством формирования методологии управления и организационно-экономического механизма адаптации для приспособления к изменяющимся условиям внешней и внутренней среды.

Список использованной литературы:

1. Бушмелева Г. В. Адаптивное управление промышленными предприятиями в конкурентной среде : автореф. дисс... на соискание ученой степени д-ра экон. наук / Г. В. Бушмелева. – Ижевск, 2009. – 20 с.
2. Бездудный Ф. Ф. Сущность понятия инновация и его классификация / Ф. Ф. Бездудный, Г. А. Смирнова, О. Д. Нечаева // Инновации. – 2003. – № 2 – 3. – С. 10 – 18.
3. Керина А. П. Конкуренция и инновации / А. П. Керина. – М. : Экос, 2009. – 265 с.

ЗОЗУЛЯ ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

молодший науковий співробітник центру науково-педагогічних досліджень та удосконалення бізнес освіти та підприємництва Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК УМОВА СТАЛОГО СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

З позиції реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» важливим оптимізаційним напрямом демократизації публічного управління та адміністрування має стати утвердження сталого розвитку, який згідно резолюції № 2 прийнятій у 2002 р. в Йоганнесбурзі «Плану виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні відносно сталого розвитку» спрямований на «викорінення бідності, зміну нестійких моделей виробництва, споживання, охорони і раціональне використання природно-ресурсної бази соціально-економічного розвитку» [1, с. 9]. Сталий розвиток покликаний забезпечити баланс в державі у економічному, соціальному, екологічному, культурному, політичному плані.

За результатами вересневого Саміту ООН в 2015 р. ухвалено Цілі сталого розвитку, які покликані сформувати основні дороговкази держав світу на найближчі роки (з 2016 р. по 2030 р.), оскільки охоплюють питання: подолання бідності та голоду, забезпечення добробуту людей, якісної освіти, раціонального використання водних ресурсів, доступу до сучасних джерел енергії, дотримання гендерної рівності, сприяння економічного зростання, створення інфраструктури, скорочення нерівності, турботи про довкілля, досягнення миру та справедливості, використання раціональних методів виробництва і споживання, глобального партнерства [2]. Зазначені цілі роблять основний акцент на партнерстві й співпраці під час внутрішньодержавної взаємодії державного сектору із громадськістю та зовнішніх зносинах між державами, міжнародними організаціями та транснаціональними корпораціями.

Виходячи із Цілей сталого розвитку індикаторами сталого розвитку держави є сімнадцять цілей, які і мають збалансувати взаємодію між суб'єктами публічного управління та адміністрування з метою забезпечення соціально-економічних та суспільно-політичних перетворень та визначення нових підходів до взаємодії України із глобальним світом.

Основним імперативом сталості є збалансованість, яка підвищується за демократичного врядування, яке є концепцією нового способу управління, провідна ідея якого спирається на співробітництво на партнерських засадах між державним (влада), муніципальним (місцева влада) і недержавним (бізнес і громадськість) секторами [3].

Однією із нагальних потреб на шляху до утвердження сталого розвитку, на нашу думку, є подолання бідності, яка на пряму залежить від соціально-економічної політика в державі, мінімальних соціальних нормативів, рівня освіти, рівня зайнятості населення працездатного віку, доступу до сфери послуг та ряду інших факторів, одним із яких є безробіття. За даними Державної служби статистики України рівень безробіття в державі, розрахований за методологією Міжнародної організації праці для осіб працездатного віку, у 2016 р. зріс до 9,7 % у порівнянні із 2015 р. за підсумками якого становив 9,5 % [4]. Така негативна тенденція підтверджує необхідність у вжитті заходів, які забезпечуватимуть зниження рівня

безробіття та бідності в державі. На підставі цього в 2016 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Стратегію подолання бідності [5], якою передбачалися основні напрями із розширення доступу населення до продуктивної зайнятості, зростання доходів, забезпечення гідних умов праці, доступу до якісних послуг, мінімізації ризиків бідності, соціального відчуження найбільш вразливих категорій населення та внутрішньо переміщених осіб.

Виходячи із цього, в напрямку забезпечення сталого розвитку виникає потреба у виробленні інструментів, які стабілізуватимуть соціально-економічну, екологічну ситуацію в державі, понижуватимуть рівень суспільно-політичної напруги. Такими інструментами, на нашу думку, мають стати різні форми консультації із громадськістю, які найефективніше реалізуються за демократичного врядування, яке заохочуючи права окремих громадян та громадський інтерес шляхом функціонування такої системи державного управління, яка дозволяє залучати широкі маси та передбачає відповідальне, відкрите та підвітне функціонування органів державної влади на підставі принципів вказує на здійснення політичної волі для забезпечення матеріального благополуччя суспільства і сталого розвитку соціальної справедливості [6].

Таким чином, в умовах глобалізації, в межах Цілей сталого розвитку та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» основним індикатором сталого розвитку сучасних держав світу й України є демократичне врядування, яке покликане враховувати економіко-політичні, соціально-культурні інформаційно-технологічні особливості й спрямоване на підтримку сталого розвитку і економічного зростання країни через розгляд взаємодії не як впливу влади на приватний сектор, а як співпраці.

Список використаних джерел:

1. Резолюція № 2 «План виконання рішень Всемирної зустрічі на вищому рівні по устійковому розвитку». – Йоханнесбург, 2002. – 89 с. – Режим доступу : www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf.

2. Resolution adopted by the General Assembly №70/1 on 25 September 2015 «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development». – Access mode : www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol.

3. Васильєва О. І. Інституційне забезпечення державної регіональної політики в Україні / О. І. Васильєва // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. – 2014. – № 1. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

4. Основні показники ринку праці (2000-2016) / Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

5. Про схвалення Стратегії подолання бідності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 берез. 2016 р. № 161-р. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80.

6. Ганчев П. Глобалізація цивілізації и необхідність нової форми філософії / П. Ганчев // Вопросы философии. – 2007. – № 8. – С. 160 – 165.

КАРПА МАРТА ІВАНІВНА

к. держ. упр., докторант кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС У ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Ще на початку ХХ ст. Л. Дюгі визначив публічну службу як «діяльність, яку керівники держави повинні обов'язково здійснювати в інтересах осіб, якими здійснюється управління» [1]. За іншим розумінням основою поняття «публічне» є «спільне, доступне для всіх, яке служить всім» [2]. Одним із завдань публічної служби є задоволення публічного інтересу шляхом надавання публічних послуг; виконання функцій публічної влади; виконання функцій та завдань публічних інституцій. У контексті здійснення публічної служби визначені основні ознаки функцій публічної служби, серед яких є її сервісний характер, направлений на задоволення публічного інтересу, тобто інтересу соціальної спільноти; визначаються потребою суспільства; визначаються компетенцією інституції, що здійснює дану функцію; охоплюють основні сфери суспільного життя: адміністративно-політичну, соціально-гуманітарну, економічну; як правило, мають неперервний характер щодо свого виконання, постійний та оперативний характер діяльності.

Публічний інтерес знаходиться в площині формування потреб як держави, так і суспільства, і тому потрібно виходити з позиції парадигми розмежування функцій держави і суспільства. У такому розумінні вплив на формування та забезпечення публічного інтересу матиме:

- наявність компетенцій органів державної та самоврядної влади;
- забезпечення виконання публічного інтересу в частині наявних правових, інституційних та організаційних ресурсів;
- визначення суб'єктності у питаннях формування та реалізації публічного інтересу;
- визначення статусних характеристик суб'єктів формування та реалізації публічного інтересу.

Щодо співвіднесення інтересів громад та функцій органів місцевого самоврядування, то правовою основою залишається визначення загальної компетенції з подальшим визначенням виключної компетенції та питань місцевого значення, які можна розглядати як предмети відання органів місцевого самоврядування. Тобто територіальна громада у межах принципу субсидіарності в умовах децентралізації як суб'єкт місцевого врядування може мати такі основні компетенції, в межах яких можна визначити та задовільнити інтерес громади:

- управляти майном, що є в комунальній власності;
- затверджувати програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролювати їх виконання;
- затверджувати бюджет відповідної громади і контролювати його виконання;
- встановлювати місцеві податки і збори;
- забезпечувати реалізацію результатів місцевих референдумів;
- утворювати, реорганізовувати та ліквідувати комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснювати контроль за їх діяльністю.

Науковці та практики у сфері публічного управління зазначають про необхідність закріплення на конституційному рівні положення про те, що

місцеве самоврядування є визнаним і гарантованим державою правом та реальною спроможністю територіальної громади самостійно, у власних інтересах та під свою відповідальність або відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення на підставі і в межах Конституції та законів України [3].

В умовах децентралізації постає питання визначення публічного інтересу на місцевому рівні. Законодавець закріпив поняття «питань місцевого значення», які можна вважати виявом потреб, інтересів громади на локальному рівні. Змістовими характеристиками питань місцевого значення можна вважати такі, що питання місцевого значення:

- мають пряме і виключне відношення до конкретної території (місцевий рівень) – територіальний чинник;
- мають матеріальну форму (матеріальне чи процедурне визначення) – предметний чинник;
- передбачають управлінську дію – процесуальний чинник. Для характеристики процесуального чинника з позиції розкриття матеріального чи процедурного чинника доцільно опиратися на повноваження як на структурний елемент компетенції.

На думку вчених, за громадами слід закріпити визначення пріоритетів їх розвитку, затвердження найвагоміших правових актів, посилити роль місцевої законотворчості. Актуальним залишається питання розширення повноваження рад базового рівня та місцевих голів, які обираються на основі загального, рівного, прямого виборчого права. Важливим напрямом розвитку функцій місцевого самоврядування залишається прийняття галузевих нормативно-правових актів у галузі житлово-комунального господарства, будівництва тощо [4]. У сфері публічного управління гостро постає питання розмежування компетенцій суб'єктів, питання взаємодії органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади, питання децентралізації, питання визначення статусних ознак суб'єктів публічного управління.

Публічним інтересом управління постає питання задоволення інтересів територіальних громад. Адже спроможна територіальна громада – це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Зазвичай питання врахування публічного інтересу, а у даному випадку – інтересу територіальної громади – носить дорадчий, консультативний характер. До прикладу, з метою врахування інтересів територіальних громад під час розроблення проекту перспективного плану уповноважені Радою міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрацією посадові особи проводять консультації з уповноваженими представниками органів місцевого самоврядування та їх асоціацій, а також суб'єктами господарювання та їх громадськими об'єднаннями.

Державна та муніципальна влада традиційно і до сьогодні орієнтується на розвиток сфер державного та місцевого господарства. Сучасні тенденції публічного управління зорієнтовують владу до визначення питань державного та місцевого значення, закріплення їх у нормативному полі, здійснення розмежування компетенцій органів публічної влади на місцевому рівні.

Закріплення конкретних предметів відання на місцевому рівні (у вужчому сенсі – за предметним та територіальним принципом) органів публічної влади сприятиме розширенню їх самостійності на місцевому рівні, збільшенню децентралізаційних процесів, розмежує функції та повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, збільшить відповідальність територіальних громад, враховуватиме специфіку локальної території.

Список використаних джерел:

1. Duguit L. RDP. – 1907. – Р. 417 // Портал французького права. – Режим доступу : www.france-jus.ru/index.php?page=fiches&action=fiche&type=droit&droit=367#ancre_1.
2. Гнидюк І. Публічна адміністрація як об'єкт структурних змін / І. Гнидюк // Зб. наук. пр. УАДУ. – 2001. – Вип. 1. – С. 203.
3. Батанов О. Проблеми конституційної регламентації компетенції місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах / О. Батанов // Право України. – 2015. – № 9. – С. 104 – 112.
4. Майстро С. В. Розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування / С. В. Майстро // Державне будівництво. – 2012. – № 1. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.

КАСТЕРОВА ПОЛИНА ВАЛЕРЬЄВНА

студентка 3 курсу факультета управління спеціальності «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

**СТРУКТУРА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ ДЛЯ
ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ
В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Государственный контроль финансовой деятельности осуществляется на всех ее стадиях. Высшим специализированным органом финансового контроля является Комитет государственного контроля Республики Беларусь, который выделяется среди других контролирующих органов своей ролью и правовым статусом.

Систему органов Комитета государственного контроля образуют Комитет государственного контроля Республики Беларусь и его территориальные органы. Направления деятельности Комитета государственного контроля закреплено в ст. 129 Конституции Республики Беларусь. Вся конкретизация деятельности КГК отражена в Законе Республики Беларусь «О Комитете государственного контроля Республики Беларусь» от 9 февраля 2000 г. № 369-З.

Особая роль в осуществлении финансового контроля на территории Республики Беларусь отводится Департаменту финансовых расследований Комитета государственного контроля, который является отдельным структурным подразделением Комитета государственного контроля.

Правовой статус Департамента наряду с Законом «О Комитете государственного контроля Республики Беларусь» определяется Законом Республики Беларусь от 16 июля 2008 г. «Об органах финансовых расследований Комитета государственного контроля Республики Беларусь», в соответствии с которым основными задачами органов финансовых расследований являются:

- предупреждение, выявление и пресечение правонарушений в сферах предпринимательства и налогообложения;
- производство дознания и предварительного следствия по делам, отнесенным законом к ведению органов финансовых расследований;
- разработка и осуществление в пределах своей компетенции мер по предотвращению и пресечению коррупции в налоговых органах.

Важное место в финансовом контроле занимает Министерство финансов Республики Беларусь, которое действует на основании Положения, утвержденного постановлением Совета Министров Республики Беларусь «Вопросы Министерства финансов Республики Беларусь» от 31 октября 2001 г. № 1585. Структурным подразделением Министерства финансов является Главное контрольно-ревизионное управление.

Все органы, уполномоченные осуществлять функции государственного финансового контроля, при проведении ревизий и проверок финансово-хозяйственной деятельности в министерствах, других центральных органах управления, исполнительных комитетах, а так же на предприятиях, в объединениях, организациях и учреждениях независимо от форм собственности руководствуются едиными требованиями, изложенными в Указе Президента Республики Беларусь «О совершенствовании контрольной (надзорной) деятельности в Республике Беларусь» от 16 октября 2009 г.

Финансовый контроль в области налогообложения осуществляет Министерство по налогам и сборам. Его главной задачей является осуществление в пределах своей компетенции контроля за соблюдением законодательства о налогах и предпринимательстве, полнотой и своевременностью внесения в бюджет налогов и других платежей.

Кроме того, для самоконтроля в помощь предприятиям существует аудиторская деятельность – независимая проверка аудиторами, аудиторскими организациями бухгалтерской (финансовой) отчетности и других документов субъектов хозяйствования. Аудит оказывает услуги по анализу и финансово-хозяйственной деятельности, составлению отчетности, расчетов, в том числе по платежам в бюджет и внебюджетной фонды и другие услуги, предусмотренные Законом об аудиторской деятельности.

Таким образом, органы государственного управления, осуществляющие финансовый контроль в Республике Беларусь играют важную роль в деятельности государства. При этом необходимо отметить, что в сфере контроля имеются некоторые недостатки организационного порядка. Главным недостатком можно считать отсутствие единой системы контроля. Это приводит к несогласованности действий. Каждый контролирующий орган в финансовой сфере при осуществлении ревизии проверяет одни и те же вопросы. Одним из решений данной проблемы может быть следующее: определить единый орган госконтроля за исполнением финансового контроля (например – Комитета государственного контроля). А организациям необходимо более широко использовать услуги аудиторов для надзора над исполнением финансового контроля. При этом при осуществлении проверок Комитетом государственного контроля использовать материалы аудиторских проверок по направлениям, проверенным аудиторами, осуществлять контрольную проверку выявленных недостатков и не применять штрафные санкции к организациям, у которых выявленные аудиторами недостатки своевременно устранены.

Список использованной литературы:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и

дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск : Амалфея, 2005 – 48 с.

2. О Комитете государственного контроля Республики Беларусь и его территориальных органах : закон Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 142-З. – Режим доступа : www.pravo.by/document.

3. Финансовое право Республики Беларусь : учеб. пособ. / Г. А. Воробей. – Минск : Амалфея, 2006. – 36 с.

КЛЕЙШМИДТ ЮРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

здобувач навчально-науково-виробничого центру НУЦЗ України

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Дослідники, розробляючи ті чи інші системи індикаторів і індекси інформаційного суспільства (далі – ІС), акцентують увагу на його особливостях, але при цьому критерії визначення ІС залишаються нез'ясованими. У прагненні усвідомити зміст змін у динаміці інформації як основного ресурсу ІС, вони визначають їх у термінах різних форм економічного виробництва, нових форм соціальної взаємодії, інноваційних процесів виробництва тощо. Однак при цьому найчастіше не вдається встановити яким чином інформація зайняла сьогодні центральне місце в суспільстві, що навіть стала фактором створення суспільства нового типу.

Також можна запропонувати певний набір показників для фіксації змін в інформаційному забезпеченні управління соціальним розвитком, що поєднують дуалістичний характер регуляторної діяльності (розвиток галузі та обмеження свобод, табл. 1).

Таблиця 1

Перелік показників для фіксації змін в інформаційному забезпеченні управління соціальним розвитком

Показник	Джерело
Свобода у світі	Freedom House
Свобода в мережі Інтернет	Freedom House
Індекс свободи преси	Репортери без кордонів
Е-врядування	База даних ООН
Підзвітність та свобода висловлювань	Світові індикатори врядування

Слід пам'ятати, що інформаційна сфера є доволі делікатною матерією, тому не слід забувати про провідну роль морально-етичних норм у здійсненні регулювання інформаційної сфери. Головний аргумент полягає в тому, що саме мораль визначає, ким є для людини інша людина, як слід вести себе щодо іншої людини. Отже, мораль виконує функцію регулювання відносин між людьми.

Звичайно існують й інші фактори суспільної саморегуляції. При цьому знову повертаємось до права, як більш чіткого, формалізованого і тому, як здається, більш ефективного механізму регулювання відносин, ніж мораль. Однак, мораль є більш широким і дієвим способом саморегуляції, ніж право, яке має досить обмежену сферу застосування.

Однією з найважливіших особливостей виконання мораллю, своїх регуляторних функцій, є постійне існування домінуючих взірців поведінки,

які охоплюють переважну більшість сфер людської діяльності. Система ж державного управління має підтримувати баланс суспільних цінностей, в моменти коли діяльність згідна з правом або йому суперечить сприяє загостренню відчуття справедливості та створює напругу в суспільстві [1]. Жодним правом не можна сформувати довіру до влади та залучити громадян до управління державними справами.

Стрімкий розвиток глобальної інформаційної мережі Інтернет та збільшення доступу до цієї мережі громадян ще більше загострив проблематику морально-етичних регуляторів. Сучасні виклики ставлять на порядок денний узагальнення існуючих інструментів формування та реалізації державної політики, що містяться в законах України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про державні цільові програми», а також проєкті Закону України «Про державне стратегічне планування» [2]. Потребує удосконалення система залучення громадян України, об'єднань громадян, юридичних осіб-резидентів України щодо ініціювання державної цільової програми або проєкту; процедура громадського обговорення (не вказується в які строки повинні подаватися відповідні пропозиції та ступінь їх врахування); порядок оприлюднення інформації про державні програми та проєкти на всіх стадіях їх розроблення та реалізації; відповідальність за негативні фінансові наслідки або припинення інвестиційних проєктів.

До того ж, захист суспільної моралі не може здійснюватися виключно правовими засобами. Має бути досліджено роль неформальних інститутів, що впливають на стан відносин у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Бухтатий О. Перспективи створення і розвитку громадського телерадіомовлення в Україні / О. Бухтатий // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. – Л., 2008. – № 14 – 15. – С. 249 – 256.

2. Вакулич В. Зміна парадигми взаємовідносин органів державної влади та засобів масової інформації у сфері інформаційної безпеки в умовах демократичного державотворення / В. Вакулич // Публічне управління : теорія і практика : зб. наук. пр. – Х., 2010. – Вип. 1. – С. 148 – 153.

КОВАЛЬ ЯНА СЕРГІЙВНА

аспірантка ПрАТ «Міжрегіональна академія управління»

СОЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективність будь-якої системи управління залежить від якості зворотного зв'язку, який дозволяє вчасно та повною мірою реагувати на зовнішній вплив з метою зменшення його негативних наслідків. Соціальна діагностика покликана сприяти дослідженню стану, виявленню існуючих проблем і тенденцій соціального розвитку держави. Також вона надає можливість вимірювати ефективність соціальної політики й забезпечити інформаційну базу в процесі її формування, реалізації та коригування на державному рівні.

Соціальну діагностику – це функціональна складова механізму державного управління, що є методологічним інструментом для вимірювання дієвості політики, з'ясування причин та можливих наслідків від збереження

існуючих тенденцій, прогнозування найважливіших процесів у соціальній сфері. Крім того, соціальна діагностика здійснюється за допомогою певного діагностичного інструментарію, що в переважній більшості, є сукупністю різних соціологічних та статистичних методів [4].

Соціологічні методи використовуються у соціальній діагностиці найчастіше з метою збору інформації щодо окремих суспільних проблем та визначення ставлення людей до них. Найбільш розповсюдженими серед них є: спостереження; методи опитування (інтерв'ювання, анкетування, фокус-група); методи аналізу документів (традиційний аналіз, контент-аналіз); експертна оцінка (табл. 1).

Таблиця 1

Соціологічні методи у соціальній діагностиці державного управління

Методи	Характеристика
Спостереження	полягає в безпосередньому та цілеспрямованому сприйнятті оточуючої дійсності
Опитування	спосіб отримання інформації про суб'єктивний світ людей, їх нахили, судження, мотиви діяльності
анкетування	полягає в отриманні інформації шляхом письмової відповіді респондентів на запропонований перелік запитань
інтерв'ювання	проведення соціологічних опитів як цілеспрямованої бесіди інтерв'юера і опитуваного
фокус-група	проходить у формі групової дискусії і спрямоване на отримання від її учасників «суб'єктивної інформації» про те, як вони сприймають певні суспільні події та явища.
Аналіз документів	сукупність операцій, яка дозволяє інтерпретувати текст в цілях дослідника
традиційний	дослідження сутності документа, що цікавить дослідника, глибинні замисли та мотиви комунікатора, очікуваний ефект від повідомлення, особливості того історичного моменту, в який створювався документ тощо
контент	метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційній обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів
Експертна оцінка	результат науково-педагогічної експертизи, мотивована думка, судження спеціаліста про якість того, що було предметом експертизи

Джерело: складено автором на основі [2]

Необхідно звернутися до думки, Яременко О. О., який стверджував, що механізм державного управління – це організація практичного здійснення управління у вигляді виконавчо-розпорядчої діяльності для розв'язання суперечностей явища чи процесу, що базується на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних методів управління та спрямованості на досягнення визначеної мети [6].

Враховуючи його думку, доцільно стверджувати, що при цьому увага акцентується на динаміці управління, дає змогу оцінювати управління з позицій його організуючого впливу на очікувані результати, з'являється можливість абстрагуватися від матеріально-структурної основи управління та концентрувати увагу на характері, змісті і формі власне управлінських дій,

орієнтує управлінську науку на пошуки й обґрунтування системи і процесів управління в контексті забезпечення його ефективності і якісних показників. Таким чином, механізм формування і реалізації державного управління може бути представлений через певні послідовні складові: потреби – інтереси – цілі – рішення – дії – результати. Він включає цілі управління, елементи об'єкта та їхні зв'язки, на які справляється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей, методи впливу, соціальний та організаційний потенціали.

Діагностика соціального розвитку як складова механізму державного управління виконує й низку функцій у системі державного управління, зокрема: дослідження стану, виявлення наявних проблем і тенденцій, оцінювання соціального розвитку; вимірювання результатів регіональної соціальної політики; вимірювання ефективності соціальної політики; забезпечення інформаційною базою процесу формування, реалізації та здійснення соціальної політики; використання системи соціальних показників для визначення перспектив динаміки та створення сценаріїв розвитку соціуму [3].

Проте, залежно від масштабності соціальної роботи соціальна діагностика може бути реалізована на державному, регіональному, місцевому та індивідуальному рівнях. На державному рівні предметом соціальної діагностики є визначення соціальних проблем на рівні суспільства чи його окремих великих соціально-демографічних груп: дітей, молоді, осіб похилого віку, інвалідів, національних спільнот тощо. В переважній більшості таку діагностику провадять науково-дослідні установи чи спеціалізовані підрозділи. В результаті, можна сформуванати модель соціально-економічного розвитку держави (табл. 2).

Таблиця 2

Модель соціально-економічного розвитку держави

Фактори впливу	Сфера соціально-економічного впливу
Макроекономічні	ВНП на душу населення; співвідношення середньодушового доходу на душу населення; рівень добробуту; екологічна ситуація
Фактори	обмеженість природно-ресурсного потенціалу; інформаційне середовище; рівень розвитку сфери обслуговування
На рівні регіону	виробничий потенціал; ступінь фінансування основних галузей; ступінь подорожчання виробництва; індекс промислового навантаження на середовище; продукція у галузевому розрізі на душу населення
На рівні суб'єкта господарювання	доступ населення до інформації; якість життя населення; розвиток інтернет-галузі; рівень середньомісячної заробітної плати; рівень бідності; рівень безробіття
Природно-екологічні фактори	загальна екологічна ситуація в країні; рівень оподаткування; індекс промислового навантаження на середовище; техногенне навантаження на водні ресурси; запаси природно-ресурсного фонду

Джерело: складено автором на основі [5]

Разом з тим ефективне управління будь-якою соціально-економічною системою неможливе без використання комплексу показників, що всебічно відображають цілі й завдання управління, що дозволяють перевірити ступінь досяжності цілей, оцінити якість як окремих управлінських дій і заходів, так і всієї системи управління в цілому. Тому, критеріями діагностики можуть стати 9 основних аспектів людського розвитку, виділених науковцями, а саме: умови проживання населення, фінансування людського розвитку, рівень забезпечення населення послугами у сфері освіти, охорони здоров'я, соціальне середовище, матеріальний добробут жителів регіону, стан ринку праці, демографічна та екологічна ситуації [1].

Таким чином, аналізуючи соціальну діагностику як елемент механізму оцінювання державного управління, можна дійти до висновку про відсутність сталої цілісної системи. Тому доцільність розробки теоретико-методологічних та практичних засад діагностики соціального розвитку як складової соціального проектування незаперечна. Таким чином, соціальна діагностика покликана сприяти дослідженню стану, виявленню існуючих проблем і тенденцій соціального розвитку. Також вона дасть змогу виміряти ефективність соціальної політики й забезпечить інформаційною базою процес її формування, реалізації та коригування на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Давидюк О. О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системи показників / О. О. Давидюк. – Режим доступу : www.Cpsr.org.ua.
2. Зайцев А. К. Соціально-трудоий конфлікт – це норма / А. К. Зайцев // Соціологічні дослідження. – 2013. – № 8. – С. 21 – 23.
3. Манзя М. В. Основні сутнісні та змістовні характеристики механізму соціально-орієнтованого управління / М. В. Манзя // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2014. – Вип. 4 (23). – С. 315 – 320.
4. Сergygin С. М. Державне управління та державна служба / С. М. Сergygin, Л. П. Прокопенко, Н. К. Рашитова. – Х. : Магістр, 2013. – 160 с.
5. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. – К. : КНЕУ, 2009. – 302 с.
6. Яременко О. О. Концепція створення комплексного механізму формування та оцінки ефективності реалізації соціальної політики в період трансформації українського суспільства / О. О. Яременко // Укр. соціум. – 2015. – № 5 – 6 (10 – 11). – С. 92 – 101.

КОЗЕЛ АЛИНА ВАЛЕРЬЕВНА

*студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ЦЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

На данный момент Беларусь привержена осуществлению Повестки дня в области устойчивого развития за период до 2030 года и исходит из того, что

Цели устойчивого развития могут быть достигнуты на основе скоординированных действий всех национальных партнёров в экономической, социальной и природоохранной сферах в условиях политической стабильности и поступательного экономического роста. Для достижения поставленных целей развитие страны будет основываться в том числе и на развитии человеческого потенциала [1].

Согласно Национальной стратегии устойчивого развития-2030 помимо прочих задач ключевым звеном является выработка управленческих решений, направленных на достижение высокого уровня качества жизни белорусского населения [2].

Данная стратегия состоит из двух этапов: 2016-2020 и 2021-2030. Главная цель последнего заключается в непосредственном поддержании устойчивости развития, в основе которого лежит также повышение человеческого потенциала.

Индекс человеческого развития (далее ИЧР) – это интегрированный показатель, который используется для межстрановых сопоставлений. ИЧР характеризует трёхмерную картину развития человека. Он оценивает достижения стран в области здоровья (измеряется показателем средней ожидаемой продолжительности жизни при рождении), получения образования (измеряется средней и ожидаемой продолжительностью обучения) и поддержания достойного уровня жизни населения (измеряется валовым национальным доходом на душу населения по паритету покупательной способности в долларах США) [3]. Согласно данным Доклада о человеческом развитии-2016, Республика Беларусь занимает 52-е место по ИЧР. Стоит отметить, что Беларусь возглавляет список стран с высоким уровнем человеческого развития и имеет лучший показатель среди остальных стран Содружества Независимых Государств.

Национальная стратегия устойчивого развития Республики Беларусь ставит задачу достижения к 2030 г. Сорокового места по ИЧР. В связи с этим, основной стратегической целью устойчивого развития Республики Беларуси должно стать обеспечение жизненных стандартов населения на высоком уровне, условий для многостороннего развития личности.

Соответственно, для достижения поставленных целей с точки зрения развития человека, необходимо решить такие задачи как разработка эффективных механизмов для повышения уровня рождаемости, снижения уровня смертности, улучшения здоровья, а также создания необходимых условий для получения качественного образования и высоких доходов. Обобщив вышеперечисленные задачи, можно выделить следующую, обобщённую – занять позицию среди первых сорока стран по очень высокому уровню человеческого развития в мировом рейтинге.

Для достижения целей устойчивого развития, в том числе в плане увеличения показателя ИЧР, а также решения задач создана Национальная стратегия устойчивого развития Беларуси до 2030 года, которая должна быть взята за основу при определении и составлении программ и прогнозов различными органами и организациями государственного управления социально-экономического развития Республики Беларусь в целом, а также прогнозов развития административно-территориальных единиц в частности. В Беларуси должны быть созданы институциональные механизмы для достижения ЦУР, и они создаются. К примеру, по решению Президента создан специальный пост национального координатора по достижению Целей устойчивого развития, на которую назначена Марианна Щеткина. Она же

отметила: «Если мы хотим достигнуть Целей, то у нас должна быть, в первую очередь, создана система работы, это самое важное. По вертикали – это взаимодействие с международным сообществом, и по горизонтали – это координация внутри государства». Также в свою очередь, под руководством Марианны Щеткиной сформировался национальный Совет по устойчивому развитию.

Таким образом, государственная поддержка и государственное регулирование экономики Республики Беларусь будут способствовать достижению цели устойчивого развития Республики Беларусь вхождения Беларуси в топ-40 стран по Индексу человеческого развития.

Список использованной литературы:

1. Национальный доклад Республики Беларусь об осуществлении повестки дня в области устойчивого развития за период до 2030 года. – Режим доступа : www.by.undp.org/content/dam/belarus/docs/Parliament_SDGs/NVR_2017/Belarus%20VNR-2017-f.pdf.

2. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года. – Режим доступа : www.economy.gov.by/uploads/files/NSUR2030/Natsionalnaja-strategija-ustojchivogo-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitija-Respubliki-Belarus-na-period-do-2030-goda.pdf.

3. Белстат. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/starye-razdely/mezhdunarodnye-sravneniya/operativnaya-informatsiya/respublika-belarus-v-mezhdunarodnom-reitinge-po-indeksu-chelovecheskogo-razvitiya.

КОЛОСОВСЬКА ІРИНА ІГОРІВНА

*к. держ. упр., доцент, доцент кафедри державного управління
ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Серед багатоманітності аспектів публічного адміністрування питання розвитку соціальної сфери завжди є пріоритетними. На сучасному етапі особливої актуальності набувають питання адекватного реагування на соціальні виклики і ризики, подолання соціальних протиріч і конфліктів, досягнення соціальної справедливості, створення ефективної системи соціального захисту населення. Публічна політика соціального захисту повинна бути зорієнтована на багатовекторність задоволення потреб населення, враховуючи специфіку та очікування різних соціальних груп.

Базовими принципами публічного адміністрування в соціальній сфері є: децентралізація; результативність (акцент швидше на наслідках діяльності, ніж на процесах, а відтак, капітал вкладається в результати, а не в наміри); інтенсивна орієнтація на споживача (підвищення якості надання послуг, можливості вибору на конкурентній основі та посилення довіри до влади з боку приватного сектора і суспільства); досягнення змін шляхом пошуку інновацій та запровадження принципів бізнесу в управлінні державними справами (включаючи аутсорсинг та зовнішні контракти); зниження державних видатків (підвищення спроможності держави до розвитку та реалізації політики, поліпшення виконання державою функцій роботодавця та заохочення підприємницького заробітку) [1].

Соціальний захист стає не стільки механізмом кризового втручання, скільки стратегією профілактики негативного впливу можливих соціальних ризиків. Таким чином, він не лише усуває наслідки соціальної нерівності, а й передбачає збалансований перерозподіл суспільних благ, стаючи способом зменшення нерівності та подолання (недопущення) маргіналізації окремих осіб, сімей і соціальних груп у спосіб:

- дотримання принципів самозабезпечення економічно активної частини населення, тобто створення умов для того, щоб працююча особа мала змогу заробляти стільки, скільки дозволяють її здібності та ініціатива; забезпечувати себе та свою сім'ю; сплачувати податки, у т.ч. й на соціальний захист інших;

- забезпечення гарантованого рівня та якості життя тих членів суспільства, які не в змозі досягти його самостійно, завдяки заходам соціальної підтримки найуразливіших верств населення [2].

Охоплюючи значний спектр соціальної підтримки населення, маючи свою логічну структуру та послідовність, ці заходи і механізми їх реалізації покладені в основу розробки цільових програм як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях [3].

В контексті адміністрування соціальної сфери одним із пріоритетних напрямів є публічно-управлінська практика соціальної роботи, що повинна бути спрямована на профілактику соціального сирітства, розроблення комплексних соціальних послуг для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та сімей з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах. Базовим принципом, на якому має ґрунтуватися діяльність органів опіки та піклування є захист прав та свобод дитини, забезпечення її інтересів.

Виходячи із пріоритетності забезпечення інтересів дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, найбільше уваги необхідно приділяти розвитку сімейних форм влаштування (усиновлення, опіка та піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).

Отже, створення органами публічної влади умов для повноцінного розвитку, забезпечення гарантій зростання дітей у сприятливому середовищі, дотримання їх прав, соціально-правовий захист та здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю є проблемою загальнонаціонального масштабу. Ефективне вирішення цієї проблеми є можливим за умови підвищення дієвості органів опіки та піклування у даному напрямку. Слід констатувати, що для створення дієвого механізму захисту прав дітей, необхідно, по-перше, налагодити ефективну, взаємоузгоджену роботу державних органів та органів місцевого самоврядування, які відповідальні за даний напрям роботи у сфері забезпечення прав дитини; по-друге, привести у відповідність нормативно-правове забезпечення до європейських стандартів організації діяльності органів опіки та піклування. У даному контексті важливо забезпечити ефективну координацію та взаємодію відповідних структурних підрозділів, закладів, установ, які знаходяться у сфері їх підпорядкування в частині приведення у відповідність нормативно-правової бази та вироблення єдиного бачення та підходів щодо визначення цілей, завдань, принципів; розробити стандартизацію соціальних послуг та уточнити перелік потенційних отримувачів послуг, механізмів визначення та пакету, який має бути їм гарантований на рівні громади, що сприятиме підвищенню рівня адресності надання соціальних допомог; оптимізувати систему моніторингу та оцінку якості соціальних послуг; забезпечити на регіональному рівні методичний

супровід, навчання та перепідготовку персоналу надавачів послуг, супервізію; активізувати інформаційну практику соціальної реклами з метою поширення позитивного міжнародного та вітчизняного досвіду.

Слід констатувати, що в Україні поступово відбувається формування ринку соціальних послуг, для цього підготовлено достатню нормативно-правову та організаційну базу, запроваджено необхідні структурні зміни на первинному рівні надання соціальних послуг та розширено спроможність неурядових організацій й інших членів громади у цьому процесі. Крім цього зростає актуальність розробки та впровадження сучасних технологій надання соціальних послуг з врахуванням діяльності не тільки державного, але й недержавного секторів [4].

Таким чином, в контексті оптимізації публічного адміністрування в соціальній сфері основну увагу необхідно зосередити на таких пріоритетних напрямках:

- зменшення масштабів і пом'якшення проявів бідності як соціально-економічного явища;
- підвищення рівня життя громадян шляхом стимулювання ефективної економічної діяльності працездатних громадян;
- надання адресної допомоги найбільш нужденним категоріям громадян;
- здійснення пенсійної реформи з метою забезпечення справедливої системи пенсійних виплат;
- забезпечення гарантій і дотримання прав дітей соціально-вразливих категорій;
- соціально-правовий захист та здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- надання дітям-інвалідам, дітям з особливими потребами широкого спектру соціальних освітніх та медичних послуг за місцем проживання та послуг у реабілітаційних установах відповідно до програм реабілітації;
- здійснення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО та членів їх сімей тощо.

Список використаних джерел:

1. Базові засади соціального розвитку : наук. розробка / авт. кол. : А. В. Решетніченко, О. Б. Кірсєва, Г. Д. Голубчик [та ін.]. – К. : НАДУ, 2012. – С. 21.
2. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні : аналіт. доп. / О. О. Кочеміровська, О. М. Пищуліна. – К., 2012. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/content/articles/files/Sots_zahust-c0056.pdf.
3. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи : навч.-наук. вид. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трошинський, П. К. Ситник [та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трошинського. – К., Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – С. 123.
4. Романова Н. Ф. Формування ринку соціальних послуг на сучасному етапі в Україні / Н. Ф. Романова // Innovative processes in education: Collective monograph. – АМЕЕТ Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 193.

КРОКУН СВЕТЛАНА АНДРЕЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Социальное предпринимательство – явление сравнительно новое для Республики Беларусь. Согласно ч. 2 п. 1 ст. 1 Гражданского Кодекса Республики Беларусь предпринимательская деятельность – это самостоятельная деятельность юридических и физических лиц, осуществляемая ими в гражданском обороте от своего имени, на свой риск и под свою имущественную ответственность и направленная на систематическое получение прибыли от пользования имуществом, продажи вещей, произведенных, переработанных или приобретенных указанными лицами для продажи, а также от выполнения работ или оказания услуг, если эти работы или услуги предназначаются для реализации другим лицам и не используются для собственного потребления [1]. Социальное предпринимательство имеет такое же важное значение, как и традиционное предпринимательство, и представляет собой деятельность, от которой ожидается скорее получение положительного общественного эффекта, нежели мгновенного финансового результата. Понятие «Социальное предприятие» на сегодняшний день законодательного закрепления в Республике Беларусь ещё не получило. В связи с этим возникает ряд проблем, связанных с отсутствием в нашей стране законодательных и нормативных актов, которые бы predeterminedили особые условия и требования относительно деятельности социальных предприятий. Размытое понимание социального предпринимательства и отсутствие закреплённого во многих странах определения термина на законодательном уровне служит причиной возникновения множества, порой противоречащих друг другу, представлений о сути социального предпринимательства.

Существует ряд нормативных правовых актов, которые регулируют деятельность, тесно связанную с социальным предпринимательством. Так в разделе «Юридические аспекты регулирования деятельности социальных предприятий в Республике Беларусь» сборника материалов о «Правовом регулировании социального предпринимательства в Республике Беларусь и за рубежом» Международного просветительского общественного объединения выделены шесть направлений правового регулирования, которые в дальнейшем проанализированы в этом же разделе на предмет регулирования деятельности социальных предприятий. К ним отнесли:

- деятельность коммерческих предприятий, зарегистрированных в Республике Беларусь;
- деятельность коммерческих предприятий, учреждённых общественными объединениями или союзами для реализации их уставных целей;
- деятельность предприятий, в которых трудоустроены люди с инвалидностью;
- деятельность коммерческих организаций Республики Беларусь и индивидуальных предпринимателей, зарегистрированных на территории средних, малых городских поселений, сельской местности и осуществляющих там деятельность по производству товаров;

- деятельность предприятий малого и среднего бизнеса;
- деятельность некоммерческих организаций в Республике Беларусь. [2]

Данные направления регулируются соответствующими правовыми актами, в которых выделяются отдельные положения по поводу регулирования, поддержки, предоставления ряда льгот в соответствующей деятельности. В Беларуси также действует Закон Республики Беларусь № от 01.07.2010 г. «О поддержке малого и среднего предпринимательства», Указ Президента Республики Беларусь от 21.05.2009 г. № 255 «О некоторых мерах государственной поддержки малого предпринимательства», а также программа государственной поддержки малого и среднего предпринимательства в Республике Беларусь на 2015-2020 годы. К правовому регулированию социального предпринимательства в Республике Беларусь можно также отнести Постановление Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь 26 января 2013 г. № 11 «О некоторых вопросах оказания социальных услуг государственными организациями, оказывающими социальные услуги», которое предполагает оказание социальных услуг государственными учреждениями на платной основе. Анализ правовой среды Республики Беларусь показывает, что с одной стороны в законодательстве отсутствуют легальные нормы, регулирующие деятельность социальных предприятий, а с другой существует ряд льгот и преференций для отдельного вида предприятий несущих социальную пользу [2].

Уникальной для Беларуси является программа «SocStarter Belarus», проводившаяся в 2014 году, которая представляла собой тренинговую программу с участием белорусских и международных экспертов, целью которой ставили успешное развитие социального предпринимательства в Республике Беларусь. «SocStarter Belarus» является международным тренингом для социальных предпринимателей, который помогает начать и успешно развивать свой проект. Мария Черякова, нидерландский социальный предприниматель, одна из создателей «SocStarter Belarus», уверена в том, что учиться находить решения социальных проблем с предпринимательским подходом необходимо ещё со школьной скамьи. Поэтому необходимо продолжать создавать мероприятия такого рода в Беларуси, привлекать инициативную молодежь для создания социально-ориентированных бизнес-проектов.

Факторы и условия развития социального предпринимательства в Беларуси, вопросы решения общественных проблем с помощью социального бизнеса, условия и сферы работы социальных предприятий стали темами дискуссий одной из четырёх секций 3-го Республиканского социального форума, организованного ОДБ Брюссель. Форум проходивший в 2016 году был посвящён инновациям в социальной сфере Беларуси и приоритетным направлениям её развития с учётом международного опыта. Анализируя проблемы, с которыми сталкиваются белорусские социальные предприниматели, участники встречи обратили внимание на недостаток развития инструментов микрофинансирования для этих участников рынка в Беларуси, большую конкуренцию со стороны крупных предприятий и отсутствие возможности получения государственных заказов в определённых сферах.

Подводя итоги можно сказать, что в Беларуси необходимо создавать структуры поддержки социального предпринимательства, проводить конкурсы социальных идей, выделять гранты из международных и

отечественных фондов на развитие данного вида деятельности, создавать образовательные программы. Перспективы роста социальных предприятий зависят от того, какое внимание будет уделяться привлечению новых энергичных и ответственных социальных предпринимателей. Только количественный рост числа социально ориентированных бизнесменов дает надежду на то, что в недалеком будущем многие актуальные социальные проблемы будут успешно решены. Помимо этого к рекомендациям по развитию социальных предприятий можно отнести также следующие:

– в правовой и налоговой областях необходимо разработать или усовершенствовать существующее законодательство, в том числе в области налогообложения и развития социальных предприятий, а также предоставлять налоговые привилегии с учетом социальной значимости предприятий, нужно установить максимальное упрощение механизмов взаимодействия с государством и другими субъектами, включить данную деятельность в общую программу экономического развития страны и многое другое;

– в области взаимодействия с общественными институтами государство и местная власть должны обеспечить финансовую поддержку для социальных предприятий, оказывающих услуги и производящих продукцию, в которых имеется общественная потребность, а также обеспечить поддержку новым социальным предприятиям.

В Беларуси социальное предпринимательство должно быть поддержано в первую очередь молодежью при выборе своей дороги в жизни. Социальное предпринимательство явление современное, актуальное и перспективное.

Список использованной литературы:

1. Гражданский Кодекс Республики Беларусь от 7 декабря 1998 г. № 218-З с изменениями и дополнениями. – Режим доступа : www.pravo.by.

2. Правовое регулирование социального предпринимательства в Республике Беларусь и за рубежом. – Режим доступа : www.actngo.info/sites/default/files/files/analiz_pravovogo_regulirovaniya_socialno_go_predprinimatelstva.pdf.

КРЫСЬ ЕЛЕНА ГЕННАДЬЕВНА

*начальник отдела правовых исследований и экспертизы
НИИ теории и практики государственного управления
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕСТНЫХ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫХ И РАСПОРЯДИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Согласно статье 6 Конституции Республики Беларусь государственная власть в Республике Беларусь осуществляется на основе разделения ее на законодательную, исполнительную и судебную. Государственные органы в пределах своих полномочий самостоятельны: они взаимодействуют между собой, сдерживают и уравнивают друг друга. Органы местного управления относятся к исполнительной ветви власти. Органы исполнительной власти по масштабу деятельности можно классифицировать на республиканские и местные. К республиканским органам исполнительной власти относят министерства, государственные комитеты Республики

Беларусь. К местным органам исполнительной власти – исполнительные комитеты, местные администрации районов в городах.

Законом Республики Беларусь от 4 января 2010 г. № 108-З (ред. Закона от 04.01.2016) «О местном управлении и самоуправлении в Республики Беларусь» определено, что система органов местного управления состоит из трех территориальных уровней:

- областного (включает областные, Минский городской исполкомы);
- базового (включает городские (городов областного подчинения), районные исполкомы);
- первичного (включает городские (городов районного подчинения), поселковые, сельские исполкомы, местные администрации районов в городах).

Минский городской исполнительный комитет обладает также правами исполкома базового уровня.

Основная цель местного управления заключается в решении актуальных социальных, экономических, политических и культурных проблем местного значения исходя из общегосударственных интересов и интересов граждан, в удовлетворении потребностей населения, повышении уровня и улучшении качества его жизни.

Местные органы исполнительной власти выполняют трудоемкую работу по обеспечению необходимых условий для жизни граждан, проживающих на соответствующей территории. Работниками органов местной власти ежедневно рассматриваются множество обращений граждан, от ответов на которые будет зависеть не только жизнедеятельность одного конкретного человека или группы лиц, но и имидж государственной власти. Важнейшими задачами белорусского государства являются защита прав и законных интересов граждан, создание условий для свободного и достойного развития личности, повышение качества жизни людей. Успешное решение этих задач во многом зависит от того, насколько эффективно действует система работы с населением.

На современном этапе развития общества актуальной вопросом является повышение эффективности государственного управления всеми сферами общественной жизни. Новые условия требуют эффективных механизмов управления, в том числе обеспечивающих повышение прозрачности и доступности информации о деятельности местных органов управления, а также новых форм взаимодействия местной власти с гражданами.

Информатизация современного белорусского общества и интенсивное внедрение Интернета в повседневную жизнь не может не влиять на общество и существующие стандарты, а, следовательно, предусматривает переход к качественно новому уровню взаимоотношений между государством и гражданским обществом в аспектах доступности информации о деятельности органов власти и обеспечения обратной связи. «Следует переходить к новому, более высокому уровню взаимодействия государства и народа, основываясь на современном уровне развития информационных технологий и максимально используя имеющиеся возможности в сфере информатизации» [1].

Расширяющееся информационное пространство повышает требования к объему и качеству управленческих услуг, эффективности управленческого процесса в целом. Определение степени эффективности, результативности и действенности управления государством на первичном, базовом и областном уровнях является одной из перспективных задач.

Одним из основополагающих принципов осуществления местного управления в Республике Беларусь согласно статье 3 Закона Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь» является гласность и учет общественного мнения, постоянное информирование граждан о принимаемых решениях по важнейшим вопросам местного значения.

Местные органы исполнительной власти постоянно и непосредственно взаимодействуют с населением подведомственных территорий. Граждане, проживающие на соответствующей территории относятся к основным получателям эффекта от деятельности органов местного управления. Следовательно, население должно выступать главным субъектом оценки деятельности органов местного управления. Другими словами, общественное мнение – это своего рода показатель оценки местным сообществом профессионализма деятельности органов местного управления.

Существующий механизм оценки деятельности местных исполнительных и распорядительных органов власти представлен нормативными правовыми актами, среди которых следует выделить:

– Закон Республики «О государственной службе в Республике Беларусь»;

– Закон Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь»;

– Указ Президента Республики Беларусь «О мерах по повышению эффективности социально-экономического комплекса Республики Беларусь»;

– Указ Президента Республики Беларусь «О задачах социально-экономического развития Республики Беларусь на 2017 год»;

– Постановление Совета Министров Республики Беларусь «О критериях оценки работы руководящих кадров республиканских органов государственного управления, иных государственных организаций, подчиненных правительству Республики Беларусь, облисполкомов и Минского горисполкома»;

– Постановление Совета Министров Республики Беларусь «О реализации задач социально-экономического развития Республики Беларусь на 2017 год».

Анализ представленных нормативных правовых актов, в целом показывает, что для регулирования правовых отношений в этой сфере сформирована и действует соответствующая правовая база: утверждены соответствующие критерии оценки, перечень общих и дополнительных показателей оценки эффективности деятельности руководителей местных органов власти, в том числе исходя из оценки деятельности самого органа.

Тем не менее, нужно отметить, что система оценки населением эффективности деятельности органов местного управления в Республике Беларусь отсутствует. Не разработан механизм оценки, отсутствуют критерии в соответствии с которыми оценивается деятельность местных властей, не определен порядок оценки населением деятельности местных исполнительных и распорядительных органов, а также применения результатов такой оценки.

Оценка населением эффективности деятельности местных исполнительных органов власти, как нам видится, должна соответствовать сферам деятельности, соответствующим первоочередным задачам, решаемым органами местного управления в соответствии с Законом Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь».

Совершенствование деятельности местных исполнительных и распорядительных органов в Республике Беларусь видится в:

– создании механизма оценки населением деятельности местных исполнительных и распорядительных органов используя в первоочередном порядке информационно-коммуникационные технологии (создать на интернет-сайтах местных исполнительных и распорядительных органов модуля «Оценка населением местной власти»).

– разработке методических рекомендаций по внедрению системы оценки населением деятельности местных исполнительных и распорядительных органов, а именно:

– в разработке критериев оценки населением эффективности деятельности местных исполнительных и распорядительных органов;

– в определении порядка оценки населением деятельности местных исполнительных и распорядительных органов, а также применения результатов такой оценки.

Список использованной литературы:

1. О внесении изменений и дополнений в Директиву Президента Республики Беларусь от 27 декабря 2006 г. № 2 : указ Президента Респ. Беларусь от 23 марта 2015 г. № 135 // КонсультантПлюс: Беларусь. Технология 3000 ; ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2017.

КУЙБДА СТЕПАН ВАСИЛЬОВИЧ

аспірант Національного університету «Львівська політехніка»

ЦІЛІ І ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ РЕФОРМИ

З метою удосконалення державного управління структурну трансформацію національної економіки України та її перехід на новий рівень технологічного розвитку слід розглядати як поступовий процес. Значна потреба в структурних змінах обумовлена необхідністю проведення реформ для формування структури національної економіки «постіндустріального» типу. Запровадження таких змін є базисом для довгострокового економічного розвитку.

Оцінка «потенційної» динаміки галузевих та технологічних структурних змін дає можливість визначити місце національної економіки відповідно до «оптимальної» структури світової економіки, розробити необхідні для збереження перспективи розвитку рішень в сфері державного управління, особливо в інвестиційній діяльності.

Під структурною політикою розуміється діяльність держави і його підрозділів, пов'язана із установленням і підтримкою найефективніших пропорцій національної економіки. Держава здійснює свій вплив на пропорції економічного розвитку за допомогою використання адміністративно-командних методів і ринкових інструментів. Загальноекономічним пропорціям попиту та пропозиції товарів, виробництва товарів і виробництва послуг, виробництва засобів виробництва й предметів споживання, співвідношення фондів відшкодування, споживання й нагромадження, пропорціям між галузевими й регіональними комплексами приділяється найважливіша роль у формуванні й організації народногосподарського

комплексу.

Структуризація за видами економічної діяльності та за галузями економіки відображають наявну систему поділу праці, процесів кооперування й комбінування суспільного виробництва. В результаті проведення економічних реформ була створена багатокладна економіка, сформувався ринковий тип економіки. У такій економіці співвідношення між державним і приватним сектором є визначальний при визначенні шляху економічного розвитку.

Забезпечення збалансованості, досягнення пропорціональності, при яких досягається найбільш стійкий, динамічний рівноважний розвиток, є вищою метою структурної політики.

Інтегральним показником якості наявної структури економіки є створений на її основі ВВП. Динаміка реального ВВП на душу населення та реальні доходи на душу населення, слугують індикатором для оцінки відповідності наявної галузевої структури:

- вимогам об'єктивних процесів;
- цілям національної економіки.

До різноманіття методів проведення структурних реформ відносяться наступні: організаційно-економічні (інституціональні), нормативні, бюджетне регулювання, монетарні методи, стимулювання ділової активності шляхом зміни структури доходів і витрат населення. Держава заохочує конкуренцію на внутрішніх ринках, контролює діяльність природних монополій, надає допомогу підприємствам і великим міжгалузевим комплексам.

Системне правове забезпечення розвитку української економіки передбачає законодавче забезпечення гарантій прав власності і діяльності підприємців, організації і діяльності правової системи, закріплення правових механізмів реформування майнових, земельних, житлових і трудових стосунків.

Збільшення збору податків повинне вирішити проблеми низького рівня виробництва і обмежених фінансових можливостей ряду підприємств за рахунок виявлення підприємств, що ухиляються від сплати податків.

Застосування монетарних методів спрямоване на стабілізацію валютного курсу національної валюти, передбачає скорочення бюджетного дефіциту і запозичень на зовнішніх ринках, зниження доходності державних кредитних зобов'язань, скорочення державного боргу. У разі неадекватності та наявності певних протиріч, що стають загрозою збереження цілісності макроекономічної системи, формуються передумови для структурної трансформації та структурних зрушень.

Структурні зрушення – сукупність кількісних та якісних змін, що відбуваються в мезо- й макропропорціях економічної системи, та обумовлюють її перехід в інший якісний стан.

Основні зрушення структури глобальної економіки:

- прискорені темпи розвитку нових прогресивних наукоємних та високотехнологічних галузей промисловості порівняно із традиційними;
- наближення темпів зростання першого і другого підрозділів суспільного виробництва, груп А і Б промисловості;
- зменшення частки екологічно небезпечних видобувної та обробної промисловості в загальному обсязі промислової продукції;
- зростання частки соціально-сервісної індустрії, яка «поглинає» в розвинутих країнах до 70 % найманих робітників та само зайнятого економічно активного населення.

Ці зрушення відображають становлення принципово нового технологічного способу виробництва, основною продуктивною силою якого є знання людей, втілені в інформаційно-інтелектуальних, комунікаційно-комп'ютерних та автоматизованих технологіях, а принципами є – інноваційність, ресурсозаощадливість, екологічність, інтенсифікація, інтелектуалізація, гуманізація.

Закономірність трансформації галузевої структури: економічна доцільність створення в окремих країнах багатогалузевої економіки, включаючи підприємства з повним технологічним циклом, поступово відпадає, бо прагнення кожної країни до самозабезпечення всіма, товарами вимагає великих витрат.

Процеси, що відбуваються в Україні:

- суттєво послаблено позиції інвестиційно орієнтованих видів діяльності;
- поглибилась технологічна прірва між Україною та розвинутими країнами;
- зросла частка найбільш енергоємних та екологічно шкідливих паливно-енергетичного та металургійного комплексів;
- стрімке скорочення частки легкої промисловості – галузі, яка разом із харчовою промисловістю безпосередньо орієнтована на задоволення споживчих потреб.

Наслідки цих процесів:

- подальше поглиблення диспропорцій у структурі суспільного виробництва;
 - технологічна примітивізація його матеріально-технологічної бази.
- Вирішення економічних проблем неможливе без активної державної структурної політики.

Відтак, ми вважаємо, що структурна політика – це сукупність державних заходів, орієнтованих на керування рухом економічних ресурсів і встановлення структурних параметрів національної економіки, необхідних для підтримання динамічної макроекономічної рівноваги і сталого економічного зростання.

Важливою умовою забезпечення ефективної державної інвестиційної політики є розробка концепції структурної перебудови виробничого сектора, особливо в частині пріоритетних напрямів, на базі якої мають бути визначені стратегії і механізми інвестування для різних груп підприємств, масштаби, форми і методи державної підтримки, моделі організації виробничих структур з урахуванням тих умов, що реально склалися в сучасній економіці, у тому числі і інституціональних. У традиційній економіці носіями конкурентних переваг є великі виробничі комплекси. Великі корпорації, що мають науково-технічний потенціал, можливості мобілізації ресурсів і ефективної інтеграції в світові господарчі зв'язки, виступають основою підйому і прискореного розвитку економіки. Підприємства дрібного бізнесу, що мають, поза сумнівом, велике значення для функціонування ринкової економіки, нині характеризуються у край низьким технічним рівнем і відсутністю інвестиційних ресурсів, що викликає необхідність пошуку їх місця в ланцюжках великих структур.

Основні завдання структурної політики у конкретних історичних умовах України:

- зміцнення технологічних порівняльних переваг вітчизняних товаровиробників відносно зарубіжних конкурентів;

– зменшення залежності національної економіки від імпорту товарів і ресурсів;
– збільшення питомої ваги ресурсозаощадливих виробництв та галузей «високих технологій»;

– створення розвинутого споживчого сектора економіки та сфери послуг.
Стрижень структурної політики – селективний підхід (таргетування).

Таргетування (від англ. target – ціль) – концентрація матеріальних, трудових, фінансово-кредитних ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку та на об'єктах (галузях, підприємствах), підвищення ефективності функціонування яких сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Основними чинниками відбору галузей – національних пріоритетів слугать:

- місце країни у міжнародному поділі праці, її конкурентні переваги;
- експортний потенціал галузі;
- перспективи попиту на продукцію галузі на внутрішньому ринку;
- рівень залежності галузі від імпорту сировини і обладнання;
- екологічність;
- додана вартість, створена на одного зайнятого в галузі.

В Україні національними пріоритетами в реальному секторі економіки мають стати:

- агропромисловий комплекс;
- харчова промисловість;
- важке та високотехнологічне машинобудування;
- аерокосмічна галузь;
- військова промисловість;
- суднобудування;
- окремі наукоємні високотехнологічні виробництва;
- сфера послуг.

Список використаних джерел:

1. Гусев В. О. Державна інноваційна політика як засіб розвитку національної економіки : навч. посіб. / В. О. Гусев. – К. : НАДУ, 2007. – 60 с.
2. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.
3. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки). Шляхом Європейської інтеграції / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, С. І. Пирожков [та ін.] / ред. : А. С. Гальчинський, В. М. Геєць [та ін.]. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт. упоряд. : Г. О. Андрущук, І. Б. Жиляєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
5. Тоб'як М. Реалізація структурної політики у системі регулювання національної економіки / М. Тоб'як // Банківська справа. – 2013. – № 2. – С. 114 – 123.

КУЛІШ ПОЛІНА ЮРІВНА

здобувач навчально-науково-виробничого центру НУЦЗ України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ДОПОМОГИ

У 2016 р. за підсумками зустрічі Глобального партнерства ефективної співпраці розвитку [3] було опубліковано звіт щодо результатів розвитку у 81 країні з низьким та середнім рівнем доходів за участю 125 двосторонніх та багатосторонніх партнерів у відповідній галузі, 74 організацій громадянського суспільства, представників приватного сектору та інших зацікавлених сторін у розвитку країн-учасниць. Відповідно до цього документу в 70 % країн, що брали участь у підготовці цих моніторингових матеріалів, спостерігається зміцнення діалогу влади та приватного сектору стосовно сталого розвитку, близько 90 % урядів цих країн консультують громадські організації стосовно відповідної політики, 66 % країн стали більш відкритими в управлінні бюджетними ресурсами.

Україні, яка є активним учасником міжнародних програмних документів з питань сталого розвитку, необхідно враховувати зазначені цілі у створенні концепції державної політики стосовно зовнішньої допомоги. Пріоритети такого документу повинні вбудовуватись у загальну систему Цілей Сталого Розвитку 2030 [4].

Відомо, що Концепція планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2011 року № 1075-р. Зміст документу визначають його розділи: проблеми, які потребують розв'язання; мета та строки реалізації Концепції; шляхи і способи розв'язання проблем; очікувані результати; обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів та джерела фінансування.

Мета Концепції полягає в удосконаленні механізмів залучення і використання міжнародної технічної допомоги та фінансових ресурсів МФО для підтримки розвитку економіки, що базується на конкурентних засадах, залученні інвестицій, економічній ефективності, застосуванні найкращої світової практики, диверсифікованому та експорт орієнтованому виробництві [2].

Концептуальні засади державного управління, його взаємозв'язок з державною політикою, були сформульовані такими дослідниками: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, Е. Афонін, В. Бакуменко, О. Валевський, М. Лахижа, Н. Нижник, В. Ребкало, В. Скрипнюк та ін. Теорію міжнародного людського розвитку вивчали такі науковці як Амартія Сен, Махбаб аль Хак.

Актуальність роботи обумовлена необхідністю удосконалення державної політики у сфері міжнародної технічної допомоги.

Метою дослідження є вивчення концептуальних засад державно-управлінських відносин у зазначеній сфері.

Ураховуючи пріоритети реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [1] та інших програмних документів з питань сталого розвитку, запропоновано до першочергових заходів здійснення державної політики у сфері МТД віднести:

– розробку та запровадження механізмів реалізації правових норм, які регулюють державно-управлінські відносини у сфері МТД, підвищення

ефективності державної політики в цілому;

– розвиток системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів з питань проєктного менеджменту в органах публічної влади;

– затвердження та реалізація державної програми, спрямованої на підтримку та розвиток державної політики у сфері МТД.

Елементи подальшого дослідження концептуальних засад державної політики з питань зовнішньої допомоги можуть бути використані для розробки алгоритму та методичних рекомендацій з метою поліпшення якості державно-управлінських відносин під час упровадження проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 // Верховна Рада України. – Режим доступу: www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

2. Про схвалення Концепції планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовт. 2011 р. № 1075-р // Верховна Рада України. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1075-2011.

3. OECD, Making Development Co-operation More Effective, Progress Report 2016. – Global Partnership for Effective Development Co-operation. – Access mode: www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/making-development-co-operation-more-effective_9789264266261-en.

4. United Nations, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2015. – Access mode: www.sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication

КУХАРЧИК КАТРИНА МИХАЙЛОВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОБЛЕМЫ КАДРОВОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Государственная кадровая политика Республики Беларусь – одно из приоритетных направлений деятельности государства по координации мероприятий, проводимых в целях развития и совершенствования всего трудового потенциала страны. Она ориентируется на социальное регулирование, охватывающее все общество и общественные отношения, оказывает влияние на установление приоритетов социальных ценностей и общественные устремления в профессиональной сфере.

Государственная кадровая политика Республики Беларусь направлена на формирование дееспособных трудовых коллективов, целесообразное и рациональное использование трудовых ресурсов страны, включает разработку общих принципов работы с людьми, их воспитание, обучение, общеобразовательную, специальную профессиональную подготовку, переподготовку, повышение квалификации. Важнейшей функцией государства при реализации его руководящей роли в кадровой политике является оптимальный подбор и расстановка кадров, их развитие, создание условий для поддержания необходимого профессионального уровня во всех

сферах хозяйственного и культурного созидания.

Государственная кадровая политика Республики Беларусь охватывает совокупность социально-экономических и политических задач, решение которых осуществляется на правовой основе. Вопросы государственной кадровой политики Республики Беларусь находят свое отражение в законодательных и иных правовых актах, содержащих нормы и положения, регулирующие те или иные кадровые аспекты. К ним относятся Конституция Республики Беларусь, Законы «О государственной службе в Республике Беларусь», «О борьбе с коррупцией» указы и распоряжения Президента Республики Беларусь, постановления, программные и методические документы Правительства Республики Беларусь, а также иные нормативные правовые акты, относящиеся к данной сфере государственного регулирования. Государственная кадровая политика Республики Беларусь неразрывно связана с государственным управлением, при котором кадровая работа является его составной частью и по сути решающей [1].

На современном этапе в системе государственного управления все большую значимость приобретают знания, научное прогнозирование, программирование, моделирование, в связи с чем используется человеческий фактор. И для того, чтобы обеспечить эффективность государственного управления необходимо учитывать данный аспект и выбирать наиболее квалифицированных, неординарных управленцев-профессионалов, способных обеспечить эффективное воздействие на объект управления в заданном направлении. Государство как субъект управления все более четко выверяет сферу своей деятельности, освобождается от несвойственных ему функций, делегируя их регионам, союзам, ассоциациям, гражданам. Но, в реальной жизни часто складываются ситуации, отражающие определенные противоречия между интеллектуальным потенциалом науки и уровнем использования современных знаний в государственном управлении, появляются проблемы как объективного, так и субъективного характера. Так, например, глобальное противоречие современного мира, проявляющееся в отставании темпов социального прогресса от научно-технического, в государственном управлении проявляется через определенный разрыв между интеллектуальным потенциалом науки и уровнем его использования в управленческих технологиях, методах, механизмах [2].

Серьезные проблемы наблюдаются при формировании основ взаимодействия общества и органов государственной власти как объекта и субъекта управления, в обеспечении соответствия в уровнях их развития, в ориентации на учет интересов человека, коллектива, общества в целом при принятии управленческих решений.

Актуальной остается проблема достижения высоких результатов при наименьших затратах, выбора критерия при оценке результативности и эффективности деятельности органов государственного управления [4].

Также существует проблема кадровой зависимости от политической конъюнктуры, от субъективизма руководителей, приходящих на высокие посты со своей «кадровой командой». Это порождает у служащих неуверенность в завтрашнем дне [1].

Важнейшей проблемой остается проблема повышения научной обоснованности государственного управления, расширение направлений и масштабов применения новых разновидностей системного и ситуационного анализа – критического, аксиологического, классификационно-типологического, основанных на современных инновационных подходах [3].

Однако государство прикладывает все силы на решение данных проблем. В государственной службе нормативной правовой основой для применения кадровых технологий являются указы Президента Республики Беларусь, регулирующие вопросы прохождения государственной службы, конкурсного замещения вакантных должностей, оценки, увольнения служащих и ряд других [2].

Так, в настоящее время действуют правовые и нормативные акты, которые определяют порядок конкурсного замещения должностей государственной службы, аттестации государственных служащих по Республике Беларусь. Например, Закон «О государственной службе в Республике Беларусь», Указ Президента Республики Беларусь от 6 ноября 2003 года № 489 «Об утверждении положения о проведении аттестации государственных служащих», Указ Президента Республики Беларусь от 14 марта 2005 года № 122 «О проведении аттестации руководящих работников государственных органов и иных организаций, должности которых включены в кадровый реестр Главы государства Республики Беларусь» и другие [4]. Нормативное закрепление порядка использования результатов кадровых технологий для практики управления персоналом имеет большое значение. Оно упорядочивает использование этих результатов, повышает степень доверия персонала к кадровым технологиям, уменьшает возможности субъективизма и волонтаризма в их применении, повышает эффективность затрат на их проведение, играет стимулирующую роль для персонала.

Кадровая политика за последние годы претерпевает серьезные изменения в направлении ее совершенствования и развития. Сложность стоящих перед республикой задач обуславливает отказ от административных методов работы с кадрами и предполагает повышение самостоятельности и ответственности руководителей разного уровня за решение стоящих проблем.

Всё большее значение в управлении кадрами приобретают стратегические цели, которые выражаются в переориентации аппарата управления на достижение социально-экономических результатов.

Цели, принципы и приоритетные направления кадровой политики государства в значительной мере зависят от роли, которую она играет в жизни общества, от решения главных проблем развития белорусской государственности, уровня разделения и взаимодействия всех ветвей власти между собой. Кадровая политика также является средством достижения стратегической цели социально-экономических преобразований в Республике Беларусь – повышения жизненного уровня белорусского народа, формирования и реализации модели социально ориентированной рыночной экономики и многое другое.

Государственная кадровая политика определяет одни из наиболее общих путей и средств решения кадровых проблем на конкретном этапе развития общества. В то же время она субъективна по формам, механизмам, технологиям реализации, так как во многом зависит от субъективных действий отдельных руководителей государственных и хозяйственных структур, от образа их мышления. Поэтому важно, чтобы ее направления отвечали закономерностям и требованиям современного этапа развития общества.

Список использованной литературы:

1. Вечер Л. С. Государственная кадровая политика : курс лекций / Л. С. Вечер. – Мн. : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2005. – 230 с.

2. Князева С. Н. Основы государственного управления : учеб. пособ. / С. Н. Князева, Н. Б. Антонова. – Мн. : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2006. – 415 с.

3. Войтов И. В. Подготовка научных кадров высшей квалификации с целью обеспечения инновационного развития экономики / И. В. Войтов [и др.] // Материалы конференции. – Мн. : ГУ «БелИСА», 2006. – 146 с.

4. Забелов С. М. Правовое регулирование государственного управления : учеб. пособ. / С. М. Забелов, П. С. Забелов. – Мн. : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2004. – 60 с.

ЛАГУТИК ВЕРА ЮРЬЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА МОТИВАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

Одна из важнейших проблем государственного управления – проблема мотивации государственных служащих. В современных условиях состояние мотивации труда государственных служащих позволяет судить о степени их готовности к эффективному осуществлению профессиональных функций.

Мотивация – совокупность процессов, которые побуждают, направляют и поддерживают поведение человека в направлении достижения определенной цели. От того, насколько мотивированы сотрудники, зависит их ориентация на цели организации, желание их достигать, обеспечивать необходимый результат [1]. Под мотивацией в государственной службе можно понимать предрасположенность человека к реакции на мотивы, которые лежат в государственных органах или организациях, а также стремление служить на благо общества. Из-за недостатка мотивации ухудшается качество и объём выполнения работы. Как следствие, снижается эффективность деятельности всего органа государственного управления.

Повышение эффективности государственной службы неразрывно связано с совершенствованием ее кадрового состава. Поэтому первоочередной задачей является обеспечение для государственных служащих таких условий для трудовой мотивации (административных, организационно-экономических, социально-психологических), которые будут дисциплинировать, стимулировать, способствовать профессиональной и творческой реализации, воспитывать нравственные ценности и этические принципы служебной деятельности, что, соответственно, позволит повысить ответственность и результативность государственной службы в Беларуси.

Систему мотивации персонала нужно строить исходя из анализа потребностей государственных служащих, она должна быть гибкой, учитывать профессиональные, возрастные особенности сотрудников. Механизм мотивации труда работников, их трудовой активности предполагает взаимодействие внутренних (потребности, интересы, ценностные ориентации) и внешних (стимулы) побудителей к действию.

Для создания эффективной модели мотивации труда государственных служащих необходимо учитывать три основных фактора: внешний (стимулирование), внутренний (мотивы работника), а также структуру

стимулов и мотивов. Мотивация должна быть устойчивой, так как она основана на нуждах человека. Необходимо использовать как материальное (заработная плата, премии, пенсия, страхование), так и нематериальное (профессиональное развитие, академический отпуск, признание выполняемой работы, гибкие часы работы, положительный рабочий климат, профориентацию и доступ к льготам). стимулирование. Самыми существенными мотивирующими факторами для государственных служащих являются профессиональный рост, дополнительные гарантии и компенсации, социальные льготы. Потребность в профессиональном развитии и соответственно в построении успешной карьеры важны для каждого государственного служащего, включая руководителей всех уровней. При этом каждый государственный служащий, желающий сделать успешную карьеру, должен быть достаточно активным и нести ответственность за мотивацию работе. Тем не менее не следует преуменьшать роли как непосредственного руководителя, так и кадровых служб государственного органа в решении проблем развития служебной карьеры и оказании поддержки государственным служащим [2, с. 173].

При успешном распознавании приоритетов работников и применения к ним гибкого механизма стимулирования можно добиться большей отдачи, следовательно, и повышения уровня производительности труда.

Одной из форм повышения трудовой мотивации является диверсификация социального пакета служащих – предоставление выбора в допустимых пределах дополнительных вознаграждений, в наибольшей мере отвечающих их потребностям: предоставление основных и дополнительных гарантий, когда основное, или защитное обеспечение распространяется на всех сотрудников (медицинское страхование, страхование жизни и пенсионные выплаты), а дополнительными льготами (беспроцентная ссуда на приобретение жилья, оплата спортивных занятий, бесплатные обеды и др.) могут воспользоваться госслужащие с определенным стажем работы [3].

Также для совершенствования мотивации труда можно использовать внедрение зарубежного опыта обучения государственных служащих с целью повышения мотивации профессионализации: привлечение индивидуальных наставников, стажировки в частных компаниях, обучение руководителей, направленное на формирование стратегического системного мышления и развитие лидерских качеств.

Список использованной литературы:

1. Проблемы и пути совершенствования мотивации персонала организации. – Режим доступа : www.lib.i-bteu.by/bitstream/handle/.

2. Вечер Л. С. Государственная кадровая политика и государственная служба : учеб. пособ. / Л. С. Вечер – Мн. : Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2012. – 260 с.

3. Повышение мотивации труда государственных служащих. – Режим доступа : www.hr-portal.ru/article/povyshenie-motivacii-truda-gosudarstvennyh-sluzhashchih.

ЛАГУТІН ВОЛОДИМИР ЛЕОНІДОВИЧ

*ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Підвищення ефективності державного регулювання економіки в умовах переходу на інноваційний шлях розвитку можливо тільки на основі отримання, поширення і використання нових знань. Побудова національної інноваційної системи вимагає усебічних реформ, заснованих на наукових дослідженнях і узагальненнях практичного досвіду. Досі інноваційна діяльність в Україні характеризується досить різкою розбіжністю між досить високим потенціалом для інновацій і украй низькими результативними показниками. Така розбіжність може бути пояснена трьома можливими об'єктивними причинами ситуації, що склалася:

- потенціалу інновацій немає насправді;
- немає потреби на ринку в комерціалізації інновацій;
- немає практики підтримки державою інноваційної діяльності в ринкових умовах.

З проблем, що викликають протиріччя між потенціалом і результатами, можна виділити основні: проблема стабілізації, проблема конкурентного середовища, проблема інституціональності і проблема управління. Якщо проблеми стабілізації і конкурентного середовища успішно вирішуються в економіці останніми роками, то проблеми формування інноваційних інститутів, що забезпечують економічне зростання на основі організаційно-правової бази, що полегшує організаційну взаємодію і проблеми управління як регулюючої дії, що забезпечує раціональну спрямованість і соціальну значущість процесів, залишаються вирішеними не повною мірою. Вказаний перелік глобальних проблем слід доповнити проблемою балансу між ринковими і державними методами регулювання інноваційної діяльності [2].

Проблема формування механізмів державного регулювання інноваційної діяльності безпосередньо пов'язана з проблемою економічного зростання і економічної рівноваги. У рамках проблеми економічного зростання особливе місце належить питанню: а що є джерелом економічного зростання? що забезпечує появу і розвиток підприємств? якою мірою держава може брати участь в регулюванні економічного зростання?

Передусім, необхідно відмітити, що відсутній теорія, що описує роль і місце організаційних перетворень в інноваційній діяльності, зокрема, проблема інноваційного розвитку підприємства, як сукупності процесів перетворення короткострокових сигналів ринку в довгострокову динаміку і процесів використання інноваційного потенціалу самих інновацій, підприємств і економіки в цілому [3].

Необхідно відмітити, що в українській практиці ідеї інституціоналізму як носія ринкового лібералізму ще недостатньо поширені серед практиків. Крім того, існування інститутів суспільства призводить до необхідності їх цілеспрямованого формування або, принаймні, однонапрявленого руху. Такий стан речей визначає існування однієї з основних проблем – проблеми формування інноваційних інститутів [1]. Ряд досліджень показує, що саме інноваційна складова радикальним чином впливає на процеси виробництва і відтворення в економіці в цілому і, у тому числі, в науково-технічній сфері. Результат такого впливу, як правило, полягає в наявності в знову створеній

вартості долі перенесеної вартості інновацій і прибутку, що доводиться на інноваційну складову. Проте багато авторів констатують тільки факт наявності не поясненої компоненти прибутку в кінцевому продукті. Такий підхід говорить лише про наслідки використання інновацій в припущенні, що такі інновації присутні. Для практичної діяльності потрібна теорія і практичні рекомендації, що дозволяють ідентифікувати (розпізнавати) здійсненість інновацій при підготовці і ухваленні інноваційних рішень. Наявність таких розробок змінила б існуючий підхід до формування інновацій – підприємство могло б відносити ті або інші результати своєї діяльності до інноваційних ресурсів, і дістало б усвідомлену можливість для їх використання. Для більшості підприємств це завдання не можна буде вирішити в загальному вигляді, але, ще більшу цінність повинні мати теоретичні рекомендації, що дозволяють розробляти практичне керівництво. Висловлене дозволяє стверджувати, що існує ще як мінімум три приватні проблеми – проблеми формування інноваційного потенціалу, проблема ідентифікації і проблеми здійсненості [4].

Інноваційний розвиток України напрочуд скромний в порівнянні з тим, що можна було б чекати з урахуванням рівня накопиченого резерву людського капіталу з науковими навичками і інженерного ноу-хау, і навіть її загальних інвестицій в дослідження і розробки. У багатьох регіонах України за роки планової економіки був створений потужний інноваційний потенціал, який забезпечував світовий рівень розвитку за пріоритетними напрямками техніки і галузях виробництва. Проте, економіка, в якій домінували адміністративні методи, виявилася нездідною до ефективного освоєння науково-технічних досягнень.

Таким чином, для розвитку інноваційного процесу потрібна система планування і фінансування інноваційної діяльності яка визначається характером наукових досліджень. Комплексне і ефективне регулювання інноваційної діяльності може бути здійснене тільки при вирішенні проблеми організаційного супроводу і вибору організаційних рішень.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади / О. Антонюк // Персонал. – 2006. – № 10. – С. 58 – 65.
2. Цавганов С. А. Государственная поддержка инновационной деятельности (опыт программ SBIR и STTR в США) / С. А. Цавганов // Управление инновациями. Становление и развитие малой технологической фирмы : сб. ст. / под ред. Н. М. Фонштейн. – М. : АНХ, 1999. – С. 42 – 49.
3. Уваров В. В. Стратегический менеджмент и глобализация мировой экономики : учеб. пособ. / В. В. Уваров, И. Н. Пятибратов. – М. : Международный университет бизнеса и управления, 2001. – 283 с.
4. Форресгер Дж. Мировая динамика / Дж. Форресгер. – М. : Наука, 1978. – 332 с.

ЛАРИНА НАТАЛІЯ БОРИСІВНА

к. пед. н., доцент, перший заступник директора Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України.

ЗНАЧИМІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

Парламент виступає визначальним у створенні принципів підвалин для поступу України на шляху до інформаційного суспільства. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у парламентську діяльність простежується в офіційних документах як Закон України «Про загальнодержавну програму «Електронна Україна» на 2005-2012 роки»; довгострокова державна програма «Електронна Україна» – для розвитку Інтернет-індустрії й створення на її базі «електронної держави», розроблена Державним комітетом зв'язку та інформатизації України (2002 р.); Програма інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2010-2015 роки та ін.

Прийняття Проекту Постанови Верховної Ради України від 01.07.2010 р. № 6633 «Про затвердження Програми інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2010-2015 роки» сприяло відкритості діяльності Верховної Ради України, реалізації конституційних прав громадян в інформаційній сфері. Цей документ визначив положення цілої низки Законів України та інших законодавчих актів, які створювалися з урахуванням прогресивної світової думки під впливом об'єктивних вимог і викликів часу. Його можна вважати квінтесенцією Законів України «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про Національну програму інформатизації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про телекомунікації», «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України», Постанови Верховної Ради України від 1 грудня 2005 р. № 3175-IV «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні», де окреслено засадні принципи створення інформаційних електронних ресурсів і захисту інформації.

Програма інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України окреслила пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку держави, її інформаційної інфраструктури, що сприяло збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя та забезпечило максимальний доступ громадян до інформаційних ресурсів і телекомунікаційних послуг.

Пріоритетними завданнями Програми було створення інтегрованої електронної інформаційно-аналітичної системи «Електронний парламент» (далі – Система) та її центральних підсистем: «Електронний офіс народного депутата України»; «Електронний Комітет»; «Електронна погоджувальна рада»; «Електронна бібліотека і архів»; «Система електронного голосування та підрахунку голосів».

Таким чином, створення Системи забезпечить законодавчому органу більшу ефективність, прозорість, доступність та звітність у його діяльності.

«Електронний парламент» забезпечить не лише повну автоматизацію етапів законотворчого процесу, а й інформаційну взаємодію Верховної Ради України з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадянами, юридичними особами за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій із застосуванням високих стандартів доступу до інформаційних ресурсів парламенту. Усі ці заходи сприяють:

- реалізації конституційних повноважень Верховної Ради України;
- збільшенню відкритості і прозорості її діяльності, утвердженню конституційних прав громадян у тому числі в інформаційній сфері;
- забезпеченню ефективної роботи парламенту, всезагального доступу інформації парламенту для громадян, незважаючи на їхні особисті ресурси чи можливості;
- поліпшенню механізмів звітності парламенту та його членів своєму електорату;
- налагодженню діалогу між парламентом, його членами та громадянами;
- гарантуванню безпеки інформації і конфіденційності особистої інформації;
- участь у глобальному інформаційному суспільстві.

Прийняття Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні визначає мету, головні завдання та напрями розвитку інформаційного суспільства, питання формування політичних, правових та економічних засад його розвитку, забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів, надання інформаційних послуг широким верствам населення, інтеграції України у світовий інформаційний простір, забезпечення інформаційної безпеки тощо. Пріоритетним у парламенті України є питання реалізації інформаційної безпеки нашого суспільства.

Відкритість парламенту передбачає доступність інформації про його процедури для громадськості. Незважаючи на актуальність питання безпеки у цьому контексті, більшість демократичних парламентів знаходять шляхи балансувати між відкритістю та захистом внутрішньої інформації. Саме так вони утверджуються як інститути громадянського суспільства, які відображають інтереси всього населення, а не лише власних членів. Інформаційна діяльність парламенту полягає у його визначенні як єдиного комунікатора ключових складових інформаційного суспільства. Сучасне українське інформаційне законодавство характеризується розгалуженістю нормативно-правових актів, яких за підрахунками експертів діє понад двох тисяч. Інформаційному законодавству України властиві фрагментарність, дублювання, наявність протиріч в окремих нормативно-правових актах. Недосконалість інформаційного законодавства пояснюється розпорошеністю у предметах відання суб'єктів законодавчої ініціативи та недосконалістю інформаційно-фахового супроводу відповідних законопроектів, відсутністю належного механізму понятійної узгодженості у визначенні ключових понять під час кодифікації тематично споріднених законодавчих актів, що їх приймає парламент різних каденцій.

Розв'язання зазначених проблем в контексті інформаційної діяльності парламенту передбачає окреслення витоків її реалізації у напрямі планування і здійснення законодавчої функції Верховної Ради України. Проте тлумачення самого процесу законотворення як механізму створення відповідних передумов висуває на порядок денний комунікативну структурування єдиного законодавчого органу, який виписаний в Регламенті Верховної Ради України.

Отже, зміцнення засад парламентаризму в контексті підвищення ролі сучасних інформаційних моделей демократії участі є гармонійним процесом, який поєднує досвід формування представницького інституту демократії. Його структурування відповідно до результатів народного волевиявлення та сучасні технології інформаційного забезпечення законотворчої діяльності. Широка і повноцінна участь України в європейських інтеграційних процесах, пов'язаних із прискороною інформатизацією, революцією в галузі комунікацій, продовження міжпарламентських комунікацій між Україною та ЄС впровадження електронної комунікації в парламенті України є важливою євроінтеграційною складовою.

Список використаних джерел:

1. Український парламентаризм: минуле і сучасне / за ред. Ю. С. Шемшученка, – К. : Парламентське вид-во, 1999. – 368 с.
2. Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) / Ю. Г. Барабаш. – Х. : Легас, 2004. – 190 с.
3. Майданник О. О. Парламентський контроль в Україні / О. О. Майданник. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, 2004. – 319 с.
4. Погорілко В. Ф. Функції українського парламенту. Від номінального до реального / В. Ф. Погорілко // Віче. – 2002. – № 2. – С. 17 – 20.
5. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16.
6. Про затвердження програми інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2010-2015 роки : проект Постанови Верховної Ради України // Ліга Закон. Головний правовий портал України. – Режим доступу : www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DF54900A.html.
7. Електронний уряд. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_уряд
8. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 трав. 2013 р. № 386-р. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013.

ЛЕБЕДЄВА НАДІЯ АНАТОЛІВНА

аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом, старший викладач англійської мови Херсонського державного аграрного університету

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ МИСТЕЦТВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Протягом останніх років, недостатність фінансування мистецької сфери, недосконалість структури й механізмів управління створюють певні проблеми розвитку народного й професійного мистецтва, мистецького аматорства.

Мета доповіді – на основі вивчення наукової літератури дослідити реалізацію мистецтв у державному управлінні.

За твердженням В. М. Черби, «занепад мережі установ, організацій і закладів культури в Україні протягом останніх років, недостатність фінансування даної сфери, недосконалість структури й механізмів управління створюють проблеми не тільки в наданні послуг населенню в сфері культури відповідно до державних соціальних стандартів і норм якості таких послуг,

але й у відродженні й розвитку народного й професійного мистецтва, мистецького аматорства, культури етносів України, забезпеченні інтенсивного розвитку національних культурних індустрій, вітчизняного виробництва культурних товарів і послуг» [8, с. 363.]

На думку Ю. П. Битяк, управління в культурній сфері здійснюється завдяки структурі або організації, що являє собою сукупність створювання, розповсюдження та популяризації творів літератури й мистецтва; забезпеченні поширення інформації і пропаганди досягнень культури; збереженні та використанні культурних цінностей; охороні творів мистецтва й пам'яток культури, підвищенні культурного рівня населення України; керівництві підприємствами, організаціями, установами й закладами культури [3].

Якщо звернутися до основного закону – Конституції України, то у ст. 54 написано, що громадянам України гарантується свобода літературної і художньої творчості. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами [5].

Отже, на думку автора тез можна говорити про свободу творчості у мистецькій сфері, однак разом з тим, існує необхідність розповсюдження та популяризації забезпечення реклами та збереження і охорони того, що створив громадянин України.

За твердженням О. В. Антонюк сучасна реформація суспільства в цілому, його трансформація потребують вдосконалення всього соціального управління. Але культурно-мистецька сфера займає особливе місце в українському суспільстві, тож існує й формування системи управління, яке «здійснюється на інших засадах, ніж це було за радянського часу. Насамперед, управління більше спирається на саморозвиток та активність громадян, на ідеологічний плюралізм, консенсус і толерантність як запоруку раціональної і творчої участі громадян у соціокультурному житті суспільства. Управління за цих обставин набуває іншого змісту – замість силової адміністративної регламентації культурних процесів воно спрямоване на підтримку культури, а це потребує не лише активного осмислення, а й зміни його стилю, культури управління загалом [2, с. 105].

Найважливішим нормативно-правовим актом є українське законодавство про культуру, де визначено економічні, правові, організаційні та соціальні вимоги до мистецького розвитку. Законодавство також регулює суспільні відносини у створенні, поширенні, збереженні та використанні цінностей мистецтва. Воно спрямовує на реалізацію суверенних прав нашої держави у мистецькій сфері. Разом з тим сприяє відродженню мистецтва і забезпечується свобода творчості, у яких здійснюється вільний розвиток професійної та аматорської художньої творчості; реалізація прав громадян на доступ до культурних цінностей. Також передбачено соціальний захист працівників культури та «створення матеріальних і фінансових умов розвитку культури» [8, с. 366].

Управління має синонім, який часто вживають сучасні вітчизняні науковці. Це слово «менеджмент», яке було запозичене нами в економічній теорії англomовних країн. Термін «менеджмент» походить від латинської, що означає «управління». У науці розглядають менеджмент як процес планування, мотивації, координації та контролю. Він спрямовується на досягнення певної мети за допомогою високо професійних кадрів. Управління

у мистецькій галузі, як професійній, так й в аматорській виключає централізоване управління згідно з Конституцією. Саме свобода мистецької творчості є пріоритетною у застосуванні державних методів впливу, і цензура є неприпустимою в управлінських методах. Менеджменту культурної сфери присвячені наукові роботи С. Г. Коленко [4] і С. В. Оборської [7].

О. В. Антонюк зауважує, що «менеджмент у культурно-мистецькій сфері здійснюється відповідно до загальних функцій управління: по-перше, – планування, у процесі якого визначається і деталізується мета функціонування та розвитку усієї культурно-мистецької інфраструктури, поетапність і терміни реалізації та розподілу ресурсних можливостей; по-друге, – формування структури органів державної влади та органів місцевого самоврядування, закладів культури тощо, а також забезпечення всім необхідним для їх нормальної роботи (персоналом, матеріалами, обладнанням, фінансовими ресурсами і т. д.)» [2, с. 105].

Кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, завідувач кафедри суспільних наук Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв О. М. Чечель у статті «Особливості підприємств сфери культури» відзначив, що підприємства сфери культури у сучасному суспільстві є вагомими тому, що відображають ідентичність мистецтва через зміст заходів і творів, які пропонують суспільству. Він вводить до процесу управління мистецтвом таке поняття, як брендинг. Брендинг вчений науково обґрунтовує, вважаючи, що його треба ретельно вивірити і контролювати за допомогою комплексу спеціальних заходів. В той самий час науковець зауважує неможливість створення репутації організацій без послуг фірмових, без «пропаганди регіональних і національних культурних особливостей і можливостей. Формування бренду підприємства культури ускладнюється такими проблемами: браком фінансових коштів, недостатньо організованим кадровим складом і матеріально-технічною базою. В умовах обмеженості фінансових, матеріально-технічних і людських ресурсів постає необхідність вибору оптимальних напрямів брендування підприємства сфери культури з метою отримання максимального ефекту від використаних заходів та досягнення впізнаваності підприємства на ринку» [9, с. 59].

Отже, популяризацію будь-якого мистецького твору не можна уявити поза управлінською діяльністю. І брендинг у такому випадку є однією із складових процесу менеджменту або управління мистецької сфери.

«Органи виконавчої влади не вправі затверджувати репертуари театрів, кіностудій та інших об'єктів культури, а також затверджувати сценарії кінофільмів та постановочні плани театрів. В сучасних умовах ці органи покликані стимулювати різноманітні прояви творчої активності незалежно від їх ідеологічної направленості» [1].

Таким чином реалізація мистецтв в державному управлінні полягає в організації створення, розповсюдження, популяризації мистецьких творів, забезпеченні і поширенні інформації про них, збереженні і цільовому використанні мистецьких цінностей, охороні творів мистецтва і пам'яток культури, підвищенні культурного рівня українського населення, керівництві підприємствами, організаціями, установами і закладами культури державної форми власності [6].

Отже, проаналізувавши наукові підходи і структуру реалізації професійного та аматорського мистецтв у державному управлінні, автор тез дійшла висновку про те, що протягом останніх років, недостатність фінансування даної сфери, недосконалість структури й механізмів управління

створюють певні проблеми розвитку народного й професійного мистецтва, мистецького аматорства. Управління здійснюється завдяки структурі, що являє собою сукупність створювання, розповсюдження та популяризації мистецьких творів, забезпеченні поширення інформації і пропаганди досягнень професійного і аматорського мистецтва, їх збереженні та використанні, підвищенні культурного рівня населення України, керівництві професійними мистецькими підприємствами, організаціями, установами й закладами. Громадянам України гарантується свобода літературної і художньої творчості.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. – Режим доступу : www.bookss.co.ua/book_administrativne-pravo-ukrani_825/25_tema-derzhavne-upravlnnya-u-sfer-kulturi.

2. Антонюк О. В. Менеджмент культурно-мистецької сфери / О. В. Антонюк. – Режим доступу : www.knmau.com.ua/chasopys/11_NBUV/docs/15_Antoniouk.pdf

3. Битяк Ю. П. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 401 с.

4. Коленко С. Г. Менеджмент в сфере культуры и искусства / С. Г. Коленко. – Режим доступу : www.stud.com.ua/42663/menedzhment/menedzhment_u_sferi_kulturi_i_mistetstva.

5. Конституція України. – Режим доступу : www.kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-54.htm.

6. Основи законодавства України про культуру. – Режим доступа : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2117-12.

7. Оборська С. В. Подієвий менеджмент у мистецтві / С. В. Оборська. – Режим доступу : www.C:/Users/Den/Downloads/134-457-1-PB.pdf.

8. Черба В. М. Організаційно методичні засади реалізації державної політики України в сфері культури / В. М. Черба // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Управління». – 2013. – Вип. 4. – С. 363 – 370.

9. Чечель О. М. Особливості підприємств сфери культури / О. М. Чечель. – Режим доступу : www.C:/Users/Den/Downloads/ekmk_2014_1_12.pdf.

МАЛИК ЕЛЕНА НИКОЛАЕВНА

канд. полит. наук, доцент, доцент кафедри «Политология и государственная политика» Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

СПЕЦИФИКА РАЗВИТИЯ ДОЛГОСРОЧНЫХ СТРАТЕГИЙ ПОЛИТИКИ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Российская реальность обнажила целый ряд проблем, связанных с трансформацией государственного управления, в частности механизмов принятия административных и кадровых решений, разработки государственных политик. Практика показала непродуктивность жестко запрограммированных административных методов государственного регулирования постсоветского периода, а также низкую эффективность

деятельности госаппарата управления в нашей стране. Данные обстоятельства востребовали глубокие административные реформы, ставшие сегодня одним из мощных факторов формирования государственной политики современной России.

Сущностные характеристики государства находятся в прямой зависимости от механизмов и технологий формирования государственной политики, а также форм взаимодействия с различными общественными институтами. Другими словами, под воздействием множества инструментальных изменений, мы наблюдаем модификацию структурно-функциональных характеристик государства, эволюцию центр-периферийных отношений и очертания территориальной демократии, укрепление позиции России на международной арене и на мировых экономических рынках.

Наличие постоянных перемен в механизмах разработки государственной политики на современном этапе побуждает пристальное внимание к факторам, способствующим их изменениям, осознанию резервов их совершенствования, возможным прогрессивным направлениям. При самом поверхностном анализе определяются базовые источники обновления управленческих механизмов и технологий, а именно: бизнес-сообщество, НКО или международные структуры, которые способны быстрее государственных институтов приспосабливаться к текущей ситуации, овладевая инновациями и технологическими приемами продвижения своих экономических и политических целей.

Существенными причинами модернизации механизмов формирования государственных стратегий служат зарубежные идеологии и образцы управления, научные разработки и достижения политико-управленческой теории, которые стимулируют административное реформирование. Важное значение в процессе формирования государственной политики имеют правящие элиты, качество политических команд и лидеров государства, стиль деятельности государственных менеджеров.

Нельзя не отметить, что при планировании и осуществлении долгосрочных стратегий развития российского общества, конструирования государственной политики необходимо учитывать цивилизационные и социокультурные параметры общественного развития. Нельзя не учитывать и тот факт, что «сегодня основными причинами неустойчивости новых институтов гражданского общества России являются трансформационные процессы, происходящие в экономике на фоне революционных изменений в рыночной среде, которые во многом опережают процессы принятия и усвоения новых институциональных норм массовым сознанием общества» [4].

В настоящее время можно констатировать сохраняющуюся актуальность большинства направлений совершенствования государственного управления, предусмотренных на завершившемся этапе. Новые рыночные условия предъявляют более высокие требования к эффективности государственного аппарата и самой исполнительной власти. Мы разделяем мнение П. А. Меркулова, что «вся трудовая деятельность сотрудника административного аппарата в той или иной степени основывается на коммуникативной функции, общении с гражданами, представителями коммерческих структур, общественно-политических организаций и гражданских инициатив, с руководителями исполнительных органов власти и депутатами законодательных органов» [3].

Вышеназванные обстоятельства указывают на необходимость более

глубокого анализа особых, специфичных черт государственной политики.

Среди многогранных форм активности государства как субъекта управления, государственной политике принадлежит наиболее значительная роль. Она является визитной карточкой преобразующей деятельности данного института, аттестующей его общественное назначение и функции, выступающей основным инструментом реализации общественных целей. Ее местоположение и роль в системе государственного управления в равной мере определяются масштабностью осуществляемых действий и характером государства как центрального общественного института.

Как особый целенаправленный процесс государственная политика обладает особым функциональным назначением, характерным механизмом формирования, внутренним строением, другими важными параметрами. Как справедливо отметил профессор Ю. С. Васютин, «по своей природе это искусственный процесс, трансформирующий государственное управление из системы реагирования на проблемы» в систему, призванную расширять адаптивные способности государства и общества и осуществлять целенаправленные изменения общественных отношений» [1].

В качестве модусов реализации государственной политики ученые выделяют такие формы, как:

– компромисс, – наиболее распространен в стабильных демократических обществах с принятыми участниками процесса нормами диалога и коммуникации, устойчивыми алгоритмами согласования позиций.

– манипулирование – отражает главенствующее положение центра принятия решений, способного добиться преобладания своих целей над когнитивными образами проблемы у своих оппонентов и единомышленников.

– риторика – отражает приоритет инструментов убеждающей коммуникации, используемой властями для продвижения своих целей.

Таким образом, государственная политика представляет собой не интеллектуальную конструкцию и не зеркальное воплощение замыслов управляющих, а набор хотя и обусловленных некими идейными ориентирами, но противоречивых социально-экономических, политико-организационных и правовых мероприятий органов власти и управления, направленных на решение крупных общественных задач.

В своем фактическом выражении государственная политика в отдельных случаях может и не носить общественно значимого характера. К примеру, в авторитарных и коррумпированных режимах она может прикрывать собой корпоративные интересы и цели господствующих (в том числе и криминальных) группировок, контролирующих центры принятия решений. Эти режимы правления чаще всего проводят закрытую от общества политику, не только не обсуждая планы государства с общественностью, но и жестко пресекая каналы коммуникации власти с гражданскими структурами. На разных аренах такие режимы могут предпринимать протекционистские действия, осуществлять национализацию и приватизацию в корпоративных интересах, прибегая к рейдерским акциям и другим противозаконным действиям [2].

Разнообразные модели формирования государственной политики зависят от того, как правящий режим задает приоритеты развития общества, как осуществляется выбор конкретных управленческих целей, как выбираются объекты и участники проекта, какова ресурсная обеспеченность этого процесса, насколько велика поддержка проектируемых целей со стороны населения [6]. Однако во всех вариантах государственная политика

представляет собой форму масштабного проектирования и осуществления крупных управленческих проектов, направленность и характер которых поверяется конкретными действиями, результатами, демонстрирующими реальное достижение тех или иных показателей. Здесь надо учитывать огромное значение целенаправленной активности государства, способности правительства мобилизовать недостающие средства, должным образом организовать и скоординировать совместную работу всех исполнителей. В данной связи основные цели государственной политики связаны с регулированием действий социальных групп, организаций и частных лиц со стороны государства и включают в себя:

- защиту прав граждан, государства и общества;
- обеспечение социальной и экономической активности;
- создание условий для предоставления товаров и оказания услуг для удовлетворения потребностей населения.

Обобщая наиболее важные параметры целенаправленной деятельности государства, можно констатировать, что государственная политика обладает универсальными характеристиками, сближающими ее с любыми целенаправленными акциями властей: (в частности, наличием некоего плана действий, предусматривающего набор конкретных исполнителей, сроки исполнения, отсылки к соответствующим нормативным документам, меры стимулирования, источники финансирования и проч.).

Вместе с тем, государственная политика отличается целым рядом особенных черт, которые выделяют ее из целого массива других видов политик, а именно:

- наличие исходных принципов при постановке и в процессе достижения целей, реализация которых направлена на централизацию усилий государства, сбалансированность его управленческих действий и организацию должных отношений с партнерами и контрагентами, сохранение некоей идейной составляющей руководящих указаний;

- императивный характер, директивную нацеленность действий на сознательное переустройство, трансформацию и изменение общественных отношений, инфраструктуры, не институциональных параметров общественной жизни;

- задействование высших центров политической власти и управления, демонстрирующих как значение поставленных задач, так и масштаб ответственности органов власти и управления за их реализацию;

- рассредоточенность центров формирования государственной политики между различными уровнями и структурами влияния (не только государственного, но и гражданского характера), предполагающими активность политико-административных и общественных коалиций, соперничающих за ресурсы;

- кооперативный характер процесса формирования госполитики, демонстрирующий, что каждый из участников этого процесса, в силу своего статуса и ресурсной обеспеченности, накладывает свой отпечаток на характер разработки целей и осуществления мероприятий;

- направленность государственных действий либо на минимизацию отрицательных последствий сложившейся ситуации, либо на снижение издержек при реализации желательных целей, либо на компенсацию за проведенные реформы, либо на консервацию создавшегося положения, либо на осуществление инновационных проектов;

- неразрывную связь установок властей с символическим отображением

целей, направленным на расширение поддержки данного проекта и повышение легитимации правящего режима, предлагающего данную стратегию;

– комплексный характер выдвигаемых задач, отражающих соответствие действий правительства в одной сфере изменениям в других отраслях и областях жизни общества, а равно и высокий (сложный) уровень координации и согласования позиций участвующих в этом процессе акторов;

– определение властями «правил игры» (в соответствии с которыми планируется достигнуть поставленных целей и выстроить деловые отношения заказчиков, экспертов, исполнителей, соисполнителей и других участвующих в этом процессе акторов), с установлением гарантий их сохранения на период решения заявленных задач, а также обнародованием условий, при которых эти правила могут быть изменены или нарушены;

– наличие действий по координации деятельности государственных учреждений и общественных организаций, направленность на поощрение и стимуляцию деятельности исполнителей, осуществление компенсационных мероприятий.

Сегодня государственные интересы выходят за рамки государства, демонстрируя эволюцию госсектора и разделение ответственности за реализуемую политику с гражданскими структурами. Различные формы государственно-частного партнерства, которые являются своеобразными формами гражданской интервенции, нацелены на усиление кооперации государства и общества при достижении крупномасштабных целей [5].

Обобщая вышесказанное, следует сказать, что наиболее важные характеристики государственной политики, которыми она должна обладать в целом, сводятся к необходимости отвечать следующим показателям:

– реагировать на изменения, происходящие в обществе и государстве;

– иметь комплексный характер и рассматривать любую проблему во взаимосвязи с другими проблемами;

– быть эффективной и результативной;

– пользоваться доверием населения.

Государственная политика призвана поддерживать устойчивое развитие социально-экономической системы государства, всех ее составных элементов, ориентировать органы государственной власти, хозяйствующих субъектов и институты гражданского общества в направлении реализации стратегических и текущих общественно значимых задач.

Недаром говорят, что государственная политика – это искусство невозможного, т.е. умение достичь желаемого при любых, в том числе и при неблагоприятных условиях.

Список использованной литературы:

1. Васютин Ю. С. Государственное управление и институты гражданского общества: проблемы взаимодействия / Ю. С. Васютин // Государственная служба. – 2012. – № 6 (74). – С. 41 – 43.

2. Государственная политика : учеб. пособ. / под ред. А. И. Соловьева. – М. : Изд-во Московского университета. 2012. – 544 с.

3. Меркулов П. А. Актуальные проблемы подготовки управленческих кадров в современной России / П. А. Меркулов // Вестник государственного и муниципального управления. – 2014. – № 3. – С. 55 – 59.

4. Мироненко Н. В. Контрактные отношения как основной инструмент построения межсекторного социального партнерства в контексте взаимодействий НКО и населения / Н. В. Мироненко //

Среднерусский вестник общественных наук. – 2014. – № 4. – С. 131 – 141.

5. Харченко А. А. Социальное партнерство в сфере реализации государственной молодежной политики в субъекте РФ / А. А. Харченко, О. В. Заслонкина, О. Н. Дровникова // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право. – 2014. – № 27 (173). – С. 79 – 86.

6. Якунин В. И. Формирование государственной политики в современной России / В. И. Якунин. – М., 2006. – 308 с.

МАЛООКИЙ ВІТАЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

*аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
НАДУ при Президентіві України*

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Реформа децентралізації, започаткована три роки тому, дозволила збільшити можливості місцевих бюджетів, проте й додала відповідальності місцевій владі, яка має ефективно користуватися наданими Урядом інструментами.

Разом з тим, особливість проведення децентралізаційної реформи України, є те, що фактично одночасно із нею відбувається реформа адміністративно-територіального устрою. Проте даний факт активно замовчується, оскільки для проведення цієї реформи необхідно залучати відповідних науковців, які займаються даною проблематикою та розширювати коло експертів. На даний час цього не робиться, наукове товариство у змозі лише дотично, шляхом публічного коментування впливати на хід реформи, але фактично не брати у ній ніякої участі. Особливо прикрим це вдається в контексті високої експертної оцінки ролі інформатизації (88 %) в процесі реформування публічного управління України.

Визначаючи рівень публічного управління, на якому слід зосередити максимальний обсяг повноважень і ресурсів в процесі децентралізації влади (множинний вибір, %), під час проведення експертизи, автором з'ясовано особливу роль органів регіонального управління (43 %) і місцевих громад (41 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень публічного управління, на якому слід зосередити максимальний обсяг повноважень і ресурсів в процесі децентралізації влади

Органи регіонального урядування (область)	43
Місцеві громади (місто, селище, село)	41
Органи місцевого самоврядування (район)	18
Центральні органи виконавчої влади	15
Вищий рівень державного керівництва	5

За результатами адміністративно-територіальної реформи в Україні передбачається, що на вищому рівні (район, далі – область, держава) залишаються лише ті питання, які є спільними для громад. На обласному (регіональному) рівні це спеціалізована медицина, вищі навчальні заклади, дороги обласного значення, напрями регіонального економічного розвитку

тощо. У цьому ж і принципова відмінність передачі повноважень при децентралізації. У децентралізованій унітарній державі є найбільш спроможними два рівні публічної влади: національний, та місцевий. Саме тут принципова відмінність від федеративної держави, де навпаки – домінуючий рівень є регіональний і найбільше повноважень та ресурсів збирають на рівні регіону. Але така концентрація призводить до формування регіональних політичних еліт, які не готові для національного рівня, але надто амбітні, щоб залишатися регіональною елітою.

Таким чином, експерти указують саме на ці два можливі напрями адміністративно-територіальної реформи: децентралізацію або федералізацію. Природно, що представляючи переважно національну і регіональну еліти вони схиляються більшою мірою до варіанту квазі-федералізації під гаслом «децентралізації». Реальна децентралізація вимагає скорочення функцій та повноважень обласних і районних рад та їх виконавчих органів. Вони мають позбавитися невластивих їм функцій, що будуть, разом із ресурсами, передані на рівень громади.

Як засвідчують експерти (4), провідна роль в реформуванні системи публічного управління сучасної України належить: Президентові України (7,8 балів) і Верховній Раді України (7,7 балів), це – цілком очікуваний результат (табл. 2).

Таблиця 2

Державний орган чи політичний інститут, який відіграє провідну роль в реформуванні системи публічного управління сучасної України

Президент України	7,8	Національне антикорупційне бюро	5,1
Верховна Рада України	7,7	Політичні партії	5,5
Засоби масової інформації	7,3	Генеральна прокуратура	4,3
Уряд України	7,0	Національна поліція	2,6
Громадяни	5,6	Суди	2,2
Місцеві громади	5,8	Збройні сили	2,9

Однією з необхідних передумов успішності децентралізації, про яку зараз мало говорять, є консолідація територіальних громад, їх кооперація, співпраця, взаємодія й об'єднання зусиль для спільного захисту своїх прав та інтересів. Зокрема, кооперативна модель господарювання, що володіє очевидними перевагами, дозволила вирішити не тільки соціально-економічні питання, що виникли перед окремими громадянами та їх групами, що представляють місцеві громади, але стала дієвим інструментом комплексного вирішення всього спектру проблем, характерних для колись депресивних територій в країнах Західної Європи.

Нарешті, експерти визначили функції держави які мають залишатися у виключній компетенції вищих і центральних органів публічного управління (5), відповідно і ті, які мають бути передані до відання регіональних і місцевих органів управління в процесі децентралізації (табл. 3).

Відповідно до цього рейтингу, у виключній компетенції держави мають залишитися: оборона (98 %), судочинство (86 %) і монетарна політика (86 %). Інші функції можуть поступово децентралізуватися.

Серед функцій, які можуть і повинні децентралізуватися експерти назвали: підприємництво, туризм, транспортне і продовольче забезпечення і земельні ресурси. Варто також зазначити, що децентралізація функцій розпорядження земельними ресурсами в оцінці експертами отримала

посереднє значення (38 %). На нашу думку, це свідчить про те, що деякі функції, пов'язані з земельними ресурсами, насамперед нормативне регулювання і контроль, мають залишатися в компетенції центральної влади. Щодо безпосереднього розпорядження та використання земельних ресурсів, то саме ця функція має бути децентралізована.

Таблиця 3

Функції держави, які мають залишатися у виключній компетенції вищих і центральних органів публічного управління (множинний вибір, %)

Оборона	98
Судочинство	86
Монетарна політика	86
Вища освіта	85
Фіскальна політика	84
Пенітенціарна система	81
Протидія корупції	75
Правоохоронна діяльність	72
Державне майно	68
Охорона здоров'я	57
Соціальне забезпечення	52
Аграрна політика	46
Зовнішня політика	45
Будівництво та утримання доріг	39
Земельні ресурси	38
Середня та спеціальна освіта	37
Природокористування	33
Культура	27
Продовольче забезпечення	26
Транспортне забезпечення	15
Туризм	10
Підприємництво	9

Отже, успішність реформи публічного управління в Україні залежить від множини факторів, якісний моніторинг та врахування яких, зокрема в процесі експертно-аналітичних досліджень також є передумовою успішності реформ.

Список використаних джерел:

1. Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід (секційні засідання) : рекомендації Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 31 жовтня 2014 р. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2014. – 42 с.

2. Глава Уряду про інструменти децентралізації: Настав час відповідальної політики. – Режим доступу : www.decentralization.gov.ua/news. – Назва з екрану.

3. Cooperatives Tax Regimes, Political Orientation of Governments and Rent Seeking / F. Forte, M. Mantovani // Journal of Politics and Law. – 2009. – V. 2, № 4. – P. 44 – 57.

МАМОНТОВА ЕЛІА ВІКТОРІВНА

д. політ. н., професор, професор кафедри регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ПЕЛЄВІН ЄВГЕН ЮРІЙОВИЧ

к. і. н., асистент кафедри політології

Одеського національного політехнічного університету

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ – ГЛОБАЛЬНА ЦІЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Будь-які проблеми соціально-політичного виміру, з якими сьогодні зіткається українське суспільство, не можливо розглядати поза контекстом глобалізації. Під останньою розуміють процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Наслідками цього процесу, який стрімко активізувався на стику тисячоліть, стає вільне пересування в масштабах всієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, міжнародний поділ праці, стандартизація економічних, технологічних та інформаційних процесів, уніфікація правового поля, зближення культур тощо. Отже, на наших очах відбувається процес знищення кордонів майже у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Але, будь яке руйнування завжди буде зустрічати на своєму шляху певний опір, інтенсивність якого відповідатиме силі руйнівних процесів. Звідси, глобалізація завжди матиме як палких прихильників, так і не менш завзятих опонентів. І не зважаючи на те, що глобалізація є процесом об'єктивним, саме вона загострює політичну боротьбу як у межах окремих держав, так і у загальносвітовому масштабі.

Все це висуває перед світовим політичним, економічним та інтелектуальним загалом невідкладне завдання щодо пошуку дієвих інструментів вирішення найгостріших проблем сучасності. Одним з них виступає концепція сталого розвитку. У її центрі – відповідь на глобальні виклики сучасності.

Аналізуючи етапи розгортання глобалізаційний процесів, можна визначити її ключові аспекти. На нашу думку, як соціальне явище глобалізація має чотири виміри: соціально-політичний, соціально-економічний, екологічний та соціокультурний. І кожний із цих вимірів породжує низку загальнолюдських взаємопов'язаних та взаємообумовлених проблем, що потребують нагального вирішення.

Серед них ключовими є наслідки протистояння «Півдня» та «Півночі», яке проявляється у катастрофічному розриві між багатими та бідними країнами, та зумовлює такі проблеми «соціальної нерівності» ХХІ ст., як нерівномірність доступу до ресурсів, нерівномірність споживання продуктів харчування, нерівномірність показників тривалості життя тощо. Відсутність соціальної рівності на фоні демографічної ситуації, яка характеризується вибухом народжування у бідних країнах та стрімким старінням населення багатих держав, породжує такі глобальні небезпеки, як гонка озброєнь, загроза використання ядерної зброї, тероризм, насильство, організована злочинність тощо. Серед глобальних проблем економічного характеру назвемо проблему забезпечення людства ресурсами. Водночас в наслідок антропогенного впливу в останні десятиріччя різко активізувалися питання екологічної безпеки. На цьому фоні соціокультурний аспект глобалізації породжує «проблему збереження історико-цивілізаційного різноманіття людства та взаємодії цивілізацій» [1, с. 31].

У цьому зв'язку варто наголосити, що концепція сталого розвитку

виходить за межі суто прикладного ресурсного контексту, коли сталий розвиток тлумачиться як збалансований (економічний, соціальний та екологічний) розвиток на основі сталого використання планетарних ресурсів. Адже задля відтворення та повноцінного розвитку наступних поколінь необхідно створити умови для забезпечення культурних потреб країн і народів, що населять Землю.

Нажаль, сьогодні у стратегіях досягнення сталого розвитку найчастіше робиться акцент на екологічну складову. (Досить оглянути системи індикаторів, розроблену Комісією ООН зі сталого розвитку, узгоджену та опубліковану у 1996 р.) [2]. Втім, варто наголосити, що реалізація порядку денного XXI ст. повинна відбуватися за декількома рівнозначними напрямками: економічному, екологічному, демографічному, соціальному та культурологічному.

Так, мета економічного напрямку стратегії сталого розвитку – переорієнтування господарської діяльності людства від зростання споживання ресурсів біосфери на його (споживання) раціоналізацію. Причому інтенсифікація господарства повинна відбуватися за рахунок новітніх технологій.

Крім того, будь-яке господарське рішення повинно враховувати близькі і далекі його екологічні наслідки. Тому, необхідні певні загальноприйняті і дотримувані норми та обмеження щодо використання природно-ресурсного потенціалу планети (екологічний напрямок).

Обов'язковою складовою сталого розвитку повинна стати виражена демографічна політика в різних країнах і регіонах, і, перед усім, в країнах з високим рівнем народжуваності та недостатньо високим економічним розвитком (демографічний напрямок). Як вважають експерти, включення питань народонаселення в економічні плани і стратегії розвитку не тільки прискорить темпи сталого економічного розвитку і пом'якшить проблеми бідності, але й буде сприяти досягненню соціальних цілей у сфері народонаселення та підвищення якості його життя.

Зокрема, стратегічною метою сталого розвитку є подолання великої різниці в рівнях доходів і якості життя між різними країнами, різними групами і прошарками населення (соціальний напрямок).

Поряд з цим, не менш важливим є зміна традиційних стереотипів й орієнтирів життєдіяльності, зациклених на філософії споживання, на нові ціннісні установки загальнолюдського характеру, засновані на збалансованому розумінні важливості національно-регіональних і планетарно-цивілізаційних пріоритетів (культурологічний напрямок).

Не зважаючи на важливість кожного із згаданих напрямків сталого розвитку, його ключовим об'єднуючим елементом, його метою та водночас засобом, виступає людина. Саме людину слід розглядати як невичерпне джерело та ресурс сталого розвитку. Таким чином, сталий розвиток «ставить питання про мету існування людини і суспільства, вимагає перегляду взаємовідносин між людиною і природою, а також соціальної справедливості і рівності» [3].

Якщо вважати, що справедливість є законом міри та гармонії, то у соціумі справедливість вимірюється ступенем задоволення розумних потреб людини. Саме звідси надмірне споживання багатих і недостатнє споживання бідних стає небезпечним для існування гармонічного світового порядку. Тому головною проблемою стійкого розвитку, на наш погляд, слід вважати саме проблему соціальної справедливості.

І зовсім випадково, що на останньому заході з проблем сталого розвитку, який відбувся під час ювілейної 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН 25-27 вересня 2015 р., основні акценти дискусії, що розгорнулася навколо розробки Порядку денного на період після 2015 року і документу «Цілі сталого розвитку», було зроблено на питаннях необхідності та обов'язковості досягнення соціальної справедливості. Так із 17 заявлених цілей розвитку людства XXI ст. на шляху до сталого розвитку суто екологічної проблематики торкається лише три. Решта пов'язана із питаннями досягнення соціальної рівності та справедливості [4].

Саме у такому контексті було підготовлено й Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Її чотири вектори спрямовують Українське суспільство на досягнення збалансованості у всіх його сферах через: розвиток («забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя»); безпеку («забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності»; «Особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, ..., захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів»); відповідальність («забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах»); гордість («забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт») [5].

15 вересня 2017 року – Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку. У доповіді представлені результати адаптації 17 глобальних цілей сталого розвитку з урахуванням специфіки національного розвитку. Акцент зроблено на питаннях досягнення соціальної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Гречко Т. К. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : навч. посіб. / Т. К. Гречко, С. А. Лісовський, С. А. Романюк, Л. Г. Руденко. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 264 с.
2. Індикатори сталого розвитку. Офіційний веб-сайт Організації Об'єднаних Націй. – Режим доступу : www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_i.
3. Сталій розвиток як парадигма суспільного зростання XXI ст. – Режим доступу : www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/273-stalyi-rozvytok-yak-paradygma-suspilnogo-zrostannya-21-st.
4. The Global Goals For Sustainable Development. – Access mode : www.globalgoals.org/
5. Указ Президента України Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

МИХАЛЮК ВЛАДИМИР ВЛАДИМИРОВИЧ

магистрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

МЕРКУЛОВА ЮЛИЯ ГЕННАДЬЕВНА

магистрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СЛУЖБ ПО СВЯЗЯМ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В ОРГАНАХ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

В условиях, когда демократия становится императивом не только для законодательной, но и для исполнительной власти, возникает потребность в особом медиаторе, выполняющем задачу представительства интересов граждан и обеспечения их участия (хотя бы косвенного) в процессе разработки политических решений органами исполнительной власти. Роль такого медиатора способны играть службы по связям с общественностью. Эффективность этой новой функции PR-служб в значительной степени зависит от их статуса в структуре конкретного органа власти, от четкости и ясности тех ведомственных и иных правовых норм, которые этот статус определяют и регламентируют.

Вместе с тем, в настоящее время в повседневной деятельности задействуется не весь потенциал связей с общественностью для достижения практических задач. PR-службы в не всегда эффективно решают задачи формирования соответствующих мотиваций у сотрудников и должностных лиц органов государственной власти.

Нельзя не отметить, что одним из основополагающих принципов государственной политики, направленной на консолидацию общества, является открытость функционирования органов государственной власти и управления. В связи с этим, для достижения оптимального управления всех уровней власти необходимо с одной стороны, обладать достоверной информацией о развитии общества, позициях различных социальных слоев и политических сил, что позволит принимать адекватные решения с учетом прогноза вероятных последствий и общественных реакций, а с другой, быть доступным для диалога с населением. «Сегодня главная цель государственного управления должна состоять в том, чтобы способствовать благосостоянию граждан страны. Достижение необходимого стандарта государственного управления зависит от итогов проведения реформ во многих областях политики и администрации» [3, с. 9].

Для успешного продвижения по пути реформ, учитывая интересы различных общественных объединений и социальных групп, исполнительная власть формирует систему взаимодействия с общественными структурами, в определенной степени реализующими задачи служб по связи с общественностью в процессе выработки политико-административных решений. В практику работы органов региональной исполнительной власти все больше входит обсуждение с общественностью той или иной социально значимой проблемы, прежде чем будет принято политико-административное решение.

PR-службы региональных органов государственной власти представляют собой целостную систему, состоящую из множества взаимосвязанных

элементов. В границах данной системы функционирует подсистема, отвечающая за адаптацию других элементов к изменениям во внешней среде [1, с. 37]. Указанная подсистема, воспринимая исходящую из внешней среды информацию, инициирует обновление форм и методов коммуникационного менеджмента в региональных государственных структурах. Это, в конечном итоге, способствует росту эффективности государственного управления в регионах.

Как справедливо отметил В. С. Комаровский, «каждая четвертая PR-служба региональных органов власти занимает такое положение в системе властных отношений, обладает таким статусом, который в принципе позволяет ей успешно решать поставленные задачи. Более чем в половине (в 60 %) регионов этих полномочий у служб оказывается не вполне достаточно, в 15 % – совершенно не достаточно. Если же PR-служба и ее руководитель не обладают необходимыми полномочиями и статусом, то им трудно эффективно работать» [5, с. 185].

В данной связи, работа по связям с общественностью в силу своей особой важности должна быть четко спланирована, строиться на основе общей стратегии информирования населения, с учетом особенностей развития каждого административного округа и района. При этом использования электронных коммуникационных каналов государственных органов власти строится на тех же принципах, что и взаимодействие систем различных ведомств, т. е. система работы с обращениями граждан также подключается к центру обмена документами для автоматической передачи и регистрации в уполномоченных организациях, получения результатов в рамках государственной программы «Электронная Россия».

Во многих российских регионах за последнее время активно набирает темп информационная система «Открытое правительство». Данная платформа основана на механизмах и принципах, обеспечивающих эффективное взаимодействие власти и общества, качество и сбалансированность принимаемых решений в условиях нарастающей динамики социальных и экономических процессов в современной России. Система функционирует на основании положений Федерального закона от 9.02.2009 г. № 8-ФЗ «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления», Федерального закона от 21.07.1993 г. № 5485-1 «О государственной тайне», Федерального закона от 27.07.2006 г. № 149-ФЗ «Об информации, информационных технологиях и о защите информации», Федерального закона от 27.07.2006 г. № 152-ФЗ «О персональных данных», указа Президента Российской Федерации от 7.05.2012 г. № 601 «Об основных направлениях совершенствования системы государственного управления».

Информационная система «Открытое правительство», как совокупность технико-технологических и методологических решений в сфере регионального и муниципального управления, выполняющая функции информационно-коммуникационной площадки, посредством которой реализуется комплекс мероприятий по изучению общественного мнения и взаимодействию с широкой общественностью и бизнес-сообществом, проводимых органами государственной власти субъектов и органами местного самоуправления через внедрение механизмов открытости.

Исходя из всего вышесказанного, следует выделить несколько направлений совершенствования деятельности служб по связям с общественностью в исполнительных органах государственной власти в на

региональном уровне, в том числе в Орловской области:

- формирование ясных целей и четкой программы PR-служб государственных органов.

- регулирование информационного потока, тщательный внутриведомственный/межведомственный контроль за полнотой и достоверностью сообщаемой СМИ информации. Взаимодействие государственной службы со СМИ носит многофункциональный характер, поэтому масс-медиа в той же степени, что и творцы политики несут ответственность за происходящие в обществе процессы. В этом одинаково должны быть заинтересованы как властные структуры, так и граждане России, лишь тогда можно рассчитывать на рост и восстановления доверия к СМИ, на справедливость и эффективность принимаемых властными структурами решений. «Информационные материалы СМИ, которые отражают проблемы и нужды, волнующие население, должны анализироваться органами власти с последующим принятием важных политических решений, направленных на снятие социального напряжения» [2, с. 101].

- разработка специальных инструментов влияния на информационный поток (например, тематических отраслевых полос в ведущих периодических печатных СМИ), способных выполнять задачи «точечного» воздействия на общественное мнение.

- организация встреч с населением в крупных городах: для федерального уровня – с участием должностных лиц Правительства, министерств; в районных центрах – для регионального уровня с участием сотрудников администрации региона, руководства департаментов, комитетов, депутатов всех уровней, а также шире применять публичные слушания при решении наиболее актуальных вопросов. Подобные формы взаимодействия будут символизировать нацеленность органов власти на сотрудничество и позволят уже на этапе подготовки решений исключить конфликтные ситуации [6, с. 304 – 305].

- повышение компетентности квалифицированных специалистов по связям с общественностью, чтобы они постарались сделать современную систему управления более открытой и не допускали противостояния населения и власти.

- виртуализация PR-деятельности государственных органов власти (портал государственных услуг; блоги первых лиц государства, глав регионов, руководителей министерств и ведомств; официальные твиттер-аккаунты Президента РФ, органов государственной власти и т.д.).

Также следует подчеркнуть, что в администрациях регионов необходимо предъявлять требование к структурным подразделениям предоставлять информацию по различным разделам своей деятельности в службу «публик рилейшнз», для размещения на серверах. Служба «публик рилейшнз» должна обеспечить открытый, постоянный, непрерывный доступ к информации для всех граждан [4, с. 188]. Для этого необходимо принятие соответствующих нормативных документов и подзаконных актов, регламентирующих порядок формирования и поддержания государственных информационных ресурсов и доступа к ним граждан. Эффективное использование технологий связи с общественностью не только расширяет участие граждан и их объединений в процессе государственного управления, но и обеспечивает надлежащий уровень открытости и прозрачности процесса принятия управленческих решений и деятельности органов государственного управления. Реализация

данного принципа стимулює процес демократизації російського суспільства і сприяє зміцненню основ громадянського суспільства.

Таким чином, служби зв'язку з громадськістю органів управління є основним інструментом моніторингу соціальних інтересів в регіонах. Без цього моніторингу неможливо суспільна інтеграція і баланс інтересів, на основі якого приймаються важливі і ефективні управлінські рішення.

Список використаної літератури:

1. Коханов Е. Ф. Паблік рилейшнз в сфері групових взаємовідносин соціума / Е. Ф. Коханов. – М. : Гос. ун-т упр., 2002. – 150 с.
2. Малик Е. Н. К вопросу о повышении этического воспитания и позитивного имиджа государственных гражданских служащих в Орловской области через коммуникационные технологии СМИ / Е. Н. Малик, В. Е. Татаркин, В. Н. Орлова // Образование и общество. – 2015. – № 2 (91). – С. 100 – 102.
3. Меркулов П. А. Развитие государственного управления в России через систему подготовки кадров / П. А. Меркулов, Е. Н. Малик // Управленческое консультирование. – 2016. – № 4 (88). – С. 8 – 13.
4. Проблемы устойчивого развития региона: информационная безопасность полиэтничного социума (на материалах Юга России) : монография / под ред. В. М. Юрченко. – Краснодар, 2011. – С. 187 – 192.
5. Связи с общественностью в политике и государственном управлении / под общ. ред. д-ра филос. наук В. С. Комаровского. – М. : Изд-во РАГС, 2010. – 342 с.
6. Яковлев И. П. PR сегодня: новые подходы, исследования, международная практика / И. П. Яковлев. – М. : ИМИДЖ-КОНТАКТ, 2012. – 198 с.

МОРОЗ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

д. держ. упр., доцент, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Язюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯМ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ:
ЗМІСТ ДЕФІНІЦІ ТА ЗАГАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ**

Проблематика державного управління соціально-економічним розвитком країни охоплює всі без виключення напрями життя суспільства, що обумовлено багатогранністю прояву об'єкту державно-управлінського впливу та складністю процесів взаємодії між основними акторами відповідного процесу. Неупередженість трансформаційних перетворень та відсутність лінійності у процесі саморозвитку соціальної системи вимагає від суб'єктів державного управління виважених дій щодо забезпечення узгодження системи управління з напрямками флуктуації її об'єкту. Сприйняття причинно-наслідкових зв'язків та спонтанних залежностей, які покладено в основу розуміння того чи іншого соціально-економічного явища, є обов'язковою умовою розкриття сутності закономірностей відповідної трансформації. Одним з напрямів діяльності суб'єкту державно-управлінських відносин щодо опрацювання ефективно діючих механізмів управління є аналіз стану розвитку об'єкту державного управління та його структури. Отримання

інформації щодо змісту об'єкту управління, з одного боку, дозволить з'ясувати місце та роль кожного з її структурних елементів, а з іншого – визначити ймовірні напрями саморозвитку системи. В цьому контексті, особливої актуальності набувають ті питання, зміст яких пов'язано з розумінням змісту і ролі основних елементів соціально-економічної системи суспільства та існуючих взаємозв'язків між ними.

Суспільно-економічний розвиток країни важко уявити без державного управління системою її потенціалів та ресурсів, у межах якої людські ресурси, а відповідно і їх трудові можливості набувають неабиякої значущості. Домінуюче позиціонування трудових ресурсів по відношенню до інших ресурсів виробництва обумовлено тим, що труд як основний фактор виробництва, є умовою для формування всіх інших (за виключенням природних) видів ресурсів [4]. Крім того, трудову дієздатність населення у її єдності з соціальним капіталом суспільства, визначають у якості однієї з детермінант конкурентоспроможності країни. Отже, проблематика розвитку якісних та кількісних характеристик, що визначають можливості і межі участі населення у трудовій діяльності, обумовлюють необхідність наукового обґрунтування змісту та напрямів державно-управлінського впливу на систему трудового потенціалу країни.

Загальна класифікація підходів щодо розуміння змісту процесу управління потенціалом має такий вигляд: системно-психологічний підхід (управління системою взаємопов'язаних елементів з прийняттям до уваги всіх особливостей системного підходу; управління процесами самоорганізації, стимулювання та мотивації; управління балансом між економічними і соціальними цілями, між індивідуальними і суспільними інтересами); загально-управлінський підхід (використання всього інструментарію управлінської діяльності (встановлення цілей, координація, регламентація, стимулювання, контроль і оцінка) для впливу на потенціал об'єкту); управління процесом формування, використання та розвитком; управління складом, структурою і функціонуванням; економічно-прагматичний підхід (оцінка та аналіз факторів, що підвищують або знижують конкурентоспроможність, а також вибір і реалізація стратегії і тактики розвитку; управління раціональним використанням фактичного потенціалу; виявлення резервів потенціалу, відтворення та нарощування потенціалу; управління напрямками і обсягами розвитку об'єкту та ефективністю його використання); стратегічно-аналітичний підхід (управління стратегією розвитку з прийняттям до уваги впливів зовнішнього середовища; оцінювання стану, напрямів та перспектив розвитку). Кожен з наведених напрямів має свою частку компетенції у питанні висвітлення змісту процесу управління потенціалом. Разом з тим, деякі з них можуть бути розглянуті у контексті змісту інших, що дозволяє суттєво звужити коло проблематики, принаймні до: управління потенціалом – управління конкурентоспроможністю – стратегічне управління.

Беручи до уваги існуючі підходи до тлумачення змісту трудового потенціалу [1; 5; 6], а також результати аналізу змісту процесу управління потенціалом, нами було сформульовано авторське визначення категорії «державне управління трудовим потенціалом». Отже, під державним управлінням трудовим потенціалом слід розуміти сукупність цілеспрямованих форм, методів і напрямів активного впливу держави на процес формування, використання та розвитку трудових можливостей об'єкту, їх систему (структуру) та середовище її безпосереднього

функціонування з метою узгодження напрямів саморозвитку системи трудових можливостей об'єкту з суспільними інтересами та довгостроковими цілями розвитку людини та держави в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності.

Категоріальна складність системи трудового потенціалу у поєднанні з багатогранністю змісту державного управління [2; 3] обумовлюють існування декількох підходів до розуміння об'єктно-суб'єктної спрямованості відповідного питання. Державно-управлінський вплив на систему трудового потенціалу країни може бути класифіковано за такими основними напрямками:

– за компетенцією впливу: за обсягом охоплення носіїв відповідних можливостей (економічно активне населення та особи, які у майбутньому будуть до нього віднесені); за колом компетенції категорії (засоби виробництва та ресурси праці, які можуть бути використані для досягнення мети); за умовами перетворення можливостей на фактори (необхідність існування організаційно-технічних умов та ресурсного забезпечення, а також бажання носія щодо використання можливостей); за напрямками характеристики (кількісна та якісна складові у характеристиці стану об'єкту);

– за об'єктом впливу: демографічна складова (кількість економічно активного населення, з прийняттям до уваги вікової та статеві структури відповідної сукупності); інтелектуальна складова (рівень знання у суспільстві та його місце у повсякденному житті та виробничій діяльності); біологічна складова (загальний рівень здоров'я у суспільстві та окремих його соціальних, вікових, професійних групах); соціальна складова (можливість самореалізації особистості у межах трудової діяльності; місце та роль людини у соціально-трудовах відносинах); функціонально-професійна складова (рівень розвитку професійних знань, вмінь та навичок); технічно-технологічна складова (рівень розвитку засобів виробництва та технологічності виробничих процесів); мотиваційно-організаційна складова (стан суб'єктивно-об'єктивних умов щодо процесу реалізації відповідних можливостей);

– за силою впливу: прямий вплив суб'єкту управління з використанням всієї сукупності цілеспрямованих форм, методів і напрямів діяльності відповідно до конкретної функції управління та етапу розвитку об'єкту; опосередкований вплив суб'єкту управління відносин з прийняттям до уваги процесів самоорганізації системи та векторів її розвитку з домінуванням використання механізму контролю;

– за сферою впливу – економічна, духовна, політична, соціальна, біологічна, геополітична сфери як детермінанти впливу на: елементну структуру системи трудового потенціалу, а саме на такі основні елементи: засоби виробництва як засіб реалізації можливостей; трудові можливості; людські ресурси як носії трудових можливостей; місце реалізації трудових можливостей; компонентну структуру системи трудового потенціалу, а саме на такі основні підсистеми: демографічну; інтелектуальну; біологічну; соціальну; функціонально-професійну; технічно-технологічну; мотиваційно-організаційну;

– за групами можливостей: група можливостей, яка безпосередньо використовується у трудовій діяльності; група можливостей, яка є реальною доступною без суттєвих зусиль з боку суб'єкту та об'єкту державного управління; група можливостей, які є гіпотетично доступними для використання у трудовій діяльності, але їх використання вимагає суттєвих зусиль з боку суб'єкту та об'єкту державного управління щодо створення відповідних умов для їх реалізації; група можливостей, які не можуть бути

розглянуті у межах ресурсів, а отже, і не можуть бути використані у трудовій діяльності;

– за напрямом зусиль: управління системою трудового потенціалу з прийняттям до уваги закономірностей її функціонування; управління системою ціннісних орієнтацій носія трудових можливостей; управління мотиваційним процесом соціального об'єкту; управління стратегією розвитку носія трудових можливостей або його конкурентоспроможністю; вплив на попит відповідної якості та продуктивності труда; управління раціональним використанням ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Гриньова В. М. Управління кадровим потенціалом підприємства : монографія / В. М. Гриньова, Г. І. Писаревська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 228 с.
2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносина : підручник / О. А. Грішнова. – 5-те вид., оновлене. – К. : Знання, 2011. – 390 с.
3. Економіка праці та соціально-трудова відносина / В. Я. Брич, О. П. Дяків, С. А. Надвичний [та ін.]. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 212 с.
4. Мороз В. М. Державне управління розвитком трудового потенціалу України : автореф. дис... д-ра наук держ. упр. : 25.00.02 / В. М. Мороз. – Запоріжжя, 2013. – 40 с.
5. Мороз В. М. Система трудового потенціалу країни: теоретичні основи формування дефініції / В. М. Мороз // Економіка та держава. – 2009. – № 2. – С. 107 – 109.
6. Федулова С. О. Поняття «управління людськими ресурсами» у системі продуктивних сил суспільства / С. О. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4 (106). – С. 26 – 30.

ПАСЬКО АЛЬОНА МАКСИМІВНА

студентка 1 курсу Запорізької державної інженерної академії

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Досліджуючи методологічні аспекти наукового дослідження в сучасних умовах дуже важливо мати уявлення про методологію та методи наукового пізнання, оскільки вони впливають на рівень оволодіння навичками будь якої наукової роботи на перших етапах [2, с. 45]. Багатогранність питання методології досить складне, оскільки дана категорія тлумачиться по-різному. Так наприклад, деякі зарубіжні наукові школи не розмежовують методологію і методи дослідження. Але, сучасні відчужені дослідники, методологію розглядають як вчення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів та прийомів дослідження [5, с. 64].

Термін «методологія» походить від грецького *methodos* – шлях дослідження чи пізнання та *logos* – вчення, тобто це концептуальний виклад змісту, методів дослідження, мети, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси і явища [3, с. 25]. Щодо визначення терміну «метод», то зазначимо, що він походить від грецького *metodos*, у широкому розумінні слова – «шлях до чого-небудь»,

спосіб соціальної діяльності в будь-якій її формі, а не лише і пізнавальній [3, с. 25]. Отже, методи найчастіше застосовують у теоретичних дослідженнях, а методики зазвичай використовують у практичній діяльності. Щодо методології, то – це вчення про наукові принципи і методи пізнання. Спочатку методологія розглядалася як предмет філософської рефлексії і виступала як система соціально апробованих принципів і правил пізнання об'єктивної реальності [4, с. 34]. Таким чином, методологія не є тотожною теорії. Теорія є результатом процесу пізнання, а методологія визначає способи досягнення і побудови цього знання. Методологія розуміється як загальна теорія методів пізнання. Вона частково збігається з теорією пізнання і одночасно виявляється ширше за гносеологію, скільки її цікавлять не тільки методи пізнання, але й методи інших форм людської діяльності. Методологія як загальна теорія методу формувалася в зв'язку з необхідністю узагальнення і розробки тих методів, засобів і прийомів, які були відкриті в філософії, науці та інших формах діяльності людей. Таким чином, з урахуванням вищезазначеного методологія виконує наступні функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Розглянувши функції методології в науці, дійдено висновку, що методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища. Під методологією дослідження розуміють основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження. Методологічні основи в науці завжди існують поза цією наукою, за її межами і не виводяться із самого дослідження.

Таким чином, методологія це вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності. Нині в науці розрізняють фундаментальні, загальнонаукові принципи, що становлять власне методологію, конкретно-наукові принципи, що лежать в основі теорії тієї чи іншої наукової галузі, і систему конкретних методів і технік, що застосовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань [1, с. 89]. В. Воронкова, зазначає, що методологія розробляє типологію методів. Відповідно до цього структурується саме методологічне знання. Вченням про метод взагалі виступає філософська методологія [2, с. 28]. Філософський метод, розгортаючись у систему, вбирає в себе основний зміст філософського знання. Тому методологія в інструментальному значенні збігається з філософією. Оскільки сфера філософії включає в себе різноманітні філософські системи й течії, то й методологія являє собою множину методологічних програм, у яких вирізняються своєрідні методологічні системи. Отже, жодна з існуючих методологій не може набувати ролі абсолютного пізнавального інструментарію. Кожна з них має сенс і стає продуктивною лише в межах предметної галузі, окресленої її

основоположними принципами. Намагання надати тій чи іншій методології універсального пізнавального засобу завдає шкоди і науці, й самій методологічній теорії. Дослідники у своїх методологічних орієнтаціях дотримуються принципу методологічного плюралізму.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г. Кадровий менеджмент : навч. посіб. / В. Г. Воронкова. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 192 с.
2. Воронкова В. Г. Адміністративний менеджмент : навч.-метод. посіб. для студентів ЗДІА спеціальності 7.050201 та 8.050201 «Менеджмент організацій» / укл. : В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа, Н. І. Вельчева, Є. О. Коваленко. – Запоріжжя, 2009. – 195 с.
3. Воронкова В. Г. Маркетинговий менеджмент : навч.-метод. посіб. для студентів ЗДІА спеціальності 7.050201 «Менеджмент організацій» / укл. : В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа. – Запоріжжя, 2008. – 83 с.
4. Основи бізнесу : підручник / під ред д.ф.н., проф. В. Г. Воронкової, д.е.н., проф. В. М. Гончарова, д.е.н., проф. В. В. Дорофійска. – Луганськ : ЛНАУ, 2012. – 500с.
5. Наукові дослідження : навч.-метод. посіб. для магістрів ЗДІА спеціальності 8.050201 «Менеджмент організацій» / укл. : В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, В. О. Зуєва, М. А. Ажажа. – Запоріжжя, 2009. – 172 с.

ПАШКО ЛЮДМИЛА АНДРІЙВНА

д. держ. упр., професор, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ управління при Президентові України

**КОНСЕНСУСНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ
УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ**

*Суспільству майбутнього необхідна нова
культура – консенсусна (Є. І. Головаха)*

Функціонування Української держави від Революції Гідності і дотепер все більше переконує у пріоритетній необхідності ціннісного освоєння соціально-політичного простору відповідно до вимог, викликів та загроз сьогодення. Його підґрунтя має стати консенсусна культура¹. Така культура має зовсім іншу природу, оскільки, по-перше, її основною вимогою є недопущення шкоди будь-якій стороні взаємодії; по-друге, вона постає альтернативою компромісній культурі, за якої компроміс, як правило, вигідний лише сильнішій стороні, яка витягує з нього максимум користі для себе.

Оскільки консенсусна культура вимагає непритаманного для сучасної епохи рівня розвитку суспільних процесів, розробки нових, так званих

¹ Французький вчений Огюст Конт вперше ввів у науковий обіг поняття «консенсус», обґрунтувавши його два основних визначення: 1) ключовий момент соціальної статички й динаміки: без консенсусу неможливе розуміння елементів системи суспільного розвитку, адже рух передбачає узгодженість; 2) суб'єктивне узгодження, тобто форма соціальної солідарності, що особливими умовами пов'язує задіяних суб'єктів у єдиний колективний соціальний організм.

транзитивних технологій ухвалення консенсусних рішень, нині варто офіційно вести мову про обов'язковість консенсусної взаємодії суб'єктів владних повноважень, залучених до взаємовідносин на будь-якому ієрархічному рівні управління суспільним розвитком. Це важливо передусім тому, що консенсусна парадигма в сучасних умовах являє собою спробу за допомогою консенсусу блокувати поглиблення протистояння задля збереження й посилення значимості системотворчих цінностей – державності, миру, легітимності, стабільності, злагоди тощо.

У цьому контексті заслуговує на увагу градація рівнів консенсусу, запропонована Дж. Сарторі, а саме:

I. Основний консенсус – К. на рівні суспільства. В умовах демократії передбачає однорідну політичну культуру як основу не лише функціонування, а й дотримання базових цінностей суспільства. У протилежному випадку в суспільстві домінує фрагментована, різнорідна й роз'єднанча політична культура, яка становить загрозу й небезпеку нівелювання демократичних цінностей.

II. Процедурний консенсус – К. на рівні режиму. Такий консенсус є неодмінною умовою демократії, встановлює правила гри в усіх сферах суспільного буття. При цьому процедурні правила обов'язково фіксуються у конституціях, нормах, законах, тощо, які регулюють чіткість застосування владних повноважень на будь-якому рівні управління.

III. Консенсус на рівні політики. Він передбачає поточну згоду з питань тактики уряду й політичного курсу. Головні суб'єкти цього рівня – офіційна влада й опозиція, а його оптимальна форма – відносини та/чи взаємодія між задіяними суб'єктами в процесі дискусій.

Очевидно, що консенсусні моделі взаємодії на будь-якому із запропонованих рівнів репрезентують: консенсус-процес, тобто процес знаходження, пошуку, вироблення, ухвалення рішення, прийнятного для усіх учасників переговорів; консенсус-рішення – спільне рішення як таке; консенсус-метод – метод і засіб забезпечення єдності позицій сторін щодо спірних питань, які гарантують усунення серйозних заперечень й суперечок щодо головних позицій та загальну згоду на шляху до ухвалення спільного рішення.

Необхідно, у цьому контексті, наголосити на залежності нижчеподаної типології владних еліт від типу консенсусної взаємодії:

«Роз'єднана» еліта характеризується не лише політичною боротьбою між її складовими, а й мінімальним рівнем ціннісного консенсусу між ними. Цьому типу еліт відповідають нестабільні, причому як демократичні, так і авторитарні політичні режими.

«Консенсусно-об'єднана» еліта. Їй притаманний високий рівень ціннісного консенсусу між її компонентами, що визначає якість взаємодії між ними. Цьому типу еліт відповідають стабільні представницькі режими, які, як правило, визнаються демократичними.

«Ідеологічно-об'єднана» еліта. Від інших вона відрізняється тим, що її переважна більшість сповідує єдину ідеологію, одноголосно дотримується певної доктрини й переконань. Цьому типу еліт відповідають стабільні непередставницькі режими, у яких відсутня політична конкуренція еліт.

Така залежність не викликає жодного сумніву, адже саме еліта як суб'єкт управління суспільним розвитком актуалізує у своїй діяльності чи й бездіяльності якість не лише консенсусної взаємодії, а й консенсусної культури як передумови прийняття спільного рішення на основі «здорового

глузду». Саме тому, відповідно до процесу демократизації, основною тенденцією має стати трансформація та рух вітчизняної політико-адміністративної еліти від «роз'єднаної» до «консенсусно-об'єднаної», для якої обов'язковим є врахування якості сформованості консенсусної культури й навичок ухвалення рішень.

За умови їх належної сформованості консенсус-процес і ухвалений консенсус-результат визнаються цілком успішними; довіра до виробленої згоди є доволі високою; виникаючі рефлексії не розгортаються до проблемних масштабів на тій простій підставі, що «потяг уже пішов».

Якщо ж вони належно несформовані, а відповідна технологія недостатньо, або й зовсім, не відпрацьована, через певний час після ухвалення консенсус-рішення (апостеріорі) окремі учасники консенсус-процесу, зокрема ті, чий критичні зауваження не було враховано, і ті, хто утримався від дебатів й вимушено погодився з ухваленим рішенням, почувуються невдоволеними та вкотре одуреними лише тому що «потяг пішов не туди або без них». Причому необхідно враховувати, що частка невдоволених консенсусною взаємодією учасників може бути досить-таки значною. За певних умов це може набутися значимості небезпечної соціально-психологічної проблеми, здатної перекрыслити та звести нанівець усі попередні консенсусні домовленості.

У цьому контексті проблемою для сучасної держави постає активізація політико-адміністративної еліти у забезпеченні ціннісного консенсусу у реалізації багатоманітних практик державного управління. Причому конструювання публічних цінностей необхідно розуміти як процес утворення специфічного набору легітимних/нелегітимних, формальних/неформальних соціальних норм і правил як своєрідних функціональних кодів, що формують контекст належного людського існування, функціонування та взаємодії. Саме тому варто вести мову про формулу сучасного функціонування політико-адміністративної еліти у соціально-політичному просторі, а саме: Ціннісні стандарти + Реальна соціальна солідарність та солідаризм на основі стійких соціальних очікувань + Консенсусна взаємодія = Ефективність та результативність в управлінні суспільним розвитком. Необхідно зазначити, що ця формула стає життєво застосовуваною за умови наявності у суб'єктів владних повноважень усіх ієрархічних управлінських рівнів чітких пріоритетних зобов'язань відносно суспільства.

Консенсусна культура передбачає:

- мобілізацію соціуму в період серйозних криз або загроз, суттєво підвищує мобілізаційні можливості соціуму та його ефективність за рахунок синергійного ефекту, який виникає при усвідомленні різними соціальними групами спільності інтересів і здійснення ними погоджених дій;

- серйозні обмеження (і самообмеження) преференцій політико-управлінської еліти у соціумі за одночасного збільшення навантаження на них. Причому її обов'язки вважаються первинними, а права й привілеї надаються їй винятково з метою посилення ефективності/результативності виконання відповідних обов'язків перед соціумом;

- рішуча відмова суб'єктів владних повноважень від соціального утримання, паразитизму і зневаги до солідарних типів поведінки на усіх ієрархічних рівнях соціуму;

- світоглядні засади становлення українського суспільства як єдиної нації у політичному, духовному, соціальному, економічному та інших аспектах;

- реалізацію на державному рівні у формі солідарної держави.

Таким чином, впровадження консенсусної культури як основи оптимізації управління суспільним розвитком має обов'язково знайти відображення у:

- зміцненні єдності української нації як єдиного суспільного організму, що спільно відповідає на пріоритетні виклики та загрози;
- формуванні стійкої державної влади, відповідальної за всебічний, гармонійний, стабільний розвиток суспільства та кожної людини;
- оперті на власні сили у державному розвитку без втручання/нав'язливої допомоги зовнішньополітичних учасників.

ПОБЕДИНСКИЙ АЛЕКСЕЙ ЭДУАРДОВИЧ

студент 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии Управления при Президенте Республики Беларусь

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТАМОЖЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КАК ОДИН ИЗ АСПЕКТОВ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Современные технологии таможенного регулирования являются серьезным инструментом в развитии национальной экономики, стабильности и ее конкурентоспособности, а также в организации эффективной политики экономической безопасности как на национальном, так и на международном уровне. Таможенное регулирование существенно расширяет возможности повышения эффективности государственного управления в общей стратегии развития Республики Беларусь, как в частности, так и развития Евразийского экономического союза в целом, служит удовлетворению разнообразных интересов и потребностей современного белорусского общества. В то же время для продолжения интенсивного развития инновационного управления в сфере экономики Республики Беларусь необходимо обеспечить эффективное использование форм таможенного контроля, мер тарифного регулирования, а так же повышения таможенного транзитного потенциала страны [1].

В настоящее время система таможенного регулирования в Республике Беларусь носит многоцелевой характер, что приводит к значительному расширению спектра вопросов по совершенствованию данной системы. Традиционно результативность таможенного контроля связывалась с фискальной деятельностью таможенных органов. Однако в настоящее время одной из важнейших функций таможенных органов республики является создание условий, способствующих ускорению перемещения товаров через таможенную границу. Следует отметить, что продолжительность таможенного контроля товаров и транспортных средств представляет собой критерий, по которому международное торговое сообщество оценивает эффективность деятельности таможенных органов государства. В то же время не в полной мере решены некоторые вопросы в осуществлении таможенного контроля:

- при значительно возросших объемах внешнеторговой деятельности требуется проведение мероприятий по сокращению времени таможенного контроля и упрощению таможенных формальностей, поскольку они могут стать значительным препятствием на пути увеличивающихся товарных потоков;

– существует необходимость более полной реализации принципа выборочного таможенного контроля, так как сплошной таможенный контроль является длительным и требует значительных затрат ресурсов;

– целесообразно развивать партнерские отношения и повышать уровень взаимодействия, в том числе информационного, между таможенными органами, транспортными организациями и другими участниками внешнеэкономической деятельности. Это будет способствовать повышению эффективности таможенного контроля и внешней торговли в целом [2].

Так, для примера экспортно-импортных отношений между Республикой Беларусь и остальными странами можно взять торговлю с Республикой Украина. Доля Украины в общем товарообороте Республики Беларусь в 2016 г. составила 7,5 %, или 3830,1 млн. долл. США в денежном эквиваленте. В том числе рост товарооборота между странами в 2016 г. по отношению к 2015 г. составил 114,5 % [3].

Этот показатель свидетельствует о том, что развитие системы таможенного регулирования как Республики Беларусь, так и между Республикой Украина и Республикой Беларусь не стоит на месте, способствует повышению товарооборота между странами, однако существуют пути увеличения эффективности таможенного регулирования.

Можно привести целый ряд предложений по развитию системы таможенного регулирования:

Унификация и гармонизация таможенных законодательств государств – участников ЕАЭС, национальных систем управления рисками с целью применения этой системы на всей территории ЕАЭС, а также создание общей системы таможенного регулирования с единым управлением, которая будет включать в себя наднациональные акты, обязательные для исполнения на всей территории ЕАЭС.

Внедрение автоматизированной системы управления процессами контроля в автодорожных пунктах пропуска на Государственной границе Республики Беларусь. Эта система обеспечивает организацию таможенного оформления и таможенного контроля с использованием электронного обмена информацией между таможенными органами и участниками внешнеэкономической деятельности в рамках осуществления транзитных перевозок грузов

Расширить сферу применения инспекционно-досмотровых комплексов (далее – ИДК) и оснастить ими все пункты таможенного оформления, размещенные в автодорожных пунктах пропуска через Государственную границу Республики Беларусь до 2020 г

Повышение взаимодействия и информационный обмен таможенных органов государств – членов ЕАЭС по уголовным и административным делам в сфере таможенного дела. Это позволит осуществлять контроль в отношении лиц, ранее пересекавших таможенную границу с нарушением таможенного законодательства.

Развитие посттаможенного контроля, в частности перенос контроля на этап после выпуска товаров. В настоящее время примерно 70 % операций проводится на этапе таможенного оформления товаров и только 30 % – после их выпуска. Так, для развития посттаможенного контроля необходимо повысить долю постконтроля и снижение доли контроля на этапе оформления к пропорции 50:50 [4].

Исходя из всего вышеперечисленного, можно прийти к выводу, что комплексная оценка необходима для выявления малоэффективных кластеров

деятельности таможенных органов, а также для оценки деятельности таможенного органа в целом. Соответственно, тема не теряет актуальности и требует детализированного анализа каждого из направлений повышения эффективности системы таможенного регулирования Республики Беларусь.

Список использованной литературы:

1. Дубик И. И. Таможенная служба: основы деятельности : учеб.-метод. пособ. / И. И. Дубик [и др.]. – Минск : Амалфея, 2012. – 460 с.
2. Жук И. В. Транзитный потенциал Беларуси: оценка ближайшей перспективы / И. В. Жук, В. С. Миленский // Белорус. эконом. журн. – 2011. – № 1. – С. 131 – 137.
3. Внешняя торговля Республики Беларусь // Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/makroekonomika-i-okruzhayushchaya-sreda/vneshnyaya-torgovlya_2.
4. Коваленок Д. В. Перспективы упрощения таможенных формальностей и рекомендации по их реализации в Республике Беларусь / Д. В. Коваленок // Международные отношения: история, теория, практика : материалы III науч.-практ. конф. молодых ученых фак. междунар. отношений БГУ, Минск, 4 февр. 2013 г. / редкол. : В. Г. Шадурский [и др.]. – Минск : Изд. центр БГУ, 2013. – С. 150 – 153.

РЕШЕТНИЧЕНКО АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

д. філос. н., професор, професор кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін Університету митної справи і фінансів
КАНЄВСЬКИЙ АНДРІЙ ДЕНИСОВИЧ
аспірант Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu, Specjalność – Zarządzanie zasobami ludzkimi, Specjalizacja – Kadry i place

ФУТУРОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ

Актуальність проблеми обумовлена катастрофічним загостренням протиріч між науковими і антисциентистськими підходами до управління процесами стратегічного розвитку суспільства. Історичні передумови подібних явищ пояснюються беззаперечним домінуванням на протязі багатьох десятиків попередніх віків до – та поза наукових інструментів здобуття влади як засобу збагачення і панування. До головних з них відносять магію, хіромантію, некромантію, шаманство, саганізм, спіритуалізм, теософію які сьогодні складають систему окультних, езотерично, містично та релігійно упорядкованих підходів керованих регіональними, континентальними та світовими латентними структурами.

Головна мета антисциентистів полягає у обмеженні доступу до влади широких прошарків і верств населення які, на їх думку, нездатні до пізнання істини. Звідси витікає ряд конкретних завдань спрямованих на обмеження доступу до знань «простолюдинів» та наділення правом пізнавати і правити містами, державами та світом таких «богом обраних», лише які мають права на оволодіння «таємною філософією». Що ж стосується «простих людей» (на чому особливо люблять наголошувати деякі корупціонери, збоченці, злодії в законі, хвойди, наркомани, бариги та інші «богом обрані політики» представлені у вищих органах влади), то «обрані богом» будуть знайомити їх з такими ритуальними практиками, герметичними методами, обрядами,

містеріями та станами які ніби-то «зможуть відкрити перед ними двері до пізнання істини». На практиці подібна «робота з масами» спирається на використання зомбувань за допомогою ЗМІ, засобів нейролінгвістики, війн, наркотиків, алкоголю, проституції, навіювань та інших форм ідеологічного, фінансового, правового, етнічного та політичного одурманення. Що ж стосується практичних результатів подібних «впливів», то вони проявляються у цілеспрямованому формуванні уявлень про науку як «ворожу силу пізнання людини і світу», «загрозу існування людства», «породження аморалізму, утилітаризму, бездуховності» та «засобу маніпулювання свідомістю». Ще більш значимі «результати» проявляються у підміні галузей наукового пізнання введенням «богословських спеціальностей», знищенням фундаментальної та галузевих наук, науково-дослідницьких і навчальних закладів, знеціненню оплати висококласних науковців та проникненню у сферу науки, освіти, органів влади непрофесіоналів, корупціонерів, колабораціоністів та іншої антисциентистської псевдо- і квазі еліти.

З метою прискорення темпів дискредитації науки сучасні антисциентисти ініціюють обговорення поняття «дистопії» як системи засобів активної протидії історичним формам утопічних уявлень про стратегію розвитку які ніби-то і стали головними причинами домінування негативних шляхів і напрямків розвитку сучасного суспільства. Використовуючи похідні від «дистопії» поняття «какотопія», «екоутопія», «практотопія», «еупсихія» вони прагнуть зневірити суспільство у можливості управління процесами глобального науково-технічного, екологічного, правового, економічного, виховного, освітнього, соціокультурного розвитку. У цьому зв'язку важливо визначити:

- гносеологічну роль утопій та анти утопій;
- діалектичну природу відносин між ними;
- як саме впливають на управління процесами стратегічного розвитку суспільства теоретико-методологічні та змістовно-сенсові складові сучасних утопій та антиутопій.

Починаючи з протосоціуму, утопія являла собою механізм випереджуючого відображення явищ природи з метою продовження роду та безпечного розвитку за допомогою переказів, казок, легенд та міфів які склали основи синкретичних уявлень про єдність і цілісність буття. Саме за часів протосоціуму люди навчилися мріяти про прекрасне майбутнє, де утопія виконувала роль соціального ідеалу який складав історичні, логічні, правові, числові, звукові, кольорові, комунікативні основи пізнавальної та соціокультурної діяльності. Саме за часів протосоціуму суспільство збагатилось вченнями про організацію простору і часу у вигляді гномону, системами ведичних знань, даосизму та легізму. Завдяки протосоціуму Homo Sapiens розвивали властиві людям індивідуальні якості як особи та особистості на основі гуртових, групових, а згодом і колективних суспільних утворень. Спираючись на харизматичні механізми управління діяльністю громадських спільнот, протосоціум забезпечив передумови «народного управління» процесами розбудови держав на основі рабовласництва.

Сформовані протосоціумом передумови охлократичної, рабської та аристократичної культури сприяли розвитку властивих рабовласництву війн полісів, повстань рабів, повальної корупції та суцільних доносів. Ставлячи за мету подолання цих проблем, Платон в утопічному творі «Держава» малює «ідеальне місто» з прямими вулицями, схожими будинками, ідальнями та умовами для праці яким керують морально зразкові філософи шляхом

взаємодії зі стражами порядку та ремісниками і землеробами. Не зрозумівши феноменальної історичної місії родини, Платон взагалі нівелює властиві їй функції і пропонує виховувати дітей у державі, а калік і хворих – «вибраковувати», тобто убивати. Мета виховання полягала у підготовці досконалих вояків які наділялись «правом» воювати до 60 років і бути вбитими на війні. Що ж стосується головних здобутків античної утопістики, то вони полягали у розробці вчень піфагорійців про «тетраксиси» як діалектичні механізми саморухливості світу та морально-етичні основи пізнавальної діяльності які знайшли відображення у вченні Платона про «метемпсихоз», у вченні Аристотеля про «універсалії» та вченнях елеатів про «апорії» та «атомарну природу світу».

Характерний середньовічний період абсолютного домінування теократичних типів управління на основі схоластичного світогляду з У по XVI віки супроводжувався жорстокими формами боротьби з «іновірцями» засобами інквізиції та переслідувань. Між тим саме утопістам у особі Тертуліана Карфагенського, Августина Блаженного, Боеція, Альберта Великого, Уільяма Оккама, Фоми Аквінського та Миколи Кузанського вдалося розробити та відстоювати ідеї богоподібної сутності людини, прав на свободу віросповідання, віри як засобу інтеграції світу, створення Боецієм «квадрівія» як засобу розкриття вчення Аристотеля про «універсалії» на основі вивчення арифметики, музики, геометрії та астрономії. Наукові основи пізнавальної діяльності шляхом розробки 38 томів «компендіумів» заклав видатний німецький дослідник Альберт Великий якого Норберт Вінер називав «батьком кібернетики». Однак найбільшим проривом у майбутнє стала розроблена М. Кузанським логіко-математична модель організації універсуму буття на основі піфагорійських «тетраксисів» які і склали передумови формування якісно нової епохи.

Рушійною силою утопічних вчень епохи Відродження і Нових часів виступали ідеї антитеологізму, подолання схоластики як головної умови розкриття сутності та невичерпності потенціалу людської природи. Літератори, філософи та просвітники тих часів Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка, Лоренцо Валла, Піко делла Мірандола, Андреас Везалій, Микола Копернік, Джордано Бруно, Галілео Галілей, Мартін Лютер, Томас Мор, Томазо Кампанелла, Ніколо Макіавеллі сповідували ідеали гуманізму спрямовані на розкриття сутності людина як мікрокосму, природничих основ світобудови, анатомічної організації тіла людини, системи методів наукового пізнання, відділення віри від політики, а держави – від релігії.

Констатація визначального впливу утопічних підходів на формування сучасних напрямків розвитку суспільства була закріплена ще у 1943 р. німецьким соціологом О. Флетхеймом у понятті «футурології» як «філософії майбутнього», мета якої мала би полягати у формуванні «науки про майбутнє» [1]. Однак замість насичення футурології практичним змістом, сучасні органи влади сповідують парадигми управління сутність яких складають принципи клептократизму, посттоталітаризму, монополізації та зрощення влади і криміналу, олігархізації капіталу, неонепатизму, псевдо- і квазі елітаризму, безкарності, безвідповідальності та аморалізму і бездуховності. На жаль, парадигми управління спрямовані на відмивання «брудних грошей» властиві як високо розвинутим країнам (у межах від 15 до 25 % від ВВП), так і країнам з перехідною економікою (у межах від 26 до 45 %) та низьким рівнем розвитку (від 46 до 70 %). Поставлена на службу сучасному кримінальному капіталу дистопія буквально заходиться

політичними, публіцистичними, фантастичними, правовими, економічними, технократичними та соціокультурними стеленнями про соціальний негативізм як нову антисциентистську «філософію жахів», кошмарів та страху.

Між тим, започатковані у історії розвитку світової і вітчизняної філософії гуманістичні парадигми управління [2], шляхи розбудови майбутнього вбачають у кластерному моделюванні процесів стратегічного розвитку суспільства на основі системи законів, принципів та механізмів передбачення, діагностики і планування взаємодії планетарних, космічних і галактичних складових всесвіту. В якості принципово нових чинників парадигматизації процесів управління повинні виступати, на наш погляд, завдання по:

- формуванню громадянина як свідомого суб'єкта активізації діяльності громад на засадах гуманізму, професіоналізму та патріотизму;
- вихованню персональної відповідальності за гуманізацію механізмів інституалізації процесів розвитку суспільства;
- підготовці генералістів управління процесами розвитку суб'єктів цивілізаційного розвитку;
- створенню умов контрольованого та керованого процесу формування і подальшого розвитку взаємодії земного різновиду людини з носіями ознак людини космічної та людини галактичної [3].

Особливий наголос необхідно зробити на розвитку парадигмальних механізмів публічного самоуправління як системі форм і засобів контролю за якістю та ефективністю гуманізації процесів розвитку людини, держави, суспільства і всесвіту. Головними на цьому шляху повинні виступати такі гуманістично орієнтовані детермінаційні приписи, які забезпечать суб'єктам правовідносин реальні можливості аналізу, супроводження та контролю за процесами формування, розвитку і практичної реалізації фізичного, інтелектуального та духовного потенціалу кожного з суб'єктів актуального, потенційного, а згодом і безкінечного видів буття.

Список використаних джерел:

1. Решетніченко А. В. Футурологія / А. В. Решетніченко, К. В. Соколова // Соціологія політики : енциклопедичний словник. – К. : Вид-Свроп. Ун-ту, 2009. – С. 410.
2. Решетніченко А. В. Українська філософія в історії розвитку цивілізації / А. В. Решетніченко // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики : матеріали II Всеукр. наук. конф. 26-27 травня 2017 р., м. Дніпро / наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Д. : СПД «Охотник», 2017. – Ч. 1 – С. 150 – 155.
3. Решетніченко А. В. Управління процесами розвитку суб'єктів соціуму / А. В. Решетніченко // Грані. – 2014. – № 10. – С. 13 – 18.

РОЗМАРЩИНА НАТАЛІЯ АНАТОЛІВНА

*аспірант кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сучасні інформаційні технології відіграють все більш важливу роль у системі публічного управління розвинених країн. Якщо до кінця 80-х рр. минулого століття уряди цих країн використовували технології для

задоволення внутрішніх потреб та управлінських цілей, то стрімке поширення Інтернету та глобальної мережі стало базисом для зміни пріоритетів з внутрішніх управлінських потреб на зовнішні зв'язки з громадськістю. Інтернет поступово перетворився в економічно-ефективну та зорієнтовану на користувача платформу для службовців, які отримали можливість спілкуватися безпосередньо з громадянами/та розповсюджувати великі масиви інформації серед громадськості.

Це спричинило трансформацію публічного управління в напрямі його пристосування до вимог інформаційного суспільства та інформаційної ери. На основі інформаційних технологій прискорюється процес прийняття рішень та їх втілення, вивільняється частина робочого часу; з'являється механізм ефективного консультування громадськості щодо проведення державної політики, окреслюються нові канали надання громадянам інформації та послуг; цей процес виявляється у зміні підходів до механізмів управління, його переорієнтації та поступовій трансформації базових принципів з акцентом на забезпечення широкої участі громадян в обговоренні та прийнятті державних рішень [1, с. 9].

Успішне запровадження ефективних інформаційно-комунікаційних інновацій в управлінську діяльність потребує формування державної політики, спрямованої на забезпечення формування умов виробництва, збереження, поширення і комплексного використання всіх видів державних інформаційних ресурсів, вільного доступу до них з боку громадян і організацій будь-якої форми власності, на підвищення ефективності діяльності органів публічної влади [1, с. 3].

Розвиток інформаційного суспільства стимулює країни та органи публічного управління до прийняття концепції електронного уряду для досягнення таких цілей.

1. Надавати послуги для населення в інтегрованому вигляді у мережі Інтернет.

2. Перебудувати відносини з населенням. Замість того, щоб надавати однакові послуги всім громадянам, публічні установи можуть використовувати нові інформаційні технології для надання персоналізованих послуг фізичним та юридичним особам. Громадяни стають більш відповідальними за свої відносини з публічними органами на основі відновлення довіри до державного сектору.

3. Побороти інформаційну нерівність. Держава може зробити нові технології більш доступними для менш забезпечених прошарків суспільства, а також організувати навчання комп'ютерної грамотності, особливо для молоді й людей похилого віку.

4. Дати громадянам можливість навчатися протягом усього життя. Ідея безупинного навчання, яке не припиняється після закінчення школи, може бути втілена вжиття шляхом значного поширення електронного (дистанційного) навчання «працівників економіки знань» (knowledge workers) [1, с. 10].

5. Сприяти розвитку економіки. Приватні компанії, займаючись електронною комерцією, можуть орієнтуватися не тільки на місцевих споживачів, а й розширюватися і виходити на нові світові ринки, що сприяє підвищенню рівня професійної підготовки і зайнятості населення на місцях.

6. Розробляти ефективні закони і раціональну політику. Інформаційне суспільство ставить перед органами законодавчої влади безліч нових проблем, серед них – ідентифікація громадян і посвідчення їхньої особистості,

конфіденційність, захист даних, питання юрисдикції в кіберпросторі, оподаткування електронної комерції, кіберзлочинність і кібертероризм. Держава повинна створювати гнучке законодавство, породжуючи довіру до всіх видів електронних операцій і зберігаючи рівновагу між необхідністю економічного розвитку і забезпечення конфіденційності інформації.

7. Створити форми управління з великою участю громадян. Широка інформатизація відносин державних органів влади із суспільством, у остаточному підсумку, може призвести до виникнення «прямої демократії» без проміжних ланок, де втрачається і спотворюється інформація. На місцевому рівні муніципальні органи вже зараз підтримують дебати, дискусійні форуми і голосування в Інтернеті, і це допомагає місцевим органам у прийнятті рішень [1, с. 10].

Державні установи, що успішно впроваджують програму електронного уряду, мають такі переваги:

- відкритість і широке охоплення. Державні служби є відкритими, оскільки інтернет-послуги базуються на існуючих у комп'ютерних мережах стандартах і послуги доступні всім громадянам у будь-який час;

- орієнтація на потреби споживачів. Державні установи, що прийняли на озброєння інтернет-технології, найкраще фокусуються на потребах громадян. Використовуючи системи управління відносинами з громадянами (Citizen Relationship Management systems), організації можуть стежити за проходженням інформації, спрямованої від громадян, і аналізувати її для надання якісних, оперативних і персоналізованих послуг. Додаткові можливості й двосторонній обмін інформацією залучають до використання інтернет-послуг усе більшу кількість юридичних і фізичних осіб;

- інтеграція послуг. Бізнес-процеси державних установ в Інтернеті мають вигляд інтегрованої системи, оскільки являють собою сукупність усіх публічних установ і силових структур;

- партнерство між державою і приватним сектором. Багато державних установ мають дефіцит досвідчених працівників, які можуть проводити експертизи та керувати проектами з автоматизації державних установ. Для підвищення якості послуг державні установи вступають у партнерство з приватним сектором для швидкого й ефективного впровадження порталів державних служб. Електронне урядування є не просто технологічним рішенням, а концепцією здійснення публічного управління як елементу масштабного перетворення суспільства. Зміна нормативно-правової бази, освітніх акцентів, принципів формування і витрат бюджету, перерозподіл зон пріоритетної компетенції державних і громадських структур, оновлення та розширення ціннісних парадигм суспільства є підґрунтям для реінжинірингу державного управління, для створення і функціонування електронного уряду.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Постановою Верховної Ради України від 11.12.2014 р. № 26-VIII розвиток електронного урядування, зокрема запровадження електронних послуг, визначено одним з головних пріоритетів реформування системи публічного управління [2]. Також, в рамках реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна має забезпечити комплексний розвиток електронних послуг відповідно до європейських вимог.

Нова концепція управління публічного менеджменту змінює роль держави та делегує частку управлінських функцій громадам та громадянам. З

іншого боку залишає за собою функції щодо захисту прав та свобод громадян, контролю за додержанням норм та вимог чинного законодавства. В цих умовах державне управління стає більш гнучким. Встановлюються нові зв'язки між владою, громадянським суспільством та бізнесом.

Найбільш важливим напрямом комунікацій стає взаємодія органів державної влади з використанням електронного документообігу та цифрового підпису (G to G), забезпечується взаємодія органів влади з громадянами (G to C), та бізнесом (G to B). Через механізми публічного управління, з урахуванням нових викликів інформаційного суспільства, реалізується ряд функцій держави з питань організації, координації, регуляторної діяльності, контролю [3, с. 153].

Сама концепція електронного урядування орієнтована на задоволення потреб громадянина. Електронний уряд не є простим механізмом скорочення витрат або підвищення ефективності. Скоріше це ініціатива, направлена на поліпшення життя пересічних громадян. Щоб виробити таке орієнтоване на громадянина бачення, необхідно створити систему дослідження інтересів та потреб громадян, у тому числі з використанням сучасних технологій.

Державні установи, орієнтовані на потреби громадян, усвідомлюють, що весь процес надання послуг населенню ніколи не забезпечується одним службовцем. Тому поєднують такі компоненти, як систему управління відносинами з клієнтами (Customer Relationship Management, CRM), документообіг і інтернет-технології, перетворюючи державних службовців у працівників, «керуючих знаннями».

Отже, труднощі інтеграції систем надання послуг у різних установах можна перебороти, використовуючи відкриті технології і розробляючи нові інтегровані процеси надання послуг по Інтернету.

Список використаних джерел:

1. Електронні послуги : навч. посіб. / І. В. Клименко ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ при Президентові України, 2014. – 100 с.
2. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Макаренко С. А. Європейська інформаційна політика : монографія / С. А. Макаренко. – К. : Наша культура і наука, 2000. – 368 с.

РОМАНЕНКО ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*д. держ. упр., професор, заслужений юрист України,
завідувач кафедрою публічного адміністрування
Міжрегіональна академія управління персоналом*

ЕЛЕКТРОННІ ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

Шлях України до ЄС регулюється Угодою про асоціацію з Європейським Союзом [1], яка передбачає вирішення десятків, якщо не сотень окремих соціальних, економічних, екологічних, правових питань. Щоб отримати результати по кожному із них Україні знадобиться не один десяток років.

Одне з першочергових питань для вирішення стосується принципів державного управління в сфері інформаційних технологій (ІТ), стандартів за яким працює галузь, правил ведення бізнесу, так і багатьох інших моментів, що вимагають сучасних підходів. Характерно, що навіть, незважаючи на

відсутність адекватного законодавства, в 2016 р. українська ІТ-галузь була однією з двох сфер економіки (друга – це АПК), що продемонстрували зростання на тлі загальної стагнації. Це, безсумнівно, говорить про значний потенціал, який є у українських ІТ.

Але це тільки внутрішньо українські тенденції, адже в світовому Рейтингу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій – 2016 (Індекс розвитку ІКТ, IDI) Україна, як і рік тому, займає невисоку 76 позицію. А в порівнянні з 2011 роком наша країна взагалі провалилася в цьому рейтингу на 8 пунктів. За рівнем розвитку інформаційних технологій і комунікацій ми до сих пір поступаємося практично всім країнам колишнього радянського табору. Для Порівняння Білорусь, яка за рік піднялася в цьому рейтингу на 2 позиції, знаходиться зараз на 31 місці, Азербайджан – на 58, а наш противник Росія – на 43 місці. При цьому в рейтингу є країни, яким вдалося за рік показати вражаючу динаміку і піднятися на 20 позицій в цьому списку.

Звичайно, застій в українських ІТ на тлі інших країн можна пояснити об'єктивними чинниками – в країні війна, яка ґрунтовно уповільнила розвиток усіх галузей. Однією з головних причин застою фахівці називають застаріле українське законодавство в сфері інформаційних технологій.

Одним із пунктів Угоди (ст. 139, 140) є розвиток електронної торгівлі. У цій частині Угода передбачає, що сторони підтримують діалог з питань регулювання, зокрема, щодо визнання сертифікатів електронних підписів, виданих населенню, та сприяння розвитку послуг транскордонної сертифікації.

Слід відзначити, що Україна ще у 2003 р. започаткувала електронний цифровий підпис (ЕЦП), запроваджений Законом України «Про електронний цифровий підпис» [2].

Однак на сьогодні у країнах ЄС, розвинутих країнах світу загалом формується вже цілий новий клас електронних довірчих послуг та відповідних правовідносин, серед яких ЕЦП є лише одним із різновидів.

23 липня 2014 року було прийнято Регламент (ЄС) № 910/2014 Європейського Парламенту та Ради про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій в межах внутрішнього ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС [3]. Регламент набирав чинності 1 липня 2016 року і фактично прийшов на заміну Директиві 1999/93/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 1999 року про рамки Співтовариства для електронних цифрових підписів [4].

Слід сказати, що і Україна не стоїть осторонь цих новацій. Зокрема, ще 10 квітня 2013 р. Міністерство юстиції України наказом № 668/5 затвердило Концепцію реформування законодавства у сфері використання інфраструктури відкритих ключів та надання електронних довірчих послуг [5].

17 листопада 2014 р. Національною радою реформ при Президентові України було винесено на обговорення проект Концепції змін до законодавства в сфері електронного цифрового підпису [6]. Серед іншого Концепцією було запропоновано прийняття нового базового закону, який замінить Закон України «Про електронний цифровий підпис».

31.08. 2015 р. КМУ було внесено до ВРУ законопроект № 2544а «Про електронні довірчі послуги» [7]. Проект було включено до порядку денного четвертої сесії ВРУ восьмого скликання, прийнятий Верховною Радою у першому читанні, другому читанні і в цілому 05.10.2017 року за № 4685.

Закон розроблений Міністерством юстиції України, Адміністрацією

Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України з метою реформування законодавства у сфері електронного цифрового підпису з урахуванням досвіду Європейського Союзу, розбудови єдиного простору довіри на основі системи електронних довірчих послуг, визнання в Україні електронних довірчих послуг, які надаються іноземними постачальниками електронних довірчих послуг, що забезпечить активний розвиток транскордонного співробітництва та інтеграцію України у світовий електронний інформаційний простір.

Прийняття Закону України «Про електронні довірчі послуги» сприятиме забезпеченню:

- створення умов для розвитку та функціонування сфери електронних довірчих послуг;
- вільного обігу електронних довірчих послуг в Україні, а також можливості вільного доступу до електронних довірчих послуг постачальниками електронних довірчих послуг, що провадять діяльність в інших державах;
- підвищення рівня довіри громадян до електронних послуг, у тому числі транскордонних;
- рівних можливостей для доступу до електронних довірчих послуг, у тому числі для осіб з обмеженими можливостями;
- свободи договору у сфері електронних довірчих послуг;
- захисту прав і законних інтересів користувачів електронних довірчих послуг;
- відповідності вимог до надання електронних довірчих послуг європейським та міжнародним стандартам;
- інтеграбельності та технологічної нейтральності національних технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації;
- захисту персональних даних, що обробляються під час надання електронних довірчих послуг;
- відкритості для інновацій у сфері електронних довірчих послуг.

Серед ключових новацій законопроекту слід відзначити правове забезпечення надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, удосконалення сфери використання інфраструктури відкритих ключів, розбудова єдиної системи електронних довірчих послуг, взаємне визнання українських та іноземних сертифікатів відкритих ключів та електронних підписів і печаток.

Коло електронних довірчих послуг суттєво розширюється. Зокрема, до складу електронних довірчих послуг, що надаються зареєстрованими постачальниками електронних довірчих послуг, входять: створення, перевірка та підтвердження удосконаленого електронного підпису чи печатки; формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката електронного підпису чи печатки; формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката шифрування; формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката автентифікації веб-сайту; формування, перевірка та підтвердження електронної позначки часу; реєстрована електронна доставка; зберігання удосконалених електронних підписів, печаток, електронних позначок часу та сертифікатів, пов'язаних з цими послугами.

Згідно з прийнятим документом, користувачі електронних довірчих послуг мають право вибирати, хто буде їм надавати такі послуги. Також вони мають право звертатися з заявою про скасування, блокування або поновлення свого сертифіката відкритого ключа. При цьому користувачі зобов'язані

забезпечувати неможливість доступу сторонніх до свого ключа. А також негайно повідомляти тому, хто надає електронні послуги про підозру або факт компрометації особистого ключа. Ті, хто надає послуги, зобов'язані забезпечити захист персональних даних користувачів.

Підписана в жовтні міністрами країни ЄС Угода про єдиний цифровий ринок до кінця 2018 року, передбачає близько 60 млрд. євро інвестицій в інфраструктуру, в розвиток цифрових послуг. Прийнятий закон дозволяє Україні долучитися до Єдиного цифрового ринку ЄС. Частка України в цьому пулі за різними оцінками може скласти 5-6 млрд. доларів.

Підсумовуючи, слід сказати, що в Україні формується новий міжгалузевий, комплексний правовий інститут, який умовно можна назвати інститутом електронних довірчих послуг.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : угода від 27 черв. 2014 р. // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Про електронний цифровий підпис : закон України від 22 трав. 2003 р. № 852-IV. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua.

3. Regulation (EU) no 910/2014 of the European parliament and of the council of 23 July 2014 // EUR-Lex Access to European Union law. – [www.http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.257.01.0073.01.ENG](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.257.01.0073.01.ENG).

4. Директива 1999/93/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про систему електронних підписів, що застосовується в межах Співтовариства» від 13 груд. 1999 р. // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_240.

5. Концепція реформування законодавства у сфері використання інфраструктури відкритих ключів та надання електронних довірчих послуг: наказ Мініюсту України від 10 квіт. 2013 р. № 668/5. // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v668-323-13.

6. Концепція змін до законодавства в сфері електронного цифрового підпису: проект Національної ради реформ при Президентові України від 17 лист. 2014 // Національна рада реформ : веб-сайт. – Режим доступу : www.reforms.in.ua/sites/default/files/imce/9.pdf.

7. Про електронні довірчі послуги : проект Закону України : проект КМУ № 2544а від 31 серп. 2015 р. // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56317.

РУКАН ДИАНА ВЯЧЕСЛАВОВНА

студентка 4 курса специальности «Государственное управление и экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ФАКТОР СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Нерешенность социальных проблем, снижение социальной защиты граждан, значительная дифференциация доходов отдельных социальных

групп верно ведут к серьезному расслоению общества, снижению уровня благосостояния, а также приводят к дестабилизации экономической и политической ситуации в стране. В то же время современная социально-экономическая политика не может быть эффективной при невыполнении главного предназначения – удовлетворения потребностей граждан, обеспечения роста уровня жизни и национального благосостояния. Социальное предпринимательство направляет свои силы на удовлетворение услуг потребителей, создавая социально значимые проекты.

В настоящее время в Республике Беларусь активно развивается социальное предпринимательство. Это направление не только помогает вовлекать в бизнес слабо защищённые социальные слои населения за счёт расширения границ платёжеспособного спроса, но и создаёт новые объекты экономической инфраструктуры. Развитие данного сегмента бизнеса происходит медленными темпами из-за отсутствия нормативного регулирования, недостаточного количества информации о деятельности в социальной сфере, а также малый масштаб внедрения инноваций, что предполагает необходимость в выстраивании целенаправленной государственной политики, которая способствовала бы активизации инновационных процессов в социальной сфере.

В Беларуси на данный момент отсутствует специальное законодательство, регулирующее социальное предпринимательство. Кроме того, в нормативных документах отсутствуют правовые определения понятий «социальное предпринимательство», «социальное предприятие», «социальный предприниматель», «социальный инвестор». Но, анализируя опыт стран мира и имеющуюся литературу по этому вопросу, можно сформулировать определение следующим образом: «Социальное предпринимательство – это новаторская деятельность, изначально направленная на решение или смягчение социальных проблем общества на условиях самоокупаемости и устойчивости» [1].

Исходя из определения, статус социального предпринимателя может получить только тот субъект, который развивает бизнес только исходя из расчета, что основа его деятельности – это устранение уже существующей проблемы, либо смягчение ее влияния на общество.

Что же отличает «социальное предпринимательство» от благотворительности? В то время, как «благотворительность» – это безвозмездное оказание материальной помощи нуждающимся в ней со стороны частных или специальных фондов, «социальное предпринимательство» в первую очередь остается предпринимательством и призвано обеспечить стабильный доход за счет деятельности с социальной направленностью тем лицам, которые его осуществляют.

В связи с вышесказанным принято выделять следующие критерии социального предпринимательства:

- социальная миссия. До сих пор в научной литературе нет четкой трактовки это понятия, часто оно отождествляется с термином «социальная ответственность». Однако нам видится, что «миссия», как понятие более широкое представляет собой самоцель существования такой предпринимательской структуры, приоритет решения социальных вопросов над всеми остальными, в то время как «ответственность» – лишь добровольный вклад в социальные сферы жизни общества в целом, реализация обязательств перед работниками, партнерами, общественностью;
- предпринимательский подход, который в первую очередь должен

включать умение искать и находить выгодные деловые возможности, расширять масштабы и сферы деятельности, готовность пойти на риск для достижения деловых целей, инициативность и непрерывное стремление к развитию и новаторству;

– инновационность, которую следует рассматривать с позиции новаторства в решении социальных вопросов, поиска новых комбинаций ресурсов, предложения и развития новых услуг для социально-незащищенных граждан или регионов. Предпринимательство само по себе априори должно быть инновационно;

– самоокупаемость и финансовая устойчивость. В связи с тем, что мы рассматриваем предпринимательство, которое призвано быть постоянным видом деятельности субъекта хозяйствования, а не разовые финансовые безвозмездные вливания, данные критерии является необходимым условием эффективного функционирования. Расходование ресурсов – трудовых, финансовых, временных, интеллектуальных должно приносить выгоду. Отличие социального предпринимательства от обычного заключается лишь в двусторонней выгоде – как предпринимателя, так и социума. Получаемая прибыль в данном виде деятельности – не цель, но средство реализации и достижения социальной миссии, отсутствие необходимости донорских вливаний.

Сегодня меры господдержки очень фрагментированы и рассчитаны в большинстве своем на предприятия, занимающиеся трудоустройством и адаптацией людей с инвалидностью. Не хватает единого подхода к социальному предпринимательству, существующие льготы и условия государственной помощи должны работать лучше [2].

Также можно отметить, что в Беларуси не все предприятия готовы позиционировать себя как социальные. Многие не афишируют свою деятельность, чтобы не отпугнуть потенциальных клиентов. Это особенности менталитета, стереотипы, которые необходимо менять. В европейских странах социальная составляющая, наоборот, является конкурентным преимуществом.

И все же положительным фактором развития социального предпринимательства в Республике Беларусь является рост интереса к этому виду деятельности как со стороны частного бизнеса, общественных фондов, объединений, так и государственных структур. Созданы структуры поддержки социального предпринимательства, проводятся конкурсы социальных идей, выделяются гранты из международных и отечественных фондов на развитие данного вида деятельности, организуется образовательная база. В настоящее время НИИ труда Министерства труда и соцзащиты проводит масштабное исследование. К концу 2017 года планируется сформулировать рекомендации о необходимости и степени законодательного регулирования сферы социального предпринимательства в Беларуси.

Список использованной литературы:

1. Социальное предпринимательство // Портал «Новый бизнес: социальное предпринимательство». – Режим доступа : www.nb-forum.ni/social.

2. Миссия выполнима: как белорусским бизнесменам эффективно решать социальные проблемы // Портал «Федерация профсоюзов Беларуси». – Режим доступа : www.1prof.by/news/society/f6832cba8505a8f.html.

РЯБЕЦЬ КАТЕРИНА АНАТОЛІВНА

к. ю. н., доцент, докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАСЕЙНІВ РІЧОК

Сучасна водогосподарська діяльність, яка дуже часто здійснюється всупереч водоохоронним нормам, спричиняє в нашій державі все більше загострення водно-екологічної кризи.

Причиною цьому є, на наш погляд, виключно споживацьке відношення до води, при якому поза увагою залишаються водоохоронні та водовідновлювані заходи. Така тенденція виникла не сьогодні і не вчора, а спостерігається протягом багатьох десятиліть. Вода розглядається і використовується, насамперед, як господарський ресурс для промислового та сільськогосподарського виробництва, отримання електроенергії, скидання забруднюючих речовин, побутових відходів. Останнє явище призвело до критичного зниження здатності геосистем до самовідновлення.

Формування у суспільства водоохоронного світогляду має стати пріоритетним завданням нашої держави, яке необхідно реалізовувати шляхом проведення конкретних заходів (просвітницька робота; посилення контролю за дотриманням водокористувачами норм водного законодавства та відповідальності компетентних контролюючих органів у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів тощо).

Для подолання спричиненої шкоди водним об'єктам від компетентних органів публічного управління вимагається як найшвидше впровадження заходів щодо екологічного оздоровлення басейнів річок, спрямованих на якісно новий рівень із врахуванням теперішніх і прогнозованих майбутніх наслідків водокористування.

На сьогодні правові норми щодо екологічного оздоровлення річок вміщуються в низці нормативно-правових актів, що прийняті органами публічного управління різних рівнів. Серед них відзначимо, Загальнодержавну цільову програму розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, яка затверджена Законом України від 24 травня 2012 року; Концепцію екологічного оздоровлення басейну р. Сіверський Донець, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 року; Регіональну цільову програму розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро в Полтавській області на період до 2021 року, що затверджена рішенням обласної ради від 23 травня 2013 року.

Механізми проведення водоохоронних заходів, на жаль, не чітко законодавчо прописані у нормативно-правовій базі діяльності органів публічного управління у галузі водного господарства. Однак, необхідно усвідомлювати, що за допомогою норм права, закріплених у відповідних нормативно-правових актах, органи публічного управління можуть не просто функціонувати у встановлених законодавством межах, а й «ефективно» вирішувати завдання, які перед ними постають [1, с. 216].

Необхідно відзначити, що на території України нараховується понад 63 тисячі річок. Навколо них повинно бути створено понад 400 тис. км прибережних захисних смуг. Проте, на сьогодні встановлено лише 90,3 тис.

км меж прибережних захисних смуг. Обґрунтуванням цього є як злочинна бездіяльність компетентних публічних органів, так і неможливість встановити їх через заболоченість русел і заплавних земель.

У результаті першого обґрунтування особливої шкоди водним ресурсам надає нерегульована забудова у заплавах, на землях водного фонду, які, відповідно до законодавства, повинні бути недоторканими [2, с. 8].

Відповідно до положень Водного кодексу України під поняттям «прибережна захисна смуга» ми повинні розуміти частину водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони (ст. 1).

У свою чергу, встановлення водоохоронних зон і прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм є одним із заходів щодо оздоровлення басейнів річок та законодавчо визначене спеціальними джерелами. Так, наприклад, Загальнодержавною цільовою програмою розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року передбачено упорядкування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг; Концепцією екологічного оздоровлення басейну р. Сіверський Донець – встановлення та облаштування прибережних захисних смуг річок басейну; Регіональною цільовою програмою розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро в Полтавській області на період до 2021 року – винесення в природу (на місцевості) водоохоронних зон і прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм з розробкою відповідних проектів землеустрою на території району тощо.

Позитивним чинником щодо оздоровлення басейнів річок є створення у Державному агентстві водних ресурсів України інформаційної системи моніторингу вод. Згідно із Концепцією Державної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2004 року, моніторинг стану вод в Україні проводиться щодо: поверхневих вод суші, у тому числі природних та штучних водойм, водотоків та інших об'єктів поверхневих вод; підземних вод, у тому числі питних, мінеральних, промислових, термальних та їх родовищ; ґрунтових вод; морських вод, у тому числі перехідних, прибережних, внутрішніх, територіального моря та виключної (морської) економічної зони України; джерел забруднення поверхневих вод суші, морських і підземних вод, у тому числі дренажних (з меліоративних систем); донних відкладів як джерела вторинного забруднення поверхневих вод; джерел та систем постачання питної води; транскордонного перенесення забруднюючих речовин з поверхневими водами; використання водних ресурсів.

Здійснення моніторингу Державним агентством водних ресурсів України має велике значення, оскільки він дає можливість оперативно одержувати інформацію про стан поверхневих вод великих та малих річок, водосховищ, каналів, зрошувальних систем, аналізувати її, прогнозувати виникнення відповідних проблем і оперативно застосовувати заходи щодо їх усунення.

Ще однією позитивною стороною моніторингу у водній сфері є забезпечення достовірною і об'єктивною аналітичною інформацією компетентних органів публічного управління, засобів масової інформації та зацікавленої громадськості.

У свою чергу, не можна поза увагою залишати проблемні риси моніторингу вод та довкілля в цілому. Підставу їх виникнення достатньо

вичерпно викладено в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень «Створення ефективної системи моніторингу довкілля в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення», а саме: відсутність ефективного управління і недостатній рівень координації під час проведення моніторингових робіт на державному рівні, що має забезпечувати спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Неefективність державного управління у досліджуваній сфері визначена в аналітичній записці наслідком проведення у 2013 р. адміністративної реформи, в результаті якої Міністерство екології та природних ресурсів України як спеціально уповноважений орган втратило свої територіальні підрозділи через їх передавання до складу місцевих органів виконавчої влади. При цьому вказані підрозділи зазнали скорочення і були переведені на фінансування з місцевих бюджетів, що призвело до значного зниження ефективності функціонування державної системи моніторингу довкілля та ускладнення імплементації державної екологічної політики через брак об'єктивної інформації про стан довкілля [3].

На підставі вище проведеного дослідження пропонуємо здійснити наступні організаційно-правові заходи щодо оздоровлення басейнів річок:

– з метою формування у суспільства водоохоронного світогляду органи публічного управління повинні систематично серед населення проводити просвітницьку роботу; посилити контроль за дотриманням водокористувачами норм водного законодавства. У свою чергу, задля стимулювання посадових осіб публічних органів виконувати належним чином зазначені заходи необхідно посилити їх відповідальність;

– розробити та чітко законодавчо закріпити у нормативно-правовій базі діяльності органів публічного управління механізми вдосконалення регулювання водокористування і реалізації водоохоронних заходів;

– для ефективного функціонування державної системи моніторингу довкілля відновити територіальні підрозділи в структурі Міністерства екології та природних ресурсів України.

Список використаних джерел:

1. Хмелінін В. О. Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування у сфері водних ресурсів України / В. О. Хмелінін // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія «Право». – 2014. – Вип. 29. – Ч. 2. – Т. 3. – С. 215 – 219.

2. Яцик А. Куди ти ділась, річенько? / А. Яцик // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 63. – С. 8.

3. Створення ефективної системи моніторингу довкілля в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/2054.

СЕМЕНОВА ВЛАДИСЛАВА НИКОЛАЕВНА

*канд. филос. наук, доцент, доцент кафедры философских наук и
идеологической работы Академии управления
при Президенте Республики Беларусь*

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО КАПИТАЛИЗМА: СОЦИАЛЬНО-МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Несмотря на уничижительную критику капитализма в работах К. Маркса, М. Вебера, В. Зомбарта, современных авторов левой и правой ориентации, капитализм до сих пор успешно вербует своих сторонников. Современный капитализм мутировал и приспособился к существующей ситуации, приобрел внешний более-менее приглаженный, «человеческий» вид, однако, по мнению левых исследователей (например, Г. Дебор, М. Фуко, Ж. Бодрийар, П. Бурдьё, С. Жижек) второй половины XX в., не потерял своей эксплуататорской сущности, просто выйдя на новый виток незаметной капиталистической эксплуатации.

В развитии капитализма традиционно выделяют три этапа. Классический капитализм первого этапа воплощается в фигуре буржуа и предпринимателя, авантюриста и предприимчивого дельца, прекрасно описанного в работах немецкого социолога В. Зомбарта. Данный тип, как отмечает критик либерализма и капитализма правой ориентации, лидер интеллектуального движения «Новые правые» А. Бенуа, есть капитализм патерналистский и семейный, строится на классовой солидарности и характеризуется рискованностью, инновациями, страстью к новизне и прогрессу [1]. На этом этапе буржуазия окончательно формируется как класс, социальная группа, характеризующаяся не только экономическими, но и определенными ментальными качествами.

Капитализм второго типа формируется в начале 30-х гг. XX века и связан с развитием крупной промышленности, созданием корпораций, включением в состав среднего класса большей части рабочего класса и традиционно маргинальных слоев населения. Бурный рост производства стимулирует потребление, в том числе и в среде рабочих, что гармонизирует социальные конфликты и приводит к сглаживанию социальных противоречий. Пролетариат меняет свою политическую активность и политические требования в обмен на вхождение в средний класс. Данный период, который совпадает со «славным тридцатилетием» (серед. 40 – серед. 70-х гг.), характеризуется постоянным расширением среднего класса, кейнсианским идеалом Государства-Провидения (и одновременно Государства-Воспитателя), созданием капитализма с человеческим лицом. Серия социалистических революций первой половины XX в. привлекла внимание к социальным проблемам, прежде всего, социально незащищенных слоев населения. Страх перед распространением социализма заставил западные государства наложить определенные ограничения на безудержную капиталистическую экспансию. Так появляется государство «контролируемого капитализма», которое в перспективе готовится стать государством «всеобщего благосостояния».

В 70-80-е гг. XX в. с приходом к власти политиков неоконсерваторов Запад отказался от модели социального государства. В США и Великобритании начала реализовываться стратегия дерегулирования экономики, выдвинутая идеологами новой либерализации.

Смысл данного подхода заключается в том, что не только производственные, но и социальные структуры эффективнее управляются частными лицами, нежели государством. Поэтому необходимо произвести максимальную приватизацию самых различных сфер государственной деятельности. Постепенно экономика вошла в «третью стадию капитализма», которую А. Бенуа характеризует как «разнузданный капитализм», а Э. Лютвак как турбокапитализм, при котором финансовый спекулятивный сектор непропорционально возрастает и фактически отрывается от реального сектора экономики.

Признаками данного этапа становятся следующие характеристики. Получают широкое распространение и становятся фактически базовой институциональной единицей структуры с коротким сроком существования, пришедшие на смену фирмам, существовавшим не одно десятилетие. Появляется мобильная и модная фигура легко обучаемого и адаптируемого менеджера среднего звена, постепенно заменяющего собой солидного руководителя. Выстроенные по сетевому принципу бизнес- и управленческие структуры приходят на смену строгой вертикальной иерархии. По своей агрессивности и негуманности, полагает А. Бенуа, данный этап напоминает скорее первую стадию «дикого капитализма», чем фордистскую модель с ее принципом «работу на общую пользу ставь выше выгоды». Изошренность современной эпохи делает пагубные следствия современного капитализма малозаметными, в чем и заключается его несравненно большая опасность. Отличительными чертами современного этапа являются автономия, мобильность, креативность, выживаемость [1]. Сюда следует добавить моральную беспринципность, совмещенную с корпоративизмом, гибкость, лабильность и понимание крайней ненадежности всего происходящего. Отличительной чертой данного этапа является дематериализация реального сектора экономики, создание совершенно нового облика мировых финансово-экономических отношений, которые уже никем и ничем не регулируются. Сегодня виртуальность мировых финансовых потоков делает бесполезными такие понятия, как «национальная элита», «патриотизм», «государственные интересы». Капитал стал виртуальным и как никогда космополитичным. А требования чрезмерной рентабельности для капитала фактически упразднили любые моральные принципы.

Единственная возможность бороться с существующим порядком вещей заключается в том, чтобы выбраться из плена самой логики позднего капитализма с ее безудержным и бесконечным потреблением.

Однако тенденции, с которыми столкнулась западная цивилизация в последние два десятилетия, позволяет взглянуть на ситуацию не так пессимистически.

Во-первых, Запад, который так долго готовился и предвкушал вхождение в Пост-модерн и информационное общество, вдруг оказался в самом центре трансформаций, о которых писали классики постмодернизма еще в 70-80 гг. XX в. Поздний Модерн, а, соответственно, и традиционный капитализм во всех своих разновидностях оказались завершены совершенно неожиданно. События начала XXI в. показали тщетность попыток их реставрации, поэтому новые реалисты отказываются и от ностальгических переживаний по поводу исчерпания Модерна и его основополагающих принципов (либерализма, гуманизма, капитализма).

Во-вторых, информационное общество с его набором новых нематериальных ценностей и осуществляемая «четвертая технологическая

революція» создають не тільки нові цінності, но і нових героїв. Все частіше речі заходять до ідеального трансчеловека (в різних версіях: человека-киборга або человека-мутанта) з такими ознаками трансгуманізму як покращення телесності (в перспективі подолати хвороби, старості і навіть смерті), бесполості (андрогіяність, трансгендерність і др.), розподіленої і навіть розсіяної індивідуальності (дивидуум проти класического індивидуума).

Героями нашого часу все частіше стають твори робототехніки і комп'ютерні програми. Багато професійні гравці в го порівнюють перемогу в березні 2016 року комп'ютерної програми AlphaGo над професійним гравцем в го Лі Седоєм з «висадкою на Луну». Створителі AlphaGo відзначають, що спочатку програму не учили грати і вигравати. Нейросеть самостійно навчалась на прикладі аналізу реальних партій. Це дозволило їй виробити аналог інтуїтивної гри, як у человека.

Відзначимо, що гра в го є однією з найдавніших настільних ігор. В відміння від шахів, в го відзначається, з однієї сторони, дуже високий рівень абстракції, а, з іншої, неможливість виконання перебору всіх доступних варіантів розвитку подій, що змушує визнаних майстрів грати во багато інтуїтивно. Наприклад, точне число допустимих комбінацій на дошці го більше, ніж кількість атомів в спостережуваній Всесвіті [2]. Те, що AlphaGo обіграла человека, означає початок нової ери штучного інтелекту з можливостями інтелектуальної інтуїції, з усіма витікаючими наслідками для людського істоту.

Тому повністю ймовірно, що наступним етапом розвитку оновленого капіталізму може стати інформаційне утопічне суспільство, в якому «безробітці перетворяться в забезпечені дозвілля», забезпечені безумовним базовим доходом; де нетворческі і непродуктивні праця візьмуть на себе «розумні» машини – роботи; а штучний інтелект вирішить не тільки всі соціальні проблеми, но з його допомогою оновлене людство зможе здійснити новий інтелектуальний і духовний прорив.

Список использованной литературы:

1. Бенуа А. де. Проти лібералізму. К четвертій політическій теорії / А. де Бенуа. – СПб. : Амфора, 2009. – 476 с.
2. Го. – Режим доступу : www.ru.wikipedia.org/wiki/Го.

СТОРОЖЕВ РОМАН ІВАНОВИЧ

к. держ. упр., докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентів України

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Обґрунтовуючи концепцію розвитку лідерства на державній службі П. Хаїтов зазначає, що такі положення концепції тягнуть за собою трансформацію статусу відділів кадрів органів виконавчої влади [4, с. 53]. Така зміна насамперед стосується функцій, які виконуватимуть згідно з новим Законом України «Про державну службу» служби управління персоналом державного органу. Зміна функціональної спрямованості служби управління

персоналом державного органу має бути орієнтована на зміну самої основи сучасного внутрішньоорганізаційного управління, яке відповідно до сучасних управлінських тенденцій має соціальну спрямованість і характеризується таким поняттям, як «управління людськими ресурсами». Це істотно розширює повноваження служб управління персоналом державних органів і орієнтує їх перш за все, на нове відношення до формування персоналу, яке полягає в інвестиціях у своїх співробітників.

До функцій служб управління персоналом в контексті розвитку лідерства належить функція прогнозування розвитку персоналу, заохочення працівників до службової кар'єри, підвищення рівня їх професійної компетентності [3]. Крім того, до одного з нових специфічних напрямів діяльності служб управління персоналом державних органів П. Хаїтов відносить сукупність заходів по виявленню та забезпеченню реалізації бажань, потреб та інтересів державних службовців, що пов'язано зі специфікою самих відносин влади і підпорядкування, функціональність яких визначається рівнем задоволення потреб взаємодіючих в управлінні суб'єктів [4, с. 55].

Таким чином, можна стверджувати, що служби управління персоналом є одним із суб'єктів процесу розвитку лідерства в аспекті розвитку особистості державного службовця.

Разом з тим, суб'єктами цього процесу можуть виступати і самі державні службовці, зокрема у процесі підвищення рівня професійної компетентності.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема в галузі знань «Публічне управління та адміністрування» [3]. Професійне навчання державних службовців забезпечують Національна академія державного управління при Президенті України, яка є головним державним вищим навчальним закладом у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування», її регіональні інститути; інші вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»; центри перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій; заклади післядипломної освіти [2] та є суб'єктами розвитку лідерства в публічно-управлінській діяльності через реалізацію програм навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування технологіям управління на основі лідерства.

Крім цього, тренінги для державних службовців, посади яких належать до 1-5 групи оплати праці, і посадових осіб місцевого самоврядування, посади яких віднесені до першої – четвертої категорії посад в органах місцевого самоврядування, у тому числі щодо розвитку лідерства, організовує і проводить Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу в межах компетенції [3].

Необхідність створення можливостей для навчання та розвитку керівників як лідерів, набуття ними лідерських навичок необхідне не лише керівникам, але й усім державним службовцям, оскільки «державний службовець – людина що служить державі. По-перше, він професіонал у сфері управління, тобто у тій чи іншій мірі бере участь у підготовці, прийнятті та

виконанні управлінських рішень. По-друге, він дотичний до влади, володіє нею, нехай навіть у самому незначному обсязі, а отже він має право вимагати від людей певних вчинків. По-третє, у соціальній структурі суспільства він займає почесне місце, яке привертає увагу людей, його вважають знаучим, розуміючим та здатним вирішувати хвилюючі питання громадян» [2, с. 3 – 4].

Державні службовці мають бути лідерами, провідниками системних реформ у суспільстві, володіти необхідними компетенціями щодо набуття лідерських навичок відповідно до вимог часу. Саме тому важливо, аби на державній службі були створені можливості для навчання та розвитку з метою підтримки керівників у виконанні ними ролі лідерів щодо розвитку такої важливої сфери діяльності як соціальна інклюзія. Адже служби управління персоналом, які є одним із суб'єктів публічної діяльності, активно чи опосередковано впливають на процеси розвитку соціальної інклюзії. Разом з тим, суб'єктами цього процесу можуть виступати і самі державні службовці установи чи органу влади, органу місцевого самоврядування.

Важливе місце у процесі розвитку лідерства займає самоосвіта державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

У Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 р. [5] у ст. 8 визначено, що інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Грунтуючись на наукових розробках безперервної освіти та освіти дорослих, Н. Калашник виокремлює такі види самоосвіти державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: формальну, яка здійснюється службовцями як додатковий вид освіти під час навчання в інституцізованих навчальних закладах (під час підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації на обов'язкових короткочасних курсах, тренінгах, семінарах тощо); неформальну як усвідомлене самостійне набуття знань службовцями поза освітнім процесом в інституцізованих навчальних закладах та інформальну, як нецілеспрямоване (неусвідомлене) навчання державних службовців у процесі будь-якої інформаційної або комунікативної дії.

Таким чином, у процесі розвитку лідерства в публічно-управлінській діяльності можна виокремити освітню складову соціальної політики, яка передбачає діяльність зазначених вище суб'єктів щодо визначення потреб державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, змістового наповнення, методичного забезпечення цього процесу, відповідних форм і методів навчання.

Разом з тим, освітня складова не може бути забезпечена без передбачення коштів на її провадження. Суб'єктами державного замовлення на підготовку публічних управлінців на основі концепції лідерства є Нацдержслужба, Державне управління справами, органи, на які поширюється дія законів України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування». Це дає підстави виокремити організаційну складову процесу розвитку лідерства в публічно-управлінській діяльності.

Крім того, організаційна складова передбачає також зміну внутрішньоорганізаційної взаємодії, оптимізацію діяльності владних структур і їх взаємодії з громадянами [4, с. 53]. Суб'єктами цього процесу виступають служби управління персоналом, до специфічних напрямів діяльності яких відносять:

– вдосконалення системи оцінки діяльності персоналу, що пов'язано з необхідністю постійного моніторингу управлінських взаємодій з метою діагностики зміни соціального клімату і корекції управління, що обумовлено специфікою феномена лідерства – категорії, схильної до впливу багатьох чинників, які за своїм пріоритетом впливу розрізняються у суб'єкта й об'єкта управління;

– дії по досягненню оптимального співвідношення між організаційною структурою і структурою трудового потенціалу, а саме мова йде про якість структур і необхідність їх формування відповідно до особистісних показників учасників управлінського процесу, які впливають на лідерство [6, с. 54 – 55].

Таким чином, організаційна складова передбачає два взаємодоповнюючі процеси: з одного боку – зміну внутрішньоорганізаційної взаємодії, модернізацію служб управління персоналом з метою забезпечення якості структур і формування їх відповідно до особистісних показників учасників управлінського процесу, які впливають на лідерство, з другого – вдосконалення соціальної політики в частині функціонування управлінського лідерства.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19.
2. Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії «А» : постанова КМУ від 22 лип. 2016 р. № 448. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua.
4. Про затвердження Типового положення про службу управління персоналом державного органу : наказ Нацдержслужби від 3 берез. 2016 р. № 47. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0438-16.
5. Про освіту : закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-19. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page.
6. Хаїтов П. О. Концептуальні засади розвитку лідерства на державній службі / П. О. Хаїтов // *Аспекти публічного управління* : наук. друкований журнал. – 2016. – № 6 – 7. – С. 49 – 56.

ТВЕРДОХЛІБ ОЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ

к. держ. упр., доцент кафедри інформаційної політики та цифрових технологій НАДУ при Президентіві України

ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Виникнення, розвиток і занепад будь-яких форм організації суспільства, його соціогенез і типологізація, розшарування й диференціація завжди супроводжувалися перманентними змінами під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Виокремлення суспільних класів, верств і страт відбувалося внаслідок існування різних суспільних цінностей та відповідного рівня культурного розвитку, нових досягнень світового масштабу, виникнення нових методів і способів суспільної взаємодії, інших чинників. Нині в умовах всезагальної суспільної трансформації та розбудови

інформаційного суспільства на перший план виходить інформація, уміння окремих індивідів оперувати нею, застосовувати інноваційні технологічні рішення, ефективно користуватися наявними інформаційними ресурсами і тим потенціалом, який формується внаслідок їхнього застосування, зумовлюючи тим самим виникнення нових форм і методів стратифікації суспільства – інформаційних.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій в умовах сучасності перетворюється на найбільш значущий фактор у трансформації соціальної структури суспільства через свою фізичну й технічну доступність поряд з наявністю відповідної інформації, на яку існує суспільний запит. Нинішня інформаційна цивілізація змінює статус інформації, застосування якої має позитивні й негативні наслідки, адже на передній план виходить інформованість, а сама вона стає все більш специфічною, важкою для розуміння, її кількісні та якісні критерії змінюються достатньо швидко [2, с. 276].

Новітні інформаційно-телекомунікаційні технології, з одного боку, створюють значні можливості для подальшого розвитку й удосконалення, однак з іншого вони виступають чинником появи нових соціальних диспропорцій та розмежувань. Тому й нині величезні регіони планети фактично випадають із сучасного інформаційного простору у зв'язку із економічним, техніко-технологічним та освітнім відставанням [3, с. 101]. Внаслідок цього відбувається поступова диференціація суспільства, що зумовлюється його інформаційною стратифікацією – виокремленням різних соціальних груп за економічними, освітніми, техніко-технологічними ознаками в контексті їх відношення до найважливішої цінності сучасного світу – інформації, уміння користуватися нею й використовувати її для досягнення певних конкурентних переваг, враховуючи найновітніші світові досягнення у цій сфері.

Разом з цим, відбувається поступова трансформація відносин у сучасному соціумі, традиційні соціальні групи, сформовані упродовж тривалого часу соціогенезу, до певної міри втрачають свої чіткі межі, зумовлюючи при цьому виникнення нових соціальних інститутів та новітніх соціальних груп, базою формування яких виступають окремі індивіди – представники різних соціальних страт, а також їх нові соціальні поєднання. Формується новий простір соціальної взаємодії, що характеризується принципово іншими властивостями, змінюючи при цьому традиційні соціальні ролі сучасного суспільства та його окремих індивідів.

Диференціація суспільства, її стратифікація за різними соціальними атрибутами виконує життєво важливі функції, створюючи для окремих індивідів певні соціальні позиції, відводячи їм нові соціальні функції, об'єднуючи їх за певними ознаками у різні соціальні групи і змушуючи тим самим виконувати різні соціальні ролі, забезпечуючи при цьому встановлення їх соціокультурної однорідності. Соціум за своєю суттю повинен бути неоднорідним, характеризуватися складною структурою з метою вироблення стійкості до різних соціальних деструктивних явищ та тиску зовнішнього середовища.

Проблематика інформаційної стратифікації сьогодні актуалізується у світовому масштабі, для розвитку всієї людської цивілізації. Подолання так званого «цифрового розриву» не може бути здійснено в рамках тільки однієї країни і лише колективними зусиллями можна досягти рівних можливостей щодо ефективного використання інформаційних ресурсів усіма соціальними

страатами. Ймовірно, що інформаційна стратифікація у подальшому визначатиметься через співвіднесення суб'єктів соціальних відносин нового рівня і якості з політикою державних чи міждержавних структур; її гострота буде до певної міри нівельована, хоча в ході еволюції соціуму не виключена й поява нових аспектів інформаційної нерівності індивідуумів [1, с. 38 – 39].

Урядом України визначено новий магістральний шлях подальшого розвитку українського суспільства – ухвалено рішення щодо всезагальної цифровізації, цифрової трансформації, упровадження новітніх досягнень галузі інформаційно-телекомунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності, що нині починають відігравати одну з основних ролей і перетворюються на ключовий фактор, який впливає буквально на всі суспільні процеси – від повсякденних до глобальних. У зв'язку з цим актуалізується проблематика державної підтримки щодо організації та реалізації відповідних заходів, адже держави, які не приділяють достатньої уваги означеному питанню, ризикують втратити свої позиції не лише в ІТ-сфері, але й у інших галузях – економічній, фінансовій, гуманітарній тощо. Саме цифрові технології в значній мірі можуть стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також появи нових форм солідарності, партнерства і співробітництва, суттєвого підвищення якості життя всього суспільства та окремих його індивідів.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко С. В. Информационная стратификация в информационном обществе / С. В. Бондаренко // Информационное общество. – 2000. – Вып. 6. – С. 33 – 39.
2. Пронина Л. А. Проблема стратификации в условиях информационного общества / Л. А. Пронина // Вестник ТГУ. – Вып. 11 (115). – 2012. – С. 276 – 280. – (Серия «Гуманитарные науки. Философия, социология и культурология»).
3. Чечет Б. Ф. Информационная стратификация общества и её социокультурные и антропологические последствия / Б. Ф. Чечет // Сб. науч. трудов Ангарского гос. тех. ун-та. – 2008. – Т. 1, № 1. – С. 100 – 106.

ТЕМИРБЕКОВА АЛМА БАТАНОВНА

*д-р экон. наук, профессор, профессор кафедры
«Экономика и Сервис» Высшей школы менеджмента
Алматы Менеджмент Университета Республики Казахстан*

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ АГРАРНОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ

Специфической особенностью аграрного производства является большая зависимость от природных явлений, что обуславливает значительные колебания объемов сельскохозяйственной продукции в годы с различными погодными характеристиками и вызывает колебания фермерских цен и доходов. Различия в плодородии земли вызывают дифференциацию объемов производства и доходов на разных землях при равновеликих затратах труда и капитала. Ограниченность земель с лучшим плодородием порождает проблему земельной ренты и регулирования доходов. Фермеры несут большие издержки, которые часто не окупаются или приносят очень маленький доход.

Личные доходы крестьян зависят от реализации их продукции и затраченных ресурсов, то есть определяются по остаточному принципу. Кроме того, сельское хозяйство отличается многофункциональностью (табл. 1). Эти и другие особенности сельского хозяйства порождают необходимость усиления социальной направленности аграрной политики.

Таблица 1

Некоторые непродовольственные функции сельского хозяйства*

<p>Экологические Позитивные Живописный ландшафт Предупреждение наводнений Сохранение водных ресурсов Предупреждение эрозии почвы Предупреждение оползней Сохранение биологического разнообразия Консервация земель Защита от стихийных бедствий</p> <p>Негативные Загрязнение земель пестицидами Эрозия почвы Загрязнение грунтовых вод Исчезновение биологического разнообразия Внедрение в сферу обитания диких животных</p>	<p>Продовольственная безопасность Предупреждение голода Обеспечение надлежащих поставок продовольствия</p> <p>Развитие сельских районов Обеспечение занятости Поддержание должного уровня жизни сельского населения Сохранение традиционного уклада жизни</p> <p>Социальные Сохранение деревень и деревенской архитектуры Передача культурного наследия Сохранение традиций сельской жизни</p>
<p>*Примечание – источник [1]</p>	

Оплата труда в сельском хозяйстве Казахстана всегда оставалась низкой (табл. 2). В 2016 году среднемесячная зарплата наемных работников в отрасли составляла всего 57 % от республиканского уровня, несмотря на то, что темпы ее роста за последние годы опережали темпы роста средней заработной платы в целом по республике (22 % – в сельском хозяйстве и 18 % – в целом по стране).

Таблица 2

Среднемесячная заработная плата одного работника в сельском хозяйстве (тенге)*

	2014	2015	2016
Казахстан	121 021	126 021	142 898
Сельское хозяйство	66 483	72 507	81 572
*Примечание – источник [2]			

Затраты из государственного бюджета на развитие сельского хозяйства в Казахстане за последние три года сократились на 22 % (табл. 3). Если в 2014 году они составляли 1,65 % от всех затрат республиканского бюджета, то в 2016 году этот показатель снизился до 1,06 %.

Такое сокращение связано со членством в ВТО. Однако, правила ВТО не ограничивают рост помощи сельскому хозяйству в рамках «зеленой» корзины в целях поддержки фермерских цен. Это: научные исследования, подготовка и повышение квалификации кадров, информационно-консультационное

обслуживание; ветеринарные и фитосанитарные мероприятия, контроль безопасности продуктов питания; содействие сбыту сельхозпродукции, включая сбор, обработку и распространение рыночной информации; совершенствование инфраструктуры (строительство путей, электросетей, мелиоративных сооружений), обеспечение гарантированного дохода сельхозпроизводителям, совершенствование землепользования; поддержка доходов производителей, не связанная с видом и объемом производства (например, выплаты на основе статуса землевладельца или производителя) и т.д. [3].

Таблица 3

**Затраты государственного бюджета на развитие
сельского хозяйства (млн. тенге)***

	2014	2015	2016
Казахстан	7 791 867	8 227 097	9 433 745
Сельское хозяйство	128 656	111 533	100 423
*Примечание – источник [2]			

Увеличение финансирования по этим направлениям поможет Казахстану усилить поддержку сельского хозяйства и будет способствовать решению многих социальных проблем села.

Список использованной литературы:

1. Михневич С. Многофункциональность сельского хозяйства и ее влияние на процесс либерализации мировой торговли / С. Михневич // Вопросы экономики. – 2003. – № 1. – С. 118.
2. Комитет по статистике РК. – Режим доступа : www.stat.gov.kz/faces/publicationsPage/publicationsPublications/.
3. Всемирная торговая организация. – Режим доступа : www.agrocart.com/649/vsemirnaya-torgovaya-organizaciya.

ТЕТЕРІН КОСТЯНТИН ЮРІЙОВИЧ

аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Розвиток суспільства по шляху демократії неминуче призводить до зміни характеру відносин між суспільством та державою. Стрижнем розвитку держави стає орієнтація на демократичний устрій суспільства і ефективне управління. Держава і суспільство сьогодні не можуть будувати демократію один без одного. Інститути громадянського суспільства, інститути представництва, політичні партії, преса, громадські об'єднання не можуть бути виключені з демократичного процесу. Сучасна демократична держава виробляє і реалізує свою політику тільки із залученням інститутів громадянського суспільства.

Головною проблемою демократичної держави є проблема гармонізації інтересів держави і людини. Провідним суб'єктом цього процесу є держава. Саме їй належить головна роль у цьому процесі. Вона проводить політику, яка сприяє досягненню даної мети. Будь яка диспропорція чи труднощі у розвитку суспільства стають політичною проблемою, якщо її рішення зачіпає інтереси багатьох людей і залежить від вольового рішення влади.

Для задоволення різних соціальних потреб створюються різноманітні соціальні інститути, які конкурують один з одним і які доповнюють один одного. Соціальні інститути являють собою стійкі форми людських відносин. Вони виконують функцію регулятора поведінки людей в різних сферах соціальних відносин. Соціальні інститути, які впливають на процес вироблення і здійснення державних рішень, мають різноманітні прояви. У публічно-правовій сфері серед них найбільш помітні державно-політичні інститути влади, управління, представництва інтересів, державної служби, інформації та комунікації, зв'язків з громадськістю, які знаходять рішення проблем суспільства та сприяють подоланню конфліктів.

Соціальний механізм здійснення державного управління, акумулює інтереси і потреби суспільства з метою вибору оптимальних засобів і методів їх реалізації, може бути виражений через наступний опосередкований державою єдиний ланцюг: потреби – інтереси – протиріччя – цілі – воля – мотиви – стимули – рішення – дії – результати. Саме в такому послідовному взаємозалежному і логічно з'єднаному ланцюзі громадських елементів відбувається формування і реалізація державного управління.

Система представництва інтересів у державному управлінні включає дві взаємозалежні, але відносно самостійні підсистеми. Перша – політичне представництво, оформлене через пряму і опосередковану участь населення в органах державної влади, в тому числі і їх представників, політичне лідерство і т.п. Друга – розгалужені зв'язки, прямо не опосередковані політичними виборами, між державою і групами інтересів, – функціональне представництво. Зміст і характер представництва відрізняється великою різноманітністю. Важливо відзначити зв'язок і відмінність двох видів представництва: в одному воно реалізується через участь індивіда в політичному житті, а в іншому – за допомогою діяльності спеціально створених для досягнення певних інтересів груп. Обидва види тісно взаємопов'язані і лише в своїй сукупності вирішують проблему адекватної взаємодії суспільства і держави.

Значення інститутів соціально мотивованого представництва полягає в стимулюванні пристосування управлінських механізмів держави до зрушень в цивільному суспільстві, що сприяє більш адекватному врахуванню зростаючого плюралізму соціальних груп. Сенс інституту представництва інтересів в системі державного управління в тому й полягає, щоб в суспільстві, розділеному на безліч соціальних сил та інтересів, забезпечувати певну узгодженість, доцільність, усвідомлення скоординованості публічної поведінки в діяльності людей, сприяючи гармонізації суспільних відносин в їх розвитку.

У розвитку сучасної України можна позначити три головних напрямки, які повинні скласти зміст сучасного етапу розвитку країни по шляху поглиблення взаємодії суспільства і влади:

- всебічне розширення сфери відкритості та прозорості державної політики;
- підвищення ефективності державного управління з використанням інноваційних методів і технологій;
- посилення орієнтації держави на максимальне задоволення потреб усіх груп суспільства, формування інтересів, які можуть стати базою національної згоди громадян.

Процес вдосконалення державного управління є концентрованим вираженням усвідомлення значущості діяльності товариства з оволодіння

знаннями про закономірності керуючого впливу держави в забезпеченні суспільного розвитку. Динамізм суспільства, складність, багатогранність розв'язуваних їм завдань пред'являють особливі, підвищені вимоги до державного управління, яке має не тільки відповідати їх рівню і масштабності, але й до певної міри випереджати його розвиток з тим, щоб створювати для нього сприятливі організаційні та функціональні передумови. А для цього процес вдосконалення державного управління має бути планомірним, безперервним, систематичним, науково обґрунтованим, практично реалістичним і якісно результативним. У цьому сенсі видається, що саме зміст і організація даного процесу є умова і фактор ефективної реалізації соціальних ресурсів державного управління. Тому без перебільшення можна стверджувати, що рівень, якість і ефективність державного управління, на що вирішальний вплив робить «людський фактор», дають найважливіше джерело соціальної модернізації та виступають рушійною силою подальшого розвитку і суспільства, а в ньому людини, і держави, а в ньому громадянина.

Список використаних джерел:

1. Луман Н. Понятие общества / Н. Луман // Проблемы теоретической социологии / под. ред. А. О. Боронова. – СПб. : Петрополис, 1994. – С. 25 – 42.
2. Політологія : навч. посіб. / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ, 2006. – 568 с.
3. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень / Ф. П. Шульженко, Т. Г. Андрусак. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 304 с.

ТОМИЛО АНАСТАСИЯ ОЛЕГОВНА

*студентка 4 курсу Академії управління
при Президенті Республіки Беларусь*

ПРОБЛЕМА БЕЗРАБОТИЦЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Безработица – явление в экономике, при котором часть трудоспособного населения, желающая работать, не может применить свою рабочую силу.

Главными причинами безработицы являются:

- структурные сдвиги в экономике вследствие внедрения новых технологий и оборудования;
- экономический спад или депрессия, которые вынуждают работодателей снижать потребность в трудовых ресурсах;
- политика правительства и профсоюзов в области оплаты труда: повышение минимального размера заработной платы увеличивает издержки производства и тем самым снижает спрос на рабочую силу;
- сезонные изменения в уровне производства в отдельных отраслях экономики;
- рост численности населения в трудоспособном возрасте увеличивает спрос на труд и таким образом возрастает вероятность безработицы.

По данным Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь, численность зарегистрированных безработных на конец сентября 2017 г. составила 27,3 тыс. человек. Уровень зарегистрированной безработицы на конец сентября 2017 г. составил 0,6 % от численности рабочей силы. Для сравнения, уровень официальной безработицы в 2016 году

был: в России – 1,2 %, Молдове – 2 %, Кыргызстане – 2,2 % и Таджикистане – 2,4 % [1].

Проанализировав численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите по областям и городу Минску можно сделать вывод, что в органах по труду, занятости и социальной защите в 2016 году поставлено на учет в качестве безработных 35,3 тыс. человек в целом по Республике Беларусь. Если рассматривать в разрезе областей, то в 2016 году больше всего зарегистрированных безработных наблюдается в Гомельской области (5,8 тыс. чел.), далее идет Брестская область (5,6 тыс. чел.), затем г. Минск (5,4 тыс. чел.). Если посмотреть на ситуацию в динамике, то в 2016 году по сравнению с 2015 годом число зарегистрированных безработных снизилось во всех областях и г. Минск. При сопоставлении показателей на конец 2016 года и конец сентября 2017 года можно отметить, что количество безработных снова снизилось (табл. 1).

Таблица 1

Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите по областям и г. Минску (на конец года), тыс. чел. [2]

	2012	2013	2014	2015	2016
Республика Беларусь	24,9	20,9	24,2	43,3	35,3
Области и г. Минск:					
Брестская	5,4	4,0	4,0	6,6	5,6
Витебская	3,9	3,5	3,6	5,9	5,0
Гомельская	4,7	4,3	4,6	7,3	5,8
Гродненская	2,9	2,5	3,1	5,4	4,3
г. Минск	2,2	1,7	2,5	6,8	5,4
Минская	3,0	2,7	3,3	6,1	5,0
Могилевская	2,8	2,2	3,1	5,2	4,2

Далее стоит рассмотреть численность зарегистрированных безработных по полу и возрасту (табл. 2, табл. 3).

Таблица 2

Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите, по возрастным группам (на конец года; в % к итогу) [2]

	Всего	В том числе в возрасте, лет									Средний возраст, лет
		16-17	18-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50 и старше	
2012	100	1,5	4,1	17,3	14,9	12,5	11,0	10,4	10,0	18,3	35,8
2013	100	1,2	3,6	14,5	12,8	11,7	11,7	11,7	11,5	21,3	37,3
2014	100	1,0	2,8	12,1	11,7	12,3	12,1	12,5	12,0	23,5	38,4
2015	100	0,6	2,8	10,9	10,2	11,2	11,7	12,6	13,2	26,8	39,6
2016	100	0,8	2,3	9,7	9,0	10,5	11,5	12,8	13,7	29,7	40,6

Посмотрев на таблицу выше видно, что средний возраст безработных за последние 5 лет находится в промежутке от 35,8 до 40,6 лет. Можно сделать вывод, что людям в возрасте 30 лет и старше найти работу становится всё труднее. Наибольший процент безработных за последние 5 лет составляют люди в возрасте от 50 лет и старше, т.е. люди предпенсионного возраста и пенсионеры.

Таблица 3

Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите, по полу (на конец года; тысяч человек) [2]

	2012	2013	2014	2015	2016
Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите	24,9	20,9	24,2	43,3	35,3
из них:					
мужчины	12,9	12,4	15,1	28,1	23,3
женщины	12,0	8,5	9,1	15,2	12,0

Выборочное обследование домохозяйств показало, что в структуре безработных преобладают мужчины, а не женщины, как это показывает официальный уровень безработицы. (23,3 тыс. мужчин против 12 тыс. женщин). Так же стоит отметить положительную динамику снижения числа зарегистрированных мужчин и женщин.

Для работы с безработными в соответствии с законодательством в Республике Беларусь была создана государственная служба занятости. Регистрация граждан безработными осуществляется по их месту жительства и при личном обращении. При вынесении положительного решения нетрудоустроенное лицо приобретает право на получение господдержки в течение первых 26-ти недель на протяжении каждых 12-ти месяцев с момента постановки на биржу труда.

Необходимо отметить динамику продолжительности безработицы (табл. 4).

Таблица 4

Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите, по продолжительности безработицы (на конец года; в % к итогу) [2]

	Всего	В том числе по продолжительности безработицы				
		до 1 месяца	от 1 до 3 месяцев	от 3 до 6 месяцев	от 6 месяцев до года	более года
2012	100	30,0	37,5	17,4	10,4	4,7
2013	100	35,7	36,7	14,8	8,2	4,6
2014	100	35,9	39,5	14,2	7,1	3,3
2015	100	22,4	33,9	20,1	20,5	3,1

Проанализировав таблицу можно отметить, что период, в течении которого на учете стояло больше всего безработных за последние 5 лет составляет от 1 до 3 месяцев, что показывает достаточно высокую скорость подбора рабочего места службой занятости населения.

Безработица является важным индикатором развития национальной экономики. Правительством уделяется огромное внимание вопросам регулирования уровня безработицы, оказания помощи безработным гражданам, удержанию безработицы в социально допустимых пределах. И действительно, главной особенностью белорусского рынка труда является необычайно низкий уровень официальной безработицы, который на конец сентября 2017 г. составил 0,6 % от численности рабочей силы. Высокий уровень занятости и низкий уровень зарегистрированной безработицы являются следствием реализуемых мер государственной политики занятости.

Список использованной литературы:

1. Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/ru.

2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/.

ТРУШ ДИАНА

студентка 3 курса факультета управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РОЛЬ КРАУДСОРСИНГА В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ

В настоящее время актуальным является вопрос вовлечения общественности в процессы государственного управления и её участия в осуществлении государственной власти. Одним из решений данного вопроса является использование такого метода, как краудсорсинг (от англ. crowd – толпа, source – источник; массовый источник, источник из толпы), под которым понимается определённый способ взаимодействия с гражданами.

Общество, обладая определёнными свойствами, способно генерировать действенные и эффективные решения различных задач. К таким свойствам относятся: многообразие мнений, независимость участников, децентрализация (люди могут основываться на локальных сведениях) и агрегирование (объединение личных мнений в коллективное решение) [4]. Такой механизм, как краудсорсинг, основывая свою деятельность на перечисленных выше условиях, позволяет осуществить обратную связь с обществом.

Схему краудсорсинга можно описать следующим образом: есть лицо, которое хочет решить определённую задачу (в нашем случае это государственные органы), есть люди, которые могут помочь решить эту задачу, и есть платформа, которую данное лицо использует для того, чтобы дать возможность людям решить её. По сути, краудсорсинг можно назвать одной из форм открытых инноваций. Под этим термином понимается парадигма, согласно которой фирмы (в нашем случае государственные органы) могут использовать идеи из внешних источников [3].

К краудсорсингу в государственном управлении можно отнести, к примеру, публичное обращение органов власти к общественности по

различным вопросам, референдумы, общественное обсуждение различных законопроектов, электронные услуги. При этом в данной сфере активно стали использоваться информационно-коммуникационные технологии, которые позволяют повысить эффективность работы и расширить круг участников. Так, например, стало распространённым обращение к социальным сетям в процессе краудсорсинга, так как это даёт возможность быстро распространить информацию, более четко идентифицировать участников обсуждения и делать на этой основе дополнительные выводы. Краудсорсинг, осуществляемый в информационном пространстве, отличается удобством участия, так как пользователям не нужно проходить сложных процедур регистрации, подачи заявки или жалобы. Все это приводит к тому, что интернет-активность переходит в реальный сектор общественной жизни.

Важным аспектом краудсорсинговой деятельности является вопрос мотивации участников, так как они прилагают определённые усилия, тратят своё время для участия в данных проектах. Поэтому могут использоваться следующие мотивы: личный интерес к определенной проблеме; возможность реализации своих замыслов и идей, желание проявить себя; материальное поощрение; вручение наград за успешное решение поставленных проблем [2].

Как и любая технология, краудсорсинг имеет свои недостатки. Основой успеха осуществляемых на его основе проектов является обеспечение своевременной реакции органов государственного управления на предложения граждан, которая не всегда присутствует, т. е. в ответ на их обращения должны приниматься оперативные и действенные меры. Также существуют примеры формальных отписок на обращения населения, которые ведут к снижению доверия к органам власти. Определённые проблемы вызывает вопрос об авторских правах на создаваемую в процессе краудсорсинговой деятельности интеллектуальную собственность, для его урегулирования необходимо согласовывать данные правовые аспекты как с организаторами, так и с самими участниками краудсорсинговых проектов. Можно выделить и ряд других недостатков. К примеру, достойные предложения достаточно сложно выявить среди тысяч абсолютно ненужных, т. е. необходимо осуществлять аналитическую обработку большого количества поступающих идей. Также нельзя серьёзно полагаться только на предложения граждан, для их оценки необходимо нанимать специалистов. Естественно, существуют определенные ограничения в области применения краудсорсинга государственными органами, которые касаются государственных тайн, содержащих закрытую информацию [2].

Краудсорсинг в Беларуси уже используется сегодня, но пока не так широко. Успешный пример – платформа «Мой город» 115.бел, которая позволяет отправлять запросы, касающиеся жилищно-коммунальных услуг в контакт-центр ЖКХ Минска. Таким образом также выносился на электронное общественное обсуждение генплан Новополоцка. Наблюдается развитие таких тенденций и в сфере экономики. Так, например, согласно Указу Президента Республики Беларусь 18 декабря 2015 г. «Об утверждении Основных направлений денежно-кредитной политики Республики Беларусь на 2016 год» расширилась практика общественного обсуждения проектов нормативных правовых актов, затрагивающих интересы субъектов хозяйствования и населения Республики Беларусь. Стоит также упомянуть, что ведёт работу канал видео Национального банка Республики Беларусь на YouTube, что позволяет наладить лучший контакт с общественностью. Данную тенденцию подхватило и Министерство Культуры. На открытое

обсуждение был выдвинут проект концепции Кодекса о культуре. 25 июля 2016 г. он был подписан главой государства и начнёт действовать через шесть месяцев после официального опубликования. Ещё одним примером краудсорсингового проекта является новый портал электронных банковских сервисов i24.by, запущенный Белгазпромбанком. Пользователям мобильного приложения банка предлагается высказать предложения по улучшению сервиса. Кроме возможности предложить идею, участники проекта имеют возможность обсуждать чужие идеи и дорабатывать свои собственные на основе обсуждений.

Метод краудсорсинга является достаточно эффективным в осуществлении государственного управления. Применение данного метода ещё раз подчеркивает тенденцию повышения роли новых знаний и инноваций в современном мире. Его внедрение позволяет повысить эффективность и результативность деятельности государственных органов, способствовать поддержке инновационных решений, а также демократизации политической системы.

Список использованной литературы:

1. Мусорина, В. Коллективный разум / В. Мусорина // Прямые инвестиции. – 2011. – № 11. – С. 50 – 53.

2. Насыров И. Р. Технологии краудсорсинга в государственном управлении / И. Р. Насыров, И. Л. Савельев // Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. – 2012. – Т. 154, Вып. 6. – С. 94 – 104.

3. Пурдехнад Дж. Открытые инновации и социальные сети / Дж. Пурдехнад // Проблемы управления в социальных системах. – 2010. – Т. 2, Вып. 3. – С. 110 – 115.

4. Шуровьески Дж. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и как коллективный разум влияет на бизнес, экономику, общество и государство / Дж. Шуровьески. – М. : Вильямс, 2007. – 260 с.

ТУЛЕЙКО ЕКАТЕРИНА ВАСИЛЬЕВНА

*научный сотрудник отдела правовых исследований и экспертизы
Центра исследований государственного управления
НИИ теории и практики государственного управления
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ОБЪЕКТ ПРОЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Развитие инфраструктуры является важнейшим фактором социально-экономического роста страны. Вместе с тем, в настоящее время в Республике Беларусь наблюдается дефицит средств на ее финансирование. Это связано, прежде всего, с превалированием форм государственного финансирования, недостаточным объемом частных инвестиций, бизнес-моделей и стимулов участия инвесторов в развитии инфраструктуры.

Одним из актуальных инструментов привлечения частных инвестиций в экономику Республики Беларусь является государственно-частное партнерство (далее – ГЧП). В настоящее время в стране созданы правовые и институциональные основы формирования этого механизма. В республике разработан Национальный инфраструктурный план на 2016-2030 годы, в

рамках которого утвержден ТОП-100 проектов для реализации, в том числе на основе ГЧП. Основную долю проектов Национального инфраструктурного плана по типам инфраструктуры составляют проекты социальной сферы (48 %) [1, с. 26]. Реализация этих проектов направлена на повышение доступности и качества услуг в области здравоохранения, образования, культуры, спорта и туризма.

Вместе с этим, для того, чтобы ГЧП стало эффективным экономическим инструментом управления социальным развитием в Республике Беларусь следует решить ряд вопросов, связанных с методологическими и управленческими аспектами его реализации. Сложность структуры, участие в проекте большого количества субъектов, несущих риски и ответственность, необходимость непрерывного выполнения множества бизнес-процессов обуславливает проблему и, в то же время, ставит задачу эффективного управления проектами (далее – УП) ГЧП.

Отсутствие в мировой практике типовой модели и схемы УП ГЧП усложняет процесс реализации проектов ГЧП, в то же время это обуславливает, поиск форм релевантного управления проектом. Такое управление предполагает построение системы, которая обеспечит эффективную интеграцию всех элементов и подсистем проекта и комплексность его развития [2, с. 22]. В этих условиях возникает потребность в применении современных концепций управления, в частности проектно-ориентированного подхода.

Указанный подход предполагает рассмотрение отдельно взятых заданий, решаемых в рамках реализации проекта, как отдельных подпроектов, к которым применяются принципы и методы УП. Применение такого подхода в ГЧП может стать основой для стандартизации управления соответствующими проектами.

ГЧП как объект проектно-ориентированного управления определяется наличием следующих критериев: достижение уникального результата, отвечающего определенным параметрам; масштабность проектов и ограниченная протяженность во времени; взаимосвязанность всех работ и привлечение специалистов из различных областей знаний; переход от одного этапа реализации к другому; ограниченность ресурсов и др.

В литературе не существует однозначного определения понятия управление проектами. В обобщенном смысле, проектно-ориентированное управление – это форма менеджмента и практики использования специализированных управленческих структур, технологий, методов, необходимых для успешной реализации деятельности, организованной в виде проектов, программ и портфелей проектов [3, с. 12].

Система управления проектом включает методы, технологии и инструменты, которые базируются на лучших международных практиках, стандартах и требованиях, таких как – Институт управления проектами – PMI и Международная Ассоциация Управления Проектами – IPMA. Общепринятые методы и подходы к управлению проектами также описаны в стандартах международных и национальных профессиональных организаций, объединяющих специалистов по управлению проектами, таких как ISO, GAPPS, APM, PMAJ и десятки других национальных ассоциаций разных стран [4, с. 77 – 78].

Так, среди ключевых концепций управления проектами можно выделить следующие.

1. Проекты и портфели проектов. Можно обозначить следующие типы

проектов: проекты организационного развития; проекты развития бизнеса; проекты развития (поддержания) инфраструктуры; коммерческие проекты, исполняемые в рамках контрактов и др.

Другим важным объектом управления в организации является портфель проектов. Портфель проектов – множество проектов, объединенных для удобства управления. Проекты в портфеле проектов могут иметь или не иметь общие цели, но, как правило, имеют общие ограничения по ресурсам [5].

В контексте ГЧП в структуре проектов будут преобладать проекты развития инфраструктуры, направленные на модернизацию, техническое обслуживание и эксплуатацию, отвечающие целям, задачам и принципам Закона Республики Беларусь от 30 декабря 2015 г. № 345-3 «О государственно-частном партнерстве».

2. Участники проекта. Участники проекта – физические и/или юридические лица, которые непосредственно вовлечены в реализацию проекта, либо чьи интересы могут быть затронуты при осуществлении проекта [6].

По степени вовлеченности в проект можно выделить три группы участников: основная команда (непосредственно работают над осуществлением проекта), расширенная команда (оказывает содействие членам основной группы), заинтересованные стороны (люди и организации, оказывающие влияние на членов основной и расширенной команд и на ход работ по проекту).

Как правило, в контексте ГЧП основными участниками проекта являются заказчик, инициатор проекта, спонсор (куратор проекта), менеджер проекта, инвестор, контрактор (субконтрактор), поставщики, органы власти, потребитель конечной продукции.

В зависимости от роли определяют и обязанности участника. В структуре ГЧП эти роли будут немного отличаться. Участников можно разделить, как минимум, на два уровня: республиканский уровень (общая схема взаимодействия участников в проекте соответствующего типа и отрасли, и, соответственно, субъектный уровень детализирует участников в зависимости от выполнения функций и может отличаться в зависимости от специфики проекта. Кроме того, один и тот же участник может выполнять несколько ролей.

3. Процессы управления проектами. В самом общем виде методология проектного менеджмента определяет и формализует процедуры, методы и инструменты реализации пяти групп управленческих процессов (согласно стандарту PMBOK Guide): инициации проекта; планирования; организации исполнения; контроля исполнения; завершения проекта [7].

Следует отметить, что вышеперечисленные процессы выполняются систематически на протяжении всего жизненного цикла проекта и обеспечивают взаимосвязь процессов управления с процессами стратегического, оперативного и технического управления.

В качестве основных принципов управления реализацией проектов обычно называют следующие: разработка единого, структурированного представления проекта и четкое описание его основных элементов; построение команды и адекватной организационной структуры управления проектом, соответствующей структуре проекта и условиям его реализации; обеспечение функционирования процессов управления проектом, взаимодействия участников. В рамках основных процессов управления

должны быть определены процедуры отчетности; управления изменениями и проблемами; управления рисками.

Таким образом, на основе проведенного анализа можно сформулировать следующие выводы:

– в Республике Беларусь проектно-ориентированное может найти свое отражение при реализации проектов ГЧП и будет способствовать эффективности реализации проектов ГЧП, оптимизации организационной структуры управления, систематизации основных процессов управления и их взаимосвязи с другими элементами;

– проектно-ориентированное управление включает методы, технологии и инструменты, которые базируются на лучших международных практиках. Его внедрение в систему управления проектами Республики Беларусь должно осуществляться на основе положений правового и социально-экономического развития страны;

– среди ключевых концепций управления проектами можно выделить следующие: проекты и портфели проектов, участники проектов и их взаимодействие, процессы управления проектами;

– целью проектно-ориентированного управления проектами ГЧП является создание эффективного инструмента подготовки и практического осуществления проектов ГЧП, обеспечивающих устойчивое социально-экономическое развитие и национальную безопасность Республики Беларусь.

Реализация ГЧП на основе методов проектно-ориентированного управления будет способствовать определению и достижению стратегических целей проекта, соблюдая баланс между ресурсами, объемом и временем работ, рисками и качеством.

Список использованной литературы:

1. Национальный инфраструктурный план 2016-2030 / Центр ГЧП в Беларуси. – 2017. – Режим доступа : www.pppbelarus.by/nip/.

2. Жилина О. А. Проектный подход к управлению государственно-частным партнерством / О. А. Жилина // Российское предпринимательство. – 2009. – № 1 – 2 (127). – С. 22 – 25.

3. Чецевик А. Б. Характеристика проектно-ориентированного управления на современном этапе / А. Б. Чецевик // Разработка методических материалов по унификации проектно-ориентированного управления государственного органа в рамках участия Республики Беларусь в интеграционных объединениях : отчет о НИР (промежут.) / Науч.-исслед. ин-т теории и практики гос. Управления ; рук. темы Ивановский А. В. – Минск, 2013. – Ч. 1. – С. 12. – № ГР 20130225.

4. Носкова О. С. Стандарты и модели проектно-ориентированного управления / О. С. Носкова // Разработка методических материалов по унификации проектно-ориентированного управления государственного органа в рамках участия Республики Беларусь в интеграционных объединениях : отчет о НИР (промежут.) / Науч.-исслед. ин-т теории и практики гос. Управления ; рук. темы Ивановский А. В. – Минск, 2013. – Ч. 1. – С. 77 – 78. – № ГР 20130225.

5. Мазур И. И. Управление проектами : учеб. пособ. / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге ; под общ. ред. И. И. Мазура. – 2-е изд. М. : Омега-Л, 2004. – С. 664.

6. Участники проектов. – Режим доступа : www.pmpractice.ru/knowledgebase/managment/keypoints/participants/.

ТУПЕКА ВЕРОНИКА НИКОЛАЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЕ

Предпосылки для расширения возможностей участия женщин в политической жизни страны созданы демократизацией современного общества. Несмотря на то, что в Беларуси женщины включены во все сферы общественной жизни, процент женщин, представленных на уровне принятия решений, очень мал. Марианна Щёткина Министр труда и социальной защиты по состоянию на 2016 год сообщила, что среди государственных служащих женщины составляют 68,5 %, но только 9,2 % среди занятых в экономике женщины работают на руководящих должностях, что свидетельствует о гендерной диспропорции [9].

Согласно данным Межпарламентского союза полученным на основе информации, представленной национальными парламентами к 1 сентября 2017 года., наибольший процент женщин, занимаемых руководящие должности, в Бельгии – 50 %, далее Зимбабве – 47,5 % и Боливия – 47,2 %. В Беларуси 30,4 % руководящих должностей занимают женщины [8]. В основе данной гендерной диспропорции на государственной службе лежат различные социальные установки, определяемые патриархальностью общества, пришедшие к нам из прошлого, которые являются причиной дискриминации женщин. Как мужчины, так и женщины считают, что руководящие должности, которые предполагают принятие решений, не могут соответствовать «женскому естеству». Многие женщины из-за социальных установок добровольно отказываются претендовать на исполнение руководящей роли, роли лидера.

В последнее время возрастает внимание как отечественных, так и зарубежных исследователей к анализу данной проблемы, так как, согласно статистике, проблема гендерных отношений в системе государственных органов власти и государственной службы является на сегодняшний день достаточно актуальной: политика большинства стран не полностью строится на принципах гендерного равенства.

Существует также множество нерешенных теоретических и практических вопросов, например, особенности протекания гендерных отношений на государственной службе, разработка основных направлений и механизмов разрешения противоречий между женщинами и мужчинами на различных уровнях государственной власти. Большая часть населения считает главным для женщины выполнение традиционной роли в семейно-бытовой сфере, но это суждение не должно быть причиной гендерной диспропорции непосредственно на уровне принятия решений, так как женщины давно разработали принципы эффективного совмещения семьи и карьеры. Ярким примером этого являются женщины-руководители в США, которые не только совмещают семью и карьеру, но и стремятся улучшить атмосферу в семье для

поддержания своего имиджа как успешного руководителя, что в значительной мере помогает им, например, на выборах.

Мерами по вовлечению женщин в политику являются различные образовательные программы, профессиональная подготовка и переподготовка. В большинстве государств мира, которые стремятся к гендерному равенству, созданы и достаточно эффективно функционируют специальные органы государственной власти, осуществляющие контрольные функции за соблюдением гендерного равенства. Например, в Канаде существует Управление по делам женщин [2, с. 466], в Норвегии – Апелляционный совет по вопросам равноправия полов и Специальный уполномоченный по вопросам равноправия полов [2, с. 171], в Дании – Департамент и Совет по гендерному равенству [2, с. 117 – 118], в Чехии – Правительственный совет по обеспечению равных возможностей для мужчин и женщин [2, с. 72] и другие.

Республика Беларусь является членом ООН и должна активно интегрировать гендерный подход в государственную кадровую политику страны. Как справедливо отмечают и отечественные, и зарубежные исследователи Бендас Т. В., Воронина О. А., Лаврушева А. А., Коростылева Н. Н., Надев Г. А. «государственная кадровая политика изначально должна строиться на принципах гендерного равенства» [1 – 3; 5 – 7]. В связи с этим гендерные отношения на государственной службе можно регулировать следующим образом:

- ввести фиксированную норму представительства, согласно которой 50 % государственных служащих женщин должны занимать руководящие должности, которые предполагают принятие решений.

- создавать психологические тренинги для женщин по развитию лидерских качеств и становлению женщин как лидеров.

- содействовать женским общественным организациям и привлекать их к защите своих прав на государственной службе.

- включить в программу курсов по переподготовке государственных служащих и в учебную программу высших учебных заведений такую дисциплину, как гендерная психология.

Если государство будет учитывать гендерные особенности кадрового потенциала страны, то государственная кадровая политика будет представлять собой стратегию государства по формированию, востребованности, профессиональному развитию и рациональному использованию мужского и женского кадрового потенциала страны. Таким образом, кадровый потенциал страны будет чётко подразделяться на женскую и мужскую составляющую, но при этом всегда должны учитываться интересы каждой социально-демографической группы.

Список использованной литературы:

1. Бендас Т. В. Психология лидерства : учебник и практикум для академического бакалавриата / Т. В. Бендас. – 2-е изд., испр. и доп. – 2017. – 450 с.

2. Воронина О. А. Гендерное равенство в современном мире. Роль национальных механизмов : хрестоматия / О. А. Воронина. – М. : МАКС Пресс, 2008. – 419 с.

3. Лаврушева А. А. Проблемы гендерной асимметрии в государственном управлении: пути регуляции // Научный журнал КубГАУ. – 2017. – № 127 (03). – Режим доступа : www.ej.kubagro.ru/2017/03/pdf/15.pdf.

4. Максимов А. А. Особенности правовой защиты равенства прав и

свобод мужчин и женщин в Российской Федерации / А. А. Максимов // Вестник МИЭП. – 2014. – № 2 (15). – С. 104 – 113. – Режим доступа : www.miep.ru/storage/docs/nauchnye-izdaniya/vestnik/vestnik_2014_02.zip.

5. Коростылева Н. Н. Гендерное измерение кадровых процессов на государственной и гражданской службе / Н. Н. Коростылева // Женщина в российском обществе. – 2014. – № 1 (70). – С. 12 – 18. – Режим доступа : www.womaninrussiansociety.ru/wp-content/uploads/2014/06/Korostuleva.

6. Надеев Г. А. Постановка проблемы гендерной асимметрии на государственной службе / Г. А. Надев // Молодой учёный. – 2012. – № 3. – С. 333 – 335. – Режим доступа : www.moluch.ru/archive/38/pdf/654.

7. Школьников И. А. Скандинавская модель гендерного равенства / И. А. Школьников. – Режим доступа : www.owl.ru/library/008t.htm.

8. Woman in National Parliaments // Woman in Parliaments. World classification. – Access mode : www.ipu.org/wmn-e/classif.htm.

9. Женщин среди госслужащих в Беларуси – около 70 % // Белтелерадиокомпания. – Режим доступа : www.tvr.by/news/obshchestvo/zhenshchin_sredi_gossluzhashchikh_v_belarusi_okolo_70.

УНГУРЯНУ АІСА ВАЛЕНТИНІВНА

студентка 1 курсу Запорізької державної інженерної академії

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Останніми роками на відміну від поглядів, що домінували раніше, з'явилася концепція управління людським капіталом, відповідно до якої персонал є одним з найважливіших ресурсів організації, по своїй економічній природі що потребує ефективного і багатопланового управління, що включає забезпечення соціального, професійного і структурного розвитку. Згідно сучасним підходам, стратегія управління персоналом є складовою частиною стратегії організації і повинна розроблятися і реалізовуватися відповідно до перспективних завдань її розвитку.

В умовах ринкової економіки виникла потреба в іншій ніж при адміністративно-командній системі управління стратегії розвитку персоналу організації. Вказана стратегія повинна пристосуватися до вимог ринкового оточення на підприємстві, ринку праці та ринку освітніх послуг. Це обумовлює розгляд проблем проектного управління розвитком персоналу з позицій адаптивного управління організацією.

Адаптивне управління організацією передбачає, що розвиток персоналу безперервно направлений на забезпечення її підрозділів працівниками з необхідним рівнем освіти, професійної підготовки і кваліфікації, здатними займати конкретні посади та виконувати все більш складні завдання [1, с. 34]. Сучасне виробництво у зв'язку з ускладненням стратегії управління персоналом, технологій, обладнання, комп'ютерної і офісної техніки постійно підвищує також вимоги до структури та якості самої системи розвитку персоналу. Тому система розвитку персоналу повинна мати адаптивні властивості для підлаштування своїх характеристик під зміну задач виробництва, стратегії управління організацією. Внаслідок інерційності підсистем освіти, професійної підготовки з певними періодами запізнювання зазначені підсистеми повинні орієнтуватися на принцип перспективної

адаптації. Це дозволяє адаптувати систему розвитку персоналу в організації до майбутніх змін у вимогах до працівників шляхом введення блоку прогнозування в управлінні зазначеною системою [4, с. 364].

Реалії сьогодення свідчать, що існує широкомасштабна практична потреба в підвищенні рівня адаптивності системи управління персоналом для величезної кількості організацій, що діють. При цьому вирішення завдань по адаптивності системи управління персоналом, не повинне зводитися до пасивного реагування на зміни, що відбуваються в економіці, а широко спиратися на науково обгрунтовані процедури їх прогнозування, а також обліку при постановці цілей організації до зовнішніх умов, що змінюються. Найбільший ефект досягається тоді, коли використовується комплексний підхід до вирішення даної проблеми, оскільки некерований, стихійний процес адаптивності системи управління персоналом здатний привести до непередбачуваних і навіть до негативних наслідків.

Таким чином, особливе значення надається підвищенню рівня роботи з кадрами, постановці цієї роботи на міцний науковий фундамент, використанню вітчизняного і зарубіжного досвіду. На сучасному етапі розвитку економіки однією з найважливіших є проблема в області роботи з персоналом. При різноманітті існуючих підходів до вирішення цієї задачі в промисловому розвинених країнах загальними тенденціями є наступні: формалізація методів і процедур відбору кадрів; розробка наукових критеріїв їх оцінки; науковий підхід до аналізу потреб в управлінському персоналі; висування перспективних працівників; підвищення обгрунтованості кадрових рішень і розширення їх гласності; системна ув'язка господарських і державних рішень з основними елементами кадрової політики.

Управління персоналом пов'язане з людьми і їх відносинами усередині. Воно застосовне не тільки до сфер матеріального виробництва, але і до всіх видів зайнятості. Звідси, основними чинниками конкурентоспроможності сьогодні стали забезпеченість робочою силою, ступінь її мотивації, організаційні структури і форми роботи, що визначають ефективність використання персоналу. Як наслідок, успіхи провідних зарубіжних фірм в забезпеченні високої якості продукції, її швидкого оновлення, зниженні витрат виробництва і інтеграції зусиль персоналу пов'язані з тим, що в них створені високоєфективні системи керівництва персоналом [5, с. 218].

Виходячи з цього витікає, що організація відіграє особливу роль в життєдіяльності сучасного суспільства, служить основним структурним елементом економіки, оскільки в ній для виробництва продукції з'єднуються трудові, матеріальні і фінансові ресурси, а взаємодію організацій багато в чому визначають правове середовище держави. Розвиток організації в зовнішньому середовищі, що змінюється, доцільно розглядати на положеннях сучасної парадигми управління: підприємство – відкрита система, в єдності чинників внутрішнього і зовнішнього середовища; орієнтація не на об'єми випуску, а на якість продукції і послуг, на задоволення споживачів; ситуаційний підхід до управління, визнання важливості швидкості і адекватності реакції, що забезпечують адаптацію до умов його існування, при якому раціоналізація виробництва стає завданням другого плану; головне джерело прибутку – люди, що володіють знаннями, і умови реалізації їх потенціалу; система управління, орієнтована на збільшення ролі організаційної культури і нововведень, мотивацію працівників і стиль керівництва [2, с. 112]. У свою чергу, це приводить до змін динаміки в характері діяльності організацій, при яких змінюються: робочі одиниці від

функціональних відділів до процесорних команд; характер робіт від орієнтації на прості завдання до багатовимірних; ролі людей від контрольованих працівників до наділених повноваженнями, методи підготовки до виконання роботи від професійного навчання до загального розвитку; критерії просування по службі від результатів до здібностей; цінності від захисних до продуктивних; менеджери від наглядачів до тренерів; організаційні структури: від ієрархічних до плоских; керівники: від обліковців результатів до лідерів, а також зміщуються акценти в критеріях оцінки роботи і компенсації за неї від діяльності до результатів [3, с. 67].

В умовах сьогодення організації прагнуть отримати максимальний ефект від взаємин із зовнішнім середовищем. Оцінка ефективності базується на виборі цінностей і визначенні орієнтації організації. Вона вимагає ув'язки власних інтересів з інтересами партнерів по бізнесу, а також приведення у відповідність соціально-культурної політики нормам і цінностям колективу і суспільства в цілому. Організації не є автономними, оскільки потребують ресурсів, включаючи гроші, матеріали, персонал і інформацію. Це залучає їх до постійної боротьби за автономію. «Взаємозалежність» з іншими організаціями лежить в наявності ресурсів і потреби в них. Визначити, наскільки організація залежна, можна, враховуючи наступні умови: по-перше, важливість ресурсів, тобто комбінація величини цих ресурсів і їх критичності; по-друге, наскільки вільно контролюючі ці ресурси можуть вільно розпоряджатися їх розподілом і використанням; по-третє, в якому ступені ті, хто контролюють ресурси, мають на них монополію.

Таким чином, перехід української економіки до ринкових форм господарювання привів до зміни місця і ролі традиційних методів управління, які з глобально загальних, перетворилися на локально обмежені інструменти господарювання. Це стосується, перш за все, загального набору інструментів адміністративно-командного управління, що втратили свою колишню дію і право вторгнення в практику ринкового господарювання.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г. Кадровий менеджмент : навч. посіб. / В. Г. Воронкова. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 192 с.
2. Євтушевський В. А. Основи корпоративного управління : навч. посіб. / В. А. Євтушевський. – К. : Знання-Прес, 2002. – 317 с.
3. Кибанов А. Основи управління персоналом : ученик / А. Кибанов. – М. : Инфра-М, 2002. – 304 с.
4. Мартиненко М. М. Основи менеджменту : підручник / М. М. Мартиненко. – К. : Каравела. 2005. – 496 с.
5. Холл Р. Х. Организации: структуры, процессы, результаты / Р. Х. Холл. – СПб. : Питер, 2001. – 512 с.

ФОМЕНОК АННА ГЕННАДЬЕВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Термин «Электронное правительство» появился в США в 90-е гг. XX века. Данная концепция пришла из бизнеса, где она изначально была

связана с рассмотрением граждан как клиентов. В настоящее время концепция изменилась и предлагается рассматривать граждан и правительство как партнеров при активном участии общественности в принятии политических решений.

Всемирный банк определил «Электронное правительство» как «информационные технологии, применяемые для того, чтобы изменить отношения граждан, предприятий и других ветвей власти... для лучшего предоставления государственных услуг гражданам, улучшенного взаимодействия с промышленностью и бизнесом, расширения прав граждан и обеспечения возможностей путем доступа к информации, более эффективного государственного управления, снижения коррупции, повышения прозрачности, большего удобства, роста доходов и сокращения расходов». То есть электронное правительство предполагает не только компьютеризацию системы государственного управления, но и также применение ИТ-технологий с целью повышения его качества в различных областях путем изменения характера политики и отношений между госорганами и обществом.

Неудачи развивающихся стран и стран с «формирующимся рынком» реализации «Электронного правительства» вызваны недостатком финансирования и компетентных кадров, противоречиями между частным и государственным секторами, неготовностью властей автоматизировать значительную часть бюрократических функций, обеспечить прозрачность своей деятельности и нежелание допустить реального участия населения в принятии важных для общества решений.

Законодательство Республики Беларусь определяет «Электронное правительство» как «внедрение ИКТ в деятельность органов государственного управления с целью повышения качества их деятельности». Программа «Электронная Беларусь», действовавшая в 2003-2005 гг., предполагала реализацию проектов, обеспечивающих взаимодействие между автоматизированными информационными сетями государственных органов, создание основы единой информационной инфраструктуры для государственных органов, формирование единого национального информационного ресурса [1]. В результате программы все госорганы внедрили автоматизированные системы и приобрели навык работы с ними.

Дальнейшее развитие «Электронного правительства» происходило в рамках подпрограммы «Национальной программы ускоренного развития услуг в сфере информационно-коммуникационных технологий на 2011-2015 годы», которая была разработана на основании Стратегии развития информационного общества в Республике Беларусь на период до 2015 года, которая в свою очередь базировалась на законодательных актах Республики Беларусь, международных принципах, установленных Уставом ООН, решениями Всемирной встречи на высшем уровне по вопросам информационного общества (Женева, 2003; Тунис, 2005).

Результатом программы явилось внедрение электронных сервисов налогового администрирования, развитие системы электронных торгов в госзакупках, стало общей практикой размещение на официальных сайтах проектов нормативных актов для общественного обсуждения. По итогам 2016 года индекс готовности к электронному правительству Республики Беларусь составил 0,662, что соответствует 49 месту в рейтинге. В аналогичном рейтинге за 2014 год наша страна занимала 55 место, т.е. продвинулась вверх на 6 позиций.

С 2 апреля 2016 года преемником ранних программ явилась

Государственная программа развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 гг., утвержденная постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 23.03.2016 г. № 235.

Ее целью является совершенствование условий, содействующих трансформации сфер человеческой деятельности под воздействием ИКТ, включая формирование цифровой экономики, развитие информационного общества и совершенствование электронного правительства.

Для достижения поставленной цели предусматривается решение следующих задач:

– дальнейшее развитие национальной ИКИ, а также услуг, предоставляемых на ее основе, с учетом целей развития ИКТ, определенных на будущий период Международным союзом электросвязи (далее – МСЭ) в Концепции «Соединим к 2020 году», которая освещает роль ИКТ как одной из движущих сил социального, экономического и экологически устойчивого роста и развития (Резолюция 200, Пусан, 2014). Эту задачу предусматривается решить путем реализации подпрограммы 1 «Информационно-коммуникационная инфраструктура»;

– внедрение технологий электронного правительства и развитие инфраструктуры информатизации (будет осуществлено путем выполнения подпрограммы 2 «Инфраструктура информатизации»);

– трансформация бизнес-процессов посредством ИКТ во всех сферах жизнедеятельности современного общества (планируется выполнить посредством реализации подпрограммы 3 «Цифровая трансформация»).

Индикатором успешности реализации Государственной программы станет повышение к 2020 году позиций Республики Беларусь в рейтинге по индексу готовности к электронному правительству Организации Объединенных Наций и рейтинге по индексу развития информационно-телекоммуникационных технологий в соответствии с классификацией МСЭ.

Кроме того, в текущей пятилетке предполагается реализовать предоставление государственных услуг и осуществление административных процедур в электронном виде [2].

15 ноября 2017 года Беларусь подтвердила статус регионального лидера в развитии информационно-коммуникационных технологий и сохранила позиции в мировом рейтинге Международного союза электросвязи. Международный союз электросвязи опубликовал ежегодный отчет Measuring Information Society Report, дающий оценку развития ИКТ в государствах – членах союза. Беларусь, как и в предыдущем отчете 2016 года, занимает 32-ю позицию и является лидером по развитию ИКТ в регионе СНГ. Беларусь в рейтинге опережает и ряд европейских стран – Литву, Латвию, Чехию, Италию, Польшу. По сравнению с прошлым годом Беларуси удалось добиться прогресса по субиндексу доступа к ИКТ (+3 позиции), субиндексу использования ИКТ (+2 позиции), а также сохранить позиции в числе мировых лидеров по уровню развития человеческого потенциала (5-е место). В отчете отмечается, что благодаря продуманной и поступательной политике в Беларуси создана развитая инфраструктура, позволяющая оказывать населению качественные и доступные услуги фиксированного и мобильного широкополосного доступа в интернет. По прогнозам Международного союза электросвязи, успешная реализация государственной программы по развитию цифровой экономики и информационного общества позволит закрепить и улучшить позицию Беларуси в рейтинге МСЭ за счет дальнейшего развертывания сетей LTE в регионах страны, развития оптоволоконных сетей,

спутниковой связи, цифрового телевидения и облачных технологий. Согласно отчету регион СНГ по среднему значению индекса развития информационно-коммуникационной инфраструктуры занимает второе место среди шести географических регионов МСЭ, уступая Европе и опережая Американский регион, Африку, арабские страны и Азиатско-Тихоокеанский регион.

Таким образом, е-правительство в Республике Беларусь развивается и совершенствуется.

Успешным образцом реализации «Электронного правительства» является Южная Корея. Основным направлением развития электронного Правительства в этой стране являются мобильные технологии. Совершенствовать предоставление государственных услуг в Республике Беларусь возможно с помощью мобильных устройств, позволяющих снизить «цифровой разрыв» между гражданами. В Южной Корее их называют идеальной средой доставки данных пользователям из-за доступности любого гражданина с разным уровнем компьютерных знаний к использованию мобильных устройств [3].

Список использованной литературы:

1. Государственная программа «Электронная Беларусь». – Режим доступа : www.nces.by/wp-content/uploads/2014/10/progr-elektr-belarus.doc.

2. Программа социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/program_ek2016-2020.

3. Электронное правительство в Южной Корее. – Режим доступа : www.elgov.ucoz.ru/index/ehlektronnoe_pravitelstvo_v_juzhnoj_koree/0-9.

ХАШИЄВА ЛЮБОВ ВАСАМБЕКІВНА

*к. держ. упр., докторант кафедри політології та філософії
ХарРІДУ НАДУ при Президентіві України*

КОНЦЕПТ ІДЕНТИЧНОСТІ В НАУЦІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Осмишуючи соціально-політичні зміни та можливі сценарії майбутнього розвитку сучасного світу, наука державного управління звертається сьогодні до категорії ідентичності. Ще декілька десятиліть тому це поняття було «власністю» психології, соціології та соціальної антропології. Сьогодні концептуалізація ідентичності посідає помітне місце в арсеналі інструментів державно-управлінського аналізу.

У більшому ступені таке збільшення категоріального апарата державно-управлінської науки пояснюється розширенням наукового знання щодо публічного управління, політики та предметного поля досліджень самого поняття «політичного». У фокусі уваги дослідників політики ХХ ст. опинилися політичні партії, вибори, та інші форми політичної участі, держава та інші політичні інститути, політичні системи та режими, еволюція масової свідомості, політичні ідеї та ідеології, групи інтересів та інші суб'єкти політичного процесу, механізми прийняття політичних рішень та публічна політика.

Увага до мотивації діяльності суб'єктів суспільних змін вводить у предметне поле знань про державу і політику їхнє суб'єктивне сприйняття та проєкцію такого сприйняття у політичну дію. Загальний вектор розвитку таких досліджень можна позначити як аналіз соціокультурних засад

політичного процесу. Утвердження щодо того, що «культура має значення» [2], стало сьогодні аксіомою для значної та швидко зростаючої частини інтелектуальної спільноти, що займається вивченням суспільних процесів. Однак сама людина як суб'єкт політичної дії та її відносини з соціальними структурами різного рівня часто залишаються за межами політичного аналізу. По відношенню до концептуалізації політичних змін та прогнозуванню можливих сценаріїв їх динаміки йдеться, в першу чергу, про необхідність розробки та впровадження категорій та інструментарію, які дозволили б виявити механізми впливу ціннісних орієнтацій на еволюцію соціальних та, зокрема, політичних інститутів. Таким концептом, який запропонував наприкінці минулого століття пояснення взаємозалежності інституціональної структури суспільства, політичної свідомості та поведінки, стала політична культура [4].

З іншого боку, пошуки підходів до концептуалізації політичної свідомості (через категорії ментальності та менталітету, картин світу, архетипів та інших перенесених із суміжних наукових дисциплін понять) і її впливу на політичний процес, у т.ч. на процеси державотворення, поставили питання щодо необхідності брати до уваги не лише раціональну, але й емоційну складову поведінки людини в публічній сфері, враховувати психологічні мотиви політичного вибору і його культурні (у широкому сенсі) основи. Зіштовхнувшись із завданням концептуалізації синтезу ціннісних, емоційних і раціонально мотивованих основ політичної дії на рівні індивідуальному, груповому та соціоетальному, державно управлінська наука звернулася до концепту ідентичності.

На актуальності проблеми «співвідношення об'єктивного та суб'єктивного у житті та розвитку суспільства» та на ролі психології у структуруванні політичної поведінки наголошували численні науковці. Так, аналізуючи механізми екстраполяції масових потреб у політичну сферу, Г. Ділінґський виявив такий механізм у «макрогруповій або середовищній ідентифікації», під впливом якої «складаються політичні уподобання». «Ідентифікація індивіда з великою соціальною групою є в будь-якій спільноті потужним фактором політичного вибору. Ця ідентифікація сходить до однієї з фундаментальних особливостей людської психології – потреби індивіда до виділення зі всієї маси людських істот – у своєму власному «я», але й у своєму «ми», у приналежності до певного соціального середовища» [1].

Дійсно, вектор розвитку всіх без виключення спільнот – суб'єктів суспільних відносин – визначає колективна ідентичність їх членів – комплекс уявлень, утворюючих узгоджену солідарну мотивацію індивідуальної та групової поведінки. Сукупність уявлень людини щодо свого місця в суспільстві, тих цінностей та поведінкових моделей, які затверджуються на основі співвіднесення себе з суспільно значущими культурними орієнтирами та рольовими функціями у публічній сфері, з соціальними інститутами та відносинами, формує соціальну ідентичність. Найважливішими референтними групами соціальної самоідентифікації індивіда виявляються «великі спільноти» – соціальна група, професійне середовище, релігійна община, етнос, нація, цивілізація. Широкий вибір потенційно значущих для сучасної людини систем орієнтирів, пов'язаний з розвитком інформаційного суспільства, визначає дробність соціальної ідентичності, актуалізуючи то одну, то іншу її складову. Динаміка ідентичності, що трансформується, сама задає вектор соціальних змін [3]. Процес соціальної самоідентифікації відіграє основну роль у формуванні мотивації діяльності людей, в об'єднанні їхніх

зусиль для соціальної творчості та вирішення суспільно значущих завдань, у стабільному розвитку суспільства та інститутів, що забезпечують його життєдіяльність. Це визначає значення концепту соціальної та соціокультурної ідентичності для наукового осмислення ресурсів суспільного розвитку взагалі, та чинників сучасного державотворення, зокрема.

Маючи на увазі співвідношення громадян з політичними інститутами та їх залучення до політико-інституціональної взаємодії в межах політичної спільноти, можна говорити про формування політичної ідентичності. Вона спирається на самоідентифікацію з виступаючими від імені громадян політичними спільнотами та структурами, що їх представляють, і з різними формами об'єднань учасників політичного процесу – партіями, масовими рухами, групами інтересів. Політична ідентичність індивіда утверджується в ході співвіднесення власних уявлень щодо пріоритетів суспільного розвитку з дійними орієнтирами та цілями політичних акторів. Такий вибір закріплюється засобами символічної політики, яка виробляє іміджі, знаки й ритуали, що поділяються членами групи, створюючи впізнавані символічні опори політичної ідентичності великих спільнот.

У громадянській ідентичності поєднуються мікрорівень (ідентичність індивіда як громадянина – члена політичної нації) та макрорівень (ідентичність державної спільноти, що підтримує інституціональні основи політичної нації та забезпечує реалізацію громадянських прав через суспільні інститути). У той же час у понятті «громадянська ідентичність» закладено і нормативний зміст, що передбачає, окрім цілковито правового статусу, і повноту співвіднесення громадянина себе з державно-політичною спільнотою. Воно наповнює громадянську ідентичність емоційними смислами та може трансформуватися у політичну дію. Таким чином, у сформованій сучасній політій громадянська ідентичність, яка виступає основою політичного самовизначення індивіда, структурує ідентичність політичну.

У спільнотах, які переживають процеси інституціональної трансформації, укоріненість елементів несучасної політичної ідентичності ускладнює формування її громадянських підвалин. Їх підміняють етноконфесійні, кланові, кастові та інші групові форми квазіполітичної самоідентифікації. У процесі адаптації традиціоналістських структур до сучасності виникають гібридні ідентичності, які можуть стати як джерелом модернізації, так і фактором демодернізації та дезінтеграції державного утворення. Орієнтація на розвиток політичної та економічної еліти країни, її ідентичність стає в цих умовах ключовим фактором, який задає вектор відповідної динаміки.

Концептуалізація соціокультурної та політичної ідентичності стає однією з основ для розвитку нового напрямку міждисциплінарних досліджень – соціокультурних досліджень публічної політики та управління. Йдеться про аналіз соціокультурних основ суспільних процесів і, зокрема, політичних змін та акторів таких змін. Розробка наукового інструментарію їх вивчення може стати вагомим внеском у розвиток такого ключового для людини, суспільства та держави джерела зниження порогу ризиків розвитку, як соціальне та політичне прогнозування. А у відношенні до предметного поля державно-управлінської науки – збагатити її інструментарієм аналізу політичної динаміки сучасного світу на основі розуміння мотивації суб'єктів політичного процесу й механізмів їх взаємодії, об'єктивно оцінити ризики та виявити нові джерела суспільного розвитку у XXI ст.

Список використаних джерел:

1. Дилигенский Г. Г. Социально-политическая психология / Г. Г. Дилигенский. – М. : Институт «Открытое общество», 1994. – Режим доступа : www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/dilig/index.php.
2. Culture matters. How Values Shape Human Progress / L. E. Harrison, S. P. Huntington (eds.). – N. Y. : Basic Books, 2000. – 348 p.
3. Giddens A. Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age / A. Giddens. – Cambridge : Polity Press, 1991. – 150 p.
4. The Civic Culture Revisited / G. Almond, S. Verba (eds.). – Boston, MA. : Little, Brown and Company, 1980. – 137 p.

ШАПОВАЛОВА ІРИНА БОРИСІВНА

*аспірант кафедри державного управління
ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ДЖЕРЕЛА ТА ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ЗАСАДАХ ПРАВ ЛЮДИНИ

На глобальному рівні еволюція реформ державного управління базується на трьох основних інтелектуальних потоках. По-перше, концепція «Нового державного управління», на основі якої уряди англосаксонських країн, зокрема Великобританії, Нової Зеландії, Австралії, США та Канади, від початку 1980-х рр. упроваджували широкомасштабні програми реформ. У результаті були запропоновані, як модель, так і досвід оптимізації діючої системи управління [1]. Водночас, поширення даної моделі в інших країнах, що тільки почали демократичні реформи, розглядався як певна нова спроба колонізації адміністрації, скерованої на розвиток за західним стандартизованим підходом до публічного управління. В основі останнього лежали принципи клієнтської орієнтації сервісної держави, децентралізація, відокремлення політичних процесів від адміністрування в її реалізації та використання приватних партнерів для надання послуг.

По-друге, реформи структурної перебудови, проведені в середині 1980-х рр. з метою реформування державного управління, зосереджувались на зменшенні загальних витрат уряду, в основному шляхом приватизації державних підприємств, зменшення розміру оплати праці, приведення державних витрат до стабільних рівнів та вивільнення ресурсів для більш продуктивних сфер народного господарства з користю для економіки. Проте більшість реформ у державному секторі тоді зазнали значного опору, зокрема і тому, що у багатьох країнах державний сектор був основним джерелом офіційної зайнятості, а реалізація будь-яких змін за таких умов рідко буває успішною.

По-третє, перехід від централізованого планування до ринкової конкурентної економіки та від однопартійних систем до багатопартійних демократій після розвалу Радянського Союзу переконав уряди колишніх соціалістичних країн переорієнтувати свої економіки на ринкові принципи, що суттєво пов'язані з політичними реформами. У 1990-і рр. цей перехід торкнувся значної кількості економік, особливо в країнах Центральної та Східної Європи, а також і в країнах Південно-Східної Азії. Відбулася також і відповідна переорієнтація національних систем державного управління.

Наслідки реформ кінця ХХ ст. у європейських країнах різного рівня

економічного розвитку передбачувано мали неоднозначні результати. Незважаючи на впливові неоліберальні аргументи 1980-х та 1990-х рр., спрямовані на звуження сфери впливу й відповідальності держави, актуальні опитування серед населення показують, що громадяни хочуть, щоб державні інституції, які є демократичними й ефективними у використанні державних ресурсів, у забезпеченні суспільних благ, сильними і здатними встояти перед потужними глобальними впливами, залишалися лідерами суспільного розвитку. Держава та державна адміністрація стимулювали соціальний та економічний розвиток у напрямку забезпечення справедливого розподілу можливостей, стійкого управління ресурсами та справедливого доступу до можливостей у політичній, економічній, соціальній і культурній сферах.

Державна адміністрація, сформована на основі відбору за професійними компетенціями та досвідом практичної роботи, як правило, більш дієва та конструктивна, ніж та, що є результатом вільних виборів чи призначається згори за родинними чи особистими мотивами. Наприклад, у постконфліктних країнах, та країнах демократичного транзиту нерозвинені приватні сектори переважно зацікавлені в тому, щоб державна адміністрація відігравала більш важливу роль у наданні послуг та забезпеченні необхідної економічної інфраструктури. У цьому контексті, створення безпартійної державної служби є життєво важливим для демократії, оскільки тільки в такий спосіб можливо добитися мирного й урядованого політичного правонаступництва, а отже, справжнього плюралізму [2].

Таким чином, управління державним сектором останнім часом все більше асоціюється з оптимізацією функціонування державних інститутів і скороченням витрат на державну службу. Оптимізація державних інститутів має наслідком підвищення ефективності державного управління і супроводжується:

- по-перше, звільненням більшого обсягу ресурсів у бідних країнах для досягнення цілей соціально-економічного розвитку;
- по-друге, збільшенням прозорості й, як наслідок, викоріненням корупції;
- по-третє, підвищенням ролі та значення державної адміністрації, що відповідає потребам громадян, особливо жінок та маргіналізованих осіб, для забезпечення сталого розвитку територій.

Водночас, увесь комплекс заходів повинен включати зміцнення динамічних партнерських відносин з громадянським суспільством та приватним сектором, підвищення якості надання послуг, підвищення соціальної відповідальності та забезпечення широкої участі громадян у процесі прийняття рішень та зворотного зв'язку з діяльністю державних служб. Підвищення відповідальності державних установ є ключовим елементом досягнення добробуту і процвітання народів і невід'ємною особливістю стратегій урядів, які визнають дефіцит демократії.

Розвиток концепції управління в сучасних умовах, і як здійснення демократичних свобод на національному та глобальному рівнях управління глибоко пов'язаний із реалізацією завдань стійкого людського розвитку, обов'язковою умовою досягнення якого є захист прав та свобод людини. Для державних інституцій найбільш важливим у цьому контексті є не тільки і не стільки забезпечення і захист прав людини, скільки забезпечення їх непорушення саме державними органами. Така постановка питання вимагає зміни парадигми державного управління та зміни суспільного мислення з акцентом на правову основу функціонування суспільства і влади та

демократизацію останньої [3]. Адже корупція, як іржа, роз'їдає владні інституції в усіх гілках влади, на всіх рівнях управління, практично у всіх країнах, тільки у різному обсязі. Логічний ланцюг демонструє взаємозалежність: антикорупційні заходи на основі забезпечення права на доступ до інформації, прозорості та відповідальності управлінських практик і забезпечення права участі в них і права вибору для кожного громадянина суттєво впливають і навіть обумовлюють ефективність державного управління. Своєю чергою, права людини можливо реалізувати тільки за умови ефективного врядування, що є важливою його гарантією. Основні компоненти підходу, заснованого на правах людини, можуть бути досягнуті лише за допомогою, зокрема, ефективної державної адміністрації. Йдеться саме про:

- участь громадськості та прозорість у процесі прийняття управлінських рішень: участь в управлінському процесі, як і в процесах розвитку на загал, є правом людини, що зобов'язує державу й інших учасників політичних та адміністративних дій створювати сприятливі умови для участі всіх зацікавлених сторін.

- недискримінацію як рівність перед законом та на особистісному рівні, що є ключовими складовими для розвитку суспільства та подолання бідності.

- посилення повноважень: забезпечення простим людям можливостей здійснювати свої права через використання таких інструментів, як юридичні та політичні дії.

- підзвітність суб'єктів, які здійснюють владні повноваження: державні та приватні установи, суб'єкти підприємництва повинні бути відповідальними перед громадськістю, особливо по відношенню до бідних людей, зокрема, що стосується заохочення, захисту та дотримання прав людини та відповідальності за їх порушення.

Оскільки підхід, що ґрунтується на правах людини, спрямований на розвиток не лише можливостей вимагати та здійснювати свої права для їх носіїв, але й обов'язків влади виконувати зобов'язання забезпечення та захисту прав людини. Це посилює тиск на державну адміністрацію, спрямований на надання допомоги бідним та маргіналізованим групам населення, інтереси яких теж повинні бути в центрі політики та стратегій розвитку.

Список використаних джерел:

1. UNDP Good Governance and Sustainable Human Development. – Governance for Sustainable Human Development. A UNDP Policy Document. 2002. – Access mode : www.magnet.undp.org.

2. Novak-Kalyayeva L. Imperatywy praw człowieka w zarządzaniu publicznym: problemy krajów demokratycznego tranzytu / L. Novak-Kalyayeva // Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. Aksjologia – instytucje – nowe wyzwania – praktyka. T. 1 / Redakcja naukowa Jerzy Jaskiernia, Kamil Spryszak. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek. – 2017. – 486 s. – S. 212 – 230.

3. Кнут Д. Искусство программирования / Д. Кнут. – М. : Вильямс, 2007. – Т. 3. Сортировка и поиск. – 824 с.

**ПОВЫШЕНИЕ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕРСОНАЛА
В ОРГАНИЗАЦИЯХ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА
КАК ОСНОВА УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНОГО
РАЗВИТИЯ СОТРУДНИКОВ**

Агропромышленный комплекс с каждым годом предъявляет всё более высокие требования к специалистам и руководителям, которые трудятся в данном секторе экономики. Есть самая прямая взаимосвязь между высококвалифицированными специалистами и конкурентоспособностью организаций агропромышленного комплекса. Но также не стоит забывать и об учёте всех социально-психологических особенностей сотрудника. Получается, что самое важное, чтобы сотрудник мог развиваться и повышать свою квалификацию и при этом его должна максимально устраивать социальная среда, в которой он трудится. Социальная среда органически взаимосвязана с технической и экономической сторонами функционирования организации, составляет вместе с ними единое целое. Всегда, а на современном этапе развития общества особенно, успешная деятельность любой организации зависит от высокой результативности совместного труда занятых в ней работников, от их квалификации, профессиональной подготовки и уровня образования, от того, насколько условия труда и быта благоприятствуют удовлетворению потребностей персонала. Следует понимать, что тщательный отбор сотрудников не гарантирует их эффективную работу. Даже сотрудники с высоким потенциалом не могут выполнять свою работу, если они не знают, что делать или как это делать. Поэтому каждый руководитель должен знать, как ориентировать и совершенствовать кадры предприятий и при этом не должны страдать условия труда сотрудника [1, с. 243 – 245].

С каждым годом возрастает количество руководителей, которые понимают особую важность социальной среды, ведь этот фактор становится одним из самых решающих в повышении эффективности деятельности организаций. Из этого следует, что отправной точкой является забота о персонале каждого предприятия. Таким образом государством должны быть разработаны условия для подготовки работников АПК с последующим непрерывным развитием каждого из них будь это специалист или руководитель без потери хороших условий труда, а наоборот их улучшения. Нужно уметь совмещать эти два наиважнейших элемента вместе. Это является наиглавнейшим значением, выставленным на первое место, возрастание роли кадров является характерной чертой и тенденцией во всем мире.

Ранее преимущество агропромышленных организаций всегда было взаимосвязано с их техническим оснащением, обладанием новейшим оборудованием и новейшими технологиями производства, кроме этого в настоящее время на первый план выходит персонал предприятий, а именно сотрудники, обладающие высочайшим уровнем квалификации при высочайшем уровне социального развития организации. Повышение квалификации работников напрямую влияет на эффективность организаций, ведь только имея высококвалифицированных сотрудников, которые полностью удовлетворены социальными благами организации, только тогда

предприятие сможет достичь всех поставленных целей. Эти социальные блага могут быть даны как молодым сотрудникам и персоналу, который ушёл на пенсию из данной организации предприятие, так и членам семьи сотрудника.

Совершенствование кадровой политики в организациях агропромышленного комплекса представляет пользу как для самих предприятий, так и для государства в целом. В программе социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 гг. в целях обеспечения потребности агропромышленного комплекса в сотрудниках предстоит решить задачи по совершенствованию национальной системы квалификаций, развитию профессиональной мобильности кадров путем внедрения механизмов опережающей переподготовки и повышения квалификации в сочетании программ и множество мероприятий, которые будут решать проблемы улучшения труда сотрудников их медицинского обслуживания, безопасности труда.

На данный момент в Республике Беларусь существенным фактором, который можно считать основой благоприятной динамики экономико-социальной системы, представляет собой действенное улучшение кадрового потенциала, создание благоприятных условий труда, потому что в современных условиях именно персонал является наиболее важным и конкурентоспособным преимуществом отечественных субъектов.

Совершенствование персонала и условий труда этого персонала существенно увеличивает эффективность деятельности сельскохозяйственных предприятий Республики Беларусь. Развитие кадрового потенциала сельскохозяйственных организаций – это главнейшая функция управления, потому что собственно люди и обеспечивают эффективность использования всех ресурсов, а как вывод конкурентоспособность сельскохозяйственных предприятий зависит напрямую от них. Кадровая политика Республики Беларусь нацелена на улучшение мероприятий, которые проводятся для совершенствования потенциала сотрудников, для создания благоприятных условий труда, его дальнейшее облегчение способствуют, с одной стороны, сохранению здоровья трудящихся, совершенствованию их трудовых навыков, а, с другой – повышению работоспособности и производительности труда, снижению текучести кадров и улучшению дисциплины на производстве.

Если рассматривать государственную кадровую политику Республики Беларусь в АПК можно сделать ряд улучшений. Нужно правильно построить программы социального развития в организациях, чтобы сотрудники понимали, что при повышении их квалификации, усердной работы в организации и роста их по карьерной лестнице их социальные пакеты будут увеличиваться и организация позаботится о социальных нуждах сотрудника:

Учёба за счёт организации (это как второе высшее образование, также это могут быть всевозможные курсы);

– предоставление собственного кабинета, автомобиля, персонала, непосредственно подчиняющегося руководителю (секретарь-референт);

– программа льгот кредитов, предоставления жилья от организации;

– гибкие графики работников;

– страхование в частных лечебных клиниках, распространяющееся на всю семью.

Список использованной литературы:

1. Dessler G. Human Resource Management / G. Dessler – Florida International University : Prentice Hall, 2012. – 718 p.

2. Гарнык Б. В. Направления совершенствования государственной

кадровой политики в агропромышленном комплексе : автореф. дис... канд. эконом. наук : 08.00.05 / Б. В. Гарнык ; Негосударственное некоммерческое образовательное учреждение «Московский гуманитарный университет». – М., 2007. – 4 с.

3. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 г. / Нац. комис. по устойчивому развитию Респ. Беларусь ; редкол.: Л. М. Александрович [и др.]. – Минск : Юнипак, 2017. – 148 с.

ШЛЯХОВА АНАСТАСИЯ АЛЕКСЕЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Проблематика ответственности власти за свою работу является одним из важнейших приоритетов развития современного государства и общества.

Многие управленческие решения порождают действия, от которых зависит судьба всего общества, населения, территории, социальной группы лиц.

Сам термин «ответственность власти» имеет несколько трактовок. Одно из самых распространенных определений ответственности – это ответственность власти перед народом как политический принцип, означающий, что лица, облеченные властными полномочиями, должны отвечать за последствия своих действий.

От открытости власти, значительного доверия населения в конечном итоге будет зависеть инвестиционная привлекательность, которая приведет к росту социально-экономических показателей города, страны.

Ответственность – свойство личности, и это личностное качество должно найти нормативное признание как профессиональное качество управленца. Здесь стоит особо подчеркнуть, что понятие «нести ответственность» (за исполнение функций субъекта власти и управления) не должно рождать в нашем сознании образ «преступления и наказания», оно характеризует скорее образ поощряемой деятельности.

Содержание ответственности (как установление особой связи между субъектами – ответственной зависимости) подлежит измерению, имеет меру [1, с. 531].

Мера ответственности связана с пониманием социальных последствий допущенного отклонения от законных норм. Она часто выражается понятиями «вина» (если виновен, следовательно, должен отвечать), причем вина устанавливает сам факт правонарушения, а мера выражает степень вины. Руководитель отвечает как за свои собственные решения, так и за действия подчиненных ему сотрудников.

В статье 56 Закона Республики Беларусь «О государственной службе» в Республике Беларусь описаны основания для ответственности государственного служащего. На государственного служащего возложены служебные обязанности. За превышение должностных полномочий, нарушение трудовой и исполнительской дисциплины, за несоблюдение

установленных законом ограничений, связанных с государственной службой, государственный служащий несет ответственность в соответствии с законодательством.

Виды ответственности: политическая, нравственная, юридическая.

Политическая ответственность наступает, как правило, за отклонение от согласованных политических программ, целей, решений. Политическую ответственность можно рассматривать по отношению не только к настоящему времени, но и в ретроспективе, когда оценку действиям тех или иных политиков дает история, или в перспективе, когда идет речь об ответственности перед будущими поколениями [2, с. 18].

В Конституции Республики Беларусь содержится в общих чертах механизм политической ответственности высших должностных лиц. Так, например, в статье 88 предусмотрена возможность смещения Президента в связи с совершением государственной измены или другого тяжкого преступления, статья 102 предусматривает лишение неприкосновенности депутатов Палаты представителей и членов Совета Республики при совершении ими преступления, статья 106 предусматривает право Президента принять решение об отставке Правительства.

Нравственная ответственность в государственном управлении нормативно не зафиксирована. Это показатель отношения человека к самому себе, к нормам морали. Если у власти находятся люди с двойной моралью: одна для имиджа, другая – для себя, то это чревато для общества опасными последствиями.

Юридическая ответственность следует в случае нарушения конкретных правовых норм. Она распространяется как на субъект, так и на объект управления и наступает в том случае, если произошло правонарушение, в результате чего были ущемлены права и интересы других граждан [2, с. 18].

Виды юридической ответственности: дисциплинарная, административная и уголовная. Каждый вид ответственности отличается санкцией и порядком ее применения.

Дисциплинарная ответственность связана с нарушением правил (норм) труда, трудового распорядка и исполнения государственной должности.

В Законе о «Государственной службе в Республике Беларусь» в статье 57 определена дисциплинарная ответственность государственных служащих.

Административная ответственность связана с административными проступками.

Административная ответственность – это меры официального государственного осуждения и принуждения в виде административных взысканий, применяемых за совершение административных правонарушений.

Уголовная ответственность применяется исключительно судом на основе уголовного и уголовно-процессуального законодательства, а исполнением наказаний – специальными органами и государственными учреждениями в соответствии с уголовно-исполнительным законодательством.

Структура правового обеспечения государственного управления должна быть такой, чтобы каждому из элементов государственного управления была придана та юридическая форма, которая соответствует его сущности, предназначению и обеспечивает его эффективную реализацию [3, с. 239].

В настоящее время отечественными и зарубежными авторами ведется активная полемика о необходимости акцентуации процесса установления и распределения ответственности как важного компонента управления. Необходимо установить прямую зависимость ответственности госслужащего

за причинений ущерб в результате принятого управленческого решения.

Помимо этого, многие управленческие решения и действия порождают глубокие социальные последствия, а порой – определяют судьбы миллионов людей. В связи с этим необходимо формировать нравственную ответственность государственных служащих. Недопустимо грубое поведение, неуважение к подчиненным, окружающим, проявление властного, командного стиля работы. Следовательно, необходимо формирование профессиональной этики государственных служащих.

Реализация механизмов ответственности властных структур в свою очередь будет способствовать стремлению людей не только к подчинению власти, но и к самоорганизации, собственной ответственности.

Следует отметить, что основная цель ответственности государственных служащих – следование закону и соизмерение каждого шага деятельности со своей гражданской совестью. До тех пор, пока данная цель не будет достигнута, должен действовать правовой институт персональной ответственности, который воспитывал бы в служащих стремление жить в гармонии с людьми, не посягая на их свободу, честь и достоинство.

Список использованной литературы:

1. Глазунова Н. И. Система государственного управления / Н. И. Глазунова. – М., 2003. – 551 с.
2. Теория и методология государственного управления / Н. Б. Антонова, Л. М. Захарова, Л. С. Вечер. – 3-е изд., доп. – Мн. : Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь, 2005. – 231 с.
3. Князев С. Н. Основы государственного управления РБ, конспект лекций / С. Н. Князев, Н. Б. Антонова. – Минск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2006. – 326 с.
4. О государственной службе в Республике Беларусь : закон Республики Беларусь от 14 июня 2003 г. № 204-З. – Режим доступа : www.parvo.by/.
5. Конституция Республики Беларусь. – Режим доступа : www.parvo.by.

ШОСТАК ІННА ВОЛОДИМИРІВНА

к. е. н., провідний науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Економічне зростання держави як результативний показник економічного та соціального розвитку все більше оцінюється за критеріями, що відображають якість життя людей. Соціальний розвиток характеризує усю сукупність економічних, соціальних, політичних і духовних процесів, наслідком яких є якісні перетворення в суспільстві. Він визначає соціальні зміни у всіх підсистемах суспільства, як соціальної системи. Соціальний розвиток є наслідком взаємодії великої сукупності соціальних процесів, основою яких є цілеспрямована діяльність людей як суб'єктів цих процесів. Загальний механізм соціального розвитку у зазначеному контексті полягає у виникненні завдяки цій діяльності нових потреб та інтересів у різних соціальних суб'єктів та пошуку можливостей їх задоволення. Нові потреби та інтереси з'являються як наслідок суспільної (духовної, економічної,

соціальної, політичної) діяльності людей [1].

Соціальний розвиток визначається як здатність суспільства задовольняти основні потреби своїх громадян, створювати будівельні блоки, що дозволяють громадянам поліпшити своє життя, а також створювати умови для окремих осіб і громад для реалізації їхнього потенціалу.

Індекс соціального розвитку – це цілісна оцінка соціального розвитку країни незалежно від економічних чинників. Індекс складається з показників навколишнього середовища та соціального розвитку, що об'єднані у три напрями соціального прогресу: базові людські потреби, добробут та можливості. Індекс соціального розвитку 2017 року охоплює дані 128 країн за 50 показниками, що становить 98 % усього населення світу. Він органічно доповнює показник ВВП та інші економічні індикатори для окреслення більш цілісного уявлення про загальну продуктивність країни [2].

За результатами глобального дослідження «Індекс соціального розвитку», розробленого американською неурядовою організацією Social Progress Imperative за підтримки Deloitт, Україна (\$7 457 ВВП на душу населення) займає 64 позицію за рівнем життя серед 128 країн світу. Індекс визначає рейтинги країн на базі показників, що мають безпосередній вплив на якість життя людей. Результати Індексу соціального розвитку 2017 свідчать про те, що країни досягають суттєво різного соціального прогресу навіть за однакового рівня ВВП на душу населення. Зокрема, країна з високим рівнем ВВП може мати дуже гарний рівень соціального розвитку за всіма показниками, проте розвиватися гірше країн з таким самим доходом, і навпаки [2].

Результати цього річного дослідження свідчать про таке: по-перше, є безперечний та вагомий зв'язок між Індексом соціального розвитку 2017 та ВВП на душу населення; по-друге, зв'язок між економічним та соціальним розвитком не є прямо пропорційним. У країн з нижчим доходом невеликі зміни у ВВП на душу населення супроводжуються значними досягненнями у соціальному розвитку. Коли ж країни досягають високого рівня доходу, динаміка розвитку уповільнюється [2].

Однією з головних рушійних сил розвитку виробництва і суспільства нині є інноваційна діяльність. Інновації сприймаються як засіб прискореного розвитку не тільки підприємств, а й галузей, регіонів, країн. Інновації проявляються не тільки як нові продукти, послуги або технологічні процеси, а й охоплюють також і соціальну сферу, стратегії і бізнес-моделі, що забезпечують фінансові та інші переваги. Інновації є двигуном економічного прогресу і покликані сприяти поліпшенню добробуту різних груп суспільства. Однак за певних умов інновації можуть також посилювати соціальну нерівність та ізоляцію, саме тому все більш актуальним стає питання про інклюзивні інновації.

Під інклюзивними інноваціями розуміють створення і виведення на ринок нових якісних продуктів або послуг, які розроблені для і/або тих, хто позбавлений гідного рівня життя. Такі інновації покликані поліпшити існування «виключених» груп людей, забезпечити їх більш повноцінне включення в життя суспільства.

Інклюзія полягає в адаптації системи до потреб людини. У ній усі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання позитивного результату за рівних можливостей [5]. У рамках інклюзивної моделі люди адаптуються, змінюються, враховуючи і задовольняючи потреби кожного члена суспільства. Концепція інклюзивного соціального розвитку передбачає,

що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливість, щоб задовольнити свої потреби. Інклюзивне зростання економіки є багатofакторним і багаторівневим процесом, основою якого є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів у контексті гуманного розвитку суспільства.

Можна виділити такі типи соціально-економічного розвитку: сегрегація, інтеграція, екстракція, інклюзія [6, с. 20].

Таким чином, інклюзивні інновації є ключовим джерелом економічного зростання й соціального розвитку. Основною метою будь-якого інклюзивного проекту повинно бути залучення уразливих верств населення в роботу, інтеграція молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку в ринок праці, надання їм можливості одержання соціальної й економічної вигоди від участі в проєктах. Розвиток інклюзивних інновацій в Україні може стати важливим напрямком у забезпеченні зайнятості й скороченні безробіття серед малозабезпеченого населення.

Список використаних джерел:

1. Продіус О. І. Інклюзивні інновації в контексті соціальної відповідальності підприємства / О. І. Продіус // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 14, Ч. 2. – С. 84 – 88.

2. Індекс соціального розвитку. – Режим доступу : www.socialprogressindex.com.

3. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 3 (25). – С. 56 – 65.

4. Затонацька Т. Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи / Т. Г. Затонацька // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – Вип. 1 (28). – Т. 2. – С. 102 – 112.

5. Тараненко І. В. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності / І. В. Тараненко // Європейський вектор економічного розвитку. – 2013. – Вип. 1 (12). – С. 172 – 185.

6. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19 – 29.

ЩЕМЕЛЄВА ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств
факультета управління Інститута управленческих кадров
Академії управління при Президенті Республіки Беларусь*

ПОДХОДЫ К УСТАНОВЛЕНИЮ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ

Менеджмент процессов, протекающих на рынке собственности и в его секторах, осуществляют различные системы управления. С точки зрения теории систем управления, они характеризуются своими субъектами с их функциями, связями и отношениями. Государство, как регулятор, управляет

рынком собственности с помощью управляющих воздействий: экономических (налоговая, промышленная политика), финансовых (инвестиционно-кредитная, тарифная политика) и административных (законодательное, нормативное правовое обеспечение и др.) [1].

Если система управления замкнута, рынок собственности сбалансирован и эффективно управляется государством, то процессы на нем протекают стабильно (спрос \approx предложение). При малых «входных сигналах» рынок самостоятельно или с участием государства-регулятора обрабатывает их и также приходит в устойчивое состояние.

Однако, в сложившихся условиях национальной экономики Беларуси помимо функции регулятора государство выполняет и функцию собственника, реализуя права владения, распоряжения и пользования имуществом, принадлежащим Республике Беларусь (республиканская собственность) или ее регионам (местная собственность) [2; 3].

Формирование реальных схем управления собственностью, принадлежащей государству, следует осуществлять исходя из принципов эффективного менеджмента, используя базовые положения гражданского и хозяйственного законодательства. Практическая реализация этих принципов может одновременно служить своеобразной проверкой создаваемых механизмов управления, которые осуществляются в рамках единого замкнутого управленческого цикла, рисунок.

Одна из главных особенностей управления корпоративной собственностью (имуществом организации) заключается в том, что эта собственность отличается большим масштабом, затрудняющим реализацию оперативных управляющих воздействий собственника (государства) на принадлежащие ему объекты. Поэтому при управлении корпоративной собственностью государственных предприятий наиболее типичным является передача отдельных объектов конкретным юридическим или физическим лицам, что позволяет локализовать управляющие воздействия на них.

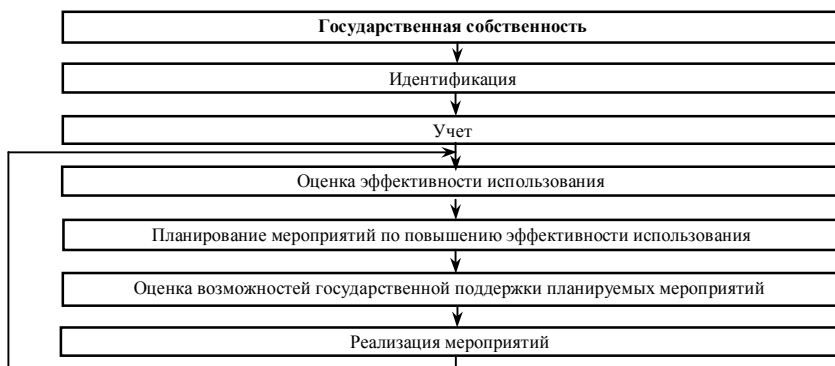

Рис. 1. Процесс управления государственной собственностью

Одна из главных задач управления корпоративной собственностью – обеспечить формирование предпосылок научно-технического развития в виде комплекса общеприменимых технологий, которые после их коммерческой адаптации могут создать стратегические конкурентные преимущества как непосредственно организации, так и государству-собственнику.

Управление объектами корпоративной собственности на основе реализации продуктовых стратегий направлено на структурное развитие организации, что способствует повышению инновационной активности и конкурентного потенциала [4]. Это обстоятельство сегодня является одним из наиболее значимых для повышения инвестиционной привлекательности государственных организаций. Необходимый толчок в системе интересов конкурентных структур к поиску и формированию инновационных факторов дает система корпоративных интересов, вводя соответствующие ограничения использования корпоративных ресурсов.

С учетом этого вывода могут быть конкретизированы задачи управления корпоративной собственностью. Содержательно эти задачи должны быть направлены на достижение стратегических и тактических целей развития национальной экономики.

В качестве стратегических целей могут выступать:

- рост капитализации организации;
- оптимизация структуры корпоративного баланса;
- увеличение занятости и повышение социальной защиты сотрудников и др.

Тактически названные цели могут достигаться за счет использования механизмов:

- регулирования соотношения корпоративного спроса и предложения;
- сглаживания темпов роста производства и занятости;
- эмиссионного регулирования (для холдингов и акционерных компаний);
- снижение дефицита консолидированного корпоративного бюджета.

Выбор наиболее важных задач корпоративного развития при этом определяется особенностями текущего состояния национальной экономики. Денежные доходы корпорации, как владельца государственной собственности, в виде части прибыли входят в доходную часть корпоративного бюджета; другая часть дохода, выраженная в форме приращения стоимости имущества, соответствует росту ценности организации как имущественного комплекса без государственной поддержки.

Доход государства от деятельности корпорации может быть определен по формуле (1) для республиканских/коммунальных унитарных предприятий:

$$Дох_{гос} = (Пр - Н) \times d, \quad (1)$$

где Дох_{гос} – доход государства, как собственника имущества;

Пр – прибыль организации, подлежащая налогообложению;

Н – налоговые платежи из прибыли в бюджет;

d – доля прибыли организации, перечисляемой государству как плата за владение и пользование государственным имуществом.

При этом плата за владение и пользование государственными ресурсами включает, во-первых, возмещение общественных затрат, включая неявные, по их вовлечению и воспроизводству в хозяйственном обороте, во-вторых, экономическую ренту, определяемую редкостью и спросом на ресурс.

Для акционерных обществ доход, получаемый государством как собственником, может быть определен по формуле (2):

$$Дох_{гос} = Див + \Delta A, \quad (2)$$

где Див – дивиденды собственнику имущества (государству);

ΔA – приращение стоимости активов (имущества) организации.

Для оценки эффективности управления корпоративной собственностью

нами предлагается использование концепций:

– управления финансовыми потоками (cash flow) – основана на росте прибыли организации;

– «портфеля собственности» – основана на совокупном росте стоимости имущества организации, входящего в так называемый «портфель».

Концепция «cash flow» основана на построении модели финансовых потоков, и определяет прибыль организации от управления собственностью (Прорг) по формуле (3):

$$Pr_{орг} = Дох_{соб} - Зат_{соб} = (Дох_{прод} + Дох_{исп} + Дох_{упр}) - (Зат_{соб}^{перем} + Зат_{соб}^{пост}), \quad (3)$$

где Дох_{соб} – доходы организации от управления собственностью;

Зат_{соб} – затраты по управлению собственностью организации;

Дох_{прод} – доходы от продажи неэффективно используемой собственности;

Дох_{исп} – доходы от использования собственности (выручка от реализации, прочей текущей и финансовой деятельности);

Дох_{упр} – доходы от управления собственностью (доходы от инвестиционной деятельности);

Зат_{соб}^{перем} – переменные затраты по управлению собственностью, зависящие от ее совокупной стоимости;

Зат_{соб}^{пост} – постоянные затраты по управлению собственностью.

Затратный показатель эффективности управления собственностью организации ($\mathcal{E}_{упр}^{зат}$) в рамках данной концепции может быть определен по формуле (4):

$$\mathcal{E}_{упр}^{зат} = \frac{k \times (Дох_{соб} - Зат_{соб})}{Зат_{соб}}, \quad (4)$$

где k – коэффициент налоговой нагрузки, учитывающий величину налогового портфеля организации.

Ресурсный показатель эффективности управления ($\mathcal{E}_{упр}^{акт}$) может определяться по формуле (5):

$$\mathcal{E}_{упр}^{акт} = \frac{k \times (Дох_{соб} - Зат_{соб})}{A}, \quad (5)$$

где A – величина активов организации (совокупная стоимость объектов корпоративной собственности).

Основным условием повышения эффективности управления государственной собственностью является оптимизация названных показателей ($\mathcal{E}_{упр}^{зат}$) и ($\mathcal{E}_{упр}^{акт}$), то есть максимизация корпоративных доходов при заданной величине затрат или минимизация затрат при установленной величине дохода.

Концепция «портфеля собственности» основана на рассмотрении интегральной совокупности элементов имущественного комплекса организации, полученного от государства в оперативное управление, хозяйственное ведение или на ином законном основании [2]. Главным принципом в рамках данной концепции является повышение совокупной величины активов («портфеля собственности»), представляющей собой

кумулятивную сумму рыночных стоимостей его (портфеля) элементов.

Эффективность управления «портфелем собственности» ($\mathcal{E}_{упр}^{ПС}$) в данной концепции может быть определена по формуле (6):

$$\mathcal{E}_{упр}^{ПС} = \frac{A_{тек}}{A_{нач}}, \quad (6)$$

где Атек – текущая величина активов организации;

Анач – начальная величина активов организации.

При расчете показателя ($\mathcal{E}_{упр}^{ПС}$) не следует учитывать результаты переоценки основных средств индексным методом, принимая в расчет величину их остаточной стоимости на момент оценки эффективности управления, скорректированную методом прямого счета или с учетом фактически сложившегося уровня инфляции. Также в данном показателе не следует учитывать полученные дивиденды в силу их опосредованного влияния на текущую (рыночную) стоимость элементов «портфеля собственности».

Основным условием повышения эффективности управления государственной собственностью в рамках рассмотренной концепции является максимизация оценочного показателя ($\mathcal{E}_{упр}^{ПС}$).

Кроме того, возможно использование интегрального показателя эффективности управления государственной собственностью ($\mathcal{E}_{инт}$), формула (7):

$$\mathcal{E}_{инт} = x_1 \times \mathcal{E}_{упр}^{зам}(\mathcal{E}_{упр}^{акм}) + x_2 \times \mathcal{E}_{упр}^{ПС}, \quad (7)$$

где x_1, x_2 – оценочные показатели значимости.

Абсолютная величина показателей значимости может быть определена экспертным путем и, в силу этого, носит субъективный характер, что снижает информативность интегральной оценки эффективности управления.

В заключение следует отметить, что использование того или иного подхода к выбору критериев оценки эффективности управления корпоративной государственной собственностью требует глубоких знаний механизма хозяйственной деятельности организации, зависит от ее специализации, масштабов и организационно-правовой формы.

Список использованной литературы:

1. Панова Л. И. Система управления государственной собственностью / Л. И. Панова // Экономика и управление. – 2006. – № 3. – С. 52 – 59.
2. Гражданский кодекс Республики Беларусь : принят Палатой представителей 28 окт. 1998г. : одобр. Советом Респ. 19 ноября 2009 г. : текст Кодекса по состоянию на 1 сентября 2017 г. // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2017. – 2/1623 (в ред. Закона Респ. Беларусь 09.01.2017 г. № 4-3, рег. № 2/2350 от 14.01.2017 г.).
3. Программа деятельности Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 гг. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/pdp2016_2020.pdf.
4. Зуб А. Т. Стратегический менеджмент. Системный подход / А. Т. Зуб, М. В. Локтионов. – М. : Генезис, 2011. – 848 с.

Секція 2

Економічні інструменти управління соціальним розвитком

АНТИПЕНКО ДИАНА ОЛЕГОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОЗДАНИЕ НОВЫХ РАБОЧИХ МЕСТ ПУТЁМ СТИМУЛИРОВАНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Создание новых рабочих мест – объективный процесс развития экономики, обусловленный ростом и совершенствованием производства, его структурными изменениями. Без создания новых рабочих мест невозможна оптимальная производительная занятость трудоспособных граждан в обществе, что является важным фактором повышения эффективности производства и одновременно уровня жизни населения [1, с. 15].

Важная роль в обеспечении занятости населения принадлежит малому бизнесу. Создавая новые рабочие места, малые предприятия снижают остроту сложных социальных ситуаций. Более того, малый бизнес привлекает в свои ряды молодых предприимчивых людей, закладывая, таким образом, базис для развития частного капитала в будущем и способствуя движению по пути развития системы, социально и экономически совместимой с внешним миром [2, с. 1].

Таким образом, малый бизнес – важнейший элемент рыночной экономики любого государства. Он обеспечивает ее бесперебойное функционирование и реализацию заложенных в ней возможностей, обеспечивает налоговые потоки. Более того, малый бизнес способствует удовлетворению потребностей населения, усилению конкуренции, внедрению инноваций, созданию новых рабочих мест [3, с. 58].

В соответствии с Законом Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 148-З «О поддержке малого и среднего предпринимательства» субъектам малого предпринимательства относятся: индивидуальные предприниматели, зарегистрированные в Республике Беларусь; микроорганизации (зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год до 15 человек включительно); малые организации (зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год от 16 до 100 человек включительно). К субъектам среднего предпринимательства относятся зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год от 101 до 250 человек включительно [4].

В условиях современной экономики для поддержания конкурентной среды необходимо развивать субъекты малого и среднего предпринимательства. Поэтому в Республике Беларусь государственными органами и иными организациями осуществляется реализация правовых, экономических, социальных, информационных, консультационных, образовательных, организационных и иных мер по созданию благоприятных условий для развития субъектов малого и среднего предпринимательства.

Государственная финансовая поддержка осуществляется Белорусским фондом финансовой поддержки предпринимателей путем предоставления

финансовых средств на возвратной возмездной или безвозмездной основе, имущества на условиях финансовой аренды (лизинга), гарантий по льготным кредитам, предоставляемым банками Республики Беларусь.

Местными органами исполнительной власти данный вид государственной поддержки осуществляется путем предоставления финансовых средств на возвратной возмездной или безвозмездной основе, а так же субсидий для приобретения необходимого имущества, реконструкции, ремонта основных средств, возмещения части расходов, связанных с участием в выставочно-ярмарочных мероприятиях либо с их организацией, компенсации расходов на проведение мероприятий, направленных на поддержку и развитие малого предпринимательства (конференции, маркетинговые исследования), обучающих курсов. Банками Республики Беларусь финансовая поддержка оказывается путем предоставления льготных кредитов [4].

Также в Республике Беларусь действует упрощенная система налогообложения, особый налоговый режим, отличающийся сравнительной простотой расчета сумм налогов, который предназначается, в первую очередь, для малого бизнеса.

Главными преимуществами упрощенной системы налогообложения можно назвать возможность отчитываться и уплачивать налог раз в квартал (за исключением плательщиков по упрощенной системе налогообложения с уплатой НДС); сравнительную простоту начисления; упрощение документооборота, возможность не вести бухгалтерский учет в полном объеме, но только Книгу учета доходов и расходов (для некоторых категорий плательщиков) [5].

В настоящее время упрощенная система налогообложения в силу простоты администрирования и низкой налоговой нагрузки является самым востребованным налоговым режимом в стране, что подтверждается ежегодным ростом количества применяющих его субъектов [6].

Таким образом, в Республике Беларусь большое внимание уделяется субъектам малого бизнеса, что положительно влияет на развитие и конкуренции и на уровень занятости населения, а также на развитие экономики Республики Беларусь и благосостояния населения.

Список использованной литературы:

1. Кузнецов О. В. Инвестиционное стимулирование создания новых рабочих мест на действующих предприятиях : дис... / О В. Кузнецов. – М., 1999. – 180 с.

2. Гвоздѣва О. М. Развитие субъектов малого бизнеса как предпосылка создания новых рабочих мест: правовой аспект / О. М. Гвоздѣва. – Ростов, 2013. – 4 с.

3. Тяглов С. Г. Организация взаимодействия властных и предпринимательских структур малого и среднего бизнеса : монография / С. Г. Тяглов, Ж. Я. Колычева, Е. А. Гарибова. – Ростов-на-Дону : Содействие – XXI век, 2015. – 276 с.

4. О поддержке малого и среднего предпринимательства : закон Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 148-З // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=Н11000148.

5. Налоговый кодекс Республики Беларусь от 29 декабря 2009 г. № 71-З : принят Палатой представителей 11 дек. 2009 г. : одобр. Советом Респ. 18

дек. 2009 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

б. Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа : www.minfin.gov.by.

АРТЮХ СЕРГЕЙ ИГОРЕВИЧ

студент 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления

Академии Управления при Президенте Республики Беларусь

РАСШИРЕНИЕ РЫНКОВ СБЫТА ПРОДУКЦИИ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Производство и потребление продукции зачастую не совпадают по месту и времени. В большинстве случаев это сопровождается затратами больших средств. Для решения данной проблемы предприятия должны проводить эффективную сбытовую политику, расширять рынки сбыта продукции.

Президент Республики Беларусь Александр Григорьевич Лукашенко в своих выступлениях неоднократно отмечал, что наращивание экспорта отечественных товаров является главным фактором восстановления высоких темпов экономического роста, а также залогом макроэкономической стабильности государства в условиях пиковых выплат по внешнему долгу [1].

Острым вопросом остается рост запасов готовой продукции на складах. Большие объемы оборотных средств производственных предприятий «замораживаются» на складах. В сложившихся экономических условиях многие производители с целью недопущения затоваривания складов вынуждены сокращать производство.

Ярким примером предприятия, затоваривание складов которого привело к необходимости сокращения производственных мощностей, в Республике Беларусь является ОАО «Белшина».

ОАО «Белшина» один – из крупнейших производителей в шинной отрасли. Общество поддерживает деловые отношения с более чем 70-ю странами мира [3].

Однако уменьшение реальных доходов населения и снижение конкурентоспособности продукции Общества привело к росту объемов нерезализованной продукции на складе. По этой причине объем производства предприятия в натуральном выражении сократился на 6,6 % к уровню прошлого года (произведено в 2015 году – 3 909,614 тыс. шт., в 2016 году – 3 611,497 тыс. шт.). Объем экспорта шинной продукции в указанный период сократился на 10 % (реализовано в 2015 году – 249 397,5 тыс. дол. США, в 2016 году – 224 471,1 тыс. дол. США) [2].

Доля ОАО «Белшина» на рынке Российской Федерации по итогам 2016 года составляла 2 %, что на 0,6 % меньше, чем в 2015 году. На рынке Украины доля Общества в 2016 году составляла 15,2 %, что на 1,7 % больше, чем в 2015 году. Объем реализованной продукции на рынке Молдовы, странах Азии и Закавказья составил 289 969 шин на сумму 10 960,6 тыс. дол. США, что составило 92,8 % от объема реализованной продукции за аналогичный период прошлого года в натуральном выражении и 59,1 % в стоимостном [2].

Для расширения рынков сбыта продукции предлагается следующая схема развития дилерской сети. Наиболее ликвидную продукцию предприятия согласно договору покупают дилеры. Дилер, который отвечает за конкретный регион, имеет сеть субдилеров. Помимо реализации продукции сам дилер осуществляет снабжение субдилеров товарной продукцией, устанавливает процент наценки и контролирует правомерность их действий. В ведении дилера находится региональный склад продукции.

Такая организация товаропроводящей сети позволяет охватить весь регион и ни один потенциальный и уже существующий потребитель не остается без внимания.

Оптовым покупателям неликвидной продукции ОАО «Белшина» можно предложить дифференцированную скидку в зависимости от срока оплаты контракта со дня отгрузки. Максимальная отсрочка платежа – 30 дней после отгрузки. Целесообразно дифференцировать предоставление скидок следующим образом:

- 2 % скидку за оплату в течение месяца (25-дневный срок) после отгрузки;

- 5 % скидку за оплату в 20-дневный срок после отгрузки;

- 8 % скидку за оплату в 10-дневный срок после отгрузки.

Мероприятия по повышению эффективности внешнеэкономической деятельности ОАО «Белшина» позволяют: расширить клиентскую базу и увеличить объем продаж; повысить конкурентоспособность продукции.

Список использованной литературы:

1. Встреча с министром иностранных дел Владимиром Makeem. – 2014. – Режим доступа : www.president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-ministrom-inostrannyx-del-vladimirov-makeem-10420/.

2. Бизнес-план ОАО «Белшина» на 2017 год. – Режим доступа : www.belta.by/newscompany/view/oao-belshina-neobhodimo-uskorit-modernizatsiju-zavoda-sverhkrupnogabaritnyh-shin-mjasnikovich-187023-2016.

3. О компании. – 2017. – Режим доступа : www.belshinajsc.by/about/.

БАРАН АННА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА НА ОБЩЕСТВО

В современном мире в жизни общества очень важную роль играет государство, которое выступает как регулятор социально-экономических отношений в обществе. Финансовая политика является составной частью экономической политики государства, что не может не иметь отражения в жизни населения.

Государственная финансовая политика – это часть социально-экономической политики государства по обеспечению сбалансированного роста финансовых ресурсов во всех звеньях финансовой системы страны. В качестве важнейших составляющих финансовой политики государства выступают бюджетная, налоговая, инвестиционная, социальная, ценовая и таможенная политика [1, с. 43]. Каждая из перечисленных политик оказывает

влияние на социальную политику страны. В зависимости от целей государства налоговая политика имеет разновидности:

- с высоким уровнем налогообложения, когда государство устанавливает максимальные ставки налогов и сборов;
- с умеренным налогообложением, когда юридические лица максимально выводят из-под налогообложения свои доходы и активы, чтобы больше средств оставалось на цели развития;
- с достаточно высоким уровнем налогообложения юридических лиц при значительной социальной поддержке граждан с низкими доходами.

То есть, налоговая политика государства как часть финансовой политики имеет своё влияние на распределение и перераспределение доходов в обществе. Используя инструменты таможенной политики, общегосударственные органы управления могут ограничивать или расширять доступ на внутренний рынок импортных товаров и услуг, сдерживать или стимулировать экспорт отдельных видов товаров и услуг тем самым обеспечивая удовлетворение потребностей общества в товарах и услугах. С помощью ценовой политики государство решает ряд важных задач, таких как:

- регулирование цен и тарифов на товары и услуги;
- формирование и утверждение цен на использование природных ресурсов;
- управление ценами предприятий в базовых отраслях и в отраслях, имеющих стратегическое значение.

Инвестиционная политика осуществляется через мобилизацию финансовых ресурсов и направление их в наиболее перспективные и стратегически важные сферы хозяйствования в первую очередь для создания новых рабочих мест. Взаимосвязь денежно-кредитной политики и социальной политики отражается в регулировании курса национальной валюты по отношению к курсам зарубежных валют, корректировании доходов и расходов бюджетов страны через эмиссионную политику государства и другие меры [2, с.50].

В каждой стране выработаны свои направления развития финансовой политики государства в зависимости от приоритетов, которые установлены в государстве. Но есть ряд направлений, которые являются наиболее общими в современном мире для всех стран:

- обеспечение условий для формирования максимально возможных финансовых ресурсов;
- установление рационального, с точки зрения государства, распределения и использования финансовых ресурсов;
- организация регулирования и стимулирования экономических и социальных процессов финансовыми методами;
- выработка финансового механизма и его развитие в соответствии с изменяющимися целями и задачами стратегии государства;
- создание эффективной системы управления финансами [3, с. 281].

Финансовая политика государства неразрывно связана с обществом, так как любое действие государства в первую очередь направлено на улучшение благосостояния населения, а финансовая политика, включающая в себя денежные отношения, в большей степени. Любые денежные отношения, которые производятся государством, так или иначе отражаются на благополучии общества, поэтому важнейшим направлением развития финансовой политики государства является её дальнейшая ориентация на все слои населения страны.

Из вышеизложенного понятно, что финансовая политика государства влияет на жизнь общества, и любая политика государства, ценовая, таможенная, инвестиционная, конечной целью имеет достижение наиболее эффективных результатов, связанных с улучшением благосостояния общества.

Список использованной литературы:

1. Финансы, денежное обращение и кредит / И. В. Горина, Т. Н. Зверькова, Л. А. Мусина ; Министерство образования и науки Российской Федерации. – Оренбург : ООО «Агентство «Пресса», 2011. – 797 с.
2. Бочаров В. В. Финансы : учеб. пособ. / В. В. Бочаров, В. Е. Леонтьев, Н. П. Радковская. – СПб. : Питер, 2009. – 400 с.
3. Финансы : учебник / кол. ав. ; под ред. Е. В. Маркиной. – 3-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2017. – 424 с.

БЕРЕСТЕНЬ ПАВЕЛ ВАСИЛЬЕВИЧ

студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

АНТИМОНОПОЛЬНАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И МЕХАНИЗМ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ

В современном мире на фоне высокого уровня развития различных рынков принято говорить о совершенной конкуренции как единственном инструменте для достижения роста и благополучия. Однако совершенная конкуренция практически не существует ни на одном из рынков. Гораздо чаще в реальной жизни можно столкнуться с противоположной экономической моделью – монополией.

Проблемы монополизации хозяйственной жизни и несовершенства конкуренции на рынке для большинства стран остаются актуальными на протяжении многих лет и привлекают сегодня не только специалистов, но и широкие слои населения.

Существование монополий оказывает во многом негативное влияние рынок. Одним из негативных факторов является монопольная цена, а также торможение развития научно-технического прогресса. Ослабляя конкуренцию, монополия создает экономические предпосылки для ограничения введения в производство новшеств. Монопольное положение и вытекающие из него выгоды сводят на нет стимулы постоянного усовершенствования производства, увеличения эффективности. Возможность обойти конкуренцию приводит к замедлению экономического развития большинства стран. Монополизация также приводит к деформации хозяйственных отношений и процессов.

В целях противодействия монополистической деятельности и развития конкуренции Министерством экономики в 2015 году выполнены следующие наиболее значимые мероприятия в области антимонопольной политики [1].

Принято 6 постановлений Министерства экономики Республики Беларусь, согласовано 27 проектов нормативных правовых актов других госорганов на предмет соответствия антимонопольному законодательству.

Проведен анализ состояния и степени монополизации 14 товарных рынков республиканского уровня, по результатам которых:

- установлено доминирующее положение 15 хозяйствующих субъектов (РУП «Белтелеком», ОАО «Сбергательный банк «Беларусбанк», ОАО «Дрожжевой комбинат», ИРУП «Национальный центр маркетинга и конъюнктуры цен», ОАО «Белорусская универсальная товарная биржа», ОАО «Белхим», РКП «Центр утилизации артиллерийских и инженерных боеприпасов», ОАО «Табачная фабрика «Неман», ООО «Табак-инвест», ИУП «Бритиш-Американ Тобакко Трейдинг Компани», группы лиц в составе СЗАО «Белтелекабель» и ООО «Белкабельоптик», группы лиц в составе СП ЗАО «Милавица», ООО «СильваноФешн»);

- установлена утрата доминирующего положения 2 хозяйствующих субъектов: ОДО «Ракан-Крупяной Дом», СООО «Союз-кабель».

По состоянию на 01.01.2016 в Государственный реестр хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках (далее – Госреестр), включено 593 хозяйствующих субъекта, из них 168 – на республиканском уровне, 425 – на местном, в Государственный реестр субъектов естественных монополий включено 195 хозяйствующих субъектов, из них 27 – республиканский уровень, 168 – местный.

Рассмотрен 51 проект реорганизации хозяйствующих субъектов, создания хозяйствующих субъектов и их объединений (в т.ч. холдингов, ассоциаций), сделок с акциями, долями в уставных фондах; 148 обращений хозяйствующих субъектов, органов управления и граждан, из них:

- по вопросам антимонопольного регулирования – 104 обращения;

- по вопросам нарушения хозяйствующими субъектами и органами управления антимонопольного законодательства – 44 обращения, в 4 из которых установлен факт нарушения.

Значительная работа по антимонопольному регулированию и контролю проведена и на местных товарных рынках.

Управлениями антимонопольной и ценовой политики облисполкомов и Минского горисполкома (далее – управления) изучены ситуации на 58 местных товарных рынках, по результатам которых включено в Госреестр 88 хозяйствующих субъектов, исключено из Госреестра в связи с утратой доминирующего положения 37 хозяйствующих субъектов [1].

Рассмотрено 181 обращение по вопросам антимонопольного регулирования и соблюдения антимонопольного законодательства, 237 обращений о согласовании создания, реорганизации хозяйствующих субъектов, сделок с акциями, долями в уставных фондах.

Департаментом и управлениями проведено 336 проверок субъектов предпринимательской деятельности по вопросу соблюдения антимонопольного и ценового законодательства, в том числе 250 внеплановых проверок. В 245 случаях выявлены нарушения законодательства (72,9 % от общего количества), по внеплановым проверкам нарушения выявлены у 201 субъекта (80,4 % от общего числа внеплановых проверок).

По результатам проверок Департаментом и судами вынесено 637 постановлений об административных правонарушениях о применении взысканий в виде штрафов на сумму 2 397 606,7 тыс. рублей, в том числе в отношении должностных лиц – 456 постановлений на сумму 226 971,4 тыс. рублей.

В 2015 году из 336 проверок 127 (37,8 %) касались вопросов соблюдения антимонопольного законодательства, нарушения установлены в 11 случаях.

Всего в 2015 году к административной ответственности за правонарушения в сфере антимонопольного регулирования привлечены 19 должностных лиц 18 хозяйствующих субъектов на общую сумму 103 500 тыс. рублей и 3 юридических лица на сумму 216 000,0 тыс. рублей.

Основное нарушение, выявляемое управлениями в ходе проверок по вопросу соблюдения ценового законодательства на потребительском рынке, – завышение розничных цен на социально значимые товары за счет превышения предельных максимальных торговых надбавок, а также завышение предельных максимальных розничных цен.

Таблица 1

Динамика количества монополий, 2012-2015 гг.

	2012	2013	2014	2015
Общее количество предприятий в Государственном реестре хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках	591	557	525	540
В том числе на республиканском уровне	165	162	158	165
На местном уровне	426	395	367	378

До 2015 года уменьшилось количество монополий как республиканского значения, так и местного. В 2015 году имеет место рост количества субъектов хозяйствования, занимающих доминирующее положение на рынке [4].

В целях совершенствования антимонопольного регулирования необходимо:

- разработать научно обоснованные пороговые значения уровня концентрации рынка, при превышении которых сделка по слиянию (присоединению) требует предварительного согласования с антимонопольными органами;

- разработать показатели социально-экономической эффективности предполагаемых сделок по укрупнению производства, которые следует принимать во внимание антимонопольным органам для принятия решений о допустимости сделок (в случае превышения установленных пороговых значений);

- разработать направления, формы и методы вмешательства антимонопольного органа в процесс формирования конкурентной среды в случае отнесения товарных рынков к типу высококонцентрированных;

- создать статистическую базу наблюдений для расчета и анализа показателей экономической концентрации на товарных рынках и разработать механизм постоянного мониторинга уровня концентрации, особенно в наиболее важных отраслях;

- создать самостоятельный антимонопольный комитет по соблюдению принципа равенства условий хозяйствования для организаций всех форм собственности;

- проводить добросовестную ценовую политику естественными монополиями для реализации интересов общества.

В результате будет сформирована экономика, основанная на добросовестной конкуренции и свободном ценообразовании, что создаст адекватные стимулы для структурной перестройки и роста эффективности производства.

Подводя итог сказанному, можно утверждать, что антимонопольное законодательство является важнейшей составляющей современной

економики. Сфера его функціонування затрагує інтереси не тільки виробників, но і потребителів, забезпечуючи одним можливість реалізувати свій товар на ринку в умовах конкурентної боротьби, а другим – оптимальні ціни на товари і послуги.

Список использованной литературы:

1. Антимонопольная политика в Республике Беларусь. – 2015. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/antitrust/national-competition-policy-in-the-rb.
2. Беспалов С. А. Монополиям – бой / С. А. Беспалов // Экономика. Финансы. Управление. – 2015. – № 11. – С. 10 – 12.
3. Государственный реестр хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках. – Режим доступа : www.economy.gov.by/dadvfiles/001446_362187_Reestr_nov.pdf.
4. Исследовательский центр ИПМ. Опрос «Развитие малых и средних предприятий Беларуси, 2013». – Режим доступа : www.research.by/publications/surveys-of-business.
5. О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции : закон Республики Беларусь от 10 декабря 1992 г. № 2034-ХІІ : с изм. и доп. – Режим доступа : www.pravo.by/main.aspx?guid.

БРАТКО БОГДАН ЕДУАРДОВИЧ

*аспірант Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ**

В умовах демократизації і формування громадянського суспільства ключовими факторами інноваційного розвитку української державності є характер державно-управлінських відносин, у яких постійно перебувають суб'єкти і об'єкти, наявність тісних прямих і зворотних зв'язків між ними. Особливістю сучасного державного регулювання є те, що керований об'єкт не тільки підпорядковується суб'єкту, але він стає вимогливішим щодо цього, проявляючи високу соціальну активність і динамічний вплив на органи влади, спонукає їх до зміни характеру та змісту управлінських впливів, вимагає від них певних дій і відповідної лінії поведінки.

На сучасному етапі розвитку економіки держави очевидна істотна роль фінансового ринку і його вплив як на економіку в цілому, так і на окремі сектори. За спостереженнями фахівців уперше в новітній українській історії ринок житлової нерухомості відреагував на події в макроекономіці відповідно до закономірностей розвинених ринків.

Проблеми функціонування українського фінансового ринку, а саме недостатня розвиненість і ємкість, висока волатильність (є одним з найважливіших фінансових показників в управлінні фінансовими ризиками, де становить собою міру ризику використання фінансового інструменту за заданий проміжок часу) і залежність від цін на сировину й макроекономічні кон'юнктури не дозволяють будівельним компаніям широко користуватися даним методом залучення засобів. У той же час великі компанії продовжують залучати засоби даним образом [1].

Індикаторами кон'юнктури фондового ринку є його індекси. Їхня зміна відбиває динаміку цін на котирувані цінних паперів на найбільш впливові

великі емітенти. У свою чергу динаміка цін відбиває очікування, настрої покупців цих цінних паперів, на що впливає безліч факторів: зміни в річних і проміжних фінансових звітах компаній, зміни їх фінансового стану, зміни загальної економічної ситуації, очікування або реакція на зміну ставок, динаміка рівня доходу самих покупців, рівень інфляції, ріст/зниження державного боргу, виникнення ризиків розвитку нової кризи й інші [2].

Фінансовий механізм державного регулювання являє собою сукупність способів організації фінансових відносин, застосованих з метою забезпечення сприятливих умов для економічного й соціального розвитку. При укладанні угод з нерухомістю на ринку житла відбуваються взаємини між учасниками. Фінансові відносини, що виникають у результаті угод з нерухомим майном, формують фінансові потоки. Таким чином, фінансовий механізм державного регулювання ринку житлової нерухомості являє собою сукупність способів організації й управління фінансовими потоками, що формуються на ринку житлової нерухомості в ході здійснення угод з нерухомим житловим майном і застосованих з метою забезпечення сприятливих умов для економічного й соціального розвитку [3].

Під сприятливими умовами економічного розвитку в загальному значенні ми розуміємо такі умови функціонування фінансових потоків, при яких забезпечується їхня рівномірність, своєчасність, повнота й доступність. Під сприятливими умовами соціального розвитку нами розуміється таке управління фінансовими потоками ринку житлової нерухомості, в умовах функціонування яких досягається максимально корисний результат для суспільства, у цьому випадку, підвищується доступність житла для населення, вирішуються питання розселення комуналок, черговиків, військових, і інших, активно реалізуються програми допомоги придбання житла молодими родинами й іншими пільговими категоріями громадян. У загальному значенні поліпшуються такі соціально значимі показники як рівень життя населення, підвищення народжуваності, зниження числа розлучень та інші.

Отже, фінансовий механізм державного регулювання ринку житлової нерухомості в Україні відрізняється складною структурою через велику кількість учасників ринку, які вимагають окремого вивчення.

До елементів фінансового механізму ставляться:

- фінансові відносини;
- фінансові методи;
- фінансові важелі;
- правове й нормативне забезпечення;
- інформаційно-методичне забезпечення.

Фінансові відносини на ринку житлової нерухомості складаються з відносин суб'єктів ринку житлової нерухомості із приводу угод з житловою нерухомістю. Фінансовий механізм державного регулювання ринку житлової нерухомості відрізняє величезна кількість суб'єктів ринку. У першу чергу слід виділити групи суб'єктів ринку нерухомості. Крім стандартних учасників ринку, тобто покупців і продавців, на ринку нерухомості існують також посередники, професійні учасники, держава [4].

Основною ланкою фінансового механізму державного регулювання ринку житлової нерухомості є об'єкти житлової нерухомості, у яких зацікавлені фізичні особи. Їхня зацікавленість – попит – зводиться до формування декількох сегментів на ринку житла. Одні прагнуть придбати нерухомість з метою поліпшення житлових умов або інвестування, а інші орендувати її.

Таким чином фінансовий механізм державного регулювання включає види, форми й методи організації фінансових потоків, засоби їх кількісного визначення. В Україні, як і в розвинених країнах, організація фінансового механізму державного регулювання ґрунтується на чіткому правовому регулюванні угод усіх процесів, що відбуваються на ринку житлової нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Акерлоф Дж. Рынок «лимонов»: неопределенность качества и рыночный механизм / Дж. Акерлоф // Thesis. – 1994. – Вып. 5. – С. 91 – 104.
2. Олійник Н. І. Розвиток ринку житла в Україні: теорія та практика державного регулювання : монографія / Н. І. Олійник. – К. : НАДУ, 2011. – 288 с.
3. Коваленко Н. Я. Экономика недвижимости / Н. Я. Коваленко, Г. А. Петранева, А. Н. Романов. – К. : Колос, 2007. – 240 с.
4. Лазарова Л. Особенности подхода к жилищной политике / Л. Лазарова // Экономист. – 2006. – № 10. – С. 72 – 78.

ВАСИЛЕВСКАЯ АЛЕСЯ АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

МЕХАНИЗМ ПЕРЕХОДА ОТ ПЕРЕКРЁСТОГО К АДРЕСНОМУ СУБСИДИРОВАНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Государственную политику в области ценообразования в соответствии со ст. 84 Конституции Республики Беларусь определяет Президент Республики Беларусь. Реализация государственной политики в области ценообразования в соответствии с законодательством осуществляется Советом Министров Республики Беларусь, Министерством экономики, Министерством антимонопольного регулирования и торговли, другими республиканскими органами государственного управления и иными государственными организациями, подчинёнными Правительству Республики Беларусь, Национальным банком, облисполкомами и Минским горисполкомом.

Основными принципами ценообразования в Республике Беларусь являются:

- сочетание свободных и регулируемых цен;
- разграничение полномочий субъектов ценообразования по установлению и регулированию цен;
- установление регулируемых цен (тарифов) на уровне, обеспечивающем нормально работающим субъектам хозяйствования возмещение экономически обоснованных затрат и получение достаточной для расширенного воспроизводства прибыли с предоставлением при необходимости государственных субсидий и других мер государственной поддержки;
- государственный контроль за соблюдением законодательства о ценообразовании, формированием и применением цен (тарифов).

Одной из главных задач Программы социально-экономического развития РБ 2016-2020 гг. является снижение уровня инфляции к 2020 году до 5 %.

В 2015 году уровень инфляции в Республике Беларусь составил 11,97 %, в 2016 году – 10,6 %. По данным на октябрь 2017 года уровень инфляции составил 3,9 %, это ниже того уровня, что прогнозировало правительство. Данные свидетельствуют об успешно проделанной работе.

Немаловажной задачей является развитие топливно-энергетического комплекса, которое будет обеспечено за счет реализации эксплуатационно-технических и энергосберегающих мероприятий, сокращения расходов административно-управленческого персонала и прочих расходов, включаемых в затраты на производство энергии.

Основными целями функционирования жилищно-коммунального хозяйства являются эффективность работы, повышение качества услуг и снижение затрат на их оказание, прозрачность формирования стоимости на данные услуги.

Согласно Указу Президента Республики Беларусь от 29 августа 2016 г. № 322 «О предоставлении безналичных жилищных субсидий» в целях усиления государственной поддержки населения определённым гражданам Республики Беларусь предоставляется адресная помощь в виде безналичных субсидий на оплату основных жилищно-коммунальных услуг.

В соответствии со ст. 1 п. 1 данного Указа безналичные субсидии – это форма государственной поддержки граждан Республики Беларусь, иностранных граждан и лиц без гражданства, получивших разрешение на постоянное проживание в Республике Беларусь и вид на жительство в Республике Беларусь, для частичной оплаты жилищно-коммунальных услуг по техническому обслуживанию, капитальному ремонту, санитарному содержанию вспомогательных помещений жилого дома, горячему и холодному водоснабжению, водоотведению (канализации), газо-, электро- и теплоснабжению, снабжению сжиженным углеводородным газом от индивидуальных баллонных или резервуарных установок, техническому обслуживанию лифта, обращению с твердыми коммунальными отходами (далее – жилищно-коммунальные услуги), а также возмещения расходов организаций, осуществляющих эксплуатацию жилищного фонда и (или) предоставляющих жилищно-коммунальные услуги, на электроэнергию, потребляемую на освещение вспомогательных помещений и работу оборудования, в том числе лифтов, в многоквартирном жилом доме (далее, если не установлено иное, – возмещение расходов на электроэнергию), в жилых помещениях государственного и частного жилищного фонда (далее, если не установлено иное, – жилые помещения) и предоставляются на основе выявительного или заявительного принципа.

Под выявительным принципом понимается предоставление субсидии семьям, которые состоят исключительно из неработающих пенсионеров и инвалидов. Таким жильцам нет необходимости подавать заявление и справки. Субсидия предоставляется по решению местного исполнительного и распорядительного органа на основе сведений, которые содержатся в информационных ресурсах Министерства труда и социальной защиты, и (или) Фонда социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты, и (или) Белорусского республиканского унитарного страхового предприятия «Белгосстрах».

Заявительный принцип предназначен для:

– гражданина (семьи), проживающего (проживающей) в городе, посёлке городского типа, расходы которого (которой) на оплату ЖКХ превышают 20 % среднемесячного совокупного дохода;

– гражданина (семьи), проживающего (проживающей) в сельском населённом пункте, расходы которого (которой) превышают 15 % среднемесячного совокупного дохода.

При обращении заявителя требуются следующие документы:

- заявление, паспорт или иной документ, удостоверяющий личность;
- свидетельство о рождении ребёнка – для лиц, имеющих детей в возрасте до 18 лет;
- свидетельство о заключении брака – для лиц, состоящих в браке;
- копия решения суда о расторжении брака или свидетельство о расторжении брака – для лиц, расторгнувших брак;
- трудовая книжка (при её наличии) – для неработающих граждан старше 18 лет, неработающих членов семьи старше 18 лет;
- свидетельство о государственной регистрации индивидуального предпринимателя – для индивидуальных предпринимателей;
- специальное разрешение (лицензия) на осуществление адвокатской деятельности – для адвокатов, осуществляющих адвокатскую деятельность в юридической консультации, адвокатском бюро, адвокатов, осуществляющих адвокатскую деятельность индивидуально;
- пенсионное удостоверение – для пенсионеров;
- удостоверение инвалида – для инвалидов;
- сведения о полученных доходах каждого члена семьи за последние 6 месяцев, предшествующих месяцу обращения.

В справке о доходах указываются лишь средний среднемесячных доход гражданина (семьи), доходы от выполнения гражданско-правовых договоров, доход от осуществления предпринимательской, ремесленной, адвокатской деятельности.

Остро встаёт вопрос о наличии денежных средств на банковском счёте у заявителя. Может сложиться ситуация, что у гражданина-заявителя либо у гражданина, которому уже непосредственно предоставлены безличностные субсидии, достаточно средств на счёту в банке, чтобы в дальнейшем оплачивать услуги ЖКХ без государственной поддержки.

Однако согласно ст. 121 Банковского кодекса сведения о счетах и вкладах (депозитах), в том числе о наличии счета в банке небанковской кредитно-финансовой организации), его владельце, номере и других реквизитах счета, размере средств, находящихся на счетах и во вкладах (депозитах), а равно сведения о конкретных сделках, об операциях без открытия счета, операциях по счетам и вкладам (депозитам), а также об имуществе, находящемся на хранении в банке, являются банковской тайной и не подлежат разглашению.

Что приводит к некоторым противоречиям и затруднениям.

Для решения этого вопроса предлагаю в данной ситуации включить в перечень необходимых документов для рассмотрения заявления заявителя на предоставление субсидий справку о размере средств, находящихся на счете и (или) во вкладе (депозите), и (или) об имуществе, находящемся на хранении в банке. Либо наделить возможностью уполномоченных местных исполнительных и распорядительных органов организации при необходимости получить данные сведения по соглашению заявителя.

Список использованной литературы:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск : Амалфея, 2005. – 19 с.

2. Банковский кодекс Республики Беларусь : принят Палатой представителей 3 октября 2000 г., одобрен Советом Республики 12 октября 2000 г. // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь, 16.07.2016, 2/2395.

3. О предоставлении безналичных жилищных субсидий : указ Президента Республики Беларусь от 29 августа 2016 г. № 322 // Эталон – Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2006.

4. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь 15 декабря 2016 г. № 466 // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь, 27.12.2016, 1/16792.

5. О ценообразовании : закон Республики Беларусь от 10 мая 1999 г. № 255-3 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2006.

ВІТРЯК ТЕТЯНА БОРИСІВНА

к. е. н., заступник завідуючого проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці

Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ФОРМИ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Вступ України в період трансформацій стало потужним поштовхом для початку глибоких перетворень, пов'язаних з децентралізацією влади, формуванням системи місцевого самоврядування, значним розширенням прав регіонів у регулюванні соціально-економічних процесів.

У сучасних умовах відбувається збільшення частки відповідальності регіональних адміністрацій за підвищення рівня розвитку території, чого неможливо домогтися без використання інструментів управління соціально-економічним розвитком регіону (SWOT-аналізи, факторний аналіз, економіко-математичне моделювання, метод порівняння, балансовий метод, різні методики оцінки рівня розвитку регіону і т. ін.) [1].

Методологічні основи дослідження регіональної економіки, що включають проблеми стратегічного розвитку, напрямів регіональної політики в сучасних умовах, досліджуються в роботах М. Бутка, З. Варналія, В. Гейця, М. Долішнього, Б. Кліяненка, Е. Лібанової, Д. Стеценка та ін. У цих працях сформовано фундаментальні й прикладні засади вивчення особливостей територіального розвитку, розробки та реалізації регіональної політики держави.

Незважаючи на те, що до теперішнього часу створено значну кількість інструментів управління соціально-економічним розвитком регіону, проблема їх вдосконалення залишається актуальною. Все ще відчувається недостатня розробленість методичного інструментарію оцінки та аналізу рівня соціально-економічного розвитку регіону як найважливіших інструментів регіонального управління.

Вибір інструментів управління розвитком соціальної сфери регіонів України ускладнюються тим, що становлення ринкових відносин неминуче веде до появи та посилення різного роду соціальних диспропорцій:

розширення населення за доходами та рівнем життя, банкрутства підприємств, скорочення зайнятості та ін. [2].

Державні регіональні органи влади прагнуть не допустити різкого падіння рівня і погіршення умов життя на своїх територіях, тобто змушені частково гальмувати реформи. Одна з причин цього полягає в тому, що вибір інструментів управління розвитком соціальної сфери регіонів вкрай вузький. В основному це інструмент контролю та інструмент покарання, що дісталися від колишньої економічної системи. Чим швидше уряд і органи державної влади почнуть користуватися повною мірою важелями непрямого впливу, тим менше перешкод буде виникати на шляху реформ. Ці інструменти будуть дієвими ще й тому, що політика децентралізації направлена на формування самостійності регіону [3].

Найважливішим методом управління розвитком соціальної сфери регіону в умовах ринкової економіки є метод програмування. Для того щоб програма управління розвитком соціальної сфери регіону була ефективно реалізована, вона має бути узгоджена з обсягами реальних ресурсів, мати адекватний набір заходів контролюючого і регулюючого впливу відповідно до кожної конкретної ситуації [4]. Тому система управління розвитком соціальної сфери регіону повинна включати наступні блоки: блок формування, блок ресурсів, блок реалізації, блок контролю.

Елементи блоку формування системи управління розвитком соціальної сфери регіону в їх сукупності повинні вводити в законне русло саму можливість, а також допустимі форми і методи, напрямки та об'єкти державного регулювання територіального розвитку. До цих елементів насамперед належать Конституція України та закони, які визначають регіональні відносини і державний устрій, розподіл повноважень між рівнями і гілками влади, соціальні права громадян і відповідні нормативи (соціальні зобов'язання держави), бюджетний процес і податкову систему, відносини власності та її розподіл за територіальними рівнями, порядок і правила природокористування та т. ін.

У розглянутий блок повинні входити і такі елементи, як інформаційно-аналітичне та прогностико-аналітичне забезпечення прийняття відповідних рішень. Тільки на основі цього кола елементів можна впевнено формувати макроекономічні та загальносоціальні параметри й пропорції державної підтримки соціального розвитку регіонів.

Ресурсний блок системи державного управління розвитком соціальної сфери регіонів повинна складати та частина фінансових, майнових, природних та інших ресурсів держави, яку можна виділити на цільове вирішення відповідних завдань, а також та частина недержавних ресурсів (коштів приватних осіб, зовнішніх позик, регіональних фондів та ін.), яка на законних підставах може бути спрямована на зазначені цілі. Особливо значимо, що ресурсна підтримка – найважливіша, але не єдина умова дієвого державного регулювання соціального розвитку.

Блок реалізації системи управління розвитком соціальної сфери регіонів різноманітний, структурно неоднорідний і включає десятки конкретних дій, механізмів і процедур, санкціонованих блоком формування і забезпечених в тій чи іншій мірі ресурсним блоком.

Сюди можуть бути віднесені якісно різні заходи. Перш за все це політичні рішення постійного або довгострокового характеру, зокрема: надання регіону особливого статусу, встановлення на окремих територіях особливих організаційно-правових режимів, фіксація певних регіональних

преференцій при підписанні договорів про розмежування повноважень органів центральної та регіональної влади, реалізація програм підтримки територій перспективного зростання. По-друге, надання суб'єктам господарської діяльності, розташованим на окремих територіях, тимчасових податкових пільг, пріоритетних державних замовлень чи закупівель продукції за підвищеними цінами і т. ін. По-третє, проведення разових спеціальних організаційно-господарських акцій, заходів соціального характеру, ліквідація наслідків надзвичайних екологічних та техногенних ситуацій, організаційно-економічна підтримка традицій і культури окремих народів.

Контролюючий блок системи управління розвитком соціальної сфери регіонів повинен включати правове забезпечення заходів всебічного та постійного відстеження ходу реалізації заходів управління розвитком соціальної сфери регіонів, будь то масштабна цільова програма, трансферт або ситуативне рішення про підтримку будь-якого містоутворюючого об'єкта. При цьому мова йде про контроль як прийняття рішень, так і їх виконання.

Отже, головним аспектом соціальної політики на сучасному етапі є взаємодія та поєднання державних і регіональних програм, встановлення оптимальних співвідношень у соціальному розвитку регіонів, забезпечення стійкості, збалансованості і соціальної орієнтації функціонування територіальних утворень.

Управління соціальною сферою передбачає управління соціальним захистом населення та управління розвитком соціальної сфери регіону. Функції органів управління розвитком соціальної сфери регіону полягають в забезпеченні соціальної справедливості. При цьому повинно бути обмежено дію ринкових механізмів, забезпечення загальнодоступність життєво значущих благ та реалізацію права людини на певний стандарт добробуту. Ключовими моментами державного управління регіональним розвитком соціальної сфери є: вибір об'єктів регулювання; визначення джерел фінансового та матеріального забезпечення програм і підприємств, установ соціальної сфери; визначення критеріїв оцінки стану соціальної сфери; вироблення прийомів та інструментів управління розвитком соціальної сфери регіону; регламентація відносин регіональних органів управління з державними.

Список використаних джерел:

1. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. В. Варналія. – К. : Знання, 2005. – 498 с.
2. Геєць В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, Т. С. Черняк ; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України / В. М. Геєць (ред.). – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
3. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика. – К. : ДУ ІСПСР НАН України, 2014. – 776 с.
4. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за ред. В. Є. Вороніна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

ВЛАСЮК МАРГАРИТА ВАЛЕНТИНОВНА

студентка 2 курса управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННАЯ УСЛУГА КАК КАТЕГОРИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

В наше время абсолютно по-другому трактуется роль государства, его задачи и функции. Сущность государства и его социальное назначение являются решающими в определении направленности деятельности государства, ее целей и задач. Государственные функции зависят от задач, стоящих перед обществом на данном этапе развития. Задачи зависят от уровня развития общества, его экономических возможностей, потребностей и интересов населения. На определенном этапе развития государства общество определяет, что социально значимо, чего от него ждут, и появляются государственные услуги [4]. То есть можно сказать, что именно общество диктует, какие задачи стоят перед государством и какие функции будут выполнять государственные служащие.

Термин «государственная услуга» может быть определен как способ удовлетворения потребностей граждан и юридических лиц. Но если обратиться к законодательству Республики Беларусь, то можно определить термин «услуга» как «деятельность, результаты которой не имеют материального выражения, реализуются и потребляются в процессе этой деятельности» [5, ст. 30].

Наряду с термином «государственные услуги» используется выражение и «социальные услуги». Но не следует путать эти термины, потому что они описывают услуги с разных сторон. Государственные услуги обеспечивают деятельность, представляющую общий интерес, а также имеют неограниченный круг субъектов, которые их используют. Они предоставляются госорганами. Социальные услуги выделяются на сферу, в которой эта услуга оказывается (в сфере здравоохранения, культуры, образования и науки). Они могут предоставляться как государственными и муниципальными учреждениями, так и коммерческими и некоммерческими организациями [1, с. 7].

Полагаясь на источники [2, с. 23; 3, с. 73], можно выделить следующие виды услуг.

В сфере предоставления:

- в сфере государственной администрации;
- в социальном управлении.

По причине:

- принудительные;
- добровольные.

По количеству клиентов:

- массовые;
- индивидуальные.

Актуальность заключается в повышении качества и доступности услуг, предоставляемых государственными органами, а также в модернизации системы управления, чтобы руководители получали необходимую информацию и привлекались к ответственности за свои действия, а люди могли получить всю интересующую информацию в максимально короткие

сроки и без финансовых затрат. А поскольку основными трудностями, с которыми встречались граждане, получающие государственную услугу, можно назвать долгое «хождение по кабинетам», большие очереди, дороговизна предоставляемых услуг, недостаток получаемой информации, то можно выделить слабые стороны оказания государственных услуг и работать на них.

И, на мой взгляд, одним из путей выхода из сложившейся ситуации является электронное правительство. Внедрение электронного правительства не только упростит работу госслужащих, но и обеспечит высокую скорость оказания всех необходимых услуг и сэкономит время людей, что также очень важно в этой сфере. А, учитывая успехи соседних и других стран, надо отметить, что его реализация позволила государствам выйти на новый уровень государственного управления. Например, внедрение в Республике Корея системы электронного документооборота облегчило жизнь гражданам, поскольку теперь, например, оформление документов на машину, выполняются в online-режиме. Что касается бизнес-структур, то теперь нет необходимости лично проводить переговоры по большинству вопросов с госструктурами [6].

Конечно же стоит отметить, что для полного перехода на электронное правительство потребуется не один год, но вопреки трудоемкости данного процесса мы можем его достигнуть. Уже сейчас в Беларуси активно предоставляются многие услуги, в том числе в сфере медицинского обслуживания (программа Talon.by для получения талонов к врачу), людям открыт доступ для получения информации об интересующих их вопросах и проблемах, кроме этого разрабатывается большое количество проектов и законов для упрощения жизни людей.

Список использованной литературы:

1. Тамбовцев В. Л. Стандарты государственных услуг / В. Л. Тамбовцев // *Общественные науки и современность*. – 2006. – № 4. – С. 5 – 9.
2. Нестеров А. В. Понятие услуги государственной, общественной (социальной) и публичной / А. В. Нестеров // *Государственная власть и местное самоуправление*. – 2005. – № 11. – С. 22 – 26.
3. Реутов Е. В. Общество и власть в регионе / Е. В. Реутов // *Социологические исследования*. – 2006. – № 9. – С. 72 – 82.
4. Понятие государственной услуги как категории государственного управления. – Режим доступа : www.cyberleninka.ru/.
5. Налоговый кодекс РБ. – Режим доступа : www.nalog.gov.by/ru.
6. Белорусский научно-исследовательский институт документоведения и архивного дела / Для Беларуси целесообразно поэтапное внедрение электронного правительства. – Режим доступа : www.belniidat.by/.

ГРЕБЕНЬ СВИТЛАНА ЕВГЕНІВНА

аспірантка ПрАТ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ЇХ АДАПТАЦІЯ ДО УКРАЇНИ

Прагнення України до інтеграції у світовий економічний простір нагально вимагає проведення реформ у сфері державного управління

фінансами та, зокрема, одного з дієвих його інструментів – державного фінансового контролю.

На цьому шляху актуальності набуває питання адаптації передового світового досвіду до створення нової моделі системи фінансового контролю в Україні.

У більшості країн ефективність системи державного фінансового контролю забезпечує вищий орган контролю фінансів (ВОКДФ), що є незалежним за статусом.

Для вирішення питань, які постають перед цим органом у кожній країні у 1953 р. утворено Міжнародну організацію вищих органів фінансового контролю (INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institutions), гаслом якої є «Спільний досвід на користь всім». Ця організація допомагає учасникам-членам розробляти новітні методи вирішення спільних проблем, що постають перед ВОФК; надає можливість обміну інформацією з напрацювань у сфері державного контролю.

Саме цією організацією в жовтні 1977 року на Конгресі в м. Лімма (Індія) було прийнято Декларацію (Лімська декларація) щодо керівних принципів контролю, якою проголошено первинні положення розвитку державного контролю у демократичних країнах, а саме [1]: особливості організації контролю як елементу управління, сфера застосування контролю та принципи побудови системи фінансового контролю, засади незалежності й підзвітності вищих контролюючих органів, їхні повноваження тощо.

А отже, для уніфікації організації систем державного фінансового контролю та забезпечення принципів їх діяльності Лімською декларацією та низкою інших документів, прийнятих INTOSAI, затверджено міжнародні стандарти, які регулюють проведення фінансового аудиту, аудита відповідності та аудита ефективності.

У різних країнах існують різні моделі системи ВОФК. Проте, основними вважають дві, зокрема [2]:

– в країнах з англосаксонською системою права та правовими системами, що тяжіють до неї (США, Великобританія, Канада, Австралія, Ізраїль, Малайзія, Таїланд та інші), домінує монархічна структура. Тому в цих країнах з метою здійснення державного фінансового контролю, в т.ч. у сфері підприємництва, створені ієрархічно організовані структури під керівництвом президента чи генерального аудитора, які обираються прямими виборами або призначаються шляхом узгодження законодавчим органом та вищою посадовою особою виконавчої влади.

Наприклад, у Великобританії контроль фінансово-господарської діяльності державного сектора економіки здійснює Національне контрольно-ревізійне управління, яке є урядовим органом і функціонує відповідно до Закону про фінансовий контроль. Управлінню надано право проводити перевірки рахунків усіх урядових установ і широкого кола державних органів, через які проходить більше 60 % витрат, а також контролювати субсидії, що надаються місцевими органами влади системі охорони здоров'я, націоналізованим галузям промисловості і державним корпораціям [3].

У країнах континентальної системи права (Німеччина, Франція, Італія та інші європейські держави) контрольні функції покладені на утворені вищими органами влади рахункові палати, які в той же час є незалежними у внутрішніх та зовнішніх питаннях їх діяльності.

Так, у Німеччині Федеральне відомство з фінансів займається податковою перевіркою підприємств і оподаткуванням іноземних

капіталовкладень, а Федеральна контрольно-ревізійна служба здійснює поточний контроль за бюджетом. Водночас Федеральна рахункова палата Німеччини, що є вищою незалежною колегіальною структурою в системі державного фінансового контролю, контролює усі федеральні підприємства, страхові установи, приватні підприємства з 50-відсотковою участю витрат держави, а також усі інші організації і підприємства, якщо вони розпоряджаються державними коштами або захищені гарантійними зобов'язаннями держави.

Заслугує на увагу досвід Ірландії. Зокрема, незалежним органом державного аудиту, правові засади організації якого визначені в Конституції, є Управління Генерального контролера-аудитора. Місія Управління – проводити незалежне дослідження і звітувати парламенту з питань законності та ефективності використання державних фондів і ресурсів, а також правильності обліку державної власності. При цьому Управління не має повноважень вживати до об'єктів аудиту адміністративні заходи впливу за невиконання законних умов. Про випадки виявлених порушень Управління повідомляє відповідні вищі органи влади. Об'єкти аудиту (крім органів влади) оплачують аудиторські послуги Управління відповідно до виставлених ним рахунків. Витрати на аудит органів влади компенсуються за рахунок коштів державного бюджету.

Щодо організаційної структури органів державного фінансового контролю у країнах Євросоюзу В. Мельничуком здійснено її поділ на чотири основних типів [4]:

- аудиторські суди (Франція, Бельгія, Люксембург, Португалія, Іспанія, Італія) або судові органи, що є складовими судової системи країни (Греція, Португалія);
- колегіальні органи, що не мають судових функцій (Нідерланди, Німеччина);
- незалежні контрольні управління на чолі з Генеральним контролером (Великобританія, Ірландія, Данія);
- контрольні управління у структурі уряду (Швеція, Фінляндія).

Крім того, у деяких країнах рахунковим відомствам на законодавчому рівні надано право перевіряти не лише державний сектор, а й фінансову діяльність благодійних фондів (Австрія), приватного сектору соціального страхування (Франція), монополій (Швейцарія), а також політичних партій (Угорщина) [1].

З огляду на вказане, незважаючи на різноманітність моделей організації системи державного фінансового контролю є спільні риси.

Зокрема, незалежність ВОФК, яке забезпечує об'єктивність та ефективність контрольних процедур.

По-друге, незважаючи на національну специфіку країн з урахуванням їх історичного і економічного розвитку усі моделі мають єдині завдання і загальні принципи роботи органів контролю, в тому числі щодо наявної методології та стандартів.

Недвозначну роль відіграє налагоджена система кадрового забезпечення та його мотивація.

Отже, для побудови нової моделі державного фінансового контролю в Україні потрібно докорінно змінити систему його організації через законодавче визначення єдиного вищого органу фінансового контролю, який би визначав завдання, методи та показники ефективності від виконання покладених функцій на інші органи, що забезпечують державний фінансовий

контроль у всіх аспектах суспільного життя для уникнення дублювання функцій, та здійснював оцінку їх діяльності.

Одночасно з вказаними змінами потребує змін і законодавче поле, що визначає коло актів з регулювання державного фінансового контролю та забезпечення його методологією.

Водночас, незважаючи на вказане, проведення цих реформ не можливе без переосмислення кожним своєї ролі у цій системі, в тому числі через забезпечення кадровим потенціалом із достойним рівнем заробітної плати.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Г. В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово-економічні аспекти) : дис.... д-ра наук з держ. управління : 25.00.02 / О. В. Дмитренко. – К. : 2010. – 347 с.

2. Андрійко О. Ф. Державний контроль і тенденції його розвитку в умовах ринкових відносин / О. Ф. Андрійко // Міжвідомчий збірник наукових праць «Правова держава». – К. : Наукова думка, 1993. – Вип. 4. – С. 49 – 53.

3. Савченко А. Державне регулювання економіки / А. Савченко, Г. Пухтаєвич // Економіка України. – 1993. – № 1. – С. 80 – 81.

4. Мамишев А. В. Шляхи європеїзації державного аудиту / А. В. Мамишев // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 144 – 150.

ГУЩА ВЕРОНИКА ЮРЬЄВНА

студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОФФШОРНЫЙ БИЗНЕС: ЕГО СПЕЦИФИКА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На современном этапе развития государства инструментом воздействия на национальную экономику являются налоги. Однако тяжесть налогообложения побуждает экономических субъектов заниматься налоговым планированием и искать легальные пути снижения налогового бремени. Главными причинами появления оффшорных компаний являются: максимизация дохода, избегание конфискации, удобство управления активами.

Для привлечения оффшорных капиталов государства создают оффшорные зоны. Оффшорная зона – территория государства (её часть) в пределах которой для компаний – нерезидентов действует особый льготный режим регистрации, лицензирования и налогообложения, как правило, при условии, что их предпринимательская деятельность осуществляется вне пределов этого государства. Регулированием оффшорного бизнеса в мире занимается экспертная организация «Международная служба финансовых действий», Конвенцию ОЭСР по взаимной помощи в налоговых вопросах. Также странами большой семерки была создана международная финансовая полиция с целью борьбы с «отмыванием денег» во всем мире, хотя эти же страны и являются крупнейшими мировыми оффшорными зонами. Таким образом, вся власть сосредотачивается в руках оффшорных государств. Каждая страна разрабатывает собственные меры регулирования оффшорного бизнеса. В настоящее время во всех странах ужесточилось «антиоффшорное» законодательство. Республика Беларусь не стала исключением. В бюджет

Беларуси поступает менее 1 % от всех перечисленных в оффшорные зоны сумм, так как предприниматели производят оплату в основном не за услуги, по которым установлен оффшорный сбор в размере 15 %, а за поставляемую в их адрес продукцию. По этим операциям оффшорный сбор не взимается.

Мировые компании используют все способы снизить свои налоги. Недавний пример уплаты налогов компании Google по законодательству Ирландии позволил транснациональной корпорации уйти от обязательств по платежам в бюджеты стран, на территории которых Google осуществляет непосредственную деятельность.

Указом Президента № 353 утвержден перечень оффшорных зон – государств (территорий), в которых действует льготный налоговый режим и (или) не предусматривается раскрытие и предоставление информации о финансовых операциях [1]. В этот перечень не вошли такие государства как Кипр, Шотландия, Великобритания, также в этом списке отсутствует остров Мэн. Данные территории в 2016 году стали самыми «низконалоговыми» мировыми юрисдикциями. Такие государства как Ирландия, Люксембург, Швейцария можно отметить как благоприятные для оффшорного бизнеса, однако, они тоже отсутствуют в Указе.

За последние два года доля прямых иностранных инвестиций снижается. В основном в Беларусь инвестируют Россия и Кипр. Это является показателем того, что в Республике Беларусь весьма благоприятный инвестиционный климат для иностранных инвесторов. Однако доля льгот и преференций для национальных потенциальных инвесторов не так высока. Можно отметить тенденцию регистрации наших соотечественников своих компаний за рубежом и возвращаться на нашу территорию уже в качестве иностранных компаний.

В связи с этим необходимо рассматривать возможность внесения корректив в действующую нормативную базу с целью упорядочить налоговую администрацию в условиях жесткой финансово-бюджетной экономики.

Список использованной литературы:

1. Об утверждении перечня оффшорных зон : указ Президента Республики Беларусь от 25 мая 2006 г. № 153 // Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2006. – № 1/7619.

ГУЩА ВЕРОНИКА ЮРЬЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОХРЕМЧУК ОЛЬГА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ВЛИЯНИЕ ДЕНОМИНАЦИИ НА ДОХОДЫ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Зачастую термин «деноминация» ассоциируется с «обрезанием» некоторого количества нулей со старой купюры и появление новых денег с меньшим номиналом. Целями проведения в стране являются:

- упрощение расчетов (главная цель деноминации);
- сокращение государственных расходов на эмиссию;
- выявление скрытых доходов;
- укрепление национальной валюты.

Понятие «Белорусский рубль» появилось только в 1990-х гг. после отказа от советского рубля. Первоначальное название «талер», предлагаемое общественными деятелями, для белорусской валюты не было утверждено Верховным Советом. В начале 1992 года, во время распада общесоветской денежной системы, в Беларуси получила распространение купонная система. Следует упомянуть, что купоны не заменяли деньги, а являлись инструментом распределения дефицитных товаров. Затем на смену купонам пришли расчетные билеты Нацбанка. Официальный обменный курс составлял один расчетный билет за 10 советских рублей.

Вывод из оборота советских рублей начал осуществляться с конца июля 1993 года, а белорусский рубль стал единственным законным платежным средством в стране.

В истории Республики Беларусь насчитывается 3 деноминации. Они происходили в:

- 1994 году;
- 2000 году;
- 2016 году.

Появление в стране «зайчиков», «белочек», «зубров» относится к 1992 году. Пока данные варианты денежных средств использовались в стране наблюдалась гиперинфляция, что привело к увеличению цен. Это привело к денежной реформе. Первый раз деноминация в Республике Беларусь состоялась 20 августа 1994 года, и она была 10-кратной. Однако стоимость доллара в рублях росла и за 1994 год рубль обесценился в 15 раз. Даже в 1995 году он не остановил свое падение. С мая 1992 года по 1995 год белорусский рубль подешевел в 900 раз по отношению к доллару [3].

В 1999 году в обращении находилась купюра номиналом 5 миллионов рублей. Это привело ко второй деноминации и уже в 2000 году страна имела новые деньги. Номинальная стоимость рубля изменилась в 1000 раз. Вплоть до 2003 года производился обмен старых купюр на новые.

Начало третьей деноминации можно отнести к кризисному 2011 году. В данном году рубль девальвировал в 3 раза. Также Национальным Банком Республики Беларусь была выпущена купюра размером в 200.000 рублей. 4 ноября 2015 года Указом Президента Республики Беларусь № 450 «О проведении деноминации официальной денежной единицы Республики Беларусь» принято решение о проведении деноминации национальной валюты.

С 1 июля по 31 декабря 2016 г. была проведена замена купюры образца 2000 г. на купюры образца 2009 г. в виде банкнот и монет в соотношении 10 000 рублей. В указанный период денежные знаки образца 2000 г. и 2009 г. находились в параллельном обращении и были обязательными к приему при всех видах платежей без ограничений [2].

Процесс деноминации может серьезно повлиять на следующие основные показатели:

- уровень инфляции;
- индекс потребительских цен;
- устойчивость белорусского рубля по отношению к другим валютам;
- реальные доходы населения.

Для того, чтобы определить, каково влияние деноминации на экономику Республики Беларусь и на саму финансовую систему государства, следует изучить и проанализировать эти три показателя.

Как мы видим, уровень инфляции в мае 2016 г. до деноминации составлял 0,49 %, а июле – 0,35 %. Тогда как уже в августе после деноминации уровень инфляции составлял – 0,15 % (таблица 1). В целом за 2016 г. инфляция достигла значения 10,58 %. В сентябре 2017 г. инфляция равнялась 0,25 %. По графику видно, что значения уровня инфляции достаточно сильно колеблются. Из этого следует, что проведенная деноминация на процесс инфляции не сильно повлияла.

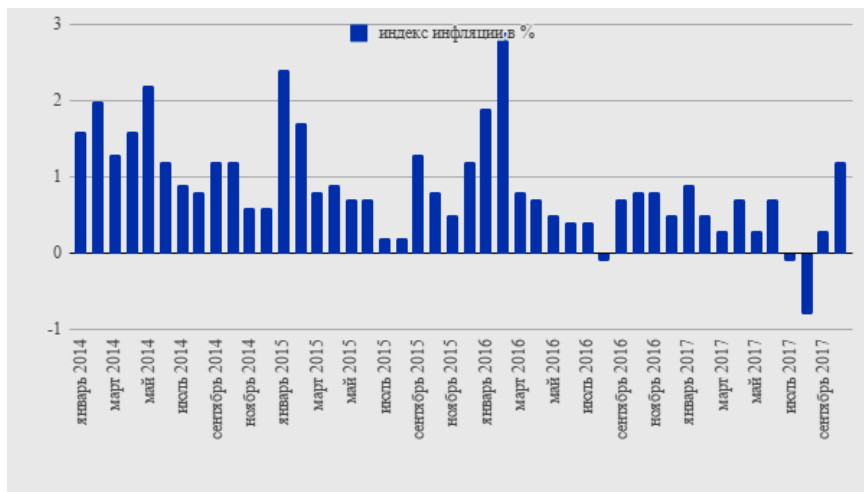

Рис. 1. Инфляция по месяцам в 2014-2017 гг. [1]

Далее рассмотрим динамику индекса потребительских цен (ИПЦ). В июне 2016 г. ИПЦ был равен 100,4 % по отношению к прошлому месяцу, а в июле этот показатель достиг 100,6 %, то есть увеличился незначительно. С августа по декабрь ИПЦ колебался незначительно как в сторону увеличения, так и уменьшения. В октябре 2017 г. этот показатель составлял 100,37 %. Можно сделать вывод, что деноминация изменила индекс потребительских цен незначительно.

Третий параметр анализа эффективности проведенной деноминации – устойчивость белорусского рубля. Важный положительный итог 2016 г. – стабильность белорусского рубля относительно доллара, а в период после окончания девальвации – так и вообще его укрепление. За 2016 г. американская денежная единица подорожала в Беларуси всего лишь на 5,5 %. И это при том, что в мире она укрепилась на 3,6 %. Средний же за год процент по всем текущим срочным белорусским депозитам для физических лиц превысил в 2016 г. 22 %, то есть в 4 раза больше процента девальвации белорусского рубля к доллару.

К евро же белорусский рубль за год ослаб вообще на мизерный процент. Все это способствовало приостановлению сильнейшего оттока белорусских рублей из банковской системы, и даже появлению во II половине 2016 г. их чистого притока, удержанию доли национальной денежной массы в денежный

агрегат М3, уменьшению до нулевого уровня девальвационных ожиданий, снижению инфляции издержек.

Единственная валюта, сильно подорожавшая в Беларуси по итогам года – российский рубль, укрепившийся больше всех других валют мира после сильнейшего падения в 2014-2015 гг. Причиной стал рост цены нефти – в начале года сорт «Brent» стоил менее 38 \$/бар., в конце – почти 57 \$/бар. [1].

Подводя итог, можно сделать вывод, что устойчивость белорусского рубля после деноминации практически не изменилась.

Как и говорили эксперты, деноминация носила только технический характер и была проведена с целью упрощения расчетов и уменьшения количества денежной массы в обращении. Все основные показатели остались на прежнем уровне или изменились незначительно. Однако на реальные доходы населения деноминация повлияла отрицательно. Но о более детализированных результатах деноминации в стране можно будет узнать только по истечении более значительного срока (4-5 лет) после проведения процесса деноминации.

Список использованной литературы:

1. Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа : www.minfin.gov.by/.

2. Насонова И. В. Деноминация: история и перспективы / И. В. Насонова // Плано-экономический отдел. – 2016. – № 151. – С. 22 – 32.

3. Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by/.

ДЕРУНЕЦ НАТАЛЬЯ АНАТОЛЬЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Интенсификация интеграционных процессов, формирование общего рынка труда в форматах Евразийского экономического союза и других интеграционных объединений, влияние мировых тенденций на национальную экономику и рынок труда обусловили необходимость выработки комплексного, последовательного и долгосрочного инструмента государственной политики в области содействия занятости [2].

В 2016-2020 гг. ситуация на рынке труда будет формироваться в условиях дальнейшего перераспределения рабочей силы между отраслями экономики. Динамика отраслевой структуры занятости до 2020 года будет характеризоваться сокращением численности работников в промышленности и сельском хозяйстве. Данные тенденции во многом обусловлены модернизацией производства и внедрением ресурсосберегающих технологий, ростом производительности труда и сокращением избыточной занятости. Более высокие темпы сокращения уровня занятости в сельском хозяйстве будут связаны с сокращением численности трудоспособного населения в сельской местности.

Государственное регулирование рынка труда предусматривается путем решения следующих задач: обеспечение сбалансированности спроса и

предложения рабочей силы на рынке труда; содействие повышению качества трудовых ресурсов и росту конкурентоспособности рабочей силы; стимулирование экономической активности населения, вовлечение в трудовую деятельность экономически неактивного населения (инвалиды, женщины, имеющие малолетних детей, лица пенсионного возраста и другие), совершенствование институциональных, организационных и финансовых механизмов содействия занятости населения.

Скрытая безработица, составляющая по некоторым оценкам до 20 % от общей численности занятых оказывает негативное воздействие на многие стороны хозяйственной жизни: способствует сохранению низкого уровня заработной платы и нерациональной экономической структуры, сковывает инициативу работников и т.д.

Еще одна тенденция – значительный рост числа уволившихся по собственному желанию. Причины, побуждающие людей увольняться по собственному желанию, все больше приобретают экономическое содержание. Вынужденная неполная занятость, постоянные административные отпуска (часто без сохранения заработной платы) являются основными факторами, обуславливающими добровольный уход работников с предприятий и организаций в поисках стабильного места работы и нормального заработка.

Активная политика на рынке труда нацелена на повышение конкурентоспособности работника в борьбе за рабочее место путем обучения, переподготовки, содействия само занятости, индивидуальной трудовой деятельности, т.е. на проведение «профилактики» безработицы и её массового распространения. Она представляет собой комплекс мер, осуществляемых сетью специальных государственных учреждений и нацеленных на поддержание занятости, повышение мобильности рабочей силы, создание новых рабочих мест, а также содействие более быстрому возвращению безработных к активному труду,

Одним из эффективных направлений активной политики на рынке труда является целенаправленное воздействие на развитие важнейшего института рынка труда – службы занятости. Основная её задача состоит в повышении эффективности функционирования рынка труда путем распространения информации, позволяющей сократить время поиска вакансий безработными и работников предпринимателями; способствующей найму работников, наиболее соответствующих требованиям работодателей; позволяющей работникам найти место с подходящими условиями труда и уровнем заработной платы.

Для устранения несоответствия структуры свободных рабочих мест и временно незанятой рабочей силы в профессионально-квалификационном разрезе необходима своевременная и соответствующая потребностям производства профессиональная подготовка и переподготовка безработных и работников, находящихся под угрозой увольнения.

В условиях растущей безработицы особое место занимает организация общественных работ. Данные программы представляют безработным общественные виды деятельности без специальной профессиональной подготовки. Они призваны улучшать материальное положение слабо защищенных групп населения, а также морально поддерживать их во время переходного периода, пока не появятся новые рабочие места.

Рынок труда Беларуси сталкивается с растущим дефицитом рабочей силы из-за демографического фактора. Проблема в перспективе может быть усугублена трудовой миграцией, которую стимулирует отставание в оплате

труда в Беларуси относительно России. Россия является основной страной назначения для трудовых мигрантов из-за отсутствия языкового барьера и минимальных сложностей при трудоустройстве благодаря различным интеграционным соглашениям, в том числе ЕЭП.

Наибольшая склонность к трудовой миграции свойственна неквалифицированным рабочим строительных специальностей. Низкий уровень дохода может подтолкнуть к трудовой миграции и людей, занятых в легкой промышленности и секторе услуг. Кроме того, трудовая миграция носит элементы «утечки умов», так как высоко мотивированные и квалифицированные работники – менеджеры высшего звена, инженеры, врачи тоже склонны переезжать в Россию, где им обеспечивается более высокое вознаграждение труда.

Еще одной структурной проблемой является растущий коэффициент зависимости, и отток трудовых ресурсов способен её существенно усложнить. Возможные негативные последствия от трудовой миграции в Россию при соблюдении формальной занятости частично смягчаются наличием соглашения об экспорте пенсий. Однако большая часть трудовой миграции происходит без формального трудоустройства, что создает дополнительное давление на систему социальной защиты, так как мигранты не уплачивают взносы в ФСЗН – т.е. не участвуют в финансировании выплат текущим пенсионерам, но будут нуждаться в поддержке системы социальной защиты при достижении пенсионного возраста.

Рост заработной платы сделал трудовую миграцию в страны ЕЭП – в основном в Россию менее привлекательной, но у этого шага были и негативные последствия. В экономике Беларуси существенно возросли удельные издержки на труд, так как рост оплаты труда не сопровождался соответствующим увеличением производительности труда. Результатом этого стала потеря ценовой конкурентоспособности на внешних рынках, обеспеченная девальвацией, и возникновение потребности в дальнейшем ужесточении экономической политики для балансирования внешнего сектора. Усиление административного регулирования мобильности на рынке труда в теории также носит негативный характер, так как создает искаженные стимулы и делает невозможным оптимальное распределение ресурсов в экономике.

Следовательно, необходимо выработать другой подход к решению проблемы трудовой миграции, который бы носил долгосрочный характер и был бы лишен недостатков краткосрочных оперативных мер, предпринятых в Беларуси. Основными элементами возможной долгосрочной стратегии являются: рост заработной платы должен быть обеспечен увеличением производительности труда. Соответственно, основной фокус должен быть на мерах по увеличению производительности, т.е. эффективности использования имеющихся, в частности трудовых, ресурсов. Важным шагом в этой связи является увеличение мобильности на рынке труда, так как большой потенциал трудовых ресурсов остается неиспользованный из-за наличия избыточной занятости на одних предприятиях и дефицита рабочих на других. Увеличение мобильности предполагает широкомасштабную либерализацию рынка труда, которая в том числе включает в себя освобождение рынка труда от функций социальной политики. Мобильность достигается во многом за счет создания больших возможностей для частной инициативы, т.е. необходима дальнейшая поддержка развития малых и средних предприятий.

Таким образом, поддержание благоприятной бизнес среды является одной из ключевых задач для увеличения производительности труда в Беларуси. Кроме того, она является важной предпосылкой для возникновения возвратной миграции, которая способна трансформировать издержки от «утечки умов» в дополнительные преимущества. Люди, которые возвращаются в страну после трудовой миграции, приносят с собой новый опыт, знания, технологии и инвестиции. Следовательно, низкая налоговая нагрузка, создание дополнительных льгот и предоставление технической и финансовой поддержки для малых производственных предприятий может оказаться особенно эффективно в борьбе с негативными тенденциями на рынке труда Беларуси.

Список использованной литературы:

1. О занятости населения Республики Беларусь : закон Республики Беларусь от 15 июня 2006 г. № 125-3 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь, 2013 г.
2. Боровик Л. С. Структура занятости населения: территориальные и отраслевые пропорции / Л. С. Боровик // Экономический бюллетень НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь. – 2008. – № 9. – С. 74 – 86.
3. Зубко Н. М. Макроэкономика : учеб. пособ. / Н. М. Зубко, И. М. Зборина, А. Н. Каллаур. – М. : ТетраСистемс, 2011. – 192 с.
4. Мясникович М. В. Макроэкономическая политика Республики Беларусь: теория и практика : курс лекций / М. В. Мясникович. – Минск : Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2012. – 176 с.

ДЕРУНЕЦ НАТАЛЬЯ АНАТОЛЬЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Инвестиции являются мощной движущей силой развития экономики при грамотном использовании. Благодаря принимаемым мерам по созданию привлекательного делового климата – совершенствованию системы налогообложения, упрощению процедур регистрации собственности и компаний и т.д. – Беларусь в мировом рейтинге «Ведение бизнеса – 2017 г.», занимает 38-ю позицию среди 189 стран, а по ряду индикаторов занимает лидирующие места. И сегодня государство продолжает реализацию планов, чтобы к 2020 году Беларусь вошла в топ-30 стран с наиболее комфортными условиями ведения бизнеса. Усовершенствования охватывают многие направления: административные процедуры, налогообложение, ценообразование, лицензирование, льготные режимы для инвесторов и защиту их прав.

За 2015 г. использовано 206,3 трлн. рублей инвестиций в основной капитал, что в сопоставимых ценах составило 84,8 % к 2014 г. Снижение темпа роста связано со сжатием внутреннего спроса в условиях сокращения внутренних источников финансирования: бюджетных средств, кредитных ресурсов банков, собственных средств организаций, а также влиянием

кризисных явлений в экономике Республики Беларусь и странах партнерах, что вынуждало инвесторов замораживать свои инвестиционные планы.

Наибольший удельный вес инвестиций по форме собственности на протяжении последних лет занимают инвестиции в частную собственность (54,6 % в 2015 г.) с наблюдающейся положительной динамикой. Инвестиции в государственную собственность составляют 38,3 % в 2015 г. На частную собственность с долей государства и иностранную собственность пришлось 29,1 % и 7,1 % соответственно.

По видам экономической деятельности наибольший удельный вес инвестиции в основной капитал занимают в промышленности. Инвестиции в операции с недвижимым имуществом, аренду и предоставление услуг потребителям занимают вторую позицию. Удельный вес инвестиций в сельское, лесное хозяйство, транспорт и связи занимает 10,5-10,8 %.

Следует отметить, что привлечение прямых иностранных инвестиций (далее ПИИ) на чистой основе (без учета задолженности прямому инвестору за товары, работы, услуги) в 2015 г. составило 1611,8 млн. долларов США, в том числе в реальный сектор экономики – 1238,0 млн. долл. США, в банковский сектор – 280,6 млн. долл. США.

По-прежнему основной приток ПИИ на чистой основе приходится на г. Минск – 859,6 млн. долл. США (или 57 % поступлений в регионы). 2287 организации (или 54 %), имевшие ПИИ на чистой основе за данный период, зарегистрированы в г. Минске [11].

В столице Беларуси создан Инвестиционный атлас г. Минска, представляющий широкую информацию о возможностях инвестирования и привлекательных инвестиционных проектах Минска.

Число проектов с иностранными инвестициями в Беларуси увеличивается. Среди успешных проектов ОАО «Штадлер Минск», СЗАО «БелДжи», СЗАО «Эс-Эн-Эй Европа Индастриз Бисов» СООО «Мобильные ТелеСистемы» – белорусско-российская телекоммуникационная компания, СП «Санта Импэкс Брест» ООО.

На предприятиях с иностранным капиталом в Республике Беларусь занято 1,4 % от общего числа работающих. По оценке доля их производства в объеме ВВП составляет около 9 %, в объеме экспорта – 11,5 %. Сегодня число таких предприятий превысило 3 тысячи, которые эффективно работают на рынке Республики Беларусь.

Растет заинтересованность во вложении иностранных инвестиций в белорусскую экономику инвесторов из Китая. Так, вклад Китайских инвесторов только за 2015 год составил 20 435,8 тыс. долл. США и достиг 25 % от всей суммы иностранных поступлений отчетного периода, опередив более чем в 2 раза по своему объему вклад российских инвесторов (12 %). В целом, объем иностранных инвестиций, поступивших от инвесторов из Китая, на начало 2016 года составил 94 500,2 тыс. долл. США (8,2 %), с участием партнеров из Китая создано 26 совместных предприятий. Результаты анализа участия зарубежных стран в совместном предпринимательстве представляется целесообразным учесть при разработке дальнейшей политики привлечения иностранных инвестиций в реальный сектор экономики Беларуси.

В последнее время экономические отношения между Беларусью и Турцией стали более эффективными. Так, преодоление психологического барьера в 1 млрд. долл. США в двусторонней торговле между Турцией и Беларусью – горячая тема последних 12 месяцев [9].

Товарооборот между двумя странами по итогам прошлого года составил 629,7 млн. долл. США (из которых экспорт белорусских товаров в Турцию составляет 141,9 млн. долл. США, а импорт 487,8 млн. долл.). Белорусская сторона в основном экспортирует в Турцию стальные изделия, синтетические волокна и калийные удобрения.

Основными направлениями использования инвестиций должно стать вложение средств в создание новых и модернизацию существующих рабочих мест, развитие высокоэффективных и экспорториентированных производств.

Предоставление государственной поддержки инвестициям должно предоставляться с учетом их направленности на реализацию принятых приоритетов развития страны. Реализация инвестиционных проектов на принципах государственно-частного партнерства, эффективное распределение рисков и ответственности между бизнесом и государством позволит реализовывать долгосрочные инфраструктурные проекты с привлечением частного капитала. Привлечение прямых иностранных инвестиций позволит модернизировать существующие и создать новые производства, развить сферу услуг.

В целях создания максимально благоприятных условий для притока иностранных инвестиций должна быть продолжена работа по совершенствованию системы гарантий для международных инвесторов на основе лучшего мирового опыта, сформирована полноценная инфраструктура для осуществления инвестиций, внедрены реформы, направленные на совершенствование инвестиционной и деловой среды.

Комплексная реализация намеченных мер будет способствовать притоку прямых иностранных инвестиций в соответствии с приоритетами государства, потребностями развития регионов и отраслей экономики, улучшит инвестиционных имидж Беларуси как страны с благоприятной площадкой для осуществления инвестиций.

Список использованной литературы:

1. О создании дополнительных условий для инвестиционной деятельности в республике Беларусь : декрет Президента Республики Беларусь от 6 августа 2009 г. №10 : в ред. Декрета Президента Республики Беларусь от 12.11.2015 г. // Консультант плюс Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». – М., 2016.

2. О задачах социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 г. : указ Президента Республики Беларусь от 18 декабря 2015 г. № 504 // Консультант плюс Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». – М., 2016.

3. О мерах по повышению эффективности социально-экономического комплекса Республики Беларусь : указ Президента Республики Беларусь от 23 февраля 2016 г. № 78 // Консультант плюс Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». – М., 2016.

4. Об инвестициях : закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 53-3 // Консультант плюс Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». – М., 2016.

5. Доклад о мировых инвестициях, 2015. Реформирование управления международными инвестициями: основные тезисы и обзор / Конференция ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД). – Режим доступа : www.un.org/ru/da/unctad.

6. О развороте инвестиций в сторону Беларуси / К. Рудый // Банковский вестник. – 2016. – № 10. – С. 34 – 39.

7. Курс на миллиард: Турция-Беларусь / В. Якимович // Общественно-политический журнал «Планета». – 2016. – № 11. – С. 41 – 46.

ДЬЯКОВА НАТАЛИЯ ДМИТРИЕВНА

студентка Академии управления при Президенте Республики Беларусь

МАРКЕТИНГ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Международную экономическую интеграцию можно охарактеризовать как процесс сращения экономик соседних стран в единый хозяйственный комплекс на основе устойчивых экономических связей. Это результат взаимоприспособления национальных хозяйственных систем, в основе которого лежит экономический интерес хозяйствующих субъектов.

Интеграция представляет собой также процесс движения и развития определенной системы, в которой усиливается связь ее участников и уменьшается их самостоятельность, при этом появляются новые формы взаимодействия, которых не было в прежней системе [3].

Интеграция на микроуровне протекает через взаимодействие капитала отдельных фирм, предприятий путем формирования экономических соглашений между ними, создания филиалов за границей.

Основная цель включения страны в международную экономическую интеграцию – повышение конкурентоспособности экономики. Для каждой экспортоориентированной организации появляются новые шансы повысить свою конкурентоспособность, завоевать новые рынки сбыта и усилить уже имеющиеся позиции на международном рынке товаров и услуг.

Для того, чтобы выйти на новые рынки необходимо полностью их изучить. В современной организации эта функция отдана отделу маркетинга, который изучает рынки сбыта, как внутренний, так и внешние.

Сложность изучения рынков сбыта других стран состоит в недостатке информации. На внутреннем рынке информация доступнее, а вот с выходом на внешние объем доступной информации значительно уменьшается.

Существует такое понятие, как международный маркетинг- философия и одновременно интеллектуальная технология международного бизнеса, под влиянием и посредством которых создаются и развиваются маркетинговые коммуникации, как правило, пересекающие государственные границы и обеспечивающие удовлетворение интересов и потребностей сторон в результате международных обменов [1].

Географических границ для маркетинговой деятельности не может существовать. Международный маркетинг – это философия международного бизнеса, носящая кумулятивный характер, под влиянием и посредством которого формируются коммерческие отношения в целях обеспечения и удовлетворения потребностей международного бизнеса [2, с. 29].

Процесс вовлечения компании в международный бизнес ускоряет развитие международного маркетинга компании, а последний обеспечивает и ускоряет сам процесс интернационализации компании, приводя к качественным изменениям конкурентных возможностей компании не только на внешнем, но и на внутреннем рынке. Наличие такой взаимосвязи позволяет говорить о международном маркетинге как об основе самообучающегося процесса международного бизнеса.

В настоящее время мировой рынок меняется- становится переполненным самыми разнообразными товарами и услугами высокого качества. Роль международного маркетинга резко возросла.

Несмотря на все преимущества, которые получает организация, выходя на внешние рынки, всегда существуют проблемы, так как внешняя среда меняется быстрыми темпами. Рассмотрим основные проблемы, с которыми сталкивается организация, а, следовательно, и международный маркетинг:

- решение о производстве конкретного продукта, который будет удовлетворять потребителей конкретной страны по цене и качеству;

- культурные различия в странах – это может повлиять на спрос продукции, так как культурные традиции чаще всего очень сложно изменить, они являются парадигмой;

- законодательство страны, регулирующие экспорт и конкретные товары в стране;

- логистика – выбор доставки продукции наземным, морским и воздушным транспортом зависит от веса, объема и стоимости товара.

В Республике Беларусь по-прежнему многие специалисты занимаются «сбытом» продукции: сначала предприятия производят, а далее разрабатывают план куда ее можно продать.

За последние несколько лет маркетинг в Республике Беларусь приобрел более значимый характер. Если раньше отдел маркетинга был формальностью, то сейчас это основа принятия решений о производстве и сбыте продукции. Постепенно увеличивается средства, выделяемые организациями на рекламную деятельность.

Ярким примером последних лет является кондитерская фабрика «Слодыч», Минский часовой завод «Луч», производитель молочных продуктов «Савушкин продукт».

Первое на что они обратили внимание – упаковка товара. Совместно с дизайнерами и рекламными агентствами предприятия разработали новые более эстетически наполненные упаковки. Данные нововведения позволили увеличить поставки продукции на зарубежные рынки.

Таким образом влияние интеграции на конкурентоспособность национальной экономики может выражаться в реализации сравнительных преимуществ организаций, выпускающую продукцию на экспорт. Экономическая интеграция выступает решающим фактором развития международного маркетинга.

Список использованной литературы:

1. Данилюк, Е. С. Международный маркетинг : пособ. / Е. С. Данилюк. – Гродно ГрГУ, 2009. – 95с.

2. Синяева И. М. Маркетинг: теория и практика / И. М. Синяева, О. Н. Романенкова. – М. : Юрайт, 2013. – 665 с.

3. Шеръязданова К. Г. Современные интеграционные процессы / К. Г. Шеръязданова. – Астана : Академия гос. упр. при Президенте РК, 2015. – 107 с.

ЕРМАКОВА ЭЛЕОНОРА ЭРИХОВНА

*ст. преподаватель кафедры управления, экономики и финансов
факультета инновационной деятельности, управления и финансов
Брестского государственного технического университета*

ИНЖИНИРИНГ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

В условиях высокого уровня конкуренции в качестве одного из главных факторов выступает развитие экономики, основанной на интеллектуальной составляющей. Одной из важных задач государственной политики на современном этапе является повышение доли наукоёмкого производства и наукоёмких услуг. Структура мировой экономики в последние десятилетия меняется в сторону увеличения доли услуг, наблюдается постоянный рост удельного веса услуг в ВВП промышленно-развитых стран. Определяющим фактором роста инновационной экономики стало быстрое развитие сферы высокотехнологичных услуг, среди них услуги инжиниринга, которые играют важную роль в воспроизводстве и инвестиционных процессах.

В соответствии с предложенной Европейской экономической комиссией ООН классификацией, выделяют следующие виды инжиниринга: консультационный, строительный, технологический и комплексный.

Консультационный инжиниринг связан, главным образом, с интеллектуальными услугами и включает в себя услуги по проектированию, авторскому надзору, планированию и подготовке строительства, контролю за проведением строительно-монтажных работ, испытанию, экспертизе и консультациям. Таким образом, консультационный инжиниринг представляет собой оказание услуг инженерно-консультационного характера без последующей поставки оборудования и выполнения строительных работ.

Технологический инжиниринг представляет собой предоставление технологий для строительства и эксплуатации объектов, заключение лицензионных соглашений на использование технологий, технологическое проектирование и передачу производственного опыта. Технологический инжиниринг специализируется главным образом на разработке технологий, разработке информационного и программно-технического обеспечения и состоит в предоставлении заказчику технологической информации, необходимой при создании и внедрении в производство результатов интеллектуальной деятельности.

Строительный инжиниринг – инженерная деятельность в инвестиционно-строительной сфере по созданию информации, необходимой для достижения целей инвестирования путем создания и изменения объектов недвижимости, включающей моделирование технологических процессов, проектирование зданий и сооружений, подготовку, обеспечение и техническое сопровождение процессов строительства, надзор за возведением, монтажом, пуско-наладкой, опытной эксплуатацией промышленных и хозяйственных объектов и другую, неразрывно связанную с этими задачами, инженерную деятельность [1].

Комплексный инжиниринг объединяет несколько видов услуг высокотехнологичного характера: проектирование, поставка оборудования, руководство строительно-монтажными работами, т.е. предоставляется весь комплекс услуг, связанных с созданием промышленных и других объектов и сдача объекта «под ключ».

Таким образом, под инжинирингом понимают широкий спектр видов деятельности, представляющий собой совокупность интеллектуальных услуг, основанных на прогрессивных достижениях науки и техники и связанных с процессами реализации инженерных проектов, созданием высокотехнологичной продукции, включая разработку технологии.

В современной практике инжиниринг является одной из форм передачи прав на объекты интеллектуальной собственности, т.е. процесса сопровождения коммерческой реализации перспективных научно-технических разработок в реальный сектор экономики.

Научно-технический прогресс, развитие компьютерных технологий, рост международной торговли высокотехнологичным оборудованием, машинами и современными технологиями, привело к образованию мирового рынка инжиниринговых услуг. Сегодня на мировом рынке услуг инжиниринга представлено множество его направлений, включая финансовый инжиниринг, промышленный инжиниринг, химический инжиниринг, биоинжиниринг, компьютерный инжиниринг, информационный инжиниринг, управленческий инжиниринг и др.

Инжиниринговые услуги играют ведущую роль в инфраструктуре развитых стран мира в связи с тем, что в процессе передачи прав на объекты интеллектуальной собственности, как правило, заключаются договоры сопутствующего характера, т.е. договоры на оказание услуг инженерно-консультационного характера (инжиниринг и консалтинг).

Таким образом, инжиниринг является связующим звеном между наукой и производством, формируя технико-технологическую базу для производственной деятельности.

Международный рынок инжиниринговых услуг тесно связан с рынком объектов капитального строительства. По оценкам исследовательской компании IBISWorld основную долю мирового рынка инжиниринга (до 75 %) составляют направления, связанные со строительной деятельностью, остальное можно отнести к технологическому инжинирингу [2].

Строительный инжиниринг предусматривает заключение договоров поставки оборудования и техники, монтаж установок и включает в себя несколько видов услуг:

- предпроектные услуги – проведение прединвестиционных исследований, технико-экономическое обоснование проектов строительства, подготовка заданий на проектирование;
- проектные услуги – разработка проектной документации, экспертиза проекта, сопровождение проекта;
- экономические и финансовые услуги – деятельность по производству стоимостных расчётов на всех этапах осуществления проекта, разработка смет и бюджетов по проекту, определение объёмов, стоимости и сроков работы, разработка финансовых инструментов и операционных схем и др.;
- услуги по управлению проектами – разработка организационно-управленческих структур и осуществление процесса управления проектом;
- производственные услуги – подготовка тендерной документации на поставки, работы и услуги; подготовка производства и организация работ, организация контроля качества изготовления продукции, поставок и т.д.

Технологический инжиниринг является одним из основных составляющих инновационной экономики, его применение способствует разработке и выведению на рынок новых продуктов, повышению наукоёмкости выпускаемой продукции.

Развитие рынка компьютерного инжиниринга происходит на базе компьютеризации всех стадий жизненного цикла продукта с момента возникновения идеи до вывода на рынок.

Формирование нормативно-правовой базы регулирования инжиниринговых услуг, разработка и реализация механизмов государственной поддержки инжиниринга, обеспечение мер по стимулированию создания и обеспечения деятельности инжиниринговых центров выступают первоочередными задачами инновационной политики.

Развитие рынка инжиниринговых услуг требует изучения направлений деятельности в сфере инжиниринга, в связи с чем существует необходимость в разработке теоретико-методологических подходов, охватывающих данную сферу, классификацию видов деятельности инжиниринга, а также разработку методологии системы мониторинга рынка инжиниринга.

Важным условием для детализированного анализа и оценки эффективности инжиниринговых центров является формирование методологических аспектов статистического наблюдения. На текущий момент официальная статистика не располагает информацией о рынке инжиниринговых, консалтинговых, информационных и других видах услуг инновационного характера.

Большинство научно-технических разработок создаётся в вузах страны, поэтому целесообразно является создание инжиниринговых структур на базе университетов, что обеспечит организацию сопровождения процесса коммерциализации перспективных результатов интеллектуальной деятельности в реальный сектор экономики. Кооперация инжиниринговых центров с вузами, научными организациями, реальным сектором экономики и другими участниками инновационной системы позволит повысить степень участия страны в международных рейтингах инноваций и конкурентоспособности.

Список использованной литературы:

1. Об инженерной (инжиниринговой) деятельности в Российской Федерации : проект Закона РФ. – Режим доступа : www.npirf.ru/wp-content/uploads/2016/04/Замечания-по-ФЗ-от-СибВами2.pdf.

2. Высотехнологичный компьютерный инжиниринг: обзор рынков и технологий / науч. ред. К. В. Дорофеев, рук. группы В. Н. Княгинин. – СПб. : Изд-во Политехн. Ун-та, 2014. – 110 с.

КАЗАНЦЕВ АЛЕКСЕЙ МИХАЙЛОВИЧ

студент 2 курса специальности «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

РАКИЦКАЯ ЕКАТЕРИНА ВАДИМОВНА

студентка 2 курса специальности «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

ОТКРЫТАЯ ЭКОНОМИКА И ЕЕ ПРИМЕР НА РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Открытость экономики играет важную роль в современном мире, так как это понятие напрямую связывает государства с понятиями «экспорт» и

«импорт». Мировая история показывает, что ведение открытой политики в экономике страны, является наиболее эффективным способом достижения: рационального распределения и использования ресурсов, благосостояния нации, совершенной конкуренции, научно-технического прогресса.

Сегодня открытую экономику определяют как экономику, которая взаимодействует с внешним миром. Ее состояние определяется сочетанием внутреннего и внешнего равновесия. Становление открытой экономики – объективная тенденция мирового развития. Действие в соответствии с принципами открытой экономики – это признание стандартов мирового рынка, действие в соответствии с его законами.

Различают малую открытую экономику и большую открытую экономику.

Под малой открытой экономикой (МОЭ) понимается экономика страны, интегрированной в систему мировых хозяйственных связей, незначительные размеры которой не позволяют ей оказывать влияние на мировой уровень цен, ставку процента и другие экономические показатели мирового рынка. В МОЭ уровень внутренних цен не влияет на мировые цены на товары (небольшая доля на мировом рынке), в то время как мировые цены определяют уровень внутренних цен на товары [3, с. 7]. Как пример малой открытой экономики можно выделить Республику Беларусь, которая занимая 0,15 % мировой территории, на которой проживает 0,16 % населения планеты, производит 0,15 % мирового ВВП по паритету покупательской способности [3, с. 7].

Большая открытая экономика – это экономика большой страны (США, Япония, Китай, Германия и др.), обладающая значительной долей мировых сбережений и инвестиций, поэтому она оказывает воздействие на мировую ставку процента [2, с. 278].

Одним из способов рассмотрения взаимосвязей в открытой экономике является построение и исследование моделей открытой экономики для достижения ее равновесного состояния.

Одной из ее моделей является модель IS-LM-BP, которую можно представить на примере Республики Беларусь (рис. 1).

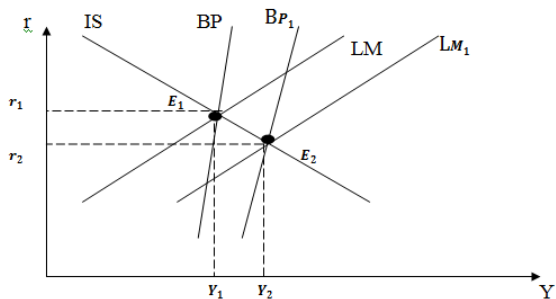

Рис. 1. Модель IS-LM-BP для Республики Беларусь

Примечание: источник [5, с. 43]

Незначительный положительный наклон кривой BP, отражает относительно невысокий уровень открытости белорусской экономики по

счёту движения капитала. Национальная учетная ставка в Беларуси, в 2017 г. (11 %) многократно превышает учетную ставку в Австралии (1,50 %), США (1 %), Англии (0,50 %), Японии (-0,1 %), располагающих относительным избытком капитала [6]. Однако значительного притока капитала в экономику Беларуси из этих стран не происходит. Мешают существенные ограничения в финансовой сфере и другие условия. Расширение открытости денежно-кредитной системы посредством либерализации законодательных правил пересечения таможенной границы финансовыми потоками, выравнивание условий деятельности национальных и иностранных банков в национальной экономике, свободное конвертирование национальной валюты – способствуют притоку мировых ресурсов. В модели IS-LM-BP это находит выражение в усилении положительного наклона BP, что показывает существенное повышение мобильности капитала. Приток инвестиций способствует росту экспорта, что выражается в смещении кривой BP вправо

до точки E_2 , где BP_1 пересекается с IS в соответствии с новым, возросшим (вследствие притока инвестиций и роста экспорта) объемом национального производства (Y_2) и повышением уровня национальной процентной ставки (r_2). Выполняя функцию регулирования денежной массы, Национальный Банк может увеличить денежное предложение и кривая LM смещается на уровень LM_1 , поддерживая, таким образом, рост при стабильном уровне цен и снижении процентной ставки [5, с. 42].

Необходимо обозначить причины недостаточного притока инвестиций, в белорусскую экономику.

Социологические опросы руководителей белорусских предприятий различных форм собственности, начиная с 2000 г., позволяют выявить несколько групп факторов, ведущих к увеличению инвестиционных рисков.

К первой группе отнесены такие факторы, как нестабильность национальной валюты (68,9 %), ко второй – нестабильное законодательство (67,1 %). Другими факторами, ограничивающими привлечение иностранных инвестиций в экономику Республики Беларусь, являются: чрезмерная налоговая нагрузка, неразвитость фондового рынка и финансовой инфраструктуры, значительные тарифные и нетарифные ограничения в торговле [5, с. 39].

Для решения проблемы недостаточного притока инвестиций должно произойти наращивание экспортного потенциала отечественной продукции и его продвижение на внешние рынки. Инвестиционная политика является важнейшим элементом развития экспортного потенциала. Наличие инвестиций и их грамотное использование, обеспечивает конкурентоспособность и формирование будущей доходности национальных предприятий. Отказ от привлечения инвестиций сегодня означает отказ от будущей прибыли и конкурентоспособности завтра, а так же упадок показателя открытости национальной экономики, который сегодня является ключевым показателем развития экономики страны.

Список использованной литературы:

1. Баходурова С. А. Особенности макроэкономического равновесия в открытой экономике Республики Таджикистан / С. А. Баходурова. – Худжанд, 2011. – 26 с.

2. Вечканов Г. С. Макроэкономика: Учебник для вузов. 4-е изд. Стандарт третьего поколения / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. – СПб. : Питер, 2011. – 448 с.; ил. – (Серия «учебник для вузов»).

3. Мясникович М. В. Макроэкономическая политика Республики Беларусь: теория и практика / М. В. Мясникович. – Минск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2012. – 175 с.

4. Практикум по макроэкономике / И. В. Новикова, М. З. Ачаповская, В. В. Ожигина [и др.]; под ред. И. В. Новиковой, Ю. М. Ясинского. – Мн. : Акад. Упр. При Президенте Республики Беларусь, 2009. – 151 с.

5. Тенденции и опыт развития открытой социально-ориентированной экономики / Министерство образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации». – Гомель : ГГТУ, 2009. – 85 с.

6. Central Bank Rates. – Access mode : www.cbrates.com.

КАЗАНЦЕВ АЛЕКСЕЙ МИХАЙЛОВИЧ

студент 2 курса специальности «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

РАКИЦКАЯ ЕКАТЕРИНА ВАДИМОВНА

студентка 2 курса специальности «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

ПУТИ ИНТЕГРАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В МИРОВОЕ ХОЗЯЙСТВО

Республика Беларусь стремится стать неотъемлемой частью мирового хозяйства, хотя делать это в условиях нарастающих глобальных процессов становится все труднее. Например, развитие внешней торговли сталкивается с такой проблемой, как изменившиеся внешние условия. В частности, после распада Советского Союза во многих бывших республиках стали развиваться альтернативные производства, которые успешно составляют конкуренцию белорусским производителям. Повышение страновой конкурентоспособности Беларуси является ключевым условием её успешного развития в XXI в. Без полноценного вхождения в мировое конкурентное пространство у Беларуси нет других перспектив, кроме превращения в изолированную, перманентно отсталую, замкнутую хозяйственную систему, обменивающую сырьевые ресурсы и товары низкой технологической переработки на наукоемкие товары и интеллектуальные услуги, создаваемые динамично развивающимися инновационными экономикками [1].

В качестве основной цели повышения конкурентоспособности Беларуси на данном этапе её развития можно считать создание, развитие и максимально эффективное использование конкурентных преимуществ страны. Беларусь обладает целым рядом конкурентных преимуществ, определяемых, главным образом, её природно-географическим положением и социально-экономической инфраструктурой народного хозяйства, сформировавшегося в эпоху БССР.

К этим преимуществам можно отнести: выгодное экономико-географическое положение, развитая система транспортных коммуникаций и

индустриально-производственной инфраструктуры, значительные, по Европейским масштабам, земельные, водные и лесные ресурсы, наличие ряда полезных ископаемых (калийные и каменные соли, сырье для строительных материалов, торф), наличие в некоторых отраслях промышленности уникальных технологий, относительно развитый многоотраслевой промышленно-производственный потенциал, высокий образовательный уровень населения и достаточно продуктивная система подготовки квалифицированных кадров.

Анализ конкурентного потенциала Беларуси, проведенный учеными НИЭИ Министерства экономики, показал, что имеющиеся страновые конкурентные преимущества используются пока далеко не в полную силу. Этому препятствуют следующие основные факторы: отсутствие развитой конкурентной среды на внутреннем рынке товаров и услуг, капитала и рабочей силы, высокая налоговая нагрузка на производителей товаров и услуг, высокий уровень физического и морального износа активной части производственных фондов, высокая энерго- и материалоемкость производства, его сильная зависимость от импортных поставок топливно-энергетических и сырьевых ресурсов, недостаточное развитие наукоемких экспортных производств, имеющих высокую долю добавленной стоимости, несвершенство нормативной правовой базы.

Очевидно, что вышеперечисленные факторы являются пока определяющими. Именно они, на данном этапе экономического развития нашей страны, обуславливают существенную зависимость ее конкурентных возможностей от экспортно-импортных потоков сырьевой и топливно-энергетической продукции; низкий технологический уровень основной массы промышленного экспорта; опору ведущих отечественных экспортеров в их конкурентной борьбе, главным образом, на ценовой фактор; низкий страновой и продуктовый уровень диверсификации экспорта; высокий уровень концентрации экспортного производств [2].

Экономика Беларуси относится к разряду малых открытых экономик. Если со странами Запада Беларусь связывают по преимуществу экспортные товарные потоки сырья и продуктов его переработки, импортные потоки машин и оборудования, то с постсоветскими странами ситуация выглядит иначе: Беларусь по преимуществу импортирует сырье и энергоносители и экспортирует продукцию с высокой долей добавленной стоимости [3].

Чтобы соответствовать требованиям современной глобальной экономики Беларуси нужны структурные экономические реформы – закрытие предприятий, снижающих, а не добавляющих общественное богатство, и замещение их новыми эффективно работающими предприятиями. В силу ограниченности собственных финансовых ресурсов и исчерпания возможностей внешнего кредитования, страна вынуждена будет привлекать внешние финансовые ресурсы на иной, чем ранее основе – интегрируя белорусские предприятия в производственно-технологические цепочки ведущих мировых производителей, привлекая иностранных инвесторов. Таким образом, назрела необходимость более тесной экономической интеграции страны как в восточном, так и в западном направлениях. интеграция республики в мировое хозяйство требует осознания необходимости изменения подходов государственного регулирования, поведения субъектов хозяйствования и граждан стремления к широкомасштабному сотрудничеству и международному разделению труда.

Внешнеэкономическая деятельность должна строиться на активной интеграции Беларуси в глобальное пространство с использованием информационных, интеллектуальных ресурсов и имеющегося научно-технического потенциала для получения максимальной прибыли.

Список использованной литературы:

1. Щербанина Ю. А. Мировая экономика : учебник / под ред. Ю. А. Щербанина. – М. : ЮНИТИ, 2016. – 519 с.

2. ЕЭК // В Астане Президенты Беларуси, Казахстана и России подписали Договор о Евразийском экономическом союзе. – Режим доступа : www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/29-05-2016-1.aspx.

3. ЕЭК // Министр ЕЭК Карине Минасян: «Установление диалога между ЕС и ЕАЭС даст дополнительный импульс их экономическому развитию». – Режим доступа : www.eurasiancommission.org/ru/nae/news.

КЕМЕЖ МАРИНА ЛЕОНИДОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ БЕЛАРУСИ

Государственное регулирование экономики Республики Беларусь реализуется через планирование, прогнозирование и программирование экономики. Большое место в системе государственного регулирования занимает прогнозирование, которое может выступать как самостоятельная форма регулирования и как научно-аналитическая стадия планирования.

Министерство экономики Государственное учреждение «Научно-исследовательский экономический институт» (ГНУ НИЭИ) разработал Национальную стратегию устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года. Это документ, определяющий направления стабильного развития трех взаимосвязанных и взаимодополняющих компонентов: человека как личности и генератора новых идей – конкурентоспособной экономики – качества окружающей природной среды в условиях внутренних и внешних угроз и вызовов долгосрочного развития.

Республику Беларусь часто называют страной, в которой длительное время сохраняется экономическая стабильность. И всё же, многие ведущие эксперты постоянно делают оговорку на получение дешевых энергоресурсов из России, которые предлагаются по ценам, ниже мировых. Еще одним важным моментом является доступ к дешевым кредитам. Как результат – рост внешнего долга Беларуси, который, по сегодняшним оценкам, достиг \$38 млрд. Проблемы очевидны, а их главный корень видится в попытках соединить оставшиеся от СССР элементы плановой системы с современными рыночными механизмами, а также оставить в государственной собственности уже устаревшую и не модернизируемую индустриальную базу. Таким образом, если в 2013-2014 году наблюдался рост экономики, то впервые за 20 лет 2015 год закончился с ее спадом. Изменение ВВП Беларуси по годам: 2013 г. – 1,0 %, 2014 г. – 1,7 %, 2015 г. – 3,9 %

Выполнение прогноза на 2016 год. За январь-ноябрь 2016 г. ВВП Республики Беларусь снизился на 2,7 %. При этом официальный прогноз на 2016 год, утвержденный в декабре 2015 г., предусматривал рост ВВП на 0,3 %. Инвестиции в основной капитал снизились на 19,4 %.

В то же время, по заявлениям правительства, удалось сохранить макроэкономическую стабильность и улучшение положения в основных отраслях промышленности. Национальная валюта оказалась устойчивой к изменениям в экономике, несмотря на проведенную деноминацию, рост курса доллара оказался не столь значительным, как ожидалось. Также, обеспечивались выплаты по валютным долгам. Для этого использовались в том числе, средства, полученные от профицита республиканского бюджета (1,4 млрд. рублей). При этом золотовалютные резервы показали рост на 62,1 млн. долл.

Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 28 декабря 2016 года впервые утверждена среднесрочная финансовая программа республиканского бюджета на 2017-2019 годы. Ее разработка осуществлялась в соответствии со статьей 86 Бюджетного кодекса Республики Беларусь и в рамках реализации принятой Правительством в конце 2015 года Стратегии реформирования системы управления государственными финансами Республики Беларусь.

Среднесрочная финансовая программа республиканского бюджета на 2017-2019 годы представляет собой финансовый план, содержащий данные о параметрах республиканского бюджета на три года, и призвана обеспечить сбалансированность республиканского и местных бюджетов в среднесрочной перспективе, в том числе и в части своевременного и полного осуществления платежей по государственному долгу, в условиях неувеличения налоговой нагрузки на экономику (не более 26 % от ВВП). При этом нормативы отчислений от республиканских налогов в бюджеты всех уровней будут сохранены не менее чем на три года. Показатели республиканского бюджета сформированы с профицитом, использование которого предусмотрено на погашение части валютных долговых обязательств.

Среднесрочная финансовая программа республиканского бюджета на 2017-2019 годы разработана исходя из консервативной оценки прогноза социально-экономического развития, ее принятие позволит обеспечить преемственность государственной политики, предсказуемость распределения бюджетных ассигнований на среднесрочный период.

Прогнозы на 2016-2017 гг. Эксперты Европейского банка реконструкции и развития (ЕБРР) полагают, что сокращение ВВП Беларуси в 2016 году, сменится в 2017 году медленным восстановлением экономики. Экономический рост сложится на уровне 1 %. Выходу из рецессии будет способствовать также и восстановление российской экономики до 1,2 % в 2017 г. при условии поддержания на высоком уровне цен на нефть, увеличения частного потребления и инвестиций. Вместе с тем отсутствие структурных реформ в условиях низких темпов роста инвестиций и устаревших производственных мощностей могут оставить долгосрочный рост на уровне 1-2 %.

Экономисты ЕБРР отмечают высокую зависимость Беларуси от России как основной источник уязвимости, который усугубляется за счет собственных очень значительных внешних дисбалансов Беларуси, рисков ликвидности, низкого уровня золотовалютных резервов и структурных ограничений экономического роста. Еще одним источником уязвимости для

білоруськой эканомікі в ЕБРР называюць высокія абавязальствы ўрада па пагашэнню знешняга госдолга, ўчытваючы буйное ўдзяленне ўрада ў эканоміку краіны.

В краінавым адчыце Банк выдзеліў рад ключавых прыярытэтаў развіцця для Беларусі ў 2017 годзе. Сярод іх, прыватызация прадпрыемстваў, падтрыманне макраэканамічнай стабілізачыі, блягодаря жэсткім мерам фіскальнай і манетарнай палітыкі і гібкому абмэннаму курсу, развіццё фінансавога рынку, увелічэнне долі крэдытавання на рыначных ўмовах і ліквідация дырэктывнага крэдытавання государственымі банкамі.

Как аждаецца, пераход Рэспублікі Беларусь к сярэнесрочнаму бяджэтнаму планіраванню і ўстанавленне параметраў бяджэта на тры года сагласна ўтверджанай сярэнесрочнай фінансавай праграмы рэспубліканскага бяджэта на 2017-2019 гады будзе спосабстваваць савярэменнаму прыняццю неабходных мераў бяджэтна-налоговай палітыкі і павышэнню якаства ўправлення государственымі фінансамі.

Спісок іспользаванай літэратуры:

1. Государственнае рэгуліраванне нацыйнальнай эканомікі : курс лекцый / Н. Б. Антонова, О. Б. Хорошко. – Мн. : Акад. упр. пры Прэзідэнта Респ. Беларусь, 2009. – 199 с.

2. Афіцыйны сайт Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь. – Рэжым дасупа : www.minfin.gov.by.

3. Афіцыйны сайт Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым дасупа : www.economy.gov.by.

КЛИМЕНКО ІГОР МИХАЙЛОВИЧ

старшыі выкладач кафедры публічнай палітыкі та палітычнай аналітыкі НАДУ пры Прэзідэнтаві Украіны

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ У РОЗБУДОВІ ЕФЕКТИВНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТЫКИ

Аналіз працэсів і явіш, што відбувалісь і відбуваюцься ў свіці, вказуе на тэ, што більшысть првідных гравців світовай палітычнай еліты сталі на шлях пошуку сучасна эфектыўнай маделі публічнага ўправління, што могла б адекватна рэагуваці на навітні выклікі і загрозы. У цих умовах внікае гостра неабходність у новых підходах до фармування механізмів эфектыўнай публічнай палітыкі як у сфері державнаго ўправління, так і ў эканоміці. Прыярытэтною стае сацыйна згуртованість, як стан суспільства, за якого різні сацыйні групы ў межах краіны, аб'яднані спільными цінностями, демонструюць здатність до співпраці, што створюе можлівості для эфектыўнаго сталого развітку.

Важлівым апробавам та эфектыўным інструментом, який об'єднуе та актывізуе сацыйні групы до співпраці і може забеспечувати сацыйну згуртованість, ў умовах пошуку адекватної та эфектыўнай сістэмы ўправління, нацйленой на вирішення суспільно значущих праблем усіма ключовими державними і не державними акторами є канцепція сацыйной відповідальності бізнесу.

Сацыйна відповідальність бізнесу (далі – СВБ), як элемент публічнай палітыкі, виступає одним із чинників узгодження сацыйно-еканомічних інтересів шляхом перерозподілу функцій сацыйной відповідальності між

державою, сферою бізнесу та громадянським суспільством. У цій ролі СВБ має ряд особливих характеристик: носить історичний характер; встановлює взаємну залежність індивідів один від одного у виконанні взаємних вимог і передбачає певні дії; безпосередньо пов'язана із правовими відносинами; націлена на необхідність виконання певного обов'язку; стосується виконання цього обов'язку не лише індивідами, а й соціальними групами, державою, тому визначається як соціальна відповідальність.

Проблематику взаємовідносин трикутника «влада – бізнес – громадянське суспільство», теорію та методологію та методологію функціонування бізнес середовища в контексті формування публічної політики висвічували у своїх дослідженнях О. Бабкіна, К. Бондаренко, Д. Видрін, А. Гальчинський, О. Дерачов, А. Колодій, Ю. Мостова, О. Пасхавер, О. Пухкал, І. Рейтерович, О. Сушко, С. Ситник, С. Телешун, М. Томенко та ін. Однак, у зв'язку зі складністю і комплексністю соціальних та економічних процесів, досі не визначеною залишається роль та практичні аспекти вироблення публічної політики соціально активним та відповідальним бізнесом.

Соціальна відповідальність бізнесу є підсистемою соціальної відповідальності загальної системи суспільної взаємодії, а також засобом гарантування та охорони суспільних відносин, які встановлюються певними суб'єктами та гарантуються певними засобами з метою дотримання поваги до прав людини, є проявом культури суспільства, реалізації його суспільних інтересів і регламентується соціальними нормами, контролюється санкціями. Цей феномен уособлює елементи надбудови суспільства, що залежать від рівня розвитку економічних, політичних та суспільних відносин; розвивається та трансформується разом із суспільними відносинами; є добровільною ініціативою організацій (компаній) щодо дотримання етичних норм у сфері соціальної взаємодії та прийняття на себе відповідальності за вплив на навколишнє середовище, партнерів, споживачів, працівників, громади тощо. Світова практика свідчить, що концепція СВБ успішно розвивається і перебуває у процесі постійних змін та вдосконалення [2].

На сьогодні, соціальна відповідальність бізнесу набуває особливої практично-прикладної цінності, адже в умовах глобального ринку, комфортної ліберальної політичної і соціальної системи кінця ХХ – початку ХХІ ст., формальних і неформальних угод щодо розподілу сфер впливу між основними світовими акторами та регіональними групами тиску, почалися процеси руйнації старої системи світопорядку [7]. Держава поступово втрачає монополне право на вироблення політичних рішень, вона частково поступається місцем інститутам громадянського суспільства, структурам віртуального суспільного і економічного простору, які хочуть не тільки опосередковано впливати на інститути державної влади з метою вироблення адекватної державної політики, а й зацікавлені у її прямому творенні. Відбувається пошук ефективної моделі публічної політики, за словами відомого науковця, професора Телешуна С. О.: «адекватної і ефективної системи управління, зорієнтованої на вирішення суспільно значущих проблем усіма ключовими державними і не державними акторами, які зорієнтовані на громадянина – платника податків, гаранта стабільності і прогресу, носія влади і її оборонця. Стоїть питання не тільки реформи інституційної складової державного управління, а реформи, чи вибору, моделей публічного управління, що вирішує проблеми».

Що ж до бізнесу. Особливо соціально відповідального, то він є і буде одним із ключових акторів вироблення публічної політики. Проте його діяльність має відбуватись у межах суспільного договору і контролюватися інститутами громадянського суспільства та частково – державою. Відсутність прозорих відносин між основними суб'єктами політики і бізнесу провокує політичну корупцію та соціальну стагнацію [5, с. 21].

У контексті національних і міжнародних подій, соціальна відповідальність бізнесу стає все більш важливим елементом у національних і транснаціональних політичних програмах європейського і світового співтовариства. СБВ є наскрізною темою, яка проходить через кілька областей політичного життя суспільства, відіграє фундаментальну роль у забезпеченні сталого економічного зростання при одночасному пом'якшенні негативних соціальних та екологічних наслідків економічної діяльності суб'єктів господарювання як в Європейському Союзі, так і в усьому світі.

Заявляючи про свою соціальну відповідальність і добровільно беручи на себе зобов'язання, що виходять за рамки загальних вимог законів компанії прагнуть підвищувати стандарти соціального розвитку, захисту навколишнього середовища й фундаментальних прав людини. Такі дії ведуть до розвитку нового партнерства та нових сфер взаємин: всередині компанії – стосовно соціального діалогу, набуття нових умінь і навичок, реалізації принципу рівних можливостей, передчуття змін і управління змінами; на місцевому і національному рівні – стосовно зміцнення економічної й соціальної згуртованості та поліпшення охорони здоров'я, а в цілому, на глобальному рівні – стосовно захисту навколишнього середовища та фундаментальних прав людини [1].

У цілому, великий український бізнес цілком дозрів для впровадження передових моделей соціальної відповідальності і готовий до реалізації масштабних і довгострокових соціальних проектів. Підтвердженням цьому є конкурс кейсів з КСВ проведений Центром «Розвиток КСВ». За його результатами опублікована збірка «Практики КСВ в Україні 2016» в яку включено 35 кейсів з корпоративної соціальної відповідальності компаній в Україні. В публікації вперше представлені практики компаній України в рамках дев'яти Цілей Сталого Розвитку, що стосуються охорони здоров'я, якісної освіти, гендерної рівності, гідної роботи, зменшення нерівності, сталості міст, сталого споживання, зміни клімату, розвитку миру [4].

Проте ці здобутки є скоріше «всупереч», а не «завдяки». За останні три роки війна, соціальне зубожіння, невдалі і псевдо-вдалі реформи створили в Україні середовище несприятливе для ведення бізнесу. В умовах військового протистояння більшість населення країни знаходиться на межі та поза межею бідності, а політичний клас, що прийшов до влади після революції Гідності виявився не готовим до безлічі викликів продиктованих сучасним станом речей, як всередині держави, так і в світі в цілому.

У цих умовах виникає гостра необхідність у нових підходах до формування механізмів ефективної публічної політики як у сфері державного управління, так і в економіці. Перш за все, мова йде про зміну системи соціального управління, виробництва і споживання. Потрібно розуміти, «бачити» нове, і головне, мати соціально відповідальний результат. Проводити реформи не «задля реформ», а насамперед, як рейтингове визначення ключових суспільних проблем, концентрація усіх видів ресурсів, заохочення суспільства до змін [6].

Роль бізнесу у виробленні та реалізації ефективної публічної політики в сучасних умовах неможливо переоцінити, він може і повинен стати соціально відповідальним суб'єктом реформування суспільних відносин, інакше він стане провокатором соціальних конфліктів і економічних потрясінь. Проте його діяльність повинна знаходитися в рамках суспільного договору і контролюватися інститутами громадянського суспільства і частково – держави [7]. У кінцевому рахунку, приймаючи на себе соціальну відповідальність, бізнес добровільно пропонує державі і суспільству своє посилене сприяння у вирішенні різних проблем.

Об'єднані зусилля трикутника «влада-суспільство-соціально відповідальний бізнес» діяти у заданому векторі здатні вивести державу на новий рівень розвитку, зробити її конкурентоздатною та бажаною у світовій спільноті.

Список використаних джерел:

1. Зелена книга «Створення умов для поширення соціальної відповідальності бізнесу в Європі» / Європейська комісія, Брюссель, 18.7.2001, COM (2001) 366. – К., 2010. – 34 с.
2. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки) : монографія / О. Ф. Новікова, М. С. Дейч, О. В. Панькова [та ін.] ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2013. – 296 с.
3. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5 – 26.
4. Практики КСВ в Україні 2016 / під ред. М. Саприкіної ; Центр «Розвиток КСВ». – К., 2016. – 100 с.
5. Пухкал О. Г. Взаємовідносини влади та бізнесу в контексті формування основ громадянського суспільства в Україні / О. Г. Пухкал // Теорія та практика державного управління. – 2009. – Вип. 4. – С. 192 – 198.
6. Телешун С. О. Ми можемо бути незалежними за умови конкурентності і високого рівня життя / С. О. Телешун. – Режим доступу : www.people.in.ua/2017/02/strana/policy/mi-mozhemo-buti-nezalezhnimi-za-umovi-konkurentnosti-i-visokogo-rivnya-zhittya-sergij-telehun.
7. Телешун С. О. Соціальний результат реформ може стати лакмусовим папірцем перспективності «українського проекту» та зрілості нації / С. О. Телешун. – Режим доступу : www.ukrinform.ua/rubric-politics/2194400-sergij-telesun-doktor-politichnih-nauk.html.

КЛИМОВА ЛЮБОВЬ АНАТОЛЬВНА

*ст. преподаватель кафедры «Маркетинг и менеджмент»
ГУВПО «Белорусско-Российский университет»*

БЫРВИЧ АННА НИКОЛАЕВНА

студент ГУВПО «Белорусско-Российский университет»

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Организации, занимающиеся экспортной деятельностью, имеют определенную специфику. Отличия экспортной деятельности предприятия от внутрихозяйственной заключаются в том, что внешнеэкономическая

деятельность осуществляется на валютной основе и регулируется специальными мерами государства. На любую внешнеэкономическую деятельность предприятия оказывают влияние уровень развития и стабильность национальной экономики, система мировых цен, а также правовая система собственной страны и правовые системы стран, в которых предприятие осуществляет внешнеэкономическую деятельность [1].

Экспорт отличается от внутренней торговли еще и тем, что сопровождается более высоким риском. Обычно выделяются коммерческие и политические риски. Коммерческие риски связаны с реализацией товаров на рынке, перевозкой грузов, приемкой товара покупателем, его платежеспособностью и желанием оплачивать товар, а также связаны с колебаниями валютного курса. Политические риски определяются политикой государства в области экспорта и импорта, как то: введение запретов на экспорт или импорт, перевод денежных средств и конвертируемость валют и др., а также риски, связанные с забастовками, войнами и т.п. Поэтому при вступлении на новый для себя рынок, при принятии решения о расширении производства производителю товаров или услуг требуется экономическая поддержка [3].

К первому экономическому методу стимулирования экспортной деятельности относится прямое финансирование экспортеров. Осуществляется в виде доплат фирмам и компаниям дотаций из бюджета для устранения разницы между себестоимостью продукции и экспортными ценами для получения прибылей. Чаще всего государство выделяет до 30 % средств, необходимых для проведения научных, исследовательских, конструкторских работ с целью исследования и внедрения новых товаров в экспортном производстве. Немаловажное значение имеет косвенное финансирование экспортеров, к которому следует отнести возврат экспортерам пошлин, выплаченных при ввозе сырья, а также передачу экспортерам правительственных, в том числе и военных, заказов по стабильным и, как правило, высоким ценам.

Вторым важным методом стимулирования выступает снижение налогов с экспортеров. Наиболее распространено прямое снижение налогов с фирм, компаний в зависимости от доли экспорта в их производстве.

К третьему методу стимулирования относится кредитование экспортера. Внутреннее кредитование осуществляется через государственные банки предоставлением кредитов среднесрочных (до 5 лет) и долгосрочных (до 20–30 лет) на развитие экспортного производства в национальной и свободно конвертируемой валюте. Внешнее кредитование нацелено на выделение кредитов импортерам в форме финансовых и товарных кредитов поставщиков экспортной продукции. Государство производит субсидирование из бюджета как фирменных, так и банковских кредитов, которые являются целевыми и, следовательно, должны быть использованы иностранными получателями только для закупки товаров у фирмы или страны кредитора.

К последнему методу относится страхование экспортера. Оно имеет два направления – внутреннее и внешнее. Внутреннее страхование осуществляется государством, помогающим за счет бюджетных средств покрывать часть рисков при крупных капиталовложениях в экспортное производство. Осуществляя внешнее страхование, государство за счет бюджета берет на себя часть политических и коммерческих рисков по экспорту. К политическим рискам относятся войны, правительственные перевороты, резкие изменения политической обстановки, забастовки. Все эти

факторы либо затрудняют, либо вообще срывают исполнение контрактов. К коммерческим рискам относятся колебания валютных курсов, банкротства, изменения в таможенной и налоговой системах. Благодаря страхованию экспортер возмещает почти все потери от рисков.

Дополнительно к административным и экономическим методам регулирования и управления ВЭД в странах с рыночной экономикой проводится организационная, статистическая, исследовательская и информационная работа. Осуществляется сбор статистических материалов, анализ состояния и оценка перспектив ВЭД, издаются справочники. С помощью посольств, торговых миссий и представительств государственные службы получают коммерческую информацию, находят иностранных контрагентов. Установлению взаимодействия между контрагентами способствуют международные симпозиумы, конференции, выставки и другие формы ознакомления представителей деловых кругов разных стран с достижениями в экономике, науке, технике [2].

Успешная реализация перечисленных методов прямым образом оказывает влияние на такие показатели предприятия, как выручка от продаж по экспорту; прибыль от продаж по экспорту; рентабельность продаж по экспорту; оборачиваемость активов по экспорту; рентабельность активов по экспорту; рентабельность продаж по экспорту [1].

Список использованной литературы:

1. Лебедев Д. С. Методика формирования экспортной стратегии промышленных предприятий : учеб. пособ. / Д. С. Лебедев ; науч. ред. проф. Л. Б. Парфенова. Ярослав. гос. ун-т. – Ярославль, 2002. – Гл. 3 – С. 47 – 54.
2. Прокушев Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность : учебник / Е. Ф. Прокушев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Дашков и КО, 2006. – Гл. 2. – С. 24 – 28.
3. Сафронов Н. А. Экономика предприятия : учебник / Н. А. Сафронов. – М. : Юристъ, 1998. – Гл. 19. – С. 314 – 317.

КЛИМОВА ЛЮБОВЬ АНАТОЛЬЕВНА

*ст. преподаватель кафедры «Маркетинг и менеджмент»
ГУВПО «Белорусско-Российский университет»*

ВЫРВИЧ АННА НИКОЛАЕВНА

студент ГУВПО «Белорусско-Российский университет»

ЭКСПОРТНАЯ СТРАТЕГИЯ В СИСТЕМЕ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Общая тенденция мирового развития – это интернационализация предприятий, характеризующаяся принятием комплекса мер по вхождению их в международный бизнес. Среди этих мер для предприятий на современном этапе первостепенную роль занимает экспорт продукции. Каковы же причины побуждают предприятия обращаться к экспорту? Это, безусловно, увеличение объема продаж и повышение доходности от продаж, приток иностранной валюты, завоевание новых рыночных сегментов, задействование свободных производственных мощностей, уменьшение сезонных колебаний спроса на определенные виды продукции и др. [3].

Осуществляя экспортную деятельность, предприятие должно иметь четкие представления о целях экспорта, стратегии экспортной деятельности,

требованиях внешнего рынка, своих возможностях и ресурсах в настоящее время и в перспективе, поведении конкурентов, иными словами, оно должно разрабатывать определенную экспортную стратегию.

Экспортная стратегия предприятия предполагает разработку принципов деятельности предприятия на внешнем рынке, формирование экспортного ассортимента товара, а также определение темпов обновления экспортной продукции, цен уровня качества, гарантий и сервисного обслуживания [2]. Однако все стратегии в данном случае объединяет выбор предприятием рынков экспортной активности.

Стратегия выхода на растущие рынки предполагает в качестве целевых регионов экспорта выбор стран, в которых ежегодный объем продаж составляет более 10 % в год. Данная стратегия позволяет осуществить быстрый и дешевый выход на растущие рынки с минимальными рисками и быстрым возвратом инвестиций.

Стратегия выхода на емкие рынки основана на выборе экспортных регионов с высокими объемами внутреннего потребления независимо от роста рынков.

Стратегия выхода на кризисные рынки относится к категории рискованных стратегий, однако иногда это единственная возможность выхода на рынки, доступ к которым раньше был практически невозможен. Главная идея этой стратегии состоит в том, что основные игроки данного рынка, которые своей активностью сдерживали приход новых участников во время кризиса, как правило, меняют свое поведение.

Стратегия выхода на рынки с высокой готовностью является идеальной стратегией, так как обеспечивает наилучшее соотношение между инвестициями входа на рынок, скоростью их возврата и маржинальностью продаж. Суть этой стратегии состоит в выборе экспортных рынков, на которых в этот период продажи у присутствующих участников составляют незначительные доли. При этом есть очевидные факторы, которые в краткосрочной или в среднесрочной перспективе спровоцируют интенсивный рост емкости рынка, что, в свою очередь, вызовет вакуум спроса, позволяющий обеспечить большие продажи новому экспортеру.

Стратегия выхода на нестабильный рынок имеет также высокие риски реализации, однако наравне с другими стратегиями позволяет завоевывать новые регионы. К нестабильным рынкам относятся регионы, которые постоянно находятся в ситуации экономических потрясений (инфляции и девальвации, фискальных преследований, национализации и т. д.). Особенность нестабильных рынков состоит в том, что на них практически невозможно основательно закрепиться, так как очередное потрясение может подорвать благополучие [3].

Кроме выбора стратегий, связанных с рыночной активностью, большое значение имеет успешно выбранная маркетинговая стратегия в области экспорта. Стратегическое маркетинговое планирование охватывает преимущественно открытие новых возможностей и новых областей деятельности для предприятия в целом. Поэтому в стратегическом маркетинговом плане описывается исходная ситуация, цели, стратегии в отношении продуктов, рынков и потенциала предприятия, важнейшие страновые рынки и продуктовые группы, методы внедрения на выбранные рынки, сроки реализации важнейших этапов и ключевые задания для разработки маркетинг-миксов по каждой из сформулированных в стратегическом плане продуктивно-рыночных комбинаций.

Помощь в построении подобных маркетинговых стратегий может оказать уже выполненное ранее исследование рыночной активности. Поэтому определенные ранее рынки должны быть исходным материалом для разработки маркетинговых стратегий в рамках данных рыночных возможностей предприятия.

Так, на основе маркетинговой стратегии разрабатывается план маркетинг-микса на международном рынке, в состав которого входят: продуктово-ассортиментная политика; ценовая политика; политика распределения и сбыта; политика коммуникаций.

Продуктово-ассортиментная политика состоит в проведении систематического поиска путей повышения конкурентоспособности производимых товаров за счет улучшения качества, оптимизации ассортимента, создания новых товаров.

При проведении ценового маркетинга фирма учитывает действие многих факторов, влияющих на цену продукции, основными из которых являются: издержки производства, степень полезности продукта для потребителя, существующая конкуренция и возможная реакция конкурентов на цену, юридическая обоснованность цены, цели ценообразования.

При осуществлении сбытовой политики предприятие должно ставить задачу сформировать эффективную систему сбыта; выбрать методы товародвижения по различным группам товаров и сегментам рынка; определить количество звеньев в каналах сбыта; установить уровень интенсивности продвижения товаров по каналам сбыта. Для достижения этих целей фирма создает сети оптовых и розничных магазинов, складов промежуточного хранения, открывает сервисные предприятия и др.

Коммуникационная политика, основным средством которой является реклама, направлена на формирование спроса, его стимулирование с целью увеличения объема продаж, повышения эффективности и общей прибыльности предпринимательской деятельности [1].

Анализируя производственную деятельность большинства предприятий в области экспорта, практика показывает, что перед тем, как начинать проект выхода на экспорт, рекомендуется оценить фактическую готовность предприятия к экспорту, что позволит в случае выявления сдерживающих факторов превратить их в сильные стороны.

Среди наиболее значимых из закономерных факторов, препятствующих эффективной реализации экспортной стратегии можно выделить низкую мотивацию руководства потенциальной компании-экспортера, недостаточный профессионализм и низкая/отсутствующая мотивация специалистов, отсутствие продуктов для экспортных рынков, низкая производственная дисциплина, слабые инвестиционные возможности.

Таким образом, экспортная стратегия предприятия – долгосрочный план деятельности фирмы, связанный с вывозом товаров, услуг, работ, капитала за границу иностранному контрагенту, включающий набор средств и методов, которые будут использованы фирмой для достижения поставленных целей экспорта [1]. Основная цель экспортной стратегии – это увеличить сбыт продукции и повысить доходность предприятия. Решение об осуществлении экспорта требует глубокого и всестороннего обоснования, поскольку недостаточная его продуманность может привести к серьезным экономическим потерям.

Список использованной литературы:

1. Лебедев Д. С. Методика формирования экспортной стратегии промышленных предприятий : учеб. пособ. / Д. С. Лебедев ; науч. ред. проф. Л. Б. Парфенова. Ярослав. гос. ун-т. – Ярославль, 2002. – Гл. 3. – С. 85 – 100.
2. Сафронов Н. А. Экономика предприятия : учебник / Н. А. Сафронов. – М. : Юристъ, 1998. – Гл. 19. – С. 310 – 313.
3. Проект «Совершенствование внешнеэкономической деятельности в Республике Беларусь» : зарегистрирован в базе данных программ и проектов международной технической помощи Министерства экономики Республики Беларусь 21.03.2012 г. за № 2/12/000526. – Режим доступа : www.logists.by/library/view/export-guide-from-apply-logistic-P1.

КРЫЛОВИЧ ДИАНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

МОНЕТАРНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНФЛЯЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И МИРОВАЯ ПРАКТИКА

Инфляция – это повышение общего уровня цен, сопровождаемое соответствующим снижением покупательной способности денег (обесцениванием денег) и ведущее к перераспределению национального дохода. Инфляция является дестабилизирующим фактором рыночной экономики: чем выше ее уровень, тем сильнее ее воздействие на экономику. Инфляция измеряется с помощью индекса цен. По темпам различают ползучую (рост цен не более 10 % в год), галопирующую (рост цен от 10-20 до 50-200 % в год) и гиперинфляцию (рост цен более 50 % в месяц).

В ведущих экономиках мира темпы инфляции остаются на низком уровне.

В США рост цен с 2009 года снизился к 2010 году на 1,2 % и составил 1,5 %. Повышение инфляции было в 2013 году по сравнению с 2012 на 1,5 %. Затем к 2015 году индекс потребительских цен снизился до 0,7 %.

В Швейцарии наблюдается преимущественно дефляция. С 2009 года только в 2013 и 2014 годах индекс потребительских цен был положителен и составил 0,3 % и 0,2 % соответственно. В 2015 году значение инфляции уже было равным -0,9 %.

С 2009 по 2011 год в Великобритании инфляция возросла с 2,83 % до 4,2 %, после чего снижалась и к 2015 году составила 0,23 %.

Динамика инфляции в Германии по росту и снижению аналогична с динамикой Великобритании. С 2009 года по 2011 год наблюдался рост индекса цен. Критического значения инфляция достигла в 2011 года за период с 2009 по 2015 год и составила 2,1 %. Далее до 2015 года происходило снижение до 0,3 % в 2015 году.

Повышение уровня инфляции в Японии прослеживается с 2009 по 2014 год, после чего она за год снижается на 2,19 %, что составляет 0,19 %.

Франция имеет следующую динамику индекса потребительских цен: рост наблюдается с 2009 года по 2011 год с 0,15 до 2,1 %. А с 2011 по 2015 год снижается с 2,1 % до 0,0 % соответственно.

В Китае индекс потребительских цен с 2009 года по 2011 год увеличился с -0,7 % до 5,4 % соответственно. С 2011 по 2014 снизился уровень инфляции до 2,0 %.

Колебания цен в России имеют следующий: с 2009 года уровень инфляции снизился к 2011 году с 8,8 % до 6,1 % соответственно, а затем вырос на 0,47 % в 2012 году и составил 6,57 %, после чего снизился на 0,1 % до уровня 6,47 % в 2013 году. В 2015 было достаточно резкое повышение индекса потребительских цен до 12,91 %.

В Казахстане с 2009 года до 2010 индекс потребительских цен увеличился на 1,6 %, что составило 7,8 %. С 2010 по 2013 год происходит замедление темпов инфляции с 7,8 % до 4,8 %, затем к 2015 наблюдается повышение до 13,6 %.

В Украине резкое снижение индекса потребительских цен происходит с 2009 года по 2012 год с 12,3 % до -0,2 %, а затем моментальное повышение его с 2012 года по 2015 год до 43,3 %, что на таком уровне не позволяет оценить экономический рост.

Годовой темп инфляции в Беларуси сократился с 2009 года к 2011 году с 10,1 % до 8,7 % соответственно. Критической точки за период с 2009 по 2015 год инфляции достигла в 2012 году и составила 21,8 %. После этого пошла на спад и за 2015 год была равной 12,0 %. В текущем году цель 12 % по инфляции, в следующем году хотим выйти на 9 %.

Таким образом, в высокоразвитых странах Европы (Великобритания, Германия, Франция) динамика развития имеет одинаковую картину: с 2009 год по 2011 год увеличение, а с 2011 по 2015 снижение уровня инфляции. В Швейцарии преимущественно происходит дефляция, а в США ползучая инфляция со значениями от 0,7 % до 3,0 %. В Японии и Китае прослеживается как дефляция, так и инфляция, но в Китае в основном ползучая инфляция. В странах бывшего СССР достаточно высокие значения индекса потребительских цен, даже есть переход от ползучей к галопирующей инфляции.

Страны с низким уровнем инфляции (страны «большой шестерки» проводят политику «дешевых денег», что связано с экономическим спадом для стимулирования реального объема выпуска, в то время как страны бывшего СССР проводят политику «дорогих денег», что приводит к снижению деловой активности и к замедленному экономическому росту.

При этом инфляционные процессы приводят к таким последствиям, как обесценивание налогов и доходов населения, перераспределение доходов, обесценивание денежных вкладов и инвестиций. Поэтому в странах с высокой инфляцией прогнозируется к 2020 году ее снижение до 3-6 %, а в странах с дефляцией – переход к низкой ползучей инфляции.

Следовательно, чтобы снизить темпы инфляции в Беларуси, тем самым обеспечить экономический рост, стимулирование и улучшению деловой активности, необходимо изменять ставку рефинансирования в сторону снижения.

Учётная ставка – процентная ставка, по которой центральный банк страны предоставляет кредиты коммерческим банкам. Учётная ставка является инструментом государственной денежно-кредитной политики.

Учетные ставки США оставались стабильными долгое время на уровне 0,25 %, а с 2016 года повышены до 0,5 %.

В Великобритании учётная ставка в начале 2009 года составляла 2 %, а к концу того же года опустилась до 0,5 %. На этом же уровне ставка остается и к середине 2016 года.

Постоянное снижение ставок в Швейцарии с 2009 года привело к их отрицательному значению: в 2009 году ставка была 0,06 %, а к середине 2016 года снизилась до -0,75 %.

В Германии наблюдается также снижение. Учётная ставка в начале 2009 года составляла 2,5 %, а к середине 2016 года опустилась до 0,0 %.

Учетные ставки в Японии были стабильными с 2009 года по 2016 год – 0,1 %, но к середине 2016 наблюдается отрицательная ставка -0,1 %.

Во Франции динамика учётных ставок с начала 2009 прослеживается такая же, как и в Германии: происходит снижение с 2,5 % до 0,0 % к середине 2016 года.

Учётные ставки Китая с начала 2009 и до конца 2010 года оставались на уровне 5,31 %, после чего происходил рост к началу 2012 года, и предельное значение с 2009 по 2016 год составило 6,56 %. Значение ставки к середине 2016 года снижалось, а в июле учетная ставка составила 4,35 %.

Учётные ставки в Российской Федерации имеют следующую динамику: с 2009 года до начала 2011 года учётная ставка снижается с 13 % до 7,75 % соответственно. К концу 2011 году темп прироста составил 0,5 % и установился на уровне 8,25 %. Практически стабильной ставка оставалась до конца 2015 года, затем было повышение: к середине 2016 года её значение составило 11 %.

Снижение ставки в Казахстане с 2009 до середины 2016 года было постепенным: с уровня 10 % в 2009 году она опустилась до 5,5 % в 2013 г. Значение 5,5 % не изменилось к июлю 2016 года.

Учётная ставка в Украине с начала 2009 года снижение с 12 % и до 6,5 % до начала 2014 года, затем начался интенсивный рост и на 01.01.2016 год достигла предельного значения на уровне 30 %. После этого Национальный банк Украины резко снизил учётную ставку и к середине 2016 года её уровень составил 16,5 %.

Таким образом, в странах «большой шестёрки» учётные ставки преимущественно составляют до 1 %, в то время как в Беларуси, в России, на Украине, в Казахстане, в Китае наблюдались относительно высокие ставки. В странах с высокими учётными ставками планируют снижение их: в Беларуси до 5-9 %, в России до 5,5-6 %.

По сравнению с динамикой учётных ставок в высокоразвитых странах в Республике Беларусь наблюдается неоднозначный уровень ставки рефинансирования. С начала 2009 года происходило повышение ставок рефинансирования с 12 % до 14 % к концу этого же года, затем постепенное снижение их к началу 2011 года до 10,5 %. Однако в 2012 году учётная ставка достигает своего пика – 45 % после чего она планомерно снижается и к 18.11.2017 устанавливается на уровне 11 %.

Страны с низкими учётными ставками будут более благоприятными для инвестиционного климата, так как кредиты на заёмные средства выгодные. А привлечение инвестиций связано с повышением конкурентоспособности организаций, что является стимулированием экспорта. В свою очередь увеличение чистого экспорта будет фактором, способствующим экономическому росту.

Итак, для Республики Беларусь полезным будет в перспективе снизить ставку рефинансирования, как это происходит в высокоразвитых странах, для

улучшения экономической ситуации посредством создания благоприятного инвестиционного климата, а также сможем снизить темпы инфляции, как это прогнозируется национальным банком Республики Беларусь к 2020 году до 5 %.

Список использованной литературы:

1. Ставка рефинансирования // Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by/statistics/MonetaryPolicyInstruments/RefinancingRate.
2. Таблица процентных ставок ЦБ мира. – Режим доступа : www.fxstreet.ru.com/economic-calendar/interest-rates-table/#.
3. Money market rates. – Access mode : www.data.snb.ch/en/topics/ziredev#!/cube/zimoma/
4. Official Bank Rate // Bank of England. – Access mode : www.bankofengland.co.uk/boeapps/iadb/fromshowcolumns.asp?Travel=NIxIRxSUx&FromSeries=1&ToSeries=50&DAT=ALL&VFD=Y&html.x=20&html.y=13&CSVF=TT&C=13T&Filter=N.
5. Deutsche Bundesbank. – Access mode : www.bundesbank.de/Navigation/DE/Statistiken/Zeitreihen_Datenbanken/Geld_und_Kapitalmaerkte/geld_und_kapitalmaerkte_list_node.html?listId=www_s510_mb01.

КУРІЛОВ ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ

*аспірант кафедри менеджменту та управління проектами
ДРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ДЕКОНЦЕНТРАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: РЕГІОНИ ЯПОНІЇ

Проблематика децентралізації та деконцентрації влади як одного із засобів підвищення ефективності функціонування публічної влади вже досить довгий час не втрачає своєї актуальності, потребує ґрунтовного вивчення та розробки дієвих заходів щодо її реалізації. Аналіз попередніх досліджень проблематики децентралізації та деконцентрації влади різних країн світу здійснювало багато вітчизняних та зарубіжних вчених (В. Борденюк, О. Бориславська, М. Їжа, Л. Лозовська, В. Матвієнко, В. Марущак, В. Пилипишин, Д. Хріпливець, Л. Яковлева Я. Брюкнер, Ч. Тієбут, Х. Зоу, С. Юлмаз, ін. [1]), що дало поштовх аналізу стану економіки регіонів.

Зроблено висновки, що перевищення кількості доходів, робочих місць, інвестицій або кількості копалин в одному регіоні порівняно до інших регіонів або столиці призводить до сепаратистських настроїв. Для усунення такої проблеми бажано, щоб економіки регіонів були симетричними і не мали значних відмінностей у порівнянні від регіону до регіону [2].

В даних тезах на прикладі регіональної економіки Японії і мап здійснена спроба навести зворотній приклад управління економікою, де стратегічно важливі галузі економіки розташовані рівномірно по регіонах. Такий феномен розташування виробництв можливо назвати деконцентрованою економікою або деконцентрованою економікою по регіонах. Статистично важливі галузі виробництв створюють кількість самих виробництв, робочих місць, інвестувань та загальний валовий продукт, які можна поррахувати. Також відомо, що стратегічні галузі японської економіки є керованими на рівні держави, а території самої країни не є децентралізованими. Хоча для здорової децентралізації деконцентрація економіки по регіонах є вкрай важливою для

забезпечення рівномірного розвитку країни. Відомо, що економіка Японії входить до п'ятірки економік світу.

Питання про важливість деконцентрованості економіки по регіонах рідко піднімається і можливо ставиться вперше щодо того, наскільки це необхідно для запобігання відділенських рухів та для рівномірності процвітання загалом. Зазначимо, що в даних тезах ми не порівнюємо економічні показники, а лише порівнюємо співвідношення економічного розвитку по регіонах.

На рис. 1 [3] ми можемо побачити, що регіональну економіку Японії у порівнянні з регіональною економікою Іспанії доречно назвати симетричною, де економічний потенціал столиці перевищує економіки регіонів, традиційно, як і в інших країнах, що зазвичай не заважає рівномірності розвитку.

Слід зазначити, що машинобудівні мануфактури розповсюджені по всій території більш менш рівномірно і не є законцентрованими на одній території, що є запорукою рівномірного зростання регіонів та відсутності сепаратизму.

Також слід зазначити, що такий підхід є вкрай актуальним для України, оскільки виробничі потужності в Україні розташовані здебільшого асиметрично, традиційно більшість промисловості розташована на сході та півдні країни, в той же час на заході країни виробництво розташовано менше, що не стимулює рівномірний розвиток регіонів.

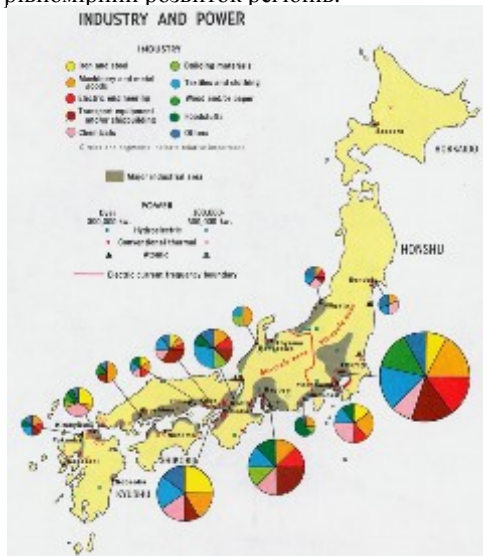

Рис. 1. Економічна мапа

На рис. 2 наведено приклад того, як стратегічно важливі галузі машинобудування розповсюджені по території Японії.

Подібний хід дослідження відкриває нові можливості та потенціал в сфері адміністративно-територіального устрою Японії та порівняльної економіки її регіонів (префектур).

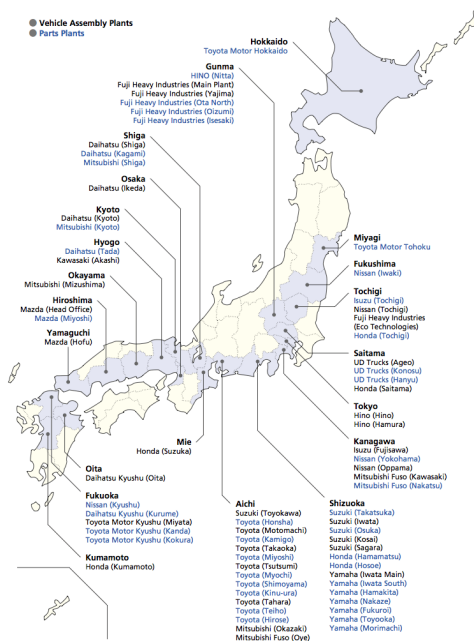

Рис 2. Мапа розміщення машинобудівних підприємств Японії

Більше того, такий підхід може стати вкрай необхідним у разі нових інвестувань або промислових розбудов на території України, оскільки саме ідея спільного промислового виробництва може стати об'єднуючим фактором у діяльності населення та країни.

Список використаних джерел:

1. Роман В. досвід децентралізації та деконцентрації влади країн ЄС / В. Роман // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 2 (29). – С. 51 – 58.
2. Nationmaster. – Access mode : www.maps.nationmaster.com/country/ja/1.
3. Kaizen Factor. – Access mode : www.kaizenfactor.wordpress.com/2011/03/12/a-map-of-japans-major-auto-plants-donation-links-and-uncertain-export-predictions/.

ЛАГУТИК ВЕРА ЮРЬЕВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ИНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОДВИЖЕНИЯ ТОВАРА В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНТНОЙ СРЕДЫ

Интернет представляет собой глобальную информационную систему, составные части которой (отдельные компьютеры, локальные сети и

компьютерные службы) взаимодействуют между собой и обеспечивают необходимый обмен информацией в целях решения самых различных задач, обусловленных человеческой деятельностью. С точки зрения пользователя, наличие Интернета позволяет ему использовать имеющуюся в данной сети информацию, а также предоставлять интересующие других клиентов Интернета сведения [1, с. 53]. Интернет оказал и продолжает оказывать очень сильное влияние на формирование и развитие мирового информационного сообщества. А с развитием информационного сообщества меняются и подходы к управлению бизнесом и маркетингом. Интернет – эффективный инструмент исследований, развития торговли и бизнеса, воздействия на аудиторию, получения актуальной маркетинговой информации, которая многократно превосходит и органично дополняет, в этом отношении, другие традиционные средства, такие как электронная пресса, печатные издания и радио.

Необходимость применения маркетинга в сети обусловлена следующими возможностями и преимуществами современного Интернета перед другими средствами массовой информации:

- таргетинг – четкий охват целевого сегмента (географический, временной, тематический);
- трекинг – возможность исследования действий клиентов на сайте и продвижение веб-страницы, продукта и маркетинга в соотношении с результатами;
- гибкость (приступить, корректировать и прекратить рекламную кампанию можно мгновенно);
- интерактивность: потребитель может взаимодействовать с продавцом и с продуктом, изучить его, иногда испробовать (к примеру демоверсии программ, прочесть главу книги), и, если подходит, приобрести их;
- возможность размещения значительного числа данных (включая графику, звук, спецэффекты);
- результативность распространения и получения информации;
- снижение трансформационных издержек [2, с. 29].

Новое направление современной концепции маркетинга взаимодействия – Интернет-маркетинг. Интернет-маркетинг представляет собой комплекс специальных методов, позволяющих владельцам корпоративных веб-ресурсов продвигать свой сайт в Интернете и, раскручивая, таким образом, торговую марку своего предприятия, извлекать, применяя сетевые технологии дополнительную прибыль [3, с. 17]. Благодаря Интернет-маркетингу можно использовать множество механизмов для влияния на потенциальных и реальных потребителей рекламодателем. Среди них можно выделить: баннерные сети, e-mail маркетинг, продвижение с помощью поисковых систем и каталогов, размещение (индексирование) сайта в поисковых системах, каталогах и рейтингах, реклама на сайтах тематических и посещаемых, обмен ссылками, рейтинги, партнерские и спонсорские программы.

Однако Интернет-маркетинг может иметь некоторые ограничения. Одна из особенностей Интернета – ограниченное количество пользователей. Эта особенность может стать ограничением в маркетинговой кампании общедоступных потребительских продуктов, потенциальная аудитория которых исчисляется десятками миллионов. В этом случае наиболее эффективно использовать традиционные маркетинговые/рекламные средства, такие, как популярные газеты, журналы и телевидение. С другой стороны, эта

особенность может стать источником существенной экономии средств при достижении необходимой целевой аудитории.

Интернет-маркетинг имеет два направления. Первое связано с применением инструментария Интернета для расширения системы маркетинга традиционных предприятий: организация информационного взаимодействия между сотрудниками компании, заказчиками, партнерами; проведение маркетинговых исследований; продвижение и продажа товаров через Интернет, организация сервисного обслуживания и многое другое. Второе направление включает появление новых видов моделей бизнеса, основой которых является непосредственно сам Интернет и для которых он играет основополагающую роль, например, интернет-магазины, виртуальные информационные агентства, торговые электронные площадки, компании, которые оказывают услуги для участников интернет-рынка, и т.д. Для этих направлений Интернет играет не только роль нового инструмента, целью которого является повышение эффективности бизнеса процессов и сокращение издержек, его задача – принести прибыль. Однако независимо от направления в основе успешной деятельности в Интернете и использования его инструментов в коммерческой деятельности продолжают оставаться ключевые принципы маркетинга. Новая среда только в некоторой степени трансформирует и развивает приложимые эти принципы на практике.

Ежедневно компании делают ставки на маркетинг в Интернете, анализируя, что именно в среде онлайн можно ждать наиболее эффективное воплощение современных концептуальных подходов и идей. Для многих компаний среднего и малого бизнеса Интернет-маркетинг послужит основой настоящего коммерческого успеха, создавая при этом условия для роста агентств Интернет-рекламы.

Список использованной литературы:

1. Акулич И. Л. Маркетинг : учебник / И. Л. Акулич. – 7-е изд., перераб. и доп. – Минск : Выш. шк., 2010. – 525 с.
2. Константинов М. Е. Интернет-маркетинг как средство увеличения объема продаж / М. Е. Константинов. – М. : Инфра-М, 2010. – 208 с.
3. Холмогоров В. Интернет-маркетинг. Краткий курс / В. Холмогоров. – 2-е издание. – СПб. : Питер, 2002. – 17 с.

ЛАПЫТЬКО АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВНА

магистрант 2 курса кафедры маркетинга

Государственного института управления и социальных технологий БГУ

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОЙ МАРКЕТИНГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Необходимым условием развития современной компании является достижение долгосрочных связей с клиентами. В условиях нестабильной внешней среды, ужесточения конкуренции традиционные методы ведения бизнеса и коммуникационной деятельности становятся менее эффективными. Ценности компании, ее деятельность в сфере социальной ответственности играют большую роль для потребителей при принятии решения о выборе товара и покупке. Лидирующие мировые бренды выстраивают доверительные взаимоотношения с потребителем, базируясь на общественных социальных ценностях. В связи с этим перед маркетологами стоит задача: определить

зависимость восприятия потребителями социально ответственной деятельности компании и покупательского поведения и с этим учетом разработать соответствующие маркетинговые программы действий.

Социальная ответственность бизнеса (далее – СОБ) представляет собой концепцию, в соответствии с которой компании учитывают интересы общества, возлагая на себя ответственность за влияние собственной деятельности на все заинтересованные стороны общества – стейкхолдеров (заказчиков, поставщиков, работников, местные сообщества). Практика СОБ в основном развивалась как часть PR-стратегии и постепенно переходила вот разовых благотворительных целей к пониманию ответственности как компонента стратегического управления организацией [1, с. 32].

Среди преимуществ, которые дает организациям реализация стратегий корпоративной социальной ответственности, можно выделить увеличение удовлетворенности персонала, сокращение текучести кадров и усиление ценности бренда. Организации, не участвующие в этой кампании, упускают возможность реализации в бизнесе, теряют конкурентные преимущества и отстают в управлении. Не используя стратегии социальной ответственности, компании, во-первых, не прослеживают и не контролируют влияние своего производства на общество и окружающую среду, а во-вторых, не реализуют свой экономический потенциал полностью: при выстраивании деловых отношений с зарубежными партнерами от белорусских предприятий уже требуется демонстрация приверженности социальным и экологическим ценностям. Соблюдение принципов социальной ответственности становится важной предпосылкой для привлечения иностранных инвестиций. Крупные инвесторы рассматривают корпоративную социальную ответственность в качестве важного критерия оценки инвестиционных проектов, наряду с традиционными оценками стоимости, качества, рентабельности.

Также, связи с тем, что на данный момент ни функциональность, ни цена, ни качество продукции не позволяют производителям выделиться среди конкурентов из-за изменений в приоритетах потребителей, именно эмоциональная вовлеченность потребителей, а также общие ценности и ориентиры – это то, за что начинают бороться компании.

Вопросы взаимосвязи социальной ответственности бизнеса с маркетинговой политикой привлекают внимание многих ученых и практиков. Такие специалисты в сфере маркетинга как Ф. Котлер и Н. Ли заявляют о том, что концепция корпоративной социальной ответственности будет иметь больший эффект для бизнеса, если действия организации в области социальной ответственности коррелируют с общей стратегией поведения организации на рынке, не противоречат ее миссии и ценностям [2, с. 47]. Многие исследования подтверждают, что потребители предпочитают товары и услуги социально ответственных компаний и готовы отказаться от продукции компаний, которые ведут бизнес социально безответственно, и эти тенденции усиливаются с каждым годом. Результаты исследования центра Ipsos MORI подтверждают существование значительной зависимости между предпочтением потребителями товаров и социально ответственными действиями организаций. В частности, исследовательский центр огласил данные опросов потребителей по данному вопросу: 28 % опрошенных отказывались от покупки товаров социально безответственных компаний; многие потребители готовы сменить торговую марку на социально ответственную, при этом в Великобритании ее доля составляет около 86 %, в Италии – 75 %, в Австралии – 73 %, а в Бельгии – 65 % [3].

Корпоративная социальная ответственность стала активно применяться в американских и европейских компаниях, которые видели в ней возможности повысить конкурентоспособность; в течение последних десятилетий во многих компаниях появились должности вице-президентов по корпоративной социальной ответственности.

Таким образом, взаимосвязь современной концепции корпоративной социальной ответственности и маркетинга базируется на следующих особенностях: потребители отдают предпочтение компаниям, которые ведут себя ответственно по отношению к обществу, стараются повысить его благосостояние, а также строят свою корпоративную политику в соответствии с социально значимыми ценностями; важной задачей компаний является не только адаптация к целевым рынкам с целью удовлетворения желаний потребителей, но также индивидуальное и общественное благосостояние.

Список использованной литературы:

1. Костин А. Е. Корпоративная ответственность и устойчивое развитие / А. Е. Костин. – М. : Центр экологической политики России, 2013. – 80 с.
2. Котлер Ф. Корпоративная социальная ответственность. Как сделать больше добра для вашей компании и общества / Ф. Котлер, Н Ли. – К. : Стандарт, 2005. – 302 с.
3. Ipsos MORI Corporate Social Responsibility Research. – Access mode : www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/3152/Corporate-Social-Responsibility-research-for-UNICEF.aspx.

ЛАХТАНОВА АЛИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса факультета управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СТИМУЛИРОВАНИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Инвестиции – обязательное условие инновационного развития экономики в XXI веке. Они позволяют осуществлять производство товаров и услуг с учетом новейших достижений науки и техники, совершенствовать технологию, повышать производительность труда, снижать издержки производства, повышать конкурентоспособность с учетом будущего уменьшения трудовых ресурсов (демография).

Привлечение прямых иностранных инвестиций является очень важной проблемой также и для Республики Беларусь в силу того, что: иностранные инвестиции способствуют модернизации промышленности страны; иностранные инвестиции являются долгосрочными финансовыми вложениями, которые положительно влияют на платежный баланс и на внешнеэкономический сектор; иностранные способствуют диверсификации белорусской экономики особенно в том случае, когда они помогают выйти на новые рынки.

В настоящее время в Республике Беларусь внутренние источники инвестирования, основу которых составляют национальные сбережения, весьма ограничены для наращивания экономического потенциала страны, не обеспечивают требуемых объемов капитальных вложений для обновления и

модернизации производства, внедрения новых технологий и современных систем управления. В значительной мере недостающие источники капитальных вложений могут заменить иностранные инвестиции.

Современный международный рынок прямых инвестиций характеризуется высокой степенью конкуренции между странами, принимающими инвестиции. Государства, в особенности с переходной экономикой, ведут активную борьбу за привлечение в национальную экономику иностранного капитала в форме ПИИ, создавая для этих целей благоприятные условия.

Беларусь, как страна с переходной экономикой, не является исключением и в значительной степени заинтересована в активном поступлении ПИИ из-за рубежа в силу ограниченности внутренних источников поддержания дальнейшего экономического роста. Задача по более активному привлечению ПИИ в республику в настоящее время во многом обусловливается и поставленными Правительством Республики Беларусь задачами по проведению масштабной модернизации производства. Так, одной из основных задач Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы является рост конкурентоспособности и стимулирование притока ПИИ в страну. Стоит отметить, что задачи, поставленные перед государством в четвертой пятилетке в отношении иностранных инвестиций, так и не были достигнуты. Во многом сказывается кризис в странах соседях России и Украине. Не удалось обеспечить стабильность белорусского рубля, выросла инфляция. В стране по-прежнему наблюдается низкая производительность труда и высокие издержки производства. Тормозится внедрение инноваций, падают качество продукции и конкурентоспособность [1].

Основные проблемы, препятствующие приходу инвестиций в нашу страну следующие: отсутствие членства Республики Беларусь в ВТО; недостаточное развитие фондового рынка; замедленный процесс приватизации и низкая доля частного сектора в экономике; достаточно запутанное и нестабильное экономическое законодательство; усложненная налоговая система и ценообразование; чрезмерное вмешательство государства в экономику и, особенно, в ведение хозяйственной деятельности предприятий; бюрократическая структура принятия решений государственными органами по согласованию и размещению инвестиций.

По данным Белстата, в 2015 году иностранные инвесторы вложили в реальный сектор экономики USD 11,3 млрд. По сравнению с 2014 годом объем привлеченных иностранных инвестиций в экономику снизился на USD 3,7 млрд., или на 24,8 %. За период январь-сентябрь 2016 г. продолжилась тенденция прошлого года по снижению инвестиционной активности. Всего использовано USD 6,25 млрд. инвестиций в основной капитал, что в сопоставимых ценах составляет 80,6 % к уровню такого же периода 2016 г. [2].

Средний темп роста инвестиций составил 88 %. За каждый год в исследуемом периоде объем поступления иностранных инвестиций сокращается на 12 %, что в абсолютном выражении составляет около 1883,45 млн. долларов.

При этом в среднем доля прямых иностранных инвестиций относительного общего объема составляет 69,4 %. Также в связи со снижением валового объема инвестиций соответственно снижается и объем прямых, прямых на чистой основе, портфельных и прочих инвестиций.

Причем такое явление наблюдается в период с 2013 по 2014 год. Средний темп роста ПИИ за изучаемый период составляет 85 %. Это означает, что за каждый год приток ПИИ снижается на 15 %, что составляет 1501,65 млн. долларов. В свою очередь, стоит отметить, что объем ПИИ в 2015 году уменьшился по сравнению с 2011 годом в 2 раза. Аналогичные явления наблюдаются и при анализе динамики ПИИ на чистой основе: средний темп роста составляет 79,8 %, а это свидетельствует о том, что за каждый год количество данных инвестиций снижается на 20,2 %, что составляет 5590,45 млн. долларов.

Основными инвесторами в 1 полугодии 2016 года выступали субъекты хозяйствования из России (43,2 % от всех поступивших инвестиций), Соединенного Королевства (20,6 %), Нидерландов (10,8 %), Кипра (7,1 %), Австрии (3,1 %), Китая (3,0 %) [3].

Анализируя поступление иностранных инвестиций по видам экономической деятельности за период январь-сентябрь 2016 года, можно отметить, что большая часть инвестиций была направлена в транспортную деятельность, складирование, почтовую и курьерскую деятельность (35,3 % от общего объема иностранных инвестиций), в торговлю (27,0 %) и промышленность (23,2 %). И это объяснимо тем, что отрасль торговли (товары и услуги) является неотъемлемой частью жизнедеятельности любого государства и от части определяет уровень экономического развития по средствам своей эффективности, что подразумевает получение прибыли от реализуемых товаров и услуг [2].

К преимуществам Республики Беларусь в инвестиционной сфере деятельности можно отнести следующие:

- прямой доступ к рынку Таможенного союза и Единого экономического пространства (Беларусь, Россия, Казахстан);
- географическое положение на перекрестке главных путей между ЕС и СНГ, Балтийским и Черным морями;
- развитая инфраструктура: дороги и транспорт, логистика, телекоммуникации, банковские и финансовые учреждения и т.п.;
- квалифицированные и недорогие трудовые ресурсы;
- разнообразие льгот для инвесторов в свободных экономических зонах и Парке высоких технологий, малых городах и сельской местности, упрощенная система налогообложения для малых предприятий, специальные льготы для иностранных инвесторов и др.;
- реформы – Беларусь входит в десятку стран-реформаторов в рейтинге Всемирного банка «Ведение бизнеса», условия работы инвесторов улучшаются с каждым годом;
- для поддержки инвесторов создано Национальное агентство инвестиций и приватизации, введен институт инвестиционного агента;
- возможности приобретения действующих предприятий в рамках программы приватизации госсобственности.

В последние годы инвестиционная привлекательность экономики во многом определяется состоянием институциональной среды в принимающей стране. Под институциональной средой предполагается совокупность основополагающих политических и социальных правил, которые образуют базис для производства, обмена и распределения [4].

Исходя из того, что институциональная среда состоит из качества правовой системы, политической стабильности, качества регулирования экономических процессов, развития демократических институтов, уровня

бюрократии, доступа к кредитованию, налоговой политики, уровня коррупции в принимающей стране, были выявлены некоторые проблемы, существующие в государстве на данный момент. Для решения этих проблем можно выделить основные три направления реформирования институциональной среды в стране [4]:

- сокращение бюрократических барьеров для прихода зарубежных инвесторов, предполагающее существенное снижение участия государства в регулировании и административной регламентации деятельности хозяйствующих субъектов;

- упрощение условий ведения предпринимательской деятельности и осуществления внешней торговли (снижение участия государства в контроле цен, деятельности кредитно-финансовых организаций, создание условий для развития частной инициативы в стране и т.д.);

- повышение политического участия и усиление степени защиты политических прав и свобод граждан, развитие социальной и политической интеграции.

Значительных мер по проведению реформ требует и сфера государственного управления. Самое современное производство даст желаемую отдачу лишь при эффективном управлении. Поэтому комплексная модернизация базовых отраслей и ускоренное формирование новых высокотехнологических секторов предусматривает обновление системы управления экономикой.

В этих целях предусматривается [5]:

- разграничение функций государства как регулятора и собственника;

- сокращение излишних и дублирующих функций органов государственного управления, контролирующих (надзорных) и правоохранительных органов;

- расширение полномочий и сфер ответственности органов местного управления и самоуправления.

Правительство Беларуси разрабатывает проект Стратегии привлечения в республику прямых иностранных инвестиций на 2016-2020 годы с расчетом, что их доля в общем объеме инвестиций вырастет до 18 %, а доля в ВВП достигнет 25 %. При этом выделяются непосредственно приоритетные направления привлечения ИИ в каждую из областей Беларуси [5].

Предполагается, что в 2016-2020 годах будет реализовано более 80 крупных инвестиционных проектов с объемом инвестиций свыше 27 млрд. долларов США. В их числе строительство атомной электростанции в Республике Беларусь; организация производства легковых автомобилей в Республике Беларусь СЗАО «БЕЛДЖИ», создание Китайско-Белорусского индустриального парка «Великий камень», разработка месторождений калийных удобрений со строительством горно-обогатительных комплексов на Петриковском и Старобинском месторождениях, строительство завода по производству сульфатной беленой целлюлозы на базе ОАО «Светлогорский ЦКК», строительство завода по производству металлического листа и белой жести ООО «ММПЗ-групп», проектирование и строительство экспериментального многофункционального комплекса «Минск-Мир» и другие.

Также стоит отметить, что в период 2016-2020 гг. планируются углубление производственной кооперации и промышленного сотрудничества в рамках Евразийского экономического союза, включение белорусских компаний в глобальные цепочки создания добавленной стоимости с

обеспечение права иностранным инвесторам на распоряжение полученной прибылью и дивидендами, свободное движение капитала, совершенствование системы гарантий для инвесторов на основе лучшей мировой практики. Реализация инвестиционных проектов на принципах государственно-частного партнерства, эффективное распределение рисков и ответственности между бизнесом и государством позволят реализовать долгосрочные инфраструктурные проекты. Доля инвестиций в основной капитал будет поддерживаться на уровне экономической безопасности – не менее 25 процентов к ВВП.

Таким образом, для стимулирования инвестиционной деятельности и повышения конкурентоспособности Республики Беларусь необходимо:

- улучшить инвестиционный климат и увеличить престиж страны, а также формирование активной политики привлечения ПИИ в Республику Беларусь;

- реформирование системы государственного регулирования экономики и осуществление дальнейшей либерализации экономики;

- упрощение административных процедур и законодательной базы для инвесторов (Огромное значение в решении здесь имеет Директива № 4 главы государства, предполагающая значительно упростить законодательную базу);

- сближение бизнеса и государственного сектора – ликвидация излишних административных барьеров при взаимодействии с государственными органами и юридическими лицами; перспективным видится взаимовыгодное сотрудничество государства и частного сектора, так называемое ГЧП (государственно-частное партнерство);

- сделать более доступными систему налогообложения и процедуру таможенного оформления товаров;

- стабилизировать ситуацию на валютном рынке;

- преобразовать государственные предприятия в открытые акционерные общества, а затем провести их приватизацию с участием иностранных юридических лиц;

- создать определённые условия для размещения в Республике Беларусь филиалов крупнейших иностранных банков и представительств международных компаний, корпораций, работающих со странами СНГ, Балтии и Восточной Европы;

- следует учитывать предпочтения и интересы инвесторов.

Привлечение в экономику Республики Беларусь иностранных инвестиций остается одной из наиболее острых проблем. Иностранные инвестиции должны сыграть роль катализатора в стимулировании инвестиционного процесса в стране и привести в него наряду с новыми технологиями современные методы организации и управления производства, рост объемов белорусского экспорта на зарубежных рынках.

Список использованной литературы:

1. Основные положения программы социально – экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы. – Минск, 2016. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/macroeconomy/programma_soc_econom_razvitiya.

2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/makroekonomika-i-okruzhayushchaya-sreda/finansy/operativnaya-informatsiya_14/ob-inostrannyh-investitsiyah2/ob-inostrannykh-investitsiyakh-v-2015-godu.

3. Министерство экономики Республики Беларусь. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/invpolicy/invest-klimat/pezzultat.

4. Муха Д. В. Влияние экономических и институциональных факторов на привлечение прямых иностранных инвестиций / Д. В. Муха // Банковский вестник. – 2014. – № 2. – С. 40 – 50.

5. Национальное агентство инвестиций и приватизации. – Режим доступа : www.investinbelarus.by/ru/invest.

6. Обзор инвестиционной политики Республики Беларусь / Отчет Конференции ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД). – Нью-Йорк ; Женева, 2016.

ЛЕШКЕВИЧ ВИКТОРИЯ ВИКТОРОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПЕРСПЕКТИВЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НАКОПИТЕЛЬНОЙ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Важной составляющей уровня жизни является пенсионное обеспечение. В Республике Беларусь на данный момент действует поэтапное повышение пенсионного возраста. Принятие данных мер обусловлено тем, что на начало 2016 года на 100 занятых приходится 61 пенсионер [1].

Сегодня пенсионным обеспечением в республике охвачено 2,7 млн. человек, или 28,7 % населения (в 2005 году – 2,6 млн. человек, или 26,9 %). Финансирование пенсионных выплат производится в полном объеме и в установленные сроки.

Удельный вес лиц, получающих пенсию ниже бюджета прожиточного минимума пенсионера, сократился с 13,4 % в декабре 2005 года до 0,5 % в декабре 2015 года.

Средний размер назначенных пенсий на конец 2015 года составил 2 805,7 тыс. рублей. Реальный размер назначенных пенсий (пенсий, рассчитанных с учетом изменения индекса потребительских цен на товары и услуги) на конец 2015 года вырос по сравнению с соответствующим периодом 2005 года в 2,1 раза [2].

На основании Указа Президента 137 от 11 апреля 2016 года «О совершенствовании пенсионного обеспечения» в течение ближайших шести лет (а именно, с 2017 по 2022 годы) будет приводиться в действие пенсионная реформа. Ежегодно с первого января 2017 г. минимальный возраст для оформления трудовой пенсии будет увеличиваться на 6 месяцев и к началу 2022 года составит 58 лет для представителей женского пола и 63 года – для мужского. Кроме того, в соответствии с указом 534 от 31 декабря 2015 ежегодно на те же шесть месяцев будет возрастать минимальный страховой стаж, необходимый для оформления пенсии по возрасту (сейчас он составляет 15 лет, а к 2025 достигнет отметки 20) [3].

Повышение пенсионного возраста влечёт за собой определённые издержки. Увеличится нагрузка на систему здравоохранения. При увеличении пенсионного возраста человеку придётся работать несмотря на то, что с возрастом появляется больше проблем со здоровьем. Соответственно, будут также расти и издержки предприятий из-за увеличения случаев временной

нетрудоспособности и расходы Фонда социальной защиты населения на выплату соответствующих пособий. Кроме того, увеличение пенсионного возраста потребует адаптации к новым условиям всего рынка труда. Необходимо будет, с одной стороны, эффективно использовать трудовой потенциал пожилого населения, а с другой – не допустить вытеснения с рынка труда молодежи. Однако больше всего от увеличения пенсионного возраста проигрывает непосредственно население.

В Республике Беларусь около половины граждан в возрасте, который превышает трудоспособный на 5 лет и меньше, продолжает работать [1]. В связи с этим они получают доход из двух источников – заработной платы и пенсии. Это позволяет им улучшить их текущее материальное положение, а также сделать определенные накопления на будущее, когда останется только пенсия. Повышение же пенсионного возраста лишает население этой стратегии борьбы с бедностью на пенсии.

При накопительной пенсионной системе в течение всего стажа работы гражданин отчисляет взносы самому себе, а не государству через страховую компанию в обязательном и/или добровольном порядке. При этом распределительная система в государстве частично сохраняется, и если гражданин до ухода на пенсию не занимался накоплением денежных средств, то он вправе рассчитывать на пенсию в минимальном размере. Размера минимальной пенсии хватает для того, чтобы обеспечить себе благополучное существование, но население развитых стран предпочитает самостоятельно заботиться о своем благополучии на пенсии и активно делает отчисления в соответствующие фонды [4].

Увеличение объема накапливаемых пенсионных ресурсов может произойти только в том случае, когда существует превышение роста ставки доходности по пенсионным накоплениям над показателями роста инфляции [5]. Уровень инфляция за 2015 год составляет 12 %, а средняя процентная ставка по вкладам в национальной валюте – 18,5 % годовых [6; 7]. На данный момент в Республике Беларусь есть возможность для увеличения объема накапливаемых ресурсов, так как средняя ставка процента по вкладам превышает уровень инфляции.

Реализация данной схемы на данный момент сомнительна, так как накопительная пенсионная система работает только в том случае, когда экономика государства демонстрирует устойчивый рост, чего в настоящее время в Беларуси не наблюдается.

Следовательно, перспективы функционирования накопительной пенсионной системы являются неопределенными. Распределительная пенсионная система, которая действует на данный момент времени, имеет большую степень устойчивости к воздействию неблагоприятных тенденций в экономике, чем накопительная система.

Список использованной литературы:

1. Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/ru.
2. Беларусь – страна для жизни, 2016 : стат. сб. / Нац. стат. ком. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.
3. О совершенствовании пенсионного обеспечения : указ Президента Респ. Беларусь от 11 апр. 2016 г. № 137 // Эталон – Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2006.

4. Табах А. Накопительные пенсионные системы за рубежом и их внедрение в России / А. Табах // Вопросы экономики. – 2010. – № 5. – С. 138 – 148.

5. Бурькин Д. В. Накопительная система – решение проблемы? / Д. В. Бурькин // Охрана труда и социальная защита. – 2002. – № 12. – С. 67 – 71.

6. Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by/.

7. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/.

ЛУКЬЯНЕНКО ПОЛИНА ВЛАДИМИРОВНА

студентка 4 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

НЕОБХОДИМОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ СРЕДСТВАМИ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И УДОВЛЕТВОРЁННОСТИ ПЕРСОНАЛА

Оборотные средства – это денежные средства, авансируемые для образования оборотных производственных фондов (запасов, незавершенного производства, готовой продукции на складе, товаров для дальнейшей реализации) и фондов обращения (готовая продукция в расчетах и не оформленные отгрузки других товаров), а также денежные средства.

Оборотные средства являются одной из составных частей имущества предприятия. Состояние и эффективность их использования – одно из главных условий успешной деятельности предприятия.

Одной из основных составляющих оборотных средств являются запасы предприятия. В них входят сырье и материалы, незавершенное производство, готовая продукция и прочие запасы. Вкладывая денежные средства в товарно-материальные запасы, предприятие берет на себя не только издержки хранения, но и риски порчи и устаревания сырья и товаров. Поэтому очень важно управлять запасами и рассчитывать норму запасов. Так как большой запас готовой продукции или товаров сокращает дефицит продукции при неожиданном высоком спросе.

Однако, начиная с 2013 г. затоваренность складов, например, промышленных предприятий в Республике Беларусь резко усугубилась, вплотную подойдя к границе в три четверти среднемесячного объема. За 2014 г. уровень складских запасов продолжил рост (до 75,8 %), или на 4,7 трлн. руб. (на 16,9 %) по сравнению с началом года и они составили 32,7 трлн. руб.

Наибольший прирост складских запасов в 2014 г. произошел в обработке древесины и производстве изделий из дерева – 198,4 % по состоянию на 01.01.2015 по отношению к 01.01.2014, производстве кожи, изделий из кожи и производстве обуви – 166,9 %, производстве транспортных средств и оборудования – 153,7 %. Довольно высок рост запасов готовой продукции в химическом производстве – 130,3 %, в целлюлозно-бумажном производстве [1, с. 8].

В современных экономических условиях не все предприятия учитывают общепринятые принципы управления оборотными средствами, для их рационального использования. Основные принципы управления эффективным использованием оборотных средств можно охарактеризовать так: деление средств на собственные и заемные; нормирование оборотных средств; рациональное размещение оборотных средств по статьям активов; целевое использование; обеспечение сохранности; сокращение кругооборота ресурсов.

Также большое влияние на формирование процесса управления оборотными активами предприятия имеют внутренние и внешние факторы. К внутренним относят организационные, то есть размер предприятия и наличие собственных складских помещений, уровень обеспечения собственными оборотными средствами, политикой управления источников финансирования, скоростью принятия управленческих решений, профессиональной подготовкой персонала. К внешним факторам относят сезонные колебания объемов спроса, географическое положение предприятия, доступность и стоимость внешних источников финансирования, государственное регулирование в стране, уровень инфляции в стране, уровень развития отрасли.

Учет всех этих факторов позволит организовать деятельность предприятия наиболее результативно. Процесс повышения использования оборотных средств происходит за счет управления ими. Управление – это процесс сложный, включающий в себя процесс разработки и тактики принятия решения. В него входят определение оптимального объема оборотных средств, структуры оборотных средств, а также организация повседневной работы по повышению эффективности их использования. Целевой установкой политики управления оборотным капиталом является определение объема и структуры текущих активов, источников их покрытия и соотношения между ними, достаточного для обеспечения долгосрочной производственной и эффективной финансовой деятельности предприятия.

Эффективное использование оборотных средств (фондов) – первоочередная задача предприятий, т.к. их стоимость составляют значительную часть себестоимости производимой продукции.

Таким образом, для формирования эффективного использования оборотных средств нужно разработать методику управления оборотными средствами на предприятии, уточнить методику нормирования оборотных средств, рассчитать оптимальный цикл для оборотных средств. Важно так же определить политику управления оборотными средствами, модели управления оборотными средствами, анализ, оценку состояния, контроль. Повышение эффективности оборотных средств является главным фактором для повышения прибыли на предприятии, роста собственного капитала и соответственно рентабельности, что в свою очередь положительно влияет на удовлетворённость персонала в связи с ростом материального вознаграждения за труд.

Список использованной литературы:

1. Тенденции и перспективы развития промышленного комплекса Республики Беларусь : научно-аналитический доклад // Национальная академия наук Беларуси. – Минск, 2015. – 56 с.

ЛЫСКОВИЧ АНДРЕЙ ВИКТОРОВИЧ

студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В современных условиях внешнеэкономическая деятельность является важной составляющей, формирующей структуру, динамику и устойчивость национальной экономики. Сегодня ни одно государство в мире не может успешно развиваться без эффективной системы внешнеэкономических связей, позволяющих интегрироваться в мировое хозяйство.

Многолетнее сотрудничество с иностранными партнерами позволяет достигать взаимовыгодных соглашений по предоставлению сырьевых материалов отечественным производителям.

Интенсивное развитие импортных операций обусловлено всесторонним регулированием внешней торговли на государственном и международном уровнях.

Принципиальный переход к открытой экономике, стимулируя конкуренцию, состязательность в производстве и обращении, может стать серьезным фактором научно-технического прогресса и повышения эффективности белорусской экономики. Существуют и отрицательные последствия, которые могут быть вызваны переходом к открытой экономике, тем более в наших нынешних условиях экономической несбалансированности.

По данным таможенной статистики в Республике Беларусь объем внешней торговли товарами (внешнеторговый оборот) за 2015 год составил 56,8 млрд. долл. США, что на 25,6 % меньше, чем в 2014 году. Товарооборот со странами СНГ составил 32,3 млрд. долл. США (56,8 % общего товарооборота) и снизился на 28,5 %. Товарооборот со странами вне СНГ уменьшился на 21,4 % и составил 24,5 млрд. долл. США. Что касается данных за 2016 год, то за 10 месяцев (январь-октябрь) экспорт составил

Сальдо внешнеторгового оборота сложилось отрицательное в размере 3,5 млрд. долл. США (за 2014 год – отрицательное в размере 4,4 млрд. долл. США). Со странами СНГ сальдо внешнеторгового оборота сложилось отрицательное и составило 4,3 млрд. долл. США (за 2014 год – отрицательное в размере 3,1 млрд. долл. США). Со странами вне СНГ сальдо внешней торговли сложилось положительное и составило 0,8 млрд. долл. США (за 2014 год – отрицательное в размере 1,3 млрд. долл. США).

Экспорт Республики Беларусь составил 26,6 млрд. долл. США и снизился по сравнению с соответствующим периодом 2014 года на 25,8 %. Экспорт в страны СНГ снизился на 33,3 %, составив 14,0 млрд. долл. США. Экспорт в страны вне СНГ уменьшился на 15,3 %, составив 12,6 млрд. долл. США. Что касается данных за 2016 год, то за 10 месяцев текущего периода (январь-октябрь) экспорт составил 19,3 млрд. долл. США, показывая тенденцию снижения показателей ВЭД.

Импорт Республики Беларусь в рассматриваемом периоде снизился на 25,4 % и составил 30,1 млрд. долл. США. Импорт из стран СНГ снизился на

24,3 %, составив 18,3 млрд. долл. США. Импорт из стран вне СНГ уменьшился на 27,0 %, составив 11,9 млрд. долл. США.

Основные торговые партнеры среди стран вне СНГ – Китай, Соединенное Королевство, Германия, Польша, Нидерланды, Литва.

Национальная программа поддержки и развития экспорта на 2016-2020 годы разработана в развитие основных положений Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы для ее конкретизации и детализации в части реализации приоритетных целей, задач и механизмов их достижения в области внешнеэкономической деятельности.

Система национальных приоритетов, сформулированная в Программе социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы, предполагает рост и диверсификацию экспорта товаров и услуг, обеспечение сбалансированности внешней торговли.

Внешнеэкономическая политика, сформулированная в рамках Научного прогноза, предполагает осуществление многовекторной внешней политики Республики Беларусь и достижение устойчивого роста экспортного потенциала белорусской экономики с одновременным обеспечением положительного сальдо во внешнеэкономической деятельности.

Основной целью развития внешнеэкономических отношений Республики Беларусь является снижение до минимума внешнеэкономических угроз на основе эффективного участия в международном разделении труда, использования конкурентных преимуществ страны, применения механизмов международных интеграционных объединений и снижения зависимости от традиционных экспортных позиций и рынков за счет диверсификации товарной номенклатуры.

Опережающий рост экспорта услуг, реализация потенциала действующих и развитие новых производств с высокой добавленной стоимостью, повышение удельного веса в экспорте инновационных товаров и продукции, произведенной из местных ресурсов, являются важными направлениями по минимизации зависимости белорусской экономики от влияния ключевых факторов внешнеэкономической конъюнктуры.

Вместе с тем возможности увеличения экспорта зависят от степени реализации приоритетов социально-экономического развития: инновационного развития экономики, благоприятной институциональной среды, инвестиционного и бизнес-климата, развития человеческого капитала, расширения и углубления интеграционных процессов, снижения импортоземкости экономики, товарной и региональной диверсификации экспорта, формирования территорий опережающего развития.

В целях усиления экспортного потенциала страны Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 01.08.2016 г. № 604 утверждены Национальная программа поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы и «дорожная карта» мероприятий по реализации Национальной программы поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы.

В Национальной программе определяются конкретные меры поддержки экспорта, имеющие конечную цель – диверсифицировать и нарастить объемы экспорта. В результате реализации Национальной программы планируется выполнить следующие целевые показатели: наращивание экспорта товаров и услуг за пятилетие в 1,21-1,25 раза, превышение темпов роста экспорта над импортом и поставка на экспорт не менее 65 процентов произведенной промышленной продукции; рост удельного веса экспорта товаров на новые

перспективные рынки в общем объеме экспорта товаров с 5,8 процента в 2015 году до 10 процентов в 2020 году; рост удельного веса экспорта услуг в общем объеме экспорта товаров и услуг с 20,3 процента в 2015 году до 25 процентов в 2020 году.

Целью Национальной программы является совершенствование системы государственной поддержки экспорта как важного элемента развития внешнеэкономических отношений, направленных на снижение до минимума внешнеэкономических угроз, на основе эффективного участия в международном разделении труда, использования конкурентных преимуществ страны, применения механизмов международных интеграционных объединений и снижения зависимости от традиционных экспортных позиций и рынков за счет диверсификации товарной номенклатуры, развитие экономической интеграции в рамках ЕАЭС.

Достижение данной цели, а также создание благоприятных условий для выполнения второго этапа (2021-2030 годы) Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года позволит обеспечить планомерную диверсификацию экспорта для равного распределения экспортных поставок между тремя рынками: ЕАЭС, ЕС и иных стран, в том числе стран «дальней дуги» (страны Азии и Океании, Африки и Ближнего Востока, Латинской Америки), которое к 2020 году должно составить соотношение треть-треть-треть. При этом планируется рост удельного веса экспорта товаров на новые перспективные рынки в общем объеме экспорта товаров до 10 процентов к 2020 году.

Выполнение мероприятий «дорожной карты» будет способствовать увеличению объемов экспорта продукции с высокой добавленной стоимостью, современных материалов и готовых изделий с улучшенными свойствами, развитию экспорта технически и технологически сложной продукции, а также увеличению экспорта наукоемких и интеллектуальных услуг (инжиниринговых, технических, компьютерных, образовательных).

Список использованной литературы:

2. Цапик Л. О. Таможенный тариф как инструмент регулирования внешней торговли : учеб. пособ. / Л. О. Цапик. – М., 2015. – 374 с.

3. Графова Е. М. Таможенно-тарифная политика Республики Беларусь как инструмент обеспечения экономической безопасности в условиях глобализации мировой экономики / Е. М. Графова // Мир экономики и права. – 2014. – № 3. – С. 29.

4. Левицкий П. А. Правовые основы таможенной пошлины : учеб. пособ. / П. А. Левицкий. – М., 2015. – 402 с.

5. Максимов Ю. А. Основные направления совершенствования таможенно-тарифного регулирования как фактора обеспечения экономической безопасности / Ю. А. Максимов // Журнал правовых и экономических исследований. – 2009. – № 1. – С. 97.

6. Правовое регулирование внешнеэкономической деятельности и проведения валютных операций. – 2012. – Режим доступа : www.pravovoy.ucoz.ru/index/pravovoe_regulirovanie_vneshneehkonomicheskoy_dijat_elnosti_i_provedeniya_valjutnykh_operacij/0-45.

7. Васков И. А. Обеспечение экономической безопасности государства : учеб. пособ. / И. А. Васков. – М., 2015. – 246 с.

8. Концепция национальной безопасности Республики Беларусь от 09.11.2010 г. №575. – Минск, 2015. – 32 с.

МАЛЯРЕНКО АЛЕКСАНДР ВЛАДИМИРОВИЧ

магист экономических наук, заместитель заведующего лабораторией экономических проблем в строительстве ОАО «НИИ Стройэкономка», преподаватель кафедры «Экономика строительства» Строительного факультета Белорусского национального технического университета

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА КАК ЭЛЕМЕНТ ПЛАНИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

Развитие национальной экономики сегодня является сложным многовекторным процессом, включающим обоснование оптимальных путей развития взаимосвязанных между собой отраслей и сфер жизни населения. Имеющие форму стратегических документов, разрабатываемых на уровне правительства, такие планы преследуют своей целью обоснования путей повышения конкурентоспособности экономики и качества жизни граждан, развития конкуренции и совершенствования институциональной среды, предлагают правовые и социально-экономические механизмы реализации приоритетов и задач на перспективу. Такие программы направлены на достижение устойчивого экономического роста и достижения уровня и качества жизни населения страны до уровня передовых государств мира.

Принципиально важным представляется однозначно обозначать цель стратегических документов – достижения развития экономики, а не только ее роста. Так еще в начале XX века, в своей книге «Теория экономического развития» австрийский экономист Йозеф Шумпетер ввел в экономическую литературу различия между ростом и развитием экономики. Экономический рост, согласно Шумпетеру, это увеличение производства и потребления одних и тех же товаров и услуг со временем [1]. Экономическое развитие – это прежде всего появление чего-то нового, неизвестного ранее, или, иначе говоря, инновация. Таким образом, именно инновационный путь должен быть основой развития как национальной экономики в целом, так и отдельных ее отраслей в частности.

Говоря об инновационном развитии экономики, в первую очередь имеют в виду наиболее наукоемкие современные технологии. Однако, достижение целей инновационного развития зачастую невозможно без вклада традиционных отраслей экономики, более консервативных в своем развитии. Одной из таких отраслей является строительная отрасль.

Формируя в среднем от пяти до десяти процентов национального продукта, строительная сфера играет важную роль в развитии национальной экономики. Она прямо или косвенно связана с большинством отраслей экономики, влияет на рынок труда, аккумулируя значительную часть рабочей силы, является важной частью долгосрочных инвестиций.

С учетом роли, которую строительный комплекс играет в той или иной стране, планирование трансформационных процессов в отрасли находит свое отражение в различных документах как по своему уровню разработки, так и дальнейшей роли которую документ играет. Приведём примеры одинаковых по сути, но принципиально разных по роли документов. Так на наднациональном уровне в Европейском союзе действует «Стратегия устойчивого развития конкурентоспособности в строительном секторе и его предприятиях» [2], которая является частью инициативы «Европа 2020». Документ лишь устанавливает приоритеты развития отрасли, которая в

условиях экономики ЕС состоит главным образом из предприятий негосударственной формы собственности. Аналогичный документ в Республике Беларусь – «Концепция развития строительного комплекса Республики Беларусь на 2011-2020 годы» [3], напротив, содержит конкретные положения и показатели, на достижение которых ориентируется политика развития отрасли, поскольку значительную часть строительной сферы экономики занимают государственные организации.

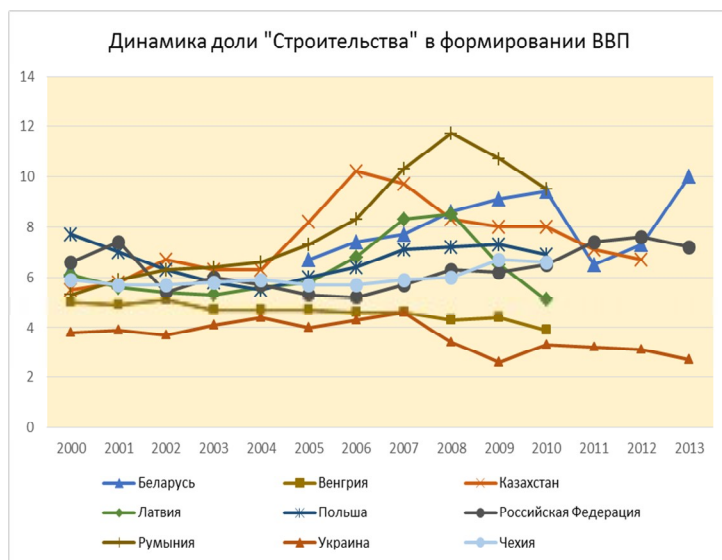

Рис. 1. Вклад строительства в формирование валового внутреннего продукта (Источник: United Nations Economic Commission for Europe)

Вместе с тем, сосредоточенность существующих программных документов и направлений их разработки исключительно на своего рода базовые показатели строительной сферы (объем ввода, обеспеченность жильем, инвестиции в строительную сферу и др.) создает предпосылки упустить из виду те элементы развития строительства, которые будут важнейшими в перспективе. Наиболее важными перспективными источниками роста строительства могут стать:

Выход национального строительного комплекса за пределы национальных границ – экспорт строительных услуг, создание интегрированных структур, вхождение национальных строительных компаний в глобальные цепочки стоимости через участие в транснациональных корпорациях.

Взаимодействие предприятий строительного комплекса с компаниями индустрии высоких технологий – такое взаимодействие традиционных и прорывных технологий и отраслей будет иметь синергетический эффект благодаря внедрению в повседневную практику технологий пятого и шестого технологического укладов (табл. 1), создания предпосылок формирования на национальном уровне аналога немецкой концепции «Индустрии 4.0», где ключевыми мотивами развития являются: децентрализация производства,

гибкое управление, интеллектуальное управление на основе технологий «интернета вещей», расширение «пассивного предпринимательства» и других современных технологий.

Таблица 1

Распределение производств по технологическим укладам

Страна	III техноуклад	IV техноуклад	V техноуклад	VI техноуклад
США [4]	5-15 %	20 %	60 %	5-15 %
Россия [4]	≈30 %	50 %	10 %	1-5 %
Украина [5]	58 %	38 %	4 %	Менее 1 %
Беларусь [6]	15 %	50 %	30 %	1-5 %

Создание отвечающей задачам развития отрасли системы образования, направленной не только на усвоение навыков традиционно значимых для отрасли (высокая производительность, ориентация на экономический эффект и целесообразность и др.), но также на овладение широкой базой современных компетенций, призванных содействовать образованию в мире динамично развивающихся технологий, их взаимодействия и переплетений (анализ больших данных, самообучающейся интеллектуальные системы и др.).

Таким образом, при разработке стратегий развития строительного комплекса как элемента планирования социально-экономических преобразований необходимо учитывать, как специфические особенности развития экономик страны и региона в целом, так и общие тенденции трансформации мировой экономики на современном этапе: интеграция и кооперация на международном строительном рынке, взаимодействие с индустрией высоких технологий, актуализация образовательных технологий в строительной сфере.

Список использованной литературы:

1. Теория экономического развития *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*; Капитализм, социализм и демократия *Capitalism, socialism and democracy* : пер. с нем. и англ. / Й. А. Шумпетер ; предисловие В. Автономова, С. 10 – 27]. – М. : Эксмо, 2007. – 861 с.
2. Strategy for the sustainable competitiveness of the construction sector and its enterprises. – Access mode : www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT.
3. Об утверждении Концепции развития строительного комплекса Республики Беларусь на 2011-2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 28.10.2010 г. № 1589. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=C21001589.
4. Каблов Е. Шестой технологический уклад / Е. Каблов // Наука и жизнь : журнал. – М., 2010. – № 4. – С. 14 – 17.
5. Василенко В. Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности / В. Василенко // Соціально-економічні проблеми і держава : журнал. – Тернополь, 2013. – Т. 8, № 1. – С. 65 – 72.
6. Гусаков В. В XXI веке – веке биотехнологии – важно не отстать от лидеров / В. Гусаков // Советская Беларусь. – Режим доступа : www.sb.by/articles/v-xxi-veke-veke-biotekhnologii-vazhno-ne-otstat-ot-liderov.

МАРМАШОВА СВЕТЛАНА ПРОКОПЬЕВНА

старший преподаватель кафедры маркетинга

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

ЯКУТОВИЧ СТАНИСЛАВ СЕРГЕЕВИЧ

студент 2 курса специальности «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Развитие и увеличение экспорта в Республике Беларусь является наиболее обсуждаемой темой на разных уровнях управления. Актуальность исследования факторов развития экспортного потенциала определяется высокой значимости экспорта и необходимостью развития экспортного потенциала в обеспечении экспортной деятельности и роста благосостояния граждан Республики Беларусь.

В области экономической политики Республики Беларусь, необходимо обозначить прямую зависимость между развитием экспорта и экономическим ростом, укреплением экономической безопасности и повышением конкурентоспособности страны. Экспортный потенциал формируется по всем направлениям экономической деятельности страны: производственной, коммерческой, инновационной, финансовой, научно-технической и других.

Экспортный потенциал не является статичным явлением. Динамика его развития и состояния определяются многочисленными факторами: среда функционирования субъекта хозяйствования (внешняя или внутренняя среда); степень подконтрольности (контролируемые и неконтролируемые факторы); по временному признаку (непрерывный или краткосрочный характер); по степени влияния (факторы, оказывающие влияние на группу субъектов экономической деятельности или на отдельную единицу); по условиям, влияющим на среду формирования экспортного потенциала. Целесообразно рассмотреть эффективность экспортного потенциала Республики Беларусь, определяемого факторы внешней и внутренней среды. К факторам внешней среды относят:

– государственное регулирование экспорта. Развитие экспортного потенциала осуществляется в соответствии с Законом о государственном регулировании ВЭД в Республике Беларусь [1]; Национальной программой поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 г. [2], Государственной программой инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 гг. [3];

– стабильная монетарная политика национального банка страны. Основной целью монетарной политики в 2017 г. является снижение инфляции до 9 % (декабрь 2017 г. к декабрю 2016 г.). Среднесрочная цель – последовательное снижение инфляции до 5 % в 2020 г. [4];

– развитие международных отношения стран, внутри которых организована деятельность субъекта хозяйствования. Активизации работы по участию Республики Беларусь в интеграционных процессах, направлена на укрепление экспортного сотрудничества в рамках СНГ, ЕАЭС, других интеграционных объединений, инициативы Европейского союза «Восточное партнерство». В целях смягчения последствий глобального экономического

кризиса и проведения в стране структурных реформ в сфере экономики и финансов осуществляется работа по расширению сотрудничества Республики Беларусь с ведущими международными финансовыми и экономическими организациями, такими как МВФ, ВБ, ЕБРР, ЕЭК ООН и ЮНКТАД;

– реализация программ, организованных на уровне действующего правительства разных стран, финансируемых из общих фондов, специально созданных резервов. В рамках ЕАЭС разработаны проекты в базовых отраслях промышленности – машиностроении и сельхозмашиностроении, которые позволяют достичь высокого уровня локализации производства. В ЕАЭС появляются новые центры компетенции в сельхозмашиностроении, производстве легковых автомобилей и других отраслях, практически решена задача обеспечения продовольственной безопасности – главный приоритет стран в развитии АПК.

– международное соглашение ведущих поставщиков материальных ресурсов о приоритетном праве на удовлетворение потребностей тех или иных рынков в установленном размере и цене. Беларусь сохраняет лидирующие позиции среди торговых партнеров России в СНГ. В свою очередь Россия традиционно остается основным торговым партнером Беларуси. В общем объеме экспорта товаров Беларуси на долю России в 2016 г. приходилось 46,2 % (10,8 млрд. долл.), импорт товаров – 55,5 % (15,3 млрд. долл.). Беларусь импортировала: нефть сырую – 3958 млн. долл., природный газ – 547 млн. долл., черные металлы и изделия из них – 1198 млн. долл., для собственных нужд, а также производства продуктов на экспорт.

К внутренним факторам, влияющим на эффективность экспортного потенциала, относятся:

– организационные, технологические и производственные особенности отрасли, хозяйствующих субъектов, определяющие эффективность использования ресурсов, качество и количество производимой продукции, уровень себестоимости. Развитие цифровой экономики в Беларуси соответствует мировым тенденциям. В республике создана инфраструктура цифровой экономики: Парк Высоких Технологий, «Единая научно-информационная компьютерная сеть Республики Беларусь», «Общегосударственная автоматизированная информационная система», «Белорусские облачные технологии», принята Государственная программа развития цифровой экономики и информационного общества на 2016–2020 гг., включающая подпрограммы и системообразующие мероприятия в сфере информационно-коммуникационных технологий. Среди наиболее важных проектов, реализуемых в рамках данной программы, следует выделить проект «Создание Белорусской интегрированной сервисно-расчетной системы» и «Национальная система безбумажной торговли» [5];

– инвестиционная направленность деятельности, заключающаяся в организации процесса поиска и привлечения инвестиций с целью поддержания и развития бизнеса. Поступление прямых иностранных инвестиций в экономику Республики Беларусь за 2016 г. составило 1,2 млрд. долл. Основным объемом привлеченных прямых иностранных инвестиций поступил из Российской Федерации. Также основными прямыми инвесторами белорусской экономики явились резиденты Соединенного Королевства, Кипра, Польши, Литвы, Австрии. Наибольшие суммы прямых иностранных инвестиций направлены в организации транспорта, оптовой торговли и обрабатывающей промышленности. С целью расширения возможностей бизнес-сообщества для работы на экспортном направлении, начали

реализовываться инновационные экспортоориентированные проекты, в том числе Китайско-Белорусского индустриального парка «Индустриальный парк «Великий камень»;

– инновационная политика предприятия, заключающаяся в обновлении основных фондов, внедрении передовых технологий, автоматизации трудовой деятельности и так далее. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы ее целью программы является «обеспечение качественного роста и конкурентоспособности национальной экономики с концентрацией ресурсов на формировании ее высокотехнологичных секторов, базирующихся на производствах V и VI технологических укладов. В результате выполнения программы по 75 проектам к 2020 году планируется создание более 70 высокодоходных экспортно-ориентированных производств и около 9 тыс. новых рабочих мест [5].

Таким образом, для республики экспортный потенциал представляет собой своеобразный резерв, выявление и использование которого влияет на эффективность функционирования национальной экономики, рыночных отношений, социальной среды, внешнеэкономической деятельности. Выявление и использование этого резерва, неразрывно связано с определением факторов, которые оказывают влияние на формирование и реализацию экспортного потенциала. Проведение мероприятий, предусмотренных национальными государственными программами и эффективное функционирование субъектов хозяйствования позволят минимизировать зависимости белорусской экономики от влияния внешнеэкономической конъюнктуры и обеспечить рост экспорта товаров и услуг, реализацию потенциала действующих и развитие новых производств с высокой добавленной стоимостью, повысить удельный вес в экспорте инновационных товаров и продукции, произведенной из местных ресурсов в целях повышения социального и экономического уровня развития Республики Беларусь, роста благосостояния его граждан.

Список использованной литературы:

1. О государственном регулировании внешнеторговой деятельности : закон Республики Беларусь от 25 ноября 2004 г. № 347-З. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=h10400347.

2. Национальная программа поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF.

3. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы. – Режим доступа : www.gknt.gov.by/opencms.

4. Монетарное и инфляционное таргетирование в Республике Беларусь в условиях ЕАЭС. – Режим доступа : www.eurasian-studies.org/archives/4833.

5. Развитие цифровой экономики в Беларуси находится в русле мировых тенденций – Александр Шумилин. – Режим доступа : www.gknt.gov.by/opencms/opencms/ru/news/00073.

МИШКОВА МАРГАРИТА ПЕТРОВНА

*старший преподаватель кафедры управления, экономики и финансов
Брестского государственного технического университета*

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК РЕЗЕРВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА СТРАНЫ

В соответствие с Национальной стратегией устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года (НСУР-2030) проведение интеграционных процессов требует поиска новых резервов экономического роста [1]. На взгляд авторов, резервом экономического роста можно рассматривать наращивание потенциала логистической системы республики через взаимодействие материальных, финансовых и информационных потоков. Логистическая деятельность охватывает все отрасли экономики и оказывает существенное влияние на повышение ее эффективности. В связи с чем необходимость развития логистической системы Республики Беларусь обусловлена интеграцией страны в общемировые товарные потоки. Кроме этого фактора, активное развитие логистики связано с глобализацией мировой экономики, новым витком научно-технического прогресса. Глобализация бизнеса напрямую связано с более совершенными коммуникациями, сокращением торговых барьеров между странами, ростом конкуренции в условиях всестороннего развития международной торговли.

Современная глобализация, с одной стороны, создает новые возможности внешнеэкономической интеграции, облегчая доступ к новым рынкам и технологиям, с другой – возникает угроза макроэкономической нестабильности напрямую связана с формированием новых региональных интеграционных объединений стран, транснациональных компаний, межнациональных корпораций. Мировая экономика базируется на инновационных технологиях и механизмах, а использование последних информационных технологий позволяет осуществлять мониторинг потоков любого типа в любой точке мира [2].

Совершенствование логистической системы республики Беларусь путем наращивания логистического потенциала позволит:

- стимулировать экономический рост страны за счет развития базовых секторов экономики используя более эффективные транспортные связи, а также снижая стоимость транспортировки;
- привлекать в страну новые компании за счет развития системы мультимодальной транспортировки, а также совершенствования логистической инфраструктуры;
- повышать мобильность и транзитную привлекательность используя систему рационального распределения грузов, формирования и подбора минимальной по затратам транспортной цепи.

Другими словами, развитие логистической системы, и как следствие, ее потенциала позволит Беларуси более эффективно использовать возможности Таможенного союза и Единого экономического пространства для перемещения материальных потоков.

В соответствии с Программой деятельности Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 годы в условиях неопределенности внешних параметров развития особую важность приобретает повышение гибкости экономики для адаптации к внешним шокам и эффективного распределения

ресурсов [3]. Основными задачами деятельности Правительства Республики Беларусь являются переход в региональной политике к концентрации ресурсов на ключевых направлениях, способных обеспечить максимальную отдачу и получение долгосрочных эффектов устойчивого развития регионов, а так же повышение качества государственного управления экономикой.

Выполнение этих задач в области региональной политики напрямую связано с совершенствованием логистического потенциала региона, как основного резерва повышения финансового обеспечения национальной экономики. Повышение логистического потенциала региона способно обеспечить максимальную отдачу и достижение долгосрочного эффекта устойчивого развития региона.

Стимулирование экономического роста региона и как следствие страны в целом за счет снижения стоимости транспортировки возможно на наш взгляд только путем грамотного применения льгот и преференций в части налогообложения перевозок для иностранных инвесторов, а так же региональных партнеров осуществляемых перевозки для базовых секторов экономики конкретного региона.

Применение льгот или преференций в конкретном регионе при соблюдении определенных условий на установленный период, например календарный год, позволило бы повысить финансовое обеспечение региона и в целом национальной экономики страны за счет повышения грузооборота, повышения заинтересованности иностранных и национальных партнеров в перевозках по конкурентоспособным ценам.

Кроме экономического эффекта в данной ситуации возможен социальный эффект, совершенствование логистической системы региона неизбежно приведет к созданию новых рабочих мест и как следствие повышению финансового обеспечения региона через систему налоговых поступлений от трудоустроенных физических лиц.

Привлечение в страну новых компаний возможно не только за счет развития системы мультимодальной транспортировки, а также совершенствования логистической инфраструктуры, но и за счет создания наиболее привлекательных условий для ведения бизнеса, т. е. совершенствование правовой базы. Одним из примеров инвестиционной привлекательности для иностранных партнеров в нашей стране являются свободно-экономические зоны, которые на протяжении многих лет не только не утратили свою актуальность, но и значительно ее увеличили.

Создание определенной правовым полем «Бизнес-пространства» на территории отдельного региона или в тех регионах, где возможность увеличения логистического потенциала наиболее вероятна в силу естественных причин по примеру СЭЗ на наш взгляд способствовало бы решению основной задачи по обеспечению максимальной отдачи и получение долгосрочных эффектов устойчивого развития регионов.

Повышение мобильности и транзитной привлекательности используя систему рационального распределения грузов, формирования и подбора минимальной по затратам транспортной цепи в рамках регионов возможно при условии создания единой информационной системы с внутри региональной и межрегиональной обратной связью.

Системный анализ состояния логистической деятельности каждого региона в части взаимодействия материальных, финансовых и информационных потоков определение существующих проблем и определение путей их устранения окажет существенное влияние на

повышение эффективности логистического потенциала региона и будет способствовать увеличению финансового обеспечения национальной экономики страны.

Список использованной литературы:

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года // Экономический бюллетень НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь. – Минск : ГНУ «НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь». – 2017. – № 4 (214). – С. 6 – 99.
2. Connecting to Compete 2012. Trade Logistics in the Global Economy. – Communications Development Incorporated, Washington, DC., 2013. – 58 p.
3. Программа деятельности Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 годы // Экономический бюллетень НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь. – Минск : ГНУ «НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь». – 2017. – № 3 (213). – С. 6 – 99.

МОШКАРЁВА МАРИЯ МАКСИМОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

**УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННЫМ
ДОЛГОМ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

В современной экономике Республики Беларусь возникло значительное число противоречий и трудностей в связи с нестабильностью и кризисным состоянием финансовой сферы в стране. В настоящий момент одной из ключевых проблем в стране является проблема обслуживания государственного долга. От характера её решения будет зависеть бюджетная дееспособность, состояние её валютных резервов, а, следовательно, стабильность национальной валюты, уровень процентных ставок, инвестиционный климат. Именно вышеперечисленные причины и определяют актуальность данной проблемы.

Современный этап новейшей истории Республики – период трансформации экономического курса с целью вывести из кризиса финансовую систему страны и придать новый импульс экономическому развитию. На сегодняшний день нет страны в мире, в которой бы имелась совершенная финансовая система: у каждого государства имеются свои проблемы. Беларусь не является исключением: среди прочих проблем управления государственными финансами, возникающих в связи с переходом к рыночным взаимоотношениям, Правительство страны решает проблемы обслуживания государственного долга.

Государственный долг страны определяется как совокупность долговых обязательств Республики Беларусь, возникших в результате внешних и внутренних государственных заимствований, включая обязательства по государственным гарантиям, представленным Республикой Беларусь и предьявленным к оплате.

Государственный долг Республики Беларусь полностью и безусловно обеспечивается средствами республиканского бюджета и иными находящимися в собственности республики имущественными ценностями.

Основными целями привлечения и использования государственных займов являются:

- покрытие дефицита республиканского бюджета;
- пополнение валютных ресурсов Республики Беларусь;
- реализация инвестиционных проектов и государственных программ в соответствии с приобретенными направлениями развития экономики республики;
- решение острых социальных и экологических проблем, ликвидации последствий стихийных бедствий;
- импорт сырья, энергоресурсов и других необходимых продуктов и товаров в случаях критического положения в обеспечении ими республики;
- поддержка экономических реформ.

В настоящее время проблема государственного долга для Республики Беларусь не стоит достаточно остро. На протяжении ряда лет совокупный (внутренний и внешний) долг не превышает 25 % от объема ВВП, в то время, как в мировой практике его размер на уровне 50-70 % от объема ВВП не вызывает опасений. Однако следует отметить, что данный показатель не всегда адекватно отражает ситуацию с состоянием долга страны, т.к. источником его погашения является не национальный продукт, а лишь государственный бюджет. В связи с этим более корректным представляется сравнение государственного долга с доходами бюджета.

Управление внутренним государственным долгом предусматривает определенные мероприятия по выпуску, размещению, обращению и обслуживанию государственных долговых обязательств, изменению условий ранее выпущенных займов. Для внешнего государственного долга это мероприятия по получению и возврату внешних кредитов. Управление государственным долгом осуществляет Совет Министров Республики Беларусь или по его поручению Министерство финансов. Темпы увеличения государственного долга необходимо ограничить, прежде всего, путем сокращения бюджетных расходов на управление, оборону, поддержку слабых предприятий и роста налоговых поступлений.

Так, управление внешним государственным долгом Республики Беларусь осуществляется в соответствии с Законом Республики Беларусь «О внешнем государственном долге Республики Беларусь» от 22 июня 1998 года, Положением «О порядке привлечения, использования и погашения внешних государственных займов» от 1 июня 1998 года и Законом Республики Беларусь «О бюджете Республики Беларусь на 2006 год».

Внешний долг республики – явление весьма динамичное. Его размеры изменяются из года в год в зависимости от конкретного социально-экономического положения в стране в тот или иной период, однако не выходят за рамки лимита в 25 %.

В настоящее время основными кредиторами Республики Беларусь являются Россия, Германия, Китай, Международный банк реконструкции и развития, Международный валютный фонд, США.

Одной из основных задач, стоящих в процессе управления внешним долгом Республики Беларусь, является уменьшение задолженности предприятий перед республиканским бюджетом по платежам по иностранным кредитам.

Таким образом, разумное управление государственным долгом будет служить источником ускоренного социально-экономического развития и укрепления финансового положения для Республики Беларусь.

Совершенствование системы управления внешним долгом можно реализовать по нескольким основным направлениям: совершенствование статистической отчетности по учету валового внешнего долга в части других секторов для повышения качества анализа и управления; совершенствование системы индикаторов, включая оптимизацию с учетом национальных особенностей показателей (интегральных и упреждающих индикаторов), разработку дифференцированных уровней их критичности с учетом политики социально-экономического развития страны; сокращение сроков обмена статистической информацией и подготовки аналитических документов; углубление анализа, в том числе построение моделей оценки рисков, проведение стресс-тестирования портфеля долговых инструментов при экономических потрясениях; внедрение единой компьютерной системы учета внешнего долга; создание условий для расширения использования операций с производными финансовыми инструментами, в том числе сделок по хеджированию рисков внешних заимствований; привлечение международных финансовых организаций для анализа (аудита) системы управления внешним долгом и определения дальнейших направлений ее совершенствования.

Несмотря на попытки всех стран мира сократить свои госдолги, размер дефицита бюджета неуклонно растет. В мировой практике правительства государств, для сокращения темпов роста госдолга пытаются сохранить размер госдолга на предыдущем уровне, как бы замедлить его рост, за счет развития экономики страны; пересматривают структуру государственных займов так, чтобы дефицит бюджета не угрожал безопасности страны; пробуют уменьшить стоимость госдолга за счет увеличения срока заимствования; намериваются вовремя погашать текущий размер госдолга перед заемщиком, чтобы не было штрафных санкций, и оставалась положительная кредитная история; организуют совместные саммиты с другими государствами в целях поиска оптимальных мер для сокращения госдолга; разрабатывают и применяют разные методы управления госдолгом. Таким образом, во избежание негативного влияния государственного долга на экономику страны, необходим постоянный и тщательный контроль, проведение разумной политики в области управления государственным долгом. Разработка и последовательная реализация мер, направленных на увеличение доходов и сокращение расходов, регулирование бюджетного дефицита, целенаправленное управление его размером в совокупности с другими экономическими антикризисными мерами будут способствовать стабилизации финансового положения республики.

Список использованной литературы:

1. Эталонный банк данных правовой информации РБ // Бюджетный кодекс Республики Беларусь. – Режим доступа : www.etalonline.by.
2. Министерство финансов Республики Беларусь / Государственный долг. – Режим доступа : www.minfin.gov.by/ru/public_debt/pressreleases.
3. Валютный рынок доступным языком / Госдолг стран мира. – Режим доступа : www.ru-trade.info/gosdolg-stran-mira-v-2014-godu/.

ПОНЯТТЯ «ПРИХОВАНІ АКТИВИ» В КОНТЕКСТІ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У капіталістичному суспільстві домінантою економічного розвитку є капітал в широкому сенсі цього поняття. Як зазначав І. Фішер, капітал – це будь-який актив, який забезпечує отримання доходу (додаткової вартості) [1]. Тобто, це не тільки капітал у вузькому (класичному) розумінні як фізичний капітал (основні засоби), але й людський, природний, соціальний капітал і нематеріальні активи [2, с. 42].

Згідно з бухгалтерським обліком, капітал підприємства це його активи (ліва частина балансу), сформовані за рахунок інвестування власного і позикового капіталу (права частина балансу). Уявлення про капітал підприємства та його оцінка на основі бухгалтерського балансу має суттєві недоліки:

- невідповідність вартості активів згідно бухгалтерського обліку їх реальній вартості. Як правило, має місце заниження вартості, що обумовлено процесами інфляції, морального старіння та іншими чинниками;

- є активи, які контролюються підприємством та використовуються для отримання вигоди, але не обліковуються у бухгалтерському балансі.

Якщо питанням реальної оцінки активів підприємства займалось чимало дослідників, то проблема обліку та оцінки активів, які не відображені у бухгалтерському балансі, але забезпечують отримання доходів потребує додаткового дослідження. Такі активи пов'язують з поняттям «приховані активи» (hidden assets).

Аналіз існуючих визначень поняття «приховані активи» свідчить про відсутність єдиного розуміння цього феномену. Одні дослідники пов'язують його з недооцінкою активів підприємства, другі з відсутністю обліку у балансі підприємства, треті з недостатнім використанням активів і т. ін. Кожне з визначень збагачує розуміння суті цього поняття, але при цьому жодне з них, не надає вичерпної характеристики поняття «приховані активи». Тобто, можна казати про актуальність завдання формулювання узагальненого визначення поняття «приховані активи», яке б охоплювало усе різноманіття точок зору на це явище. Для вирішення цього завдання було використано методичний підхід, який передбачає таку послідовність дій:

- структування існуючих визначень поняття «приховані активи» з метою виділення в кожному з них родового поняття та істотних ознак;

- формування узагальнених визначень родового поняття та істотних ознак;

- синтез узагальненого визначення поняття «приховані активи» [3].

Як родові поняття були виділені такі: активи; основний капітал; чинники; майно, права, додаткові можливості та інші поліпшення. В результаті їх аналізу можна зробити висновок, що в якості узагальненого родового поняття слід використовувати поняття «активи».

В якості узагальнених істотних ознак визначені такі:

- заниження вартості активів згідно бухгалтерського обліку у порівнянні з їх реальною вартістю;

- не відображення у балансі;
- недостатнє використання;

- здатні забезпечити конкурентну перевагу або економічну вигоду.

Підсумовуючи аналіз існуючих визначень поняття «приховані активи», здійснений в контексті виділення родового поняття та істотних ознак, можна запропонувати узагальнене визначення цього поняття. Це активи, вартість яких у балансі підприємства занижена у порівнянні з їх реальною вартістю або які не відображенні у балансі та/або які недостатньо використовуються, які є реальними активами і які здатні забезпечити конкурентну перевагу або економічну вигоду.

Таке визначення поняття «приховані активи» дозволяє поєднати існуючі різні точки зору на це поняття і у більш широкому контексті глянути на капітал підприємства:

- по-перше, це орендований основний капітал, який не відображено в балансі, але який контролюється підприємством і при інших рівних умовах забезпечує таку ж віддачу, як і основний капітал, що відображено у балансі;

- по-друге, це людський капітал найманих працівників, який також може розглядатися як орендований капітал, яким користується підприємство. Заробітна плата може розглядатися як оренда плата;

- по-третє, це клієнтський капітал (стосунки з клієнтами і постачальниками, імідж компанії, торгові марки, визнання продукції);

- по четверте, це процесний та інноваційний капітал (патенти, авторські права, бази даних, адміністративні системи, наукові дослідження та розробки), які або зовсім не відображено в балансі, або лише частково та за заниженою вартістю.

Приховані активи є відсутньою ланкою при визначенні рівня капіталізації підприємства. За інших рівних умов різницю у рівні економічного розвитку підприємств можна пояснити відмінностями в обсязі і структурі їх прихованих активів. Ці активи можуть бути ключем при формуванні стратегії розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Fisher I. The Nature of Capital and Income / I. Fisher. – New York, 1927. – P. 52.

2. Буркинський Б. В. Капіталізація економіки регіонів України : монографія / Б. В. Буркинський, В. Ф. Горячук ; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – О. : ІПРЕЕД НАНУ, 2014. – 293 с.

3. Горячук В. Ф. Аналіз поняття капіталу та його співвідношення з поняттям багатство / В. Ф. Горячук // Економічні інновації : зб. наук. пр. – О., 2010. – Вип. 40. – С. 76 – 85.

ПАВЛОВА АНАСТАСІЯ ІГОРІВНА

аспірант Черкаського державного технологічного університету

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ РЕГІОНУ

В житлово-комунальному комплексі доцільно розвивати підприємницький сектор, оскільки ЖКГ регіону є досить привабливим для бізнесу. Відповідно, завдяки розвитку підприємництва й участі держави, забезпечуватиметься ефективне функціонування механізму ринкового регулювання досліджуваного комплексу.

Розвиток підприємництва в ЖКГ варто розглядати не тільки як самоціль (сприяння конкретним суб'єктам підприємництва), але і як спосіб створення умов для вирішення глобальніших проблем комплексу. Тому для визначення пріоритетних напрямків ЖКГ нами запропоновані наступні критерії.

1. Створення ринкового середовища (державна пріоритетність). На наш погляд, підприємництво необхідно розвивати в усіх секторах, за винятком сектора природних монополій. Особливо важливим є створення розвинених ринкових відносин в секторі управління житловим і нежитловим фондом, де, по суті, суб'єкти підприємництва та й взагалі недержавні гравці відсутні. Інші напрямки ЖКГ (благоустрій, ремонт, обслуговування житлового фонду тощо) також досить привабливі, але саме в управлінні житловим фондом сьогодні накопичилось найбільше проблем. Крім того, виходячи з потреби вирішення державних завдань, необхідно забезпечити доступ суб'єктів підприємництва до окремих видів робіт у секторі ресурсозбереження, що дозволить зробити прозорим ціноутворення й забезпечить ефективне витрачання бюджетних коштів. Це стосується як діяльності з поставки ресурсів локальним споживачам без використання централізованих інженерних систем, так і виконання обслуговуючих і ремонтних робіт для природних монополістів. Даний сектор контролюється відповідними монополістичними організаціями, які, як правило, мають свої власні підрозділи, що виконують роботи з технічного обслуговування й ремонту мереж та іншої інфраструктури за відсутності будь-якого контролю над цією діяльністю зі сторони. Крім того, на нашу думку, обслуговування мереж природних монополій є досить перспективним, але на цей час повністю неосвоєним сектором ЖКГ регіону.

2. Розвиток конкретних суб'єктів підприємництва. Якщо дотримуватися критерію розвитку сектора підприємництва як такого й не переслідувати цілі вирішення більш глобальних завдань реформування сфери ЖКГ, то пріоритетними напрямками для підприємництва стануть будівельні роботи, роботи з капітального ремонту, з обслуговування й експлуатації житлового й нежитлового фонду, внутрішньобудинкових мереж, роботи із благоустрою територій, вивозу твердих побутових відходів (ТПВ). Разом з тим, діяльність з управління житловим фондом є менш привабливою, оскільки вона лежить поза межами навіть «псевдоринкових» відносин, що властиві іншим секторам. Суб'єкти підприємництва, недержавні компанії, за існуючої системи фінансування й управління даним сектором, не зможуть ефективно функціонувати в основній його частині – муніципальному житловому фонді. Досить привабливим може бути для суб'єктів підприємництва сектор управління елітними будинками, в яких створені об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, однак число таких є невеликим. Пріоритетними для суб'єктів підприємництва, але абсолютно неосвоєними видами діяльності є обслуговування великих інженерних мереж організацій – природних монополій: збір, сортування й первинна переробка (поблизу від місця збору) ТПВ.

Узагальнюючи все вищесказане, враховуючи два критерії, можна зробити висновок, що практично вся сфера ЖКГ регіону у вигляді її окремих напрямків є пріоритетною для розвитку підприємництва за умови усунення зайвих обмежень.

Одним з головних напрямків розвитку підприємництва в ЖКГ повинно стати адекватне ринковим умовам нормативно-правове регулювання сфери ЖКГ як на державному рівні, так і на рівні регіону, міста, оскільки на цей час

не існує єдиного нормативного правового акту, який встановлює правила діяльності приватних компаній у зазначеній сфері.

У результаті аналізу нормативно-правової бази, що регулює відносини в сфері підприємницької діяльності в ЖКГ, були виявлені проблеми, які перешкоджають входженню суб'єктів підприємництва в ЖКГ, викликані недоліками правового регулювання.

Внаслідок таких пробілів у законодавчому регулюванні виникають проблеми й процеси, що гальмують реформування сфери ЖКГ в цілому й розвиток підприємництва в даному економічному комплексі зокрема. В зв'язку з цим доцільно створювати системне комплексне регулювання сфери ЖКГ, встановлювати загальні для всіх правила гри, насамперед, в щодо розвитку підприємницького середовища у даному комплексі.

Необхідність широкої участі в ЖКГ саме суб'єктів підприємництва (у т.ч. середнього та малого бізнесу) випливає із самої природи житлово-комунального господарства: множинності технічних особливостей його функціонування, реальної ситуації й стійкого забезпечення поточного стану, ремонту десятків тисяч житлових будинків, тисяч кілометрів інженерних комунікацій, конкретних щоденних запитів і претензій мільйонів мешканців мегаполісів. Сучасна ситуація не повинна вирішуватися простими адміністративними діями, традиційними методами й технологіями, дозваною участю підприємництва в ЖКГ, оскільки навіть економічно прибутковий, але вузько виборчий підхід українських монополій до об'єктів житлово-комунальної сфери не забезпечує інтересів населення в поліпшенні якості широкого спектра житлово-комунального обслуговування.

Аналіз участі суб'єктів підприємництва в ЖКГ показує, що сьогодні вони діють на своєрідному «підхопленні» у вигляді окремих підрядів, виграних за конкурсами. Але навіть сам факт успішної участі приватних компаній у конкурсах показує їх економічну активність і здатність до розвитку.

Головна проблема, що обмежує поширення підприємництва в ЖКГ – неринковий стан цього економічного комплексу в цілому, насамперед, в сфері управління житловим фондом.

Шляхи й механізми реалізації розвитку підприємництва в ЖКГ передбачають врахування необхідності суттєвого зростання участі малих і середніх підприємств і забезпечення ними стійкого та якісного житлово-комунального обслуговування населення. Ця мета може бути реалізована за рахунок впровадження наступних заходів (згрупованих за видами забезпечення) зі стимулювання входження на ринок ЖКПІ та підтримки середнього й малого бізнесу в ЖКГ мегаполісу (рис. 1).

Таким чином, одним із пріоритетних завдань реформування житлово-комунального господарства у є активний розвиток підприємництва в цій сфері. Практично ця необхідність викликана масовою потребою мешканців у реальному підвищенні якості житлово-комунального обслуговування. Тільки в цьому випадку населенню будуть зрозумілі ті зміни, які необхідні для забезпечення нових умов господарської діяльності в житлово-комунальній сфері.

Для ефективного розвитку складної відкритої системи ЖКГ потрібна кваліфікована участь господарюючих суб'єктів. Проте, сьогодні відсутня практика масової участі в житлово-комунальному господарстві економічно активного підприємництва з відповідними результатами доступної якості житлово-комунальних послуг для населення.

Рис. 1. Заходи стимулювання входження та підтримки середнього й малого бізнесу в ЖКГ

Список використаних джерел:

1. Апостолок О. З. Модернізація інституційного забезпечення управління житлово-комунальним господарством в контексті децентралізації влади / О. З. Апостолок // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія економіка і менеджмент. – 2015. – № 8 (65) – С. 209 – 215.
2. Бубенко П. Т. Управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств : монографія / П. Т. Бубенко, О. В. Димченко, А. Д. Кашпур ; НАН України, Північно-Східний науковий центр, Харк. нац. ун-т міськ. гос-ва ім. О.М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 233 с.
3. Димченко О. В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління : монографія / О. В. Димченко ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 356 с.
4. Кіняк Г. В. Теоретичні підходи до розв'язання проблем житлово-комунального сектора економіки / Г. В. Кіняк // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 13. – С. 80 – 82.

ПИЧКАРЬ АНГЕЛИНА ЭДУАРДОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

МЕХАНИЗМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Предпринимательская деятельность – это самостоятельная, осуществляемая на свой риск деятельность, направленная на систематическое получение прибыли от пользования имуществом, продажи товаров, выполнения работ или оказания услуг лицами, зарегистрированными в этом качестве в установленном законом порядке.

Предпринимательская деятельность является одним из важнейших факторов формирования и развития рыночной экономики. Содействует решению таких вопросов как повышение благосостояния и качества жизни, создание новых рабочих мест, насыщение рынка товарами и услугами, увеличению налоговых поступлений в бюджет государства [1].

Фундаментальная задача государства в сфере предпринимательства содействовать активному развитию бизнес-сферы в стране.

В целях развития малого бизнеса в Республике Беларусь создана упрощенная система налогообложения, для которой установлены одни из самых низких ставок на территории Евразийского экономического союза. Предусмотрены специальные режимы налогообложения для лиц, занимающихся ремесленной деятельностью, оказанием услуг в сфере агроэкотуризма [2].

Теория государственного регулирования предпринимательства является основополагающей в экономической науке. Рыночная среда, как самостоятельная, саморегулирующаяся система не существует, в ней всегда в разной степени присутствует государство. Самый главный аргумент в пользу госрегулирования заключается в том, что частные фирмы нацелены на максимизацию прибыли и получение дохода, а не на благосостояние нации.

Осуществление предпринимательской деятельности и отношения, связанные с предпринимательством, независимо от форм собственности, вида и сферы деятельности регулируются актами законодательства. Гражданский кодекс, исходя из его статуса, является основным актом, регулирующим предпринимательскую деятельность.

Кроме этого статьей 3 Гражданского кодекса определяются другие источники гражданского права, следовательно, и предпринимательского:

– Законы Республики Беларусь (Закон Республики Беларусь от 10.05.2007 г. № 225-3 (ред. от 10.07.2015 г.) «О рекламе»; Закон Республики Беларусь от 16.12.2002 г. № 162-3 (ред. от 31.12.2014 г.) «О естественных монополиях»; Закон Республики Беларусь от 09.01.2002 г. № 90-3 (ред. от 29.10.2015 г.) «О защите прав потребителей»);

– Указы Президента Республики Беларусь (Указ Президента Республики Беларусь от 18.06.2005 г. № 285 (ред. от 16.05.2014 г.) «О некоторых мерах по регулированию предпринимательской деятельности» (с изм. и доп., вступившими в силу с 01.03.2015 г.); Указ Президента Республики Беларусь от 24.03.2005 г. № 148 (ред. от 29.11.2013 г.) «О неотложных мерах по поддержке предпринимательства»);

– постановления Правительства Республики Беларусь (Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23.02.2016 г. № 149 (ред. от 25.10.2016 г.) «О Государственной программе «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016–2020 годы»; Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 15.01.2009 г. № 31 (ред. от 12.01.2017 г.) «Об утверждении Правил продажи товаров при осуществлении розничной торговли по образцам»

– акты Конституционного, Верховного, Высшего Хозяйственного судов Республики Беларусь, Национального банка Республики Беларусь, изданные в пределах их компетенции по регулированию гражданских отношений (Постановление Правления Национального банка Республики Беларусь от 30.12.2003 г. № 226 (ред. от 04.09.2015 г.) «Об утверждении Инструкции о порядке предоставления (размещения) банками денежных средств в форме кредита и их возврата»).

В Беларуси создан Национальный фонд поддержки предпринимательства в виде специализированной некоммерческой организации. Основной целью деятельности Фонда является стимулирование становления и экономического роста субъектов малого и среднего предпринимательства в Республике Беларусь, повышение эффективности использования финансовых средств государства, направляемых на поддержку данного сектора. Кроме того, поддержка и регулирование предпринимательства осуществляется через Белорусский фонд финансовой поддержки предпринимательства, через инкубаторы малого предпринимательства, центры поддержки предпринимательства, общества взаимного кредитования субъектов малого и среднего предпринимательства, через издания и принятия нормативно-правовых актов.

Таким образом, в Республике Беларусь активно создается нормативно-правовая база по государственному регулированию предпринимательской деятельности граждан, пополняется перечень законов, указов и постановлений, поддерживающих и стимулирующих развитие предпринимательской деятельности.

Государство обеспечивает защиту и неприкосновенность прав частной собственности, снимает ограничительные барьеры, либерализует контрольную деятельность посредством:

– расширения форм государственной поддержки субъектов малого и среднего предпринимательства;

– повышения эффективности бюджетно-налоговой и денежно-кредитной политики;

– введением административной (а при повторном совершении – уголовной) ответственности за вмешательство должностных лиц правоохранительных (контролирующих, надзорных) органов в законную деятельность субъектов хозяйствования;

– существенным снижением финансовых санкций за незначительные нарушения;

– радикальным упрощением и сокращением числа видов и форм отчетности;

– внедрением системы оценки последствий принятия нормативных правовых актов в сфере предпринимательской деятельности;

– сокращением количества лицензируемых видов деятельности;

– введением института налоговых консультантов в целях качественного предоставления соответствующих услуг [2].

Результатом предпринятых государственных мер является то, что предпринимательская деятельность в Республике Беларусь имеет тенденцию к устойчивому развитию. По оценкам и ожиданиям государственных структур, с помощью данных инструментов стимулирования развития предпринимательской деятельности, в ближайшем будущем Республикой Беларусь будет достигнуто 30 место в рейтинге «Ведение бизнеса».

Список использованной литературы:

1. О поддержке малого и среднего предпринимательства : закон Республики Беларусь от 01.07.2010 г. № 148-З // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2010. – № 170, пер. №2/1703.

2. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь от 15.12.2016 г. № 466 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2016. – 21 декабря. – № 1/16792.

ПОЛЩУК ЮЛІЯ АНДРІЙВНА

студентка 1 курсу магістратури МБА факультету соціально-економічного управління ХарРІДУ НАДУ при Президентіві України

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах трансформації суспільства й економіки різке збільшення трансакцій на різних рівнях (індивідів, груп, організацій, підприємств, галузей, регіонів, держав) обумовлює зростання трансакційних витрат суб'єктів господарювання. Це пов'язано з характером функціонування ринкової економіки – збільшенням конкуренції, пошуком інформації, витратами на придбання і використання знань тощо, впливом державних і суспільних інститутів на виробничі і громадські процеси. Становлення ринкових інститутів, надання Україні статусу країни з ринковою економікою, приватизаційні процеси та пов'язані із цим проблеми специфікації і захисту прав власності висувають теоретичні дослідження трансакційних витрат, які є актуальними для української економіки [1].

З історії економічної науки відомо, що поняття трансакційних витрат без його теоретичного пояснення було використано з метою розкриття важливої ознаки економічної системи – еволюції та використання грошей. А. Сміт звертав увагу на можливі перешкоди комерції в економічній системі, в якій був би поділ праці, але всі обміни мали б відбуватися у формі бартеру. Ніхто не міг би щось купити, якщо у нього не було б чогось, потрібного виробнику. Цю складність, – пояснював учений, – можна подолати за допомогою використання грошей.

Зрозуміло, що в умовах натурального (нетоварного) господарства пошук партнерів з обміну, яким властиві належні характеристики, буде дуже витратним і перешкодить здійсненню багатьох потенційно вигідних обмінів. Вигода, що з'являється у зв'язку з обслуговуванням обміну грошми, полягає у зменшенні трансакційних витрат. Використання грошей знижує трансакційні витрати і полегшує підготовку контрактів, зменшує запас товарів, необхідний для безперервного обміну [4].

Поширеність аналізу впливу трансакційних витрат в роботах економістів пояснюється зростанням як їх ролі у функціонуванні вітчизняної економіки в зв'язку з трансформацією та зростанням частки трансакційних витрат.

Недосконалі трансакції та високі трансакційні витрати на підприємствах стають важливою причиною зростання вартості товарів, тіньової економіки. Проте планування, облік і контроль трансакційних витрат на підприємствах у даний час не здійснюються [1].

Основною причиною існування тіньової економіки є високі трансакційні витрати, обумовлені функціонуванням у рамках закону. Трансакційні витрати – це витрати укладання контракту, витрати специфікації і захисту прав власності і витрати захисту від третіх осіб. Е. де Соте назвав ці витрати «ціною підпорядкування закону», які в себе включають:

- витрати доступу до закону – витрати на реєстрацію юридичної особи, на одержання ліцензії, відкриття рахунку в банку, одержання юридичної адреси і виконання інших формальностей;

- витрати продовження діяльності в рамках закону, обумовлені необхідністю виплати податків, дотриманням чинного законодавства в галузі трудових відносин, які регулюють тривалість робочого дня, мінімальну заробітну плату, соціальні гарантії, витрати розв'язування конфліктів у судовому порядку. Важливим є те, що ціна підпорядкування закону включає не тільки прямі грошові витрати, але й витрати часу на виконання тих чи інших процедур. Саме ця складова часто буває суттєвою [5].

Перша складова ціни підпорядкування закону, а саме витрати на реєстрацію юридичної особи в Україні є витрати часу на здійснення цієї операції. Для прискорення процесу реєстрації юридичні особи змушені давати хабарі, тим самим збільшуючи трансакційні витрати. Очевидно, що вони є більшими, ніж плата за послуги посередницьких фірм. Другою складовою ціни підпорядкування закону є витрати продовження діяльності у межах закону. Як свідчать проведені авторами дослідження, суттєвою складовою цих витрат в умовах України є дотримання вимог податкового законодавства. Так, сума податків та зборів від суми доходу становить 21-35 %. Саме цим пояснюється низький рівень застосування норм закону для забезпечення повсякденного функціонування підприємства. Масштаби цього явища набувають в Україні загрозливого характеру: близько 50 % готівки обертається поза банком, 40 % підприємницьких структур працюють у «тіні» [3].

За період часу, що минув, ситуація не змінилася на краще. Слід зазначити, що внаслідок недосконалості системи оподаткування в Україні, додаткове податкове навантаження лягає на законослудхняних платників або на тих, хто не має змоги ухилитися від оподаткування.

Слід зазначити, що вади системи оподаткування значною мірою стимулюють ухилення суб'єктів хазяйнування від виконання норм податкового законодавства. Що частіше ігноруються законодавчі норми, то інтенсивніше рухається економіка в напрямку позалегалності. Але навіть здійснення угоди в позалегалному секторі також пов'язане з витратами – «ціною позалегалності» [1].

Як показали дослідження, в Україні трансакційні витрати, пов'язані із входом на ринок, корупцією, підтримкою ділових контактів, охороною бізнесу та інфраструктурним супроводом, досить значні та мають тенденцію до зростання. Це особливо відчутно для малих підприємств. Масштаб трансакційних витрат сильно варіюється за сферами діяльності та іншими ринковими сегментами. Але неформальні витрати набагато перевищують офіційні виплати. Розмір і характер трансакційних витрат більшою мірою

залежать від обраної підприємцем ділової стратегії – вибору контрагентів, способів доступу до ресурсів та ставлення до тіньових операцій [2].

Таким чином, приймаючи рішення про вибір інституційного середовища щодо функціонування свого бізнесу (легального чи позалегального), юридична особа буде порівнювати ціну підпорядкування закону із ціною позалегалності, оскільки вона виконує законодавчі норми не стільки тому, що є законслухняною, скільки тому, що очікує вигоди від дотримання закону. А отже стимули до добровільного підпорядкування закону з'являються лише за умови спроможності держави сприяти зниженню трансакційних витрат у легальному секторі економіки.

Список використаних джерел:

1. Данильчук І. Трансакційні витрати в умовах ринкової економіки / І. Данильчук. – Режим доступа : www.docviewer.yandex.ua.
2. Кузнецова Т. К. Оцінка впливу ціни підпорядкування закону на прибутковість підприємств / Т. К. Кузнецова ; Нац. транспортний ун-т. – К., 2004. – 20 с.
3. Кучма Л. Несплата податків – проблема державної ваги / Л. Кучма // Виступ Президента України Л. Кучми на розширеному засіданні колегії Держ. Податк. Адміністрації 19 квітня 1997 р. // Фінанси України. – 1997. – № 6. – С. 5 – 13.
4. Чухио А. А. Інституціонально-інформаційна економіка / А. А. Чухио, М. П. Леоненко. – Режим доступа : www.pidruchniki.com/1584072027273/ekonomika/institutsionalno-informatsiyna_ekonomika.
5. Шепеленко О. Тіньова економіка та її легалізація в Україні / О. Шепеленко // Вісник ТАНГ. – № 4. – 2005. – С. 2 – 3.

ПУТІЛОВ СТАНІСЛАВ АНДРІЙОВИЧ

слухач НАДУ при Президентові України

ПРИНЦИПИ ТА МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Механізм державного регулювання інвестиційних процесів являє собою сукупність інструментів і методів впливу держави на інвестиційну політику суб'єктів господарювання. На рисунку 1 представлені підходи, цілі, форми, функції, методи і стадії механізму державного регулювання інвестиційної діяльності. Аналіз механізму державного регулювання інвестиційної діяльності дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день єдиної класифікації методів державного регулювання інвестиційної діяльності не існує.

Роль держави в інвестиційному процесі, на нашу думку, повинна полягати в постійному цілеспрямованому втручанні в процеси інвестування для забезпечення своєчасної координації та усунення негативних наслідків зовнішніх і внутрішніх факторів, які можуть негативно вплинути на інвестиційну діяльність, визначення причин їх виникнення і в прийняття відповідних заходів щодо їх усунення. Державна інвестиційна політика є складовою частиною державної соціально-економічної політики, спрямованої на стійкий розвиток економічних систем.

Основним інструментом механізму державного регулювання є індикативне планування, що представляє собою систему державно-

приватного партнерства на державному, регіональному й місцевому рівнях. У даній системі передбачається зміна механізму планування на різних рівнях, а також відносин між всіма суб'єктами. Основними відмінностями планової системи в ринкових умовах є: посилення ролі прогнозів, перевага саме рекомендаційних планів і зростання ролі горизонтального, а не вертикального планування. При індикативному плануванні вплив на економічний суб'єкт господарювання здійснюється за допомогою економічного стимулювання, зазвичай у вигляді договорів, пільгового оподаткування, кредитування й надання інших преференцій. Все це означає підвищення рівня державної підтримки вітчизняного виробництва.

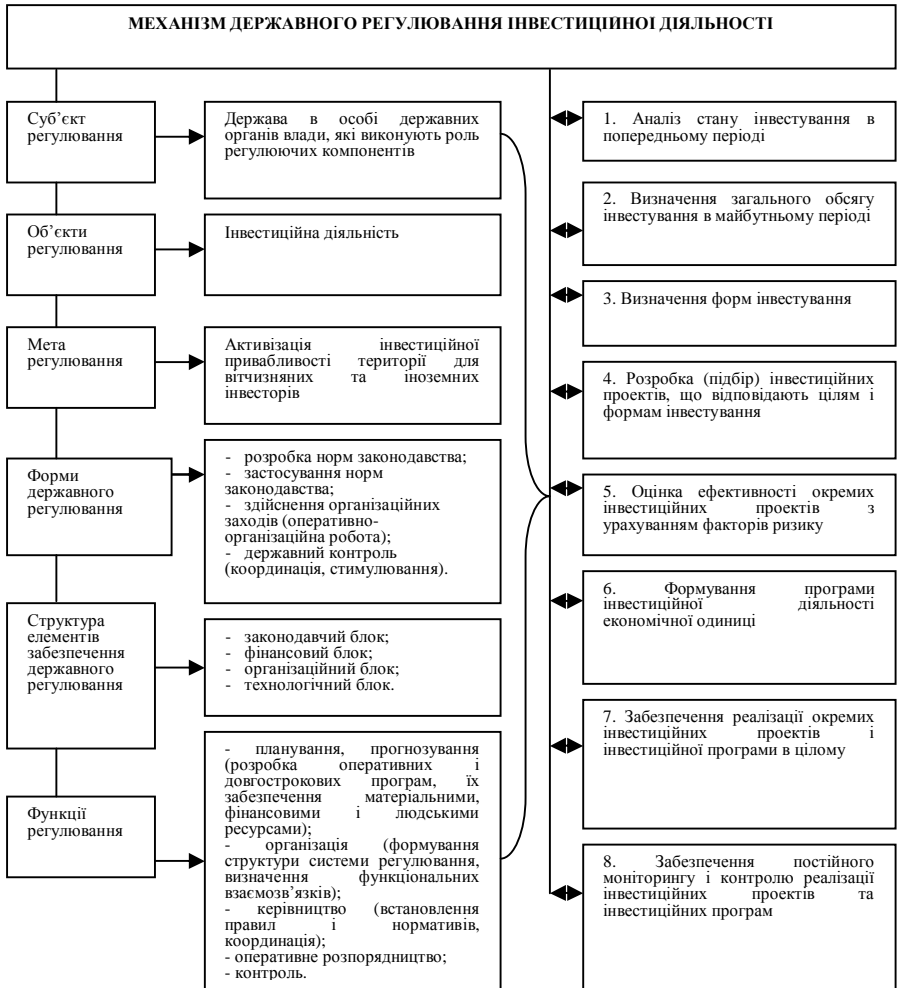

Рис. 1. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності

Важливою умовою для забезпечення високого рівня інвестиційного потенціалу країни та її регіонів є система законодавства. Відповідно провідна роль при цьому належить саме державі як суб'єкта, в якому зосереджені потужні важелі впливу на екологічну, політичну і правову ситуацію в регіонах країни.

Державне управління інвестиційною сферою передбачає форму певного «примусу», без якого воно позбавлене сенсу, оскільки, якщо б ринок сам регулював приплив капіталу, виходячи з державних інтересів, то будь-яке втручання держави в інвестиційний процес було б зайвим. Тому держава повинна поєднати інтереси суспільства, що передбачають, перш за все, збереження його благополуччя, з інтересами підприємницької діяльності, у тому числі шляхом регулювання інвестиційних потоків. Наприклад, у ситуації кризи, дестабілізації економіки, вплив держави на інвестиційний процес набуває особливого значення, оскільки поживлення інвестиційної діяльності – одна з умов виходу з економічної кризи і створення передумов для сталого розвитку.

Втручання держави має відповідати інтересам усіх верств суспільства, що забезпечить ефективність суспільного виробництва. Суспільне виробництво може вважатися ефективним тільки тоді, коли відбувається гармонійний розвиток всіх структур суспільства, тобто коли поряд з виробничим сектором, інвестиції забезпечують необхідний розвиток соціальної, економічної та культурної сфери.

Держава визначає інвестиційну політику тому, що тільки вона наділена політичною владою і володіє здатністю реалізувати свої інтереси в правових актах, що регулюють інвестиційні потоки, пріоритетному фінансуванні і т.д.

Реалізація інвестиційної політики через відповідні законодавчі акти за своєю сутністю спрямована на поліпшення соціально-економічного становища в суспільстві в цілому. Вирішення економічних проблем тісно пов'язано з соціальними проблемами, тому інвестиційну політику, як вважають деякі фахівці, можна вважати найважливішим напрямом соціально-економічної політики держави, який дозволяє досягти поставлених цілей за допомогою державного управління фінансовими ресурсами незалежно від джерел їх утворення.

Правовий механізм регулювання інвестиційної діяльності в Україні формує система діючих законодавчих та підзаконних актів, що регламентують зазначену сферу взаємовідносин. За формою та юридичною силою виділяють такі нормативно-правові акти: 1) законодавчі правові акти (конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти); 2) акти ратифікації міжнародних угод і договорів України; 3) правові акти органів державної виконавчої влади (постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження, інструкції, тощо).

Але нестабільність законодавства і його мінливість стає значною перешкодою для потенційних інвесторів. Інвестори через невпорядкованість правових норм не бажають вкладати кошти в економіку України, яка має значні перспективи економічного зростання.

Інвестиційна політика держави спрямована на соціально-економічний і науково-технічний розвиток країни. Форми й методи державного регулювання інвестиційної діяльності різні й залежать від спрямованості й мети інвестування. Насамперед держава впливає через державні інвестиційні програми, за допомогою прямого управління державними інвестиціями. Головним важелем державного регулювання є податкова система. Тут

держава впливає шляхом введення системи податків з диференціюванням податкових ставок і пільг. На практиці регулюючим впливом на інвестування є надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позичок на розвиток окремих регіонів, галузей.

Основними принципами розробки та реалізації інвестиційної політики є наступні: системності; комплексності; забезпечення публічності, відкритості та передбачуваності реалізованої політики; єдності дій різних рівнів влади; ефективного використання інвестицій; забезпечення «прозорості» інвестиційних потоків і програм; націленості на вирішення пріоритетних соціально-економічних завдань; посилення ролі інноваційної складової цілей і завдань інвестиційної політики; розміщення бюджетних капітальних вкладень переважно на конкурсній основі; вибіркового підходу до територій, що мають неоднакові умови і потенціал соціально-економічного розвитку; єдності інвестиційної, структурної, соціальної політики; відповідності бюджетних зобов'язань та їх ресурсного забезпечення; необхідного і достатнього розмаїття форм та інструментів політики; забезпечення моніторингу процесів і результатів реалізації інвестиційної політики.

Інвестиційна політика держави потребує певного механізму її реалізації, що визначає форми й методи управління інвестиційною діяльністю.

Отже, в умовах ринкової економіки активна роль у регіональному стратегічному розвитку належить інвестиційній політиці, що, як зазначалося вище, містить у собі основні елементи: вибір джерел і методів фінансування інвестицій; визначення термінів реалізації; вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; створення необхідної нормативно-правової бази функціонування ринку інвестицій; створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення високого рівня інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Гоблик В. В. Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах / В. В. Гоблик. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2016.

2. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання / Л. Л. Гриценко. – Режим доступу : [www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/15.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf)

3. Гудзь М. В Інвестиційний механізм реалізації політики регіонального розвитку / М. В. Гудзь. – Режим доступу : www.eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/883/unprotected-18.pdf.

4. Про інвестиційну діяльність : закон України від 18 верес. 1991 р. № 1560-ХІІ. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

5. Інвестиційна безпека перехідних економік в умовах глобальної інтеграції: теоретико-методологічні підстави та прикладні аспекти : монографія / за ред. В. Андрійчука, М. Флейчук, А. Мокія ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 324 с.

РАГЕЛЬ АНАСТАСИЯ ВЯЧЕСЛАВОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СИСТЕМА СТИМУЛИРОВАНИЯ И ПОДДЕРЖКИ ЭКСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ, НАПРАВЛЕНИЯ ЕЕ УЛУЧШЕНИЯ

Мир сегодня – это качественно новая платформа, совершенно отличная от существовавших десятками лет ранее модель мирового хозяйства. Это устройство, обусловленное наличием международных интеграционных процессов: движением товаров, работ, услуг посредством международного разделения труда, специализации и кооперирования производства, что приводит к повышению эффективности общественного производства, улучшению качества использования производственных ресурсов и рассматривается как существенный фактор достижения устойчивого экономического развития. Усиление влияния внешнеторговых отношений на состояние национальной экономики обуславливает повышение значимости государственной политики в этой сфере и является одним из приоритетных направлений для многих стран.

Активное включение национальной экономики в систему мирохозяйственных связей сопровождается возникновением ряда проблем и предъявляет новые требования к роли и функциям государственного регулирования взаимодействия национальной и мировой экономик. Данные проблемы особенно значимы для стран с развивающейся, трансформационной экономикой. Современный этап социально-экономического развития Республики Беларусь не только обуславливает потребность в развитии сферы внешнеэкономической деятельности, но и актуализирует поиск новых практических мер в сфере внешнеторгового государственного регулирования и стимулирования экспорта, нацеленных на формирование устойчивой положительной динамики национальной экономики.

Стимулирование экспорта в современных условиях является важным направлением торговой политики многих развитых стран и, в последние годы, развивающихся стран, в которых создана развитая система государственной поддержки и содействия национальному экспорту. Стимулирование и поддержка экспорта в настоящее время рассматриваются не как содействие в процессе реализации продукции, уступающей мировым аналогам по качеству, а как инструмент, призванный ускорить процесс реализации товаров и компенсировать повышенные расходы экспортеров при выходе на мировой рынок.

Для Республики Беларусь стимулирование и поддержка экспорта приобретают особую значимость по трем важнейшим причинам:

Обострение конкурентной борьбы на мировых товарных рынках, отход практики содействия экспорту многих стран от требований международных организаций;

Низкая эффективность инвестирования в основной капитал промышленных предприятий республики, низкий рост валовой добавленной стоимости в промышленности, что требует дополнительного государственного участия, в том числе в области содействия экспорту предприятий промышленности;

Высокая вероятность усиления конкуренции на рынках продукции обрабатывающей промышленности в рамках ЕАЭС [1, с. 58].

В числе основных задач для Республики Беларусь на современном этапе выделяются: повышение уровня национальной конкурентоспособности и восстановление темпов роста объемов внешней торговли. В условиях нестабильности мировой экономики данные задачи трудно решать, поэтому требуется обдуманно и всесторонне подходить к принятию решений в области внешнеэкономической деятельности [2].

В настоящее время Республика Беларусь столкнулась с трудностями реализации внешнеэкономической политики. В первую очередь, в Беларуси наблюдаются замедление темпа роста ВВП, объемов внешней торговли и отрицательное сальдо торгового баланса. Объем экспорта товаров и услуг за январь-ноябрь 2016 г. составил 21 285,9 млн. дол. США, что на порядок ниже, чем в январе-ноябре 2015 г. – 24 558,9 млн. дол. США, сальдо внешней торговли товарами до сих пор остается отрицательным: -3 453,3 млн. дол. США (январь-ноябрь 2016 г.) [4].

В соответствии с Национальной программой поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы темп роста валового внутреннего продукта за пятилетие прогнозируется в диапазоне 112,1-115 %. Это более чем в два раза выше по сравнению с прошлой пятилеткой (105,9 %). Показатель внешней сбалансированности – сальдо внешней торговли – начиная с 2017 года прогнозируется устойчиво положительным [5].

Одной из причин невысокой конкурентоспособности белорусской продукции является ее относительно высокая стоимость. Можно провести параллель между высокой стоимостью продукции и стоимостью природных сырьевых и энергетических товаров, так как состояние экономики Республики Беларусь напрямую зависит от цен на них. Важным направлением стимулирования экспорта и экспортного производства является комплекс мер, направленных на привлечение прямых иностранных инвестиций. В последние годы в Республике Беларусь наблюдается невыполнение планов по привлечению прямых иностранных инвестиций [2]. Снижение темпа роста инвестиций связано, в первую очередь, с сокращением внутренних источников финансирования. В таких условиях акцент должен быть сделан на привлечение внешних источников финансирования [6].

Республика Беларусь достаточно конкурентоспособна в таких сферах, как био-информационные технологии, энергетика, тонкая химия. Проблемным моментом является недостаточно эффективное внедрение в производство имеющихся технологий и патентов [2]. Для повышения конкурентоспособности национальной экономики следует развивать сферу услуг. Одним из наиболее перспективных видов услуг для Республики Беларусь является использование выгодного местоположения страны и развитие логистики, транзитных международных перевозок, сети платных дорог, формирование придорожного сервиса. При экспорте продукции приоритет должен отдаваться наиболее высокотехнологичным, инновационным товарам, товарам, обладающим наибольшей добавленной стоимостью.

Рассмотрев перспективы и прогнозы внешнеэкономической деятельности Беларуси в целом и в рамках ЕАЭС, можно судить о наличии как пока нерешимых проблем во внешнеэкономической деятельности Республики Беларусь, основанных на невысокой конкурентоспособности товаров, недостаточной товарной и географической диверсификации

экспорта, так и временных проблем, связанных со снижением товарооборота с крупнейшим торговым партнером – Российской Федерацией, а также с влиянием ее финансово-экономического кризиса на экономику Беларуси. Положительный эффект ожидается от углубления взаимодействия в рамках ЕАЭС, что подтверждается динамичным ростом внешнеэкономических показателей внутри союза, наличием разработанных планов и программ мероприятий по отмене существующих изъятий и ограничений, а также согласованной долгосрочной стратегии развития ЕАЭС, приносящей общую выгоду каждому государству-участнику союза [2].

Республика Беларусь старается шагать в ногу со временем и на сегодняшний день предпринимает активные действия в области стимулирования и поддержки экспорта продукции промышленного комплекса. Эту тенденцию целесообразно подразделить на два принципиально независимых направления:

Финансовое стимулирование экспорта (основной орган государственного управления – Министерство финансов Республики Беларусь) и административная поддержка (Министерство промышленности Республики Беларусь);

Создание необходимой инфраструктуры (институтов) поддержки экспорта (координирует данный вид поддержки Министерство иностранных дел Республики Беларусь) [1, с. 48].

В Республике Беларусь финансовое стимулирование и административная поддержки экспорта проводится по пяти направлениям (они выделены Советом Министров Республики Беларусь как приоритетные): международный лизинг; экспортное кредитование с государственной компенсацией недополученного дохода банка; компенсация части процентных платежей банкам-нерезидентам и части лизинговых платежей лизинговым компаниям-нерезидентам; государственная поддержка поставок отечественной техники в рамках реализуемых за рубежом государственных программ; создание экспортно-импортного банка: участие Министерства финансов в формировании фондов банка [1, с. 48].

Республика Беларусь пока не вступила в активную фазу переговорного процесса в рамках ВТО, поэтому, какие методы стимулирования окажутся неприемлемыми для данной организации, можно знать лишь условно. Весьма ценной является помощь наших партнеров по ЕАЭС в осуществлении мониторинга отечественного законодательства на предмет соответствия международным нормам, в том числе и ВТО [1, с. 56].

В соответствии с изученными данными, итогом проделанной работы могут служить некоторые предложения, направленные на улучшение системы стимулирования и поддержки экспорта в Республике Беларусь, которыми могут стать следующие рекомендации:

– органам государственного управления следует не только вырабатывать меры по стимулированию экспорта, но и в нормативном порядке осуществлять контроль за их реализацией, влиянием на производство, занятость, другие показатели социально-экономического развития, а также в целом за их эффективность;

– перспективным является создание посреднической структуры в Республике Беларусь государственной формы собственности. Ее функциями являлись бы закупка продукции у промышленных предприятий и их последующая реализация за рубежом, а также непосредственное

консультирование и информирование иностранных потенциальных партнеров;

– для решения проблемы отсутствия у органов государственного управления необходимой информации целесообразно проработать вопрос реализации механизмов экспортного кредитования с государственной поддержкой либо компенсации процентных ставок не по предприятию, а по продукту. Это в определенной степени упростит процедуру составления нормативной правовой документации и одновременно потребует от подведомственных предприятий предоставления данных по предполагаемой цене реализации, себестоимости продукции;

– целесообразным будет усиление межведомственной координации органов государственного управления за счет усиления роли Межведомственного совета по развитию экспорта. Важно привлекать к его работе большее число представителей неправительственных организаций, представителей мелкого, среднего бизнеса, руководителей предприятий частной формы собственности, а также представителей научного сообщества;

– фактором, способствующим диверсификации экспорта в страновом разрезе может быть предоставление большей части экспортных кредитов нерезидентам – как непосредственно покупателям белорусской техники, так и финансовым посредникам, работающим с покупателями за рубежом.

Список использованной литературы:

1. Артемьев, П. П. Стимулирование экспорта продукции промышленности: опыт зарубежных стран, направления совершенствования в Республике Беларусь / П. П. Артемьев // Белорусский экономический журнал. – 2015. – № 3. – С. 38 – 59.

2. Внешнеэкономическая деятельность Республики Беларусь как фактор повышения конкурентоспособности национальной экономики в условиях Евразийского экономического союза // Журнал международного права и международных отношений. – 2015 – № 3. – Режим доступа : www.evolutio.info/content/view/2428/235.

3. Беларусь в цифрах. Статистический справочник / Нац. стат. комитет Республики Беларусь. – Минск, 2016.

4. Оперативные данные / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/otrasli-statistiki/torgovlya/vneshnyaya-torgovlya_2.

5. Национальная программа поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы от 1 августа 2016 г. № 604 : постановление Совета Министров Республики Беларусь / Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь. – Минск, 2016.

6. Результаты инвестиционной политики // Министерство экономики Республики Беларусь. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/invpolicy/invest-klimat/pezzultat.

СЕЛЕНЧИК АНАСТАСИЯ СЕРГЕЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В МАЛЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В соответствии со ст. 1 Гражданского Кодекса, предпринимательская деятельность – это самостоятельная деятельность юридических и физических лиц, осуществляемая ими в гражданском обороте от своего имени, на свой риск и под свою имущественную ответственность и направленная на систематическое получение прибыли от пользования имуществом, продажи вещей, произведенных, переработанных или приобретенных указанными лицами для продажи, а также от выполнения работ или оказания услуг, если эти работы или услуги предназначаются для реализации другим лицам и не используются для собственного потребления. Государственное регулирование предпринимательства должно быть направлено на развитие предпринимательской деятельности, создание благоприятных условий для ведения бизнеса. Предпринимательство нуждается в государственном регулировании, контроле и поддержке, как и любой другой вид экономической деятельности.

Государственное регулирование предпринимательской деятельности определяется как деятельность законодательных, контролирующих, исполнительных органов по регламентации порядка осуществления предпринимательской деятельности с целью достижения определенных целей и задач в экономике страны.

В ст. 13 Конституции Республики Беларусь определено, что государство осуществляет регулирование экономической деятельности в интересах человека и общества, обеспечивает направление и координацию государственной и частной экономической деятельности в социальных целях. Так как Республика Беларусь – демократическое социальное государство, то каждому предоставлены равные права для осуществления хозяйственной и иной деятельности, кроме запрещенной законом, и гарантирована равная защита и равные условия для развития всех форм собственности.

Однако в Республике Беларусь в малых населенных пунктах существует проблема недостаточной поддержки индивидуальных предпринимателей, в частности это касается малого бизнеса.

Эта проблема выражается в:

- недостаточном уровне поддержки малого предпринимательства со стороны государства;
- недостаточной финансовой поддержкой (нехватке инвестиций и кредитов, высокий процент кредитования);
- недостаточной правовой базе;
- противоречивым и сложным налоговым законодательством.

Для активного стимулирования развития дела предпринимателей, решения проблем, с которыми сталкиваются предприниматели в ходе осуществления своей деятельности, правительство Республики Беларусь приняло Государственную программу «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 годы.

Целью Государственной программы является развитие малого и среднего предпринимательства как одного из факторов обеспечения стабильно высокого уровня занятости населения и экономического роста.

Для достижения поставленной цели предусматривается решение следующих задач:

- улучшение деловой среды;
- содействие развитию субъектов малого и среднего предпринимательства;
- совершенствование инфраструктуры поддержки малого и среднего предпринимательства;
- формирование позитивного отношения к предпринимательской инициативе граждан [1].

Рассмотрим возможные пути решения самых весомых проблем по мнению индивидуальных предпринимателей, то есть вопрос о налоговом законодательстве и о недостаточной финансовой поддержке.

Уровень налогов в малых населенных пунктах в Республике Беларусь для малого предпринимательства затрудняют его развитие. Введение упрощенной системы налогообложения является серьезным шагом государства в сторону развития предпринимательства в Республике Беларуси, созданию благоприятного инвестиционного климата в регионах, возрождению малых городов и сельских населенных пунктов. В Беларуси в 2012 году для субъектов малого бизнеса, применяющих упрощенную систему налогообложения, ставки налога без уплаты НДС уменьшились с 8 % до 7 %, а при уплате НДС – с 6 % до 5 %. Вступивший в силу в 2013 году новая редакция Налогового кодекса Беларуси включало снижение ставок соответственно до 5 % и 3 %.

Однако, замедление темпов экономического развития Республики Беларусь в период 2015-2016 годы, привело к падению реальных денежных доходов сельского населения, снижению покупательной способности, падению потребительского спроса, что отрицательно воздействовало на розничный товарооборот именно в малых населенных пунктах. В связи с этим, необходимо установление более низких размеров налогов для субъектов малого предпринимательства, непосредственно в малых населённых пунктах, облагаемых по упрощенной системе налогообложения, с целью стимулирования их развития.

Высокие проценты кредитования индивидуальных предпринимателей и недостаточная финансовая поддержка тормозят предпринимательскую активность. За 2017 год Национальным банком Республики Беларусь предприняты беспрецедентные меры по снижению ставки рефинансирования, инфляции и таргетированию денежной массы. По состоянию на 18 октября 2017 года ставка рефинансирования составила 11 % по сравнению с 17 % 18 января 2017 года.

Однако, рентабельность розничного товарооборота в малых населенных пунктах не перекрывает данный рубеж: 11(+2) % ставки по кредиту.

Следовательно, необходимо продолжить снижение ставки рефинансирования Национальным Банком далее и предусмотреть погашение государством 50 % задолженности за кредитные ресурсы банкам по кредитованию предпринимательства в малых населенных пунктах.

Данные меры позволят поддержать сектор малого и среднего предпринимательства, а также стимулировать появление новых предприятий и обеспечить развитие существующих.

Список использованной литературы:

1. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь от 15 декабря 2016 г. № 466 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 21 декабря 2016 г. № 1/16792.

СЛАВИНСКАЯ ОЛЬГА ЮРЬЕВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Частная и публичная жизнедеятельность людей всегда регулировалась информацией и знаниями, получаемыми на протяжении жизни. Поэтому в настоящий момент мы можем отметить, насколько быстро информационные технологии, на основе компьютерной техники, внедрились во все сферы жизнедеятельности общества. Информационные технологии помогают найти оперативную обратную связь между управленческими структурами и общественностью, являются широкодоступными для всех граждан, принимающих активное участие в общественно-политической жизни государства [1].

Одной из задач Государственной программы инновационного развития на 2016-2020 гг. является развитие и повышение эффективности функционирования Национальной инновационной системы на основе формирования рынка НТП и благоприятной среды для осуществления инновационной деятельности [2].

Республика Беларусь имеет мощный научно-технический потенциал, значительные достижения в различных отраслях науки и техники, заделы в фундаментальных исследованиях. Вместе с тем следует отметить, что инновационная деятельность в республике на стадии становления.

Основными причинами такого состояния являются:

- экономическая ситуация в республике;
- отсутствие у большинства руководителей и научных работников знаний в области менеджмента, маркетинга;
- недостаточная развитость финансово-кредитной системы;
- недостаточность собственных средств у организаций;
- ограниченные возможности финансовой поддержки государства [3].

Главная причина низкой инновационной активности субъектов хозяйствования в стране связана с недостатком финансовых ресурсов и, соответственно, ограниченным доступом к ним.

На мой взгляд, одним из путей выхода из проблемы по совершенствованию механизма инновационного развития является:

- привлекать инвестиции в научно-техническую сферу, а для этого предоставить благоприятные условия инвесторам: уменьшить налоговую нагрузку, обеспечить стабильность законодательства;
- по всем поднятым вопросам инновационной политики вести серьезные экономические разработки и дискуссии. Ведь наше государство располагает достаточным количеством грамотных, серьезных исследователей,

которые при умелой координации их усилий могли бы успешно решить насущные вопросы инновационной политики:

– совершенствовать систему защиты прав на объекты интеллектуальной собственности, т.е. создать патентные суды и др.;

Таким образом, я предложила несколько путей решения трудности, возникшей в процессе функционирования информационного развития. Мне кажется, это позволит Республике Беларусь выйти на новый этап информационного развития, ведь в настоящее время инновации пронизывают буквально все стороны экономической жизни, и государственная инновационная политика все теснее переплетается с другими составляющими государственного регулирования социально-экономических процессов.

Список использованной литературы:

1. Основы государственного управления : учеб. пособ. / Н. Б. Антонова, Т. В. Бутова, Л. С. Вечер [и др.] ; под. ред. С. Н. Князева, Н. Б. Антоновой. – Мн. : Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь. 2008 – 415 с.

2. Государственная программа инновационного развития. – Режим доступа : www.gknt.gov.by/opencms/opencms/ru/innovation/inn2/.

3. Богдан Н. И. Мировые тенденции развития инновационной деятельности: проблемы для Беларуси / Н. И. Богдан // Наука и инновации. – 2004. – № 1. – С. 53 – 56.

ФЕДОРЧАК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

*к. держ. упр., докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

АУТСОРСИНГ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

В сучасних умовах аутсорсинг є перспективним напрямком реалізації функцій у сфері цивільного захисту. Зокрема, зазначений економічний механізм є доцільним стосовно його застосування у процесах функціонування Державної служби України з надзвичайних ситуацій та її структурних підрозділів, зокрема, в межах організації діяльності з попередження надзвичайних ситуацій, прогнозування їх ризиків і ліквідації їх наслідків.

Для забезпечення методичної підтримки роботи посадових осіб при визначенні можливості та порядку застосування аутсорсингу в практику діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій потребує розробки й обґрунтування спеціальний метод, послідовність етапів впровадження якого наведена нижче.

1. Визначення економічної обґрунтованості прийнятого управлінського рішення, а саме:

– довгострокових і короткострокових цілей, визначених замовником; аналіз структури витрат необхідних для утримання і забезпечення оптимального функціонування власних підрозділів і організацій, а також реалізацію функцій яких передбачається передати для здійснення «зовнішнім» виконавцем;

– економічна оцінка ступеня відповідності власних забезпечуючих структур з урахуванням регіональних особливостей;

- вивчення можливих варіантів організації надання послуг (доцільність часткового використання своїх потужностей або повний перехід на обслуговування сторонніми організаціями);
- визначення кількості й обов'язків персоналу, який може бути скорочений або переведений в інші підрозділи;
- аналіз ризиків (витрат, вартості і передбачуваних вигод), створення їх реєстру та формування стратегії з управління ними;
- вивчення й аналіз основних факторів, що впливають на організацію стороннього обслуговування (якість, вартість, територіальне розташування тощо) із використанням методу експертних оцінок;
- уточнення всіх можливих варіантів використання аутсорсингу; підготовка необхідних даних для прийняття управлінського рішення щодо можливості реалізації вивільненого обладнання або здачі його в оренду, тобто реформування з урахуванням подальшого використання при впровадженні аутсорсингу;
- прогноз і розрахунок можливого результату й ефекту [3].

2. Визначення меж контракту на поставку передбачуваних послуг. На даному етапі створюється комісія з розміщення замовлень; здійснюються розрахунки за визначенням обсягів обслуговування; затверджуються вимоги, що пред'являються до послуг в рамках переданих функцій, передбачених контрактом, з потенційним виконавцем (постачальником); організується робота щодо формування і видання документації про попередній відбір.

3. Запрошення постачальникам взяти участь у попередньому відборі. Публікація оголошення в засобах масової інформації; повідомлення потенційним виконавцям (постачальникам) необхідної інформації фінансового, технічного й організаційного характеру (розсилка документації про попередній відбір); сприяння й інформування виконавців (постачальників) з питань складання конкурсних заявок.

4. Оцінка і відбір. Вибір найкращого постачальника, ґрунтуючись на критеріях, затверджених раніше. На даному етапі важливим є дотримання принципів прозорості та неупередженості, оскільки від результатів вибору буде залежати якість обслуговування.

5. Проведення відкритого конкурсу. Попередньо складається і розсилається конкурсна документація. Під конкурсом розуміються торги, переможцем яких визнається суб'єкт, який запропонував кращі умови виконання контракту. Конкурс проводиться згідно з нормами чинного законодавства.

6. Офіційне опублікування (доведення до зацікавлених осіб) результатів відбору; офіційне оголошення переможців конкурсу, узгодження з ними дати підписання контракту [1].

7. Укладення контракту. Установлення можливих труднощів угоди; обговорення кожного процесу, сфер, видів і обсягів відповідальності, особливостей управління; визначення питань, пов'язаних з виконанням різних функцій, зокрема щодо власності, питань оренди та передачі інших необхідних ресурсів; обговорення та парафування кожного положення контракту. У контракті узгоджуються внутрішні процедури із зовнішнім каналом закупівлі послуг; визначається дольова участь і відповідальність постачальника і замовника; установлюється тривалість виконання умов контракту.

8. Управління контрактом. Варто відзначити, що робота замовника з підписання контракту не завершується, тому що далі починається активне

управління відносинами протягом дії контракту; процес безперервного поліпшення; постійний моніторинг його виконання [2].

Після завершення терміну виконання умов контракту або при його неналежному виконанні необхідно знову здійснити запрошення і відбір потенційних виконавців (підприємств-постачальників послуг). Слід зазначити, що на будь-якому етапі (від розгляду можливості передачі послуг на аутсорсинг до управління вже укладеного контракту) необхідно оцінювати потенціал і дії потенційного виконавця, з огляду на низку додаткових вимог, а саме:

- рівень можливостей, тобто який досвід має виконавець (постачальник) з надання послуг, що замовляються, склад і характеристика його потужностей, кількість організацій, що обслуговуються ним тощо;
- надійність, тобто чи виконав постачальник в повній мірі потреби в обслуговуванні за контрактом;
- гнучкість, тобто наскільки виконавець (постачальник) може швидко змінювати методи роботи в залежності від можливих умов функціонування та потреб замовника, які, безумовно, будуть виникати через особливості діяльності щодо попередження та ліквідації НС;
- професійний потенціал, зокрема чи має постачальник навички, які потрібні замовнику зараз, а також тих, що можуть бути використані в майбутньому;
- потенційна економія. Її визначення має важливе значення в умовах обмеженого фінансування, тобто чи пропонує постачальник більший або менший рівень економії в порівнянні з іншими потенційними виконавцями;
- сервіс, тобто як запропонований виконавцем (постачальником) спектр послуг можна порівняти з тим, що є на даний момент або з тим, що пропонують інші виконавці (постачальники), що діють на ринку таких послуг;
- кадрова політика постачальника (у ширшому сенсі вона представлена корпоративною культурою), і як вона узгоджується з цілями і завданнями ДСНС України, який вплив вона може здійснити на фахівців такої служби при роботі команди виконавця (постачальника);
- експертиза і контроль, зокрема чи буде виконавець гарантувати, що замовник не втратить можливість проведення експертизи і контролю виконаних робіт (наданих послуг);
- переговори за умовою контракту, тобто яким чином постачальник буде обговорювати положення контракту про особливості виконання робіт, вирішувати виникаючі проблеми або спірні ситуації.

Ключовим моментом використання вищевказаного методу є оцінка економічних показників різних схем організації виконання функцій. При цьому, тарифи на послуги сторонніх підприємств можуть бути отримані з аналізу статистичної інформації або запитом котирувань, а також шляхом оцінки витрат власних (відомчих) організацій. Отримання таких даних, на нашу думку, можна забезпечити за допомогою використання калькуляційного методу, а також на основі наявних планових, звітних, аналітичних, бухгалтерських та інших документів за відомими методиками.

Список використаних джерел:

1. Тепман Л. Риски в економіке / Л. Тепман ; под ред. В. Швандарь. – М., 2002. – 380 с.
2. Чигринська О. С. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / О. С. Чигринська, Т. М. Власюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с.

3. Харламова Ю. Є. Стратегічні засади державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту / Ю. Є. Харламова // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 253 – 259.

ХРОМОВ КОНСТАНТИН НИКОЛАЕВИЧ

студент кафедри «Економіка строительства» строительного факультета, Белорусского национального технического университета

ВЗАИМОСВЯЗЬ ИНФЛЯЦИИ И ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Зарубежное инвестирование выступает как объективно необходимый процесс для любой страны, так как он способствует снижению влияния кризиса и, одновременно, финансовому развитию экономики, решает стратегические и тактические задачи макроэкономического характера, такие как структурная перестройка, искоренение технологической и управленческой отсталости экономики. То есть все эти факторы доказывают важность привлечения и использования внешних капитальных вложений.

Инфляция влечет за собой изменения фактических условий предоставления займов и кредитов, причем часто невозможно предсказать, в чью пользу изменятся условия кредитования, что влияет на эффективность инвестиционных проектов, финансируемых за счет заемных средств.

Для улучшения инвестиционного климата и привлечения инвесторов необходимы не столько льготы, сколько гарантии, что их вложения могут обеспечить более высокие темпы роста по сравнению с экономикой в целом, а уровень рентабельности не уступит уровню инфляции национальной валюты.

Таким образом, в работе была поставлена цель – проверить предположение о наличии значимой связи темпов инфляции и курса доллара относительно белорусского рубля на привлечение прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь. Для ответа на вопрос было проведено исследование на основе коэффициентов корреляции Пирсона количественных показателей, таких как курс доллара средневзвешенный и фактические данные о прямых иностранных инвестициях, и относительных показателей, таких как уровень инфляции, увеличение курса в год и увеличение инвестиций к предыдущему году, в долгосрочном периоде (2001-2016 гг.) и краткосрочном периоде (2010-2016 гг.).

В нижеприведенных таблицах приведены показатели Национального статистического комитета Республики Беларусь, связанные с инфляцией, изменением курса доллара и иностранных инвестиций за 2000-2017 годы. Данные 2000 года не были включены в последующие расчёты из-за отсутствия данных предыдущего периода. Данные 2017 года не были включены в последующие расчёты за неимением полной информации за этот период.

Для выявления зависимости между всеми 5 показателями были использованы критерии корреляции Пирсона. Оценка статистической значимости коэффициента корреляции осуществляется при помощи t-критерия (табл. 2, 3).

Таблица 1

Сводная таблица показателей

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Инфляция	Уровень инфляции, %	107,5	46,1	34,8	25,4	14,4	8	6,6	12,1	13,3
Изменение курса к доллару	курс доллара средневзвешенный, руб.	396,03	1383,45	1784,46	2052,17	2160,24	2153,81	2144,56	2146,07	2136,29
	Увеличение курса за год, %	268,75	249,33	28,99	15,00	5,27	-0,30	-0,43	0,07	-0,46
Иностранные инвестиции	факт, млн. долл. США	169	499	722	1307	1517	1816	4036	5422	6526
	Увеличение инвестиций в процентах к предыдущему году, %	0	195,27	44,69	81,02	16,07	19,71	122,25	34,34	20,36
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017**
1	2	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Инфляция	Уровень инфляции, %	10,1	9,9	108,7	21,8	16,5	16,2	12	10,6	2,71
Изменение курса к доллару	курс доллара средневзвешенный, руб.	2792,54	2978,10	4623,47	8335,86	8875,83	10215,53	15864,62	19885,00	1,92
	Увеличение курса за год, %	30,72	6,64	55,25	80,29	6,48	15,09	55,30	25,34	-99,99
Иностранные инвестиции	факт, млн. долл. США	9304	9086	18879	14330	14974	15084	11344	8560	4935
	Увеличение инвестиций в процентах к предыдущему году, %	42,57	-2,34	107,78	-24,10	4,49	0,73	-24,79	-24,54	-42,35

* в неденоминированных рублях ** в период с января по сентябрь

Таблица 2

Оценка взаимосвязей для 2001-2016 гг.

PEARSON для периода 2001-2016	Уровень инфляции	Курс доллара	Темп роста курса	Иностранные инвестиции	Темп роста инвестиций
1	2	3	4	5	6
Уровень инфляции	1				
Курс доллара	-0,14	1			
Темп роста курса	0,40	-0,03	1		
Иностранные инвестиции	0,33	0,51	-0,10	1	
Темп роста инвестиций	0,50	-0,56	0,58	-0,36	1

Полученное значение t_r сравнивается с критическим значением при определенном уровне значимости (Таблица 4) и числе степеней свободы $n-2$. Если t_r превышает $t_{крит}$, то делается вывод о статистической значимости выявленной корреляционной связи.

Таблица 3

Значение t-критерия для показателей 2001-2016 гг.

<i>t-критерий эмпирический</i>	<i>Уровень инфляции</i>	<i>Курс доллара</i>	<i>Темп роста курса</i>	<i>Иностранн е инвестиции</i>	<i>Темп проста инвестиций</i>
1	2	3	4	5	6
Уровень инфляции					
Курс доллара	0,539				
Темп роста курса	1,616	0,104			
Иностранн е инвестиции	1,301	2,200	0,369		
Темп проста инвестиций	2,179	2,561	2,652	1,461	

Таблица 4

Значимость показателей для показателей 2001-2016 гг.

df	p=0,05	p=0,01	p=0,001
16-2=14	2,145	2,977	4,140

Вывод о корреляции за период 2001-2016 года.

Рассчитанное значение t_f для отношений иностранных инвестиций и курса доллара (2,200), темпа роста инвестиций и уровнем инфляции (2,179), темпа роста инвестиций и курса доллара (2,561), темпа роста инвестиций и темпа роста курса доллара (2,652) больше критического значения $t_{крит}$ (2,145), что соответствует значимой тесноте данных взаимосвязей и подтверждает гипотезу.

Далее рассмотрим аналогичные наборы данных текущего десятилетия за период 2010-2016 годов (табл. 5, 6, 7).

Таблица 5

Оценка взаимосвязей для показателей 2010-2016 гг.

<i>PEARSON для периода 2010-2016</i>	<i>Уровень инфляции</i>	<i>Курс доллара</i>	<i>Темп роста курса</i>	<i>Иностранн ые инвестиции</i>	<i>Темп роста инвестиций</i>
1	2	3	4	5	6
Уровень инфляции	1				
Курс доллара	-0,43	1			
Темп роста курса	0,37	0,06	1		
Иностранн ые инвестиции	0,75	-0,47	0,32	1	
Темп проста инвестиций	0,96	-0,55	0,09	0,73	1

Таблица 6

Значение t-критерия для показателей 2010-2016 гг.

<i>t-критерий эмпирический</i>	<i>Уровень инфляции</i>	<i>Курс доллара</i>	<i>Темп роста курса</i>	<i>Иностранн ые инвестиции</i>	<i>Темп проста инвестици й</i>
1	2	3	4	5	6
Уровень инфляции					
Курс доллара	1,063				
Темп роста курса	0,882	0,144			
Иностранные инвестиции	2,505	1,178	0,744		
Темп проста инвестиций	7,249	1,458	0,208	2,410	

Таблица 7

Значимость показателей для показателей 2010-2016 гг.

df	p=0,05	p=0,01	p=0,001
7-2=5	2,571	4,032	6,869

Вывод о корреляции за период 2010-2016 года.

Расчитанное значение t_f для отношений темпа роста инвестиций и уровнем инфляции (7,249) больше $t_{крит}$ (6,869). Значение коэффициента корреляции Пирсона для этой связи составило 0,96, что соответствует весьма высокой тесноте связи. Между другими взаимосвязями, показавшими зависимость в периоде 2001-2016, зависимости в краткосрочном периоде не выявлено.

Вывод о проведенных расчетах.

По результатам проведенного анализа можно судить, что в долгосрочном периоде на рост прямых иностранных инвестиций в Республике Беларусь влияет большее число факторов, чем в периоде краткосрочном, в краткосрочном же периоде наибольшее внимание для прогнозирования инвестиций необходимо уделять показателю уровня инфляции. Именно уровень инфляция показал статистически значимую корреляции с показателем привлечения прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь.

Список использованной литературы:

1. Статистический ежегодник Республики Беларусь 2017 / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_compilation/index_8024/.

ЧЕМЕЛЬ ЛЮДМИЛА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И МЕХАНИЗМ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ

В настоящее время Республика Беларусь находится за пределами первой сотни стран, привлекательных с точки зрения вложения инвестиций. Это является главной причиной дефицита иностранных инвестиций и бегства частного капитала за границу в более привлекательные регионы. Поэтому вопрос об улучшении инвестиционного климата по всем его составляющим является очень актуальным для Республики Беларусь. При этом инвестиционный климат есть результат проведения определенной инвестиционной политики.

В 2015 году иностранные инвесторы вложили в реальный сектор экономики USD 11,3 млрд. По сравнению с 2014 годом объем привлеченных иностранных инвестиций в экономику снизился на USD 3,7 млрд. или на 24,8 %. В 2015 году объем привлеченных инвестиций из-за рубежа превышал объем инвестиций резидентов, направленных за рубеж, в 2,2 раза [5].

Основными инвесторами в организации Беларуси выступали субъекты хозяйствования из России (43,2 % от всех поступивших инвестиций), Соединенного Королевства (20,6 %), Нидерландов (10,8 %), Кипра (7,1 %), Австрии (3,1 %), Китая (3,0 %).

Основной объем иностранных инвестиций в экономику в прошедшем году поступил в форме прямых инвестиций. В 2015 году поступление прямых иностранных инвестиций сократилось на USD 2,9 млрд. или на 28,8 %, портфельных инвестиций – на USD 5,4 млн. или в 2,1 раза, прочих инвестиций – на USD 0,8 млрд. или на 16,5 %.

Значительное сокращение иностранных инвестиций в прошедшем году произошло в сфере транспорта. В 2015 году иностранные инвестиции в данной сфере сократились на USD 1,8 млрд. или на 43,8 %.

Также заметное уменьшение объема иностранных инвестиций в 2015 году фиксировалось в сфере торговли (на USD 785,6 млн. или на 17,8 %) и в обрабатывающей промышленности (на USD 317,5 млн. или на 10,1 %).

В сфере рыболовства и рыбоводства размер иностранных инвестиций увеличился с USD 12,0 тыс. в 2014 году до USD 333,3 млн. в 2015 году, и в сфере образования – с USD 28,4 тыс. до USD 609,6 млн.

Объем инвестиций, направленных из Беларуси за рубеж, в 2015 году составил USD 5,1 млрд. снизившись по сравнению с предыдущим годом на USD 843,8 млн. или на 14,1 %. Значительные объемы инвестиций организациями республики были направлены субъектам хозяйствования России (50,9 %) от всех направленных инвестиций), Соединенного Королевства (23,5 %), Украины (12,8 %) [7].

Белорусские резиденты инвестировали в 2015 году преимущественно в торговлю (41,0 % направленных за рубеж средств), транспорт (27,9 %) и обрабатывающую промышленность (27,2 %).

Объем инвестиций, направленных белорусскими организациями в сферу торговли зарубежных стран, в 2015 году по сравнению с 2014 годом снизился

на USD 1,1 млрд. или на 33,9 %, в обрабатывающую промышленность – на USD 500,7 млн. или на 26,4 %.

Вместе с тем резиденты Беларуси увеличили зарубежные вложения в сферу транспорта (на USD 801,2 млн. или в 2,2 раза), в сельское хозяйство (на USD 3,0 млн. или на 6,4 %) и в сферу связи. Инвестиции в связь белорусских субъектов хозяйствования увеличились с USD 659,9 тыс. в 2014 году до USD 6,1 млн. в 2015 году.

Отличительной особенностью 2015 года стало то, что белорусские инвесторы по сравнению с 2014 годом увеличили объем инвестиций, направленных за рубеж в форме прямых инвестиций, на USD 460,2 млн. (на 11,0 %) и сократили объем прочих инвестиций на 1,3 млрд. (в 3,6 раза).

Всего за январь-июнь 2016 г. в реальный сектор Республики Беларусь (без банков) поступило 4,7 млрд. долларов валовых иностранных инвестиций, из них прямых – 3,9 млрд. долларов (83 % от общего объема), портфельных – 0,0008 млрд. долларов, прочих – 0,8 млрд. долларов.

Основные инвесторы в Республику Беларусь по итогам 1 полугодия 2016 г.: Россия – 50,2 %, Соединенное Королевство Великобритании и Северной Ирландии – 20,5 %, Кипр – 7,5 %, Литва – 3,7 %, Австрия – 3,3 %, Польша – 2,3 %, Украина – 1,7 %, Китай – 1,4 %, Латвия – 1,2 %, Германия – 1,1 %.. На долю прочих стран-доноров приходится – 7,1 %.

Наиболее привлекаемыми видами экономической деятельности стали: «оптовая и розничная торговля; ремонт автомобилей и мотоциклов» (32,1 %) «транспорт» (31,4 %), и «обрабатывающая промышленность» (21,9 %).

Наиболее привлекательный регион – г. Минск (3388,8 млн. долларов, или 71,5 % поступивших в страну иностранных инвестиций).

В Республике давно назрела объективная необходимость создать нормальный инвестиционный потенциал, разработать механизмы концентрации и централизации финансового капитала и денежных ресурсов, создать стимулы для роста сбережений и формирования дополнительных кредитных ресурсов. Универсальных инструментов формирования соответствующего типа экономического поведения нет и не может быть по причине различия экономических моделей развития в разных странах, особенностей развития ситуации в тот или иной период времени.

Как показывает международный опыт страны преуспевшие в привлечении ПИИ проводили политику, направленную на создание для инвесторов благоприятных условий и помогающую им вести бизнес, не подвергаясь излишнему риску. Однако, это подразумевает не только предоставление льгот (освобождение от налогов, финансовые субсидии, снижение импортных тарифов и т.д.), но и проведение стабильной макроэкономической политики.

Поэтому рост инфляции, выливающийся в снижение покупательской способности, небольшой прогресс в осуществлении программы приватизации, преобладание государственного сектора, жесткий контроль над ценами, большая налоговая нагрузка и запутанная система налогообложения, бюрократия, коррупция (несмотря на серьезные усилия, предпринимаемые правительством, согласно данным Transparency International уровень коррупции в Беларуси остается еще достаточно высоким) являются препятствиями для существенного роста притока ПИИ в страну. Для улучшения инвестиционного климата правительству следует гарантировать сохранения стабильности макроэкономического климата, ускорить процесс приватизации, улучшать условия для ведения бизнеса и повысить их

предсказуемость, предпринимать меры по борьбе с коррупцией и бюрократией.

Для поддержания высокого уровня привлечения иностранных инвесторов в китайскую экономику правительство КНР продолжает и после вступления в ВТО развивать рыночные институты и разрабатывать новые процедуры для привлечения иностранных инвесторов.

В целом инвестиционный климат Республики Беларусь и Китая имеет много общего, однако Беларуси для достижения успехов необходимо предпринять следующие меры: создать единую долговременную стратегию, комплексно определяющую конкретные установки и ориентиры устойчивого социально-экономического развития; обеспечить преемственность политического курса и стабильность общей социально-политической ситуации в стране; повысить открытость внешнему миру при твердом отстаивании насущных и особенно перспективных национальных интересов; применять конкретные инструменты политики от частичных экспериментов к широкому внедрению; создать детально проработанную и прозрачную институциональную и нормативную среду; провести более глубокие рыночные реформы во всех сферах общественной жизни государства.

В Республике Беларусь для улучшения инвестиционного климата необходимо предпринять ряд действий: сокращение количества лицензируемых видов деятельности; отмена запрета на авансовые платежи по импорту; сокращение количества налогов; учет всех расходов, связанных с предпринимательской деятельностью, для налогообложения прибыли; снижение ограничений по заработной плате.

Помимо этого, исходя из опыта Китая, необходимо: создание специальной службы поддержки инвесторов, уже пришедших в страну (aftercare services); предоставление государством грантов (на найм рабочей силы, НИОКР, обучение и т.д.) могло бы способствовать притоку в страну инвестиций с чистого листа, особенно в регионы (области и отдельные районы Беларуси); следует рассмотреть возможность снижения налога на прибыль, а также повысить дружелюбность налоговой службы; так как Беларусь относительно небольшое государство, следует тщательно рассмотреть целесообразность существования шести свободных экономических зон («Брест», «Гомель-Ратон», «Минск», «Витебск», «Могилев», «Гродно-инвест»).

Список использованной литературы:

1. Лузянин С. Китай: проблема войны и мира / С. Лузянин. – Режим доступа : www.mgimo.ru/news/experts/Document247199.phtml.

2. Балашевич М. И. Прямые иностранные инвестиции как индикатор инвестиционной привлекательности Республики Беларусь / М. И. Балашевич, В. А. Мироненко // Экон. бюл. Науч.-исслед. экон. ин-та М-ва экономики Респ. Беларусь. – 2014. – № 3. – С. 4 – 13.

3. Беневольский Б. И. Факторы инвестиционной привлекательности ресурсоиспользующих стран / Б. И. Беневольский, А. Ю. Пономарев // Руды и металлы. – 2015. – № 4. – С. 10 – 15.

4. Мигас В. В. Инвестиционный климат Беларуси: состояние, пути улучшения / В. В. Мигас // Экономическое образование и современные педагогические технологии. Экономика и предпринимательство : сб. науч. работ, посвящ. 15-лет. юбилею Ин-та предпринимат. деятельности / Ин-т предпринимат. деятельности. – Минск, 2008. – Вып. 2. – С. 136 – 141.

ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЯ ГРАНИТІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та регіональної економічної політики ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ

За визначенням відомого вченого Е. Лібанової, «бідність визначається як неможливість через брак коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. До бідних верств суспільства належать ті, хто не з власної волі позбавлені необхідного: нормального житла, їжі, одягу, можливості здобувати освіту та лікуватися. Крім того, бідність – це ще і страх перед майбутнім, обумовлений непевністю людини у своїх можливостях. Подолання бідності є ключовим завданням суспільного розвитку» [1].

«Декларація тисячоліття» ООН, прийнята у 2000 році 189-ма країнами на Саміті тисячоліття ООН, визначила Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ). У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань. Як відомо, ціллю 1 визначено подолання бідності.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку.

16 березня 2016 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії подолання бідності» № 161-р була ухвалена відповідна Стратегія, яку передбачено реалізувати до 2020 року.

Головною метою Стратегії подолання бідності є поетапне зниження в Україні масштабів бідності, соціального відчуження та запровадження нових механізмів її запобігання.

Підсумовуючи результати на шляху досягнення цілі в період 2000-2015 рр., треба зазначити, що певний прогрес спостерігався до 2014 р. Так, було знижено масштаби бідності за відносним критерієм (частка населення за національною межею бідності скоротилася з 26,4 % у 2000 р. до 24,5 % у 2013 р.). Проте протягом останніх років значні темпи падіння реальних доходів населення спричинили поширення монетарної бідності. На шляху ліквідації крайніх проявів абсолютної бідності було досягнуто певних успіхів, але за 2014-2015 роки відповідний показник зріс із 1,0 % до 2,2 % (частка населення, чиє добове споживання є нижчим за 5,05 дол. США за ПКС на особу). За 2015 рік понад удвічі (з 28,6 % до 58,3 %) зросла і частка населення, чий сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум. Водночас спостерігалось зростання масштабів немонетарної бідності та поява її нових форм [2].

Упродовж останніх років з'явилися такі феномени, як раптова бідність (через втрату житла, майна та джерел для існування внаслідок збройного конфлікту на сході країни), медична бідність (через захворювання або неспроможність отримати лікування, придбати ліки), бідність за ознакою заборгованості (заборгованість перед банківськими установами та надвисокі ставки по кредитах на фоні зниження реальних доходів населення). Наразі

продовжує зростати вразливість майже всіх груп населення до різних форм бідності. Серед таких груп окремо зазначимо населення, що працює.

В розвинених країнах особи працездатного віку є найбільш захищеними від бідності, оскільки високий (в окремих випадках достатній) рівень заробітної плати складає основу матеріальної забезпеченості життєдіяльності домогосподарств. В Україні оплата праці складає лише 47,3 % сукупних доходів домогосподарств (55 % в міських поселеннях та 32,4 % у сільській місцевості), які в абсолютній більшості випадків не дозволяють робити жодних заощаджень (45,7 % домогосподарств в 2015 р.) або покривають лише витрати на харчування (43,2 %).

В останні 2 роки спостерігаються деякі позитивні зрушення. Так, за підсумками 2016 р. заробітна плата найманих працівників показала стабільну тенденцію до зростання – з 4382,93 грн. у I кварталі до 5427,44 грн. у IV кварталі. На ринку праці в усіх регіонах у січні-червні 2017 р. спостерігається зростання рівня реальної заробітної плати, причому зростання відбувалося вищими темпами відносно попереднього часового періоду. У січні-червні 2016 р. порівняно із січнем-червнем 2015 р. індекси зростання реальної заробітної плати коливалися від 100,7 % у Дніпропетровській та Донецькій областях до 112,2 % у Київській області та 133,0 % у м. Києві. А вже у січні-червні 2017 р. порівняно із січнем-червнем 2016 р. індекси зростання коливалися від 110,0 % у Донецькій області до 131,1 % у Закарпатській області. Спостерігається і зростання рівнів середньомісячної заробітної плати, причому зростання так само відбувалось вищими темпами. Якщо у січні-червні 2016 р. порівняно із січнем-червнем 2015 р. індекси зростання коливались від 117 % у Дніпропетровській області до 139 % у Луганській, то у січні-червні 2017 р. порівняно із січнем-червнем 2016 р. – вже від 126 % у Донецькій області до 151 % у Тернопільській [3].

За даними Державної служби статистики, у червні 2017 р. середня зарплата штатного працівника в Дніпропетровській області зафіксована на рівні 7141 грн., що становить 97 % від середнього рівня по країні (7360 грн.). На жаль, не має даних офіційної статистики щодо середньої заробітної плати в м. Дніпрі, але, як свідчать дані Звіту про виконання у I півріччі 2017 року Програми економічного і соціального розвитку міста Дніпра на 2017 рік, середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника по місту становить 6746,85 грн. Наведені цифри не можуть не визивати занепокоєння, зважаючи на те, що середня зарплата по області є нижчою за середню по країні (Дніпропетровська область втрачає свої позиції), а середня зарплата по місту є нижчою за середню по області.

Напрямами розв'язання цієї проблеми можуть бути наступні.

Встановлення високих стандартів оплати праці та поновлення диференціації заробітку між працівниками різних кваліфікацій. Це потребує закріплення розміру мінімального посадового окладу (першого розряду єдиної тарифної сітки) на рівні мінімальної заробітної плати.

Стимулювання підвищення кваліфікації працівників. З метою такого стимулювання надбавки та інші заохочувальні виплати мають бути виведені за межі величини мінімальної заробітної плати, за якою повинна бути закріплена функція соціальної гарантії оплати некваліфікованої праці.

Усунення існуючої диференціації оплати праці висококваліфікованих працівників-«бюджетників» шляхом підвищення оплати праці працівників тієї частини державного сектору зайнятості, де не було здійснено реформування заробітної плати у 2016-2017 р. (медичних працівників та ін.).

Активізація непрацюючих працездатних учасників соціальних програм шляхом застосування дієвих інструментів для виведення таких груп на ринок праці, їх залучення до життя громади.

Створення умов для зростання фінансової спроможності домогосподарств та розширення їх можливостей для розвитку через систему надання безоплатних або частково безоплатних послуг для окремих категорій сімей [3].

Список використаних джерел:

1. Цілі Сталого розвитку: Україна : Національна доповідь 2017. – Режим доступу : www.idss.org.ua/public.html.
2. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна: 2000-2015 : Національна доповідь / ПРООН в Україні. – К., 2015. – 124 с.
3. Трудові доходи населення: ризики галузевої, статевої та регіональної диференціації ринку праці : аналітична записка. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/2694/.

ШИШКО АНТОН АНАТОЛЬЕВИЧ

студент 2 курсу спеціальності «Маркетинг»

*УО «Государственный институт управления и социальных технологий
Белорусского государственного университета»*

**КАЧЕСТВО ЖИЗНИ КАК ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ
УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ**

Повышение качества жизни населения является приоритетной целью любого социально ответственного государства. Для реализации этой цели государство создает условия для продолжительной, безопасной и здоровой жизни, поддерживает экономическое развитие и социальную стабильность. В свою очередь, уровень качества жизни, оцененный по той или иной выбранной методике, представляет собой оценку эффективности проводимой государственной политики.

Качество жизни населения представляет собой довольно сложную экономическую категорию. Под качеством жизни понимается «уровень благосостояния населения, потребления благ и услуг, совокупность условий и показателей, характеризующих меру удовлетворения основных жизненных потребностей людей». Понятие включает в себя такие аспекты общественной жизни, как уровень развития здравоохранения, культуры, образования, условия труда и жилищного быта, уровень доходов и расходов населения, способы проведения свободного времени и многое другое. Для его оценки следует принимать во внимание большое число факторов, которые характеризуют обеспеченность населения материальными и духовными благами, необходимыми для нормального воспроизводства.

По версии Forbes понятие «качества жизни» включает: удовлетворенность жизнью, чувство оптимизма; состояние здоровья, как физического, так и психического; религиозные воззрения; социальное положение и социальную инфраструктуру, включая все условия жизни вплоть до состояния общественного транспорта; культурные ценности, убеждения, личные цели; уровень принятия условий жизни, способность контролировать негативные мысли [3, с. 74].

По определению Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), качество жизни – это восприятие индивидами их положения в жизни в контексте культуры и системы ценностей, в которых они живут, в соответствии с целями, ожиданиями, нормами и заботами [2].

Как социально-экономическая категория уровень жизни населения определяет уровень и степень удовлетворения потребностей населения в материальных благах, бытовых и культурных услугах [1, с. 273].

Ключевыми показателями уровня жизни населения Республики Беларусь можно обозначить занятость населения, доходы населения, потребительские расходы населения за год. Государственная политика нацелена на обеспечение эффективной занятости населения и повышение конкурентоспособности рабочей силы на рынке труда. Численность занятых в стране стабильно сохраняется на уровне 4,5 млн. человек.

Отраслевая структура занятости характеризуется перераспределением численности занятого населения из сферы производства в сферу услуг. В важнейшей для республики отрасли экономики – промышленности – работает 23,3 % от общей численности занятых, торговле – 14,4 %, образовании – 10,3 %, строительстве – 7 %, в здравоохранении – 7,3 %, в транспортной деятельности – 6,7 %.

Средний возраст работников организаций республики составляет 41,3 года (в 2005 г. – 39,7 года). Самой многочисленной группой среди работающих остаются лица в возрасте 30-39 лет (24 %) и 40-49 лет (23 %), которые уже имеют достаточную квалификацию, опыт работы и при этом обладают потенциалом для дальнейшего профессионального роста.

Практически каждый четвертый работник в Беларуси находится в возрасте до 31 года. Для молодых людей приоритетным является работа в таких видах экономической деятельности как финансовая деятельность, торговля и сфера IT-технологий, где доля молодежи составляет свыше 34 % от общей численности работающих.

Наряду с занятостью населения одним из важнейших индикаторов происходящих в обществе социально-экономических процессов является безработица. На протяжении последних лет в стране сохраняется низкий уровень зарегистрированной безработицы, не превышающий 1 % от численности экономически активного населения.

Численность безработных, зарегистрированных в органах по труду, занятости и социальной защите, на конец июня 2017 г. составила 34,2 тыс. человек, что составило 0,8 % от численности рабочей силы (на конец июня 2016 г. – 1,1 %). За 11 лет значительно изменился качественный состав безработных. Существенно сократилась женская безработица (с 68,9 % в 2005 году до 34 % в 2016 году) и молодежная безработица (с 48,8 % до 21,8 %). Одной из основных характеристик социальной направленности государства и достижений в уровне жизни населения является снижение смертности населения.

В республике преодолена негативная тенденция, когда уровень смертности населения увеличивался с каждым годом. Общий коэффициент смертности составил 12,6 умерших на 1000 человек населения против 14,4 умерших на 1000 человек населения в 2010 году.

Основным источником формирования доходов населения выступает оплата труда. Динамика средней заработной платы за 2014-2017 гг. представлена в таблице 1.

Средняя заработная плата в 2015 году составила 6716333 руб., что составило 110,23 % от средней заработной платы в 2014 году (6092769 руб.). Средняя заработная плата в 2016 году увеличилась на 107,49 % по сравнению со средней заработной платы в 2015 году (721,92 руб.). На конец октября 2017 года средняя заработная плата составила 794,32 руб., что составило 111,19 % от средней заработной платы на конец октября 2016 г. (714,38 руб.). За 3,5 года средняя заработная плата увеличилась на 130,37 %.

Таблица 1

Средняя зарплата за 2014-2017 гг., в белорусских рублях

Месяц / год	2014	2015	2016*	2017
Январь	5322441	6023213	655,2	720,7
Февраль	5389193	6129105	661,6	716,5
Март	5753101	6483703	709,5	770,6
Апрель	5860652	6536111	708,6	776,7
Май	6055941	6687564	718,3	795,2
Июнь	6198540	6883744	738,7	819,3
Июль	6455276	7008649	745,8	827,5
Август	6364471	6970521	750,3	844,4
Сентябрь	6335320	6862950	732,9	831,3
Октябрь	6377912	6837568	722,9	841,0
Ноябрь	6194398	6748775	717,6	–
Декабрь	6805978	7424092	801,6	–
Средняя заработная плата за год	6092769	6716333	721,92	–

Примечания:

1.*С января 2016 г. информация представлена в масштабе цен, действующих с 1 июля 2016 г. (с учетом деноминации).

2. Источник: составлено автором по [4].

Неотъемлемым условием развития государства и общества является сохранение и укрепление здоровья людей. Основными принципами государственной политики Республики Беларусь в области здравоохранения являются: создание условий для сохранения, укрепления и восстановления здоровья населения, развитие первичной медицинской помощи и обеспечение доступности медицинского обслуживания, формирование здорового образа жизни, снижение уровня заболеваемости населения, расширение мероприятий по профилактике заболеваний.

Беларусь заняла 98-е место в The Legatum Prosperity Index 2016. В новой версии рейтинга самые высокие оценки у Беларуси за «образование» (41-е место), «экономику» (50-е место) и «безопасность» (57-е место). Относительно низкие баллы получены в категориях «социальный капитал» (121-е место) и «здоровье» (89-е место). В категории «бизнес» страна на 92-м месте. В категории «окружающая среда» 102-е место. Наконец, в категориях «личная свобода» и «государственное управление» достаточно низкие оценки – 134-е и 135-е места соответственно.

Для повышения благосостояния жителей республики целесообразным является в ближайшей перспективе принятие комплекса мер, которые в результате их осуществления могут дать положительный эффект:

– формирование условий, позволяющие трудоспособным гражданам получать достойную оплату своего труда; поступательный рост денежных

доходов, соответствующих темпам роста производительности труда и экономики страны;

– обеспечение надежной социальной защиты и поддержки нетрудоспособных и тех категорий населения, которые по объективным причинам не могут обеспечить минимально допустимый уровень жизни;

– разработка механизма уравнивания заработных плат населения, занятого в различных видах экономической деятельности, способствующей поддержанию занятых в сферах с низким уровнем оплаты труда;

– сглаживание межрегиональных различий в уровне денежных доходов.

Список использованной литературы:

1. Бондарь А. В. Макроэкономика : учебник / А. В. Бондарь, В. А. Воробьев, Л. Н. Новикова [и др.] ; под ред. А. В. Бондаря, В. А. Воробьева. – Минск : БГЭУ, 2014. – 431 с.

2. Всемирная организация здравоохранения. – Режим доступа : www.who.int/.

3. Землянухина Е. И. Качество жизни населения: множественность подходов / Е. И. Землянухина // Проблемы эффективности государственной власти. – 2016. – № 8. – С. 73 – 79.

4. Официальный сайт Национального статистического комитета Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/.

ШКЛЯР МАРЬЯ ПАВЛОВНА

студентка 4 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

БЕНЮШ ПОЛИНА ВАЛЕРЬЕВНА

студентка 4 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЁРСТВО И КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Социальная сфера является ключевым звеном социально-экономических отношений. От качества жизни и уровня развития общества зависит благосостояние всего государства. Обеспечение социальной устойчивости гарантирует социальная политика государства, которая является одним из приоритетных направлений деятельности правительства каждой страны.

В Республике Беларусь ежегодно законодательно утверждается государственный бюджет (законами о республиканском бюджете на соответствующий период), в котором закрепляются планируемые государственные доходы и расходы на соответствующий период. Одной из статей расходов государства по функциональному назначению является социальная сфера, а именно образование, здравоохранение, физическая культура и спорт, жилищно-коммунальное хозяйство, культура и другое.

По расходам на данную сферу образовалась положительная динамика: в 2006 году расходы государственного бюджета Беларуси на социальную сферу

в общем объёме государственных расходов составили 7,9 %, а в 2016 данный показатель достиг 11,9 %. Финансовые ресурсы, направляемые на социальную сферу, достаточно велики. И в целях снижения нагрузки на государственное финансирование социальной сферы и способствованию развитию инфраструктуры в стране могут использоваться такие механизмы как государственно-частное партнёрство и корпоративная социальная ответственность.

Международный опыт показывает, что сотрудничество между государством и бизнесом, осуществляемое в форме государственно-частного партнёрства (далее – ГЧП), является высокоэффективным механизмом достижения устойчивого экономического роста.

Согласно законодательству Республики Беларусь ГЧП – это юридически оформленное на определенный срок взаимовыгодное сотрудничество государственного и частного партнеров в целях объединения ресурсов и распределения рисков, отвечающее целям, задачам и принципам, осуществляемое в форме соглашения о государственно-частном партнёрстве [1].

ГЧП является альтернативой прямому бюджетному финансированию и инструментом поиска дополнительных источников негосударственных средств для финансирования общественно значимых проектов. В первую очередь к таким проектам относятся инфраструктурные проекты (например, строительство дорог, водоснабжение) и развития социальной сферы (например, строительство частных учреждений образования и здравоохранения).

Привлекательным для частного бизнеса могут являться следующие причины:

- получение стабильного долгосрочного дохода на вложенный капитал;
- гарантия сбыта и загруженности мощностей на долгосрочной основе;
- повышение имиджа компании;
- формирование кредитной истории и роста кредитного рейтинга [2].

Для развития института ГЧП необходимо наличие трёх компонентов, которые успешно внедрены в Республике Беларусь, что находит отражение в таблице.

Таблица 1

Базовые элементы для развития института ГЧП

Элемент	Условия в Республике Беларусь
Законодательная база (правовая основа)	Закон «О государственно-частном партнёрстве», Закон «О концессиях»
Институциональная среда (орган координирующий деятельность ГЧП)	Специализированное структурное подразделение Государственного учреждения «Национальное агентство инвестиций и приватизации»
Наличие и подготовка компетентных кадров	Практико-ориентированная программа в Академии управления «Управление инвестиционными проектами в государственно-частном партнёрстве»

Примечание – Источник: [3].

Исходя из таблицы, можно отметить: в Республике Беларусь созданы все необходимые условия для реализации проектов ГЧП в социальной сфере.

Однако из-за отсутствия правоприменительной практики у частного бизнеса существует недоверие к механизму ГЧП,

Что касается ГЧП в социальной сфере в Республике Беларусь, то на сегодняшний день реализуется «пилотный» проект ГЧП – строительство детских дошкольных учреждений в регионах Минской области. Проект предполагает строительство 3 детских дошкольных учреждений в Минском районе (а.г. Сеница, а.г. Михановичи, г.п. Мачулищи) и эксплуатацию объектов, их техническое и функциональное обслуживание в течение всего срока соглашения о ГЧП. Проект находится на стадии формирования технико-экономического обоснования (далее – ТЭО), окончательная подготовка которого запланирована на третий квартал 2017 года за счет средств технической помощи Европейского союза [5].

Корпоративная социальная ответственность (далее – КСО) – это выполнение организациями социальных обязательств, предписываемых законом, и готовность неукоснительно нести соответствующие обязательные расходы; готовность добровольно нести необязательные расходы на социальные нужды сверх пределов, установленных налоговым, трудовым, экологическим и иным законодательством, исходя не из требований закона, а по моральным, этическим соображениям. В общем случае, КСО предполагает:

- производство в достаточных количествах продукции и услуг, качество которых соответствует всем обязательным нормам, при соблюдении всех законодательных требований к ведению бизнеса;

- соблюдение права работников на безопасный труд при определенных социальных гарантиях, в том числе, создание новых рабочих мест;

- содействие повышению квалификации и навыков персонала;

- защиту окружающей среды и экономию невозможных ресурсов;

- защиту культурного наследия;

- поддержку усилий власти в развитии территории, где размещена организация, помощь местным учреждениям социальной сферы;

- помощь малоимущим семьям, инвалидам, сиротам и одиноким престарелым;

- соблюдение общепринятых законодательных и этических норм ведения бизнеса [6].

Социальная ответственность (social responsibility) – обязательство фирмы преследовать долгосрочные общественно полезные цели, принятое ею сверх требуемого от нее в соответствии с законодательством и экономическими условиями.

Кроме участия в социально-экономическом развитии общества, компания, которая принимает корпоративную социальную ответственность, формирует свой благоприятный имидж в глазах инвесторов, потребителей, государством и местным населением, что положительно влияет на достижение главной цели коммерческой организации – достижения прибыли.

Таким образом, можно говорить о том, что механизмы государственно-частного партнёрства и корпоративной социальной ответственности являются взаимовыгодными как для государства, так и для частной компании и безусловно они оказывают положительное на развитие социальной сферы в стране.

Список использованной литературы:

1. О государственно-частном партнерстве : закон Респ. Беларусь от 30 декабря 2015 г. №345-3 // Национальный правовой Интернет-портал

Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/upload/docs/op/H11500345_1451595600.pdf.

2. Строительство детских дошкольных учреждений в регионах Минской области // Государственно-частное партнёрство. – Режим доступа : www.pppbelarus.by/projects/ongoing/ppp-projects/minsk.html.

3. Ищенко Т. М. Базовые элементы концепции и модели государственно-частного партнерства в реализации инвестиционно-строительных проектов: изменение парадигмы управления и инновационные решения для бизнеса / Т. М. Ищенко // Экономический вестник университета : сб. науч. трудов ученых и аспирантов. – Режим доступа : www.cyberleninka.ru/article/n/bazovye-elementy-kontseptsii-i-modeli-gosudarstvenno-chastnogo-partnerstva-v-realizatsii-investitsionno-stroitelnyh-proektov.

4. Корпоративная социальная ответственность: основные понятия и определения // Устойчивый бизнес. – Режим доступа : www.csrjournal.com/korporativnaya-socialnaya-otvetstvennost-osnovnye-ponyatiya-i-opredeleniya.

Секція 3

Соціальний захист та соціальна безпека людини і суспільства

БАРАН АННА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

Государственная миграционная политика включает деятельность государства по регулированию процессов перемещения рабочей силы в данную страну или из нее.

Государственная миграционная политика Республики Беларусь направлена на соблюдение государственных интересов, углубление интеграционных процессов в международный рынок труда, совершенствование регулирования экспорта и импорта рабочей силы.

Для реализации поставленных задач в республике полностью сформировано миграционное законодательство, которое включает в себя законы «Об иммиграции», «О внешней трудовой миграции», «О беженцах», «О правовом положении иностранных лиц и лиц без гражданства в Республике Беларусь», «О порядке выезда из Республики Беларусь и въезда в Республику Беларусь граждан Республики Беларусь».

Этими документами обеспечиваются права трудящихся-мигрантов, защита национального рынка труда от неконтролируемого притока иностранной рабочей силы, система мер поддержки государственных и коммерческих структур, стремящихся самостоятельно выйти на мировой рынок труда.

Изучение мирового опыта показывает, что основным методом государственного регулирования социальных процессов является разработка национальных программ. Основным источником финансирования таких программ – государственный бюджет. Он является также существенным рычагом воздействия и на миграционные процессы, позволяя либо стимулировать миграционную активность, либо сдерживать ее (депортация нелегалов).

В целях повышения эффективности управления миграционными процессами на территории Республики Беларусь подготовлена Государственная программа «Здоровье народа и демографическая безопасность Республики Беларусь» на 2016-2020 годы, где одним из мероприятий является подпрограмма «Внешняя миграция» [1].

Цель Государственной программы – содействие устойчивому социально-экономическому развитию Республики Беларусь в свете управления миграционными процессами, укрепление государственной безопасности и создание условий для реализации прав мигрантов.

Для выполнения намеченных целей проведены следующие мероприятия:

- привлечение иностранных граждан и лиц без гражданства для осуществления трудовой деятельности и постоянного проживания преимущественно в районы, наиболее нуждающиеся в трудовых ресурсах;
- разработка комплекса правовых мер, направленных на закрепление иностранных специалистов в организациях трудоустройства;

- установление обязательства иностранца, получившего частичную компенсацию, вернуть выплаченную ему частичную компенсацию в случае увольнения по собственному желанию или по требованию иностранного работника с предприятия (организации) во избежание злоупотреблений финансовой поддержкой со стороны иностранцев;

- разработка упрощенного механизма привлечения высококвалифицированных специалистов;

- разработка мероприятий по сокращению оттока образованной молодежи из страны, включающих проведение работы с выпускниками учреждений образования, в том числе иностранцами, по разъяснению возможностей трудоустройства в Республике Беларусь;

- трудоустройство граждан Республики Беларусь иностранных специалистов в рамках реализации инвестиционных проектов;

- разработка комплекса интеграционных мер для иностранцев, в том числе беженцев, по их адаптации в белорусское общество с перспективой трудоустройства;

- постоянное освещение в средствах массовой информации вопросов противодействия нелегальной миграции, а также безопасного выезда за границу;

- проведение работы по повышению уровня информированности белорусов зарубежья об имеющихся законодательных возможностях получения разрешения на временное и постоянное проживание в Республике Беларусь.

В целях повышения эффективности управления миграционными процессами на территории Республики Беларусь в Министерстве труда и социальной защиты большое значение придается развитию и укреплению сотрудничества с международными организациями и соответствующими ведомствами других государств.

В этой связи немаловажное значение приобретают следующие направления сотрудничества Министерства труда и социальной защиты на международном уровне в области вынужденной и внешней трудовой миграции:

- заключение соглашений о реадмиссии с Европейским союзом, другими странами;

- проработка вопроса о строительстве центра временного содержания иностранцев, подлежащих реадмиссии;

- разработка комплекса интеграционных мер для иностранцев, в том числе беженцев, по их адаптации в белорусское общество с перспективой трудоустройства.

Таким образом, роль государства как экономического регулятора трудовой миграции заключается в определении целей, национальных приоритетов, выработке механизма их реализации, а также создании условий для миграции активной части населения. Привлечение иностранной рабочей силы в Республику Беларусь осуществляется с учетом экономической целесообразности, в интересах защиты внутреннего рынка труда и обеспечения приоритетного права белорусских граждан на труд. Преимущество отдается высококвалифицированным специалистам, а также тем иностранным гражданам и лицам без гражданства, которые инвестируют в экономику страны, создают на ее территории иностранные и совместные предприятия, а также осуществляют подготовку и переподготовку кадров на уровне современных требований. Экономически безопасной и

способствующей накоплению человеческого капитала можно считать такую внешнюю трудовую миграцию, которая, во-первых, не сокращает трудовой потенциал страны. Во-вторых, обеспечивает прирост ее национального богатства за счет рационального использования национальной рабочей силы на различных сегментах мирового рынка труда и включения в трудовой процесс неиспользованной на национальном сегменте мирового рынка труда рабочей силы.

Список использованной литературы:

1. Об утверждении государственной программы «Здоровье народа и демографическая безопасность Республики Беларусь» на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 14 марта 2016 г. № 200 (в ред. постановлений Совмина от 12.01.2017 № 22, от 09.02.2017 № 111) // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2017.

БАРАН АННА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ВЛИЯНИЕ БЕЗРАБОТИЦЫ НА ГОСУДАРСТВЕННУЮ ПОЛИТИКУ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Безработица – явление в экономике, при котором часть трудоспособного населения, желающая работать на условиях трудового, гражданско-правового договоров или заниматься предпринимательской деятельностью, деятельностью по оказанию услуг в сфере агротуризма, ремесленной деятельностью, не может применить свою рабочую силу [1, с. 101].

Состояние занятости в Республике Беларусь говорит о том, что в стране существует скрытая безработица, наряду с другими видами безработицы. Скрытая безработица связана с отставанием производительности труда менее развитых стран от наиболее развитых, а также связана с тем, что существующие в Республике Беларусь нормативные правовые акты, методики исчисления параметров безработных автоматически ориентированы на минимизацию их количества (охватывает лиц, формально не имеющих работы и не зарегистрированных органами службы занятости в качестве безработных) [2, с. 267]. Наличие скрытой безработицы изменяет равновесие на рынке труда и как следствие снижает уровень фактически регистрируемой безработицы. Поэтому государству необходимо проводить политику по уменьшению уровня безработицы и стимулирования занятости.

В Республике Беларусь существуют и принимаются активные меры борьбы с безработицей, а также стимулирования занятости. Принято большое количество нормативных правовых актов, которые регулируют отношения в сфере труда и занятости населения, среди которых в первую очередь Закон о «занятости населения», Трудовой кодекс и иные нормативные акты. Государственными органами, регулирующими взаимоотношения в сфере занятости, являются Министерство труда и социальной защиты, Комитеты по труду, Государственная служба занятости населения, управления по труду, занятости и социальной защите городских, районных исполнительных комитетов.

В Республики Беларусь разработана и действует Государственная программа о социальной защите и содействия занятости населения на 2016-2020 годы. Выполнение предусмотренных Государственной программой мероприятий будет способствовать улучшению ситуации на рынке рабочей силы, смягчению последствий и предупреждению длительной безработицы, снижению безработицы отдельных категорий населения, обеспечению трудоустройства инвалидов, молодых специалистов, содействовать занятости граждан, в том числе самостоятельной занятости безработных и улучшить положение и статус безработного в обществе. Но Государственная программа не может решить всех проблем, связанных с безработицей, поэтому нужно принимать более конкретные меры уже сейчас.

В настоящее время из-за существования проблемы занятости актуальным является совершенствование социальной защиты работников, находящихся под угрозой увольнения. Их социальная поддержка может быть организована в форме программ, основанных на активных мерах социальной защиты. Эти программы предусматривают проведение предувольнительных консультаций, организацию опережающего профессионального обучения, стимулирование добровольного увольнения лиц предпенсионного и пенсионного возраста с назначением досрочных пенсий и (или) предоставления дополнительных компенсаций, содействие созданию новых рабочих мест в сфере малого бизнеса и др. При формировании модели социальной защиты от безработицы в нашей стране следует учитывать особенности организации и источники финансирования системы социальной защиты населения. Это обуславливает необходимость сочетания элементов социального страхования и социальной помощи. Сама модель социальной защиты от безработицы в Республике Беларусь может содержать следующие элементы.

1. Программа социальной поддержки работников, находящихся под угрозой увольнения (основаны на активных мерах, финансируются за счет средств ФСЗН и нанимателей).

2. Социальное страхование от безработицы (страховое пособие по безработице за счет средств ФСЗН) дополняется активными мерами).

3. Социальная помощь (социальное пособие по безработице за счет бюджетных средств).

4. Добровольное страхование от безработицы в страховой компании (дополнительно за счет средств работника или нанимателя) [3].

Данные меры принимаются как государственными органами, так и самими гражданами в целях защиты от безработицы. Но в первую очередь важна роль в проведении данной политики именно государства в лице органов государственного управления потому, что именно они могут со всех сторон рассмотреть проблему на отечественном рынке труда и в экономике в целом. Ситуация меняется, и с каждым годом меры по уменьшению безработицы и стимулированию занятости становятся всё более эффективными, поэтому можно сказать, что в этой сфере в Республике Беларусь наблюдается положительная тенденция, несмотря на то, что всё ещё существуют определенные проблемы (вынужденная, скрытая безработица ввиду низких пособий по безработице и нехватки рабочих мест, соответствующих квалификации работников).

Список использованной литературы:

1. Лутохина Э. А. Рынок труда в условиях глобализации : пособ. / Э. А. Лутохина. – Минск : Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2015. – 179 с.

2. Полховская И. В. Проблема скрытой безработицы в условиях становления национальной модели мотивации труда / И. В. Полховская // Актуальные проблемы современной экономики : материалы республиканской конф. молодых ученых, Минск, 25 ноября 2005 г. / редкол.: В. Н. Шимов (гл. ред.) [и др.] ; М-во образования Респ. Беларусь, УО «Белорус. гос. экон. ун-т», – Минск : БГЭУ, 2006. – Вып. 3 – С. 267 – 268.

3. Манцурова Н. В. Организационно-экономический механизм социальной защиты от безработицы / Н. В. Манцурова // Экономический рост Республики Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость : материалы VII междунар. науч.-практ. конф., Минск, 25-26 сент. 2014 г. : в 2 т. / Белорус. гос. экон. ун-т ; редкол. : В. Н. Шимов (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2014. – Т. 1. – С. 258 – 259.

БЕЗЗУБКО ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА

*д. держ. упр., професор, професор кафедри економіки і менеджменту
Донбаської національної академії будівництва і архітектури*

ВЕЛИКОЦЬКА АНАСТАСІЯ ВІКТОРІВНА

*слухач магістратури державного управління
ДВНЗ Донецький національний технічний університет*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Україна зіткнулась з серйозними проблемами при проведенні антитерористичної операції на сході України. Вже 4 роки як держава, громадські організації, Міністерство соціальної політики, працюють над вирішенням соціальних проблем людей, які внаслідок збройної агресії на вимушені були покинути свої домівки та переміститися на підконтрольну територію України. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) стикаються з проблемами розміщення, забезпечення належних умов проживання, безробіття, про створення психологічної реабілітації, відновлення документів. Соціальний захист ВПО є одним із важливіших питань. У зв'язку із цим існує необхідність проведення комплексу заходів, спрямованих на соціальну адаптацію та захист внутрішньо переміщених осіб. Розробка у Донецької області регіональної програми інтеграції, соціальної адаптації спрямована на вирішення основних проблем ВПО; зменшення соціальної напруги серед них; забезпечення соціальної, психологічної та матеріальної підтримки ВПО; забезпечення належних умов життєдіяльності; надання ВПО соціальної допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини.

Вибір стратегічних цілей які наведені в Регіональній програмі інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб, дозволить зосередити зусилля регіональної влади на найбільш перспективних для району напрямках розвитку і одночасно, забезпечити вирішення основних проблем і зменшення соціальної напруги серед переміщених осіб.

У роботі досліджено: виконання заходів щодо інформаційного забезпечення ВПО, забезпечення перепідготовки та профорієнтації, допомога у пошуку роботи безробітним ВПО, покращення механізмів надання соціальної допомоги, підтримка та захист дітей, забезпечення психологічної та медичної підтримки, створення сприятливих умов для занять спортом, розвиток громадянського суспільства, сприяння реінтеграції ВПО в суспільство приймаючих територіальних громад, забезпечення якісних

адміністративних послуг, створення належних умов проживання. На даний час проект програми налічує понад 30 різних заходів, які направлені на захист прав та інтеграцію ВПО в громадах Донеччини. Серед основних заходів виділяються: тренінги в розвитку підприємства для ВПО, навчання соціальних працівників навикам надання психологічної допомоги ВПО, створення мережі клубів взаємодопомоги та розвитку для ВПО, проведення шкіл громадянської освіти для ВПО, забезпечення надання безкоштовної юридичної допомоги через Бюро первинної правової допомоги та мережу правового розвитку в Донецькій області. В рамках програми приділяється максимальна увага трьом напрямкам:

- інформаційно-правовому – підвищення рівня інформованості серед внутрішньо переміщених осіб, та надання їм безоплатної правової допомоги;
- соціальному – здійснення підтримки внутрішньо переміщених осіб, створення умов для поліпшення їх життя, підтримка статутної діяльності громадських об'єднань ВПО;
- медичному – збереження здоров'я внутрішньо переміщених осіб, створення умов для медичного обслуговування [1].

Найбільш поширені проблеми ВПО у ході дослідження виявилися у сфері соціального забезпечення, у сфері житлових та майнових праводносин, безробіття, відновлення документів, недостатньої кількості додатковий місць в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах. На жаль, не було виділено фінансування. І тільки до кінця 2017 року почали реалізовуватися в регіонах перші кроки по виконанню комплексної програми.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України : постанова Кабінету міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1094. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-p.

БОБРИЦЬКИЙ ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ

*к. ю. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України*

РОЛЬ РНБО У ПИТАННЯХ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Сьогодні в Україні існує низка, як зовнішніх так і внутрішніх факторів, що можуть викликати появу підґрунтя для терористичної діяльності на теренах нашої держави. Це у першу чергу неоголошена війна на території Донецької та Луганської областей яку веде Російська Федерація проти України з використанням сепаратистських сил самопроголошених так званих ДНР та ЛНР, окупація російськими військами Криму, а також нестабільність економічних, соціально-політичних, національно-етнічних, релігійних і деяких інших процесів, що відбуваються в країні. На жаль, саме ці фактори протягом останнього часу призвели до вчинення дій терористичної спрямованості в нашій державі (убивства громадських діячів і військовослужбовців замах на життя Народного депутата України І. Мосійчука, влаштування пожеж на військових складах у містах Балаклія та Калинівка).

В наукових джерелах цілком обґрунтовано зазначається, що величезна реальна небезпека терористичних актів і злочинів, пов'язаних з ними,

зумовлена тим, що навіть один терористичний акт завдає відчутної шкоди нашій країні у будь-якій сфері – від економічної до екологічної. До того ж виявлення правоохоронними органами на території України представників міжнародних терористичних груп і терористичних організацій свідчить про наявність постійної терористичної загрози для нашої держави.

Зокрема наявність в Україні ще не нейтралізованих організованих злочинних угруповань (організованих груп і злочинних організацій), що мають міжнародні зв'язки, особливо з Російською Федерацією, створюють загрозу використання території нашої держави в якості транзитної зони, місця часткової легалізації, тимчасового переховування терористів.

На сьогодні терористична діяльність у різних формах є однією з найнебезпечніших форм злочинної діяльності, яка до того ж носить, як правило, організовані форми. У результаті вчинення терористичного актів завдається шкода життю та здоров'ю ні в чому невинних людей, національній безпеці держави, довкіллю, авторитету органів влади, нормальному функціонуванню органів місцевої влади та об'єднань громадян, підприємств, установ чи організацій, їх майну.

Розглядаючи суспільну небезпеку терористичного акту необхідно зазначити, що існує реальна загроза того, що терористи в якості засобу досягнення своїх цілей зможуть шантажувати уряд, службових осіб держави, установ, підприємств та організацій екологічною катастрофою, тому пошкодження об'єктів довкілля, як один із можливих способів учинення терористичного акту, викликає значну стурбованість і вказує на великий ступінь суспільної небезпеки терористичного акту. Отже, на сьогодні ми маємо говорити про наявність не тільки потенційних, а й реальних загроз національній безпеці України.

Нагадаємо, що відповідно до чинного законодавства нашої держави загрозами національним інтересам і національній безпеці України є:

- у сфері державної безпеки: злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України;

- у внутрішньополітичній сфері: можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин і релігійних громад; загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України;

- в екологічній сфері: небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму;

- в інформаційній сфері: комп'ютерна злочинність і комп'ютерний тероризм [1].

Тут необхідно зауважити, що ефективна протидія таким найбільш небезпечним антисоціальним явищам, як тероризм, екстремізм і сепаратизм можлива лише за умов чіткої координації діяльності всіх суб'єктів забезпечення національної безпеки України, а саме Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Національного банку України, судів загальної юрисдикції, прокуратури України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України та

інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, громадян України та об'єднань громадян.

Отже, згідно з Конституцією та законами України виключні функції з координації і контролю за діяльністю органів, що забезпечують національну безпеку та оборону держави, здійснюють боротьбу з тероризмом, екстремізмом і сепаратизмом, покладені на спеціально створений при Президентові України конституційних орган – Раду національної безпеки і оборони України.

Рада національної безпеки і оборони України, яку очолює Президент України, безпосередньо вносить пропозиції Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони; координує та здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони у мирний час; координує та здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України [2].

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV (зі змінами і доп.) / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 39. – Ст. 351.

4. Про Раду національної безпеки і оборони України : закон України від 5 берез. 1998 р. № 183/98-ВР (зі змінами і доп.) / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 35. – Ст. 237.

БОЙКО ОКСАНА АНАТОЛІВНА

*аспірант кафедри інформаційних технологій та інформаційних систем
ДРІДУ НАДУ при Президентові України*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

На думку багатьох науковців стабільний стан будь-якого суспільства у ХХІ столітті залежить від ефективності державного управління. На перший план виходить саме його дієвість та адаптованість до реалій сьогодення. Особливо актуальності це питання набуває у тих сферах, від ефективного і злагодженого функціонування яких залежать безпека, життя і здоров'я населення. До них слід віднести і сферу цивільного захисту.

Питання державного управління у сфері цивільного захисту досліджувались в наукових працях та статтях С. Андрєєва, О. Бикова, М. Болотських, П. Волянського, В. Доманського, Л. Жукової, М. Козяра, І. Криничної, В. Костенка, В. Михайлова, С. Романченка, В. Садкового, Г. Ситника, А. Терент'євої, О. Труша та інших.

Формування національної системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, реорганізація Цивільної оборони України у державну систему з реальними можливостями ефективно і негайно впливати на будь-яку надзвичайну ситуацію техногенного, природного або воєнного характеру розпочалось з проголошенням незалежності України.

29 червня 1992 року Уряд затвердив Тимчасове положення про Штаб цивільної оборони України, як центральний орган державної виконавчої

влади, підвідомчий Кабінету Міністрів України. 28 жовтня 1992 року Верховна Рада України схвалила Концепцію Цивільної оборони України, а 3 лютого 1993 року прийняла Закон України «Про Цивільну оборону України», де вперше було визначено, що Цивільна оборона України є державною системою органів управління, сил і засобів, що створюється для організації і забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру, а також те, що кожен має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха та на вимогу гарантій забезпечення реалізації цього права від Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, керівництва підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування. Держава як гарант цього права створює систему цивільної оборони, яка має своєю метою захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру [3].

Важливо, що начальником Цивільної оборони України було визначено Прем'єр-міністра України, а функції начальників цивільної оборони на інших адміністративно-територіальних рівнях покладено на керівників відповідних органів виконавчої влади. В міністерствах, інших органах державного управління та на об'єктах народного господарства начальниками цивільної оборони визначено їх керівників.

Вдосконалюючи державне управління у сфері цивільного захисту, в 1996 р. на базі Штабу цивільної оборони України та Міністерства України у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС було створено Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (далі – МНС) – центральний орган виконавчої влади, який забезпечує проведення у життя державної політики у сфері цивільної оборони, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання цим ситуаціям та реагування на них, ліквідації їх наслідків та наслідків Чорнобильської катастрофи, здійснює керівництво дорученою йому сферою управління та несе відповідальність за її стан і розвиток [3].

В 2000 р. було визначено додаткові сфери, в яких МНС забезпечує формування та реалізацію державної політики – поведження з радіоактивними відходами, керівництво рятувальною справою та формування страхового фонду документації, а також завдання запровадження єдиної системи проведення авіаційних робіт з пошуку та рятування, запобігання надзвичайним ситуаціям на водних об'єктах тощо.

Новий етап розвитку державного управління у сфері цивільного захисту розпочався з реалізацією Указу Президента України від 27 січня 2003 року № 47/2003 «Про заходи щодо удосконалення державного управління у сфері пожежної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій». З метою вдосконалення державного управління у цій сфері, об'єднання сил і засобів для ліквідації пожеж, аварій та катастроф від Міністерства внутрішніх справ України до МНС передано Державний департамент пожежної безпеки, як урядовий орган державного управління, та підпорядковані йому органи управління, заклади, установи і підрозділи. Головна суть цього реформування полягала в органічному поєднанні органів управління і сил Цивільної оборони, пожежної охорони, інших різночинних аварійно-рятувальних сил і

матеріально-технічних ресурсів у єдиній державній системі цивільного захисту [3].

2 жовтня 2012 року Верховною Радою України був прийнятий Кодекс цивільного захисту України, як єдиний систематизований законодавчий акт з питань цивільного захисту. Цивільний захист визначено як функцію держави, спрямовану на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [4].

На виконання Кодексу створена єдина державна система цивільного захисту у складі функціональних, територіальних систем та їх ланок з метою реалізації державної політики у сфері цивільного захисту [3].

Продовжуючи оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади, 24 грудня 2012 року Указом Президента України № 726/2012 Міністерство надзвичайних ситуацій України та Державну інспекцію техногенної безпеки України реорганізовано в Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), спрямування та координацію діяльності якої покладено на Кабінет Міністрів України через Міністра оборони України (з 25 квітня 2014 року – на Кабінет Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України).

На Державну службу України з надзвичайних ситуацій покладено реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [7].

Наразі в Україні триває реформування національної системи цивільного захисту, вдосконалення державного управління у цій сфері. Реалізується схвалена Кабінетом Міністрів України Стратегія реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, виконання заходів якої передбачається здійснювати трьома етапами протягом 2017-2020 років [8].

Зокрема заплановано: подальше удосконалення єдиної державної системи цивільного захисту з урахуванням реформування системи ДСНС; перегляд діючої системи нагляду і контролю в сфері пожежної та техногенної безпеки, запобігання надзвичайним ситуаціям та профілактики пожеж; впровадження добровільного страхування; значне розширення мережі місцевих пожежних команд у територіальних громадах та залучення добровольців для забезпечення пожежної охорони; покладення на органи місцевого самоврядування повноважень із забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і територій [8].

Ця робота розпочата в 2016 р. та триває в рамках пілотних проектів у шести областях – Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській, Львівській, Полтавській та Тернопільській. Значну кількість питань потрібно вирішити із урахуванням змін в територіальній організації влади в Україні, реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади, зокрема уточнити як на центральному так і на регіональному рівнях розподіл повноважень під час виконання заходів цивільного захисту населення і територій, взаємодію функціональних та територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.

Подальша розбудова сучасної та потужної системи цивільного захисту в Україні, удосконалення державного управління у цій сфері потребують

вжиття додаткових організаційних та практичних заходів з розв'язання наявних проблемних питань. Ця важлива робота сприятиме стабільному соціальному розвитку суспільства, подальшому підвищенню безпеки життєдіяльності населення.

Список використаних джерел:

1. Биков О. С. Структурно-функціональні механізми державного управління територіальних підсистем цивільного захисту : дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / О. С. Биков. – К., 2015. – 216 с.
2. Волянський П. Б. Теоретичні засади державного управління медичним захистом населення від наслідків надзвичайних ситуацій в Україні : автореф. дис... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / П. Б. Волянський. – К., 2013. – 39 с.
3. Державне управління та державна служба у сфері цивільного захисту : навч. посіб. / під заг. ред. М. В. Болотських. – Вінниця : ТОВ Вид-во друкарня «Діло», 2013. – 352 с.
4. Кодекс цивільного захисту України : закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show.
5. Костенко В. О. Реформа місцевого самоврядування – як ефективний механізм для підвищення рівня цивільного захисту територіальних громад / В. О. Костенко // Аспекти публічного управління. – 2014. – № 3 – 4 (5 – 6), берез. – квіт. – С. 119 – 126.
6. Кринична І. П. Державне управління процесами забезпечення радіаційної безпеки в Україні : монографія / І. П. Кринична. – Д. : Пороги, 2009. – 304 с.
7. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd.
8. Про схвалення Стратегії реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січ. 2017 р. № 61-р. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd.
9. Романченко Є. О. Концептуальні засади реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій та її місце в системі органів внутрішніх справ / Є. О. Романченко // Аспекти публічного управління. – Д. : ДРІ НАДУ, 2016. – № 3(29). – С. 38 – 46.
10. Садковий В. П. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: нормативно-правовий аспект : монографія / В. П. Садковий, А. В. Ромін, О. О. Острроверх, С. М. Домбровська. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2013. – 190 с.

ВАСИЛЕНКО АНАТОЛІЙ АНДРЕЕВИЧ

студент 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ФОНД СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В современных условиях нестабильности мировой экономики и социальных кризисов именно социальная политика, как совокупность мер государства по обеспечению стабильности и соблюдения принципов

равенства и справедливости, является одним из самых приоритетных направлений деятельности Республики Беларусь. Важнейшим инструментом социальной политики в финансовой сфере является Фонд социальной защиты населения.

Фонд социальной защиты населения (Фонд) был образован на базе Пенсионного фонда Республики Беларусь и Фонда социального страхования постановлением Верховного Совета Республики Беларусь от 10.06.1993 г., и на данный момент является крупнейшим республиканским внебюджетным фондом [1]. Согласно Положению о Фонде социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь, основными задачами Фонда являются реализация государственной политики по управлению средствами государственного социального страхования, разработка предложений о совершенствовании законодательства о государственном социальном страховании, осуществление профессионального пенсионного страхования, а также международное сотрудничество в этих областях деятельности.

Основными направлениями деятельности Фонда являются:

- организация и координация работы по управлению средствами государственного социального страхования;
- сбор и аккумулирование обязательных страховых взносов, взносов на профессиональное пенсионное страхование и иных платежей на государственное социальное страхование;
- финансирование расходов на выплату трудовых и профессиональных пенсий, пособий, мероприятия по обеспечению занятости населения;
- финансирование расходов на санаторно-курортное лечение и оздоровление;
- контроль правильности использования средств государственного социального страхования, направляемых на финансирование выплаты трудовых и профессиональных пенсий, пособий [2].

Согласно данным о поступлении и расходовании средств бюджета государственного внебюджетного Фонда социальной защиты населения Республики Беларусь на 1 января 2017 года, можно выделить основные направления расходования средств бюджета в 2016 году:

- выплата трудовых и профессиональных пенсий (77 % расходов);
- выплата пособий по временной нетрудоспособности, материнству, семейных пособий, пособий по уходу за инвалидами и лицами, достигшими 80-летнего возраста, а также на погребение (21 % расходов);
- выплата дополнительных профессиональных пенсий по достижении застрахованными лицами пенсионного возраста (0,04 % расходов);
- финансирование мероприятий по обеспечению занятости населения (0,2 % расходов);
- финансирование специализированных учебно-спортивных учреждений профсоюзов (0,2 % расходов);
- выплату пенсий и пособий лицам, выехавшим за границу, а также прибывшим в Республику Беларусь, в соответствии с законодательством и международными договорами Республики Беларусь (0,6 % расходов);
- финансирование выплат на санаторно-курортное лечение и оздоровление (0,7 % расходов).

Также, по данным Фонда, 85 % доходов пришлось на обязательные страховые взносы в Фонд [3]. Из этого можно сделать вывод, что Фонд, получая большую часть доходов из обязательных отчислений, тратит

большую часть на выплату пенсионных пособий, то есть в основном используется как пенсионный фонд. По моему мнению, наиболее целесообразным было бы выделение Пенсионного фонда в отдельное внебюджетное образование, которое бы занималось аккумуляцией средств только для целей пенсионного обеспечения, что особенно актуально в условиях старения населения Республики Беларусь, когда вопрос о преобразованиях в этой сфере стоит наиболее остро. Также это бы дало возможность Фонду сконцентрировать свою деятельность на остальных социально значимых направлениях, на которые в данный момент тратится крайне малая часть бюджета.

Таким образом, можно увидеть, что в современной Беларуси Фонд социальной защиты населения – один из основополагающих элементов социальной политики как средство аккумуляции и перераспределения финансов. Формируясь в основном за счет страховых взносов и обеспечивая своей большей частью пенсионные выплаты, Фонд способствует осуществлению принципов социальной справедливости и равенства на практике. Успешный опыт Республики Беларусь в данной сфере вполне может быть перенят другими государствами в ходе проведения социальной политики.

Список использованной литературы:

1. История Фонда / Фонд социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты населения Республики Беларусь. – Режим доступа : www.ssf.gov.by/priside/about/cerrent_fond/history.
2. Положение о Фонде / Фонд социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты населения Республики Беларусь. – Режим доступа : www.ssf.gov.by/priside/about/cerrent_fond/regulations.
3. Бюджет Фонда / Фонд социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты населения Республики Беларусь. – Режим доступа : www.ssf.gov.by/priside/about/budget222/formation9/copy_copy_ormat.

ВЕРБИЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*аспірант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО АЛІНА ЛЕОНІДІВНА

*к. держ. упр., провідний науковий співробітник навчально-науково-
виробничого центру Національного університету цивільного захисту України*

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УПРАВЛІННІ НЕЮ

Проведення досліджень соціальної напруженості та розробка механізмів її державного управління зумовлено тим, що вона характеризує внутрішній стан і взаємовідносини індивідуумів, соціальних груп, населення, а, головне, специфіку його ставлення до діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, особливо в періоди трансформаційних змін суспільства. Зважаючи на останні процеси, соціальна напруженість розглядалася в контексті таких явищ і процесів: соціальної дезінтеграції або відсутності солідарності взаємодіючих індивідуумів і груп; девіації й аномії; втрати соціальної ідентичності; депривації і фрустрації основних суспільних потреб; міжнаціональних конфліктів тощо [2].

Таке сутнісне наповнення соціальної напруженості безпосередньо пов'язане із наростанням умов невизначеності та синусоїдним підвищенням її рівня в окремих регіонах, що може зумовити порушення стабільності соціальної структури суспільства та безпеки. Власне, відторгнення індивідами цілей і пріоритетів суспільного та загальнодержавного розвитку, а також засобів їх досягнення в напрямку заміни на нові спричиняють різке зростання соціальної напруженості, що може набувати вигляду міграції в інші регіони та держави, мітингів, страйків, кризового й надзвичайного стану тощо.

Учені Р. Дарендорф, Т. Парсон та ін. [2] слушно зауважують, що конфлікт не виступає в ролі гаранта суспільно-політичної волі, проте гострота й оперативність його врегулювання з боку держави вимагає високого ступеня відкритості соціальної структури та суспільної легітимації її дій (тобто суспільного визнання). Таким чином, дослідження соціальної напруженості слід здійснювати в контексті аналізу аспектів соціальної безпеки.

Прийнявши за основу дефінітивне визначення соціальної напруженості цих учених і враховуючи вимоги часу, можемо внести до нього деяке авторське уточнення: вона вказує на певний стан окремих груп населення, їх незадоволеність щодо подій соціально-економічного розвитку, що становить стимул для держави і регіону до вчасного агрегування причин і прогнозування наслідків соціальної напруженості, яке можуть забезпечити ретранслюючі процеси децентралізації та демократизації [1]. Ці процеси покликані зменшити наростання соціального конфлікту шляхом формування рівноправних відносин – суб'єктно-суб'єктних, а не суб'єктно-об'єктних. Про останній вид відносин слід говорити, насамперед, у випадку неможливості здійснення дерегуляції, необхідності застосування засобів примусу та переконання, адже використання фінансового інструментарію не дозволяє стабілізувати ситуацію в регіоні або окремо взятій його території.

Отже, соціальна напруженість як об'єкт державного управління має розглядатися як особливий стан суспільного життя, що вказує на рівень конфліктності в окремо взятій соціально-економічній системі (як складного конструкту), що формують умови об'єктивної реальності та зумовлює підвищення або втрату довіри до влади. Механізми державного регулювання покликані протидіяти кризовим явищам соціально-економічного характеру шляхом такого:

- забезпечення сталого розвитку територій; поліпшення рівня та якості життя населення;
- реалізації заходів соціального забезпечення населення;
- унеможливлення та нейтралізації надзвичайних ситуацій соціального характеру.

Зважаючи на таке визначення соціальної напруженості та ролі держави в управлінні нею, можемо зазначити, що перспективними напрямками подальших наукових досліджень є такі: обґрунтування заходів і засобів із протидії виявам кризових явищ соціально-економічного характеру у вигляді соціальної напруженості; аналіз показників соціально-економічного розвитку регіонів і їх територій, а, відтак, і порядку проведення моніторингу цього розвитку тощо.

Список використаних джерел:

1. Помаза-Пономаренко А. Л. Соціальний розвиток і безпека регіонів: ед.вно управлінські аспекти : монографія / А. Л. Помаза-Пономаренко. – Х. : НУЦЗУ, 2017. – 270 с.

2. Філософія : навч. посіб. / Л. В. Губерський [та ін.] ; за ред. І. Ф. Надольного. – Вид. 7-ме, стереотип. – К. : Вікар, 2008. – 534 с.

ГЛУЩЕНКО СВІТЛАНА АРКАДІВНА

*викладач кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ України*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Людиноцентристський підхід у сфері пенсійного забезпечення громадян підтверджується Конституцією України, в якій за державою закріплено обов'язок подолання наслідків найбільшої техногенної катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції, а саму катастрофу визнано як катастрофу планетарного масштабу [1], на відміну від конституцій Російської Федерації і Республіки Білорусь, в яких не закріплені жодні норми щодо техногенної катастрофи на Чорнобильській АЕС, внаслідок якої постраждала значна частина населення цих країн.

Реалізація повноважень у сфері пенсійного забезпечення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та недержавних суб'єктів здійснюється через дієвий нормативний регулятор, здатний здійснювати багатосторонній вплив на ці суспільні відносини.

Сукупність всіх чинних нормативно-правових актів на території України, утворюють законодавство, термін якого тлумачить Конституційний Суд України у своєму рішенні від 9 липня 1998 року України, до яких відносяться закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України. Тлумачення цього терміну надано Конституційним Судом до ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю.

Малюга Л. Ю. [3] виділяє три етапи становлення та розвитку законодавства про соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи:

- пострадянський квітень 1986 – січень, 1991;
- початковий незалежної України – лютий, 1991-1994;
- сучасний – з 1995 – по теперішній час.

Оскільки, ця класифікація безпосередньо пов'язана із регулюванням пенсійних відносин за часів СРСР, після його розпаду, в період становлення та розвитку нашої держави, ми будемо керуватися нею щодо аналізу системи пенсійного законодавства для осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Систему законодавства з питань адміністративно-правового регулювання в сфері пенсійного забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на нашу думку, доцільно розглянути за такими її основними ознаками: вертикальна будова; цілісність та системність; інтегративний характер.

Вертикальна (ієрархічна) будова нормативно-правових актів в системі законодавства з адміністративно-правового регулювання в сфері пенсійного

забезпечення утворюється в результаті роботи відповідного державного органу в межах та в спосіб, визначених Конституцією України та його місця в системі органів законодавчої та виконавчої влади.

Провідне місце в ієрархічній системі законодавства України щодо пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відводиться Конституції нашої держави, в якій закріплені основоположні засади правового регулювання в сфері пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. Важливі норми Конституції України закріплені в статті 55 щодо захисту порушеного права на соціальний захист через звернення: до суду за оскарженням рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; до Конституційного Суду України; до міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Звернення до суду з питань захисту конституційних прав на соціальний захист гарантується ст. 8 Конституції України [1, ст. 55].

Значна частина двосторонніх міжнародних угод, договорів укладена і в галузі пенсійного та соціального забезпечення громадян, які виїжджають на постійне місце проживання за кордон або приїжджають на територію Договірної сторони. Характерною особливістю цих нормативно-правових документів є їх поділ за територіальним та пропорційним принципом. За територіальним принципом більшість двосторонніх міжнародних угод, договорів укладені між Урядом України та Урядами країн ближнього зарубіжжя.

Досліджуючи питання міжнародних договорів в сфері пенсійного забезпечення громадян І.М.Сирота до їх числа відносить і нормативно-правові акти, ухвалені державними органами, що існували в колишньому СРСР якщо вони не суперечать законодавству України і відповідають вимогам Закону України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 року [4]. Таким чином, до них відносяться двосторонні договори в галузі пенсійного та соціального забезпечення укладені із Румунією від 10 травня 1961 року та Угорщиною від 31 травня 1963 року.

Третє місце в ієрархічній системі національного законодавства відводиться Законам України, які приймаються на виконання норм Конституції України та «встановлюють відправні засади правового регулювання». Адже наслідки цієї катастрофи істотно змінили життя мільйонів людей. Значного забруднення радіоактивними матеріалами зазнала територія понад 53,5 тис. квадратних кілометрів в 74 районах 12 областей України. З місць постійного проживання були евакуйовані та переселені понад 162 тис. осіб, відбувається погіршення стану здоров'я та ріст смертності як серед ліквідаторів, так і серед самих потерпілих. Всі ці об'єктивні факти стали підґрунтям для прийняття нового «чорнобильського» законодавства саме на етапі формування незалежної Української держави.

Серед всіх Законів України, які регулюють питання пов'язані із Чорнобильською катастрофою провідне місце безперечно відводиться Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», який носить міжгалузевий характер, оскільки в ньому є норми, які можна віднести до різних галузей права, зокрема трудового, житлового, цивільного, транспортного, земельного,

банківського, аграрного, медичного, соціального забезпечення та інших галузей [5].

Не менш важливим є Закони України, в яких містяться норми, що пов'язані із правом пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Серед них Закони України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 р. № 1788-XI (ст. 15); «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (ст. 11) від 09.04.1992 р. № 2262-12.

Четверте місце в ієрархічній системі національного законодавства відводиться Указам Президента України, які за своєю важливістю вважаються другими після законів видом нормативних актів.

Таким чином, за три десятки років з дня аварії в державі були спроби створити цілісну систему пенсійного законодавства для чорнобильців, підґрунтям для якої стали нормативно-правові акти різних структурних органів державної влади ще за часів СРСР, серед яких: Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 17.05.1986 р. № 964 яким встановлено зони небезпеки в межах 30-кілометрової зони ЧАЕС для підвищеної оплати праці робітникам та службовцям, в тому числі і на військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ; постанова Держкомпраці СРСР і Секретаріату ВЦРПС від 7 травня 1986 р. № 153/10-43 про встановлення 6-годинного робочого дня та 6-денної робочої неділі та інші. Здебільшого цими документами регулювались питання підвищеної оплати праці, які і донині є актуальними, оскільки застосовуються при обчисленні пенсії учасникам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС в розмірі фактичних збитків.

Значним недоліком у формуванні системи пенсійного законодавства осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, є відсутність нормативних актів з цих питань до 1991 року, незважаючи на те, що аварія на Чорнобильській АЕС в 1986 р. Серед них: «Концепція проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», Закони «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р., «Про правовий режим територій» від 27 лютого 1991 р., якими були врегульовані і донині регулюються питання радіаційного, медичного та соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 45.
2. Рішення Конституційного Суду України від 9 лип. 1998 р. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98.
3. Малюга Л. Ю. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : монографія / Л. Ю. Малюга. – К. : Хай-Тек Прес, 2013. – 264 с.
4. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні : курс лекцій / І. М. Сирота. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 281 с.
5. Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : закон України від 28 лют. 1991 р. № 796-XII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 16. – 200 с.

6. Опришко В. Ф. Система законодавства з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи / В. Ф. Опришко / Правове регулювання економіки : зб. наук. пр. – К. : КНЕУ. – 2010. – Вип. 10. – 356 с.

ГОРБАТЮК СВІТЛАНА ЄВГЕНІВНА

*к. держ. упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентіві України*

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ І СОЦІОГУМАНІТАРНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Демократичний розвиток сучасних держав став об'єктивною передумовою посилення суб'єктності інститутів громадянського суспільства в забезпеченні соціогуманітарної безпеки. У Національній стратегії розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки визнано ключову роль громадянського суспільства в «утвердженні відповідальної перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем» [0]. Тому, слідуючи новій соціальній практиці в умовах орієнтації сучасної політики у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки на полісуб'єктність, одним із завдань державного управління є поглиблення партнерських відносин та залучення потенціалу громадськості для досягнення проголошених на державному рівні цілей людського розвитку. Актуалізується це питання в умовах трансформації державної соціальної політики, адже посилення її регіональної складової безпосередньо пов'язано з процесами реформ і вимагає ефективних механізмів співпраці з громадськістю у розв'язанні соціальних проблем, які об'єктивно супроводжують системні зміни в суспільних відносинах і є загрозою соціогуманітарній безпеці.

Дієвим чинником інституціалізації громадянського суспільства в Україні стало удосконалення вітчизняного законодавства. У контексті визначення суб'єктності інститутів громадянського суспільства в процесах соціогуманітарного розвитку потрібно зазначити, що в Україні на законодавчому рівні у розвиток та конкретизацію положень Конституції правову основу утворення та діяльності, права і обов'язки інститутів громадянського суспільства визначають Цивільний кодекс України, Закони України «Про громадські об'єднання», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про асоціації органів місцевого самоврядування», «Про соціальні послуги», «Про соціальний діалог в Україні», «Про інформацію» та ін. нормативно-правові акти і міжнародні конвенції, декларації, договори, ратифіковані Україною.

За інформацією Державної служби статистики України [2] згідно з відомостями Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України у загальній кількості юридичних осіб (за організаційними формами) чисельність громадських організацій зросла з 55113 у 2011 р. до 75988 станом на 1 січня 2017 р. (на 37,9 %), спілок об'єднань громадян – з 151 у 2011 р. до 990 на 1 січня 2017 р. (на 555,6 %). У цей період також відбулося збільшення

кількості релігійних організацій з 20370 до 24072 відповідно (на 18,2 %), профспілок, об'єднань профспілок з 23081 до 26899 (на 16,5 %), творчих спілок (інших професійних організацій) з 248 до 292 (на 17,7 %), благодійних організацій з 10143 до 16837 (на 66 %). На рівні 5,2 % (з 15038 до 15817) зросла і кількість політичних партій.

Вочевидь упродовж зазначеного періоду стрибка у розвитку зазнали такі інститути громадянського суспільства, як спілки об'єднань громадян, хоч їх питома вага в загальній структурі громадянського суспільства залишається найменшою, і благодійні організації. Водночас очевидно, що у структурі громадянського суспільства з року в рік із великим відривом від ін. переважають громадські об'єднання.

Спостерігається тенденція до збільшення кількості громадських об'єднань і у порівнянні з іншими зареєстрованими юридичними особами. Так, у загальній структурі юридичних осіб, зареєстрованих у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України, станом на 1 січня 2017 р. громадські об'єднання становили 6,5 %, на 1 січня 2016 р. – 6,3 %, на 1 січня 2015 – 6,0 %, на 2011 р. – 5,5 %.

За даними Державної служби статистики України чисельність населення України на 1 січня 2017 р. складала 42,6 млн. осіб. Відповідно на одну тисячу населення належало 1,8 громадських об'єднань із статусом юридичної особи за усіма формами. За різними експертними оцінками від 80 до 90 % із них соціально орієнтовані. Будучи виразником інтересів самих різних груп населення, громадські об'єднання стали постачальником найбільш значимих для суспільства послуг, реалізуючи свою статутну діяльність через різноманітні механізми, у тому числі державного замовлення, громадської експертизи, контролю тощо. Вони охопили практично усі сфери суспільного життя, ставлячи за мету вирішення нагальних соціальних і гуманітарних проблем суспільства.

Процес становлення суб'єктності недержавних інститутів яскраво доводить їх спроможність більш ефективно виконати окремі соціальні функції у порівнянні з державою. У розвинених країнах громадські організації успішно переймають у держави функцію надавача соціальних послуг. Формування моделі людської гідності в системі соціальних послуг, побудованій за принципом «гроші ходять за людиною», забезпечує вибір надавача послуг на умовах конкуренції, робить прозорим та зрозумілим механізм формування їх фінансового забезпечення і створює всі умови для участі громадських об'єднань. Нині діюча в Україні утриманська модель соціальних послуг фактично монополізована органами публічної влади, надзвичайно затратна і неефективна для людини. Водночас громадські об'єднання не виявили бажання активно конкурувати з державними структурами за провідне місце в системі соціальних послуг. Як зазначила керівник проекту ПРООН «Підтримка реформи соціального сектору в Україні», у 2016 р. на соціальне замовлення було виділено 800 тис. грн, однією з причин такого низького рівня фінансування стала неготовність і незацікавленість недержавних організацій до участі в подібних проектах з причини суворої фінансової звітності [3]. Таким чином проблема полягає у неготовності недержавних організацій та відсутності достатніх знань щодо отримання соціального замовлення, а також їх небажання діяти за чіткими правилами щодо фінансового контролю.

Існує й ін. проблема. Попри суттєві зрушення в інституціалізації громадянського суспільства, орієнтація громадян на локальну

самоорганізацію, яка доволі часто виникає спонтанно і пропонує непрофесійний підхід до вирішення проблем у сфері соціогуманітарного розвитку, доводить недостатню обізнаність і готовність населення використовувати інституційні можливості для відстоювання своїх законних соціальних і гуманітарних прав і інтересів.

Очевидно, дієздатність громадянського суспільства великою мірою визначається не тільки його структурою та якістю, а й форматом і ефективністю відносин із органами державної влади, засобами масової інформації, а також різними структурами недержавного сектору. В українських реаліях це питання має стати предметом пильної уваги усіх суб'єктів забезпечення соціогуманітарного розвитку. За інформацією, оприлюдненою у Зеленій книзі української доброчинності, у 2016 р. в Україні зберігалася тенденція до відсутності прогресу у взаємодії організацій громадянського суспільства, зокрема доброчинців, із органами державної влади, бізнесом, ЗМІ. Так, 61 % респондентів вважає, що у порівнянні з минулим роком не відбулося змін у відносинах доброчинців і владних структур, 55 % висловлюється про те, що не відбулося змін у відносинах із бізнесом, 71 % наголошує на відсутності змін у відносинах із ЗМІ. Водночас вочевидь зростає роль конвергентних медіа у благодійній діяльності. За словами опитаних, ефективним, актуальним інструментом пошуку та збору фінансових ресурсів для здійснення благодійної та волонтерської діяльності є використання можливостей соціальних мереж [4].

Отже, сучасні реалії життя виносять на порядок денний нові вимоги як до самоорганізації та саморозвитку громадянського суспільства, так і нові перспективи формування цілісного механізму державного регулювання відносин у цій сфері. Виходячи з потреб посилення ролі громадських об'єднань як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки, діяльність держави має спрямовуватись на вдосконалення механізму підтримки участі громадськості у формуванні та реалізації державної і регіональної соціогуманітарної політики, а також вирішенні питань місцевого значення, застосовуючи такі інструменти державного впливу, як ефективне законодавство, що відповідає європейським стандартам, фінансова підтримка, добросовісна конкуренція у сфері залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг, професіоналізація та просвітництво, ефективна і послідовна діяльність у сфері надання інформаційних послуг тощо.

В умовах децентралізації влади соціальна політика має стати джерелом консолідації зусиль усього суспільства, спрямованих на формування двох головних трендів соціогуманітарного розвитку: формування сучасної особистості через подолання її патерналістського ставлення до держави та вихід у постіндустріальний період суспільства рівних можливостей; і формування громадянської культури громадських об'єднань як еліти соціогуманітарного розвитку, яка реально зацікавлена і готова взяти відповідальність за майбутнє суспільства.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки : затверджена указом Президента України від 26 лют. 2016 р. № 68/2016. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents.

2. Україна у цифрах 2016 : статистичний збірник / Державна служба статистики України ; за ред. І. Є. Вернера. – К., 2017. – Режим доступу : www.Ukr_cifra_2016_u.pdf.

3. Покращити якість соціальних послуг допоможуть принцип «гроші ходять за людиною», «єдине вікно» і більша автономія – експерти. – Режим доступу : www.uacrisis.org/ua/54645-yakist-sotsialnih-poslug. – Назва з екрану.

4. Зелена книга української доброчинності, 2016 : асоціація благодійників України. – К., 2016. – Режим доступу : www.vboabu.org.ua/img/forall/ZelenaKniga%202016.pdf.

ГОРДІСНКО ЄВГЕНІЯ ПЕТРІВНА

*аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці
ХарПІДУ НАДУ при Президентові України*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Існування будь-якої держави нерозривно пов'язане з розвитком її інститутів, ефективне функціонування яких залежить від належного забезпечення з боку держави. Одним із важливих та необхідних у сучасних умовах державних інститутів є Збройні сили. Проблема всебічного забезпечення війська виникла разом із його появою. Поряд із безпосередніми витратами коштів на щоденні потреби збройних сил, завжди була потреба надання воїнам належного соціального захисту за особливі умови життя і служби.

Соціальний захист військовослужбовців – це діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [4]. Закони України, що регламентують питання соціального захисту військовослужбовців визначають основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах. Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців складає близько ста нормативно-правових актів. Значна кількість вимог законодавчих актів регламентується відповідними постановами Кабінету Міністрів України, наказами міністрів та іншими нормативними документами.

Соціальний захист військовослужбовців Збройних Сил України є системою, яка включає організаторську діяльність держави і громадянського суспільства щодо реалізації встановлених чинним законодавством прав, свобод та законних інтересів, пільг, гарантій та компенсацій військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби.

Суб'єктами, що здійснюють регулювання у соціальному захисті військовослужбовців, виступають ті інститути держави та громадянського суспільства, які свідомо та цілеспрямовано здійснюють соціальний захист, керуючись законодавством, науково-теоретичними знаннями щодо соціальної сфери суспільного життя. До суб'єктів соціального захисту належать держава, Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних сил України та інші органи військового управління, які здійснюють формування

складових соціальної політики у Збройних силах України та реалізацію конкретних завдань.

Держава – це основний суб'єкт соціального захисту, покликаний виконувати координуючу, організуючу роль у регулюванні процесів функціонування та розвитку кожної людини. Так, у ч. 5 ст. 17 Конституції України [5] встановлено, що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі в Збройних силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей. Згідно законодавством, соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які повинні взяти на себе значну частину функцій з розробки та реалізації заходів із соціального захисту.

Події на сході країни в 2014 р. розширили систему суб'єктів соціальної політики у Збройних силах України. Українська влада створила на базі Внутрішніх Військ Національну Гвардію України [3], яка стала озброєним резервом Збройних Сил України на випадок війни. Це призвело до розширення сфери дії соціального захисту. Сучасні Збройні сили України створюють нові військові формування такі, як: військовослужбовці, які приймають участь в антитерористичній операції, резервісти Збройних сил України, добровольчі батальйони.

Реалізація соціального захисту у Збройних силах України відбувається через надання військовослужбовцям і членам їх сімей, іншим категоріям, визначеним законами України, соціальної допомоги, пільг, компенсацій.

Пільги, тобто особливі права, переваги та привілеї, які надаються військовослужбовцям на підставі чинного законодавства з метою компенсації певних обмежень їх прав і свобод, пов'язаних із перебуванням на військовій службі та стимулюванням зацікавленості в її проходженні. Пільги для військовослужбовців поділяють на такі види: житлові пільги, у галузі охорони здоров'я, освіти, пільги щодо перевезення та поштових послуг, пільги в страхуванні.

Гарантії – це зобов'язання, за якими держава бере на себе виконання певних своїх обов'язків і несе за ними повну фінансову і матеріальну відповідальність. Їх поділяють на гарантії грошового та матеріального забезпечення; гарантії нормованого службового часу, відпочинку, відпустки; гарантії отримання освіти; гарантії забезпечення житлом.

Військовослужбовцям також надаються компенсації у зв'язку із виконанням обов'язків військової служби. Компенсації це відшкодування з державного бюджету додаткових витрат (при загибелі; при втраті працездатності) [1].

Державна політика у сфері соціального захисту військовослужбовців також включає забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, забезпечення житлом ветеранів війни, надання їм освітніх послуг, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, інших учасників антитерористичної операції та осіб, звільнених з військової служби.

Система пільгового забезпечення здебільшого має компенсаторний, а не мотивувальний характер, не зважає на особливості сьогодення, не корелюється з потребами національної безпеки та оборони. Актуальним питанням залишається реформування Збройних сил України, проведення

зважаючи на соціальний захист, створення ефективної системи соціальної адаптації, медичної та психологічної реабілітації.

З метою забезпечення вирішення нагальних питань в серпні 2015 року наказом Міністра оборони України було створено Проектний Офіс Реформ, метою якого стало комплексне та експертне ведення процесу реформування Міністерства оборони України та реалізація системних реформ Збройних сил України. Головним завданням є перехід до 2020 року всіх ключових функцій сил оборони до стандартів НАТО, що означає якісну трансформацію діяльності Збройних сил України. Сучасне бачення реформи викладене у стратегічних документах оборонного планування, які вже підписано Президентом України [2].

Очікуваним результатом оборонної реформи є створення ефективних, мобільних сил, розробка нових нормативних актів, підвищення соціальних стандартів, раціональне використання наявного потенціалу та ресурсів держави. За своєю сутністю службова діяльність і побут цієї категорії громадян детально регламентовані, часто пов'язані з підвищеним ризиком для здоров'я та життя, на них покладається підвищена юридична відповідальність. Військова справа є специфічною соціально небезпечною сферою людської діяльності. Саме через певну специфічність військової діяльності необхідна турбота держави та соціальний захист цієї категорії громадян.

Отже, сьогодні існують позитивні зрушення, але подальше удосконалення державної політики соціального захисту військовослужбовців – це важливе та актуальне завдання держави по гарантуванню національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України : підручник / В. І. Кириленко, А. М. Бережний, В. П. Базов та ін. / за заг. ред. В. І. Кириленка. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 616 с.
2. Офіційний сайт Міністерства оборони України. – Режим доступу : www.mil.gov.ua.
3. Про Національну гвардію України : закон України від 13 берез. 2014 р. № 876-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
5. Україна. Конституція (1996). Конституція України = Конституція України : [із змін. та допов.] станом на 02.06.2016 р.

ДУБЧАК ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

к. філос. н., доцент, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

ПРОБЛЕМА НИЗЬКОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ВПЛИВУ НА ЗАСУДЖЕНИХ ЯК ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНОМУ ЗАХИСТУ СУСПІЛЬСТВА

Сучасна пенітенціарна система України переживає великі реформаційні зміни. Це є результат нагальних викликів часу, які визначені спрямуванням

вектору державної кримінально-виконавчої політики до гуманізації системи покарання, цінності якої відстоюють сучасні високорозвинені європейські держави та країни цивілізованого світу.

Нинішні реформи кримінально-виконавчої системи України охоплюють переформатування її організаційної структури з метою удосконалення системи управління та функціонування органів та установ пенітенціарної служби України задля якнайбільшого досягнення ресоціалізаційного впливу на засуджених в умовах відбування покарання.

Однак в контексті визначених реформ потрібно усвідомити, що є ще велике коло невирішених теоретичних і практичних проблем, яке ніяка сучасна, навіть найбільш досконала організація системи покарання не здатна подолати. Мова йде про чинники деструктивних впливів на засуджених, які природньо сформовані системою організації закладів карних і не є подоланими, що очевидно негативно впливає на процес перевиховання, що ставить під загрозу суспільство щодо скоєння повторних злочинів особами, котрі покидають установи виконання покарань після відбування строку покарання.

Позиція крайнього песимізму серед практиків та науковців в ресоціалізаційних можливостях закладів карних щодо засуджених зводиться до заперечення виконання основної функції сучасної системи покарання, зокрема «відновлення соціального обличчя засудженого».

То ж спробуємо проаналізувати чи дійсно воно так.

Для того, наскільки досяжний результат ресоціалізаційного впливу на засуджених в умовах відбування покарання в закладах карних, необхідно з'ясувати суть поняття «ресоціалізація».

Кримінально-виконавчий кодекс України дає наступне визначення ресоціалізації: це «свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільства...» [2].

В зазначеному визначенні залишається відкритим питання щодо механізмів впливу на засуджених з метою ресоціалізації.

Очевидно, що вирішення питання покарання і ресоціалізації засуджених через поміщення останніх в установи позбавлення волі, має свої складнощі. Це позначено тим, що заклади карні – це особливі об'єкти, організація яких ґрунтується на принципах тотального нагляду, контролю та ізоляції засуджених.

Не будемо категоричними щодо вбачання негативу щодо зазначених принципів, оскільки є абсолютно обґрунтовані позитивні їх сторони. Зокрема, соціальна ізоляція в потрібному трактуванні покликана змінити особу засудженого в сторону «добра», оскільки здатна сконцентруватися на проблемах засудженого з метою зробити певну корекцію і усунути особистісні дефекти під твердим соціальним контролем, щоб зруйнувати злочинні потреби, розірвати соціально-шкідливі зв'язки, ліквідувати негативний соціальний досвід, навички і звички. В свою чергу, тотальний контроль засудженого, який визначається режимом (точно встановленим порядком життєдіяльності), дає можливість забезпечувати ресоціалізаційний вплив на засудженого через залучення до праці, соціально-культурного життя, медичного і психологічного контролю.

Однак відбування покарання в умовах ізоляції та тотального контролю в закладах карних може мати також і негативні сторони впливу на особистість засудженого, результатом чого є формування індивідуально-особистісних

характеристик засудженого з вадами. Психологи серед таких вад називають «відлюдність», «жорстокість», «негативізм», «конформність» тощо. Тут можна спостерігати навіть формування іншого типу девіантної поведінки у засудженого, що пов'язане з включенням до нових мікрогруп з негативною спрямованістю, адже засуджений впливається у новий колектив закритого типу, де відбувається взаємодія, контактування з іншими засудженими, і, відповідно, руйнуються попередні устояні соціальні зв'язки.

Свідченням низького рівня ресоціалізаційного впливу на засуджених в умовах перебування у закладах карних є високий показник рецидивів злочинів. Переконливими є спостереження, що згідно кримінальної статистики повторно вчиняють злочини близько 40-50 % засуджених. Так, в Україні з числа засуджених у 2009 р. осіб раніше вже відбували покарання 51,7 % (21 426 осіб), у 2010 році – 55,1 % (25 910 осіб) [5]. У 2015 р. серед засуджених осіб (53 034 осіб) у 32 установах середнього рівня безпеки для неодноразово засуджених перебували 21 530 осіб (22 780 осіб) [1].

Такий високий показник повторюваності злочинності абсолютно точно засвідчує той факт, що остаточної мети ресоціалізації засуджених заклади карні не досягають. Тому необхідно визнати те, що установи відбування покарань не є із самого початку у своєму функціональному призначенні до кінця соціально-реабілітаційними центрами.

Що означає досягати соціальної реабілітації і що на це впливає? Це означає «максимально засвоїти правила соціального співжиття». Але досягти останнього в умовах, відірваних від «соціального співжиття», що фактично відбувається в закладах карних, не можливо.

Слід погодитися з основними принципами соціології особистості, що в процесі соціалізації особистості приймають участь відповідні соціальні агенти, котрі здатні своїм власним прикладом і відповідно створеними умовами педагогічного впливу виховувати особистість.

Заклад карний – не є тим місцем, в якому концентруються гідні агенти соціалізації особистості, котрі здатні своїм прикладом впливати на об'єкта виховання (в даному випадку засудженого). Очевидно, що це місце концентрації таких соціальних суб'єктів, котрі вступили в конфлікт з законом, і тому не здатні стати прикладом відповідної соціальної поведінки. Відповідно, засуджені в умовах перебування в установах відбування покарання не здатні засвоїти позитивний соціальний формат поведінки, орієнтуючись на запропоновані позитивні зразки поведінки оточуючих, і, відповідно, набути належний соціальний статус та набратися навичок «організувати» власний нормальний спосіб життя без відносно до зовнішнього контролю і «опіки». А відтак залишається велика ймовірність нових правопорушень.

Заклад карний – це місце концентрації зразків «дезадаптивних типів соціальної поведінки», які не сприяють впливати позитивно на формування «нові» правильної особистості. Тут швидше створюється система засвоєння правил «злочинної обережності», що являє собою додатковий негативний наслідок перебування в ізоляційних умовах в закладах карних. Це визначається тим, що навчені гірким досвідом перебування в установах державної пенітенціарної системи, колишні в'язні намагатимуться уникнути відповідальності за нові протиправні вчинки, тим самим збільшуючи в геометричній прогресії деструктивний вплив на суспільство.

Саме тому на сьогоднішній день потрібна особлива увага до організації та створення принципово нової формули в реалізації основних принципів

сучасної державної пенітенціарної політики для того, щоб все ж досягати основної мети ресоціалізації засудженого через відповідний психолого-педагогічний вплив.

Важливим чинником забезпечення ресоціалізаційного ефекту в засуджених у закладах карних є професійний підхід до роботи із засудженими. Велику роль в цьому процесі грають висококваліфіковані кадри, безпосередньо педагоги та психологи. Тому в сучасних умовах реформування кримінально-виконавчої системи важливо звернути особливу увагу на кадрову політику. А це, відповідно, максимально наблизить сучасну систему виконання покарання до реалізації головної задачі установ виконання покарань, а саме «ресоціалізації засуджених» і мінімізує вплив на засуджених тих деструктивних чинників, що закладені самою системою організації установ виконання покарань.

Список використаних джерел:

1. Діяльність кримінально-виконавчої системи України у 2015 році. – Режим доступу : www.ukrprison.org.ua/articles/1453132032.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 3 – 4. – С. 21. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15.
3. Мельниченко О. А. Ресоціалізація в'язнів як складова державної пенітенціарної політики / О. А. Мельниченко, С. С. Дипко // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2 (40). – С. 1 – 8.
4. Неживець О. М. Забезпечення соціальної та трудової реабілітації осіб, звільнених з місць позбавлення волі : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. М. Неживець. – К., 2005. – 22 с.
5. Ув'язнені та засуджені в установах департаменту : статистика-2010. – Режим доступу : www.ukrprison.org.ua/index.php?id=1301842616.

ДЯЧЕНКО АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

*аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики
НАДУ при Президентіві України*

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Як зазначено у Проекті Стратегії інформаційної реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, «поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної кризи, розбудови миру та соціальної злагоди реінтеграція внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) залишається одним із основних обов'язків держави» [4].

Внаслідок окупації Криму Російською Федерацією і масових порушень прав людини на території Кримської автономії, злочинної діяльності сепаратистських та проросійських терористичних організацій у Донецькій та Луганській областях: вбивств, викрадень, катувань, мародерства, грабежів, збройних нападів на військові частини, державні та комунальні установи, а також на приватні помешкання, внаслідок проведення антитерористичної операції українськими силовими структурами у відповідь на злочинні дії терористів і спричинення терористами бойових дій виникла ситуація масової вимушеної міграції з даних територій.

В таких умовах є необхідним термінове формування державної політики інтеграції внутрішньо переміщених осіб для забезпечення їх прав і свобод,

гарантування безпеки їх життя та здоров'я і створення рівних умов для реалізації їх прав і законних інтересів.

Головним (і, мабуть, єдиним) фактором, що впливає на переміщення громадян, вважається збройний конфлікт. Під його впливом громадяни України, які проживають на території Донецької та Луганської областей, в Криму, йдуть в інші регіони країни.

Перша масова хвиля переселень з Криму відбулася в березні 2014 р., а з окупованих територій Донецької та Луганської областей – у червні 2014 р. Близько 600 000 проживають на неконтрольованій Урядом території, і тому, скоріше за все, не відповідають визначенню ВПО, оскільки вони не були змушені покинути свої будинки [3]. Важко оцінити, яка кількість людей стала біженцями (тобто виїхали з України). В офіційних джерелах зазначається, що більше 1 млн. людей із Донбаського регіону знайшли притулок або захист закордоном, при цьому переважна більшість із них виїхала в Росію або Білорусь [2].

Кількість пенсіонерів у Донецькій області безпосередньо перед конфліктом була трохи більше 1 млн., а в Луганській – близько 800 000. ПФУ не може надати більш точних цифр у зв'язку із втратою даних під час захоплення управлінь ПФУ прихильниками ДНР та ЛНР. За оцінку, надаюю ПФУ до того, як нещодавні зміни в процесі реєстрації ще більше ускладнили отримання пенсії, близько 200 000 не будуть отримувати пенсію в рамках системи, створеної для виплати пенсій.

Станом на 20 листопада 2017 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1 498 158 переселенців або 1 221 968 сімей з Донбасу і Криму. Станом на 20 листопада 2017 року отримувачам допомоги профінансовано 2 552 928 тис. гривень. Близько 60 % з усієї кількості ВПО – це діти та особи похилого віку [1]. Не зважаючи на зменшення потоку переселенців, значна кількість проблем соціального, економічного, правового характеру залишаються не вирішеними і потребують наукового осмислення.

При цьому постає проблема соціальної адаптації ВПО. Поняття «соціальна адаптація» передбачає включення конкретно взятого індивіда або індивідів (в разі формування нової соціальної тупи, коли її члени раніше не були знайомі один з одним) в нові умови соціального середовища. Процесу соціальної адаптації властиві особливості, які полягають в активній участі свідомості індивіда (хоча окремі етапи часом не усвідомлюються), в активній участі емоційних вольових процесів, в здатності індивіда змінювати соціальні умови адаптації, в проходженні адаптації індивіда в умовах цілеспрямованої діяльності груп.

Р. Мосс і Ж. Шеффер сформулювали п'ять видів завдань, що виникають перед людиною в кризових ситуаціях [5]. Перше з них полягає в тому, щоб встановити сенс ситуації і визначити її значення для себе. Початкова реакція індивіда на стресову обстановку зазвичай виражається в замішанні. Тільки потім поступово народжується розуміння того, що сталося або відбувається. Людина намагається оцінити різні аспекти події, вгадати її наслідки.

Реакція людини на вимоги кризової ситуації і її спроба протистояти їй входить у друге адаптивне завдання. Для ВПО характерна проблема пристосування до менших, ніж раніше, доходів у зв'язку з втратою роботи, пристосування до зміни житлових умов. Постає питання про працевлаштування, про перерозподіл сімейних ролей. Важливим в такі періоди є вміння справлятися з перевантаженням.

У третє завдання включили необхідність підтримати відносини з членами сім'ї, з друзями і з тими, хто здатний посприяти у вирішенні кризових проблем. Для ВПО, за результатами опитувань, характерно сподівання на державу. Четверте завдання визначає збереження розумного емоційного балансу, управління негативними почуттями, викликаними несприятливими подіями. Справді, багатьом доводиться вирішувати завдання, як впоратися зі страхом, з почуттям уразливості, безнадійності, гніву, як зберегти емоційну рівновагу.

У липні-серпні 2016 р. Київський міжнародний інститут соціології на замовлення міжнародної громадської організації Internews Network здійснив соціологічне опитування у рамках проекту «Покращення комунікації спільнот, що постраждали від військового конфлікту, та їхніх зв'язків із внутрішньо переміщеними особами (ВПО) в Україні» серед внутрішньо переміщених осіб та мешканців приймаючих громад по всій Україні. Усього методом особистого інтерв'ю було опитано 1500 мешканців приймаючих громад та 1003 внутрішньо переміщених осіб. Обидва компоненти дослідження проходили у всіх областях України (окрім невідконтрольних українській владі територій) та включали населені пункти різного розміру: села та селища міського типу, міста з населенням до 50 тисяч, міста з населенням понад 50 тисяч та обласні центри [3]. Дослідження показують, що першим бар'єром на шляху до захисту людьми своїх прав є невіра у те, що вони можуть щось вдіяти у ситуації, що склалась. Тому впевненість у своїй здатності впоратися із проблемою є важливою складовою успішного результату.

Як з'ясувалося у ході опитування, більшість переселенців не впевнені у тому, що їм вдасться здійснити необхідні кроки та добитися від представника місцевої влади допомоги у захисті своїх прав. Хоча 56 % опитаних вважають, що вони зможуть з'ясувати, до кого слід звернутися з проблемою, впевнені в успіху подальших кроків менше половини ВПО. Сподіваються самостійно справитися із вивченням законодавства для обґрунтування вимог 42 % респондентів, знайти юриста і отримати безкоштовну консультацію – 39 %. Тільки кожен третій (35 %) вірить, що зможе переконати представника влади приділити увагу проблемі [1].

Нарешті, п'яте адаптивне завдання – це збереження і підтримка соціальної ідентичності, впевненості в собі. Кризові події зазвичай розхиляють впевненість людини в собі, ставлять під сумнів його ідентичність. Знайти баланс, наприклад, між витратами в разі прийняття допомоги з боку і збереженням самоповаги часом буває нелегко.

Отже, описані п'ять завдань зосереджені на трьох основних сферах: на оцінку ситуації, на вирішенні практичної проблеми і на власному емоційному стані.

Важливе місце для адаптації вимушених переселенців в місцях нового проживання займають питання налагодження взаємовідносин з місцевим населенням, працевлаштування, освіти та інші важливі соціально-значущі проблеми. Вимушено помінявши місце проживання, внутрішні переселенці відчують сильний психологічний стрес, оскільки це зазвичай пов'язане з різкою зміною побутового укладу і кола спілкування, втратою нажитого майна. Чимало душевних сил потрібно, щоб почати облаштовуватися на новому місці проживання. Біженцям надзвичайно складно знайти квартиру і роботу, забезпечити собі і членам сім'ї відносно нормальний рівень життя.

«Соціальна ізоляція» нерідко призводить до загострення психологічного стану.

Наявні проблеми вимагають не тільки комплексних дій щодо розроблення та впровадження плану дій у соціальній та гуманітарній сфері, але й реалізації системних стратегічних заходів та скоординованої інформаційної політики, спрямованої на реінтеграцію ВПО.

Стратегічні заходи мають забезпечити: 1) привернення суспільної уваги до питань реінтеграції ВПО у приймаючі громади, їх потреб та існуючих проблем; 2) забезпечення змін у ставленні суспільства до розв'язання проблем ВПО (за соціокультурним, соціально-економічним та гуманітарним вимірами); 3) підвищення рівня компліментарності приймаючих громад до ВПО, підвищення рівня толерантності, довіри і взаємодії в суспільстві [4].

Список використаних джерел:

1. Звіт за результатами всеукраїнського опитування внутрішньо переміщених осіб та мешканців приймаючих громад. – К. : Київський міжнародний інститут соціології, 2016. – Режим доступу : www.kiis.com.ua/materials/pr/20160111_Shpiker-report/Rep_Internews.ukr.pdf.

2. Оперативний звіт УВКБ ООН України за період 20 січня по 9 лютого 2016 року. – Режим доступу : www.unhcr.org.ua/uk/2011-08-26-06-58-56/archive?view=archive&limitstart=0.

3. Оцінка комплексу заходів, які вживає уряд України щодо надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам (ВПО) : остаточний звіт про результати оцінки. – 16 червня 2016 року / експерти : Грег МакТаггарт, Майкл Стоун. – Режим доступу : www.msp.gov.ua/news/13403.html.

4. Стратегія інформаційної реінтеграції внутрішньо переміщених осіб : Проєкт. – Режим доступу : www.mip.gov.ua/content/strategiya-informatsiynoi-reintegracii-vnutrishno-peremishchenih-osib.html.

5. Moss R. H. Life transitions and crises / R. H. Moss, J. A. Schaefer // Coping with life crises. An integrative approach. – New York : Plenum Press, 1986. – P. 3 – 28.

СВСЮКОВ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ

к. психол. н, доцент, докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Державна безпека є багатозначним, міжгалузевим і міждисциплінарним поняттям, яке широко вживається в різних сферах наукового пізнання та нормативно-правових актах. При значній, проте, кількості наукових розвідок і досліджень поняття державної безпеки продовжує залишатися одним з найбільш складних, викликаючи тривалі наукові дискусії щодо її сутності, змісту, призначення й механізмів забезпечення. Отже, з метою подолання вузькогалузевого розуміння національної безпеки і подекуди довільного використання цього терміна в теорії та практиці державного управління існує об'єктивна необхідність постановки проблеми вивчення концептуальних засад і підходів до характеристики державної безпеки як фундаментального загальнотеоретичного напрямку.

З метою уніфікації уявлень про поняття державної безпеки доцільно спочатку звернутися до змісту слова «безпека». Так, відповідно до словника С. Ожегова, безпека – це стан, при якому не загрожує небезпека, захист від небезпеки [3]. Комплексному розумінню цього поняття може сприяти аналіз теоретичних положень інших наук, зокрема, у політології безпека розглядається як політична дефініція, яка являє собою такий стан політичної системи, яка гарантує права і свободи громадян, соціальних груп, забезпечує баланс їх інтересів, стабільність і цілісність держави, його сприятливе міжнародне становище [1].

В економічній науці під безпекою розуміється стан економіки, при якому забезпечується стійке економічне зростання, ефективне задоволення економічних потреб, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, а також захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях.

З викладеного випливає проміжний висновок про те, що головне призначення безпеки відносно до державної складової полягає у встановленні, підтримці і забезпеченні державою за допомогою різних засобів, методів і способів стану, при якому суб'єктам і об'єктам не загрожує небезпека, тобто здійснюється захист від небезпеки. Таке розуміння безпеки, на наше переконання, відображає не тільки специфічні ознаки даного феномена в конкретній сфері діяльності, але і включає загальні, стійкі детермінанти, характерні для всіх галузей життєдіяльності суспільства, що визначають безпеку як умову і стратегію захисту, спрямовані, у кінцевому рахунку, на виживання соціальної системи, особистості й держави.

Аналіз наукових праць В. Андронова, С. Домбровської, В. Ковальчук, О. Крюкова та ін. [2], а також вітчизняних нормативно-правових документів з проблем державної безпеки (насамперед, Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 року [4, ч. 1 ст. 1]) дозволяє виділити в змісті такої безпеки два основних елементи, а саме: національні інтереси; загрози цим інтересам.

Слід зауважити, що національні інтереси і загрози є визначальними поняттями при формуванні більшості визначень національної (державної) безпеки, представлених у сучасній науковій літературі. При цьому одними авторами робиться акцент на національних інтересах, іншими ж – на загрозах безпеці. Варто зауважити, що питання пріоритетності національних інтересів постійно було в колі зору вітчизняного законодавця, який прагнув їх деталізувати (див. відповідні зміни у Закон України «Про основи національної безпеки України», внесені Законом № 2411-VI від 01.07.2010 р. і Законом № 35-VIII від 23.12.2014 р. [4]). На його погляд, пріоритетами національних інтересів слід визнати, насамперед, гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина [4, п. 1 ч. 1 ст. 6]. Цікаво, що на друге місце законодавець поставив «розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів» [4, п. 2 ч. 1 ст. 6]. На наше ж переконання, на це місце варто було помістити «зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві» [4, п. 4 ч. 1 ст. 6]. Воно за сприятливих умов саме здатне активізуватися у напрямку саморозвитку та забезпечення власної безпеки, а також сприяти захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності державних кордонів і недопущенню втручання у внутрішні справи України. Крім того, існує ряд зауважень щодо пріоритетності визначення вітчизняним законодавцем й інших національних інтересів, а саме: «забезпечення розвитку і функціонування української мови,

гарантування вільного розвитку, використання і захисту інших мов національних меншин України» [4, п. 5 ч. 1 ст. 6]. Уважаємо, що цей пункт можна було б об'єднати з іншим, більш емним за своїм змістовним наповненням – «розвиток духовності, моральних засад Українського народу» [4, п. 9 ч. 1 ст. 6].

Отже, у найзагальнішому вигляді під державною безпекою, зокрема в соціально-економічній сфері, слід розуміти стан захищеності особистості, суспільства й держави від широкого спектра внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав та свобод громадян, гідні якість і рівень їх життя, суверенітет, незалежність, державна і територіальна цілісність, сталий соціально-економічний розвиток держави.

Підводячи висновок розгляду основних наукових концепцій, що визначають поняття державної безпеки, можемо зазначити, що аналізоване поняття займає одне з центральних місць у державно-правовій системі будь-якої країни, у т. ч. й України. Забезпечення державної безпеки, як основна мета і зміст діяльності державного механізму, детермінує основні напрямки функціонування країни на міжнародному та внутрішньополітичному рівнях і в соціально-економічній сфері. Сучасні, проте, доктринальні загальнотеоретичні підходи до визначення такої безпеки відрізняє певна невизначеність і недооцінка (або неврахування) основних методологічних аспектів формування її концепції (стратегії, єдиної програми), що, у свою чергу, виключає єдиний алгоритм розробки, формулювання, прийняття та реалізації стратегічних напрямків забезпечення державної безпеки. На цій підставі можемо вказати на необхідність виваженого практико орієнтованого визначення та використання термінології у сфері безпеки, зокрема соціально-економічної.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко М. Безопасность как социальная категория: формирование категориально-понятийного аппарата. Наука и практика / М. Бондаренко. – Орел : Орловский юридический институт МВД России, 2010. – Режим доступа : www.orjui.mvd.pf/upload/site137/document_journal/CrTSJbK7QD.pdf.
2. Екологічна безпека держави: державно-управлінський вимір : монографія / В. А. Андронов, С. М. Домбровська, В. Г. Ковальчук, О. І. Крюков [та ін.]. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 220 с.
3. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова (4-е изд., доп.). – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с. – Режим доступа : www.enc-dic.com/ozhegov/Bezopasnost-1370/.
4. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show.

КАЛИН ОЛЕКСАНДРА ІВАНІВНА

студентка кафедри військової підготовки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

СТЕПАНЧЕНКО АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

викладач кафедри військової підготовки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА

В умовах сьогодення посилюється соціальна напруженість в Україні, знижується добробут та життєвий рівень населення. Негативні тенденції в соціальній сфері та накопичені соціальні проблеми створюють загрози національній безпеці та подальшому розвитку суспільства, які можуть стати причинами порушення рівноваги та стабільності держави.

Тому, актуальним є дослідження стану забезпечення соціального захисту та соціальної безпеки в Україні з метою недопущення загроз, які можуть дестабілізувати соціальну та інші сфери.

Соціальний захист у XXI ст. є предметом вивчення й елементом наукового апарату цілої низки наук та їх галузей: філософії, соціології, права (юриспруденції), економічної теорії, економіки праці, соціального менеджменту, теорії управління, соціальної роботи і та ін. Кожна з цих наук сьогодні визнає необхідність і значущість соціального захисту для суспільства.

Вперше поняття «соціальний захист» почало використовуватись у США в 1935 р. після прийняття закону «Про соціальний захист» [6, с. 24].

В Україні поняття «соціальний захист» почали широко вживати лише на етапі переходу до ринку і як його атрибут, хоча в тій чи іншій формі соціальний захист завжди був притаманний українському суспільству завжди.

Зокрема, у ст. 46 Конституції України проголошується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також: у старості та інших випадках, передбачених законом [1]. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій.

У найширшому трактуванні соціального захисту до нього включають також заходи з охорони здоров'я, соціальну роботу тощо.

Визначення Міжнародною організацією праці поняття соціального захисту широко використовується багатьма українськими дослідниками. Згідно з цим трактуванням, соціальний захист – це «захист, який суспільство забезпечує своїм членам за допомогою набору суспільних заходів від економічних і соціальних лих, які зумовлені припиненням або істотним зниженням працездатності в результаті хвороби, пологів, виробничих нещасних випадків, безробіття, інвалідності, старості і смерті; забезпечення медичної допомоги, забезпечення субсидій сім'ям з дітьми» [7, с. 60].

Соціальний захист включає в себе пасивні та активні заходи підтримки населення. До пасивних можна віднести соціальну допомогу сім'ям або окремим особам, які її потребують. Соціальна допомога за своєю суттю є адресною, так як надається лише тим, хто її потребує.

Активні заходи виконують превентивну функцію та спрямовані на запобігання ситуацій, що загрожують добробуту населення. Сюди можна віднести соціальне страхування, програми зайнятості, охорони здоров'я, а також програми сприяння освіти та підвищення кваліфікації.

Так, основні напрями державної політики щодо соціального захисту населення України полягають у:

- підвищенні якості життєдіяльності населення, досягненні високих соціальних стандартів та нормативів;
- сприянні розвитку людських ресурсів, що передбачає, в тому числі, розбудову та модернізацію соціальної інфраструктури;
- реформування системи оплати праці, підвищення її стимулюючої ролі у структурі грошових доходів населення;
- покращанні послуг в охороні здоров'я, створенні системи загальнообов'язкового державного медичного страхування;
- гарантуванні і рівності умов при набутті загальної освіти;
- створення умов для соціальної адаптації осіб з обмеженими фізичними можливостями, у тому числі умов для навчання і працевлаштування відповідно до стану здоров'я;
- створенні сучасної системи соціальних послуг [4, с. 231 – 232].

Результатом цих заходів є стан захищеності (або безпека) людини, особи. Зазвичай розглядають соціальну безпеку не лише окремої особи, а й суспільства загалом. Вона є складовою національної безпеки, що визначає стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також від загрози соціальним інтересам.

Насамперед зазначимо, що визначення соціальної безпеки в Україні не закріплено на законодавчому рівні. Профільний закон «Про основи національної безпеки України», як не дивно, містить лише максимально узагальнене, а, отже, фактично не прийнятне для практичного використання визначення терміна «національна безпека» без розкриття змісту його (терміну) складових.

Проте термін «соціальна безпека» зафіксовано на нормативному рівні. Так, згідно з «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни [3, с. 17].

Вченими поняття «соціальна безпека» трактується по-різному: як стан гарантованості правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз; стан і характеристика міри досягнення оптимального рівня безпеки функціонування, відтворення і розвитку соціальної системи, яке забезпечується сукупністю здійснюваних державою і суспільством політичних, правових, економічних, ідеологічних, організаційних і соціально-психологічних заходів, які дають змогу зберегти існуючі в суспільстві конституційний устрій, соціальну стабільність, не допускаючи їх послаблення.

Основні засади державної політики, спрямованої на забезпечення національної безпеки у соціальній сфері, визначені в Законі України «Про основи національної безпеки України». До них відносять створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення зростання рівня життя і добробуту населення [2].

Забезпечується соціальна безпека шляхом реалізації державної політики з використанням механізмів та інструментів державного управління. Важливим інструментом формування соціальної безпеки є дотримання соціальних стандартів якості та рівня життя. Держава повинна затвердити пріоритетними не мінімальні, а оптимальні соціальні стандарти, які мають забезпечити різним категоріям населення рівні соціальні можливості, перспективи горизонтальної і вертикальної мобільності та у мови для саморозвитку.

Соціальна безпека забезпечується у процесі трансформації суспільних, зокрема соціальних відносин. Основними складовими соціальної сфери, через які виявляється рівень забезпечення соціальної безпеки, зокрема, є: добробут, рівень доходів населення, оплата праці, стан здоров'я, зайнятість, демографічна ситуація, соціально-класова диференціація, соціальний захист, пенсійне забезпечення тощо. Вона залежить від соціально-економічного розвитку, наявності людських, матеріальних, природних ресурсів [5, с. 138].

Проте, на нашу думку, гідний, якісний рівень життя є значною мірою розмитотою, невизначеною та суб'єктивною категорією, тобто такою, що не придатна для практичного використання в державному управлінні. Але інтереси українського суспільства потребують оцінки з метою прийняття конкретних управлінських рішень в галузі соціальної політики, оскільки сильна соціальна політика формує передумови для соціальної стабільності.

Вважаємо, що сприятливим шляхом забезпечення соціального захисту і безпеки, було б створення умов для реалізації соціального потенціалу людини у розвитку відносин соціального партнерства, соціального діалогу. Мета останнього полягає в утвердженні у суспільстві соціальної злагоди, громадянського миру, збалансування інтересів різних класів, верств населення, врегулювання виробничих, трудових відносин у сфері праці та зайнятості, удосконалення взаємодії представницьких органів сторін соціально-трудових відносин, підвищення ролі держави як гаранта соціального партнерства.

Отже, аналіз теоретичних засад забезпечення соціального захисту і безпеки, визначення їх понять, чинників їх забезпечення дали змогу обґрунтувати шляхи забезпечення соціальної безпеки українського суспільства в аспекті таких важливих складових суспільних відносин, як економічні, соціально-класові, соціально-трудові відносини, соціальний захист та пенсійне забезпечення. Формування ефективного механізму забезпечення соціального захисту і безпеки потребують розробки та вдосконалення концептуальних і правових основ її забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 964-IV.
3. Коваль О. П. Соціальна безпека: сутність та вимір. наук. доп. / О. П. Коваль. – К. : НІСД, 2016. – 34 с.
4. Кравченко М. В. Регіональні пріоритети державної політики у сфері соціального захисту населення України / М. В. Кравченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2008. – № 2. – С. 229 – 238.
5. Приятельчук А. О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин / А. О. Приятельчук // Альманах. Філософські

проблеми гуманітарних наук. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. – № 19. – С. 135 – 140.

6. Роік В. Д. Основы социального страхования: организация, экономика и право / В. Д. Роік. – М. : РАГС, 2007. – 456 с.

7. Fahje A. Wirtschaftsverfassungsrecht in Japan / A. Fahje. – Koln ; Berlin ; Munchen : Carl Heymanns Verl. GmbH, 2007. – 124 p.

КАРПИЕВИЧ ВИКТОР АЛЕКСАНДРОВИЧ

*к. ист. н., доцент, доцент кафедры гуманитарных наук
Университета гражданской защиты МЧС Республики Беларусь*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Современное образование характеризуется широким внедрением различных интерактивных технологий. Белорусская образовательная система все теснее интегрируется в мировое научно-образовательное пространство. Этому способствует информатизация образовательного процесса. Это, в свою очередь, должно повышать качество и доступность образования. Кроме того, инновации вносят разнообразие в учебный процесс.

Интерактивная технология отличается от других технологий обучения тем, что учебная познавательная деятельность превращается в деловое сотрудничество, в совместную деятельность преподавателя и студентов, во взаимодействие, которое организуется преподавателем. Актуальность интерактивного обучения видится в том, что оно решает одновременно несколько задач: учебно-познавательную, коммуникационно-развивающую, социально-ориентационную [1, с. 164].

Интерактивное обучение – это обучение, погруженное в общение. В ходе такого вида обучения у обучаемых формируются навыки совместной деятельности, имеющей конкретные и прогнозируемые цели.

Интерактивные технологии позволяют в учебно-игровом поле слушателям проиграть разнообразные должностные и личностные роли и освоить их, создавая будущую модель взаимодействия людей в производственной ситуации. Применение интерактивных технологий в обучении позволяет максимально приблизить ученика к условию учебного материала, включить в изучаемую ситуацию, побудить к активным действиям, переживать состояние успеха и соответственно мотивировать свое поведение.

В связи с ростом понимания необходимости обучения различных категорий населения основам безопасности жизнедеятельности встает вопрос об эффективном использовании электронных средств в образовательном процессе.

Интерактивные методы обучения должны все более активно использоваться в обучении основам безопасности жизнедеятельности (ОБЖ). При этом следует учитывать, что интерактивное обучение – это специальная форма организации познавательной деятельности. Одна из важнейших целей интерактивного образования – создание комфортных условий обучения, при которых обучающиеся чувствуют свою успешность, свою интеллектуальную состоятельность. Это, в свою очередь, делает процесс обучения продуктивным. При организации интерактивного обучения необходимо

создать условия, при которых все обучающиеся оказываются вовлеченными в процесс познания.

В интерактивном обучении учитываются потребности обучающихся, используется их личностный опыт. В процессе обучения через сотрудничество, свободу выбора, самостоятельность достигается оптимальный результат. Происходит качественное изменение взаимоотношений между участниками образовательного процесса. Интерактивное обучение позволяет глубже погрузиться в обучающую среду, подталкивает обучающихся к осознанию необходимости налаживать новые связи и отношения, диалог, основанные на взаимопонимании.

Интерактивное обучение ОБЖ позволяет решать ряд задач. В первую очередь, решается информационная задача, т.к. в ходе изучения правил поведения в каждой конкретной ситуации обучающиеся получают нужную информацию, которая поможет им правильно действовать в реальной жизненной ситуации. Также решаются и обучающиеся задачи, т.к. интерактивное обучение развивает общие умения и навыки. Здесь же обеспечивается решение и воспитательных задач, т.к. выполняя требования и команды, обучающиеся приучаются прислушиваться к чужому мнению, в первую очередь взрослых людей, что очень важно в процессе усвоения ОБЖ. Также решается и коммуникативная задача, т.к. обучающиеся, усвоив посредством современных электронных обучающих средств нужную информацию, могут передавать ее другим. А установление эмоциональных контактов в процессе обмена информацией способствует развитию их коммуникативных умений и навыков.

Интерактивное обучение в процессе преподавания ОБЖ помогает также снять нервное напряжение, переключать внимание, сохраняя тем самым интерес к получению новых знаний. Это происходит в процессе смены форм деятельности. Педагоги, которые осуществляют процесс обучения ОБЖ с использованием методов интерактивного обучения, должны это учитывать, т.к. не все обучающиеся, приходя на занятия по ОБЖ, психологически готовы к процессу погружения в моделируемые чрезвычайные ситуации. Здесь негативное воздействие могут оказывать скованность, нерешительность, страх перед работой с техникой. Также следует уделить внимание помещению, в котором проходят занятия с использованием технологий интерактивного обучения.

Почему же использование интерактивных методов в процессе обучения ОБЖ с использованием виртуальных моделей столь актуально в наши дни? Рассмотрим, с какими проблемами сталкиваются люди, попадая в чрезвычайные ситуации, на примере пожара. Пожар – неконтролируемое горение, причиняющее материальный ущерб, вред жизни и здоровью граждан, интересам общества и государства. Ни для кого не секрет, что пожары чаще всего происходят от беспечного отношения к огню самих людей.

Выделяющиеся при пожаре продукты сгорания (дым) образуют зону задымления. В состав дыма обычно входят азот, кислород, оксид углерода, углекислый газ, пары воды, а также пепел и др. вещества. Многие продукты полного и неполного сгорания, входящие в состав дыма, обладают повышенной токсичностью, особенно токсичны продукты, образующиеся при горении полимеров.

Распространение пожара в жилых зданиях чаще всего происходит из-за поступления свежего воздуха, дающего дополнительный приток кислорода,

по вентиляционным каналам, через окна и двери. Вот почему не рекомендуется разбивать стекла в окнах горящего помещения и оставлять открытыми двери. В жилых зданиях огонь быстро распространяется по оборудованию и мебели, отделке и облицовке, выполненным из сгораемых материалов, по сгораемым конструкциям, вентиляционным каналам и другим сантехническим коммуникациям.

Как видно, обучить людей правильно поступать в условиях, близких к ЧС, в реальной обстановке весьма проблематично и может быть опасно для жизни. А можно ли обучить правильным действиям при пожаре с помощью схем и плакатов? Практика показывает, что пассивное усвоение материала не дает должного эффекта. Вот здесь и приходят на помощь современные электронные средства обучения.

С помощью электронных тренажеров можно симитировать различные чрезвычайные ситуации, с которыми могут столкнуться обучающиеся в своей непосредственной деятельности. Возникает уникальная возможность визуализации опасности реального явления, что позволяет моделировать конкретные ситуации и решать задачи, требующие определенных навыков. Отработка же таких навыков в реальных условиях весьма опасна, и обучающиеся не всегда смогли бы вынести определенную психологическую нагрузку.

Интерактивное обучение, наряду с другими эффективными методами, были положены в основу обучения ОБЖ при создании Инновационно-образовательного центра безопасности (ИОЦБ) МЧС Беларуси.

Обучение в ИОЦБ играет огромную роль. В первую очередь оно ориентировано на детскую аудиторию. Для этого возраста характерны значительные сдвиги в мышлении и познавательной деятельности. На этапе развития причинно-следственных связей процессу обучения следует постепенно придавать проблемный характер, побуждать обучаемого мыслить и принимать правильные решения самостоятельно. Для активизации познавательной деятельности следует использовать межпредметные связи, объяснять физическую, химическую и биологическую природу опасностей, рассматривать причины тех или иных методов действий в условиях проявления опасностей, учить самостоятельно прогнозировать возможные опасности. На этом уровне образования большее значение приобретает демонстрационно-практическая деятельность. Демонстрационно-практическая деятельность увеличивает и способствует развитию самостоятельного мышления, лучшему запоминанию, привлекательности изучаемого материала.

Таким образом, использование в процессе обучения ОБЖ интерактивных технологий и различных методов обучения в значительной мере повышает эффективность усвоения учебного материала. Обучающиеся с помощью виртуальных моделей могут погружаться в конкретные ситуации, что повышает чувственное восприятие материала, а также учит взаимодействию при возникновении ЧС. Использование интерактивных технологий дает уникальную возможность приобретения специальных навыков действия в определенных ЧС, что весьма трудно добиться при традиционных формах обучения.

Список использованной литературы:

1. Коротаяева Е. В. Обучающие технологии в познавательной деятельности школьников / Е. В. Коротаяева. – М. : Сентябрь, 2003. – 176 с.

КОШЕЛЬ АЛИНА ОЛЕГОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Пенсионное обеспечение является одним из основных элементов системы социальной защиты. Ежегодные расходы на выплату пенсий составляют около 10 % ВВП.

За счет бюджета Фонда социальной защиты населения в Республике Беларусь финансируется выплата пенсий, различных пособий, прочие выплаты. Более 80 % средств направляется на выплату пенсий. Система социального страхования требует трансформации, которая обусловлена необходимостью более справедливого распределения страховой нагрузки между получателями социальных выплат и пособий. Более жесткое равновесие между суммой уплаченных страховых взносов и системой выплат должно быть достигнуто через подвижную дифференциацию тарифов на социальное страхование относительно базового тарифа. Необходимо осуществить более детальную увязку составляющих тарифных ставок совокупного страхового тарифа по отдельным видам социального страхования, таким как по болезни застрахованного; страхования родителей от болезни детей; в связи со смертью застрахованного; на санаторно-курортное лечение и сумм страховых выплат.

Страховые взносы в Фонд социальной защиты населения Республики Беларусь и отношения, возникающие при их уплате, имеют налоговую природу, так как тарифы взносов устанавливаются государством и являются обязательными платежами, при этом объем страховых выплат не совпадает с размером страховых взносов. Тогда как страховые платежи должны быть строго целевыми, связанными с социальными рисками, возмездными, максимально эквивалентными и выплачиваться только при наступлении страховых событий.

Основная часть доходов складывается из страховых взносов юридических лиц независимо от форм собственности (более 80 %). Существенная часть доходов (15,4 %) получена от капитализации временно свободных остатков средств путем вложения их в депозиты банков и покупки государственных казначейских обязательств. Остальные составляющие доходной части не имеют заметного значения.

В Беларуси повышение уровня пенсий осуществляется путем пересмотра их размеров с учетом роста средней заработной платы и изменения бюджета прожиточного минимума.

Имеющаяся пенсионная система обременительна для экономики. Ключевыми ее недостатками являются:

- слабая дифференциация пенсионного обеспечения в зависимости от трудового вклада;
- отсутствие социально-справедливого механизма повышения размеров пенсий в связи с ростом стоимости жизни;
- необоснованно большой удельный вес льготных пенсий и финансовая нестабильность.

Серьезным долговременным фактором внешнего воздействия на пенсионную систему является старение населения. В Беларуси доля лиц, достигших 65-летнего возраста, уже сегодня в два раза выше критерия ООН, относящего население к старому. Это является следствием также резкого снижения рождаемости.

Предполагается, что к 2025 году доля населения в возрасте старше пенсионного в республике составит 28 процентов. Общая доля получателей пенсий (включая пенсионеров по инвалидности и по случаю потери кормильца в возрасте ниже пенсионного) к тому времени может превысить 32 процента.

Возрастание нагрузки пенсионной системы, как известно, влечет за собой увеличение расходов, и выполнение долговременных обязательств пенсионной системы на фоне таких тенденций станет проблематичным.

Для действия подлинного механизма страхования необходимо установить жесткие и точные правовые отношения между страховщиком в лице фонда, страхователями и застрахованными для обеспечения наиболее полного соответствия между размерами страховых взносов и обязательствами фонда. В связи с возможностью резких колебаний в количестве социальных рисков фонду необходимо формировать финансовый резерв, средства которого должны инвестироваться в высоколиквидные вложения.

Прямое установление государством страховых тарифов без подробного анализа обширных статистических данных и актуарных расчетов крайне нерационально. Введение частичной дифференциации тарифа на пенсионное и социальное страхование, а также создание автономной системы страхования от несчастных случаев на производстве и от профессиональных заболеваний стало важным шагом в нужном направлении. Однако произошедшие перемены в системе уже нельзя считать своевременными. Давно назрела необходимость создания полноценной разветвленной системы пенсионного страхования с введением обязательного государственного накопительного страхования с равнозначным участием социальных партнеров.

Пенсионная система, существующая сегодня в Беларуси, является распределительной и заключается в том, что пенсионные отчисления работающих не накапливаются в виде сбережений, а выплачиваются существующим пенсионерам. С целью достижения сочетания солидарных принципов с накопительными элементами предлагается полное поступление взносов работодателя в распределительную систему Фонда, а взносов работника – на именные лицевые счета застрахованных лиц. Это позволит в перспективе сократить нагрузку на работающее население, которая возрастет с ухудшением демографической ситуации.

Система государственного пенсионного страхования в Республике Беларусь должна обеспечить получателям пенсий уровень жизни, как можно более близкий к тому, который они имели в период трудовой деятельности, и тем самым предотвратить бедность среди пенсионеров. Пенсия должна быть привязана не только к трудовому стажу, но и к зарплате: чем больше работник получает за время своей трудовой деятельности, тем больше он сможет отложить на будущее.

Для формирования персональных накоплений необходимо обеспечить в долгосрочном периоде макроэкономическую стабильность и развитость финансового рынка, создавать условия и регулятивную среду для возникновения и развития частных пенсионных фондов, а также стимулировать население к созданию долгосрочных накоплений.

При накопительной системе во избежание обесценивания денежных средств накопления пускают в оборот – инвестируют в проекты, обещающие прибыль. На вложенные денежные средства начисляется процент. Аналогично данной схеме можно провести с размещением денежных средств на депозит в банке. Положить деньги на банковский депозит означает получить заранее определенный доход. При этом проценты могут начисляться по простой ставке или по сложной. В случае применения начисления процентов по сложной ставке учитывается еще и процент, начисленный за прошедший период, реинвестирование – включение в общую сумму инвестиций регулярно получаемой выгоды. Именно поэтому один из самых лучших методов накопления – это вкладывать средства так, чтобы иметь возможность реинвестировать регулярно получаемые доходы. Потому что основная цель накопления – создать максимальный размер капитала, используя как можно меньше регулярно инвестируемых средств.

Накопительные пенсионные системы предполагают использование пенсионных взносов для приобретения финансовых активов. Их совокупность, состоящая к моменту выхода на пенсию из основного капитала (реально переведенного в систему) и накопленного капитала (как результат инвестиций), обеспечивает выплаты пенсий. Справедливость данной системы исходит из необходимости аккумулировать взносы на протяжении всей трудовой деятельности. Данная система будет работать длительное время и оказывается значительно устойчивее по сравнению с распределительной системой. В намеченных преобразованиях пенсионной системы Беларуси должен быть сделан акцент на повышение личной ответственности за формирование средств для своего материального обеспечения в старости, в том числе путем участия в добровольных программах пенсионного страхования.

Список использованной литературы:

1. Кутковец С. С. Наша пенсионная система несправедлива / С. С. Кутковец. – Режим доступа : www.nv-online.info/by/391.html.
2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/index.htm.
3. О некоторых вопросах пенсионного обеспечения и социального страхования : указ Президента Республики Беларусь от 3 сентября 2013 г. № 389 (Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь, 2009 г., № 17, 2/1561) // Аналитическая правовая система «Бизнес-инфо». – Режим доступа : www.business-info.by.
4. О тарифах взносов на профессиональное пенсионное страхование : указ Президента Республики Беларусь от 10 января 2009 г. № 23 // Аналитическая правовая система «Бизнес-инфо». – Режим доступа : www.business-info.by.
5. Юркштович Е. Пенсионные перспективы / Е. Юркштович // Беларуская думка. – 2013. – № 8. – С. 101.

КРАВЧЕНКО МІЛЕНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

д. держ. упр., професор, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентіві України

ШЛЯХИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ НА ПУБЛІЧНУ СЛУЖБУ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Для українського суспільства проблема соціального захисту, реабілітації, працевлаштування та соціальної адаптації людей з особливими потребами є надзвичайно актуальна. В Україні маємо стійку тенденцією зростання частки людей з особливими потребами у загальній структурі населення: за 26 років чисельність інвалідів майже подвоїлася і нині складає більше 2,6 млн. осіб, у тому числі 156 тис. дітей-інвалідів (дані без урахування Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення АТО). Чисельність осіб з інвалідністю, які перемістилися з тимчасово окупованих територій та територій проведення антитерористичної операції станом на жовтень 2017 року становить 56 104 особи [1]. Зростає кількість громадян, які набули інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції.

Одним із найефективніших шляхів виходу людини з особливими потребами зі стану ізоляваності від суспільства є здобуття освіти. Для осіб з інвалідністю працездатного віку освіта в дистанційному форматі надає реальну можливість змінити своє життя. Фактично для них вона є «освітою без кордонів» у широкому розумінні, що означає вирівнювання освітніх та життєвих шансів, подолання психологічних та суспільних бар'єрів у людей з обмеженими можливостями. Національна академія державного управління при Президентіві України (далі – НАДУ) вбачає основним змістом освітньої діяльності в сучасних умовах формування інноваційного освітнього середовища, впровадження новітніх технологій в освітній процес, підвищення якості професійної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці [2]. НАДУ має унікальний досвід організації та функціонування освіти в дистанційному форматі з використанням цифрових технологій. Центр дистанційного навчання НАДУ створений у березні 2001 року за міжнародної технічної допомоги та фінансової підтримки Уряду Канади та Світового Банку. Центр дистанційного навчання став першим центром Навчальної мережі глобального розвитку в Євразійському регіоні – найсучаснішої інформаційно-комунікаційної мережі, яка об'єднує більше як 100 подібних центрів по всьому світу.

На сьогодні на базі Центру дистанційного навчання НАДУ напрацьовано величезний багаж навчально-методичних та інформаційних ресурсів у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, успішно впроваджено значну кількість новітніх освітніх технологій, проведено багато науково-дослідних робіт щодо розвитку дистанційної освіти та інформаційних освітніх технологій, створивши гідний фундамент для всебічної співпраці з усіма зацікавленими установами та організаціями [2].

Водночас важливо не лише підвищити кваліфікацію особам з інвалідністю – на часі питання формування сучасної публічної служби України, чутливої до людей з особливими потребами.

За даними Державної служби зайнятості України за 9 місяців 2017 року на обліку в центрах зайнятості перебували 33 тисячі осіб з інвалідністю, зареєстровані як безробітні, з яких працевлаштовано лише 7 тисяч осіб. Особи з інвалідністю, які за сприянням державної служби зайнятості проходили професійне навчання, складає 2,5 тисяч осіб [3]. Нині не маємо останніх даних офіційної статистики щодо працюючих осіб з інвалідністю на державній службі. Достеменно відома кількість людей, які отримують пенсію по інвалідності відповідно до Закону України «Про державну службу» – 9 928 осіб. Можемо спрогнозувати, що враховуючи сучасні реалії, на публічну службу можуть потрапити учасники АТО, які мають інвалідизуючі поранення, захочуть продовжувати працювати люди, які отримали інвалідність у працездатному віці, а створення належних умов праці в органах державної влади та місцевого самоврядування дозволить працювати інвалідам з дитинства.

Слід зазначити, що з кінця 2015 року Постановою КМУ [4] спрощено прийняття на державну службу демобілізованих військовослужбовців та учасників АТО, які отримали поранення. Зазначена постанова дозволяє приймати на державну службу без конкурсного відбору або стажування військовослужбовців, звільнених у запас, та тих військовослужбовців, учасників АТО, які під час участі в операції отримали поранення та були звільнені з військової служби в запас або відставку за станом здоров'я. Слід зазначити, що 2017 року слухачами НАДУ та її регіональних інститутів стали 67 осіб-учасників АТО.

В Україні існує проблема працевлаштування осіб з особливими потребами. Практика показує, що залучення громадян з інвалідністю до сфери праці важливе як для них самих, так і для держави, оскільки підвищується життєвий рівень інвалідів, збільшується їхня платоспроможність, а також можливості для самореалізації. Політика держави полягає в максимальній активізації потенційних можливостей людей з інвалідністю у контексті професійної, трудової реабілітації та працевлаштування. Із 2003 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію МОП № 159 «Професійна реабілітація та зайнятість інвалідів», положення якої спрямовані на досягнення рівних можливостей працюючих осіб з інвалідністю.

Україна прагне бути серед країн, в яких створені такі умови, що працюючі особи з інвалідністю складають у середньому половину осіб від загальної кількості людей з обмеженими можливостями. Так, у США працюють 29 % громадян, які мають порушення здоров'я, у Великобританії – 40 %, Італії – 55 %, Швеції – 60 %, Китаї – 80 %. В Україні працюючих осіб з інвалідністю нараховується близько 30 % із загальної кількості інвалідів, а у працездатному віці працює лише 534 тис. осіб. Якщо в 2011 р. кількість створених робочих місць за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів України складала 1 192 місця, то за I півріччя 2017 – лише 152 [5].

Людина з інвалідністю об'єктивно має додаткові потреби, тому створення умов для забезпечення її трудової діяльності та професійного навчання також набуває специфічного змісту та певних особливостей. Важливо, щоб роботодавці створювали безпечні і нешкідливі для здоров'я неповносправних робочі місця та умови праці, вживали заходи, спрямовані на запобігання подальшій інвалідності та на відновлення їх працездатності.

В Україні, як і в більшості європейських країн, діє концепція квотування державою певного відсотка робочих місць на підприємствах [6]. Усім підприємствам, установам та організаціям з кількістю працюючих від 8 і

більше осіб встановлено норматив зі створення 4 % робочих місць для працевлаштування неповносправних. Таку квоту зобов'язані виконувати всі суб'єкти господарювання незалежно від форми власності, проте лише 55 % підприємств дотримуються встановленого показника, їм вигідніше сплатити штраф, аніж забезпечити роботою людину з особливими потребами. При цьому лише незначна частина коштів від штрафних санкцій спрямовується на створення робочих місць для інвалідів. Отже, існує нагальна потреба у забезпеченні державного нагляду за дотриманням роботодавцями цієї квоти.

Таким чином, основними факторами, що стримують розв'язання проблеми зайнятості осіб з обмеженими можливостями, в тому числі на публічній службі, є порівняно низький рівень освіти та професійної підготовки інвалідів, недостатня кількість облаштованих робочих місць, недостатня взаємодія державних органів у питаннях їх працевлаштування, невідповідність між заявленими роботодавцями вакансіями та кваліфікацією і станом здоров'я інвалідів, які виявили бажання працювати. НАДУ планує започаткувати практику залучення людей з особливими потребами на навчання та забезпечення їм працевлаштування на публічній службі, об'єднавши зусилля органів державної влади, органів місцевого самоврядування з активністю громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу : www.mlsp.gov.ua.
2. Офіційний веб-сайт Національної академії державного управління при Президентіві України. – Режим доступу : www.academy.gov.ua.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби зайнятості України. – Режим доступу : www.dcz.gov.ua/control/uk/index.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби зайнятості України. – Режим доступу : www.dcz.gov.ua/control/uk/index.
5. Офіційний веб-сайт Фонду соціального захисту інвалідів України. – Режим доступу : www.msp.gov.ua/content/fond-socialnogo-zahistu-invalidiv.
6. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-ХІІ. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws.

КРИЛОВА ІРИНА ІВАНІВНА

*к. ю. н., докторант кафедри економічної політики та врядування
НАДУ при Президентіві України*

БЕЗПЕЧНЕ ВОДОПОСТАЧАННЯ ЯК КРИТЕРІЙ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Класичне визначення соціальної безпеки – це сукупність заходів, спрямованих на захист інтересів країни й народу в соціальній сфері, на розвиток соціальної структури й відносин в суспільстві, системи життєзабезпечення і соціалізації людей, способу життя відповідно до потреб прогресу, теперішніх і майбутніх поколінь [1].

ООН розробила всеосяжну Концепцію безпеки людини, яка складається із семи основних категорій (компонентів): безпека для здоров'я, економічна, продовольча, екологічна, особиста, громадська і культурна, а також політична безпека [2; 5].

Складовою екологічної безпеки та безпеки для здоров'я є забезпечення людини якісною питною водою і доступність чистої води [3].

Вода займає особливе місце серед природних багатств Землі – вона є незамінною. Організм людини на 70-80 % складається з води. Для забезпечення життєдіяльності людського організму необхідно близько 2 л води на добу. При цьому, вода має бути безпечною, якісною, та відповідати встановленим вимогам. Отже безпечна вода – це якісна вода. З якісною питною води пов'язаний стан здоров'я людей, екологічно безпечно харчування, вирішення проблем медичного і соціального характеру. Природна вода може стати причиною ряду захворювань, що викликаються недовітком або надлишком в ній окремих хімічних елементів і сполук, таких як йод, фтор, марганець, магній.

Згідно із даними Національної доповіді «Про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2015 р» в Україні склалася ситуація, за якою практично всі поверхневі, а в окремих регіонах і підземні води за рівнем забруднення не відповідають вимогам санітарного законодавства на джерела водопостачання. У той же час наявні очисні споруди, технології очистки та знезараження питної води не спроможні очистити її до рівня показників безпеки [6].

Питне водопостачання України майже на 80 % забезпечується поверхневими водами. Водночас більшість басейнів річок згідно з гігієнічною класифікацією водних об'єктів за ступенем забруднення можна віднести до забруднених та дуже забруднених, проте склад очисних споруд та технології водопідготовки фактично не змінилися.

Моніторинг якості води поверхневих водойм свідчить про те, що їх екологічний стан практично не покращується. По країні тенденція стану водойм І-ї категорії за санітарно-хімічними та бактеріологічними показниками практично не змінюється. Питома вага досліджених проб води з водойм І категорії, які не відповідали санітарним нормам у 2015 р. за санітарно-хімічними показниками становила 10,8 %, за санітарно-бактеріологічними показниками – 9,3 %.

Високий рівень техногенного навантаження на водойми та використання застарілих технологій підготовки питної води, які розраховані на доведення природної води до якості питної лише у випадку, коли вихідна вода відповідає І-му класу поверхневих джерел водопостачання, не дозволяють забезпечити населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою. Застосування в технології підготовки питної води хлору, неефективних коагулянтів, відсутність сорбційних фільтрів з активованим вугіллям тощо призводить до надходження у питну воду значної кількості неорганічних та органічних забруднювачів, спільна дія яких на організм людини, особливо в умовах радіаційного навантаження, викликає реальну загрозу здоров'ю нації. Крім того, питна вода з поверхневих водойм потенційно небезпечна у вірусному відношенні, так як технологія її підготовки не гарантує видалення вірусів.

Основні забруднювачі поверхневих водойм – перевантажені каналізаційні очисні споруди та мережі, які перебувають у незадовільному технічному стані та потребують проведення капітальних ремонтів чи реконструкції. Внаслідок недостатнього фінансування, будівництво та реконструкція більшості об'єктів водопостачання та каналізування, та каналізування запланованих державними та місцевими програмами розвитку

водного господарства, охорони водних ресурсів та підвищення якості питної води, практично не проводиться.

На протязі останніх років до 5 % водопроводів не відповідають санітарним нормам (у 2015 – 3,2 %, 2014 – 3,1 %, 2013 – 3,8 %, 2012 – 4,5 %). Із загальної кількості водопроводів не відповідають санітарним нормам через відсутність зон санітарної охорони – 75,3 %, необхідного комплексу очисних споруд – 19,3 %, знезаражуючих установок – 23,1 % [6].

Підземні води України, зокрема артезіанські, в багатьох регіонах (АР Крим, Донбас, Придніпров'я) за своєю якістю не відповідають нормативам на джерела водопостачання, що пов'язано не тільки з природними умовами їх формування, але і з антропогенним забрудненням і тому потребують очищення. При цьому лише поодинокі артезіанські водопроводи мають споруди по доочистці вод.

Якість питної води – головна і болюча проблема сучасного централізованого водопостачання питною водою міст і селищ України. Існуючі водопровідні мережі та очисні споруди давно застаріли і вимагають невідкладних заходів з ремонту, реконструкції, нового будівництва, удосконалення технологій, заміни обладнання, використанню нових реагентів, які змогли б перешкодити поширенню і потраплянню в питну воду хімічних і бактеріологічних речовин, що представляють серйозну загрозу здоров'ю жителів українських міст.

Таким чином, на стан питного водопостачання в Україні та якість питної води впливають технічні, фінансові та правові проблеми. Які, в ідеалі, мають вирішуватись комплексно. І якщо технічні і фінансові проблеми пов'язані і залежать від ресурсів суб'єктів водопостачання та інвестицій, то правові питання щодо врегулювання сфери водопостачання мають вирішуватись органами державної влади.

Правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою регулюються Законом України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», який нещодавно зазнав змін з метою удосконалення законодавства у сфері водопостачання та водовідведення, врегулювання відносин, пов'язаних з виробництвом, транспортуванням та постачанням питної води, відведенням, транспортуванням і очищенням стічних вод [4].

Від реалізації оновленого Закону очікують створення умов для забезпечення стабільного рівня обслуговування населення питною водою нормативної якості, поліпшення якості наданих послуг, надійності функціонування систем водопостачання та водовідведення, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Разом з тим Законом не визначено важливого поняття якості та безпеки води, на врегулювання якого направлений Закон. Питання якості питного водопостачання та безпеки водопостачання виражено формально у ст.9 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», присвяченій інформуванню про якість питної води. Зазначена стаття гарантує право кожному споживачу вільного доступу до інформації про якість питної води. Крім того інші статті Закону містять відсылки на норми про те, що якість питної води повинна відповідати нормативним вимогам. Такими нормативними вимогами є санітарні норми – ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (встановлюють вимоги до безпечності та якості питної води, призначеної для

споживання людиною, а також правила виробничого контролю та державного санітарно-епідеміологічного нагляду у сфері питного водопостачання населення).

Такий же формальний підхід законодавця відноситься і до здійснення державного контролю у сфері питної води та питного водопостачання. Закон визначає, що у сфері питної води та питного водопостачання здійснюється державний, виробничий і громадський контроль. При цьому, Закон не містить механізмів реалізації такого контролю та наслідків реагування на порушення нормативів. Зазначені питання, на нашу думку, мають бути врегульовані в Законі належним чином, оскільки саме нормативні вимоги стануть підставою для подальших обов'язкових дій і реагування. Тим більше, що якісне водопостачання та якісна питна вода є запорукою національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki.
2. Доклад о развитии человека за 1994. Программа развития ООН. – Нью-Йорк : Оксфорд юниверсити пресс, 1994.
3. Екологічна безпека стану питної води в Україні. – Режим доступу : www.eco.com.ua/content/ekologichna-bezpeka-stanu-pitnoyi-vodi-v-ukrayini.
4. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення : закон України від 10 січ. 2012 р. № 2918. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws.
5. Концепция безопасности человека. – Режим доступу : www.un.org/humanssecurity/ru/conten.
6. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2015 р. – Режим доступу : www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/teplo-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya/natsionalna-dopovid/.

КРИЩУК АЛІНА ЮРІЇВНА

*аспірант кафедри економічної теорії та конкурентної політики
факультету економіки, менеджменту та психології
Київського національного торговельно-економічного університету*

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ПРОТИДІЇ СНІДУ В УКРАЇНІ

Епідемічна ситуація в Україні характеризується нині високим рівнем поширення СНІДу серед представників різних груп населення, насамперед, епідемія СНІДу є чинником негативного впливу на працездатне населення України та призводить до негативних соціально-економічних наслідків [1, с. 1].

ВІЛ/СНІД став потужним чинником, що призводить до багатofакторного деструктивного впливу на соціальне та економічне життя суспільства. Масштабна епідемія ВІЛ-інфекції стала однією з найбільш важливих проблем охорони здоров'я та посилила існуючі демографічні проблеми. Незважаючи на скоординовану роботу державних і комунальних установ і закладів, громадських об'єднань і благодійних організацій, Україна залишається регіоном з високим рівнем поширення ВІЛ у Європейському регіоні [2, с. 4].

За період 1987-2017 (6 міс.) рр. серед громадян України зареєстровано 306 295 ВІЛ-інфікованих осіб, у тому числі 97 584 випадки захворювання на СНІД та 43 206 випадків смерті від захворювань, зумовлених СНІДом [3, с. 5].

Питання протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку [1, с. 1].

З метою зниження рівня захворюваності і смертності від ВІЛ-інфекції/СНІДу, наданні якісних і доступних послуг з профілактики та діагностики ВІЛ-інфекції, насамперед представникам груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, послуг з лікування, медичної допомоги, догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, у рамках реформування системи охорони здоров'я було затверджено Законом України від 20 жовтня 2014 року № 1708-VII Загальнодержавну Цільову соціальну програму протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки (далі – Програма) [1, с. 1]. Задля адекватної оцінки виконання Програми був розроблений та затверджений План моніторингу та оцінки ефективності виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки (далі – План МіО) наказом Держслужби України созахворювань 15.01.2015 № 2.

План МіО включає в себе 28 показників, які мають дати змогу ефективно оцінити виконання Програми. Аналіз показників Плану МіО здійснюється відповідно до методики розрахунку показників за допомогою наступних методів:

- аналіз досяжності показників – співставлення отриманих даних із запланованими цілями та завданнями;
- аналіз у динаміці – порівняння значень показників поточного року зі значеннями базових показників та показників попередніх років;
- аналіз поточної ситуації – опис ситуації за звітний період;
- триангуляція – синтез та інтеграція даних з різних джерел;
- дезагрегація – аналіз даних не лише по значенню показника, а і за окремими ознаками, як то стать, вік, приналежність до соціальних груп, тип поселення тощо [4, с. 7].

Аналіз показників Плану МіО за 2016 року, у порівнянні з попередніми та базовим показниками, дозволив встановити деякі позитивні тенденції впливу заходів протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на перебіг епідемії та доступ до послуг у зв'язку з ВІЛ:

Протягом останніх 4 років, смертність населення від хвороби, зумовленої ВІЛ, знизилася на 11 %.

Рівень поширеності ВІЛ серед молодих людей віком 15-24 років має стабільну тенденцію до зниження та у 2015 р. досяг цільового показника 2018 року – 0,27 %.

Рівень поширеності ВІЛ серед вагітних у 2016 р., у порівнянні з базовим показником 2013 р., зменшився на 18,4 %.

Загальна кількість хворих на ВІЛ-інфекцію, які отримували АРТ в Україні станом на 01.01.2017 р., у порівнянні з базовим показником (станом на 01.01.2014 р.) збільшилась на 34 % [5, с. 87].

Важливо відмітити, що обсяг фінансових витрат на протидію епідемії ВІЛ-інфекції збільшився у 4,3 рази в порівнянні з базовим показником – з 492 874 тис. гривень у 2012 році до 2 135 053 гривень у 2016 році (включаючи дані витрат за 2015 рік) [5, с. 87].

Відсоток фактичного фінансування Програми від запланованого станом на звітний 2014 рік становив 34,40 %. Проте більша частина фінансування надходить саме від міжнародних партнерів.

Завдяки впровадженню Плану моніторингу та оцінки ефективності виконання Програми ми маємо змогу оцінити ефективність виконання Програми, завчасно виявити проблемні місця у виконанні всіх заходів Програми та прийняти управлінські рішення щодо усунення перешкод на державному та регіональному рівнях.

На сьогодні Україна знаходиться на складному етапі у визначенні подальших кроків у боротьбі з поширенням ВІЛ-інфекції. В умовах політичних та фінансових проблем на тлі збройного конфлікту на Сході України та складної економічної ситуації є необхідним посилення впливу на епідемію ВІЛ-інфекції/СНІДу з урахуванням особливостей на субрегіональному рівні.

Для України важливо максимально ефективно використати наявні кошти міжнародних партнерів протягом реалізації Програми та перейти до повного фінансового забезпечення усіх заходів за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Особливу увагу звернувши на фінансування заходів протидії за рахунок обласних, районних та міських бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки : закон України від 20 жовт. 2014 р. № 1708-VII. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1708-18.

2. Звіт про результати моніторингу та оцінки ефективності загальнодержавної цільової програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки за 2015 рік. – Режим доступу : www.moz.gov.ua/docfiles/pgrep_AIDS_2016_05.pdf.

3. ВІЛ-інфекція в Україні. Інформаційний бюлетень / Н. М. Нізова, І. В. Кузін, А. М. Щербінська [та ін.] // Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». – К., 2017. – № 48. – С. 85.

4. План моніторингу та оцінки ефективності виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки. – К., 2015. – Режим доступу : [www.aidsalliance.org.ua/ru/metida/2015/ME %20Plan.pdf](http://www.aidsalliance.org.ua/ru/metida/2015/ME%20Plan.pdf).

5. ВІЛ-інфекція в Україні. Інформаційний бюлетень / Н. М. Нізова, І. В. Кузін, А. М. Щербінська [та ін.]. // Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». – К., 2017. – № 47. – С. 87.

КРОПІВНИЦЬКА МАРГАРИТА ЕДУАРДІВНА

*аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентіві України*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОСЛУГИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

В Україні щороку спостерігається тенденція збільшення кількості дітей з інвалідністю. Загальна чисельність осіб з інвалідністю в Україні на 01.01.2017 р. становила 2 603,3 тис. осіб, у тому числі дітей з інвалідністю – 156,1 тис. осіб. За нашими розрахунками, чисельність дітей із встановленою

інвалідністю по країні у цілому по відношенню до дитячого населення у віці 0-17 років на 1 січня 2015, 2016 та 2017 років становила, відповідно, 1,98 %, 2,02 % та 2,05 % [1].

Вивченню та розумінню основних аспектів системи соціальних послуг для осіб з інвалідністю сприяють наукові праці таких дослідників, як В. А. Гошовська, А. М. Гриненко, М. В. Кравченко, Е. М. Лібанова, М. П. Лукашевич, О. М. Палій, В. А. Скуратівський, І. М. Сирота, В. П. Трошинський, та ін.

Незважаючи на створену в Україні розгалужену мережу закладів та установ, що надають соціальні послуги, що налічує понад 2 тис. суб'єктів, які обслуговують понад 3 млн. осіб, обсяги та якість послуг не задовольняють існуючої потреби, яка зростає у зв'язку з тенденцією до поступового збільшення чисельності людей з інвалідністю і сімей, які потребують таких послуг.

З метою підвищення ефективності та якості надання соціальних послуг для осіб з інвалідністю й рівня задоволення потреб отримувачів триває реформування системи надання таких послуг, основними напрямками якого є:

- впровадження сучасних підходів до управління та адміністрування послуг;
- впровадження стандартизації та оцінки якості послуг;
- диверсифікація надавачів соціальних послуг через впровадження соціального замовлення;
- модернізація діючої інфраструктури – розвиток соціальних послуг, що надаються за місцем проживання (в громаді);
- перехід на фінансування послуги, а не закладу;
- запровадження послуги раннього втручання для дітей з інвалідністю чи ризиком її отримати та їх сімей.

Реформування системи надання соціальних послуг також передбачає здійснення поступової деінституціалізації інтернатних установ, зокрема дитячих будинків-інтернатів та психоневрологічних інтернатів. Успішна деінституціалізація можлива за умови розвитку альтернативних форм догляду за дітьми та особами з інвалідністю за місцем проживання (у тому числі впровадження надання послуг денного догляду, підтриманого проживання, транзитного перебування) з метою забезпечення виховання дитини у сімейному середовищі та включення дітей та осіб з інвалідністю до життя місцевої громади.

На даний час зроблено перші кроки в напрямі деінституціалізації: відкрито відділення денного догляду та підтриманого проживання при 5 дитячих будинках-інтернатах [2].

У ході реформування системи надання соціальних послуг прийнято понад 40 нормативно-правових актів, якими затверджено базовий перелік соціальних послуг, критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, 20 державних стандартів соціальних послуг тощо. На сьогодні Верховна Рада України ухвалила в першому читанні проект Закону України «Про соціальні послуги» (нова редакція) (реєстр. № 4607 від 06.05.2016) [3]. Прийняття законопроекту забезпечить адресність, доступність та конкурентність послуг, розширення кола їх надавачів за рахунок залучення недержавних організацій через соціальне замовлення. Впровадження реформи надання соціальних послуг тісно пов'язано з реформою місцевого самоврядування. Нині система соціальних послуг є децентралізованою.

Однією із послуг для дітей з інвалідністю чи ризиком її отримати та їх сімей, яка поки що не надається в Україні повною мірою, є раннє втручання, яке є технологією профілактики порушень розвитку дитини та функціонування її сім'ї за рахунок професійної підтримки сильних сторін, задоволення потреб дитини, розвитку важливих навичок для інтеграції та адаптації до життя в родині, в середовищі однолітків та у громаді.

Дослідженню цього напрямку надання послуг дітям наймолодшого віку, орієнтованого на сім'ю, присвячені роботи таких зарубіжних та вітчизняних фахівців, як Д. Боавіда, М. Гуральнік, Р. Маквільям, Н. Доброва-Крол, А. Серано, Дж. Хекман, Н. Міхановська, Т. Міщук, Г. Кукуруза, А. Кравцова та інших.

Для України запровадження цього напрямку є досить новим, і тому, потребує вивчення та аналізу міжнародного досвіду з метою його застосування як на практичному, так і на науковому рівнях. Відповідно до міжнародної практики, раннє втручання є комплексною системою допомоги сім'ї, у якій виховується дитина з інвалідністю чи ризиком отримати інвалідність, спрямованою на своєчасне виявлення проблем або порушень у розвитку дитини перших чотирьох років життя і надання відповідної допомоги їй та її сім'ї (в деяких країнах система раннього втручання надає послуги дітям від народження до 6-8 років).

Використовуючи досвід інших країн і сучасні дослідження щодо оцінювання кількості дітей з особливими потребами у віці 0-4 роки, які можуть потребувати послуги раннього втручання (13-18 % дітей перших років життя), чисельність таких дітей в Україні становить приблизно 270-280 тис. осіб [4; 5].

На сьогодні не існує єдиного визначення поняття «раннє втручання». Найчастіше під раннім втручанням розуміють системну роботу, яка здійснюється міждисциплінарною командою фахівців разом із батьками дитини, і спрямована на розвиток дитини та нормалізацію життя родини, має профілактичний характер щодо попередження дитячої смертності, сирітства, інвалідизації дітей та їх інституалізації. Раннє втручання здійснюється шляхом об'єднання медичної, реабілітаційної, логопедичної, психологічної, соціальної та інших видів допомоги в єдину систему, яка дозволить чітко ідентифікувати проблеми щоденного життя дитини та її сім'ї та спрямована на реабілітацію й профілактику порушень розвитку дитини.

Послуга раннього втручання передбачає:

- найбільш раннє виявлення і порушень в розвитку дитини;
- інформаційну та психологічну підтримку і допомогу сім'ям згідно з потребами;
- систематичне оцінювання рівня розвитку дитини;
- розроблення та реалізацію разом із сім'єю індивідуальної програми допомоги розвитку дитини;
- розвиток у батьків компетентності в питаннях догляду за дитиною для забезпечення її оптимального розвитку;
- координацію та взаємодію з іншими службами, що забезпечують послуги для дитини та сім'ї тощо.

Таким чином, для запровадження в Україні системи надання послуги раннього втручання, насамперед потрібна відповідна нормативно-правова база. Процес формування такої нормативно-правової бази розпочато. Зокрема, 13 квітня 2017 року підписано Меморандум про взаєморозуміння між Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Національною Асамблеєю

людей з інвалідністю України, Благодійним фондом «Інститут раннього втручання», Всеукраїнською громадською організацією Всеукраїнська Фундація «Захист прав дітей», Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики, Міністерством освіти і науки, Фундацією «Soft Tulip» Королівства Нідерланди та Європейською асоціацією раннього втручання «Eurluid», що надало можливість утворити національну політичну платформу раннього втручання, яка слугуватиме реалізації стратегії раннього втручання в Україні.

Згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 948-р «Деякі питання реалізації пілотного проекту «Створення системи надання послуг раннього втручання» для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя» у Закарпатській, Львівській, Одеській і Харківській областях здійснюються організаційні заходи щодо формування системи міжвідомчої координації дій для надання послуги раннього втручання. Досвід пілотних регіонів становитиме основу для поширення послуги раннього втручання в інших областях [6].

Запровадження системи надання послуги раннього втручання потребує розробки єдиного стандарту такої послуги, який би відповідав міжнародним вимогам і за яким працюватимуть центри раннього втручання незалежно від відомчого підпорядкування у майбутньому. Ця проблема має бути вирішена із залученням фахівців трьох відповідних міністерств, міжнародних організацій та представників громадських об'єднань, у тому числі об'єднань батьків.

З метою популяризації заходів щодо запровадження зазначеної послуги, а також для широкого інформування майбутніх батьків, родин з дітьми про послугу має проводитись відповідна інформаційно-просвітницька кампанія, спрямована на підвищення обізнаності населення щодо розвитку можливостей дітей із порушеннями розвитку статі повноправними та активним громадянами суспільства.

Список використаних джерел:

1. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник // Державна служба статистики України. – К., 2017. – 123 с.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу : www.msp.gov.ua/news/14331.html.
3. Про соціальні послуги : проект закону України (номер реєстрації 4607 від 06.05.2016). – Режим доступу : www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58997.
4. Особливі діти: не втратити час і надію! // Львівська Пошта. – 2017. – 30 вересня. – № 76. – Режим доступу : www.lvivpost.net/suspilstvo/n/38976.
5. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2017 року. Статистичний збірник // Державна служба статистики України. – К., 2017. – 345 с.
6. Деякі питання реалізації пілотного проекту «Створення системи надання послуг раннього втручання» для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 груд. 2016 р. № 948-р // Урядовий кур'єр. – 2017. – № 4.

ЛАРІН СТАНІСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національної безпеки НАДУ при Президентові України

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА ЩОДО ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема взаємодії держави з суспільством як головна загальнолюдська стратегія висвітлена у наукових підходах українських дослідників – М. Грушевського, М. Драгоманова, Б. Кістяківського, В. Липинського, І. Франка.

Методологічні засади взаємодії держави і суспільства досліджують сучасні вітчизняні науковці – Е. Базовкіна, О. Вашук, Л. Кормич, В. Кравчук, В. Купрій, В. Ладиченко, П. Манжола, М. Михальченко, В. Новохацький, Г. Падалка, В. Пащенко, Ю. Рожкова, К. Трима, О. Ярош.

В історичному та політичному аспектах взаємодія органів влади з суспільством як чинник формування демократичних відносин розкритий здебільше як взаємовідносини між інститутами громадянського суспільства і держави. Так В. Барков досліджував питання соціально-політичного становлення інститутів через історичні передумови розвитку громадянського суспільства в Україні; О. Валевський – перешкоди, які заважають впровадженню якісної політики за умов сучасного українського суспільства. В. Безродна – формування та функціонування громадянського суспільства в сучасному соціумі; С. Круглик досліджував розвиток громадських організацій як інститутів громадянського суспільства; О. Поголокіна – політичний консенсус українського суспільства; О. Пухкал – соціокультурні основи громадянського суспільства в Україні; О. Чувардинський – перспективи розвитку громадянського суспільства в період докорінних соціальних трансформацій та модернізацій; В. Князев – розвиток громадянського суспільства в контексті реалій сучасної України; В. Кравчук – взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні; І. Паська, Я. Паська – громадянське суспільство і національну ідею на тлі європейських процесів; В. Смолій, А. Беренштейн, П. Панченко – екологічні проблеми розбудови громадянського суспільства в сучасній Україні; Г. Усатенко, С. Панцир – стан та перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні.

Здійснений нами аналіз робіт свідчить, що визначення науковцями громадянського суспільства у політичній системі країни є неоднозначним. На думку Л. Гонюкової, Л. Пиляєвої, В. Сичова, Ю. Чемшит, А. Черній, інститути громадянського суспільства можуть виступати активними учасниками державотворчого процесу. На думку І. Георгізової, І. Гороховського, Л. Лойко, В. Пащенко, А. Матвійчука, активна участь громадянського суспільства у політичному житті держави залежить від їх етнополітичної суб'єктності. Конструктивне функціонування громадянського суспільства, за визначенням В. Козаков, Ю. Опалько, виникає завдяки осмисленню їх правової відповідальності та значимості в умовах кризового стану суспільно-політичної системи перехідного періоду.

Досліджуючи тему взаємодії держави і суспільства, вивчено ступінь уваги вітчизняних науковців до взаємодії державної влади, органів місцевого

самоврядування з інститутами громадянського суспільства, зокрема, вченими розроблено:

- модель управлінських взаємовідносин держави та суспільства в Україні, що включає два основні блоки – державні і недержавні органи управління;

- алгоритм оцінювання ефективності функціонування в Україні механізмів взаємодії органів державної влади з громадськістю, який ґрунтується на системі послідовного моніторингу;

- концепцію системної взаємодії органів державної влади із суб'єктами громадянського суспільства;

- проблеми паритетної взаємодії органів державної влади і громадянського суспільства; комунікативної взаємодії; правової взаємодії; діалогової взаємодії; суспільного договору; функціонування інституту державного управління; взаємодії державних інституцій і громадських організацій національних меншин України; розвитку інституту громадського контролю; ефективності державно-громадського управління; розвитку жіночого політичного лідерства; підготовки управлінського персоналу та громадських лідерів на принципах соціального партнерства та іншим.

Аналізуючи ці дослідження, нами з'ясовано, що сучасними вітчизняними науковцями виокремлено такі актуальні проблеми у взаємодії держави і суспільства:

- широке залучення громадськості до державних справ – це природна риса ментальності українського народу;

- наявність тенденції розвитку партнерства між місцевою владою та недержавним сектором у сфері надання громадських послуг;

- показник ефективного управління залежить від взаємодії місцевих владних структур із організаціями третього сектора;

- розвиток взаємовідносин органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань з органами державної влади сприяють врегулюванню соціального захисту населення.

Здійснений нами аналіз досліджень свідчить, що вітчизняні вчені комплексно не вивчали активізацію взаємодії держави і суспільства щодо захисту національних цінностей у сфері національної безпеки, особливо в нових умовах – інтеграції України до європейської спільноти.

На нашу думку, взаємовідносини держави та суспільства у цій сфері життєдіяльності мають будуватися на основі інституційної участі інститутів громадянського суспільства у державному управлінні. Тому цінними для нас є думки Якубенка В. Д. щодо необхідності впровадження в державне управління партисипативного управління, особливості якого ми розглянемо нижче.

Термін «participativemanagement» дослівно означає «управління, засноване на участі». Ключове слово «участь» означає різні форми участі в управлінні. Поняття «партисипація» запозичено із зарубіжної теорії і практики управління, що означає залучення найманих працівників до прийняття управлінських рішень [4, с. 6]. Спочатку партисипативне управління пов'язувалося тільки із запровадженням нових методів мотивації праці персоналу в бізнесі як ефективного засобу використання потенціалу людських ресурсів організації, його розвитку та управління ним [4]. Вчені та практики країн розвиненої демократії дійшли висновку, що партисипативне управління є одним з найперспективніших напрямів у теорії та практиці публічного менеджменту, оскільки дозволяє повніше розкрити творчий та

трудоий потенціал працівників, підвищити мотивацію, збільшити продуктивність праці, поліпшити якість та ефективність діяльності, трудову дисципліну.

Сьогодні концепцію партисипативного управління вже не варто пов'язувати лише з процесом мотивації. Ми пропонуємо розглядати її як нову концепцію активізації взаємодії держави і суспільства щодо захисту національних цінностей, особливо у сфері національної безпеки в Україні, в умовах гібридної війни на Сході України, що орієнтує на широке залучення громадськості до участі у прийнятті державно-управлінських рішень спільно з суб'єктами, які відповідають за захист національних цінностей у цій сфері життєдіяльності суспільства.

Використання концепції партисипативного управління може стати інструментом побудови нової системи захисту національних цінностей у сфері національної безпеки. Важливо зазначити, що участь інститутів громадянського суспільства в державному управлінні не применшує ролі, прав і відповідальності суб'єктів захисту національних цінностей у сфері національної безпеки. В основі їх відносин із інститутами громадянського суспільства лежить делегування повноважень, використання дорадчих принципів. Не випадково широковідомий німецький термін «Mitbestimmung» інтерпретується як співучасть без права вирішального голосу [4]. Проте на рівні структур (рад, асоціацій, консорціумів тощо) допускається повна автономія на базі самоврядування. У компетенцію таких структурних утворень уходить досить широке коло організаційних, соціальних, політико-правових, ресурсних питань.

Таким чином, моделювання взаємодії держави і суспільства щодо захисту національних цінностей у сфері національної безпеки може здійснюватися завдяки запровадженню моделі партисипативного управління, яка ототожнює життєві цінності громадянського суспільства із цінностями нації, узгоджує взаємні цілі, культивує відчуття причетності до загальнодержавної справи, об'єднує новаторський потенціал громадянського суспільства, надаючи можливість приймати управлінські рішення, пов'язані з їх функціональними обов'язками суб'єктів державного управління, і підтримуючи пропозиції інститутів громадянського суспільства, третього сектора щодо вдосконалення захисту національних цінностей у сфері національної безпеки в Україні. Завдяки широкій участі інститутів громадянського суспільства у розробці і прийнятті державно-управлінських рішень задовольняються їх потреби у самореалізації, самотвердженні, зростає новий напрям громадського руху – волонтерство, яке широко запроваджено в розробці і прийнятті рішень в соціальній, гуманітарній політиці європейських держав.

Список використаних джерел:

1. Валевський О. Л. Архетипи українських реформ : від адміністративно-командної до адміністративно-олігархічної моделі / О. Л. Валевський // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління : Спеціальний випуск. – X. : ДокНаукДержУпр, 2012. – С. 39 – 49.

2. Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні : монографія / В. М. Козаков. – К. : НАДУ, 2007. – 284 с.

3. Кравчук В. М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові

аспекти) : монографія / В. М. Кравчук. – Тернопіль : Терно-граф, 2011. – 260 с.

4. Якубенко В. Д. Партиципативне управління в соціалізації корпоративних відносин / В. Д. Якубенко // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНЕУ : зб. наук. пр. – Чернівці, 2003. – Вип. IV. – С. 19 – 24.

ЛЕШКЕВИЧ ВИКТОРИЯ ВИКТОРОВНА

студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления

Академіи при Президенті Республіки Беларусь

ЛОГИСТИКА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В результате исследований, которые проводились в Великобритании, было выяснено, что свыше 70 % стоимости продукта, который прошел весь путь и попал к конечному потребителю, «составляют расходы, связанные с хранением, транспортировкой, упаковкой и другими операциями, обеспечивающими продвижение материального потока» [1]. В сферах производства и обращения применение логистики позволяет:

- снизить запасы на всем пути движения материального потока;
- сократить время прохождения товаров по логистической цепи;
- снизить транспортные расходы;
- снизить расходы на складское хозяйство.

Данные Европейской промышленной ассоциации и промышленной ассоциации США демонстрируют то, что «сквозной мониторинг материального потока обеспечивает сокращение материальных запасов на 30-70 %» [1]. Данного сокращения позволяют достичь согласованность действий участников логистической цепи, повышение надежности поставок, эффективное управление запасами.

В соответствии с информацией, приведенной А. М. Гаджинским, от двух до пяти процентов в общих затратах времени, отводимых на складирование, производственные операции и доставку, составляют затраты времени на собственное производство. Таким образом, свыше 95 % времени оборота материального потока приходится на логистические операции. По данной причине логистика является фактором повышения конкурентоспособности предприятия [2].

Логистика как хозяйственная деятельность – это процесс управления движением и хранением сырья, материалов, полуфабрикатов и готовой продукции в хозяйственном обороте от первичного источника сырья до конечного потребителя, а также связанной с этими операциями информацией.

Материальный поток, который проходит через складские, производственные, транспортные и другие логистической звенья цепи от исходного пункта до конечного потребителя, увеличивает свою стоимость за счет логистических издержек. Снижение которых влечет за собой снижение стоимости единицы продукции предприятия, что несомненно повышает конкурентоспособность компании.

Логистические издержки формируются в результате функционирования и взаимодействия каналов снабжения, распределения и производственных

процессов. В общем виде логистические издержки предприятия обобщенно состоят из:

- издержек снабженческо-транспортных цепей, куда входят затраты ввозной транспортировки, складские издержки в системе снабжения, расходы на экспедирование, грузообработку;

- издержек производственно-технологических или операционных цепей, включающих в себя расходы на внутрипроизводственные перевозки, складирование и прочие внутренние логистические издержки;

- издержек транспортно-распределительных и сбытовых цепей, в том числе: издержки вывозной транспортировки, складские расходы в системе сбыта, издержки экспедирования при сбыте продукции, расходы на грузообработку при сбыте, таможенные расходы при экспорте, издержки функционирования дилерской торговой сети.

Логистика оказывает влияние на расходы, которые связаны с продажей товаров. К таким расходам относятся издержки по выполнению заказов, которые включают затраты на их обработку, перевозку, складирование грузов, управление запасами, а также на упаковку грузов, обеспечение рынка и потребителей запасными частями, послепродажный сервис и другая подобная деятельность. Логистика оказывает воздействие на улучшение позиции компании на рынке, что ведет к увеличению занимаемой ей доли.

Логистика непосредственно влияет на инвестиционный капитал через основные элементы активов и пассивов баланса фирм и предприятий. В современном мире многие фирмы сталкиваются с дефицитом наличности, «такие элементы, как «наличность и счета дебиторов» являются решающими, с точки зрения ликвидности фирмы» [3], и являются наиболее важными.

Логистика оказывает влияние на оборотный капитал предприятия посредством сокращения запасов. Логистические издержки зависят от политики управления запасами компании, а также от политики закупки сырья и материалов, которые связаны со счетами кредиторов, таким образом оказывается влияние на оборотный капитал предприятия.

В рамках закупочной логистики предприятию необходимо решить задачу «сделать или купить» (make or buy problem). Задача «make or buy problem» – это обоснование решения вопроса о степени использования в производственном процессе собственных средств производства и предметов труда. Решение данной задачи предприятия осуществляют в начале производственного цикла, так как его первой стадией является закупка предметов труда. Задача «сделать или купить» оказывает значительное влияние на логистические издержки предприятия.

Интегрированное логистическое управление закупками и производством является частью логистической стратегии предприятия, которая обуславливает непосредственное получение экономического эффекта. Как показали исследования, на предприятиях и фирмах, где поэтапное расходование запасов соответствует плановым потребностям производства в сырье и материалах, производственные затраты снижаются, а степень использования инвестированного капитала повышается [2].

Аренда складов, транспортных средств и других элементов логистической системы является для арендатора текущими расходами. Замена основного капитала на текущие расходы достигается привлечением третьих фирм к выполнению операций по складированию и перевозкам вместо приобретения собственных средств для их осуществления.

На данный момент логистика как фактор повышения конкурентоспособности рассматривается в основном не только как способ сокращения издержек и увеличения прибыли, но и как получение конкурентного преимущества за счет предложения дополнительных услуг и повышения их качества.

Список использованной литературы:

1. Сербин В. Д. Основы логистики : учеб. пособ. / В. Д. Сербин. – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2004. – 39 с.
2. Гаджинский А. М. Логистика : учеб. пособ. / А. М. Гаджинский. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 420 с.
3. Неруш Ю. М. Коммерческая логистика : учебник для вузов / Ю. М. Неруш. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 214 с.

МАЛЮГИНА АННА ВИКТОРОВНА

студентка кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНА В ПРОЕКЦИИ ЭФФЕКТИВНОЙ ЗАНЯТОСТИ

Сфера труда – важная и многоплановая область экономической и социальной жизни общества. Рынок труда в региональном аспекте, в отличие от макроуровня, позволяет более точно выявить специфику формирования сложившихся трудовых отношений, определить источники недоиспользования трудового потенциала. Она охватывает как рынок рабочей силы, так и ее непосредственное использование в общественном производстве. Рынок труда имеет принципиальную особенность – его составляющими являются непосредственно живые люди, которые не только выступают носителями рабочей силы, но и наделены специфическими особенностями: психофизиологическими, социальными, культурными, религиозными, политическими и другими.

Необходимо отметить, что проблема занятости и безработицы неразрывно связана с происходящими структурными сдвигами в национальной экономике и мировом хозяйстве, демографическими и культурно-просветительскими и другими процессами, а также имеющими место деформациями и инерционностью рынка труда. Изучение длительных тенденций на рынке труда показывает, что ежегодно происходит как значительный приток рабочей силы, так и заметные изменения в структуре свободных рабочих мест.

Выделяют различные виды занятости, так, в зависимости от характеристик количественных и качественных, различают занятость продуктивную (эффективную), полную, свободно избранная, неполную, скрытую, сезонную, маятниковую, периодическую и др.

Продуктивная (эффективная) занятость, полная занятость, неполная занятость, скрытая занятость, сезонная занятость, маятниковая занятость, периодическая занятость.

Занятость является социально-экономическим явлением, а потому категорию занятости необходимо рассматривать с двух позиций:

- как экономическую категорию;

- как социальную категорию.

Занятость представляет собой не только экономическую, но и имеет ярко выраженный социальный характер. Она отражает потребность людей не только в доходах, но и в самовыражении посредством общественно полезной деятельности, а также степень удовлетворения этой потребности при определенном уровне социально-экономического развития общества. Из этого следует другой вывод, на котором базируется социально-экономическая политика государства в отрасли управления занятостью: если общество нацелено на социально-экономическое развитие, оно не может безразлично относиться к тем гражданам, которые желают работать, но из каких-то причин не имеют работы.

Таким образом, занятость представляет собой механизм реализации взаимосвязей работников в процессе производства, то есть выступает социально-экономической категорией, и ее можно определить как социально-экономические отношения – соединения трудовых ресурсов со средствами производства. Именно такая двуединая сущность занятости населения и дает основания четко определить, что занятость населения является важнейшим элементом социально-экономической политики государства.

Отсюда вытекают и основные функции занятости населения:

- обеспечения жизнедеятельности и развития общества, в том числе его неработоспособных членов;
- обеспечения жизнедеятельности и развития личности;
- обеспечение качества рабочей силы.

Исходя из такого понимания, занятость рассматривается вместе с такими экономическими категориями, как трудовые ресурсы, т.е. трудоспособная часть общества, способная и готовая производить материальные блага и оказывать услуги, и рынок труда, где и реализуется экономическое содержание занятости в двух основных социально-экономических формах:

- через продажу своей рабочей силы собственнику средств производства;
- через занятие предпринимательской деятельностью.

Выводы: рассматривая факторы, влияющие на формирование занятости, необходимо отметить роль предпринимательства в экономической активности и занятости населения, особое значение уделить нетрадиционным формам занятости. В условиях, когда государство рассматривает малое предпринимательство только как объект налогообложения, неформальный аспект занятости будет неуклонно возрастать, особенно если уровень безработицы является достаточно высоким.

Развитие самозанятости приводит к реализации основных ее функций:

- продвижение изобретений и новшеств, что ускоряет развитие инновационного процесса;
- создание новых рабочих мест;
- повышение уровня конкуренции на рынке товаров и услуг, что в свою очередь, приносит выгоды непосредственно потребителям;
- повышение уровня жизни населения за счет увеличения его доходов;
- смягчение ситуации на рынке труда за счет того, что сама занятость является непосредственной альтернативой безработице и т.д.

Поэтому политику занятости как относительно самостоятельную проводить невозможно, она должна находиться в тесной связи и взаимодействии с экономико-социальной политикой. Иными словами, занятость представляет собой сложное социально-экономическое явление,

которое приобретает свое конкретное содержание под воздействием множества факторов и процессов, начиная от демографических процессов в обществе и кончая государственным регулирующим воздействием на макроэкономику и на рынок труда, а также политикой государства в сфере образования и здравоохранения.

Важнейшим условием повышения уровня жизни граждан России является сохранение относительной стабильности в сфере занятости.

На ближайший период основными задачами региональной политики в сфере занятости являются:

- перевод высвобождаемых работников на предприятия развивающихся отраслей, организация профессиональной подготовки кадров для новых прогрессивных производств;

- защита трудовых прав работников несостоятельных предприятий, эффективная поддержка граждан, потерявших работу, их профессиональная переориентация.

В долгосрочной перспективе главным направлением региональной политики в сфере занятости является создание новых рабочих мест в развивающихся отраслях, в потребительской сфере, а также в организациях рыночной инфраструктуры.

Основная нагрузка в реализации мероприятий по повышению занятости населения ложится на органы государственной власти субъектов Российской Федерации. Региональная политика в этой сфере заключается в регулировании процесса высвобождения рабочих мест в тех регионах, где в силу структурных особенностей хозяйственного комплекса или изменения государственной экономической политики складывается особенно острая ситуация с занятостью населения, для изменения которой местных сил и возможностей недостаточно. Федеральные органы государственной власти должны активно участвовать в осуществлении мероприятий в сфере занятости в районах концентрации государственных организаций, относящихся к отраслям естественных монополий и военно-промышленного комплекса.

В регионах с высоким уровнем социальной напряженности необходимо контролировать процесс банкротства убыточных организаций, прибегая в случае необходимости к их целевой поддержке путем выдачи льготных кредитов на развитие производства, дотации на выплату минимальной заработной платы. Особое внимание следует уделять организациям, являющимся основой жизнедеятельности населения малых и средних городов.

В слабо развитых районах, где ситуация осложняется наличием избытка трудовых ресурсов, необходимо оказывать поддержку развитию мелкотоварного производства как в городской, так и в сельской местности, стимулировать малое предпринимательство в сфере услуг и в агропромышленном комплексе.

Список использованной литературы:

1. Воронин Р. Л. Социальное самочувствие россиян / Р. Л. Воронин // Социс. – М., 2010. – № 6.
2. Матвиенко В. Цель – социально благополучное общество / В. Матвиенко // Общество и экономика. – М., 2014. – № 9 – 10.
3. Оценка уровня и качества жизни населения // Экономист. – М., 2016. – № 1.

4. Сенчагов В. А. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие (книга четвертая) / В. А. Сенчагов ; Институт экономики РАН. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 2002.

МЕЛЬНИЧЕНКО ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ

д. держ. упр., професор,

*професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Харківського національного медичного університету*

БОЙКО ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

студентка 6 курсу 2-го медичного факультету

Харківського національного медичного університету

САХАНСЬКА ДАР'Я МИХАЙЛІВНА

студент 6 курсу 22-го медичного факультету

Харківського національного медичного університету

НАДАННЯ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ ОНКОЛОГІЧНО ХВОРИМ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Серед розмаїття тенденцій соціального стибу, які притаманні сучасному суспільству, найбільш значущими є старіння населення та зростання числа хворих на онкологічні захворювання. За даними ВООЗ, «нині у світі паліативної допомоги потребує біля 40 млн. осіб, 78 % з яких мешкають в країнах з низьким і середнім рівнем життя» [4]. «Усім їм потрібна кваліфікована медична та психологічна допомога, а часом і просто людська участь, підтримка й співчуття» [1, с. 37]. «Майже 80 % хворих у завершальних і термінальних стадіях вище зазначених захворювань потребують паліативної допомоги» [7] – «комплексу цілеспрямованих заходів, які відповідно до базових принципів і залежно від доступних засобів, здійснюються спеціалізованими відділеннями медичних установ, паліативними закладами, мобільними групами тощо по відношенню невиліковно хворих осіб та їхніх родичів з метою забезпечення відповідної якості їхнього життя» [3, с. 15]. І хоча відсутні офіційні статистичні дані про число наших співвітчизників на онкологічні захворювання, результати власних досліджень і думки більшості експертів дозволяють однозначно стверджувати, що в Україні з щонайменше як «понад 600 тис. онкологічно хворих» [5] «лише 10,0 % таких осіб» [2] мають змогу скористатись хоча б частково потребою їм паліативною допомогою. До речі, паліативна допомога надається «безоплатно за направленням закладу охорони здоров'я, в якому пацієнт отримував вторинну (спеціалізовану) чи третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу, і з яким укладено договір про медичне обслуговування населення» [6].

Усе зазначене й обумовлює актуальність даного дослідження.

Передусім слід відзначити, що нині в Україні «налічується біля 1,5 тис. стаціонарних ліжок, які розміщено у 2 центрах, 7 хоспісах і понад 60 самостійних відділеннях паліативної допомоги. Також функціонує 7 виїзних служб надання паліативної допомоги на дому для дорослих і дітей» [5]. Проте цього явно замало, тим паче зважаючи на «загальноприйняті світові стандарти, відповідно до яких на 100 тис. населення має бути 10 хоспісних ліжок» [8, с. 65].

Узагальнення напрацювань провідних науковців і практиків, а також результати власних досліджень дозволяють виокремити наступне.

1. Нагальні проблеми, що ускладнюють надання необхідної паліативної допомоги онкологічно хворим:

- недостатня місткість хоспісів та інших стаціонарних закладів стали причиною подальшого поширення груп (служб) паліативної допомоги на дому, які екстрено вирішують проблеми невиліковно хворих пацієнтів (передусім, зняття больового синдрому), з якими їхні родичі неспроможні упоратись самотужки;

- дефіцит кваліфікованих кадрів (особливо, коли мова йде про лікування дітей) лікарів і медичного персоналу; недолугість протоколів надання медичної (паліативної) допомоги; недосконалість законодавства щодо призначення, зберігання та використання опіоїдних анальгетиків;

- нерациональний розподіл коштів: 70-80 % витрачається на утримання закладу і тільки 20-30 % на потреби пацієнтів; попри це матеріально-технічна база діючих паліативних закладів не відповідає міжнародним стандартам, а умови перебування хворих у цих закладах не завжди задовільні;

- невідповідність уявлень співробітників паліативних закладів і родин пацієнтів про процес вмирання та обмеження страждань онкологічно хворих; відсутність достовірної та доступної інформації для населення щодо можливостей медико-соціальної допомоги в кінці життя; брак коштів, специфічних знань і навичок, психологічна нестійкість родичів; географічна, соціальна відокремленість поколінь тощо.

2. Заходи, використання яких спроможне підвищити доступність і покращити якість паліативної допомоги онкологічно хворим в Україні:

- визнання державою даної проблеми як однієї з найбільш суспільно значущої, що є підставою для істотного збільшення бюджетного фінансування цього сегменту оздоровчого комплексу національної економіки; залучення волонтерів, меценатів і благодійників, а також міжнародної технічної допомоги; активізація та детінізація господарської діяльності закладів, які надають паліативну допомогу; спрямування усіх доступних ресурсів на реконструкцію та модернізацію існуючих і будівництво нових закладів паліативної допомоги (у т.ч. хоспісів), належне їх матеріальне, фінансове, кадрове та медичне забезпечення; недосконала міжвідомча співпраця у сфері розвитку паліативної та хоспісної допомоги;

- впровадження скринінг методів і сучасних методів ранньої діагностики важких і невиліковних захворювань, що дозволить попередити розвиток запущених форм онкологічних захворювань, які передбачають паліативне лікування; запровадження раннього ступінчатого використання анальгетиків; розвиток мультидисциплінарних виїзних бригад паліативної допомоги для пацієнтів, які одержують таку допомогу вдома; починати паліативну допомогу слід паралельно з іншими видами лікування (наприклад, хіміо- чи радіотерапією, хірургічним або консервативним лікуванням) пацієнта з невиліковним хронічним захворюванням; водночас як специфічне (патогенетичне або етіотропне) лікування спрямоване на видужання пацієнта, паліативна допомога повинна забезпечити профілактику й зменшення страждань, які виникають внаслідок невинного прогресування захворювання; слід поєднувати лікування з психологічною підтримкою хворих і їхніх родичів;

- адаптування до умов України передового світового досвіду у цій царині;

– усіляка підтримка осіб, які ведуть та/чи прагнуть вести «здоровий спосіб життя» (будівництво спортивних майданчиків, обмеження на вживання алкоголю та тютюну...); сприяння підвищенню реальних доходів населення.

З урахуванням вищевикладеного матеріалу можна зробити такі висновки. Збільшення числа хворих на онкологічні захворювання не супроводжується відповідним зростанням якості та доступності паліативної допомоги. Означене обумовлено численними проблемами, для вирішення яких необхідна консолідація ресурсів і зусиль усіх зацікавлених осіб. Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме поліпшенню якості життя невиліковно хворих осіб та їхніх родичів.

Список використаних джерел:

1. Величко Н. М. Медико-соціальні проблеми становлення паліативної допомоги в Україні / Н. М. Величко, О. О. Вольф, Т. І. Вялих, В. В. Чайковська // Соціальна політика щодо невиліковно хворих : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 15-16 березня 2012 р. – К. : Університет «Україна», 2012. – С. 37 – 43.

2. Вольф О. О. Взаємодія між державними та недержавними організаціями заради розвитку паліативної та хоспісної допомоги у Печерському районі Києва / О. О. Вольф // Вісник НТУУ КПІ. (Серія «Політологія. Соціологія. Право»). – 2011. – № 1. – Режим доступу : www.visnyk-psp.kpi.ua.

3. Мельниченко О. А. Паліативна допомога населенню: сутність, елементи, напрями розвитку / О. А. Мельниченко, В. Е. Лунячек, В. О. Мельниченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2013. – № 4. – С. 10 – 17.

4. Паліативная медицинская помощь. Информационный бюллетень. 2015. Июль. № 402. – Режим доступу : www.who.int/mediacentre/factsheets/fs402/ru.

5. Паліативная помощь в Украине: МОЗ разработал стратегию развития до 2027 года. Всеукраинский онкологический портал. 05 августа 2016 р. – Режим доступу : www.oncoportal.net/stati/palliativnaya-pomosch-v-ukraine-moz-razrabotal-strategiyu-razvitiya-do-2027-goda-i-pri-glashaet-vseh-prinyat-uchastie-v-ee-dorabotke.html.

6. Про внесення змін до «Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» : закон України від 7 лип. 2011 р. № 3611-VI. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show.

7. Про затвердження Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року : закон України від 23 груд. 2009 р. № 1794-VI. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show.

8. Экзархов В. А. Социальные аспекты организации хосписной помощи / В. А. Экзархов, А. А. Гончаренко // Соціальна політика щодо невиліковно хворих : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 15-16 березня 2012 р. – К. : Університет «Україна», 2012. – С. 64 – 70.

МОИСЕЕВА ЛАРИСА АЛЕКСЕЕВНА

студентка кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ СФЕРА КАК ИСТОЧНИК СОЦИАЛЬНЫХ УГРОЗ

К одной из прогрессирующей группы угроз, с которыми сталкиваются многие регионы, можно отнести угрозы, протекающие в демографической сфере, вследствие возникновения и развития которых происходят негативные количественные и качественные изменения в развитии населения, оказывающие отрицательное воздействие на устойчивое развитие страны.

Достижение безопасности в области народонаселения заключается, с одной стороны, в устранении причин, вызывающих негативные тенденции в воспроизводственных процессах, в максимально возможном смягчении последствий, а с другой – в профилактике их появления. Население выступает значимым самостоятельным фактором, воздействующим на экономические, социальные и даже политические процессы в обществе, поэтому состояние населения является одним из важных индикаторов социально-экономического развития региона.

Проблемы демографии далеко не новы и рассматривались многими учеными экономистами на протяжении многих лет. Современные тенденции развития государства порождают с каждым раз все более существенные демографические угрозы. Среди подходов, относящихся к пониманию демографической безопасности и ее структуры можно выделить инструментальный подход и ценностный.

Инструментальный подход заключается в том, что демографические процессы оцениваются с точки зрения их вклада в решение задач экономического, социального, политического характера, рассматриваются лишь как средство, инструмент для достижения целей стратегического развития. Российской Федерации сокращение численности постоянного населения является весомой угрозой для геополитического положения, которая препятствует ее развитию как великой державы.

Второй подход к пониманию демографической безопасности предполагает самоценность демографических процессов, наличие самостоятельных демографических целей, предполагающий сохранение и развитие людей, человеческих ресурсов в качестве наивысшей ценности. Демографическая безопасность может, понимается как «защищенность процесса жизни и непрерывного естественного возобновления поколений людей», а ее укрепление связывается с повышением эффективности демографического воспроизводства, расширением демографической свободы. Достижение этих целей само по себе может быть стратегической задачей.

В настоящее время, возрастает в регионах роль учета и анализа демографической обстановки. В первую очередь, необходимо учесть, что динамика демографических показателей во всех регионах разная и различия в их показателях остаются весьма значительными. Это создает предпосылки для создания и реализации дифференцированной политики не только в экономике и социальной сфере, но и в области народонаселения. Следует заметить, что регионы наделены экономической самостоятельностью, так как они могут сами принимать основные решения социально-экономической

направленности. Это свидетельствует о том, что наряду увеличения экономических полномочий у региональных органов, у них также возросла ответственность за социальное и экономическое положение жителей своей территории.

Так же следует обратить внимание на то, что в последние годы в демографической сфере, преобладает отрицательная динамика, а именно: превышение смертности над рождаемостью, большие потоки миграции, «утечка мозгов», падения института семьи. Однако данные проблемы во всех регионах проявляются по-разному: где-то с большей степенью, где-то с меньшей. Именно поэтому необходима разработка территориальной политики, с точки зрения демографического аспекта.

Регионы России тоже, как и страна в целом вступают в полосу демографической модернизации, которая протекает на фоне глубокого экономического кризиса. Последствия демографической модернизации сводятся к тому, что впоследствии происходят негативные тенденции: сокращается рождаемость, увеличивается показатель смертности. А так как эти последствия протекают на фоне кризиса, то ситуация в регионах России может еще больше усугубиться.

Преобладание низкой рождаемости в регионах обусловлен такой причиной как отказ от рождения детей, что в современных условиях становится частым явлением. Наблюдается тенденция роста доли новорожденных первенцев и заметное сокращение доли детей, родившихся по счету третьими, четвертыми и последующими. Таким образом, семьи переходят на одно, двух и реже трехдетную семью.

На уровень рождаемости определенное влияние оказывает семейно-брачные отношения. Пожизненный брак перестает быть всеобъемлющим. Нужно отметить рост доли разводов в семьях с детьми, что способствует ухудшению социальных условий их жизни. Сложившаяся ситуация в семейно-брачных отношениях во многом зависит от условий жизни населения. Главными причинами высокого уровня смертности населения можно отметить:

- низкий уровень жизни,
- высокая цена медицинских препаратов,
- отсутствие своевременной полной диагностики здоровья,
- отсутствие самооценности здоровья и многие другие факторы,

которые связаны с кризисным состоянием общества. Однако было бы неверным рост смертности целиком связывать с экономическим кризисом.

Угрозы демографической сферы значительно влияют как на политику страны и ее экономику, так и негативно сказываются на социальной сфере каждого региона, порождая собой еще большие угрозы. Обеспечение важнейших стратегических социально-экономических задач будет обеспечено только в том случае, если будет достигнут необходимый показатель человеческих ресурсов с необходимыми для этого качественно-количественными характеристиками.

Таким образом, можно утверждать, что физическое, психическое, моральное и материальное состояние народонаселения – основа стабильного развития экономики. С другой стороны, нерешенность демографических проблем до предела обостряет социально-экономическую ситуацию, препятствует дальнейшему экономическому росту любого региона.

Становление качественно иного режима воспроизводства населения региона будет иметь своим следствием и иные формы демографического

поведения людей, что не может не наложить отпечаток на все системы социальных связей и отношений – от глобальных до региональных. Параметры изменения структуры демографического пространства региона, обусловлены динамикой: коэффициентов рождаемости; смертности; естественного прироста; миграции; старением населения; негативными изменениями брачно-семейного состава жителей.

В настоящее время существует проблема выработки грамотных управленческих решений в сфере демографии, поскольку они ориентированы на количественное улучшение показателей воспроизводства населения, но игнорируют его структурные преобразования, что снижает эффективность управления социально-демографическими процессами.

Демографический фактор всегда играл первостепенную роль в истории любого государства, поэтому демографическая безопасность рассматривается как наиважнейшая составная часть, ядро национальной безопасности. Все остальные составляющие национальной безопасности – от военной до экологической – оказывают значительное влияние, в конечном счёте, именно на демографическую сферу. В связи с длительной депопуляцией в России демографическая ситуация приобрела значение важнейшего геополитического и стратегического фактора, определяющего будущее страны, возможность самого её существования.

Список использованной литературы:

1. Аганбегян А. Г. В России возобновляется депопуляция населения / А. Г. Аганбегян // Финансы и бизнес. – 2015. – № 3. – С. 4 – 17.
2. Бараненкова Т. А. Демографическая ситуация в России : региональные различия и деформации / Т. А. Бараненкова // Федерализм. – 2015. – № 2 (78). – С. 125 – 138.
3. Боков А. Н. Демографические угрозы как объект статистического исследования / А. Н. Боков // Статистика и Экономика. – 2015. – № 3. – С. 157 – 163.
4. Вершилов С. А. Демографическое пространство России как фактор её безопасности / С. А. Вершилов, С. К. Бородин, О. П. Олейник // Новая наука : От идеи к результату. – 2016. – № 5 – 2 (84). – С. 106 – 107.
5. Казанцев С. В. Угрозы экономическому развитию субъектов Российской Федерации / С. В. Казанцев // Регион : Экономика и Социология. – 2014. – № 1 (81). – С. 46 – 63.

МОИСЕЕВА ЛАРИСА АЛЕКСЕЕВНА

студентка кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

ФЕДОНИНА ОКСАНА ВАСИЛЬЕВНА

канд. экон. наук, доцент кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ДЕПОПУЛЯЦИИ НАСЕЛЕНИЯ

Современное демографическое развитие России и ее регионов, несмотря на явное улучшение ситуации в последние годы, характеризуется рядом острых проблем, от решения которых зависят перспективы модернизации и

конкурентоспособность экономики, социальное развитие, геополитическая стабильность. Рождаемость за годы активизации демографической политики выросла, но далека от уровня, который может обеспечить хотя бы простое воспроизводство населения без замещающей миграции.

Во многих регионах существует тенденция отставания по продолжительности жизни. Сокращение трудоспособной части населения в сочетании с относительно низкой внутренней мобильностью и пока недостаточно эффективной миграционной политикой ставят под угрозу устойчивое развитие отдельных регионов. Депопуляция населения представляет собой уменьшение населения в пределах определенной территории, в связи со снижением воспроизводства населения.

Данный процесс происходит как следствие таких тенденций, как: превышение рождаемости смертностью; различные войны, эмиграция населения, природные и техногенные катаклизмы, вследствие которых погибает большая часть населения. Депопуляция населения одна из демографических проблем, которую невозможно решить за одно десятилетие.

На уровне региона, депопуляция преодолевается политикой, которая направлена на благоприятные условия рождаемости, в свою очередь здесь разрабатываются социальные программы, направленные на улучшение условий жизни. Задача данных программ направлена на восстановление и поддержание нормального темпа воспроизведения населения страны. В последнее десятилетие проблема депопуляции во многих регионах преобладает наиболее остро, в связи с экономическими, политическими и социальными проблемами. Существует тенденция обнищания населения, снижение уровня жизни, в результате чего происходит низкая рождаемость и высокая смертность.

Российская Федерация отличается высокой степенью территориальной дифференциации экономических, социальных и этнических процессов. Все это и многое другое сказывается на демографическом поведении многонационального населения России, вносит существенную дифференциацию в характер демографических процессов, влияет на глубину депопуляции, охватившую большинство регионов страны. Реальное улучшение демографической ситуации – это проведение эффективной демографической политики, учитывающей все многообразие процессов воспроизводства населения в российских регионах, а они отличаются и по уровню рождаемости и смертности, и по характеру миграции и демографической динамики в целом. Таким образом, выход регионов России из режима депопуляции – это проведение эффективной демографической политики, формируемой как на федеральном, так и на региональном уровнях.

Следующей немало важной проблемой является старение нации. Под старением общества или демографическим старением, следует понимать возрастание числа пожилых и старых людей в общей численности населения региона. Старение населения происходит в результате длительных изменений в сфере демографии, а так же, сдвигов в характере воспроизводства населения, в рождаемости и смертности и их соотношении.

В России и в ее регионах, основными причинами низкой продолжительности жизни являются следующее:

- недостаточный уровень развития сети качественных и общедоступных учреждений здравоохранения;
- алкоголизм, наркомания и табакокурение;
- влияние отрицательных изменений экологической обстановки;

– низкая продолжительность жизни российских мужчин, обусловленная во многом алкогольной нагрузкой на население и отсутствием соответствующих программ по оздоровлению.

– повышенные эмоциональные нагрузки, стрессовые ситуации, малая подвижность и большое распространение пассивных форм отдыха.

В настоящее время демографическое состояние регионов характеризуется следующими основными тенденциями:

– низкая рождаемость, несмотря на некоторый подъем в последние годы, не будет ни в ближайшей, ни в отдаленной перспективе обеспечивать уровень простого воспроизводства;

– смертность (особенно мужчин в трудоспособном возрасте) сокращается, что позволяет увеличить продолжительность жизни в трудоспособном возрасте и в целом;

– сохраняется потребность в замещающей миграции и привлечении временных трудовых мигрантов на фоне продолжающейся утечки «умов»;

– низкая территориальная мобильность населения остается фактором, тормозящим эффективное перераспределение и использование имеющихся трудовых ресурсов;

– деформация возрастной структуры населения сохраняется;

– продолжается сокращение численности трудоспособного населения – основы трудовых ресурсов;

– сохраняется значительная дифференциация в показателях демографического развития регионов, что является важным фактором усиления социально-экономической и политической нестабильности, межнациональных конфликтов, обострения региональных проблем безработицы и снижения жизненного уровня.

Основой улучшения воспроизводства населения, поддержание нормальной демографической обстановки может служить обеспечение достойного уровня и качества жизни людей. Также не вызывает сомнения то, что создавшаяся демографическая ситуация требует незамедлительного вмешательства как государственных, так и всех гражданских институтов российского общества. Для того чтобы оценить обстановку экономической безопасности региона в сфере демографии рассчитываются разные показатели демографии.

Сложившаяся сегодня демографическая ситуация в стране является неестественной, однако представляется небезнадежной, если целью демографической политики на перспективу станет проведение мероприятий по снижению уровня смертности населения и создание предпосылок для стабилизации показателей рождаемости с учётом региональных особенностей демографических процессов. При успешной реализации демографических программ и приоритетного национального проекта в сфере здравоохранения постепенно происходит увеличение рождаемости.

Список использованной литературы:

1. Вершилов С. А. Демографическое пространство России как фактор её безопасности / С. А. Вершилов, С. К. Бородин, О. П. Олейник // Новая наука : От идеи к результату. – 2016. – № 5 – 2 (84). – С. 106 – 107.

2. Журавлёва Е. К. Укрепление института семьи как мера для решения демографических задач / Е. К. Журавлёва // Научное обозрение. Серия 1 : Экономика и право. – 2016. – № 4. – С. 52 – 63.

3. Калачикова О. Н. Социально-демографические проблемы национальной безопасности / О. Н. Калачикова, А. А. Шабунова, В. К. Егоров // Вопросы безопасности. – 2014. – № 3. – С. 158 – 205.

4. Леонтьева А. Г. Демографические аспекты социальной защиты населения региона / А. Г. Леонтьева // Экономика региона. – 2012. – №2.

5. Малышева О. Л. Демографическое развитие семьи и национальная безопасность России / О. Л. Малышева // Социально-гуманитарные знания. – 2011. – № 2. – С. 97 – 109.

ОВСЯНИК ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

*аспірант кафедри інформаційних технологій та інформаційних систем
ДРІДУ НАДУ при Президентів України*

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ ГРОМАДЯН

Соціальна безпека – це безпека людини, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. На сучасному етапі динамічного розвитку української держави поступово загострюються суперечності та диспропорції у питаннях реформування економіки та соціальної сфери суспільства, що зрештою веде до творення комплексу відповідних загроз національній безпеці та створює нагальну необхідність формування дієвого механізму соціальної безпеки.

Соціальна безпека держави та суспільства у сучасних умовах набуває пріоритетності у питанні забезпечення національної безпеки. Під її впливом усі сфери життя у тому числі основна – економічна – набувають нових якостей – гнучкості, динамічності, стійкості, але одночасно зростає й потенційна залежність суспільних процесів від соціальної безпеки та соціальної сфери.

Сьогодні соціальну безпеку держави дедалі частіше розглядають як одну з основних складових компонентів національних ресурсів, багатства нації і держави та подальшого стабільного розвитку суспільства.

Концептуальну основу розуміння суті соціальної безпеки в Україні було започатковано у 1990 р. в Декларації про державний суверенітет України [1]. За визначенням експертів, соціальна безпека держави розглядається як стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи й суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз.

На початку 1997 року, Верховна Рада України схвалює Концепцію (основи державної політики) національної безпеки, в якій окреслюються основні напрямки державної політики України щодо питань соціальної сфери, які потребують першочергового вирішення, а саме :

- виявлення та усунення причин, що призводять до різкого розшарування суспільства, під час переходу до ринкової економіки;
- вжиття своєчасних заходів щодо протидії кризовим демографічним процесам;
- створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я;
- стимулювання розвитку та забезпечення всебічного захисту освітнього та культурного потенціалу країни;
- захисту прав споживачів [2].

Разом з тим, у Концепції передбачалася дія можливих чинників загроз національній безпеці у соціальній сфері, до яких були віднесені наступні поступово зростаючі негативні соціальні тенденції:

- низький рівень життя та соціальної захищеності значних верств населення;
- наявність великої кількості громадян працездатного віку, не зайнятих суспільно корисною діяльністю;
- суспільно-політичне протистояння окремих соціальних верств населення та регіонів України;
- падіння рівня здоров'я населення, незадовільний стан системи його охорони;
- тенденції моральної та духовної деградації в суспільстві;
- неконтрольовані міграційні процеси в країні.

Це дозволяло говорити про існування та дію відповідного комплексу соціальних небезпек для національних інтересів України, які в першу чергу негативно впливали на вирішення наступних державотворчих питань:

- досягнення національної злагоди та політичної і соціальної стабільності українського суспільства;
- створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки;
- зміцнення генофонду українського народу, його фізичного і морального здоров'я та інтелектуального потенціалу.

Прийнята Концепція, безумовно відіграла свою позитивну роль у формуванні і здійсненні цілеспрямованої політики держави щодо захисту її національних інтересів, вирішенні багатьох внутрішніх і зовнішніх проблем у політичній, економічній, соціальній та інших сферах національної безпеки.

Проте, за п'ять з половиною років після її схвалення суттєво змінилася і внутрішня, і зовнішня ситуація у державі та навколо неї. Життя об'єктивно вимагало внесення відповідних коректив та змін до змісту цього державного документу. І тому, наприкінці роботи третьої сесії Верховної Ради України четвертого скликання у червні-липні 2003 року Парламент країни приймає нову редакцію Концепції національної безпеки України, а точніше Закон України «Про основи національної безпеки України».

У цьому Законі насамперед визначаються основні засади державної політики спрямованої на захист національних інтересів і забезпечення національної безпеки та прогресивного розвитку України у XXI ст. Адже ефективна система національної безпеки – необхідна складова державного устрою сучасної розвиненої країни [3].

Саме за цим документом, визначаються на сьогодні пріоритети національних інтересів України у соціальній сфері, а саме :

- створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення. Крім того, дається визначення реальних та потенційних загроз національній безпеці України, та її подальшому стабільному розвитку у цій сфері, до яких в першу чергу відносять :
- неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення;
- кризу системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення;
- поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб;

- загострення демографічної кризи;
- зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства;
- прояви моральної та духовної деградації суспільства;
- зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва.

Загальнодержавним документом щодо реалізації у життя основних положень зазначеного Закону стала Стратегія національної безпеки України. В цьому документі визначені основні магістральні задуми державної політики щодо впровадження у життя системи соціальної безпеки України з визначенням тих зусиль нації, держави, які на сьогодні, спроможні подолати найбільш гострі і болючі соціальні проблеми [4].

Стратегія національної безпеки повинна забезпечувати керованість суспільних процесів, їх спрямованість на послідовну реалізацію головного національного інтересу України – утвердження демократичного, соціально відповідального, консолідованого суспільства. Проте, на відміну від аналогічних стратегій розвинених країн, які можна визначити як стратегії сталого розвитку, в Україні така стратегія має визначатися, як стратегія трансформації і реформування, тобто стратегія – розвитку, яка забезпечує в умовах економічної нестабільності кардинальні зміни і перетворення в суспільстві.

Сама ж система національної безпеки повинна забезпечувати об'єктивну оцінку змін і перетворень у країні, вчасно виявляти небезпеки і загрози відхилення на шляху реалізації національних інтересів.

Соціальні інтереси належать до найбільш політизованої частини всієї сфери національних інтересів. Створення державного механізму визначення соціальних інтересів держави, форм і засобів їх здійснення в умовах кризи стає все більш важливою проблемою національної безпеки. Однак на сьогодні в Україні ще не розроблено адекватної та цілісної системи національних соціальних інтересів, не сформовано ефективний і дієздатний механізм соціальної безпеки, через що не може забезпечуватися необхідне урахування соціальних вимог, спрямованість державної політики на реалізацію соціальних пріоритетів. Реалії сьогодення ускладнюють визначення навіть поточних соціальних інтересів, не кажучи вже про розробку системи соціальних інтересів, яка б поєднувала поточні та перспективні соціальні інтереси, визначала їх етапи реалізації та соціальні пріоритети кожного з етапів.

Розробка системи соціальних інтересів у загальнонаціональному контексті мусить ґрунтуватися на наступних засадах:

- поєднання принципів дії соціально-ринкової економіки з максимально широким застосуванням принципів приватної ініціативи.

А визначення соціальних інтересів та їх пріоритетності має виходити з того положення, що системна криза в Україні призвела до таких значних соціальних втрат, що загрожує руйнацією життєво важливих складових підсистем самого процесу відтворення суспільства, його науково-технічного, інтелектуального та кваліфікаційного потенціалу;

Таким чином, політика соціальної безпеки повинна бути спрямована на недопущення невірних соціальних руйнувань або таких, що потребують для свого відновлення дуже великих зусиль і тривалого часу.

На цих засадах формується відповідна сукупність національних соціальних інтересів, яку можна визначити як збереження життєво важливих

соціальних складових і підсистем функціонування суспільства і держави. Одним з головних критеріїв включення до неї соціальних інтересів є визначення ступеня небезпеки непоправних руйнувань у даній соціальній підсистемі, що набувають рівня загроз національній безпеці. Зрозуміло, що система національної безпеки в цілому і національні соціальні інтереси як її складова не можуть охопити все розмаїття соціальних процесів у суспільстві, проблеми функціонування окремих соціальних галузей. Водночас поза сферою політики соціальної безпеки не повинні залишатися ті соціальні проблеми, не вирішення яких загрожують соціальними, економічними і політичними втратами національного масштабу. До таких проблем загальнонаціонального масштабу на наш погляд, має належати процес створення умов для формування середнього класу в Україні.

Перехід до ринкової економіки має дві основні альтернативи: формування середнього класу як панівної соціальної сили або утворення соціально поляризованого суспільства. У формуванні середнього класу базовим має бути усвідомлення його не як принципово нового, неіснуючого в Україні соціального утворення, а як поступової трансформації відповідних соціальних груп та способу їх життя. Соціально-політична стабільність забезпечується, в першу чергу, кількісним переважанням в соціальній структурі груп, що утворюють середній клас. Ці соціальні групи характеризуються певним освітнім та кваліфікаційним рівнями, а також таким рівнем доходів, що забезпечує реалізацію не лише базових, а найрізноманітніших соціальних потреб. Принциповою ознакою середнього класу є володіння різними видами власності: житлом, земельними ділянками, цінними паперами, підприємствами, магазинами тощо. Проте на сучасному етапі зруйновано спосіб життя соціальної сукупності, що забезпечувала соціально-політичну стабільність в країні. Обмежено не тільки діапазон соціальних потреб, під загрозою фізіологічне виживання багатьох соціальних груп. Тому ситуацію в українському суспільстві можна охарактеризувати як таку, що має сталу тенденцію до утворення поляризованого суспільства, де існують дві головні соціальні групи: багаті та бідні. Потенційною загрозою такою ж тенденції є не лише гальмування, а й унеможливлення розвитку демократичних засад державного устрою, створення соціально орієнтованої економіки, взагалі становлення України як стабільної міцної держави.

Тому на сучасному етапі основними проблемами соціальної безпеки доречно визначати, по-перше, соціальні деформації (стрімке соціальне розшарування, збіднення широких верств населення, руйнація трудового потенціалу суспільства), які детермінують загрози неприпустимого відхилення від траєкторії послідовної реалізації основного національного інтересу України. По-друге, соціальні проблеми в умовах кризи набувають такого гострого характеру, що призводять до різкого зростання соціально-політичної напруженості як в окремих регіонах, так і у державі в цілому. Потреге, соціальні деформації унеможливають не тільки розбудову в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки, а й взагалі утвердження ефективної економіки і навіть досягнення економічної стабілізації.

Список використаних джерел:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1996. – С. 2.
2. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України : постанова Верховної Ради України від 16 січ. 1997 р. № 397 // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 10.

3. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

ОСИПОВ АЛЕКСАНДР ВЛАДИМИРОВИЧ

*аспирант кафедри філософських наук і ідеологічної роботи
Академії управління при Президенті Республіки Беларусь*

ФОРМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Негативные внутренние и внешние факторы создают разнообразные условия, предметы, явления, воздействия которых могут нарушать систему национальной безопасности. Целью деятельности субъектов обеспечения национальной безопасности является поддержание параметров внешней и внутренней среды функционирования объекта безопасности в состоянии, позволяющем удовлетворять его потребности, то национальные интересы выступают не в качестве объекта, а в качестве предмета обеспечения национальной безопасности, представляя собой определенный сегмент общественных отношений, урегулированных государством [5, с. 211].

Исследования множества белорусских и зарубежных ученых показали, что для обеспечения национальной безопасности необходимо создать оптимальные условия взаимодействия всех субъектов системы национальной безопасности [1; 3; 4]. Эти условия формируются на основе законодательных актов и созданных на их основе структур и механизмов взаимодействия по защите интересов субъектов правоотношений. При этом устойчивость этой системы должна основываться на общенациональном доверии и согласии. В концепциях национальной безопасности всех, без исключения, стран установлена так называемая иерархия стратегических целей и задач, которые принято называть уровни и формы [3; 4].

Представленные закономерности дают возможность определить основные формы обеспечения национальной безопасности государства:

- покровительство (защита);
- сотрудничество (интеграция);
- противоборство [2, с. 54].

Покровительство в экономической сфере может быть представлено термином «протекционизм», когда внешняя политика государства направлена на ограничение ввоза импортных товаров и поддержку национальных компаний. Развитие этой формы национальной безопасности государства важно в связи с тем, что защита национальных интересов всегда была одной из главных задач государства.

Следующей формой является сотрудничество или интеграция, которая обеспечивает национальную безопасность государства совместно с различными системами безопасности других стран. В рамках сотрудничества происходит совместное функционирование национальных систем безопасности и обмен ресурсами между ними. Развитие этой формы национальной безопасности происходит в связи с тем, что собственных

ресурсов и знаний государства не всегда достаточно для поддержания безопасности в стране. Формами такого сотрудничества могут быть: торговля в гражданских и военных целях; проведение учений, содействие в устранении угроз; материальная и финансовая поддержка и т.д.

Интеграция – это высшая форма сотрудничества, основными видами которой являются: сотрудничество в области разработок стандартов, производства продукции, ремонта и модернизации оборудования; совместная разработка инфраструктуры; совместное обучение и т.д.

Противостояние – это основная форма обеспечения национальной безопасности государства в соперничестве противоборствующих сторон. Процесс противостояния, как правило, реализуется как совокупность мер, направленных на разрешение конфликтов между государствами (группами стран) или между другими противниками (соперниками, конкурентами), используя средства и методы различного воздействия на политическую и социально-экономическую среду противной стороны и для защиты собственной среды от негативного влияния.

В этом отношении, большую роль играет политическое противостояние, которое охватывает определенную область межгосударственной борьбы, в том числе:

- сферы влияния противоборствующих сторон;
- борьба интересов, подчиненных политическим целям этих сторон;
- влияние на политическую, социальную, экономическую и другие системы, а также их защиту.

Военное противостояние сторон имеет свои особенности. Она тесно связана с другими областями борьбы и различными видами деятельности противоборствующих сторон. Оно проявляется в сфере военного производства, в темпах и направлении военных приготовлений. Так же военное противостояние определяет структурные изменения враждующих сторон, когда в случае военной угрозы число военных производств и расходы на военную сферу значительно увеличивается. В наиболее острые периоды вооруженного противостояния задействуется вся экономика воюющих стран, так как наличие современных военных технологий напрямую влияет на ход военного конфликта. Зачастую большее число «гражданских» производств переходит на производство для целей войны.

Целями противостоящих сторон в конфронтации обычно являются следующие:

- ограничение экспорта или импорта сырья и продовольствия, вооружения и военной техники; ведение «торговых войн», экономических санкций;
- уменьшение сумм международного заимствования, снижения экономической привлекательности страны-противника, что снижает приток инвестиций и определяет падение темпов роста экономического развития;
- повышение конкурентоспособности страны путем накопления стратегически важных запасов сырья и других ресурсов, модернизации действующих производств и вооружения;
- дестабилизация политической и социально-экономической ситуации противостоящей страны;
- использование новых технологий, сырья и других ресурсов, особых территорий, союзников, нейтральных стран и так далее для защиты национальных интересов и ослабления противника.

При ведении противостояния можно выделить следующие ее методы.

1. Обострение борьбы (конкуренция). Конкуренция – это метод противоборства, при котором его стороны стремятся обеспечить свое преимущество во всех сферах.

2. Конфликт – метод противоборства, при котором его стороны стремятся достичь своих стратегических целей путем подавления противника, одновременно нейтрализуя аналогичные усилия с его стороны с использованием политической, экономической, военной силы.

В ближайшей перспективе мировое сообщество будет вынуждено решать проблему необходимости пересмотра уже существующих форм организации глобальной безопасности с целью поддержания стабильности мировой экономики и соблюдения интересов развивающихся стран. Несмотря на эффективную работу системы международных регулирующих организаций, следует отметить, что их чрезмерное вмешательство может существенно замедлить процессы урегулирования межстрановых конфликтов.

Список использованной литературы:

1. Булавин В. В. Национальная безопасность современной России : дисс... канд. юрид. наук / В. В. Булавин. – Н. Новгород., 1999. – 146 с.

2. Гацко М. Ф. Основы национальной безопасности : учеб. пособ. / М. Ф. Гацко. – Ногинск, 2014. – 130 с.

3. Мамонов В. В. Конституционные основы национальной безопасности Российской Федерации : автореф. дис... д-ра юрид. наук / В. В. Мамонов. – Саратов, 2004. – 50 с.

4. Национальная безопасность Республики Беларусь. Современное состояние и перспективы : монография / М. В. Мясниковича, В. В. Пузикова. – Минск, 2003. – 451 с.

5. Рукинов В. А. Социализация безопасности и политической безопасности в современной России : дисс... докт. пол. наук / В. А. Рукинов. – Санкт-Петербург, 2010. – 322 с.

ОСИПОВ АЛЕКСАНДР ВЛАДИМИРОВИЧ

*аспирант кафедры философских наук и идеологической работы
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Комплексное обеспечение национальной безопасности Республики Беларусь, как и любого другого государства, невозможно без грамотно и адекватно сформированной нормативной правовой базы. Еще 30 лет назад, когда вопросы национальной безопасности не стояли так остро, правительства многих стран ограничивались несколькими правоустанавливающими законами. Однако процессы информатизации и глобализации внесли свои коррективы и на современном этапе правовое регулирование национальной безопасности строиться на основе целого комплекса правовых актов, нормативного и локального характера.

Административно-правовую основу обеспечения национальной безопасности составляет совокупность взаимосвязанных нормативных правовых актов, которые содержат в себе принципы, нормы, меры и инструменты административно-правового регулирования правоотношений в

сфере обеспечения национальной безопасности с целью упорядочения, охраны и реализации национальных интересов государства.

В основу регулирования правового государства положена Конституция. В рамках ее положений устанавливается сфера полномочий регулирующих структур во всех сферах государственного управления, в том числе и в сфере обеспечения национальной безопасности [1]. При этом сами политические институты национальной безопасности Республики Беларусь осуществляют все организационные, координирующие и контрольные функции, активно участвуя в разработке текущих нормативных правовых актов. Данные институты на основе определения национальных интересов разрабатывают и утверждают Концепцию национальной безопасности Республики Беларусь, а также вносят изменения в действующие законы, постановления и другие нормативные правовые акты.

Первая Концепция национальной безопасности Республики Беларусь (далее – Концепция 1995 г.) была принята в 1995 г. Концепция 1995 г. устанавливала круг национальных интересов Республики Беларусь, перечень потенциальных и реальных угроз, соответствующих этому периоду, и мер по обеспечению национальной безопасности. Последующая редакция Концепции национальной безопасности 2001 г. уже описывала принципы поступательного развития страны, заключающиеся в многовекторности внешней политики и социальной направленности экономического курса.

В 2010 г. Указом Президента Республики Беларусь была утверждена новая Концепция национальной безопасности Республики Беларусь. В данной Концепции были уточнены национальные интересы:

- обеспечение независимости, территориальной целостности, суверенитета, неизбежности конституционного строя республики;
- устойчивое экономическое развитие и высокая конкурентоспособность белорусской экономики;
- достижение высокого уровня и качества жизни граждан [2].

Разработка Концепции 2010 г. позволила сформировать новую систему обеспечения национальной безопасности, в рамках которой был расширен и конкретизирован механизм нейтрализации реальных и потенциальных внешних и внутренних угроз национальной безопасности Республики Беларусь. Разработка новой Концепции национальной безопасности была обусловлена структурной перестройкой экономики Республики Беларусь путем внедрения высокотехнологичных конкурентоспособных секторов с высокой добавленной стоимостью, производств на местных ресурсах, а также путем преобразования системы органов государственного управления. Таким образом, новая Концепция 2010 г. и последующая ее редакция 2014 г. наиболее точно соответствовала национальным стратегическим интересам Республики Беларусь.

В итоге правительственными органами был сформирован фундаментальный, комплексный и достаточно компактный документ, учитывающий национальные интересы, и направленный на обеспечение национальной безопасности Республики Беларусь. На сегодняшний день национальная безопасность республики предусматривает восемь основных видов безопасности, отвечающих основным сферам жизнедеятельности личности, общества и государства: политическая, экономическая, научно-технологическая, социальная, демографическая, военная, информационная, экологическая.

Таким образом, Концепция национальной безопасности Республики Беларусь как обобщающий нормативный правовой документ, выполняет ключевую координирующую роль. В ней сконцентрированы обобщенные цели и задачи, выполнение которых позволит обеспечить стабильность внешнеполитических и социально-экономических условий, в которых страна будет стабильно развиваться, а белорусские граждане – чувствовать свою защищенность и уверенность в завтрашнем дне.

Список использованной литературы:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.) // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. – Минск, 2017. – Режим доступа : www.pravo.by.

2. Концепция национальной безопасности Республики Беларусь : утв. указом Президента Республики Беларусь от 9 нояб. 2010 г. № 575 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. – Минск, 2017. – Режим доступа : www.pravo.by.

ПАЧИНИНА ЛАРИСА ИВАНОВНА

старший преподаватель кафедры государственного устройства и управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПАЧИНИН ВИТАЛИЙ ИВАНОВИЧ

канд. техн. наук, доцент, заведующий кафедрой информационных систем и технологий Института информационных технологий Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники

ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ В СФЕРЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

С 90-х годов прошлого столетия, с приобретением суверенитета Республики Беларусь вопрос демографической безопасности всегда являлся приоритетным в череде задач социально-экономического развития страны. Несмотря на то, что ситуация в сфере демографии несколько улучшилась за последние годы, в стране сохраняются тенденции снижения общей численности населения в трудоспособном возрасте и естественной убыли населения. Ожидаемая продолжительность жизни населения в 2016 г. для мужчин составила 68,9 лет, женщин – 79 лет при общем коэффициенте смертности (12,6 чел. на 1000 чел. населения). При этом впервые за много лет отмечено резкое сокращение количество браков (в 1,3 раза).

Процессы депопуляции, старения, миграции населения приобрели угрожающий характер с 2000 г. Именно тогда общая численность населения снизилась до 9957 тыс. чел., а на начало 2017 г. она уже составила 9505 тыс. чел. В 1996 г. в структуре общей численности населения доля лиц моложе трудоспособного возраста составляла 23 %, а в 2017 г. – только 17,6 %. Соответственно, растет доля лиц старше трудоспособного возраста. По состоянию на начало 2017 г. около четверти населения относится к данной категории.

Нельзя не отметить, что руководство страны понимает пагубность состояния демографической сферы, его негативный тренд для будущего

развития страны, поэтому предпринимаются меры по изменению ситуации. Так, в 2002 г. был принят Закон Республики Беларусь «О демографической безопасности Республики Беларусь», в соответствии которым было определено понятие «демографической безопасности», как состояние защищенности социально-экономического развития государства и общества от демографических угроз, обеспечивающее развитие Республики Беларусь в соответствии с ее национальными демографическими интересами [1]. Настоящим Законом определены цели, задачи, принципы обеспечения демографической безопасности, определены демографические угрозы и их показатели. В новой редакции Концепции национальной безопасности, утвержденной Указом Президента Республики Беларусь от 9.11.2010 г. № 575, сформулированы приоритетные направления обеспечения демографической безопасности:

- устойчивый рост численности белорусской нации на основе последовательного увеличения рождаемости и ожидаемой продолжительности жизни, снижения смертности населения;
- повышение общего уровня здоровья населения, охрана здоровья матери и ребенка;
- укрепление института семьи как социального института, наиболее благоприятного для реализации потребности в детях, их воспитания;
- оптимизация внутренних и внешних миграционных потоков, обеспечение положительного сальдо внешней миграции экономически активного населения [2].

Следует отметить, что и Программой социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 гг., утвержденной Указом Президента 15 декабря 2016 г. № 466 среди важнейших целей и задач демографической политики обозначены: стабилизация численности населения и увеличение ожидаемой продолжительности жизни; укрепление здоровья населения, развитие системы поддержки семей с детьми, регулирование внешних миграционных процессов [3]. В соответствии с данной программой был разработан план мероприятий Министерства здравоохранения Республики Беларусь «Здоровье народа и демографическая безопасность Республики Беларусь на 2016-2020 годы» [4].

Безусловно реализация мер по повышению здоровья нации и обеспечения демографической безопасности требует больших финансовых затрат, тогда как демографическая ситуация, возможно, изменится и даст результаты только в долгосрочном периоде – в этом кроется большой соблазн перенести решение демографической проблемы на будущий период. Доля средств в общей сумме расходов, выделяемых на социальную политику в республиканском бюджете на 2017 г., составляет 10,9 %, в том числе помощь семьям, воспитывающим детей – 2,7 %, помощь в обеспечении жильем – 2,4 %.

Несмотря на тенденцию роста реальных располагаемых денежных доходов в январе-сентябре 2017 г. численность занятого населения сокращается. При этом уровень официальной безработицы остается относительно невысоким (0,6 % – в январе-сентябре 2017 г.).

Вместе с тем, данные выборочного обследования домашних хозяйств по уровню жизни, проведенного во II-м квартале 2017 г., свидетельствуют, что по сравнению с соответствующим периодом прошлого года обозначился рост малообеспеченности домашних хозяйств по всем регионам страны. При этом удельный вес населения с уровнем среднедушевых располагаемых ресурсов

ниже бюджета прожиточного минимума в общей численности населения соответствующей группы вырос до 5,9 %. Данные выборочного обследования домашних хозяйств также показывают, что структура потребительских расходов домашних хозяйств существенно изменяется. По сравнению со II-м кварталом 2016 г. в текущем году растет доля расходов на питание, оплату услуг, в том числе транспорта, связи, что совсем не способствует решению демографических проблем.

Между тем, решение проблем демографической безопасности находится, прежде всего, в плоскости успешности реализации экономической, социальной политики. Создание условий для нормального воспроизводства человека связано с повышением уровня и качества медицинского обслуживания, обеспечения занятости; безопасных, здоровых условий труда, достойного размера заработной платы квалифицированных работников и закреплением их в местах проживания. Подкрепление экономической, социальной, правовой базой достойного существования ныне живущих граждан страны, позволит обеспечить трудоспособный производственный ресурс на будущие поколения.

Список использованной литературы:

1. О демографической безопасности Республики Беларусь : закон Республики Беларусь от 4.01.2002 г. № 80-3 ; в ред. Закона Республики Беларусь от 31.12.2009 г. № 114-3 // Нац. правовой Интернет-портал Республики Беларусь 2010 г., № 15. – 2/1666.

2. Об утверждении Концепции Национальной безопасности Республики Беларусь : указ Президента Республики Беларусь от 09.11. 2010 г. № 575 : в ред. Указа Президента Республики Беларусь от 24 января 2014 г. № 49 // Нац. правовой Интернет-портал Республики Беларусь, 30.01.2016. – 1/14788.

3. Об утверждении комплекса мер по реализации Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 12.01.2017 г. № 18 (ред. от 25.09.2017) // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь 10.03.2016, 5/41760.

4. Об утверждении Государственной программы «Здоровье народа и демографическая безопасность Республики Беларусь на 2016-2020 годы» : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 14.03.2016 г. № 200 (ред. от 22.08.2017 № 635, от 25.09.2017 № 716) Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь.

ПИРШТУК ДИАНА ИВАНОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРЕОДОЛЕНИЕ КОРРУПЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Коррупция – это преступная деятельность в органах государственной и гражданской власти, выражающаяся в использовании должностными лицами своих властных полномочий и служебного положения в целях личного обогащения [1]. Борьба с коррупцией отталкивается от выяснения причин ее появления. Основными причинами коррупции являются доходы от коррупционной деятельности, как правило, превышающие официальный

заработок, императивы личного преуспеяния, наживы и обогащения, отсутствие нравственных ценностей, острый дефицит политической и экономической конкуренции, закрытость системы распределения государственных ресурсов, активов и финансов, а также отсутствие свободы средств массовой информации.

Вести борьбу с коррупцией следует целенаправленно, комплексно и непрерывно. При этом усилия должны быть направлены не только на обнаружение и пресечение фактов коррупции, но и на установление и ликвидацию причин, ее порождающих [2].

За 10 месяцев 2016 года в Республике Беларусь зарегистрировано 1.282 коррупционных преступления, что на 8 % меньше, чем в аналогичном периоде 2015 года (1.390) [4].

Число бизнесменов, считающих, что в Беларуси уровень коррупции высокий, за последние два года уменьшилось [5]. А число тех, кто считает его низким – увеличилось [5]. По результатам опроса представителей малого и среднего бизнеса в 2016 году наиболее низкие уровни оценки коррупции наблюдались у руководства более крупных предприятий, нацеленных на развитие бизнеса или, по меньшей мере, на его сохранение, более позитивно оценивающих возможности улучшения бизнес среды и стремящихся преодолеть внешние барьеры. Как отмечают авторы работы, среди сфер государственного регулирования выделяются пять наиболее подверженных злоупотреблениям: санитарный и пожарный надзор, получение государственных заказов и участие в тендерах, получение различных разрешений в местных органах власти, а также гигиеническая регистрация и сертификация [5]. Лидируют «внеэкономические» меры борьбы с коррупцией, а мерам экономическим отводится менее значимая или вообще второстепенная роль [5].

В Республике Беларусь создан государственно-правовой механизм противодействия коррупции, реализация которого обеспечивается деятельностью уполномоченных государственных органов. В соответствии со ст. 6 Закона Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. № 305-3 «О борьбе с коррупцией» борьбу с коррупцией осуществляют органы прокуратуры, внутренних дел и государственной безопасности [2]. Примерный перечень государственных органов и иных организаций, участвующих в борьбе с коррупцией, перечислен в ст. 9 Закона о борьбе с коррупцией. К таким органам, в частности, относятся следующие: Следственный комитет Республики Беларусь, органы Комитета государственного контроля Республики Беларусь, Государственный таможенный комитет Республики Беларусь и таможи, Государственный пограничный комитет Республики Беларусь и иные органы пограничной службы Республики Беларусь, Министерство по налогам и сборам Республики Беларусь и его инспекции, а также другие государственные органы и иные организации [2]. Антикоррупционные мероприятия разработаны практически в каждой организации, начиная от детских садов и заканчивая крупными промышленными предприятиями.

Формулу коррупции можно представить в следующем виде: коррупция = $f(\text{экономическое благосостояние, демократия, судебная система, характеристика государства})$. Во-первых, чем выше ВВП на душу населения, тем меньше склонность чиновников к коррупции, тем строже антикоррупционные меры и тем сильнее гражданское общество. Во-вторых, при развитой демократии большой риск у чиновников потерять свою

должность. В-третьих, развитость судебной системы также препятствует экспансии коррупционных процессов. В-четвертых, чем больше и сложнее бюрократический аппарат, тем больше возможностей открывается для коррупции [3]. Во многих органах власти ФРГ сотрудников стараются менять чаще, чтобы не возникло соблазна брать взятки. Выяснилось, что готовность чиновника принять взятку начинает возрастать после двух лет пребывания в должности [6].

Таким образом, следует усилить жесткие и прямые антикоррупционные методы. Косвенные меры, способствующие созданию среды, предотвращающей коррупцию, не являются достаточно эффективными. Необходимо развивать демократию, увеличивая уровень свободы слова и объединений, а также гражданских свобод. Недостаточным являются выборность и конкуренция на общезначимые должности, должна предполагаться возможность сменности лидеров. Большую роль может сыграть наука, необходимое тщательное изучение об условиях, которые порождают коррупцию, о методах тех, кто подкупает и кого подкупают.

Список использованной литературы:

1. Понятие и особенности коррупции. Студии : учеб. материалы для студентов. – Режим доступа : www.studme.org/1159031412394/menedzhment/korruptsiya_sisteme_gosudarstvennoy_sluzhby.

2. О борьбе с коррупцией : закон Республики Беларусь от 15.07.2015 г. № 305-3

3. Наумов А. Коррупция: причины возникновения, влияния и методы борьбы / А. Наумов // Научная жизнь. – 2009. – № 1 (8). – М. : МГИМО МИД России.

4. Формирование антикоррупционного сознания – основа профилактической работы // Белорусская военная академия. – 2017. – Вып. 2. – 5 января.

5. Исследование: Бизнес заметил снижение уровня коррупции в Беларуси. – Режим доступа : www.thinktanks.by/publication/2017/01/12/issledovanie-biznes-zametil-snizhenie-urovnya-korrupcii-v-belarusi.html.

6. Дик В. Во многих органах власти ФРГ сотрудников стараются менять чаще, чтобы не возникло соблазна брать взятки / В. Дик, А. Гурков. – Режим доступа : www.zib.com.ua/ru/45790-nemeckih_chinovnikov_starayutsya_menyat_kak_mozhno_chasche.html.

РЯБОВА СВЕТЛАНА СЕРГЕЕВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры государственного строительства и управления факультета подготовки и переподготовки Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

НАПРАВЛЕНИЯ ПОДДЕРЖКИ ИНВАЛИДОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В обществе всегда есть люди, испытывающие определенные трудности и нуждающиеся в помощи других людей. К одной из таких категориям людей относятся инвалиды. Каждое государство по своему решает вопрос о социализации инвалидов и обеспечении их необходимыми для качественной жизни материальными средствами.

В Республике Беларусь вопросы социального обслуживания и государственной социальной поддержки инвалидов возложены на Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь. На региональном уровне функции управления в области социального обслуживания выполняют местные исполнительные и распорядительные органы.

Поддержка инвалидов в Республике Беларусь идет одновременно по нескольким направлениям, которые условно можно разделить на материальную поддержку, социальную реабилитацию и обслуживание и социальное льготирование налогообложения.

Одним из способов поддержки инвалидов является назначение пенсии по инвалидности, которая выплачивается за счет средств государственного внебюджетного фонда (Фонда социальной защиты населения). На 1 мая 2017 г. на учете в органах по труду, занятости и социальной защите состояло 558,3 тыс. инвалидов. Удельный вес инвалидов в общей численности населения республики составляет 5,8 % [1].

В целях улучшения качества жизни инвалидов, их социальной интеграции в общество в Республике Беларусь действует следующее программное обеспечение: Предупреждение инвалидности и реабилитация инвалидов, Безбарьерная среда жизнедеятельности инвалидов и физически ослабленных лиц, Государственной программы о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы.

В рамках социальной реабилитации инвалидов инвалиды обеспечиваются техническими средствами. Данная функция возложена на органы по труду, занятости и социальной защите и РУП «Белорусский протезно-ортопедический восстановительный центр».

В Республике Беларусь действует социальный стандарт в области социального обслуживания. Социальные услуги предоставляют 146 территориальных центров социального обслуживания населения. Для инвалидов предусмотрены: оказание социальных услуг на дому; отделения по дневному пребыванию (для содействия инвалидам в восстановлении или компенсации нарушенных или утраченных вследствие заболевания способностей к самообслуживанию и в подготовке к самостоятельной жизни); отделения круглосуточного пребывания для людей с инвалидностью, которые не могут проживать самостоятельно. Для обеспечения доступности социального обслуживания инвалидов, которые живут в сельской местности, созданы и работают хозяйственные бригады и бригады социального обслуживания на мобильной основе.

Но определенная категория людей с инвалидностью может успешно трудиться. Например, инвалиды с нарушением слуха. И эти трудовые ресурсы необходимо вовлекать в процесс общественного производства.

Рассмотрим налогообложение работников с инвалидностью и организаций, в которых они трудятся.

Физические лица с инвалидностью могут рассчитывать на индивидуальные льготы по налогообложению, дифференцированные по группам инвалидности, в части подоходного, земельного налогов и налога на недвижимость. Например, необлагаемый минимум для инвалидов по подоходному налогу установлен в размере 9 886 белорусских рублей. Стандартный налоговый вычет для инвалидов I и II группы составляет 117 белорусских рублей.

По единому налогу с индивидуальных предпринимателей и иных физических лиц установлена льгота в размере 20 % для плательщиков-инвалидов.

Существует в Республике Беларусь и социальное льготирование налогообложения для работодателей, имеющих в штате инвалидов.

Одной из таких льгот является освобождение организации от налога на прибыль, который в Республике Беларусь составляет 18 %, в случае, если валовая прибыль (кроме прибыли, полученной от торгово-закупочной и посреднической деятельности) организаций, использующих труд инвалидов. При этом численность инвалидов составляла не менее 50 % от общей численности работников [2].

От налогообложения налогом на прибыль освобождены дивиденды, начисленные Белорусскому обществу инвалидов, Белорусскому обществу глухих и Белорусскому товариществу инвалидов по зрению.

Налогом на добавленную стоимость не облагается выручка от реализации организаций, у которых численность инвалидов составляет не менее 50 % от списочной численности промышленно-производственного персонала. Общая ставка НДС составляет 20 %.

От земельного налога освобождаются земельные участки общественных объединений инвалидов, занятые принадлежащими им объектами здравоохранения, туризма, физической культуры и спорта, социального обеспечения, образования, культуры и искусства.

От налога на недвижимость освобождаются здания и сооружения организаций Общественного объединения «Белорусское товарищество инвалидов по зрению», Общественного объединения «Белорусское общество глухих» и Общественного объединения «Белорусское общество инвалидов», а также их подразделения, если численность инвалидов в них составляет не менее 50 %.

Организации-работодатели освобождаются от уплаты обязательных страховых взносов, которые составляют 35 % от фонда оплаты труда, в Фонд социальной защиты населения на пенсионное страхование в части выплат, начисленных инвалидам I и II группы.

Если обобщить информацию, то можно сделать вывод, то имеющиеся льготы по налогообложению организаций, использующие труд инвалидов в размере более 50 % от общей численности работников позволяет не уплачивать основные налоги Республики Беларусь. И это должно стимулировать работодателей к использованию труда инвалидов.

Однако работодатели не активно используют труд инвалидов. На это есть ряд причин. Во-первых, трудно сформировать и удерживать планку 50 % инвалидов от общей списочной численности предприятия. На крупных предприятиях – это вообще не возможно. Во-вторых, работник с инвалидностью имеет больше прав, чем работник без таковой. Такого работника уволить практически невозможно без его желания. Работодатель поэтому предпочтет менее квалифицированного работника без инвалидности. А инвалиды остаются безработными.

Одним из мероприятий, которое могло бы решить вопрос трудоустройства инвалидов, может стать снижения минимального уровня работников с инвалидностью в общей численности работников организации, дающее право на получение льготы по налогу на прибыль и НДС. Это может быть фиксированная величина, а может быть дифференцированная. А может незначительное снижение налога на прибыль и НДС при устройстве на работу

инвалида. При условии, что минимальный предельный уровень для получения общей льготы по освобождению от уплаты налогов еще не достигнут.

Такое новшество не должно привести к значительному снижению налоговых поступлений в бюджет, так как число инвалидов, имеющих возможность трудиться, составляет 8-10 % от трудоспособного населения страны. Но оно сможет стимулировать работодателей к активизации использования труда инвалидов. При этом пенсии и индивидуальные льготы по подоходному налогу для работающих инвалидов можно частично снижать, чтобы компенсировать недополучение налогов в доходную часть бюджета. В конечном счете, это приведет к повышению материального благополучия людей с инвалидностью, так как заработная плата в настоящее время выше пенсий по инвалидности и потенциальных льгот, которые без работы остаются нереализованными.

Таким образом, налогообложение может стать активным инструментом социальной политики государства в области поддержки инвалидов.

Список использованной литературы:

1. Государственная социальная поддержка // Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь. – 2017. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/gsp/.

2. Налоговый кодекс Республики Беларусь (Особенная часть) : Кодекс Республики Беларусь, 29 дек. 2009 г., №71-3 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2017.

САВИНА ТАТЬЯНА НИКОЛАЕВНА

канд. экон. наук, доцент, Доцент кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарева»

ЕВРОПЕЙСКАЯ МОДЕЛЬ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ КАК ОСНОВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ОБЩЕСТВА

Долгое время существовало мнение, что идеи о корпоративной социальной ответственности есть чисто американское явление. И в самом деле, традиции филантропии и добровольной помощи бизнеса другим слоям общества были широко распространены в США еще в 19 веке.

В отличие от США, где КСО иницируется самими компаниями, выходя далеко за рамки требований законодательства в вопросах взаимоотношений компаний со своими стейкхолдерами, европейские корпорации более заметны в вопросах ограничения своей ответственности перед обществом. Европейская модель корпоративной социальной ответственности не является открытой линией поведения компании. Наоборот, та корпоративная деятельность, которая традиционно рассматривается в США как КСО, в Европе, как правило, регулируется нормами, стандартами и законами соответствующих государств. Следуя модели корпоративной социальной ответственности, рассматривающей экономическую, юридическую, этическую ответственность компаний и их благотворительную деятельность, мы можем выделить следующие отличия континентальной модели корпоративной социальной ответственности от американской:

– экономическая ответственность в основном фокусируется на аспекте прибыльности бизнеса и на ответственности компании перед ее акционерами (типично американский подход). Европейцы в данную группу отношений также относят ответственность перед работниками предприятия и местными сообществами;

– юридическая ответственность является базой для любой формы социальной ответственности в Европе. Европейский бизнес рассматривает государство как институт, приводящий в исполнение принятые правила поведения, в то время как в Штатах подобное государственное регулирование воспринимается скорее как вмешательство в вопросы личной свободы;

– большинство социальных проблем относятся европейскими компаниями к сфере этической ответственности. Европейцы вообще не очень склонны доверять частному сектору. Именно этим объясняется более высокий уровень внимания к бизнесу со стороны общественности в Европе, чем в каких-либо других странах. К примеру, вопросы атомной энергетики, испытания мед. препаратов на животных, генная инженерия не сходят с повестки дня европейцев;

– благотворительность не так популярна в Европе, как в США. Последнее объясняется уровнем налогового бремени, значительно превышающим американские аналоги. Как следствие, европейские компании принимают участие в филантропических акциях преимущественно через юридически закреплённые механизмы.

В последнее время даже появился новый термин для обозначения европейского варианта корпоративной социальной ответственности – это корпоративная способность к социальному реагированию. Одной из основных особенностей континентальной модели корпоративной социальной ответственности является его государственное регулирование. Поэтому эту модель зачастую относят к скрытым формам корпоративной социальной ответственности. Так, во многих странах континента законодательно закреплены обязательное медицинское страхование и охрана здоровья работников, пенсионное регулирование и ряд других социально значимых вопросов. Кроме того, правоотношения работник-работодатель в Европе отрегулированы более детально, чем в США. В целом госрегулирование многих аспектов корпоративной социальной ответственности значительно превосходит североамериканскую систему.

Несмотря на существенные различия стран Континента в применении концепции корпоративной социальной ответственности, схожего между ними больше. Это проявляется прежде всего в том, что европейские политики придают большое значение поддержке разнообразных инициатив в корпоративной социальной ответственности. Ранее Европейская комиссия определила корпоративную социальную ответственность как концепцию, в рамках которой компании на добровольных началах объединяют свои усилия со стейкхолдерами для решения социальных вопросов и реализации природоохранных мероприятий.

КСО в Великобритании сочетает в себе элементы американской и континентальной моделей. Общей чертой с Континентом является прежде всего активная поддержка бизнеса со стороны государства. Британия славится хорошо разработанной государственной системой социального обеспечения и здравоохранения. Одновременно присутствуют и американские элементы корпоративной социальной ответственности, которые особенно четко

проявились после реформ Маргарет Тэтчер. В целом для британской модели характерны следующие признаки:

- широкое развитие сектора независимого консалтинга в области КСО. Пристальное внимание финансового сектора к проектам в области корпоративной социальной ответственности (тенденция роста количества социально ответственных инвестиционных фондов);

- система бизнес-образования Великобритании однозначно превосходит континентальную Европу по количеству и разнообразию учебных курсов в области корпоративной социальной ответственности;

- участие правительства в развитии корпоративной социальной ответственности. Это проявляется в создании партнерств с частными предприятиями в образовательном секторе, поддержке инициатив в области КСО через софинансирование проектов, налоговых льготах, продвижении инициатив по соответствию национальных стандартов принятым международным. О важности корпоративной социальной ответственности для государства говорит и тот факт, что в Великобритании существует должность Министра по корпоративной социальной ответственности.

Принципиальным моментом является ярко выраженная инициативность самого бизнеса в создании проектов в области корпоративной социальной ответственности, что по сути полностью согласуется с принципом добровольности. В целом процесс развития британской модели корпоративной социальной ответственности носит характер постепенного развития. Одновременно мы можем выделить несколько внешних факторов, повлиявших в последние 20-25 лет на качественные изменения в эволюции корпоративной социальной ответственности.

Активная роль британского правительства выражается в политике поддержки компаний, освещающих свою деятельность в социальной и природоохранной сфере и взаимоотношениях с персоналом. Целый ряд законодательных актов устанавливает льготный режим налогообложения для компаний, ведущих свой бизнес социально ответственно и с позиций деловой этики, особенно в вопросах эффективного использования энергии, вторичной переработки отходов производства и т. п.

Статья подготовлена при финансовой поддержке фонда ERASMUS+ Programme – Jean Monnet Modules (проект № 575358-EPP-1-2016-1-RU-EPPJMO-MODULE «Policy for Corporate Social Responsibility: the EU experience».

САЛІСНКО ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*к. держ. упр., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України*

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯНИНА

Суспільні гарантії виживання, підтримка незаможних людей і тих, що бідують, існували задовго до створення держави. Усі давні цивілізації дають нам такі приклади. Однак соціальні функції держави інституціалізуються на досить пізніх стадіях її еволюційного розвитку. В Україні поняття «соціальний захист» почали широко вживати лише на етапі переходу до

ринку, хоча в тій чи іншій формі соціальний захист завжди був притаманний українському суспільству.

Кожному громадянину потрібен комплекс заходів, спрямованих на створення безпечного соціального середовища, закріпленій законодавчо.

Так, в Конституції України передбачаються такі гарантії соціального захисту громадянина.

Зокрема, у ст. 46 Конституції України проголошується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також: у старості та інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також: бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

У найширшому трактуванні соціального захисту до нього включають також заходи з охорони здоров'я, соціальну роботу тощо.

Отже, соціальний захист передбачає певний рівень матеріальної забезпеченості, тобто підтримку доходів, захист добробуту.

Соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів, які повинні керувати їх діяльністю, економічні – формування механізмів перерозподілу доходів, тобто стягнення податків та інших платежів.

Розглядаючи добробут як мету соціального захисту, слід зазначити, що в людському суспільстві поняття добробуту є відносним. У сфері соціального захисту під добробутом розуміють відсутність хвороб і можливість задовольнити основні потреби людей, а ці потреби змінюються в часі й просторі. Навіть двадцять-тридцять років тому потреби пересічного українця дещо відрізнялись від теперішніх. Різняться також потреби жителів міста й села, пенсіонерів і дітей, людей з різним рівнем освіти й соціальним статусом.

Сучасні системи соціального захисту мають тенденцію до задоволення специфічних потреб окремих груп населення, що змінюються в часі й просторі. Зазначимо, що матеріальний добробут не є самоціллю, а лише передумовою створення соціального добробуту – таких умов життя, в яких людина добре почувається, може фізично й розумово розвиватися. Отже, кінцевою метою соціального захисту є надання кожному члену суспільства незалежно від соціального походження, національної або расової приналежності можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності.

Якщо звернутися до ст. 24 Конституції України, яка проголошує, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичними, релігійними та іншими переконаннями, за статтю, етнічним та соціальним походженням, майновим станом, місцем проживання, мовними та іншими ознаками, стає зрозуміло, що соціальний захист є одним з інститутів, який забезпечує права і свободи громадян. Зокрема, соціальний захист забезпечує рівність прав чоловіка і жінки через матеріальну підтримку материнства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Заходи соціального захисту мають подвійну спрямованість. В одних випадках вони покликані надавати пасивну підтримку тим членам суспільства, які з певних причин опинились у скрутному становищі. Пасивна підтримка надається у вигляді соціальної допомоги – допомоги суспільства особі або сім'ї, яка не має достатніх засобів існування. Соціальна допомога по суті є адресною, адже вона надається лише тим, хто її потребує. Через соціальну допомогу соціальний захист виконує лікувальну, реабілітаційну функцію, яка полягає в тому, щоб допомогти людям, які потрапили у скрутну життєву ситуацію, зубожіли, вийти з цього стану і не опинитися на узбіччі суспільства.

Водночас ще важливішими є заходи, спрямовані на запобігання ситуаціям, що загрожують добробуту людини, на стимулювання активності особи. Соціальний захист виконує превентивну, запобіжну функцію, захищаючи особу та її сім'ю від втрати доходу, що пов'язано з безробіттям, старінням, хворобою або смертю, і поліпшення добробуту сім'ї через соціальні служби та за рахунок грошової допомоги на виховання дітей. Система соціального захисту включає соціальне страхування, програми зайнятості, охорони здоров'я тощо.

Отже, соціальний захист передбачає як пасивні, так і активні засоби підтримки доходів. Пасивними заходами є соціальна допомога, активними – соціальне страхування (тобто забезпечення доходів на випадок втрати працездатності чи роботи), лікування і профілактика хвороб, сприяння здобуттю освіти й підвищенню кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К., 1996. – 98 с.
2. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К., 1997. – 251 с.
3. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики / В. Д. Бакуменко. – К., 2000. – 311 с.
4. Баланда А. Л. Неформальна зайнятість як новітній фактор розвитку національного ринку праці України / А. Л. Баланда. – К., 1999. – 65 с.
5. Бідак В. Гуманістична складова соціальної політики в умовах економічних трансформацій / В. Бідак // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 5.

САПІГА ВОЛОДИМИР СТЕПАНОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С. З. Гжицького*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Конституційне встановлення народовладдя в Україні обумовлює гуманістичну спрямованість конституційного ладу в нашій країні. «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», а «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1].

Гуманістична спрямованість суспільного ладу завжди визначається правовим статусом (правовим становищем) особи, тобто людини і громадянина у суспільстві та державі. Основний Закон спрямований у майбутнє, містить низку норм-принципів і положень, які ще потребують своєї реалізації. Таким чином, створено і конституційний простір для подальшого демократичного й соціального розвитку України.

Конституція України визначає місце і роль Збройних Сил у системі української державності, що визначаються головним призначенням, яке покладається на Збройні Сили України – «оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності» [2]. Проголошення Незалежності України та будівництво української армії в умовах курсу держави на розбудову демократичного устрою зумовили департизацію Збройних Сил, яку в нашій країні можна вважати успішно завершеною.

Конституційними гарантіями позапартійного статусу Збройних Сил України та їх деполітизації є наступні норми:

- заборона будь-якої партійної активності у Збройних Силах, що знайшла своє відображення в основних концептуальних документах і законах України з військових питань. У статті 37 Конституції йдеться про недопущення створення і діяльності органів організаційних структур політичних партій у військових формуваннях;

- підпорядкованість Збройних Сил парламентському, президентському та урядовому контролю, зафіксована статтями 85, 92, 106, 107, 116 Конституції, статтями 4-7 Закону України «Про Збройні Сили України» [3];

- призупинення військової служби військовослужбовцями, обраними до органів місцевої або центральної влади (стаття 3 Закону «Про вибори народних депутатів України») [5];

- припинення і заборона будь-якої дискримінації у Збройних Силах на політико-ідеологічних підставах, відповідна зміна критеріїв прийому у ВВНЗ і підвищення по військовій службі. У статті 15 Конституції України зазначається, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою обов'язковою [6].

Конституцією України, яка увібрала в себе світовий досвід державотворення, законодавчо закріплено права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Крім цього політичного значення Конституція України має надзвичайно велику юридичну цінність як правовий акт. Перш за все, це Основний Закон держави, який має найвищу юридичну силу. Всі закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і мають відповідати їй.

Це означає, що Конституція є основним джерелом нашого законодавства, розрахованим на тривалий період. Таким чином, Конституція України – це основа подальшого розвитку законодавства (у тому числі і військового) і правової системи у цілому. Конституція України є своєрідним юридичним фундаментом держави, Збройних Сил України.

Список використаних джерел:

1. Про військовий обов'язок і військову службу : закон України від 25 берез. 1992 р. № 2232-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.

2. Про вибори народних депутатів України : закон України від 17 лист. 2011 р. № 4061-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 10 – 11. – Ст. 73.

3. Про Збройні Сили України : закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-ХІІ. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua.

4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – 23 липня.

5. Мартиненко П. Ф. Преамбула / П. Ф. Мартиненко // Коментар до Конституції України. – К., 1996. – С. 24 – 25.

6. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : указ Президента України від 10 груд. 2008 р. № 1153/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 95. – С. 9. – Ст. 3129.

СЛЮСАРЧУК ОЛЬГА ПЕТРІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної політики та врядування НАДУ при Президентіві України

АНАЛІЗ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У розвинутих ринкових економіках система недержавного пенсійного забезпечення, окрім реалізації соціальної функції, виконує системну функцію акумулювання коштів населення та трансформації їх в довгострокові інвестиційні активи. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні, яке є третім рівнем нової пенсійної системи, може здійснюватися:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень [3].

Основу недержавного пенсійного страхування становлять недержавні пенсійні фонди (НПФ), які працюють виключно у сфері пенсійного забезпечення. Роль страхових організацій та банківських установ є обмеженою в Україні через певні недоліки функціонування. Так, для страхових компаній пенсійне страхування є дуже дорогим видом страхових послуг, а банківські установи мають певні нормативні обмеження щодо відкриття та ведення пенсійних рахунків.

За природою участі в НПФ, їх можна поділити на 3 типи: відкриті, корпоративні та професійні.

Загальна кількість офіційно зареєстрованих недержавних пенсійних фондів, внесених до Державного реєстру фінансових установ станом на 01.11.2017 р. складає 61, в тому числі відкритих – 52 (85,2 %), корпоративних – 5 (8,2 %), професійних – 4 (6,6 %) [2]. Отже, у структурі недержавних пенсійних фондів переважають відкриті, що зумовлено більшою свободою діяльності вкладників. Така ситуація сприяє конкуренції на ринку недержавного пенсійного забезпечення, що дає можливість обирати пенсійний фонд з найвигіднішими умовами. Порівняно із початком 2015 року, кількість недержавних пенсійних фондів зменшилась на 11, в тому числі відкритих – на 6, корпоративних фондів – на 2 і професійних – на 3.

Акумулюючи заощадження населення у межах пенсійних програм та інвестуючи їх у акції, облігації підприємств, державні цінні папери, венчурні фонди тощо, недержавні пенсійні фонди забезпечують довготермінове фінансування економіки й держави. Для НПФ властиво формувати портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику з метою збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому, переважними напрямками інвестування пенсійних активів становлять цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України – 43,3 %. Решта розподілялася наступним чином: депозити в банках (39,5 % інвестованих активів); облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (9,0 %); об'єкти нерухомості (3,4 %); кошти на поточних рахунках (1,4 %); дебіторська заборгованість (1,3 %); активи, не заборонені законодавством України (1,0 %); акції українських емітентів (0,6 %); банківські метали (0,4 %) та акції іноземних емітентів (0,1 %) [4].

В Україні недержавні пенсійні фонди поки що відіграють надзвичайно малу роль у сфері залучення інвестицій у реальний сектор економіки. Серед основних причин, що гальмують розвиток недержавного пенсійного забезпечення в Україні є наступні:

- низький рівень доходності пенсійних активів;
- низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення;
- зменшення рівня фінансової спроможності громадян для участі у системі недержавного пенсійного забезпечення;
- недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників тощо.

Відповідно, для подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення, в Україні повинні бути здійснені наступні заходи державної політики:

- посилення контролю діяльності НПФ із боку державних органів;
- забезпечення надійності отримання учасниками НПФ виплат;
- активне зацікавлення громадян в індивідуальній участі в НПФ;
- захист НПФ як інституційних інвесторів [1].

Список використаних джерел:

1. Владика Ю. П. Напрямки розвитку недержавного пенсійного забезпечення / Ю. П. Владика // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2017. – Вип. 19. – С. 382 – 386.
2. Державний реєстр фінансових установ / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : www.nfp.gov.ua/content/derzhavniy-reestr.html.
3. Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 9 лип. 2003 р. № 1057-15. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show.
4. Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : www.nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html

**АНАЛІЗ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ
КОЛИШНЬОГО СРСР В АСПЕКТІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

Для більш конкретного аналізу вимушеної міграції на території колишнього СРСР розглянуто дану проблему в аспекті дослідження Чорнобильської катастрофи.

Через аварію на Чорнобильській АЕС, що сталась 26 квітня 1986 року, вперше в Україні було здійснено евакуацію і переселення людей із забруднених територій, повністю звільняються від населення деяких малих міст, а також великих, середніх і малих сільських поселень. Евакуація проводилася з 27 квітня по серпень 1986 р місцевими органами влади на основі рішень урядових органів.

Найбільш повчальна була проведена евакуація Прип'яті. Хронологія подій приведена в табл. 1.

Таблиця 1

Хронологія подій евакуації Прип'яті

Дата	Подія
26.04.1986 г.	8.00 – 9.00 Запит директора ЧАЕС про евакуацію населення з Прип'яті у голови Урядової комісії без чіткого уявлення радіаційної обстановки на ЧАЕС і в місті. Дозволи не було. 23.00 Обговорення в Урядовій комісії питання про евакуацію населення з Прип'яті (прийнято рішення послити спостереження за радіоактивною обстановкою, підтягти призначений для евакуації транспорт до околиць Чорнобиля, остаточне рішення прийняти вранці 27.04.1986 р)
27.04.1986 г.	22.30 – 2.00 Вибуття автотранспорту в райони катастрофи і зосередження його на рубежі Чорнобиля: автобусів – 1225 (на 144 автобусах було встановлено транспортно-санітарне обладнання), вантажних автомобілів – 360. Крім того, на залізничній станції Янів були підготовлені два дизель-поїзди на 1500 місць. 7.00 Голова Урядової комісії на вузькому нараді оголосив, що прийняв рішення про евакуацію в другій половині дня 27.04.1986 р 10.00 – 12.00 На нараді голова Урядової комісії дав місцевим партійним і радянським органам вказівки і оголосив порядок евакуації населення (часом і датою офіційно оголошеного рішення Урядової комісії про проведення евакуації Прип'яті прийнято вважати 12.00 27.04.1986 р). 12.20 Інструкції начальників евакосекторів, їх заступників та старших нарядів. 13.00 Інструкції всього особового складу, задіяння в евакуації. 13.10 Передача по місцевому радіо повідомлення Прип'ятського міськвиконкому про евакуацію. до 13.50 Повторний обхід будинків співробітниками міліції. 13.50 Збір жителів біля під'їздів своїх будинків. 14.00 Подача автобусів до місць збору (початок евакуації). 14.00 – 16.30 Проведення евакуації: колони з 20 автобусів і 5 вантажівок прямували за лядьми і особистим майном в Прип'ять з інтервалом в 10 хв в супроводі ДАІ. 16.30 Практичне завершення евакуації. 18.20 Поквартирний обхід будинків співробітниками міліції (виявлено 20 осіб, які намагалися ухилитися від евакуації)

Приблизно в такій же послідовності приймалися рішення і здійснювалася евакуація населення з 10- і 30-кілометрової зони ЧАЕС.

Евакуація відбувалася послідовно, залежно від чисельності людей в цих пунктах і їх віддаленості від ЧАЕС.

Всього до середини серпня 1986 р з 81 населеного пункту України були евакуйовані 90784 людини. Близько 25 тис. осіб були евакуйовані з 107 населених пунктів Білорусі. Одночасно з 30-кілометрової зони ЧАЕС було вивезено 60 тис. голів великої рогатої худоби та інших сільськогосподарських тварин.

В цілому, незважаючи на ряд проблем в розміщенні вимушених переселенців, що багато в чому пов'язано з відсутністю завчасно розроблених планів евакуації, евакуація населення в той період пройшла протягом короткого часу і порівняно організовано.

Всього протягом 1986-1991 рр. із зони обов'язкового відселення було евакуйовано 163 тис. чоловік, в тому числі в 1990-1991 рр. – 13658 осіб та 58,7 тис. осіб добровільних переселенців з усіх зон впливу Чорнобильської катастрофи.

У 1992-1993 рр. було передбачено переселити з зони обов'язкового відселення 34,8 тис. осіб і 50 тис. чоловік добровільних переселенців. До осені 1993 р з 17099 сімей, які підлягали відселенню, переселено 9054 родини, з них протягом перших трьох кварталів 1993 року – 2339 сімей.

Досвід вирішення проблем переселення постраждалих в результаті Чорнобильської катастрофи в стислі терміни і в важких умовах представляє безперечний інтерес в контексті вивчення механізмів державного регулювання внутрішньої вимушеної міграції в Україні.

Великі недоліки було виявлено і в розподілі житла, побудованого для переселенців. При обстеженні умов життя 27,8 тис. осіб, що проживають в будинках для евакуйованих, виявилось, що частина з них не має ніякого відношення до цієї категорії жителів. Це люди з інших, чистих населених пунктів України і Росії, а також місцеві жителі, які поліпшили свої житлові умови.

Наслідки Чорнобильської катастрофи надали різний вплив на галузеву структуру продуктивних сил України, Прямо або побічно наслідками катастрофи були порушені всі галузі національного господарства і усі регіони України.

Одним із критично важливих показників національної відповідальності щодо реагування на внутрішнє переміщення є впровадження національної нормативно-правової бази, що захищає права ВПО. В Україні було започатковано певні важливі законодавчі ініціативи, насамперед, із прийняттям і подальшим виправленням Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Ці законодавчі ініціативи є важливими кроками, що потребують схвалення. У той же час визнається, зокрема Урядом, що існує потреба й надалі розвивати нормативно-правову базу для того, щоб краще захистити права ВПО й вирішувати особливі проблеми, з якими вони зіштовхуються.

Слід зазначити особливі відмінності та характерні риси, що стосуються процесу регулювання ситуації, що склалась на Чорнобильській АЕС у 1986 р., встановлено, республіканські органи були обмежені у самостійних діях, бо існувала чітка ієрархія у прийнятті рішень. Вони мали чітко слідувати інструкціям з центру, з Москви. Необхідно зауважити, що окрім українських управлінських ланок з подолання наслідків Чорнобильської аварії – оперативних груп ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР діяли ще дві, але союзного рівня – Урядова комісія Ради Міністрів СРСР і Оперативна група Політбюро

ЦК КПРС. Була побудована така вертикаль управління, яка передбачала обов'язкове узгодження різноманітних питань з союзними інстанціями.

При евакуації населення з 30-кілометрової зони виникли проблеми, пов'язані не тільки з термінами евакуації. Евакуація людей з 30-кілометрової зони мала бути здійснена протягом 4-6 травня. Завершити у визначені терміни загальну евакуацію населення з зони відчуження не вдалося. Як з'ясувалося, спеціалісти, формуючи зону відселення, не врахували метеофактор, а саме напрям вітру. У результаті, постраждали були переселені у населені пункти, над якими пронісся шлейф радіоактивного викиду. Таким чином, люди, евакуйовані в Бородянський, Іванківський, Поліський та інші райони Київської області, змушені були повторно переїжджати, оскільки залишатися там було небезпечно.

Чорнобильська аварія призвела до широкомасштабного радіоактивного забруднення території та навколишнього середовища. Нами вивчено досвід державного регулювання та подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС держав, які постраждали від катастрофи.

Механізми регулювання в Україні в області подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС має величезне значення для розвитку української держави.

Органом, що регулюють безпеку життєдіяльності на забруднених територіях України, було Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Таким чином, незважаючи на істотне поліпшення радіаційної ситуації та досягнуті успіхи в проведенні захисних заходів, до теперішнього часу потреба в проведенні захисних заходів у сільському господарстві все ще зберігається.

Незважаючи на те, що у недавній українській історії були прецеденти масових вимушених переміщень населення через аварію на Чорнобильській АЕС у 1986 р., встановлено, що у країні відсутній досвід, пов'язаний із реєстрацією ВПО, належною міжвідомчою координацією, ефективною взаємодією між державними органами влади, громадськими організаціями, волонтерами, міжнародними організаціями, із розробкою та впровадженням комплексних державних програм.

Список використаних джерел:

1. Про організацію виконання Постанови Верховної Ради Української РСР «Про невідкладні заходи щодо захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи»: постанова Ради Міністрів УРСР від 23 серп. 1990 р. № 228. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-90-%EF.

2. Інформаційно-довідкові матеріали з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи / Кабінет Міністрів України – 6573/0/2-09 від 30.03.09. – 58 с.

3. Гунько Н. В. Особливості перебігу демографічних процесів у населених пунктах, які прийняли переселенців із зон радіоактивного забруднення / Н. В. Гунько // Демографічні дослідження : зб. наук. пр. – К. : НАН України, Ін-т економіки, 2002. – Вип. 24. – С. 113 – 129.

4. Медико-демографічний аналіз та оцінка здоров'я жителів зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи; розробка рекомендацій щодо його збереження : звіт про НДР (закл.) / Науковий центр радіаційної медицини АМН України ; керізн. М. І. Омелянець; викон. : Н. В. Гунько [та ін.]. –К., 2008. – 106 с. – № др. 0106U002353. – Інв. № 437.

5. Пуригіна О. Г. Міжнародна міграція : навч. посіб. / О. Г. Пуригіна, С. Е. Сардак. – Д. : ДНУ, 2009. – 352 с.

6. Міграція в Україні: факти і цифри : Режим доступу : www.iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf.

ТОМИЛО АНАСТАСИЯ ОЛЕГОВНА

студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В ГЕРМАНИИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Общие вопросы рабочего времени в Германии регулируются Законом о рабочем времени от 06.06.1994 г. № BGGl. I S. 1170, 1171. Он распространяется на всех рабочих и служащих, а также сотрудников, занятых их профессиональным обучением. Закон ограничивается предписаниями, направленными на сохранение здоровья наемных работников, и не регламентирует рабочее время во всех подробностях. Он регулирует максимально допустимую продолжительность рабочего дня, перерывы и минимальную продолжительность отдыха после рабочего дня, а также в принципе запрещает работу по воскресеньям и выходным дням. В рамках закона время, которое следует отработать, предписывается тарифным договором, внутренним соглашением или трудовым договором [1].

На сегодняшний день появилась новая тенденция в мире, в том числе и в Республике Беларусь – развитие гибких форм занятости.

Под гибкими формами занятости обычно понимают трудовые отношения между нанимателем и работником, отличные от отношений, основанных на трудовом договоре на неопределенный срок, предусматривающем работу в условиях нормальной продолжительности рабочего времени. Гибкие формы занятости позволяют эффективно использовать труд всех социально-демографических групп населения, в том числе и тех, которые в силу ограниченной трудоспособности или по семейным и другим обстоятельствам не могут трудиться в течение полного рабочего дня или, например, на рабочих местах непосредственно в организациях.

Эксперименты по введению гибкого рабочего времени ставили еще в середине XX века в Германии. Опыт Германии заинтересовал другие страны и стал распространяться по Европе и США. На сегодняшний день, во всем мире больше половины компаний перешли на схему гибкого рабочего графика.

С 1 января 2001 г. в Германии вступил в силу Закон о неполной занятости и ограничениях, связанных с рабочим временем от 21.12.2000 г №BGGl. I S. 1966. Согласно данному закону неполная занятость возможна не только в исключительных случаях, но считается обычным явлением как для мужчин, так и для женщин, имеющих любую квалификацию. Сотрудник, проработавший на предприятии более шести месяцев, может требовать сокращения продолжительности рабочего времени. Соответствующее изменение вносится в трудовой договор. Работодатель обязан удовлетворить данное пожелание, если это не вредит производству.

Закон выделяет 4 причины отказа со стороны работодателя:

- несоразмерно высокие издержки;
- существенный ущерб организации производственного процесса;
- отсутствие на предприятии резервной рабочей силы соответствующей квалификации, а также возможности найма дополнительной рабочей силы;
- снижение конкурентоспособности предприятия и создание угрозы его существованию.

Закон о неполном рабочем времени распространяется на все предприятия, имеющие численность более 15 человек. Закон гласит, что так называемые денежные выплаты (зарботная плата, отпускные, премии и т.д.) работник, занятый неполное рабочее время, получает частично (соразмерно доле участия), при этом в доступе к таким социальным благам, как профессиональное обучение, повышение квалификации и т.д., работодатель не может ему отказать без уважительных причин. Если же предприятие выделяет денежные средства на то, чтобы работники сами проходили профобучение либо повышение квалификации, неполнозанятым они выплачиваются целиком.

Согласно новому закону о неполном рабочем времени сотрудник при желании может снизить свое рабочее время по договору до любого объема. Одновременно он должен иметь право на самостоятельное планирование и распределение своего рабочего времени по договоренности с работодателем. Но если сотрудник принял решение о переходе на неполную занятость, он не может в дальнейшем требовать от работодателя перевода на полную. Право перевода на неполную занятость не распространяется на государственных служащих и учеников, обучающихся на предприятии.

Несмотря на то, что гибкое неполное рабочее время используется на немецких предприятиях главным образом молодыми людьми, все большее распространение получает модель неполного рабочего времени для лиц пожилого возраста. Неполное рабочее время по возрасту – особая модель гибкого неполного рабочего времени, позволяющая пожилым работникам плавню перейти к выходу на пенсию. В рамках данной модели работники, достигшие 55-летнего возраста, сокращают свое рабочее время на 50 %, но их заработная плата за вычетом всех налогов уменьшается лишь до 70 % от прежнего объема. Таким образом, работодатель повышает ежемесячную сумму выплат на 20 %, однако увеличившиеся при этом издержки возмещаются федеральным органом, занимающимся вопросами трудоустройства. Право на переход к неполному рабочему времени по возрасту оговаривается в отраслевых тарифных соглашениях либо в коллективных договорах, заключаемых на предприятиях.

В настоящее время на немецких предприятиях применяются три модели неполного рабочего времени для лиц пожилого возраста:

Гибкая модель неполного рабочего времени по возрасту – объем рабочих часов сотрудника до достижения им пенсионного возраста составляет 50 % от объема рабочего времени полнозанятого работника;

Блочная модель неполного рабочего времени по возрасту – делит весь период неполной занятости на два этапа. В течение первого сотрудник работает полный рабочий день, в течение второго – не работает вообще, то есть досрочно уходит на пенсию;

Ступенчатая модель – предусматривает поэтапное снижение объема рабочего времени. Ценность данной модели в том, что знания и опыт уходящего сотрудника перенимает нанимаемый молодой работник либо

другие члены трудового коллектива, выполняющие аналогичные виды работ. При использовании данной модели предприятие прикрепляет к неполнозанятому работнику пожилого возраста ученика, над которым он осуществляет шефство [2].

Применение опыта Германии в Республике Беларусь позволит повысить эффективность трудовой деятельности работника, а также заинтересовать работников самостоятельно проходить профобучение и повышение квалификации, с тем чтобы усовершенствовать свои профессиональные компетенции. А применение моделей неполного рабочего времени для лиц пожилого возраста даст возможность досрочного ухода на пенсию, а также позволит молодым сотрудникам перенять опыт старшего поколения.

Список использованной литературы:

1. О рабочем времени : закон Федер. Респ. Германии от 06.06.1994 г. №BGBl. I S. 1170, 1171. – Режим доступа : www.gesetze-im-internet.de/arbzg/index.html.

2. О неполной занятости и ограничениях, связанных с рабочим временем : закон Федер. Респ. Германии от 21.12.2000 г №BGBl. I S. 1966. – Режим доступа : www.gesetze-im-internet.de/tzbfzg/index.html.

ЧАПЛИК МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

к. і. н., доцент кафедри соціології управління факультету права і соціального управління Донецького державного університету управління

СМЕРТНА КАРА VS ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Смертна кара є одним із найдавніших різновидів покарання в історії людства. Вона існував вже у найдавніших народів та держав, і продовжує існувати у якості вищої міри покарання у сучасному світі. Повна відміна смертної кари в Україні настала 1 липня 2003 року, коли в силу вступив Протокол Європейської конвенції про права людини, який передбачав повну відміну смертної кари. До цього у 2001 р. було прийнято новий Кримінальний Кодекс України, в якому найвищою мірою покарання стало довічне позбавлення волі (ст. 64), а ще раніше – у 1997 р. остаточно почав діяти мораторій на смертну кару в Україні. Після цього року навіть найгучніші злочинці та найодіозніші злочинці країни перестають каратися на смерть, наприклад, серійний вбивця А. Онопрієнко.

Варто зазначити, що в українському суспільстві періодично проводяться опитування, в яких розглядається питання щодо ставлення населення до відновлення смертної кари. Так, за даними опитування, яке проводилося Соціологічною групою «Рейтинг» (червень 2017 року), ініціативу відновити смертну кару в Україні повністю підтримують 19 % та скоріше підтримують 20 % (разом – 39 %) і, навпаки, скоріше не підтримують 16 % та зовсім не підтримують 32 % (разом – 48 %). Найбільший рівень підтримки (43 %) та не підтримки (48 %) смертної кари спостерігався у мешканців західних регіонів країни, а найбільше тих, хто не зміг відповісти на дане питання на сході країни (24 %). Ініціативу відновлення смертної кари більше схвалюють чоловіки та люди старшого віку (у віці 51 рік і старше). У розрізі освіти найбільша підтримка смертної кари серед тих, хто має початкову освіту (яких

до речі не так вже й багато в українському суспільстві), а найменша – серед тих, хто має середню спеціальну освіту [1].

За рівнем доходів найбільше підтримують дану ініціативу дуже бідні (29 % повністю підтримують та 17 % скоріше підтримують), а найменшою є підтримка смертної кари серед забезпечених (13 % повністю підтримують та 23 % скоріше підтримують). Крім того, 50 % як малозабезпечених, так і забезпечених зовсім не підтримують таку ініціативу [1].

Питання відновлення смертної кари подекуди лунають й у вітчизняному інформаційному просторі, наприклад, у зв'язку із резонансними злочинами, коли суспільство вимагає крові злочинця. У суспільній свідомості смертна кара виступає більш суворим покаранням, ніж довічне позбавлення волі, а сама апеляція до смертної кари пробуджує в людській свідомості архаїчні, первісні інстинкти, які вимагають задля їх задоволення та власної безпеки смертної кари для злочинця.

Також питання відновлення смертної кари актуалізується у зв'язку із суспільно-політичною ситуацією, а саме війною, яка триває на сході країни. Так, радник міністра внутрішніх справ І. Ківа виступив із ініціативою введення смертної кари за державну зраду тому, що країна знаходиться у стані війни [2]. Водночас Україна має міжнародні зобов'язання щодо заборони смертної кари, і тому підняття даного питання на офіційному рівні викличе негативну реакцію з боку європейської спільноти.

Питання навколо смертної кари підіймаються й на міжнародному рівні. Так, у цьому році влада Туреччини заявила про намір відновити смертну кару, що викликало критику з боку Європейського Союзу.

Ще одна проблема, яка стоїть перед українським суспільством та перед його виправної системою – це питання довічно ув'язнених. До недавнього часу кількість осіб, яких приговорили до довічного позбавлення волі, постійно зростала. Хоча варто зазначити, що подібне зростання за останні роки дещо уповільнилося. Якщо 10-15 років тому щорічно до довічного позбавлення волі засуджувалися десятки осіб, то за перше півріччя поточного року таких було лише 6 осіб [3]. Очевидно, що у представників судової системи є розуміння того, що довічне позбавлення волі, це та ж сама смертна кара, лише розтягнута у часі і тому в останні часи такі вироки виносяться з обережністю та більш відповідально.

Водночас, серед засуджених до довічного позбавлення волі третина (588 осіб) – це особи, які вперше відбувають покарання за тяжкий або особливо тяжкий злочин. 357 з 1,5 тис. або практично кожен п'ятий «довічник» засуджений за вбивство однієї людини. Разом із тим, в Україні 9 тис. засуджених за навмисне вбивство, у тому числі 4,2 тис. – за вбивство за обтяжуючих обставин [3]. При цьому переважна їхня більшість відбувають не довічне покарання, а покарання з великим терміном.

Отже, серед осіб, яких засуджено до довічного позбавлення волі частка осіб, які становлять небезпеку для суспільства, наприклад, серійних вбивць або маніяків не є переважуючою. Статистика свідчить, що серед них значна кількість осіб, які відбувають покарання за злочини, які за тяжкістю є подібними до злочинів, що зазвичай караються великими термінами покарання. Аналіз вітчизняних вироків засвідчує, що за вбивства з подібним сценарієм одних злочинців засуджують до позбавлення волі на певний термін, а інших – до довічного позбавлення волі [3]. Тобто постає питання визначення справедливості вироків.

Водночас довічне позбавлення волі, яке прийшло на заміну смертній карі, передбачає помилування лише у випадку відбуття 20 річного терміну покарання і заміною його на 25 річне покарання шляхом помилування. Право помилувати «довічника» має лише Президент України. Разом із тим, у вітчизняному законодавстві не передбачено механізму звільнення від довічного позбавлення волі. Хоча міжнародне (зокрема – європейське) законодавство, яке у порівнянні із вітчизняним законодавством має пріоритет, передбачає звільнення таких засуджених за умови їхнього виправлення та відсутності із їхнього боку загрози суспільній безпеці.

Зовсім недавно в українській виправній та судовій системі стався прецедент. У листопаді 2017 року було вперше звільнено засудженого до довічного позбавлення волі без процедури помилування з боку Президента України, а за рішенням Апеляційного суду із посиланням на рішення Європейського суду з прав людини.

Засуджений до довічного позбавлення волі через Європейський суд з прав людини добився звільнення від відбуття покарання не відбувши навіть двадцятирічного терміну ув'язнення. Причина такого рішення ЄСПЛ полягає у стані здоров'я засудженого. Він є інвалідом першої групи по зору і за рішенням суду звільнений від подальшого відбуття покарання через загрозу ризику для здоров'я (страждає внутрішньочерепним тиском, який може призвести до інсульту) [4; 5].

Таким чином, у суспільній свідомості питання відновлення смертної кари не є актуальним та не користується масовою підтримкою населення. Крім того, відновлення смертної кари, наприклад, за злочини проти держави, її суверенітету та територіальної цілісності, національної безпеки тощо навіть в умовах фактичної війни на сході України не буде схвалено європейськими державами та інституціями, підтримка яких є важливою для України.

Що стосується проблеми засуджених до довічного позбавлення волі, то дане питання майже не висвітлюється у суспільстві та є предметом обговорення лише на рівні вузького кола фахівців. Водночас зміни у ставленні до засуджених до довічного позбавлення волі та перспектива звільнення із часом певної їх частини очевидно є актуальною для суспільства у контексті проблеми соціальної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Україна у фокусі: соціологічні виміри / Соціологічна група Рейтинг. – Режим доступу : www.ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_focus_062017_press.pdf.

2. У Авакова хотят вернуть смертную казнь / Факти ICTV. – Режим доступу : www.fakty.ictv.ua/ru/ukraine/20170313-u-avakova-hochut-povernuty-smertnu-kazu. – Назва з екрану.

3. Човган В. Как остановить новую смертную казнь, или Мораторий на пожизненное лишение свободы / В. Човган // Зеркало недели. – Режим доступу : www.zn.ua/internal/kak-ostanovit-novuyu-smertnyu-kazn-ili-moratoriy-na-pozhiznennoe-lishenie-svobody-262218_.html.

4. Уперше в Україні апеляційний суд звільнив із в'язниці «довічника». – Режим доступу : www.vna.court.gov.ua/sud0290/pres-centr/news/393980. – Назва з екрану.

5. В Украине освободили пожизненно заключенного, на счету которого семь убийств // Остров. – Режим доступу : www.ostro.org/general/criminal/news/536051.

ЧЕРНЯВСКАЯ АЛЕКСАНДРА АНДРЕЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ

Республика Беларусь как независимое государство существует с 1991 года. С этого момента, на правительство страны были возложены обязанности по защите прав и интересов всех граждан. Сформировались различные институты по проведению социальной политики, установлению экономических и политических векторов.

Одним из приоритетных направлений деятельности государственных органов является решение проблем, связанных с территориальной целостностью, национальной и экономической безопасностью.

Основную роль в обеспечении мер по защите внутреннего рынка, интересов граждан и осуществлении контроля за выполнением внешнеэкономических операций, производят таможенные органы Республики Беларусь в соответствии с законодательством.

В условиях глобализации и тотальной модернизации всех сфер деятельности общества, таможенные органы стремятся совершенствовать свою службу, главными элементами которого являются обеспечение безопасности таможенной границы страны, товарных рынков, и национальной экономики в целом.

Государство активно борется с незаконным оборотом наркотических средств, психотропных веществ, факт ввоза которых в страну фиксируется неоднократно. За последние 2 года Беларусь внесла в список запрещенных к обороту препаратов более 100 новых наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов. А Министерство внутренних дел страны выступило с инициативой ужесточить наказание за ввоз в Беларусь наркотических средств из стран-участниц Таможенного союза. В этом году сотрудники правоохранительных органов РБ пресекли 29 каналов поставки в Беларусь наркотических веществ, задержано 40 активных участников, в числе которых 4 гражданина России и 2 гражданина Литвы. Транзит и ввоз наркотических веществ в Беларусь идет как из стран Западной Европы, так и с территории России [2].

Таможенная служба Республики Беларусь обслуживает внешнеторговый товаропоток в условиях транзитной открытости и экспортно-ориентированной экономики. С каждым годом появляется необходимость в развитии и технологической модернизации обслуживания товарооборота с целью оптимизации работы [1].

Как основа любой деятельности, нормативной база является первым этапом влекущее изменение. Так с 1 января 2018 года ожидается вступление в силу новый Таможенный кодекс Евразийского экономического союза. К основным нововведениям кодекса можно отнести автоматизацию бизнес-процессов в таможенных пунктах. К ним относят электронное декларирование и режим «единого окна», что упрощает и делает более открытым документооборот между декларантами и таможенными службами. Таким образом правительство сокращает коррупцию, которая находится на

достаточно високому рівню в даній сфері і упрощає процес декларирования.

Також упрощаються і оптимізуються транзитні операції з метою розвитку транзитного потенціалу: скорочуються строки досмотру вантажів і оптимізується документальне оформлення мультимодальних перевезень, т.е. використання при перевезенні різних видів транспорту. Паралельно був розроблений законопроект, що вносить зміни в різні закони і кодекси, зокрема, екологічний кодекс, бюджетний кодекс [1].

Новий Таможенний кодекс Євразійського економічного союзу, очевидно, полегшить виконання зовнішньоекономічної діяльності країн союзниць. А спокійна робота всіх державних органів, відповідальних за територіальну безпеку, дозволить уникнути негативних впливів із зовнішнього світу.

Список використаної літератури:

1. Государственный таможенный комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.customs.gov.by/ru.
2. Евразийский юридический портал. – Режим доступа : www.eurasialegal.info.

ШВЕДУН ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

д. держ. упр., с. н. с., начальник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру

Національного університету цивільного захисту України

ІГНАТЬЄВ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

аспірант навчально-науково-виробничого центру

Національного університету цивільного захисту України

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Очевидно, що для розвитку системи соціальної безпеки потрібно вдосконалення системи контролю, оцінки і прогнозування надзвичайних ситуацій. У той же час, для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна кількісна інформація про рівні небезпек і загроз і їх залежності від різних факторів.

Для отримання такої інформації потрібен спеціальний інструментарій: методи, моделі, методики, алгоритми, законодавчо-нормативні документи. Десятки тисяч потенційно небезпечних об'єктів України вимагають мати для боротьби з надзвичайними ситуаціями (НС) техногенного та природного характеру та їх наслідками сучасну систему запобігання і реагування на них.

Визначення загальної кількості і ступеня небезпек кожного з потенційно небезпечних об'єктів (ПНО), які можуть стати джерелом НС, є обов'язковим і першочерговим етапом формування системи соціальної безпеки. У зв'язку з цим в рамках розвитку Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань НС був створений Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів – автоматизована інформаційно-довідкова система обліку та обробки інформації щодо ПНО (постанова КМУ № 1288 від 29.08.2002 р.).

Здійснюється і моніторинг ПНО, який передбачає спостереження за якісними і кількісними параметрами стану ПНО, збір, обробку, передачу та

зберігання інформації про стан ПНО [1]. Стан ПНО визначається якісними і кількісними параметрами, які характеризують техногенні та природні фактори потенційної небезпеки. До техногенних факторів потенційної небезпеки належать:

- небезпечні продукти і речовини (хімічні, вибухові, легкозаймісті, радіаційні, біологічні тощо);
- підвищені тиск і температура, які різко відрізняються від тиску і температури навколишнього середовища;
- речовини з токсичними продуктами згоряння;
- незадовільний стан обладнання, будівель, споруд і т.д.

К природним факторам потенційної небезпеки належать небезпечні природні явища (зсуви, обвали, просідання ґрунту і т.д.).

Одним з найбільш ефективних факторів зниження ризиків виникнення НС техногенного характеру є створення і впровадження (відповідно до Концепції створення єдиної державної системи запобігання і реагування на аварії, катастрофи та ін. НС) нових інформаційних технологій контролю над критичними параметрами технологічних процесів на об'єктах з небезпечною діяльністю. В даний час, можливо широко використовувати автоматичні і автоматизовані засоби раннього виявлення загрози виникнення НС.

Таким чином, система централізованого моніторингу ЗСВ зазвичай являє собою комплекс технічних засобів, призначений для прийому, обробки, і видачі в заданому вигляді повідомлень про стан систем виявлення загрози НС. Ці повідомлення реєструються і передаються в автоматичному режимі на пульт централізованого спостереження сигналів про НС, розміщений в операторському центрі диспетчерської служби ДСНС України, призначений для прийому, обробки та видачі в заданому вигляді повідомлень про НС на об'єктах або загрозу виникнення НС.

Існує і система спостереження і лабораторного контролю України (ССЛК), яка призначена для проведення спостережень і лабораторного контролю стану зараженості навколишнього природного середовища, розвідки населених пунктів і територій, які піддалися зараженню, відбору проб і проведення лабораторних досліджень зараженості об'єктів радіоактивними і хімічними речовинами та бактеріальними засобами. Організатором діяльності цієї системи є ДСНС України, а основними виконавцями Держкомгідромет, МОЗ, Мінагропром та інші центральні органи державної виконавчої влади, а також підприємства, установи і організації, які входять до сфери їх управління.

Серед існуючих сучасних методів моніторингу стану навколишнього середовища найбільш перспективними є методи дистанційного зондування та геоінформаційні системи (ГІС). Ці передові інформаційні технології дозволяють вести моніторинг в режимі реального часу, завдяки чому можна моделювати складні природні та техногенні процеси. В останнє десятиліття технології відображення та аналізу можливих наслідків небезпечних явищ і ситуацій зазнали революційні зміни.

В першу чергу вони торкнулися таких важливих показників систем, як оперативність, практично приведена до режиму реального часу; висока інформативність і наочність, що досягається шляхом відображення об'єктів на картах і космічних знімках високої детальності в 2D і 3D режимах.

Все це з успіхом застосовується для інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень в Урядовій інформаційно-аналітичній системі з надзвичайних ситуацій (УІАС НС). УІАС НС призначена, перш за

все, для міжвідомчої інформаційної взаємодії та забезпечення аналітичної підтримки процесів підготовки, прийняття та контролю управлінських рішень на основі використання сучасних методів просторового аналізу і моделювання процесів розвитку і прогнозування наслідків надзвичайних ситуацій. За допомогою УІАС НС вирішуються наступні завдання:

- інформування та моніторинг;
- аналіз і прогнозування;
- планування заходів та підготовка рішень;
- контроль виконання рішень і заходів.

В даний час система діє цілодобово в режимі on-line у всіх територіальних органах управління ДСНС України. Система забезпечує збір повного спектру інформації про НС з територіальних підрозділів ДСНС, централізований контроль над процесом збору цієї інформації і забезпечує збереження інформації в єдину централізовану базу даних. Аналітичні підрозділи центрального апарату ДСНС України за допомогою системи вирішують завдання аналізу і прогнозування розвитку і виникнення НС.

Необхідно враховувати також, що блок збору даних УІАС НС отримує і обробляє інформацію таких інформаційних структур різного відомчого підпорядкування, як ДСНС України (база даних повідомлень про надзвичайні ситуації); Український Гідрометцентр (БД гідрометеорологічної інформації); Міжвідомчий центр електронної картографії (МЦЕК) г. Харків (Фонд електронних тематичних карт території України); ін-т мікрографії, г. Харків (БД «Загальнодержавний реєстр потенційно небезпечних об'єктів») і т.д. [2].

Таким чином, здійснюється інтеграція даних зовнішніх і внутрішніх структур УІАС НС на просторовій основі. Однак, найважливішим чинником, що визначає загальний технологічний рівень системи, є рівень технологічного забезпечення основних постачальників інформації. Центральна підсистема УІАС НС побудована з урахуванням передових геоінформаційних технологій, і аналітик або управлінець ДСНС тепер має можливість ефективніше аналізувати оточення НС, розташування і маршрути доступу сил і засобів, статистику розподілу НС по території на електронній карті.

Але забезпечити ефективність роботи системи в цілому можна лише за умови відповідного рівня розвитку УІАС НС в низових ланках.

Низовим ланкою УІАС НС сьогодні є територіальні підсистеми, в завдання яких входить забезпечення інформаційного потоку з обласних підрозділів ДСНС. На наш погляд, розширити інформаційний потік і поліпшити його якість складово можна за рахунок обліку і аналізу нових даних. Такі дані може дати моніторинг соціальних мереж.

Уже розроблені і успішно використовуються програмні засоби моніторингу соціальних мереж для оцінки їх криміногенного потенціалу. Ефективно працюють програми аналізу соціальних мереж з питання просування товарів і послуг на ринку [3].

Таким чином, в якості об'єкта, який оцінюється, пропонується розглядати потенційно небезпечний об'єкт, а як його додаткову характеристику – відгуки звичайних громадян про об'єкт в різних соціальних мережах. В кінцевому підсумку це дасть можливість підвищити оперативність оповіщення про потенційну небезпеку за рахунок використання в процесі моніторингу інформації, отриманої від звичайних громадян і її обробки методами Sentiment Analysis.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів : наказ МНС України від 6 лист. 2003. № 425 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 52. – Т. 2. – С. 610. – Ст. 2857.
2. Про Загальнодержавну цільову програму захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2013-2017 роки : закон України // ВВР. – 2013. – № 19 – 20. – Ст. 173.
3. Pang B. Opinion Mining and Sentiment Analysis / B. Pang, L. Lee. – N.Y. : Now Publishers Inc., 2008. – 135 p.

ШВЕДУН ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*д. держ. упр., с.н.с., начальник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ДРУЧЕК КАТЕРИНА СЕРГІЙВНА

магістр факультету бізнесу та фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Важливу роль у розвитку зовнішньої політики України відіграють євроінтеграційні процеси. Незважаючи на те, що розширення торговельних відносин українських компаній з іншими країнами відкриває нові перспективи для розвитку вітчизняних промислових підприємств, це також призведе до збільшення обсягів та рівня ризиків ЗЕД [1].

Ризики ЗЕД – можливі події, пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, які можуть призвести до отримання надприбутків чи збитків [2]. Найчастіше ризики ЗЕД промислового підприємства поділяють на такі групи:

– щодо процесу укладання договору ризики поділяються на ті, які безпосередньо стосуються умов контракту (ризики пов'язані з якістю продукції, з умовами поставки, валютними умовами і т.д.) та ризики, які не стосуються договору (ризики пов'язані з політичною ситуацією країни-партнерів, рівнем надійності і впевненості в партнері, законодавством країни-партнерів, маркетингові та інформаційні ризики). З процесом євроінтеграції посилюється рівень ризику втрати конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств. Це пов'язано з тим, що багато підприємств використовують застаріле технічне обладнання, мають високу собівартість продукції, також продукція може не відповідати європейським стандартам, що теж негативно впливає на промисловість країни;

– щодо етапів виконання угоди бувають ризики, які виникають при митному оформленні, при сертифікації, при інвестуванні, комерційні та транспортні ризики;

– стосовно територіального положення: ризики, що виникають за кордоном, на кордоні або на своєму ринку;

– щодо рівня впливу підприємства на ризик: ризики, на які підприємство може повністю впливати, частково впливати або не має ніякого впливу [3].

Для мінімізації ризиків ЗЕД промислових підприємств рекомендується використовувати комплекс заходів.

1. Підвищення якості продукції, що виготовляється та буде відповідати міжнародним стандартам за рахунок використання лише якісної сировини та матеріалів.

2. Заміна застарілого обладнання на нове, яке буде відповідати європейським стандартам.

3. Використовувати нововведення в виробництві.

4. Застосування більш успішних маркетингових заходів.

Впровадження зазначених заходів допоможе підвищити конкурентоспроможність вітчизняних промислових підприємств на зовнішніх ринках, а також мінімізувати ризики ЗЕД.

Список використаних джерел:

1. Свідерська А. В. Дослідження ризиків у правовому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності підприємств / А. В. Свідерська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: зб. наук. пр.; ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. – Вип. 24. – С. 58 – 63.

2. Рум'янцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. / А. П. Рум'янцев, Н. С. Рум'янцева. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

3. Свідерська А. Поняття та класифікація ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємства / А. Свідерська // Галицький економічний вісник – Тернопіль: ТНТУ, 2014. – Том 46. – № 3. – С. 113 – 121. – (Загальні проблеми економіки та суб'єктів господарювання).

ШЕВЧЕНКО НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ВПЛИВ АТЕСТАЦІЇ РОБОЧИХ МІСЦЬ НА ВИНИКНЕННЯ ПРАВА НА ПРИЗНАЧЕННЯ ПІЛЬГОВОЇ ПЕНСІЇ (ОГЛЯД СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

Слово «атестація» в перекладі з латинської означає «свідчення». Мовою практики – це свідчення відповідності робочого місця сучасним досягненням науки й техніки.

Однак, це не все. Атестація робочих місць – це ще й обов'язкова умова для визначення права працівників на пенсію за віком на пільгових умовах, а також для встановлення інших пільг та компенсацій, таких як: щорічна додаткова відпустка, доплата працівникам за умови праці, скорочена тривалість робочого тижня, видача молока та інших рівноцінних продуктів тощо.

Атестація робочих місць за умовами праці має проводитися на підприємствах, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних

виробничих факторів, що можуть несприятливо впливати на стан здоров'я працівників, а також на їхніх нащадків як тепер, так і в майбутньому.

Атестація робочих місць проводиться на виконання вимог Закону України «Про охорону праці» (ст. ст. 7, 13) [4] згідно з Порядком, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 01 серпня 1992 року № 442 [6], і відповідно до Методичних рекомендацій щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджених Постановою Міністерства праці від 01 вересня 1992 року № 41 [2].

Основна мета атестації, як випливає із зазначених нормативних актів, полягає у регулюванні відносин між власником або уповноваженим ним органом і працівниками у галузі реалізації права на здорові й безпечні умови праці, пільгове забезпечення, пільги та компенсації за роботу у несприятливих умовах.

Згідно з пунктом 4 Порядку проведення атестації та підпунктом 1.5 пункту 1 Методичних рекомендацій періодичність проведення атестації робочих місць визначається безпосередньо колективним договором підприємства і проводиться не рідше одного разу на 5 років.

Відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладається на керівника підприємства чи організації.

Результати атестації використовуються при встановленні пенсій за віком на пільгових умовах, пільг і компенсацій за рахунок підприємств та організацій, обґрунтуванні пропозицій про внесення змін і доповнень до списків № 1 і 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, а також для розробки заходів щодо поліпшення умов праці та оздоровлення працюючих.

Відповідно до пункту 3 Порядку застосування Списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженого наказом Мінпраці від 18 листопада 2005 року № 383 (зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 1 грудня 2005 р. за № 1451/11731), при визначенні права на пенсію за віком на пільгових умовах застосовуються Списки, що чинні на період роботи особи. До пільгового стажу зараховується весь період роботи на відповідних посадах або за професіями незалежно від дати їх внесення до Списків за умови підтвердження документами відповідних умов праці за час виконання роботи до 21 серпня 1992 року та за результатами проведення атестації робочих місць за умовами праці після 21 серпня 1992 року [3].

У пункті 4.2 зазначеного Порядку застосування списків йдеться про те, що результати атестації (як вперше проведеної, так і чергової) застосовуються при обчисленні стажу, який дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, впродовж 5 років після затвердження її результатів, за умови, якщо впродовж цього часу на даному підприємстві не змінювались докорінно умови і характер праці (виробництво, робота, робоче місце), що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах. У разі докорінної зміни умов і характеру праці для підтвердження права на пенсію за віком на пільгових умовах має бути проведена позачергова атестація [3].

Аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що своєчасно проведена атестація робочих місць за умовами праці є одним із заходів соціального захисту працівників, який має сприяти реалізації прав на здорові й безпечні умови праці, пільгове пенсійне забезпечення, пільги та компенсації за роботу у несприятливих умовах.

Атестація має проводитися у передбачені пунктом 4 Порядку проведення атестації строки, а відповідальність за своєчасність та якість її проведення покладається на керівника підприємства, організації.

Якщо чергова атестація була проведена з порушенням передбачених пунктом 4 Порядку проведення атестації строків, а працівник до її проведення виконував роботу, яка дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, цей період його роботи має бути зарахований до пільгового стажу за результатами попередньої атестації.

Дана правова позиція висловлена у постанові Верховного Суду України від 16.09.2014 року у справі № 21-307a14, якою у задоволенні заяви УПФУ в м. Єнакієве Донецької області про перегляд судових рішень було відмовлено, виходячи з тих підстав, що положеннями Порядку проведення атестації обов'язок по проведенню атестації робочих місць покладено на керівників підприємств, а тому непроведення такої атестації у визначені законодавством строки не може позбавити громадян їх конституційного права на соціальний захист, зокрема на пенсію за віком на пільгових умовах [1].

Аналогічної правової позиції дотримався і ВАС в своїх ухвалах від 20.10.2017 р. у справі №686/7559/17 та 15.09.2017 р. у справі №382/400/17 [1].

Ключовою підставою для задоволення вимог громадян, які звертались до суду за захистом свого права на пільгове пенсійне забезпечення, було те, що після 21 серпня 1992 року підприємства, в яких вони працювали, хоча би один раз проводили атестацію робочих місць за умовами праці і було підтверджено право на пільгове пенсійне забезпечення за певною посадою.

Однак, судова практика по даній категорії справ не є настільки однозначною. До прикладу, у постанові ВСУ від 10.09.2013 року у справі № 21-183a13 йде мова про спір щодо призначення пенсії та включення до стажу роботи за Списком № 2 періоду роботи Позивача на Підприємстві «Гірник-95» на посаді майстра на виробничій дільниці «погрузка» з 20 квітня 1999 року по 29 лютого 2000 року, де атестація робочих місць на підприємстві взагалі не проводилась. В зв'язку з чим, суд приходить до висновку про те, що відсутність атестації робочого місця не породжує виникнення права на зарахування пільгового стажу [1].

Аналогічною до зазначеної вище є судова практика Верховного Суду України у справах № 21-519a14 та № 21-585a14 [1]. Зокрема, у постанові ВСУ від 25.11.2014 року (справа № 21-519a14) йшла мова про спір щодо призначення пенсії та включення до стажу роботи за Списком № 2 періоду роботи Позивача з 8 червня 1981 року по 3 січня 1994 року на посаді газозварника на підприємстві, а в постанові ВСУ від 17.03.2015 року (справа № 21-585a14) – щодо призначення пенсії та включення до стажу роботи за Списком №2 періоду роботи Позивача на посаді начальника цеху з добування крейди та виробництва вапна з 1 травня 1983 року по 27 грудня 1995 року на Куп'янському комбінаті будівельних матеріалів на посаді начальника крейдового кар'єру. В обох випадках атестація робочих місць на підприємствах не проводилась.

Системний аналіз даних постанов Верховного Суду України дає підстави для розуміння обставин, через які Позивачам було відмовлено в призначенні пенсії та не включення до пільгового стажу періодів роботи після серпня 1992 року – а саме відсутність факту проведення атестації робочих місць на підприємстві.

Отже, необхідними умовами для виникнення у особи права на пільгове пенсійне забезпечення є встановлення факту перебування особи на посаді або

виконання нею робіт, що містяться у списках №1 чи №2, а також документальне підтвердження зайнятості працівника за відповідною професією за результатами атестації умов праці, яке полягає в наявності результатів атестації відповідного робочого місця за умовами праці. В свою чергу, законодавством прямо покладено обов'язок щодо проведення атестації робочих місць на керівників підприємств та організацій незалежно від форми власності. Однак, за умови її непроведення постраждають, на жаль, працівники, які будуть позбавлені права на пільгове пенсійне забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : www.reyestr.court.gov.ua.
2. Методичні рекомендації щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці : постанова Міністерства праці України від 1 верес. 1992 р. № 41. – Режим доступу : www.kadrovik.ua/content/metodichn-rekomendats-dlya-provedennya-atestats-robochikh-m-sts-za-umovami-prats.
3. Про затвердження Порядку застосування Списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах : наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 18 лист. 2005 р. № 383. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1451-05.
4. Про охорону праці : закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2694-XII. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12.
5. Про пенсійне забезпечення : закон України від 5 лист. 1991 р. № 1788-XII. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12.
6. Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серп. 1992 р. № 442. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/442-92-p.

ЯКИМЧУК АЛІНА ЮРІЙВНА

*д. е. н., професор, професор кафедри державного управління,
документознавства та інформаційної діяльності
Національного університету водного господарства та природокористування*

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО-
ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Сьогодні система еколого-економічної безпеки України перебуває у нестабільному стані. В цих умовах людина не відчувається безпечно, немає достатнього рівня соціо-еколого-економічної безпеки щодо забезпечення життєдіяльності суспільства в цілому. Все це ускладнюється ситуацією із неоголошеною війною в Україні, коли нівелюються усі цінності життя і розвитку особистості. Саме тому на перший план виходять питання еколого-економічної безпеки, формування ефективних механізмів управління й інформаційного забезпечення безпекових процесів.

Провідною складовою національної безпеки України, що вказує на зв'язок між економічною могутністю країни, національною безпекою та наявним потенціалом, є її економічна безпека, досягнення якої забезпечується шляхом реалізації форм та методів економічної політики, спрямованої на ефективну діяльність всіх підрозділів та підсистем, первинною ланкою яких є

суб'єкти господарювання. Лише за наявності достовірного інформаційного забезпечення про діяльність суб'єктів господарювання уможливується ефективне управління економічною безпекою держави.

У багатьох наукових працях досліджено такі складники економічної безпеки як енергетична, продовольча, фінансова, інвестиційна тощо. Однак в оцінці економічної безпеки та її структури немає єдиного підходу, тому потрібно здійснити теоретичне обґрунтування макроекономічного аналізу еколого-економічної безпеки, враховуючи взаємодію всіх її складових елементів всередині системи. Система еколого-економічної безпеки має складні внутрішні зв'язки, кожен складник впливає як на інші складники, так і на інтегральний рівень економічної безпеки в цілому. Різні аспекти формування інформаційного забезпечення в державному й приватному секторі, модернізації бухгалтерського обліку як інформаційної бази та його гармонізації із міжнародними стандартами висвітлено у працях таких зарубіжних дослідників, як М. Ф. Ван Бред, К. Друрі, М. Р. Метьюс, Г. Мюллер, М. Х. Б. Перера, Я. В. Соколов, Е. С. Хендріксен, а також вітчизняних вчених – Т. Єфіменко, Є. Калого, О. Канцурова, Л. Ловінської, С. Свірко, Н. Сушко, О. Чечуліної, І. Чумакової. Проте динамічні зміни економічних умов як на національному рівні, так і в міжнародному середовищі, зумовлюють необхідність поглибленого наукового аналізу можливостей адаптації національних стандартів до міжнародних задля забезпечення прозорості державних і приватних фінансів, підтримки достатнього рівня еколого-економічної безпеки.

Складне економічне становище, в якому опинилась Україна внаслідок розгортання воєнно-політичних подій, обвал курсу національної валюти, деформація промислової інфраструктури східного регіону України, інші дестабілізуючі фактори в сукупності становлять неймовірно високу загрозу еколого-економічній безпеці держави. У цьому ракурсі важливим є кожен елемент складної системи національної економіки. Сьогодні стан економічної системи держави багато в чому підтримують міжнародні організації – головним чином за рахунок надання міжнародних кредитів. Пріоритетним напрямком зовнішньополітичної діяльності є ратифікація угоди з ЄС. Співпраця з міжнародними організаціями ставить перед Україною низку вимог, серед яких – прозорість фінансових потоків. У сучасних умовах інформація, надання якої забезпечується системою бухгалтерського обліку за її окремими складовими, є ключовим фактором. Чітка регламентація бухгалтерського обліку, його здатність формувати аналітичні показники, є актуальним для достовірного та прозорого інформаційного забезпечення управління державними фінансами. У цьому аспекті адаптація національних стандартів України до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі дасть змогу уніфікувати інформаційне забезпечення державних фінансів.

На основі дослідження вітчизняного та світового досвіду необхідною є систематизація індикаторів економічної безпеки держави за її структурними елементами та рівнями з метою формування комплексної системи для визначення інтегрального рівня еколого-економічної безпеки. Необхідне більш чітке планомірне дослідження послідовності формування інформації, що є основою для формування бази індикаторів економічної безпеки, виявлення можливих шляхів адаптації вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку в державному та приватному секторі до міжнародних. Назріла необхідність обґрунтування використання системи індикаторів

економічної безпеки в прийнятті управлінських рішень на макрорівні для підтримки достатнього її рівня. На часі необхідна єдина концепція макроекономічного аналізу системи еколого-економічної безпеки держави.

Потреба в системних дослідженнях, спрямованих на забезпечення прозорості інформації, що надається органам публічного управління на рівні України та на рівні світового співтовариства максимально пов'язана із необхідністю тісної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, серед вимог яких – порівнюваність макроекономічних показників. проте і в межах нашої держави викривлення інформаційних потоків не дозволяє приймати єдиноправильні рішення при здійсненні економічної політики. тому вдосконалення методики оцінки економічної безпеки держави є одним із важливих завдань на сучасному етапі економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / С. Д. Гелей, М. І. Крупка, М. Д. Лесечко, Я. Й. Малик, Є. Й. Майовець ; ред. : Я. Й. Малик ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 255 с.
2. Будкін В. С. Безпека держави міжнародна економічна / В. С. Будкін // Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол. : Л. В. Губерський (голова) [та ін.]. – К. : Знання України, 2004. – Т. 1. – 760 с.
3. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990-2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / П. П. Гай-Нижник. – К. : МП Леся, 2017. – 332 с.

Секція 4
Соціально-політичний простір сучасності:
проблеми та перспективи розвитку

А.ЛІМОВА ІРИНА ЄВГЕНІВНА

*аспірант кафедри європейської інтеграції та права
ЛПІДУ НАДУ при Президентові України*

**ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ
АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ**

У напружений та складний для України час, коли усі зусилля зосереджені на боротьбі за цілісність та незалежність держави, безліч внутрішньо переміщених осіб та родин, чисельність яких значно зросла, переживають ще й особисті труднощі та проблеми, які з кожним днем загострюються.

Згідно з українським законодавством, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Станом на 06.11.2017 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1 521 702 переселенців або 1 239 718 сімей з Донбасу і Криму. Зокрема, отримувачам допомоги профінансовано 2 366 015 тис. гривень (сім'ям, які звернулись за призначенням грошової допомоги). Призначення всіх видів соціальної допомоги здійснюється органами соціального захисту у порядку, встановленому законодавством України та Мінсоцполітики України.

З метою запровадження єдиних підходів щодо виконання вищезазначених рішень Уряду щодо організації роботи з питань соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, надаються відповіді з найбільш актуальних питань, які надходять з регіонів [2].

Сім'ям та особам з числа вимушених переселенців, які проживають чи мають намір проживати на території інших областей потрібну допомогу (соціальні послуги) надають обласні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (далі – ОЦСССДМ).

З метою ефективного вирішення потреб переселенців ОЦСССДМ співпрацюють з усіма структурними підрозділами обласних державних адміністрацій, благодійними та громадськими організаціями, релігійними громадами, представниками бізнесу.

З переміщенням на нову територію ВПО мають специфічні потреби: юридичні, у захисті та безпеці, медичні, житлові, освітні, психологічні, матеріальні та економічні, соціальні та інформаційні [3, с. 25 – 26].

Робота з переміщеними людьми повинна спрямовуватися на забезпечення стійкості, подолання залежності від гуманітарної допомоги, відновлення трудового потенціалу, соціально-культурних та громадських структур, а також особистої та колективної спроможності активно сприяти національному та регіональному розвитку [3, с. 5].

Усім вимушеним переселенцям, які потребують допомоги та звернулися з таким проханням, надаються безоплатні консультації з питань законодавства, забезпечується надання соціальних допомог за місцем фактичного проживання та необхідні соціальні послуги.

Для того, щоб внутрішньо переміщена особа успішно адаптувалась в соціум, достатньо надати їй конкретний вид послуг з яким вона звернулася.

В свою чергу КримSOS та інші громадські організації, які опікуються ВПО та іншими постраждалими від конфлікту на сході та в Криму людьми, підготували напрямки, що стосуються складнощів, які виникають в нових умовах життя:

- стан забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні;
- облік внутрішньо переміщених осіб в Україні;
- соціальне забезпечення;
- доступ до пенсійних виплат для громадян, які проживають на непідконтрольній уряду України частині Донбасу;
- свобода пересування (Крим, Донбас);
- право на освіту;
- політичні права;
- встановлення фактів народження та смерті на тимчасово непідконтрольних/окупованих територіях України [4].

Інтеграція переселенців, які не бажають повертатися, включає допомогу в облаштуванні у нових місцях проживання та сприянні толерантності між переселенцями й місцевим населенням.

Для сімей, які планують залишитися, слід здійснювати забезпечення житлом шляхом: надання фінансової підтримки при купівлі чи ремонті власного житла; ремонту центрів колективного розміщення та передачі прав власності на житло мешканцям; будівництва нового житла з передачею прав власності. Доцільним є застосування критеріїв пріоритетності надання житла (багатодітні, неповні сім'ї, тощо).

Разом з тим слід уникати ізолюваного розселення ВПО, оскільки це стоїть на заваді інтеграції переселенців у зонах нового місця проживання. Міжособистісне спілкування переселенців та місцевих жителів приймаючих громад, долучення до місцевих звичаїв та традицій, проведення спільних культурно-мистецьких заходів – важлива складова соціальної інтеграції ВПО. Одночасно слід проводити інформаційну кампанію серед населення України щодо неупередженого і толерантного ставлення до вимушених переселенців зі Сходу України [5, с. 53].

Як зазначає експерт Інституту демократії ім. П. Орлика В. Кипень, «масштаб цієї внутрішньої міграції для України абсолютно безпрецедентний... За даними ООН, Україна перебуває серед десятки країн світу, де найбільше внутрішніх переселенців». Водночас експерт зазначає, що рівень присутності проблематики ВПО не відповідає реальним масштабам проблеми. «Моніторинг регіональних ЗМІ, що проводиться Інститутом демократії ім. Пилипа Орлика, та дослідження донецької громадської організації «Альянс» показують, що інформація про переселенців у центральних і місцевих ЗМІ становить лише близько 1 %. Висновок простий: проблема виведена з активного суспільного дискурсу. А в сучасному суспільстві, якщо про проблему не говорять, то її ніби й не існує. Поки ж питання не буде підняте на відповідний рівень, воно залишатиметься болючим і конфліктним», – наголошує експерт [6].

Для розробки адекватних інструментів державного управління важливе значення має врахування міжнародного досвіду і схвалені у 1998 році ООН Керівні принципи з питань переміщення осіб всередині країни [7]. Керівні принципи не є обов'язковим правовим документом та передбачають захист від недобровільного переміщення, допомогу при переміщенні, гарантії безпечного повернення, переселення та реінтеграції, захисту від дискримінації, пов'язаної з їх становищем, забезпеченню прав і свобод відповідно до міжнародного і національного законодавства [8].

У результаті анексії Криму та антитерористичної операції на Сході України проблема захисту прав внутрішньо переміщених осіб та їх особистих проблем набула особливої актуальності для України та потребує негайного її вирішення. Держава повністю відповідальна за захищеність прав та задоволення потреб, що виникли в результаті раптового переїзду сімей/осіб переселенців з окупованих територій та місць проведення АТО.

Попри відсутність практичного досвіду, масштабний рух переселенців змусив країну просунутись у вирішенні цієї болючої проблеми. Україні вдалось спільними зусиллями волонтерів, громадських організацій, державних установ, міжнародної підтримки уникнути соціальних експлозій та перезапустити систему соціального захисту.

Суспільство долас загальною проблемою та варто спрямувати зусилля на чергову законодавчо-нормативну роботу та введення її в життєдіяльний суспільний дискурс.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : закон України від 20 жовт. 2014 р. № 1706-VII (зі змінами від 20.04.2017 р.). – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18.

2. Міністерство соціальної політики України. Внутрішньо переміщені особи. 06.11.2017 р. – Режим доступу : www.mlsp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html.

3. Гусак Н. Є. Кейс-менеджмент внутрішньо переміщених осіб : метод. рекомендації / Н. Є. Гусак. – К., 2015. – 62 с.

4. КримSOS. Яким чином вирішуються проблеми переселенців в Україні? 06.09.2016 р. – Режим доступу : www.krymsos.com/settlers/news/yakim-chinom-virishuyutsya-problemi-pereselenen.

5. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС). Дослідження «Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах». – Режим доступу : www.pleddg.org.ua.

6. Закіров М. Внутрішньо переміщені особи в Україні: сучасні реалії / М. Закіров. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2205:vnutrishno-peremishcheni-osobi-v-ukrajini-suchasni-realiji&catid=8&Itemid=350.

7. Керівні принципи ООН з питань переміщення осіб всередині країни від 22.07.1998. – Режим доступу : www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/internal_displacement_principles.shtml

8. Тищенко Н. І. Чернігівський національний технологічний університет. Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення / Н. І. Тищенко, Б. Ю. Піроцький // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – жовтень.

АНТИПЕНКО ДИАНА ОЛЕГОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РАЗВИТИЕ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Под электронным правительством подразумевается использование информационных технологий в государственном управлении с целью повышения эффективности коммунальных услуг, управления и содействия утверждению демократических ценностей. Правительство использует информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) для обмена информацией с гражданами и бизнесом по таким вопросам, как соблюдение налогового законодательства, жилищно-коммунальных услуг, транспортных средств, а также проведения выборов [1].

Приложения электронного правительства предоставляют гражданам, предприятиям и государственным служащим доступ к имеющейся информации правительства 24 часа в сутки, 7 дней в неделю, что улучшает качество этих услуг. Внедрение электронного правительства снижает стоимость и количество организационных процессов путем рационализации и реорганизации рабочих процедур. Кроме того, использование системы электронного правительства повышает эффективность государственных органов и снижает коррупцию.

Существуют различные проблемы, или барьеры, которые могут задерживать ход внедрения электронного правительства. Данные барьеры могут быть сгруппированы по следующим направлениям: технические барьеры, организационные барьеры, социальные барьеры и финансовые барьеры [2].

В Беларуси реализация различных компонентов электронного правительства началась в 1970-е годы, когда начала разрабатываться Национальная система учета и информационной обработки. В 2010 году была принята Стратегия развития информационного общества. В марте 2011 года правительство Республики Беларусь подписал указ о принятии Национальной программы развития информационно-коммуникационных технологий на 2011 – 2015 годы, которая включает подпрограммы «Электронное правительство» [3].

Проектирование и реализация различных компонентов электронного правительства ведутся в Беларуси, как и на всем постсоветском пространстве, с 1970-х гг., когда начала разрабатываться общегосударственная система учёта и обработки информации (ОГАС), предназначенная для автоматизированного управления всей экономикой СССР. В 1980-х гг., как альтернатива немарксистским подходам теорий информационного общества, в Советском Союзе начала складываться концепция политики информатизации, которая до настоящего времени определяет основу программ использования потенциала информационно-коммуникационных технологий для социально-экономического развития. Принятие в 2010 году Стратегии развития информационного общества в Республике Беларусь на период до 2015 года не привело к принципиальному переосмыслению приоритетов, поскольку документ во многом представляет собой формальную адаптацию направлений деятельности Туниской программы для информационного общества, принятой на втором этапе Всемирной встречи на

высшем уровне по вопросам информационного общества (2005). В марте 2011 года Постановлением Совета Министров Республики Беларусь была утверждена Национальная программа ускоренного развития услуг в сфере информационно-коммуникационных технологий на 2011-2015 годы, в которую вошла подпрограмма «Электронное правительство». Уже сама структура документа свидетельствует о том, что информатизация с акцентом на ее технократических аспектах остается основой стратегического планирования электронного правительства в Беларуси [4]. Уровень этого показателя в Беларуси достаточно высок, что означает, что процесс внедрения технологий информационного общества происходит успешно.

В дальнейшем для реализации эффективных проектов, правительство должно разработать целостную концепцию электронного правительства, обеспечить нормативно-правовую базу, сформировать открытый ресурс для расширения сети, организовать общественный контроль как эффективный метод мониторинга на основе международных методов.[3]

Развитие инфраструктуры информатизации в Республике Беларусь в 2011-2015 годах осуществлялось в соответствии со Стратегией развития информационного общества на период до 2015 года, утвержденной постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 9 августа 2010 г. № 1174 «О Стратегии развития информационного общества в Республике Беларусь на период до 2015 года и плане первоочередных мер по реализации Стратегии развития информационного общества в Республике Беларусь на 2010 год», и разработанными для ее выполнения Национальной программой ускоренного развития услуг в сфере информационно-коммуникационных технологий на 2011-2015 годы, отраслевыми и региональными программами информатизации на 2014-2015 годы.

В качестве факторов развития информационного общества в названной Стратегии определялись: совершенствование государственной информационной политики, развитие национальной ИКИ; укрепление доверия и безопасности при использовании ИКТ; развитие национальной информационной индустрии и научных исследований; расширение международного сотрудничества и интеграция в мировое информационное пространство.

Приоритетными направлениями использования инфраструктурных проектов информатизации в Республике Беларусь являлось создание инфраструктуры электронного правительства на фоне обеспечения безопасности ИКТ и цифрового доверия. Задачи развития информатизации, сформулированные в соответствии с факторами развития и направлениями использования ИКТ, в целом решены. Свидетельством этого является оценка ООН. В отчете «Электронное правительство. Обзор ООН 2014: Электронное правительство для будущего, которое мы хотим» значение индекса готовности Республики Беларусь к 11 электронному правительству соответствует 55-му месту из 193 стран. В аналогичном отчете ООН в 2012 году Республика Беларусь занимала 61-е место.

Для повышения эффективности реализации основных государственных функций на основе создания и развития государственной системы оказания электронных услуг модернизирована ОАИС, создана вторая очередь защищенной межведомственной системы электронного документооборота, внедрена более чем в 1400 сельских, поселковых, городских и административных единицах автоматизированная информационная система «Местные советы депутатов», которая позволяет перейти на оперативную

електронну отчетность в Советах депутатов областного, базового и первичного уровней, разработан (усовершенствован) ряд государственных информационных систем и государственных информационных ресурсов по вопросам управления недвижимым имуществом, ведения электронного архива статистической отчетности, банка данных социальных выплат, обеспечения оперативно-служебной деятельности органов пограничной службы, деятельности системы судов.

В целях создания условий для укрепления доверия и безопасности при использовании ИКТ разработаны требования и комплект типовых документов политики безопасности для государственных информационных систем, а также ряд информационных систем, программно-аппаратных комплексов, обеспечивающих функционирование государственной системы защиты информации.

Инфраструктура информатизации в ближайшее пятилетие будет развиваться по следующим направлениям: развитие эффективной и прозрачной системы государственного управления посредством внедрения передовых ИКТ во все сферы человеческой жизнедеятельности; обеспечение прозрачности, безопасности и удобства коммуникаций между гражданами, бизнесом и государством путем повсеместного перевода этих коммуникаций в электронную форму; дальнейшее формирование единого информационного пространства для оказания электронных услуг на основе интеграции информационных систем и предоставления доступа к открытым данным; создание условий для использования электронных услуг, стимулирующих их востребованность; увеличение объема производства и безопасного потребления высокотехнологичных и наукоемких ИКТ товаров и услуг; научное обеспечение развития информатизации; обеспечение непрерывности, безотказности, безопасности информационных потоков.

Список использованной литературы:

1. International Telecommunication Union, E-Government implementation toolkit / International Telecommunication Union, 2009. – С. 1 – 31.
2. Mohammed Alshehri, E-government principles: implementation, advantages and challenges / Alshehri Mohammed // Griffith Institute for Higher Education, Gold Coast Campus, 2007. – С. 1 – 17.
3. Соколова М. С. Электронное правительство в Беларуси: преодолеть инерцию информатизации / М. С. Соколова. – Минск, 2011. – С. 1 – 35.
4. United Nations Department of Economic and Social Affairs. – Режим доступа : www.publicadministration.un.org.

БАБИНА ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*к. пол. н., доцент кафедри правознавства
Одеського національного політехнічного університету*

ПОЛІТИЧНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Політична соціалізація як наукова категорія займає чільне місце в соціології і психології особистості, в структурі політичної системи, в соціокультурній динаміці суспільного розвитку. Інтерес до політичної соціалізації в рамках політичної науки, соціології, психології говорить про її важливість.

Політична соціалізація пов'язується, як правило, з політичним акцентуванням «загального» процесу соціалізації. Цей підхід є недостатнім для того, щоб розкрити сутність і зміст політичної соціалізації як соціально-історичного явища. Слід розглядати політичну соціалізацію як самостійну категорію з власним категоріальним апаратом, зі своїми історичними коренями, соціальними, політичними, психологічними, культурними характеристиками.

Політична соціалізація не обмежується сферою політичного акцентування процесу соціалізації. Вивчення політичної соціалізації передбачає звернення до неї як до самостійної наукової категорії зі своїми історичними коренями, що розкривають за допомогою логіки розвитку людини політичного змісту політичної соціалізації. Людина політична, раціоналізована і ідеалізована в своєму родовому понятті, підкреслює технологічність образу проблеми політичної соціалізації.

Звернення до проблеми політичної соціалізації виступає в якості одного з показників розвиненості корпусу соціально-гуманітарних наук, але розробки в області політичної соціалізації зачіпають чи то, що лежить в рамках систем відносин «людина-влада», «людина-політика». З цієї причини категорія політичної соціалізації дозволяє обмежено включати уявлення про людину, про політичну соціалізацію особистості.

Центральне завдання, яке стоїть сьогодні перед дослідниками в області політичної соціалізації, – виявити потенціал політичної соціалізації як науково-тематичної категорії і окреслити контури можливої роботи з ним.

Політична соціалізація, в авторському розумінні, представлена розгорганням політизації в орієнтації на соціалізацію людини політичної.

Формування людини політичної виявляє себе в передісторії його становлення, яка розкривається нами в наступному порядку.

1. У переході від органічного до соціального життєустрою, яке виходить за рамки природного стану і символізує собою утворення соціалізованої соціальності.

Необхідно відзначити, що в основі соціальності можуть лежати як соціальні, так і природні принципи регулювання відносин всередині групи. Суворий розподіл функцій має місце і у високорозвинених організмах, наприклад, у мурах, об'єднаних в ієрархічно складну біологічну організацію. Пітекантропи, що символізували собою появу людини прямоходячої (*Homo erectus*), здійснювали диференціацію функцій у відповідності з природними можливостями (сильніші добували їжу, слабші – підтримували вогонь).

Людина уміла (*Homo habilis*) творила соціальність не просто своєю приналежністю до групи, а за рахунок формування структури відносин всередині групи. «Хабіліси впритул підійшли до соціальних способів добування, розподілу і споживання їжі... У хабілісів мало місце спільне споживання мисливської здобичі усіма членами спільноти, незалежно від того, брали участь вони в полюванні чи ні» [3, с. 16].

З появою людини розумної (*Homo sapiens*) система домінування, що діє за принципом «сильний-слабкий», і що виражається в пануванні домінуючих самців в процесі відтворення, змінюється механізмом регулювання (з'являються заборони, норми).

2. У переході від монологічності буття людини умілої до діалогічності буття людини розумної. Цей перехід пов'язаний з поняттям роль як поняттям, організуючим за допомогою себе діалогічно спрямоване буття, включене в ігровий простір. Діалогічність буття народжується з надбудови над

горизонтальним діалогом вертикального діалогу, який впорядковується ієрархічною структурою відносин.

Передумовою до зародження політичних відносин послужило складання органів родоплемінної влади поряд зі спеціалізацією (а не просто диференціацією) функцій (але ще – не ролей). На відміну від функцій, роль має на увазі під собою статус, який визначає положення людини в суспільній системі.

Роль – одне з ключових понять в теоріях соціалізації і політичної соціалізації. Термін «роль» вписується в уявлення про соціальну систему як соціальному механізмі, вбирає в себе сукупність статусно-рольових моделей, а, точніше, набір осередків, потрапляючи в які людина засвоює і приймає на себе певні правила і приписи. Політична роль як поняття використовується, в першу чергу, для опису політичної системи як взаємозалежної рольової структури.

3. У переході від сімейно-родових принципів організації життєвого устрою до політико-правових, коли ритуально-нормативні відносини змінюються правовим регулюванням. Даний перехід пов'язаний з встановленням вертикального діалогу, раціоналізує собою простір життєвого світу.

Угода, договір, конвенція, що спостерігалися вже в родоплемінній владі, символізують раціоналізуючі в колективній творчості відносини, орієнтовані на створення певної моделі життєвого устрою. З часів складання вертикального діалогу і пов'язаної з ним раціоналізації буття бере свій початок феномен ігрового простору, що тягне за собою перехід від механіки відносин (функції) до складання ділових відносин.

4. У переході від міфопоетичної до раціонально-ідеологічної картини сприйняття світу. Цей перехід пов'язаний з інституціоналізацією простору буття.

По мірі розвитку історії на зміну міфологічного типу мислення приходять раціонально-ідеологічне. На прикладі еволюції мови наочно спостерігається витіснення метафоричних образів предметними категоріями. Людина політична розуміється і розглядається нами як базовий, тобто історично сформований, тип особистості, ідеалізований в своєму розвитку. Таке розуміння пов'язане з побудовою наступної логіки науково – теоретичних міркувань [1].

Ідеологічний простір включено в такі поняття, як ідеологія і ідеологізація.

Ідеологія і державний контроль, що лежать в основі громадянського, патріотичного, політичного виховання, а також системи освіти, не ідентичні поняттю ідеологізації. Тим часом подібне ототожнення присутнє, що накладає обмеження на характер осмислення проблеми політичної соціалізації в цілому.

Ідеологія розуміється нами як деяка модель, що входить в контекст офіційного тексту, де функції формування ідеологічних доктрин і поширення ідеологічної експансії несе на собі спеціалізований апарат елітарних кіл. Ідеологізація, на відміну від ідеології, не має спеціалізованого представництва. Вона відноситься, перш за все, до сфери свідомості, і може бути визначена як якийсь стереотип, який вказує на панівні в масовій свідомості і в структурі життєвих сприйнять ідеали, цінності, зразки.

Ідеологізація може бути виражена і політично, і не політично. Політичний простір об'єднує в собі форми політизованої ідеологізації,

складові області політизації суспільних відносин. Політизацію можна розглядати як змінну величину, яка відображатиме рефлексію людиною свого становища в соціально-політичному і правовому просторах. Звідси відзначимо, що політизація ґрунтується на ситуації присутності, а політична соціалізація – на технології присутності.

Характер епохи виражається в тому, яку форму ідеологізації ця епоха приймає, де поняття нормативного типу особистості, тобто складається в конкретний соціально-історичний період часу, може використовуватися для обґрунтування прикладного значення теорії політичної соціалізації [2].

Особливості ідеологізації, яка проявляється на рівні масової свідомості, стилізації буття наочно демонструють специфіку розуміння і сприйняття людиною основних політичних категорій (демократія, свобода, рівність, справедливість, відповідальність), характер життєвих сприйнять і установок, процеси, що відбуваються в системі життєвих цінностей людей.

Політично соціалізована людина – це є ідеологізованою особою. Вона ідеологізована вже остільки, оскільки включена в простір буття людини політичної, є носієм політичної свідомості, політичної культури. Політична соціалізація не вичерпується сферою політики, а організовується навколо Homo politicus як базового типу особистості.

Список використаних джерел:

1. Бердяев Н. Смысл истории / Н. Бердяев. – М. : Мысль, 1999. – 371 с.
2. Древний мир глазами современников и историков. Книга для чтения: в 2 т. / отв. ред. А. В. Голубев. – М. : Интерпракс, 2004. – 431 с.
3. Корнетов Т. Б. Воспитание в первобытном обществе: возникновение, сущность, эволюция / Т. Б. Корнетов. – М. : Международная педагогическая академия, 2003. – 198 с.

БАБИЧ ОЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ

к. держ. упр., доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами Запорізької державної інженерної академії

ІНАКОМИСЛЕННЯ НА КОРИСТЬ УРБАНІСТИЧНОМУ РОЗВИТКУ

Секрет гармонійного розвитку міст ховається у злагодженості та єдності думок, але ж єдність це не однодумність. Тому сила міської громади базується на вмінні консолідувати різношерсті погляди місцевих мешканців, наявності альтернативних пропозицій, практиці роботи із критичними зауваженнями, реакції на інакомислення (dissent) [1] тощо.

Зрозуміло, що життя у містах важко уявити без інакомислення, зіткнення протилежних думок та інших видів урбаністичного самовираження. Проте цей процес не може відбуватися відірвано від системи управління міським розвитком, і саме урбаністичний плюралізм вбачається нам потужною складовою становлення та розвитку урбаністичного життя. Але ж за ефективність регулювання урбаністичної жвавості в місті має відповідати міський муніципалітет. Тобто його завдання створити умови для організації процесу залучення урбаністичної громадськості до процесів розвитку міста, при умові збереження ознак самоорганізації. Також, скоріше за все, має бути започаткована дебатна форма роботи із різними прошарками населення, тому що громадянське суспільство не може бути життєздатним без дискусій.

Громадськість це достатньо складний соціальний організм і взаємодія із нею завжди відбувається у динамічній системі отримання двобічної інформації. Крім того суспільство не є однорідним, тому ефективні інструменти збору актуальної інформації щодо поточних проблем на усіх рівнях завжди будуть у пріоритеті. Однак, існуючі механізми державного управління, власне як і класичні ЗМІ, налаштовані на вплив та реакцію на традиційні події, на традиційне населення країни, на традиційні способи комунікації. Тому, природно, поза увагою залишаються неформальні, нетрадиційні та інші не менш важливі події. І більшість проблемних питань місцевого населення ховається як раз в останніх активностях. В тих же темних електоральних плямах ховаються думки неактивних категорій населення, у тому числі мігрантів, нацменшинств, навіть жінок, інших категорій тощо. Така прогалина у моделі взаємодії із населенням навряд чи є слушною, тому що місцева влада завжди повинна думати про усі категорії людей і нікого не забувати, бо влада яка когось не бачить – є для них сліпа, тобто чужа. Саме тому дослідження форм та інструментів управління урбаністичною жвавістю у місті є актуальним завданням та потребує широкого спектру досліджень та апробацій.

Метою даної роботи є обґрунтування теоретико-методологічного забезпечення використання інакомислення на користь урбаністичному розвитку територіальної громади міста як додаткового інструменту взаємодії із урбанізованою громадськістю.

Оптимізація механізму отримання слухного зворотного зв'язку та взаємодії із урбанізованою громадськістю, на нашу думку, потребує додаткової статичної та динамічної платформ, що мають бути додані до наявних традиційних інструментів.

Статична платформа, як новий інструмент, додає бачення проблем урбанізованої громадськості скрізь призму стратифікації суспільства за віком, соціальним походженням, рівнем доходів, освітою, станом здоров'я, національністю, віросповіданням, іншими уподобаннями тощо. По кожній страті додатково має враховуватися гендерна проблематика. В подальшому, проблеми представників різних страт можуть об'єднуватися за спільними ознаками, а можуть і різнитися. Крім того для кожної страти мають розрізнятися як ті проблеми що є у полі зору органів влади і які вирішуються у певний спосіб, так і ті проблеми що потребують додаткової уваги влади та відповідно нових додаткових підходів і інструментів вирішення.

Без стратифікації суспільства та його проблем, при вивченні певних думок може спрацювати принцип флексагону [2], тобто коли при певних трансформаціях стають видні поверхні, які раніше були приховані в конструкції флексагону, а ті, що були видимі, йдуть всередину, тобто стають невидимі. Це дає можливість бачити у конкретний проміжок часу лише конкретну, цікаву для певних осіб, проблематику. Що й спричиняє потужне маніпулювання свідомістю мас на користь органів влади та зайву концентрацію уваги на популістських рішеннях. Саме тому ми і пропонуємо дивитись на проблеми урбанізованої громадськості скрізь призму стратифікації суспільства щоб видимість проблем усіх страт була постійною. Такий статичний підхід значно наблизить реальні проблеми людей до зони уваги та відповідальності міського муніципалітету.

Тобто результатом роботи статичної платформи буде запровадження обов'язковості бачити в аналітичних звітах кожну місцеву проблему очима кожного соціального прошарку без узагальнення, яке здатне значно

викривляти реальні потреби окремих суспільних груп. Це має бути закріплено у регламенті та інших стратегічних документах функціонування та розвитку міста.

Динамічна платформа, як новий інструмент, приділятиме свою головну увагу таким механізмам комунікацій із урбанізованою громадськістю як роботі із інакомисленням, дебатному критицизму тощо. Тобто фактично йдеться про створення постійно діючих дебатних майданчиків для різних прошарків населення де б люди могли висловлювати свою апеляційну та безапеляційну критику дій влади. Місце де можна спілкуватись непрофесійною мовою із професіоналами у режимі діалогу в форматі питання-відповіді, де форма переважає за зміст, на кшталт як пошук відповіді у Google [3].

В залежності від особливостей кожної соціальної страти, робота такого постійно діючого дебатного майданчика може бути організована як дистанційно в он-лайн режимі на певній WEB-платформі або соцмережі, так і в режимі проведення зборів громадян з проблем відповідної соціальної страти на певній території. В обох режимах тут також актуалізуватиметься і роль SMART-технологій для збирання та передачі оперативних думок місцевих мешканців.

Метою роботи таких дебатних майданчиків є «говорити» не про ті проблеми, що є сьогодні у тренді органів влади, а про те що реально «болить» у людей, а також активізувати діалог урбанізованої громадськості про не вирішені побутові та інші нагальні проблеми, з яких рано чи пізно можуть народжуватися соціальні конфлікти тощо.

Досить важливим є те, що кожна проблема має обговорюватися із тими кого вона безпосередньо зачіпає, а не з якимись ефемерними представниками. При цьому в якості експертного супроводження люди повинні чути як позитивні, та і негативні думки експертів, але ж оскільки люди пропонують – то вони ж і оцінюють. Експерти ж (як державні так і громадські) мають лише коментувати як позитивні, так і негативні наслідки. Також повинен бути врахований різний рівень роботи на кожній страті як із поінформованою публікою так і зі «збитою з пантелику масою».

Оцінювання та узагальнення виявленої проблематики також повинно вестися непрофесіоналами. Велика увага повинна надаватися інструментам обробки та закріплення інформації з метою актуалізації людських потреб та аналізу рівня їх впливовості на суспільну думку.

Концепція дебатної форми спілкування, природно, породжуватиме навмисні різнопланові конфліктні дискусії та протистояння. Але ж кожен конфлікт чи суперечка це можливість налагодити емоційний зв'язок з людьми. Це має позитивні наслідки для громади, тому що в конфліктах люди розкриваються і це дає можливість побачити справжню сутність питання. З іншого боку, частіше за усе конфлікти народжуються з тих питань, які «нам не дуже цікаві». І які начебто не повинні мати великої суспільної ваги. Саме на такі питання і повинна бути спрямована увага дебатних механізмів. Крім того, кожна протилежна точка зору, це шлях до знань що є скритими для більшості, але ж це може бути важливим для окремих прошарків населення чи певних груп. Таким чином, «правда» виявлена в дебатах може підсилувати підтримку влади з боку натовпу на рівні підсвідомості.

Формуючі баланс між можливим консенсусом та хаосом громадських думок, рано чи пізно дебатний клуб формуватиме певну частину порядку денного та центру уваги суспільства, через що деякі питання повсякденного

урбаністичного життя будуть перетворюватися на стратегічні завдання для осіб, що визначають політику в місті. Іншу ж частину питань формуватиме, власне як і зараз, невелика кількість осіб, що контролює долю багатьох, тобто місцева рада. З іншого боку, такий дебатний клуб буде виховувати напівекспертне середовище на кожній страті, яке рано чи пізно почне тримати під пильним контролем дії місцевої влади та виносити на порядок денний суспільно важливі рішення, що матимуть гарантовану потребу та підтримку конкретних груп населення. Тобто ми пропонуємо певний механізм деконцентрації влади на користь урбаністичної громадськості або справді суспільно-важливих питань. Важливість же таких питань повинна визначатися не «кликабельністю» більшості, а реальним суспільним змістом. Одним же із показників ефективності кожного дебатного майданчика буде запровадження організованого інакомислення, що у цілому може принести користь муніципалітету, бо зніме напругу у місті, виявить скриті проблеми, дасть нову зворотну інформацію, розкладе складні місцеві конфлікти на прості місцеві чинники, виявить потенційні можливості розвитку міста тощо. Також, такий дебатний клуб може стати додатковим механізмом залучення до соціального життя окремих соціальних груп та навіть додатковим елементом громадського простору для творчої діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що кожна запропонована платформа (статична та динамічна) виступатиме свого роду певним суспільним барометром та має бути закріплена у відповідних процедурних документах муніципалітету: регламенті, стратегії розвитку міста, інших стратегічних документах.

Список використаних джерел:

1. Інакомислення (dissent). – Режим доступу : www.en.wikipedia.org/wiki/Dissent.
2. Флексагон. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki/Флексагон.
3. Пошуковий сервіс Google. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki/Google.

БАРАХОВСКАЯ ВИКТОРИЯ ПЕТРОВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В последнее десятилетие XX века информационно-коммуникационные технологии стали одним из важнейших факторов, влияющих на развитие общества. Их революционное воздействие касается государственных структур и институтов гражданского общества, экономической и социальной сфер, науки и образования, культуры и образа жизни людей. Движение к информационному обществу – это путь в будущее человеческой цивилизации.

На этот путь стала и Республика Беларусь, что нашло отражение в Концепции государственной политики в области информатизации, одобренной Указом Президента Республики Беларусь от 6 апреля 1999 г. № 195.

Традиционно население для того, чтобы воспользоваться государственными услугами, вынуждено было посещать учреждения лично, собирая множество документов на бумажном носителе. Таким образом,

тратится значительное время на заполнение документов, посещение различных ведомств. Было введено постановление Совета Министров Республики Беларусь от 9 августа 2010 г. № 1174 «Об оказании электронных услуг и реализации государственных функций в электронном виде посредством общегосударственной автоматизированной информационной системы» и развития государственной системы оказания электронных услуг организациям и гражданам через единый портал электронных услуг на основе базовых и иных государственных информационных ресурсов, интегрированных в общегосударственную автоматизированную информационную систему [7].

Применение информационных и коммуникационных технологий в целом может быть определено как электронное правительство. Электронное правительство, как правило, определяется как «использование цифровых технологий для преобразования государственного управления в целях повышения эффективности, результативности и обслуживания» [1, с. 12]. Электронное правительство – это не просто единичное событие в короткий период времени, а в долгосрочной перспективе эволюционный процесс преобразования государственного управления с упором на процесс обслуживания граждан.

На сегодняшний день предоставление электронных государственных услуг осуществляется через Единый портал электронных услуг.

Существует ряд преимуществ получения услуг в электронном виде через Единый портал электронных услуг.

1. Получать электронные услуги удобно. Предоставлена возможность получения государственных услуг в удобное для заявителя время, из дома или офиса, используя при этом различные средства информационно-телекоммуникационных технологий: компьютер, ноутбук, планшет, мобильный телефон.

2. Правила предоставления услуг доступны и прозрачны. Перед подачей электронного заявления заявитель имеет возможность ознакомиться с порядком предоставления услуг и органами власти, ответственными за их исполнение.

3. Отсутствие очередей – экономия времени заявителя. При получении услуг в электронном виде, у заявителя отсутствует необходимость стоять в очередях в органах власти. Заявителю достаточно прийти в орган власти по индивидуальному времени, назначенному ему в личном кабинете портала услуг.

4. Широкая и динамичная сфера предоставления электронных услуг. Портал услуг пополняется новыми электронными услугами. Сегодня на портале услуг доступно получение услуг в сферах: налогообложения, здравоохранения, социальной защиты населения, учета и обращения недвижимого имущества, образования и культуры, лицензирования и регистрации [6]. На порталах возможно: посмотреть и оплатить штрафы ГАИ; записаться на прием к врачу; проверить и погасить свою налоговую задолженность, получить информации из банка о данных социальных выплат, получить услуги по оформлению заявлений для регистрации (перерегистрации, снятия с учета) транспортных средств, выдаче (обмену) водительских удостоверений [3]. Часть электронных услуг можно получить в течение нескольких минут.

5. Обеспечение высокой степени информационной безопасности персональных данных заявителя на портале услуг. Персональные данные,

содержащиеся в личном кабинете на портале услуг, а также в заявлениях на получение услуг защищены современными средствами информационной безопасности [5].

По данным Минсвязи, в настоящее время в реестре электронных услуг на едином портале электронных услуг размещена информация о более 149 электронных услугах. Услуги в реестре структурированы по признакам и представлены на главной странице портала в виде каталога со ссылкой на иные сайты [4].

Сейчас происходит перевод на электронную основу как можно больше услуг. В настоящее время реализуется постановление Совета Министров Республики Беларусь от 14 июля 2017 г. № 529 «Об административных процедурах, подлежащих осуществлению в электронной форме». Такими административными процедурами могут быть выдача пропусков на право въезда, временного пребывания, передвижения в пограничной зоне иностранным гражданам и лицам без гражданства, постоянно проживающим за пределами Республики Беларусь, выдача справки о доходах для решения вопроса о выдаче путевок [8].

Примером эффективного использования электронного правительства является Южная Корея. Она, как один из лидеров этого направления, показывает положительный пример развития электронного правительства всему миру. Интересной к внедрению в Республике Беларусь является уже положительно себя зарекомендовавшая программа INVIL. Данная программа направлена на преодоление Digital Divide (цифрового разрыва) между сельским и городским населением, за счет увеличения доступности услуг электронного правительства и повышения уровня доходов местных жителей путем активизации региональной экономики посредством электронной коммерции, что в конечном итоге приводит к улучшению качества жизни в сельских общинах [9].

Реализация данной программы в Республике Беларусь стала бы большим шагом вперед в направлении развития страны.

По данным Министерства связи и информатизации, Беларусь подтвердила статус регионального лидера в развитии информационно-коммуникационных технологий и сохранила позиции в мировом рейтинге Международного союза электросвязи. Лидером рейтинга стала Исландия. Также в первой пятёрке Республика Корея, Швейцария, Дания, Великобритания. Беларусь, как и в 2016 году, занимает 32-ю позицию и является лидером по развитию ИКТ в регионе СНГ. Беларусь в рейтинге опережает и ряд европейских стран – Литву, Латвию, Чехию, Италию, Польшу. По сравнению с прошлым годом Беларуси удалось добиться прогресса по субиндексу доступа к ИКТ (+3 позиции), субиндексу использования ИКТ (+2 позиции), а также сохранить позиции в числе мировых лидеров по уровню развития человеческого потенциала (5-е место). Благодаря продуманной и поступательной политике в Беларуси создана развитая инфраструктура, позволяющая оказывать населению качественные и доступные услуги фиксированного и мобильного широкополосного доступа в интернет [2].

В будущем электронное правительство станет более актуально, чем сегодня. Эта тенденция будет являться следствием развития социальных сетей web 2.0. Данные технологии существенно расширяют возможности политической коммуникации и позволяют достичь новых форм интеграции между правительством, бизнесом и гражданами.

Внедрение электронного правительства в стране гармонизирует отношение власти и населения, уменьшает недовольство властью, смягчает политическое противостояние благодаря конструктивному электронному диалогу всего общества и власти. В итоге формируется новая парадигма государственного управления, основанная на взаимодействии посредством Интернет всех структур и институтов общества: госслужащие, бизнес, активные граждане, образовательные и исследовательские институты, общественные группы, гражданские организации.

Список использованной литературы:

1. Форман М. Использование для преобразования эффективности и результативности правительства / М. Форман // Электронное правительство. – 2005.
2. Беларусь сохранила 32-е место в мировом рейтинге развития ИКТ. – Режим доступа : www.belta.by/tech/view/belarus-sohranila-32-e-mesto-v-mirovom-rejtinge-razvitija-ikt-276004-2017/.
3. Единый портал электронных услуг. – Режим доступа : www.portal.gov.by.
4. Министерство труда и социальной защиты. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/elektronnye_uslugi.
5. Национальный центр электронных услуг. – Режим доступа : www.nces.by.
6. О базовых электронных услугах. – Режим доступа : www.e-gov.by/programma-elektronnaya-belarus/o-bazovux-elektronnyx-uslugax.
7. Об оказании электронных услуг и реализации государственных функций в электронном виде посредством общегосударственной автоматизированной информационной системы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 9 августа 2010 г. № 1174. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/file4c1542d87d1083b5.PDF.
8. Об административных процедурах, подлежащих осуществлению в электронной форме : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 14 июля 2017 г. № 529. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/file0642fb9800b47792.PDF.
9. Information Network Village. – Режим доступа : www.invil.org/english/action.do?url=/english/introduction/about_invil.

БОСЬКО ОЛЬГА ВЛАДИМИРОВНА

*канд. фил. наук, ведущий научный сотрудник
НИИ теории и практики государственного управления
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ОНЛАЙН-ПЕТИЦИИ КАК ВОЗМОЖНОСТЬ УЧАСТИЯ ГРАЖДАН В УПРАВЛЕНИИ ДЕЛАМИ ГОСУДАРСТВА

Во взаимоотношениях власти и граждан наиболее часто реализуемым способом, позволяющим влиять на ее деятельность, является подача гражданами обращений. Право на обращение – универсальная правовая категория, получившая отражение в законодательстве большинства стран, хотя формы и процессуальный механизм реализации данного права значительно отличаются.

Термин «обращение» имеет обобщающий, собирательный характер, а классифицировать обращения граждан можно на основе различных общих признаков. Так, по характеру юридической природы выделяют предложения, заявления, жалобы, запросы, отклики и т.д.; по форме фиксации различают письменные, электронные, устные обращения граждан, а также видеоконференцсвязь, видеобращение и т.д.; по количеству обращающихся выделяют индивидуальные и коллективные обращения, а по способу внесения обращения граждан классифицируются на непосредственные и опосредованные. Помимо этого, законодательно закреплено разделение обращений на первичные (по вопросу, не рассматривавшемуся ранее) и повторные.

В последнее время все большую популярность приобретают онлайн-петиции, которые нередко также относят к обращениям граждан, тем не менее они отличаются от коллективных обращений граждан не только по процедуре подачи, но и по своему предмету.

Использование онлайн-петиций достаточно широко распространено во всех странах мира. В сети Интернет существуют специальные ресурсы, предназначенные для размещения петиций, такие как: <https://secure.avaaz.org/page/ru/>, <https://www.change.org/ru>, www.onlinepetition.ru, <http://www.onlinepetition.kz/> и многие другие. Онлайн-петиции создают общественный резонанс, однако, несмотря на это, зачастую они могут не приниматься в расчет на государственном уровне и не влияют на ситуацию.

Зарубежный опыт свидетельствует, что при выполнении определенных условий онлайн-петиции могут иметь юридическую силу. Так, в России в соответствии с Указом президента «О рассмотрении общественных инициатив, направленных гражданами Российской Федерации с использованием Интернет-ресурса «Российская общественная инициатива» [1] создан интернет-ресурс «Российская общественная инициатива» для размещения общественных инициатив граждан России и голосования по ним (режим доступа <https://www.roi.ru/>). Реализуемые на федеральном уровне общественные инициативы доступны для размещения на данном ресурсе с 15 апреля 2013 г., на региональном и муниципальном уровнях – с 1 ноября 2013 г.

Любой гражданин Российской Федерации старше 18 лет может разместить на интернет-ресурсе «Российская общественная инициатива» (далее – интернет-ресурс) свое предложение, касающееся жизни муниципалитета, региона, всей страны, или поддержать существующие. Каждая подпись на этом сайте имеет юридический вес, так как для регистрации необходимы паспортные данные (регистрационный аккаунт на портале государственных услуг www.gosuslugi.ru) и страховой номер индивидуального лицевого счета.

Также Указом президента [1] утверждены Правила рассмотрения общественных инициатив граждан Российской Федерации, в соответствии с которыми размещению общественной инициативы на интернет-ресурсе предшествует обязательная предварительная экспертиза, срок проведения которой не должен превышать двух месяцев.

Гражданин, направивший общественную инициативу, указывает, на каком уровне (федеральном, региональном или муниципальном), по его мнению, должна быть реализована данная инициатива. По результатам предварительной экспертизы принимается решение:

- о размещении общественной инициативы на интернет-ресурсе (в разделе для голосования) и начале процедуры голосования;
- об отказе в размещении общественной инициативы на интернет-ресурсе;
- об изменении уровня реализации общественной инициативы.

Голосование по общественной инициативе с использованием интернет-ресурса начинается в день размещения инициативы и проводится в течение одного года. Для граждан предусмотрена возможность проголосовать как за инициативу, так и против нее. Один гражданин может оставить один голос.

Поддержанной считается инициатива, которая в течение одного года после ее размещения на интернет-ресурсе получила не менее 100 тыс. голосов граждан (в поддержку инициативы федерального уровня); не менее 5 % голосов граждан, постоянно проживающих на территории соответствующего субъекта Российской Федерации или соответствующего муниципального образования (в поддержку инициативы регионального или муниципального уровня соответственно).

Общественная инициатива, не получившая в ходе голосования необходимой поддержки, считается неподдержанной и снимается с рассмотрения. Общественная инициатива, получившая в ходе голосования необходимую поддержку, направляется в экспертную рабочую группу соответствующего уровня (федерального, регионального или муниципального) для проведения экспертизы и принятия решения о целесообразности разработки проекта соответствующего нормативного правового акта и (или) об иных мерах по реализации данной инициативы.

По результатам рассмотрения общественной инициативы экспертная рабочая группа в срок, не превышающий двух месяцев, готовит экспертное заключение и решение о разработке соответствующего нормативного правового акта и (или) принятии иных мер по реализации инициативы. Информация о рассмотрении общественной инициативы и мерах по ее реализации размещается на интернет-ресурсе.

В январе 2016 года анализ практики работы интернет-ресурса показал, что более чем за два года его существования 100 тысяч голосов набрали только 9 петиций, при этом на момент исследования соответствующие законопроекты по итогам рассмотрения этих петиций приняты не были.

В целях изменения сложившейся ситуации «Фондом информационной демократии», курирующим интернет-ресурс, было подписано Соглашение с Государственной думой в соответствии с которым для ознакомления депутатам направляются петиции, собравшие на интернет-ресурсе не 100 тыс., а 35 тыс. подписей. Предполагается, что данная мера позволит повысить эффективность работы интернет-ресурса и обеспечит своевременное реагирование на инициативы граждан [2].

Очевидно, что нерешенных вопросов в этой сфере еще немало, однако системная работа по совершенствованию процедуры подачи онлайн-петиций и их рассмотрения ведется. Опыт Российской Федерации представляет несомненный интерес для стран, в которых только прорабатывается вопрос о создании подобного ресурса, в числе которых и Республика Беларусь.

Практика применения онлайн-петиций в нашей стране показывает, что современные возможности народовласти могут быть расширены за счет использования интернет-ресурсов. Наличие большого числа активных пользователей сети Интернет (положение Беларуси в международном рейтинге по индексу ИКТ стабильно улучшается) позволяет рассматривать

онлайн-петиции как реальную возможность участия граждан Республики Беларусь в управлении делами государства.

Список использованной литературы:

1. О рассмотрении общественных инициатив, направленных гражданами Российской Федерации с использованием интернет-ресурса «Российская общественная инициатива» (вместе с «Правилами рассмотрения общественных инициатив, направленных гражданами Российской Федерации с использованием интернет-ресурса «Российская общественная инициатива»): указ Президента РФ от 4 марта 2013 г. № 183 : в ред. указа Президента РФ от 23.06.2014 // КонсультантПлюс. Россия / ЗАО «КонсультантПлюс». – М., 2017.

2. РОИ снижают подписной порог / Общественный контроль и «Открытое правительство» // «Коммерсантъ». – Режим доступа : www.kommersant.ru/doc/2897532.

ГАВРИКОВ АНДРЕЙ ВАЛЕРЬЕВИЧ

аспирант отдела политической социологии Института социологии НАН

АБСЕНТЕИЗМ КАК ПОЛИТИЧЕСКАЯ РЕАЛИЯ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПОСТСОВЕТСКИХ ГОСУДАРСТВ (ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ)

Одной из современных политических реалий стран новой демократии является рост абсентеизма. Абсентеизм – сознательное уклонение избирателей (электората) от участия в избирательных компаниях разного уровня.

Стоит заметить, что отношение разных государств к данному явлению неоднозначно. Условно их можно разделить на страны с либеральной политикой в отношении избирательных компаний и страны с жесткой политикой.

Государства проводящие либеральную политику в отношении избирательных компаний считают нормальным низкую явку на выборах считая, что ходить на выборы или нет дело самого избирателя и его неотъемлемое право (частично страны ЕС, Украина, Беларусь, Россия и др.). Государства проводящие жесткую политику в отношении избирательных компаний применяют санкции в отношении не явившихся на выборы граждан: так за неучастие в выборах в Италии избиратель подвергается моральным санкциям, в Мексике штрафу 1500 евро или лишения свободы на 3 месяца, самые жесткие санкции предусмотрены в Греции и Австрии от 1 месяца (неявка на парламентские выборы или 1 год неявка на президентские выборы исключая случаи не прямой вины) (подтверждается документально) [1].

Последние избирательные компании показывают значительный рост абсентеизма как политического поведения граждан в странах новой демократии. На наш взгляд необходимо выделить в отношении части абсентеистки настроенного электората два основных вида абсентеизма: прямой и косвенный.

Под прямым абсентеизмом необходимо понимать, что избиратель, не имея на то веских причин осознанно не желает принимать участия в выборах что обусловлено;

- не доверием к выборам как эффективному инструменту смены власти,
- протест против выборов,
- солидарность с оппозиционными кандидатами, одно из требований которых неучастие в выборах,
- элементарное нежелание идти на выборы и др.

Под косвенным абсентеизмом необходимо понимать, что избиратель был не против принять участие в выборах, но не смог это сделать в виду веских на то оснований (находился в другой стране где нет посольства и избирательных пунктов, не мог прийти на выборы по состоянию здоровья, был в пути и т.д).

Необходимо рассмотреть причины такого роста этого политического явления. Украинские исследователи: О. В. Лазаренко и О. О. Лазоренко считают, что абсентеизм как тип политического поведения личности являются:

- чертой ее характера, жизненной позицией, проявляющаяся в отсутствии потребности, привычки, желания политического действия;
- мировоззрением, ориентированным, например, на внутреннее совершенствование.

Причины абсентеизма можно на наш взгляд можно охарактеризовать как особенности:

- конкретной избирательной кампании, когда в силу определенных причин выборы не интересны так как выдвинуты не яркие кандидаты или же отсутствует реальная состязательность в выборах, которые проводятся на безальтернативной основе;
- связанные с общей политической, социальной и экономической ситуацией в стране (ситуативные моменты ухудшения уровня жизни электората, не популярность правящего кабинета, разочарование в избирательных компаниях и т.д.) [1].

Среди причин абсентеизма необходимо отметить:

- низкий уровень политической культуры и не желание его качественного повышения, что может устраивать и государство если оно не заинтересовано в росте политической культуре электората и сам электорат, который не видит смысла в ее повышении.
- инфантильность или осознание собственного политического бессилия и в силу этого неспособность влиять на принятие политических решения, стремление ограничить влияние политических факторов на личную жизнь путем полного игнорирования политических институтов.
- отчуждение собственных политических ценностей и потребностей от возможностей их удовлетворения с помощью политических институтов, а соответственно и избирательных компаний [2].

Некоторые исследователи Е. Головаха, И. Бекешкина, В. Небоженко объясняют рост абсентеизма в постсоветских странах менталитетом безразличия, характерным для народов бывшего СССР, а также «психологией конформизма» при котором участие в политической жизни предусматривает определенные риски и опасности, это уводит в сторону абсентеизма значительную часть населения [3, с. 63 – 64].

Абсентеизм является отражением стремления людей отстраниться от политики, в которой часть из них видит тщеславное и амбициозная соревнования групповых и эгоистических интересов. По мнению американского исследователя З. Бжезинского «Абсентеизм в постсоветских странах обусловлен тем, что население не желает участвовать в

недемократических выборах и в большинстве случаев принимает ненасилственный метод борьбы» [4].

Они могут быть выражены на основе трех моделей поведения:

- из-за отсутствия веры к кому бы то ни было;
- из-за сомнения в значимости своего голоса;
- из-за полного отсутствия понимания нужности выборов.

Так или иначе абсентеизм является неотъемлемой частью демократического общества. Однако увеличение роли абсентеизма ведет к увеличению роли бюрократии и уменьшению роли общественного давления на властьимущих и государственный аппарат, который в значительной степени использует абсентеизм в своих интересах.

Известный Российский политолог Н. Гришин, указывает, что «электоральная активность иногда отождествляется с политической, гражданской активностью. Этот тезис может стать основой для заблуждения, что граждане, не посещающие выборы, в целом отличаются меньшей политической активностью и не имеют сформировавшихся политических интересов [5].

Абсентеизм в общественно-политической жизни постсоветских государств принял особую форму и уже является неотъемлемой частью любой избирательной компании. Распад СССР и обретение независимости бывших республик привел к значительному увеличению участия граждан в общественно-политической жизни, что выразилось в переходе на реальную многопартийность, ориентация на построение гражданского общества, плюрализм идеологий и переходом на рыночную экономику.

В постсоветском электоральном обществе был значительный интерес к избирательным компаниям и политике, который был вызван:

- ухудшениями в экономике участие в политике было жизненно необходимо для всех так как это было необходимой мерой в борьбе за достойную жизнь;
- политическим интересом (возможность впервые приобщиться к власти широких слоев населения и хоть как-то повлиять на нее);
- выбором дальнейшего пути развития (со странами старой демократии или новой демократии).

Сложной экономической обстановкой постсоветских Республик, которая вынуждала так или иначе участвовать в общественно-политической жизни страны.

Результатом всех этих обстоятельств стала высокая политическая активность граждан всех постсоветских государств и, следовательно, низкий показатель абсентеизма.

К современно этапу общественного политического развития уровень абсентеизма в постсоветских странах увеличился на 15-27 %, что обусловлено [6]:

- улучшениями условий жизни по сравнению с 1990-2000 гг.
- разочарованием в политиках в возможностях ими решать проблемы населения.
- стремление отстраниться от политической жизни и избирательных компаниях (выборы дело политиков и тех, кто их избирает, а не мое).

Таким образом, рост абсентеизма как общественно-политического явления в постсоветских странах необходимо рассматривать как неотъемлемую часть развития стран, которые решили либерализировать свои политические режимы.

Список использованной литературы:

1. Логвина В. Л. Абсентеизм и его причины. Политология / В. Л. Логвина. – Режим доступа : www.uchebnikonline.com/politologia/politologiya_logvina_vl/absenteyizm_yogo_prichini.htm.
2. Участие молодежи в избирательных кампаниях 2007-2008 г. : круглый стол. – Иркутск. – Режим доступа : www.sibac.info/studconf/hum/xviii/37196.
3. Головаха Е. И. Демократизация общества и развитие общества. От тоталитаризма к демократии / Е. И. Головаха, Е. И. Бекешкина, В. С. Небоженко. – К. : Наук. Думка, 1992. – 126 с.
4. Бжезинский. З. Без контроля / З. Бжезинский. – Режим доступа : www.Desktop/Brzezinski.
5. Морозова О. С. Абсентеизм как тип электорального поведения / О. С. Морозова // Культура и образование. – 2013. – № 2. – Режим доступа : www.vestnik-rzi.ru/2013/10/1007.
6. Котляров И. В. Политические партии Беларуси в начале XXI в.: социально-политический анализ / И. В. Котляров. – Режим доступа : www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved.

ГИРЕНКО ЛІЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

*здобувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування
ДРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ПОНЯТТЯ «ЕЛІТА» В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗГЛЯДУ ЕЛІТИ З ЧИСЛА МОЛОДІ

У всі часи розвиток суспільства супроводжувався наявністю невеликого прошарку населення, який мав значний авторитет та вплив на людей, їх долі та долю країни в цілому. Цей особливий прошарок людей – еліта (від франц. elite) – краший, обраний. Її наявність як духовно-органічної частини народу формує концепцію національної самоідентичності, є невід’ємним фактором повноцінного життя нації. Через еліту нація усвідомлює себе, пізнає закони навколишнього світу, виробляє орієнтири у ньому, вивчає різні цивілізації, форми їх існування та суть, переваги і недоліки, знаходить у них своє місце. За допомогою еліти нація стає більш дієвою, виробляє концепцію свого розвитку, світобачення та світосприйняття.

Отже, сьогодні запорукою прогресивного демократичного розвитку України є проблема формування нової моделі державної еліти, готової до консенсусної взаємодії за для реалізації суспільних демократичних змін. Власне, від такої взаємодії суттєво залежить не лише результат державотворення, але і єдність, цілісність України, як унітарної держави.

На думку дослідника М. Пірен, правдиве усвідомлення себе і свого місця у світі, усвідомлення людської долі, прагнення до правди як людського наближення до істини є умовою виведення України як держави у світ українською елітою. Щоб правильно орієнтуватися у світі українцям треба знати правду про світ і про себе. Інтелектуальна політична еліта робить це у всіх цивілізованих країнах, таке завдання стоїть і перед українською елітою [7].

А враховуючи той факт, що історія нашої держави – це історія боротьби та знищення вітчизняної еліти, то її формування і зміцнення є одним з

найважливіших і актуальних завдань України. Ідеологічну трансформацію суспільства в Україні має впроваджувати той прошарок населення, який би поєднував у собі інтелект, духовність, патріотизм, міг б бути взірцем для загалу і повести його за собою.

Значний внесок у визначення ознак еліти зробили наші співвітчизники Д. Донцов, В. Липинський, М. Пірен. Так, В. Липинський називає еліту «національною аристократією», «групою найкращих у даний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони на даний момент являються організаторами, правителями і керманічами нації». На його думку, еліта має володіти «матеріальною силою» та «моральним авторитетом у своїй нації», без чого «не може бути національної аристократії» [6, с.184].

Поняття «еліта» має дуже багато різних трактувань. Елітою називали осіб, що мають інтелектуальну й моральну перевагу над масою безвідносно до свого статусу (Ж. Боден); людей, які посідають високе становище в суспільстві і завдяки цьому впливають на соціальний процес (О. Дюпре); осіб, що користуються в суспільстві найбільшим престижем, багатством, статусом (Г. Лассуелл); найактивніших у політичних відносинах людей, орієнтованих на владу; осіб, які характеризуються найвищим почуттям відповідальності (Х. Ортега-і-Гассет); осіб, що отримали найвищий індекс у сфері своєї діяльності (В. Парето). Таким чином, можна стверджувати, що кожна історична епоха, кожен історичний поворот дещо змінювали дефініцію поняття «еліта», відповідно характер еліти визначається типом владних відносин, що склалися у суспільстві.

У «новій» еліті, вважає дослідник Л. Кочубей, намітилися такі групи:

- інтелігенція;
- прихильники демократичних цінностей;
- люди, що постраждали від колишнього режиму;
- інтелектуали з партійної еліти, які, маючи доступ до ЗМІ, могли завдати відчутних ударів офіційній ідеології;
- демократично, по-реформаторські, ринково орієнтовані представники господарської еліти;
- прагматики в усіх ланках владних і управлінських структур [5, с. 40].

Ядро нової політичної еліти склали представники двох останніх груп, тобто господарники і прагматики-керівники. Причиною цього є той факт, що трансформація українського суспільства здійснюється в умовах нерозвиненості інститутів громадянського суспільства, егалітарна горизонтальна взаємодія яких повинна була б витіснити вертикальну структурованість влади, наявність залишків у суспільній свідомості авторитаристських стереотипів, патерналістських установок, пасивної залежності. Йдеться про відсутність або ж недосконалість внутрішньої індивідуальної свободи, недостатньої організованості, громадянської активності, невміння брати на себе відповідальність за прийняття рішень. Отже значення еліт (особливо політичних) різко зростає як компенсаторний механізм там, де слабо розвинені інститути громадянського суспільства.

Останнім часом все частіше говорять про те, що «термін «еліта» зараз не означає «краща». Однак сенсові навантаження цього терміну припускають, що представники еліти мають ті чи інші якості, або ресурси найбільшою мірою порівняно з іншими групами. І номенклатура, на відміну від еліти, виокремлює людей лише за критерієм посад, які вони обіймають. А еліта – це ще й моральний авторитет, і авторитет у суспільстві, це люди, до думки яких

дослухаються, люди, які чинять неформальний вплив на соціум» [4, с. 29 – 30].

Євроінтеграційна стратегія України, природне прагнення українців піднятися до західного рівня життя й добробуту, побудувати в себе Європу – це не лише відповідні принципи державотворення, економічної та соціальної політики, а й глибока європеїзація політичного класу, який має спрямовувати зазначені трансформації, визначати їх механізми, забезпечуючи втілення в життя. Однак найбільш гальмівною ланкою євроінтеграційного процесу є низька якість політичної еліти, її провінціалізм, нездатність і невміння об'єднатися заради національних інтересів країни, брак таких необхідних в умовах перехідного суспільства толерантності та конструктивізму. Це стосується, на жаль, практично всього політичного загалу.

У населення України, констатують дослідники В. Добіжа та В. Мазур, склався переважно негативний образ владної еліти. Через це еліта не спроможна відтворювати всі важливі соціальні ролі та функції, які вона виконує у стабільному суспільстві: ролі референтної групи, взірця суспільної поведінки, морально-психологічного мобілізатора та провідника мас. Між елітою та народом утворилося величезне відчуження, зв'язки між ними розірвані, довіру людей до еліти втрачено. На базі союзу влади й капіталу склалася внутрішньо однорідна, закрита від зовнішнього впливу каста, зміни в складі якої незначні, переважно за рахунок перерозподілу сил різних кланів у самій елітній групі [2, с. 632].

Сучасна еліта має відповідати своєму призначенню, бути відповідальною за шлях національного державотворення та процес його реалізації. Еліті належить надзвичайно важлива роль у розв'язанні протиріччя між стихійною трансформацією попереднього етапу українського суспільства і необхідності свідомої його модернізації. Намагання стримувати чи консервувати нинішній стан речей – означає вести країну до занепаду задля егоїстичних інтересів правлячого класу, вважає дослідник М. Козловець [3, с. 25].

У контексті реалізації економічних реформ в сучасній Україні вітчизняна еліта повинна виконувати свою дійсну функцію – продукувати нові ефективні соціально орієнтовані смисли економічного та політичного поступу нації. Такий підхід передбачає формування нової моделі взаємодії еліта/народ, що ґрунтуватиметься на вимогах та потребах сьогодення у галузі трансформації соціально-економічної структури суспільства. Відповідно, цілком законним, на думку науковця Т. Глушко, стає усвідомлення такої нагальної потреби сучасності як формування позитивної національної ідентичності у сфері соціально-економічної політики, що вимагає залучення нестандартних, інноваційних підходів до вирішення структурно-організаційних проблем у сфері стратегій виробництва та економічного зростання [1, с. 125].

Світова історія свідчить, що елітотворчі процеси є довготривалими, адже елітою, інтелігентом вищого ґатунку вважають особистість, яка займається інтелектуальною працею не менш ніж у третьому поколінні. Отже, державі потрібна національно забарвлена, високоінтелектуальна, професійно відповідальна, глибоко патріотична, віддана своєму народові еліта. І останні зміни в українському суспільстві свідчать, що саме така еліта нині формується у молодіжному середовищі. Ця молодіжна еліта не має відношення до партійних еліт радянського періоду й номенклатури. Саме на молодь, як нову еліту українського суспільства, сьогодні має ставити держава, прагнучи до нового рівня демократії.

Список використаних джерел:

1. Глушко Т. П. Еліта як продуцент інтелектуального капіталу нації / Т. П. Глушко // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 103. – С. 122 – 127.
2. Добіжа В. В. Особливості функціонування владної еліти в Україні на сучасному етапі / В. В. Добіжа, В. Г. Мазур // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. – 2012. – № 56. – С. 625 – 630.
3. Козловець М. Політична еліта як чинник цивілізаційного поступу України / М. Козловець // Наукові праці МАУП. – 2014. – Вип. 1 (40). – С. 20 – 26.
4. Кочубей Л. О. «Політична еліта» і «політичний клас»: класичні та сучасні підходи до визначення понять / Л. О. Кочубей // Політичний менеджмент. – 2008. – Спеціальний випуск. – С. 24 – 31.
5. Кочубей Л. О. Сучасні політична еліта та політичний клас: визначення, моделі та особливості становлення / Л. О. Кочубей // Наукові записки ІІІЕНД. – 2010. – № 1 (45). – С. 37 – 53.
6. Липинський В. Листи до братів-хліборобів / В. Липинський. – К. – Ф., 1995. – С. 131.
7. Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства / М. Пірен // Незалежний культурологічний часопис. – 2006. – № 45. – Режим доступу : www.ji.lviv.ua/n45texts/piren.htm.

ДЕГТЯРЕВ ДМИТРИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ

студент 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОЦИАЛЬНАЯ РЕКЛАМА В СИСТЕМЕ МАССОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ

Развитие информационных технологий в конце XX – начале XXI в. привело к образованию глобального информационного общества. В этом процессе главную роль играют средства массовой коммуникации (СМК) и Интернет.

В результате глобального распространения новых информационных технологий, изменения способов обработки, хранения и транслирования информации происходит изменение традиционных, исторически сложившихся способов социализации и передачи социального опыта, контроля над обществом, а также трансформация ценностных ориентаций и мотиваций поведения человека. Новые информационные технологии должны содействовать позитивным социальным изменениям, обеспечивать социализацию и гармонизацию общественных отношений. Безусловно, к таким технологиям относится социальная реклама.

Социальная реклама, или некоммерческая реклама – это реклама о какой-либо общественной (социальной) проблеме, значимой для современного периода развития общества, государства, конкретного человека. Целью социальной рекламы является привлечение внимания целевых групп к острым социальным проблемам и явлениям, изменение отношения к ним и конструирование новых поведенческих моделей.

Коммерческая реклама представляет собой различные формы коммуникации, осуществляемые с помощью платных средств

распространения информации с четким указанием на источник финансирования [2, с. 5]. Если цель коммерческой рекламы – материальная выгода, причём ощутимая сразу, то в социальной рекламе реализуются потребности человека в реагировании на острые общественные проблемы, однако результат данного реагирования может быть очевиден только в будущем.

Отличие социальной рекламы от коммерческой наиболее наглядно можно представить в таблице.

Таблица 1

Отличие социальной рекламы от коммерческой

Показатели сравнения	Социальная реклама	Коммерческая реклама
Предназначение	Гуманизация общества и формирование его нравственных ценностей.	Продвижение на рынке бренда, товара, услуги
Миссия	Изменение поведенческой модели общества с гуманистической, социальной точки зрения.	Изменение поведенческой модели общества с экономической точки зрения.
Роли	Образовательная, воспитательная, агитационная, коммуникационная, информационная.	Маркетинговая, экономическая, социальная, коммуникационная, информационная.
Предмет	Идея, обладающая определенной социальной ценностью.	Товар, услуга, объект (компания, бренд).
Цели	Привлечь внимание к социальным проблемам, изменить отношение населения к какой-либо проблеме.	Создать осведомленность, предоставить информацию, убедить, напомнить, склонить к решению о покупке.

Примечание – Источник: [собственная разработка автора]

Основное отличие можно выразить одним тезисом: эффективную социальную рекламу создать гораздо труднее, чем коммерческую. При этом польза или выгода от социальной рекламы всегда оказываются отсроченными во времени.

Технология создания социальной рекламы не отличается от других её видов, в том числе коммерческой, которая направлена на продвижение товаров и услуг. Однако, по мнению специалистов в этой области, социальная реклама может быть эффективной, только если она обладает таким качеством, как повышенная эмоциональность. Результат визуального знакомства с таким рекламным продуктом должен быть потрясающим, даже шокирующим.

Новизна, остроумие и оригинальность дизайна социальной рекламы, её нестандартная, провокационная форма необходимы для того, чтобы этот рекламный продукт не оказался незамеченным в огромном потоке коммерческих рекламных посланий. Поэтому дизайн рекламы, способный привлечь максимальное внимание адресата, – сверхзадача для создателей социальной рекламы [1, с. 148].

Отличным примером выступает успешный белорусский ролик, являющийся частью рекламной компании «Наша забота, а не енота». В 2017 году белорусские коммунальщики решили подойти к вопросу раздельного сбора мусора проще и сняли забавный видеоролик с енотами. Сюжет данного ролика: три милых енота около мусорных контейнеров с надписями «Стекло», «Пластик» и «Бумага» играют на «музыкальных инструментах». Первый бьёт стеклянными бутылками по трёхлитровым банкам, второй – пластиковой бутылкой по куску желтой пластмассы, а третий – газетами по картонным коробкам. Заканчивается клип тем, что животные аккуратно выбрасывают импровизированные барабанные палочки по мусорным контейнерам, и мужской голос произносит фразу «Раздельный сбор отходов – наша забота, а не енота».

Делалась новая социальная реклама по заказу государственного учреждения «Оператор вторичных материальных ресурсов», созданного Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь. Инициативу государственного предприятия поддержало и общественное движение «Цель99». Организация «Оператор вторичных материальных ресурсов» работает с 2012 года, кампания «Цель 99» появилась в начале 2015 года. За это время уровень переработки собранных отходов вырос на 200 тысяч тонн с 10 % до 15,6 %. А по объёму бытовых отходов в Беларуси сейчас отправляется на переработку 26 % отходов. К 2030 году планируется перерабатывать 40 %.

Таким образом, важнейшими характеристиками социального рекламного сообщения должны быть:

- простота и понятность, гарантирующее быстрое понимание сообщаемого как можно большим количеством людей;

- новизна, неожиданное сопоставление (енот – человек), емкая метафора, позволяющие человеку ощутить значимость, весомость ситуации, увидеть смысл сообщения в границах своих повседневных действий, заставляющие человека осознать то, что ему сообщается (раздельный сбор отходов – наша забота, а не енота);

- уважительность, люди выполняя то, что мы предлагаем должны чувствовать себя умными, цивилизованными, уверенными в себе.

Эти составляющие находятся в тесной взаимосвязи. Смысл должен быть понятен сразу, принят, лучше в неожиданном сопоставлении понятий. Социальная реклама не должна быть антирекламой, отражающей тяжесть последствий, пугающие сообщения. Она должна показать то, к чему нужно стремиться, – настолько привлекательно, чтобы захотелось. По принципу: чтобы изменить плохое на хорошее – не показывая отталкивающего плохого, показывая привлекательное хорошее. Фиксируем привлекательный эталон, вызывающий осознанные и неосознанные желания быть похожим, соответствовать этому эталону [3, с. 179].

Основными методами привлечения и удержания внимания в рекламе являются динамичность, контрастность, интенсивность.

Динамичность – главное преимущество аудиовизуальной рекламы, ведь человек замечает движущиеся объекты гораздо быстрее статичных и запоминает их лучше. В телерекламе интенсивности добиваются посредством крупного шрифта слоганов, появляющихся на экране, закадрового текста с акцентировкой некоторых слов или фраз, крупных планов. Контрастность требует, чтобы рекламное послание хорошо выделялось на том фоне, на котором оно появляется [4, с. 30]. Социальная реклама часто контрастна сама

по себе, так как рекламирование идей выделяется среди порядком надоевших уже коммерческих роликов.

В отличие от коммерческой, социальная реклама является наиболее важным инструментом для формирования ценностных ориентаций общества. Она является выгодным вложением: устранение многих социальных проблем ведёт к благосостоянию государства (улучшается здоровье нации, увеличивается продолжительность жизни, устраняются экологические проблемы и т.д.). В обществе, где проблемные вопросы скрываются, и государство не реагирует должным образом, возникает социальная напряжённость. Именно социальная реклама обладает мощным потенциалом для решения общественно значимых проблем, транслируя идеи, социальные настроения, стереотипы поведения, в значительной мере формируя мировоззрение личности, её ценностные ориентации, взгляды, установки, способствуя консолидации общества и обеспечивая её системную целостность.

Таким образом, социальная реклама занимает значимое место в системе массовых коммуникаций на современном этапе развития информационного общества. Она обеспечивает стабильность в функционировании социальных институтов, является важнейшим коммуникационным каналом становления новой системы ценностей в белорусском обществе, поддерживая ценности предыдущих поколений.

Список использованной литературы:

1. Голуб О. Ю. Социальная реклама / О. Ю. Голуб. – М. : Дашков и К, 2015. – 176 с.
2. Дмитриева Л. М. Социальная реклама : учеб. пособ. для студентов вузов / Л. М. Дмитриева [и др.] ; под ред. Л. М. Дмитриева. – М., 2009. – С. 3 – 21.
3. Селиверстов С. Е. Социальная реклама / С. Е. Селиверстов. – Самара : Изд. дом «Бархат-М», 2006. – С. 177 – 181.
4. Песоцкий Е. Современная реклама. Теория и практика / Е. Песоцкий. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 352 с. – (Серия «Психология бизнеса»).

ЖАРИКОВА АЛЛА АНДРЕЕВНА

канд. филос. наук, доцент, доцент кафедры государственного управления социальной сферой и белорусоведения Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ С НАСЕЛЕНИЕМ ПО МЕСТУ ЖИТЕЛЬСТВА

Организация работы с населением по месту жительства – один из важных вопросов современности. В условиях крупных политических и социально-экономических преобразований, происходящих в последнее время в мире, проблема организации работы с населением требует к себе особого внимания.

Работа с людьми – сложнейший процесс, который не признает застывших в пространстве и времени форм и методов. Что-то отмирает, уходит в историю, что-то трансформируется, приобретает новое звучание. Неизменным остается девиз государственной идеологической политики –

создавать у людей настроение на созидательный труд, воспитывать их на лучших традициях белорусского народа.

В современных социально-экономических условиях важнейшим фактором является развитие новых отношений между органами государственной власти, органами местного самоуправления и институтами гражданского общества, социальной активности населения для решения социально-экономических, культурно-нравственных и воспитательных задач, совершенствование системы взаимодействия между заинтересованными учреждениями и иными организациями независимо от форм собственности.

Функционирование субъектов, осуществляющих работу с населением по месту жительства, оказывает существенное влияние на эффективность реализации приоритетных направлений семейной и молодежной политики, выполнение ряда целевых программ, направленных на совершенствование патриотического воспитания подрастающего поколения, развитие физической культуры и спорта, профилактику безнадзорности, правонарушений и других асоциальных проявлений в детской и подростковой среде, оптимизацию государственной поддержки детского общественного движения, местного самоуправления и совершенствования взаимодействия органов местного самоуправления и граждан, развития социальной активности различных групп населения, оптимизации функционирования институтов гражданского общества.

Чтобы повысить ответственность местных органов власти, ликвидировать бюрократизм, в регионах создается достаточно разветвленная система работы с населением. Среди ее форм – выездные приемы, прямые тематические линии, «прямые и горячие линии» телефонной связи между управлениями и отделами, районными службами и населением города и района, работа со средствами массовой информации, использование в работе средств наглядной агитации, проведение единых дней информирования, выездные заседания районного исполнительного комитета, встречи и отчеты председателя райисполкома, его заместителей, начальников отделов и управлений райисполкома в трудовых коллективах и с населением по месту жительства, прием граждан по личным вопросам председателем райисполкома и его заместителями, проведение собраний граждан по месту жительства, проведение встреч и отчетов депутатов в избирательном округе. Изучение общественного мнения помогает более оперативно и объективно решать многие проблемы и вовремя корректировать деятельность местных органов власти [3].

В арсенале названных форм и методов важное место занимают единые дни информирования, как одно из эффективных средств изучения и формирования общественных настроений. В ходе организации данной работы решаются несколько взаимосвязанных задач.

Во-первых, обеспечивается квалифицированное разъяснение актуальных вопросов внутренней и внешней политики Республики Беларусь.

Во-вторых, через связь с местными проблемами, сосредоточение внимания на лучших образцах хозяйствования, а также на недостатках, упущениях и путях их устранения, оказывается благотворное воздействие на рост трудовой активности населения района, формирование их активной гражданской позиции.

В-третьих, информация «снизу», получаемая участниками единых дней информирования, является действенной формой контроля за ходом дел. Характер вопросов дает представление о направленности общественного

мнения, интересов слушателей, что имеет большое значение для корректировки их деятельности, выработки рекомендаций с учетом реалий жизни.

Официальной целью проведения единых дней информирования является «реализация конституционного права граждан на получение полной и достоверной информации о деятельности государственных органов, иных организаций, о политической, экономической, культурной и международной жизни, а также компетентное разъяснение населению Республики Беларусь государственной политики и обеспечение активного участия граждан в её реализации, изучение общественного мнения и оказание практической помощи местным исполнительным и распорядительным органам в решении общественно значимых проблем» [4].

Получая информацию о деятельности государственных органов, о социально-экономическом развитии Республики Беларусь, ее внутренней и международной жизни, о своем районе, области, жители имеют возможность обменяться мнениями, разрешить свои проблемы. Такая форма работы обеспечивает активное участие самих людей в реализации государственной политики.

Одной из важнейших форм информирования населения являются выездные приемы. Такие приемы проводятся регулярно, с периодичностью несколько раз в месяц. Достоинство этой формы в том, что жители напрямую задают интересующие их вопросы и получают на них ответы. К тому же, данная форма позволяет увеличить охват мерами социальной поддержки категории инвалидов, маломобильных групп населения.

В настоящее время одним из важнейших источников, посредством которого население получает необходимую информацию, являются средства массовой информации.

Средства массовой информации способны донести достоверную информацию, обеспечив при этом большой охват населения. Следует также отметить, что они могут заменить непосредственный межличностный контакт и, таким образом, решить проблемы тех, кто страдает от дефицита коммуникации, общения. В первую очередь, это пожилые люди, пенсионеры, инвалиды, у которых ограничены возможности межличностного общения.

Немаловажное значение в процессе информационно-разъяснительной работы имеют справочно-информационные материалы. Они могут быть оформлены в форме памятки, буклета, брошюры, плаката, листовки, которые имеют узкую направленность и, как правило, носят рекомендательный, справочный или рекламный характер.

Для организации общественно-политического информирования населения местными исполнительными и распорядительными органами власти активно используется депутатский корпус местных Советов.

Впервые законодательно закреплён такой орган территориального общественного самоуправления, как институт старост. На сегодняшний день в соответствии с новым Законом «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь» институт старост – это действенное звено между населением и органами местного управления и самоуправления. Их деятельность формируется на основе принципов народовластия, законности, социальной справедливости, гуманизации, гласности и учета общественного мнения, постоянного информирования населения о принимаемых органами власти решениях и результатах их выполнения, ответственности за законность и аргументированность принимаемых решений [1].

Для проведения общественно-политической работы с населением старосты широко используют сельские сходы. На рассмотрение общих сходов выносятся самые злободневные актуальные вопросы жизни сельчан. Эти сходы имеют большую силу влияния. Они способствуют формированию общественного мнения, вырабатывают у людей должное отношение к широкому кругу жизненных проблем. Своеобразные решения, которые принимаются на сходах, являются не просто мнением, а определенной позицией, свидетельством политической культуры и гражданской зрелости людей.

Таким образом, работа с населением в большинстве своем ориентирована на мониторинг, анализ и оценку социальной и демографической ситуации, уровня социально-экономического благополучия граждан, прогнозирование социальных процессов, потребности в социальной помощи у различных категорий населения и выработку предложений по совершенствованию системы социальной защиты.

Список использованной литературы:

1. Кобаса, М. Местное самоуправление в Беларуси – как превратить миф в реальность / М. Кобаса. – Минск, 2011. – 55 с.
2. Костенко А. К. Государственное и местное управление: основы местного управления и самоуправления : практ. рук-во для студ. Спец. 1-26 01 01 «Государственное управление» / А. К. Костенко ; м-во образования Респ. Беларусь, Гомельский гос. Ун-т им. Ф. Скорины. – Гомель ; ГГУ им. Ф. Скорины, 2012. – 48 с.
3. Местное управление в Беларуси / В. Н. Кивель [и др.] ; под науч. ред. И. П. Сидорчук. – Мн. : Тонпик, 2007. – 416 с.
4. Молодежь Беларуси на современном этапе: состояние, проблемы и пути их решения / под ред. С. Д. Лаптенка – Мн., 2004. – 342 с.

КАЛЬНИШ ЮРІЙ ГРИГОРОВИЧ

д. держ. упр., профессор, профессор кафедры парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

СОЦІАЛЬНІ ПІЛЬГИ ТА ПРИВІЛЕЇ: ТРИУМФ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПАТЕРНАЛІЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Вже більше чверті століття «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [1], але деякі елементи пострадянського спадку у вітчизняній державній політиці домінують й дотепер. Зокрема це стосується концепції «соціального патерналізму», яка може бути цілком притаманна соціалістичному ладу, але зовсім не є природною в умовах ринкової економіки.

Згідно статті 24 Конституції України: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками... майнового стану,... або іншими ознаками» [1]. Разом з тим (ст. 48): «Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло» [1]. З цією метою та у відповідності до Конституції України, Українська держава у своїх нормативно-правових актах закріпила і де-юре гарантує громадянам силу-силенну різноманітних пільг. За різними підрахунками цих пільг близько 130, але сьогодні жоден державний орган України не в змозі

чітко назвати ані кількість пільговиків, ані реальну вартість цих пільг для державного бюджету. Тому всі оцінки загальної вартості цих пільг дуже приблизні. Хоча твердження, що Україна є світовим лідером за кількістю передбачених законами й підзаконними актами пільг, виглядає правдоподібним. А той факт, що державні фінанси не можуть забезпечити відшкодування всіх пільг, які «добра» держава наобіцяла пільговикам, – безсумнівний.

Проблема полягає ще у тім, що, за відсутності чітких критеріїв, подекуди важко розрізнити де йдеться про реальну пільгу з метою забезпечення гарантованого Конституцією України «достатнього життєвого рівня», а де приховано прямо заборонені Конституцією привілеї. Саме поняття «пільга» і «привілей» у вітчизняному лексиконі не має чіткого розмежування. Отже, насамперед варто розібратися у чому ж може полягати відмінність між «пільгою» та «привілеєм».

Найдоступніше інтернет-джерело пропонує наступні визначення: Пільга – певні переваги, додаткові права, повне або часткове звільнення від виконання встановлених правил, обов'язків, або полегшення умов їх виконання [2]. Привілей – системна перевага, що отримується індивідом в силу його приналежності до тієї чи іншої домінуючої соціальної групи і дає йому непропорційно великий, в порівнянні з іншими індивідами, доступ до суспільних ресурсів [3].

З перших років свого існування радянська влада в колишньому СРСР почала вибудовувати потужну систему пільг і привілеїв. Вони надавалися цілим соціальним групам, що за умов соціалістичного способу ведення господарства, відсутності ринкової економіки й тотального зuboжіння населення було цілком виправдано. А враховуючи саму ідеологію комуністичного ставлення до грошей, надання цих преференцій у вигляді додаткових прав, а не в їх грошовому еквіваленті також було зрозумілим. Крім всього іншого, комуністичний режим використовував систему пільг і привілеїв з метою забезпечення політичної лояльності великих соціальних груп. Особливе місце в преференційній соціальній системі відігравали саме привілеї. Насамперед їх отримували партійні й радянські функціонери, службовці силових структур та військові. Пізніше – окремі верстви пролетаріату, політично лояльні до радянської влади, а після Другої світової війни – ще й ветерани і, в подальшому, всі учасники бойових дій та постраждали від війни особи. До кінця існування в СРСР сформувалася потужна система перерозподілу ресурсів суспільного споживання через пільги та привілеї, яка (в умовах соціалістичної власності та «зрівнялівки» у зарплатній системі) значною мірою замінила ринковий механізм.

Звичайно, у буржуазно-демократичних та навіть соціал-демократичних країнах з ринковою економікою також розвивалася система соціального вирівнювання з використанням пільг. Однак, вона мала, як і має дотепер, переважно монетарний та здебільшого адресний характер.

Втім, суто політичний зміст соціально-преференційних систем, на нашу думку, в обох випадках мало відрізнявся. В кінцевому підсумку їх метою для держави було забезпечення лояльності більшості населення.

Для усвідомлення значення преференційної системи у сучасних вітчизняних реаліях, насамперед доцільно виокремити саме її соціальний зміст. У соціальному сенсі пільгу можна розуміти як: обґрунтований і встановлений законодавством дозвіл на повне або часткове звільнення певної особи від виконання певних обов'язків, які встановлені для інших, або

надання особі додаткових прав у визначеній сфері, порівнюючи з правами інших осіб у такій сфері, або надання державою особі прямої матеріальної допомоги – з метою забезпечення для неї достатнього життєвого рівня та рівних з іншими особами можливостей для розвитку і самореалізації.

Привілей – фактично те саме, тільки його встановлення не може бути обґрунтовано метою забезпечення привілейованій особі достатнього життєвого рівня та рівних з іншими особами можливостей для розвитку і самореалізації.

Також слід усвідомлювати, що:

- пільги – це нерівність у правах, за допомогою пільг здійснюється диференціація категорій осіб, яким надається особливий статус;
- пільги – це завжди поліпшення становища особи порівняно з іншими особами, що мають права у певній сфері;
- надання пільг одній категорії осіб тягне скорочення обсягу прав у інших категорій осіб.

Отже, існування пільг – складна проблема. Світова практика свідчить, що пільги можуть застосовуватися, але обсяги таких пільг мають бути оптимальними, їх критерії мають бути встановлені у законі, і при цьому має бути додержано принципу соціальної справедливості щодо забезпечення прав у цілому для населення або його частини.

За сферою суспільного життя пільги поділяють на трудові, податкові, транспортні, житлові, у сфері охорони здоров'я, освіти тощо.

Залежно від характеру підстави, з якої пільги надаються певним категоріям осіб, пільги поділяють на професійні й соціальні.

Одразу зазначимо, що наявність пільг за професійним статусом у сучасній міжнародній практиці вважається нонсенсом, оскільки передбачається, що заробітна плата працівника будь-якої категорії має забезпечувати гідний рівень життя йому та членам його сім'ї і надавати можливість самостійно оплачувати усі необхідні житлові, побутові, медичні та інші послуги. Щодо пільг за соціальним статусом, то такі пільги передбачаються у законодавстві зарубіжних країн. Водночас такі пільги:

- по-перше, існують, як державна соціальна допомога, що надається після перевірки ступеня нужденності особи;
- по-друге, надаються у формі грошової допомоги (житлова допомога, допомога на оплату освітніх послуг, гранти на навчання, допомога на батьків-одинаків тощо), натуральної допомоги (забезпечення молоком та вітамінами дітей до п'яти років і вагітних жінок, забезпечення необхідними предметами домашнього вжитку і паливом), субсидії (на проїзд у громадському транспорті, на житло) або відшкодування необхідних витрат (на медичне обслуговування, опалення житла для пенсіонерів) тощо.

В Україні досі практикуються «пільги» встановлені для певних категорій працівників у зв'язку з їх професійним статусом (народні депутати, депутати місцевих рад, військовослужбовці, працівники міліції, судді, прокурори, слідчі прокуратури тощо), та у зв'язку з особливим соціальним статусом окремих категорій населення (ветерани війни, ветерани праці, ветерани органів внутрішніх справ та військової служби тощо). Однак, більшість зазначених категорій громадян і баз додаткових соціальних преференцій, як правило, мають доходи вище прожиткового рівня. Таким чином, їх де-юре «пільги», де-факто стають привілеями. Також, «пільги» за соціальним статусом надаються особам, які зазнали значних соціальних ризиків, наприклад інвалідності, були учасниками бойових дій, були піддані репресіям

з політичних мотивів і реабілітовані, зазнали техногенного або екологічного лиха тощо. Однак і тут, без урахування особистого майнового стану цих осіб, при всій повазі або співчутті до них, ці пільги часто виявляються соціально необґрунтованими. В останньому випадку варто зробити висновок, що сама практика надання пільг цілим соціальним категоріям є застарілою.

Чинне законодавство має передбачати можливість та умови отримання соціальних пільг окремими громадянами, а не встановлювати ці пільги. Всякі привілеї в соціальній сфері мають бути повністю ліквідовані. Всякі відшкодування громадянам, які мають особливі, та (що дуже важливо) особисті заслуги перед суспільством і державою мають проявлятися переважно у вигляді суспільної пошани, а у виключних випадках можуть бути здійснені у формі одноразових грошових виплат (в межах чинного законодавства, за окремим рішенням уряду, в індивідуальному порядку та за рахунок спеціально передбачених для цього коштів). Більшість пільг, які потребують соціально незахищені групи населення мають бути монетаризовані та індивідуалізовані з урахуванням особистого матеріального стану осіб, які на них претендують.

І все це має відбутися в Україні якнайшвидше не тому, що цього вимагає МВФ, а тому, що цього вимагає Конституція України, соціальна справедливність і здоровий глузд.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (редакція від 30.09.2016 р.). – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр.
2. Википедія. – Режим доступу : [www.ru.wikipedia.org/wiki/Привилегия_\(социальное_неравенство\)](http://www.ru.wikipedia.org/wiki/Привилегия_(социальное_неравенство)).
3. Википедія. – Режим доступу : www.ru.wikipedia.org/wiki/Льгота.

КАЧАЛА ТАМАРА МИКОЛАЇВНА

д. е. н., професор, професор кафедри економічної політики та врядування НАДУ при Президентіві України

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК ПІДСИСТЕМА ВЕЛИКОГО МІСТА

Місто, зокрема міське господарство є важливим конкретним об'єктом дослідження регіональної економіки. ЖКГ є найбільшою підсистемою міського господарства. Місто – складна соціально-економічна система. Вона складається з наступних підсистем (сфер): демографічна, адміністративно-управлінська, виробнича, соціальна, інженерно-транспортна, житлово-комунальне господарство (рис. 1). Вони всі взаємозв'язані між собою. Окремо, виділяємо зв'язки усіх сфер міста з демографічною, як основною, оскільки населення міста задіяне у всіх підсистемах міста як трудові ресурси, споживачі продукції і ін.

ЖКГ включає житлові фонди, комунальні підприємства і споруди зовнішнього впорядкування. Міське господарство – це область господарської діяльності, функціонуюча протягом багатьох десятиріч. Питання удосконалення соціально-ринкових відносин в системі управління міського господарства для нашої держави є актуальними.

Виходячи з того, що місто – є об'єктом дослідження регіональної економіки, а також застосовуючи системний підхід окреслимо економічну

сутність ЖКГ. При цьому зазначимо, що відмінністю системного підходу є вивчення будь-якого об'єкту як складної цілісної системи, що забезпечить всебічну оцінку об'єкту і дозволить досконаліше проаналізувати складові елементи даної системи [4].

Рис. 1. Складна соціально-економічна система «Місто»*

Для розуміння особливостей функціонування житлово-комунального господарства як підсистеми міста, доцільно спочатку розкрити суть поняття «місто» та його основні характеристики.

Поки що не існує єдиного загальноприйнятого визначення міста, тому відповідно до існуючих критеріїв, у різних галузях знань застосовуються різні підходи при формулюванні дефініції «місто».

У регіональній економіці [2;3] у зміст поняття міста вкладають його характеристику, як економічного об'єкту з позиції міждисциплінарного підходу. Цей підхід дозволяє синтезувати існуючі у різних галузях науки визначення міста крізь призму соціально-економічних уявлень про розвиток урбанізованих територій.

Беручи до уваги, що місто як складна система складається з підсистем та є об'єктом дослідження регіональної економіки, то робимо правомірний висновок, що і будь-яка з його підсистем також є об'єктом дослідження регіональної економіки.

Нами виокремлено підсистеми ЖКГ великого міста, які представлені на рисунку 2.

Отже, ЖКГ міста є відносно автономною системою, яка представлена як сукупність підсистем I-го і II-го порядків.

Хочеться наголосити, що з огляду на високу складність та багатофункціональність міського комплексу загалом та ЖКГ зокрема, особливого значення та ваги набувають питання функціонування та розвитку

ЖКГ саме великого міста. Акценти ставитимемо на великому місті. Проблеми ЖКГ великого міста є ідентичними для ЖКГ, наприклад, малого міста. Проте амплітуда, впливи ЖКГ на життєдіяльність та функціонування даних просторових форм організації суспільства різні, і саме у «великому місті» є можливість оцінити найширше стан ЖКГ і окреслити основні напрямки і шляхи подальшого розвитку ЖКГ міста. Вирішивши проблеми функціонування ЖКГ на рівні великого міста, буде можливо застосувати з відповідними корективами і пристосуваннями такий досвід у малих містах.

Рис. 2. Система житлово-комунального господарства великого міста*

Після здобуття Україною незалежності постало питання необхідності реформування ЖКГ, яке триває і до нині.

В ідеалі реформування ЖКГ має відбуватися одночасно на загальнодержавному, рівні місцевого самоврядування і нарівні окремих територіальних утворень, тобто системно і комплексно. Реформування – завжди складний і довгий процес, пов’язаний з вирішенням безлічі проблем, що накопичилися.

На нашу думку, реформування ЖКГ великого міста – це процеси конструктивних змін організаційно-правового, фінансово-економічного, соціально-екологічного, інноваційно-технологічного забезпечення ревіталізації та реновації ЖКГ великого міста з метою повноцінного, якісного, безпечного задоволення потреб його населення та господарського комплексу міста у житлово-комунальних послугах.

З огляду на те, що ЖКГ, як підсистема великого міста, потребує детального вивчення у контексті регіонально-економічних вчень і, з метою подолання існуючих проблем функціонування, у дисертаційному дослідженні нами зроблено акцент на аналізі стану ЖКГ, дослідженні

особливостей трансформаційних процесів з позиції його реформування у конкретному локальному територіальному утворенні – великому місті. При цьому ми розглядатимемо ЖКГ великого міста як його багатofункціональну різнорівневу систему, котра складається з підсистем двох порядків, і яка покликана забезпечувати гідний рівень соціально-побутових умов життєдіяльності населення та ефективного функціонування усіх господарських підсистем міста.

Список використаних джерел:

1. Бубенко П. Т. Економічні аспекти реформування житлово-комунального господарства / П. Т. Бубенко, Н. В. Водка, Н. М. Матвєєва // Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки : матеріали І Міжнар. Інтернет-конф., 1-28 лют. 2015 р. – Х. : ХНАМГ, 2015. – С. 70 – 73.
2. Ковалевський В. В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / за ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. – Вид. 9-те, перероб. та доп. – К. : Знання, 2009. – 373 с.
3. Шевчук Л. Т. Регіональна економіка / Л. Т. Шевчук. – К. : Знання, 2011. – 319 с.
4. Шаповал Л. П. Формування комунального господарства міста в сучасних умовах господарювання : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.05 / Л. П. Шаповал. – Полтава, 2007. – 20 с.

КВЕЛІАШВІЛІ ПРИНА МИКОЛАЇВНА

к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ

Суцільна інформатизація є сутністю сучасних процесів, що поглинають практично весь простір життєдіяльності та взаємовідносин держави і суспільства. Важливим механізмом розвитку демократичного суспільства є дослідження форм, методів та критеріїв транспарентності, відкритості державних інституцій у процесах взаємодії держави та громадян, громадських організацій та їх роль у суспільно-політичному житті країни.

Моделі управління, що активно поширюються у державну сферу та діяльність державних органів, потребують не тільки законодавчих та нормотворчих змін та доповнень, а й спонукають до пошуку ефективних, креативних шляхів виконання функцій держави, встановлення паритетної рівноваги у взаємовідносинах між стейкхолдерами. Необхідною умовою розвитку сучасних відносин є застосування принципу транспарентності у роботі органів державної та виконавчої влади, діяльність яких формує імідж країни у процесі її світової інтеграції.

Багато міжнародних організацій, такі як СОТ, Всесвітній банк і МВФ, являються лідерами поширення прозорості діяльності керівництва через переваги задля зниження рівня корупції, сприяння розвитку торгівлі та сприяння економічному зростанню, зміцненню демократії і підзвітності, розширення прав і можливостей громадяни, поліпшення збереження навколишнього середовища, що в цілому призводить до поліпшення якості управління [2].

У зарубіжних юридичних джерелах терміни «транспарентність», «відкритість», «прозорість» найчастіше використовуються в концепціях, стратегіях стосовно основних напрямів розвитку державних інститутів.

Реалізація принципу транспарентності (відкритості) діяльності державних органів не зводиться лише до надання громадянам інформації про діяльність.

В якості самостійних форм реалізації принципу транспарентності в діяльності органів публічної влади зарубіжних демократичних держав можна вказати наступні:

- опублікування правових актів органів публічної влади, що представляє собою доведення їх до зацікавлених осіб і громадськості;
- доступ громадян до документів органів публічної влади, який у багатьох країнах розглядається як юридичний засіб реалізації права будь-якої особи на інформацію;
- попередні консультації, що проводяться органами публічної влади з органами або організаціями, зацікавленими в прийнятті тих чи інших рішень;
- з'ясування громадської думки щодо найбільш важливих державних або суспільно значущих питань, що дозволяє зацікавленим особам представити свої зауваження і бути поінформованими про проекти рішень органів публічної влади;
- погодження рішень органів публічної влади, що проводиться за участю зацікавлених сторін та громадськості, та дозволяє їм своєчасно втручатися в хід попереднього розгляду питання і впливати на прийняття рішення.

Дані форми реалізації принципу транспарентності в діяльності органів публічної влади слід розглядати як форми її самоконтролю [1].

Національний формат вирішення подібних питань дозволяє стверджувати, що на теперішній час громадськість, включаючи й бізнес-структури, відчувають дефіцит повної і об'єктивної інформації про значення, роль і функції державних інституцій в житті українського суспільства.

Розвитку транспарентних відносин на даному етапі бракує комунікативного аспекту для більш плідної співпраці з інститутами громадянського суспільства, проведення громадської експертизи проектів нормативних та регуляторних актів, залучення експертів від громадськості для збалансування позицій державних органів та бізнесу, отримання зворотного зв'язку щодо їх діяльності. Своєрідною платформою для зворотного зв'язку та незалежного контролю можуть стати створені при державному органі громадські ради, які спроможні допомогти налагодити партнерські відносини з бізнесом, підвищити ефективність та імідж відповідного державного інституту.

Список використаних джерел:

1. Антропова М. Суть і юридичний зміст принципу гласності (відкритості) в організації та діяльності митних органів РФ / М. Антропова. – Режим доступу : www.cyberleninka.ru/article/n/suschnost-i-yuridicheskoe-soderzhanie-printsipa-glasnosti-otkrytosti-v-organizatsii-i-deyatelnosti-tamozhennyh-organov-rossiyskoy.

2. Monika Bauhr and Marcia Grimes WHAT IS GOVERNMENT TRANSPARENCY? New Measures and Relevance for Quality of Government. – Access mode : www.core.ac.uk/display/4355884/

КОЧМАН ЕВГЕНИЙ ВИКТОРОВИЧ

студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ ПО ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Экономика Беларуси на современном этапе характеризуется высокой энергоемкостью. Удельная энергоемкость ВВП страны (по паритету покупательной способности) в 2,5 раза выше среднемирового показателя, в 2,8 раза выше среднего показателя по странам ОЭСР и в 3,5 раза выше энергоемкости ВВП Японии. Актуальность темы исследования определяется необходимостью инновационного подхода к реализации мероприятий по энергосбережению на основе рационализации управленческих решений с использованием методов моделирования и оптимизации показателей энергоэффективности потребителей энергоресурсов.

Для Беларуси, не располагающей достаточными природными энергоресурсами, вынужденной ныне покупать зарубежное топливо по рыночным ценам и переживающей известные трудности переходного периода, этот предельный уровень уже превзойден. Большинство промышленных, сельскохозяйственных и транспортных предприятий не в состоянии оплачивать потребляемую энергию по непомерно высоким тарифам и вынуждено сокращать свое производство. Необходимость удешевления энергообеспечения в республике стало острой национальной проблемой, требующей незамедлительного решения.

Беларусь импортирует более 85 % энергоносителей, что поглощает до 90 % валютных резервов страны. При этом 30 % импортируемых энергоресурсов расходуется на отопление зданий и сооружений. Один день отопительного сезона обходится бюджету нашей страны примерно в 1 млн. дол. США.

Монопольное положение отраслей ТЭК на рынке производителей, а также особая их значимость в обеспечении нормального функционирования всей экономики вынуждает практически все развитые страны осуществлять государственное регулирование и контроль этих отраслей.

Организационные мероприятия по энергосбережению подразделяются на организационно-массовые и организационно-технические.

Одним из условий обеспечения бережного и рационального использования топлива и энергии, сокращения их потерь в производстве является осуществление на предприятиях организационно-массовой работы, направленной на экономию топливно-энергетических ресурсов. Формы и методы этой работы разнообразны и на каждом конкретном предприятии имеют свои особенности.

Основным назначением организационно-массовой работы является доведение до всех членов трудового коллектива государственной важности экономного и бережного использования топлива и энергии, недопущения их потерь на всех участках производства, вовлечение в работу по экономии каждого работника предприятия, организация работы общественных организаций по выявлению и устранению очагов потерь, изысканию и использованию резервов экономии, премирование персонала за экономию и

принятие строгих мер к расточителям топлива, тепловой и электрической энергии.

Основными направлениями организационно-массовой работы по экономии энергоресурсов являются:

- организация соревнования объединений, предприятий, цехов, участков, отделов и служб по экономии энергии;

- принятие обязательств предприятиями, цехами, отделами, службами и индивидуально рабочими и ИТР по экономии топлива, тепловой и электрической энергии;

- разработка и реализация личных творческих планов энергетиков и других категорий работников предприятий и организаций;

- создание и организация работы комиссий содействия рациональному использованию энергии;

- рассмотрение вопросов экономии топливно-энергетических ресурсов постоянно действующими производственными совещаниями;

- повышение технических знаний в вопросах экономии энергии отдельных категорий рабочих в школах передового опыта, организованных на предприятиях и в организациях;

- обмен опытом с передовыми предприятиями республики и за ее пределами;

- организация специальных совещаний и семинаров с энергетиками предприятий, министерств и ведомств с привлечением научно-исследовательских, проектных институтов и других организаций;

- организация тематических выставок, отражающих достижения передовых предприятий и организаций в решении вопросов рационального и бережного использования энергетических ресурсов;

- проведение общественных смотров и местных конкурсов на лучшее предложение по экономии топлива и энергии, отбор лучших предложений и направление их на областной и республиканский конкурсы;

- активизация на предприятиях разработки рационализаторских предложений по экономии энергоресурсов и оказанию рабочим помощи в оформлении предложений;

- отражение вопросов экономии энергии в комплексной системе управления качеством производства;

- освещение вопросов экономии энергии в настенной печати и заводских многотиражках, в районных, областных и республиканских газетах, в выступлениях по радио и телевидению;

- разработка и применение положений о премировании персонала за экономию электрической и тепловой энергии и использование вторичных энергетических ресурсов;

- организация работы групп контроля по выявлению очагов расточительства в использовании энергии, систематическое проведение ими совместно с энергетиками рейдов по проверке загрузки энергетического и технологического оборудования, использованию сжатого воздуха, освещения, выявлению утечки пара и горячей воды, наличия холостого хода оборудования и т.д.;

- широкое обеспечение предприятий, цехов и участков наглядной агитацией, плакатами по экономии электроэнергии и т.д.

Программы организационно-технических мероприятий (ОТМ) по экономии топлива, тепловой и электрической энергии разрабатываются на

всех уровнях управления и группируются по основным направлениям экономии применительно к производству продукции:

- совершенствование технологии производства;
- улучшение использования и структуры производственного оборудования;
- улучшение использования топлива и энергии в производстве;
- повышение качества сырья и применение менее энергоемких его видов;
- прочие мероприятия.

Исходными данными для разработки планов организационно-технических мероприятий по экономии топлива, тепловой и электрической энергии в производстве являются:

– основные направления энергетической политики Республики Беларусь;

- целевая республиканская программа энергосбережения;
- задания по снижению норм расхода топлива, тепловой и электрической энергии на планируемый период, установленные вышестоящими ведомствами, госкомитетом по энергосбережению и энергетическому надзору;

– программы по решению республиканских научно-технических проблем и комплексному использованию природных ресурсов;

– предложения об использовании в народном хозяйстве достижений научно-технического прогресса, результатов законченных научно-исследовательских, проектно-конструкторских работ;

- стандарты на машины и оборудование;
- результаты анализа использования топлива, тепловой и электрической энергии в производстве за предыдущие годы;
- результаты энергетического аудита и анализ программы энергосбережения;

– энергетические балансы предприятий;

– рационализаторские предложения, а также результаты работ по экономии топливно-энергетических ресурсов, достигнутые передовыми предприятиями, цехами, рабочими, бригадами.

Список использованной литературы:

1. Макаров А. Тенденции развития мировой энергетики и энергетическая стратегия Республики Беларусь / А. Макаров, В. Фортов. – Режим доступа : www.e-m.lu.

2. Михалевич А. А. Энергетика Беларуси: состояние и пути выхода из кризиса А. А. Михалевич // Известия БИА. – 2012. – № 1.

3. Поспелова Т. Г. Основы энергосбережения / Т. Г. Поспелова. – Мн. : Технопринт, 2010.

4. Проект Государственной программы энергосбережения и повышения энергетической энергосбережения и повышения энергетической эффективности эффективности на период до 2020 года. – М. : Энергосовет. – 2009. – № 4. – 214 с.

5. Промышленная теплоэнергетика и теплотехника. Справочник ; под ред. В. А. Григорьева. – М. : ЭАИ, 2012.

КРИЩУК ЮЛІЯ АНАТОЛІЙВНА

слухач НАДУ при Президентіві України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Ринок, будучи саморегульованим механізмом, потребує все ж таки участі держави. До питання про необхідність втручання в ринкові відносини існують різні підходи, які докладно освітлені в економічній теорії. Класичний підхід говорить про невтручання держави в економіку, тому що всі процеси можуть саморегулюватися при взаємодії основних категорій (попиту і пропозиції). Кейнсіанський говорить про необхідність втручання в ринкову економіку для виконання ряду функцій соціального, економічного і політичного характеру. Як показує досвід, найбільш успішною моделлю економічної системи є ринкова економіка з елементами державного регулювання.

Ринок нерухомості, а зокрема, ринок житла не є винятком. В умовах трансформації економічних відносин у житловій сфері та становлення ринку житла роль держави достатньо велика. Функції держави у сфері ринку нерухомості включають:

- регулювання;
- управління;
- інвестування.

Регулювання полягає в тому, що суб'єкти влади і управління визначають характер функціонування ринку житла через законодавчо-нормативну, податкову, кредитно-грошову, банківську та іншу регламентуючу діяльність, через відповідні державні інститути здійснює необхідний контроль за дотриманням встановлених нормативних актів, забезпечують гарантію фінансової та економічної безпеки діяльності суб'єктів на ринку, створюють від свого імені безпосередньо або сприяє створенню відповідної ринкової інфраструктури, регулюють питання ціноутворення, визначають політику в сфері оподаткування нерухомості та ін.

Функція управління відіграє важливу роль, тому що держава в особі органів влади, незважаючи на проведену приватизацію, є досить великим власником нерухомості всіх рівнів, оскільки велика частина житлового фонду та землі належить саме цим органам або структурам, уповноваженим управляти цим майном. Крім того, держава реалізує політику в галузі містобудування, розвитку житлового та комунального господарства, здійснює нормування та стандартизацію та ін.

Пріоритетного значення набувають функції формування державою сприятливого економічного середовища здійснення інвестиційної діяльності замість функції адміністративного управління. Основними напрямками інвестиційного регулювання є стимулювання, накопичення і створення сприятливого клімату для інвестицій, сприяння ефективності інвестицій, збільшення обсягів державних інвестицій, стимулювання взаємодії ринку нерухомості і фінансового ринку. Необхідно в зв'язку з цим відзначити, особливу значимість заходів, спрямованих на розширення фінансово-кредитних джерел, в тому числі нетрадиційних, створення стійкого механізму мотивації до довготривалого вкладення коштів, формування сприятливого ринкового середовища.

Характерною рисою ринкових відносин в сфері нерухомості є наявність спеціальної нормативно-правової бази, яка регламентує відносини, пов'язані з нерухомим майном, і, що особливо важливо, більш значна, ніж в інших

секторах ринкової економіки, роль регіональних і муніципальних нормативних актів.

Законодавство в сфері нерухомості являє собою низку законодавчих актів, починаючи з Конституції України та закінчуючи нормативними актами органів місцевого самоврядування.

Для успішної реалізації житлової політики в регіонах України необхідно вирішити ряд проблем пов'язаних з вдосконаленням системи управління та регулювання інвестиційно-будівельної сфери, які можна розділити на кілька рівнів: державних, регіональних органів влади, організацій, підприємств та установ.

На рівні державних і регіональних органів влади необхідне рішення трьох основних завдань:

- розвиток законодавчої та нормативно-методичної бази в сфері управління інвестиційно-будівельною сферою;
- створення системи управління державними та регіональними проектами і програмами;
- державне регулювання проектів і програм, ініційованих недержавними структурами.

На рівні підприємств необхідно вирішення наступних проблем:

- розробка механізмів фінансового оздоровлення і подальшого економічного зростання підприємства;
- обґрунтування механізмів державної підтримки підприємства;
- пошук і реалізація ефективних проектів, що забезпечують високий попит на створювану продукцію;
- вдосконалення системи управління проектами та діяльністю підприємства, в тому числі його організаційної структури;
- розробка механізмів залучення позикового вітчизняного або іноземного капіталу для участі інвесторів в інвестиційних конкурсах для спільної реалізації ефективних проектів;
- розробка механізмів отримання державних гарантій на конкурсній основі за рахунок бюджету розвитку;
- обґрунтування механізмів отримання бюджетних фінансових коштів під найбільш ефективні проекти.

Однією з найбільш важливих проблем ринку є проблема залучення інвестицій. Структурні зміни в народному господарстві, які в значній мірі обумовлені формуванням ринкових відносин, неминуче призводять до необхідності відповідних перетворень в інвестиційно-будівельному комплексі. Ці перетворення відбуваються як в цілому по країні, так і на рівні регіонів. В сучасних умовах при організації процесів регулювання та розвитку інвестицій в будівництві, велику увагу вирішенню цих питань повинно приділятися на регіональному рівні. Розробка інвестиційних програм повинна здійснюватися з урахуванням загальнодержавних інтересів, а так само з урахуванням особливостей і потреб регіонів.

Державне регулювання ринку нерухомості здійснюється на різних рівнях: макро-, мезо- і муніципальному.

Одним з найбільш значущих є макроекономічний рівень. На ньому забезпечуються такі найважливіші функції, як державна підтримка іпотечного кредитування, розвиток відносин на ринку житла, стимулювання ділової активності в будівництві, захист прав вкладників і власників житла, контроль за дотриманням законності і правопорядку в сфері обігу житла, раціональний розподіл ресурсів і доходів з метою створення умов для придбання і

будівництва житла, посилення соціального впливу держави шляхом розв'язку будівництва соціального житла та інші.

На мезорівні регулюючі функції держави не тільки не скорочуються, але по окремих позиціях перевершують макрорівень. Зберігаються такі важливі функції, як розвиток відносин на ринку житла, створення умов для залучення капіталу в житло, стимулювання ділової активності в будівництві, але з'являються і нові, такі як реєстрація прав на житло та нерухоме майно, приватизація житла, розподіл регіональних ресурсів і землі для цілей житлового будівництва, визначення регіонального замовлення на житло. Це об'єктивно підтверджує висловлену раніше тезу про підвищення ролі регіонів в економічному житті держави.

На муніципальному рівні регулюючих функцій залишається значно менше. Найважливішими з них є реєстрація прав на житло, продаж муніципального житлового фонду через тендери, реєстрація малих будівельних підприємств, здійснення приватизації житла, розвиток ринку житла, створення інфраструктури в зонах житлової забудови.

Звідси випливає, що система форм і методів державного регулювання в поєднанні з реалізованими функціями через відповідні органи дозволяє активно впливати на всі сторони економічного процесу і ефективно впливати на різні сегменти ринку житла.

Список використаних джерел:

1. Воронін В. В. Тенденції ринку нерухомості України. Реалії та прогнози. Криза 2008-20???. / В. В. Воронін, В. В. Галасюк, А. С. Гусельников [та ін.]. – К. : АртЕк, 2009. – 224 с.
2. Ковтун М. Становлення та розвиток ринку житла України в умовах ринкових перетворень / М. Ковтун // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 282 – 286.
3. Особенности функционирования рынка недвижимости // Финансовая ответственность. – Режим доступа : www.fincharge.ru/soins-157-1.html.
4. Павлов К. Вплив конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості / К. Павлов // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – 2016. – № 4 (8). – С. 89 – 93.
5. Стрішенець О. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості / О. Стрішенець, К. Павлов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2016. – Вип. 1 (47). – Т. 2. – С. 35 – 38.
6. Тенденції ринку нерухомості України: реалії та прогнози. 2007-2013 : монографія / за ред. О. Драпиковського, І. Іванової. – К. : Арт Економі, 2012. – 240 с.
7. Шокурова Н. Етапи розвитку ринку житлової нерухомості / Н. Шокурова. – Режим доступу : www.eprints.kname.edu.ua/32337/1/20.pdf.

КУХАРЧИК КАТРИНА МИХАЙЛОВНА

студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПОЗИЦИОНИРОВАНИЕ БРЕНДА КОМПАНИИ С ПРИВЛЕЧЕНИЕМ ИЗВЕСТНЫХ ЛИЧНОСТЕЙ

Одним из методов, широко применяемых в маркетинге, является технология использования знаменитых личностей и других медийных лиц в рекламных кампаниях. В современной политике продвижения данная технология является одной из наиболее популярных техник позиционирования бренда на рынке. По подсчетам исследователей из Millward Brown знаменитостей приглашают для участия примерно в каждой десятой рекламной кампании. Так по их подсчетам в Азии около 26 % кампаний проходит с участием знаменитостей, в странах Центральной и Восточной Европы, включая Беларусь – 8 %, но так или иначе работают с известными людьми повсюду [1].

Исследователи из Millward Brown, используя собственную базу данных протестированных рекламных роликов, проанализировали степень влияния знаменитости на параметры рекламной кампании. Детальный анализ обсуждений в Твиттере, проведенный специалистами Millward Brown для 16 брендов в пяти странах, показал, что на посты известных людей обращают почти столько же внимания, как и на новости, которые еще совсем недавно были основным инструментом влияния. При этом, самым мощным драйвером краткосрочной информационной активности (комментирования, репосты и т.п.) стали действия брендов. Понятно, что если дополнить их знаменитыми людьми, то эффект может превзойти все ожидания [3].

Стоит помнить, что в использовании знаменитостей в рекламе есть как плюсы, так и минусы. Во-первых, нужно знать биографию знаменитости, отношение публики к ней/нему. Также тщательно продумать товар или услугу, которую будет представлять та или иная знаменитая фигура. Так, на мой взгляд, нелепым примером использования знаменитостей является реклама колбасы с Тимати и Григорием Лепсом, или же реклама шаурмы с Робертом Дауни Младшим. Очевидно, что данные фигуры не ассоциируются у потребителей с товаром, который они рекламируют и данный ход компаний выглядит как минимум нелепо.

Во-вторых, стоит помнить о всех проблемах, с которыми сталкиваются предприниматели, которые используют знаменитостей в своей рекламе. Делая лицом своего бренда популярного человека, никогда нельзя быть уверенным в том, как он себя поведет в будущем. В качестве примера хотелось бы привести боксера Майка Тайсона, обвиненного в изнасиловании, который до этого снялся в рекламе «Pepsi». Ведь в отличие от анимированных персонажей, знаменитости – это живые люди, имеющие свои слабости. Также в жизни всех знаменитостей бывает пик карьеры, после которого о звезде начинают забывать.

В-третьих, не стоит забывать, что любая знаменитость может принять участие в нескольких рекламных акциях, или же рекламных роликах. В связи с этим будет ассоциироваться у покупателя с разными товарами, которые зачастую противоречат друг другу, что также является неподходящим для компаний, которые хотят продвинуть свой товар на более высокий уровень.

Также компания Millward Brown тестировала два варианта рекламы: с использованием звёзд и обычный. Исследование показало, что «звездный» вариант слабее: респонденты часто не могли вспомнить, о каком бренде шла речь в рекламе, звезды «заглушали» его, в то время, как «по задумке» все должно было быть наоборот: знаменитости привлекались для привлечения внимания зрителей к ролику и, конечно, бренду. А вот обычная версия с обычными актерами работала лучше. В итоге, заказчик выбрал именно ее и снял ролик без звезд [2].

Но стоит, конечно, помнить, что знаменитости обладают величайшей харизмой, ролевой манерой, благодаря которой покупателю хочется верить, что этот товар действительно насколько хороший, насколько об этом говорят. Ведь если вдуматься, то, к примеру, Дженифер Лопес не является ни модельером, ни парфюмером, несмотря на то, что рекламирует подобные товары. Конечно, у нее есть вкус, но это слабое основание для покупки. Однако, Дженифер Лопес отражает определенную модель, близкую и привлекательную для потребителя. Одевая одежду от Лопес, потребитель не станет Лопес, но будет думать, что так он сможет приблизиться не только к «звезде», но к ее успеху.

Поэтому всё же, задействовать потенциал знаменитости или звезд в рекламе и PR – это один из самых эффективных способов продвижения товара или бренда, при правильном построении рекламы, а также тщательном выборе знаменитости. Действительно во многих случаях звезды эффективно продвигают товары и услуги. Знаменитости чаще стали заниматься политическими, социальными и духовными вопросами. Знаменитости и звезды позитивно настроены по отношению к использованию их образов в рекламе брендов, если они соответствуют их личностным особенностям и даже убеждениям. Ассоциативная реклама позволяет знаменитостям воздействовать на потребителей, создавая необходимый привлекательный образ [1].

Таким образом, правильно выбранная публичная (медийная) личность, которая используется при продвижении бренда, может стать мощным инструментом продвижения товара на рынке любой страны, в любой категории.

Список использованной литературы:

1. Райс Л. Знаменитости в маркетинге: за и против / Л. Райс // Энциклопедия маркетинга. – Режим доступа : www.marketing.spb.ru/lib-around/essay/visual_hammer.htm.
2. Нестеров А. К. Знаменитости в рекламе и PR / А. К. Нестеров // Образовательная энциклопедия ODiplom.ru. – Режим доступа : www.odiplom.ru/lab/znamenitosti-v-reklame-i-pr.html.
3. Kantar Millward Brown. – Access mode : www.millwardbrown.com.

ЛАШКІНА МАРІЯ ГРИГОРІВНА

к. держ. упр., помічник-консультант народного депутат України

КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

В сучасному світі проводити будь-які наукові дослідження на ґрунті теоретичних наукових напрацювань навіть з недалекого минулого стає все

далі важко. Швидкість розвитку світу, інформаційних технологій, наукових досягнень, політичних ракурсів, поглядів, соціальних парадигм робить застарілими будь-які думки та ідеї, постулати та тези в незначний проміжок часу. Безумовно, це впливає на суспільно-політичні настрої, поведінку, реакції соціального та психічного світу людини, бо підриває ціннісні устої багатьох суспільно-політичних груп та конгломератів. Цей світ став занадто інформативним, комунікативним, насиченим спілкуванням, образами, знаками, ідеями, цитуваннями, теоріями, експертами тощо.

Сучасний час в різних наукових та інтелектуальних колах визначають по різному: «четвертою технічною революцією», «суспільством постмодерну», «мережевим суспільством», «світом пост-правди та маніпуляцій», «крапкою біфуркації», «світом гібридних та інформаційних воєн» тощо. Сьогодні важко охарактеризувати той стан соціально-політичного простору, політичного режиму, ідеологічно-політичного спрямування, філософської доктрини в якому перебувають країни світу, й Україна, зокрема. Чи можна розглядати технології, інновації, інформатизацію у відриві від процесів глобальних зв'язків, які, фактично, і є тим фактором, що вплинули на активізацію проявів «хаосу» в світі?

Турбулентність світу стала наслідком розвитку інформаційних технологій, як основи для збільшення кількості та якості комунікацій. Всесвітнє павутиння сьогодні є самим важливим та впливовим інструментом втручання у будь-яке соціальне середовище, наслідки якого важко передбачити та прорахувати. Це явище український дослідник М.Закіров назвав «комунікативною революцією», ознаками якої є перетворення неполітичних акторів соціокультурного процесу у суб'єктів політики, що провокує зміни у традиційних формах і методах впливу на соціально-політичний простір [1]. Революція виникає там де старі форми перестали задовольняти більшу частину соціуму. Це означає, що технології та інформаційний світ створили умови для боротьби старого та нового «світових порядків» (використовуємо цей вираз в значенні «організації життя»). Причому новий порядок нікому не зрозумілий, він тільки починає проглядатися крізь призму конфліктів, протистоянь та хаосу. Водночас, він може стати як зручним, людиноцентричним, екологічним світом без кордонів з дешевими і якісними благами для більшості, так і конфліктним, войовничим, фанатичним, з нерозвиненими інституціями та ознаками «нового феодалізму» в значенні, яке йому надавав американський соціолог І. Валлерстайн.

Тобто світ настільки вже комунікативно насичений, що ситуація, яку автор визначила декілька років тому, як стан конвергентної інтерактивної комунікації, як нового типу соціальних відносин, де світ правди й репутації переважають над іміджем та створенням штучних інформаційних приводів, стала нормою життя для всіх публічних осіб відкритого суспільства [4, с. 312]. Тут виникає питання, за яких умов вистіть демократичний режим в інформаційному світі: в режимі відкритої чи закритої системи державного управління. Це залежить від рівня розвитку системи комунікацій.

В Україні активно розвивається та поширюється практика створення комунікативних стратегій та концепцій в органах державної влади, які призначені створювати відкриту систему публічного управління. Зокрема, найсвіжішою стала Верховна Рада України (далі ВРУ), комунікативною стратегією якої презентували 21 листопада цього року, у рамках виконання Плану дій з реалізації Декларації відкритості парламенту за сприяння проекту Європейського Союзу, ВРУ та ПРООН «Рада за Європу». Стратегія

передбачає вирішення шести основних завдань, серед яких: поліпшення іміджу парламенту, підвищення обізнаності громадян про парламентську діяльність та процеси, забезпечення активної участі громадян у прийнятті рішень, удосконалення співпраці з парламентськими та незалежними медіа й міжнародними ЗМІ, посилення присутності парламенту на міжнародному рівні, оптимізація внутрішніх комунікацій та обміну інформацією всередині парламенту [2]. Характерно, що перше місце серед завдань комунікаційної стратегії займає ідея покращення іміджу парламенту, тобто того образу, який складається у сприйнятті людей. Дійсно цей тренд мав велике значення для бюрократичних апаратів органів державної влади ще десять років тому, але сьогодні мова скоріше йде про репутацію, яка починається з порогу установи та з діяльності тих людей, які в ній працюють.

Ще один напрямок, який декларують в комунікаційних стратегіях ОДВ – «створити фундамент для проактивної комунікації реформ». Такі пропозиції є в стратегії, що запропонована до 2020 року Міністерством освіти та науки [3]. Також забезпечення прозорості і публічності та регулярного інформування громадськості і ЗМІ, визначення способів та каналів комунікації, як це прописано у стратегії Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [7].

Комунікація в ОДВ відбувається на двох рівнях: внутрішньому та зовнішньому. Важливим результатом комунікації є прийняття узгодженого рішення, щоб досягти бажаного результату, комунікаційний процес має відбуватися за певними узгодженими правилами: оцінити стан проблеми, спільно з'ясувати мету й виробити критерії оцінки наближення до неї, визначити позитивні й негативні наслідки [5, с. 30]. Щоб зрозуміти наскільки важливі подібні стратегічні підходи наведемо визначення стратегічного мислення, яке спираються на наявність політичної волі, аналіз реальності, принципи відповідності мети і засобів, багатоваріантність, цілісність і послідовність [6].

Комунікативні стратегії перестали відповідати вимогам сучасного часу тому, що випливають із просуваються й спираються на практики, характерні для діяльності в закритому, інформаційно обмеженому суспільстві ХХ ст. Світ рухається в бік розвитку штучного інтелекту, вже створено першого віртуального політика та призначено першого міністра зі штучного інтелекту [8]. Маємо усвідомлювати, які виклики чекають на організацію суспільства вже в недалекому майбутньому. Для влади це: десакралізація, прозорість всіх процесів прийняття рішень, вплив соціально активних груп через соціальні мережі. Для політики – розширення кола політичних впливів не тільки від фінансових груп, професійних політиків, а від самоорганізованих груп населення, волонтерів, громадських активістів тощо. Для держави як територіальної одиниці – втрата цілісності, кордонів, мультиментальність, мультіцілісність. Комунікативне майбутнє за змістовним наповненням, чесністю та правдивістю повідомлень, проактивним діалогом, відповідальністю та достовірністю, простою та чіткістю викладення повідомлення.

Водночас, існує загроза використання інформаційної прозорості та технологічних можливостей інформаційного суспільства задля маніпуляції свідомістю, штучності та імітації діяльності владних інституцій. Таких прикладів в світі вже багато, що призводить до поширення страху людства перед наступом технологічного світу. Але психологічно людина завжди з острахом відноситься до нового, вийти із «зони комфорту» важливе завдання.

Тому так важливо, аби комунікативні стратегії були актуалізовані до сучасних умов, вироблялися не для привертання уваги та створення інформаційного приводу, а стали вдалим інструментом проведення комунікативної політики у відкритому світі, що забезпечить сталість та прогресивність інститутів, діалоговий майданчик для просування та обговорення ідей, думок, проєктів розвитку для майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Закіров М. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології як фактор еволюції соціально-політичних відносин / М. Закіров // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К., 2017. – Вип. 46. – С. 11 – 30.
2. Комунікаційна стратегія Верховної Ради України на 2017-2021 роки. – Режим доступу : www.iportal.rada.gov.ua/uploads/documents/44841.pdf.
3. Комунікаційна стратегія Міністерства освіти України. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/content.
4. Лашкіна М. Конвергентна інтерактивна комунікація / М. Лашкіна // Політологія : навч. енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н. М. Хоми, В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин [та ін.]. – Л. : «Новий Світ – 2000», 2014. – С. 312 – 313.
5. Логунова М. Комунікації судової влади : наук.-практ. посіб. / М. Логунова, М. Лашкіна, П. Гвоздик, А. Алексєєв – К. : АДФУ-Україна, 2011. – 276 с.
6. Парахонський Б. Стратегічне мислення як основа прийняття соціально-політичних рішень / Б. Парахонський // Стратегічна панорама. – 2006. – № 1. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/vydanna/panorama.
7. Стратегія комунікативної політики Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – Режим доступу : www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/communication-policy-and-public-relations/22115-im-strategy-of-the-communication-policy-of-the-secretariat-of-the-ukraini.html.
8. Створено першого віртуального політика – це жінка. – Режим доступу : www.osvita.mediasapiens.ua/web/IT_companies/stvoreno_pershogo_virtualnogo_politika_tse_zhinka. – Загол. з екрану.

МАЦЕВИЧ МАРИЯ ЯНУШЕВНА

канд. филос. наук, доцент, доцент кафедри державного управління соціальною сферою і белорусоведення Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ВАЛЕЙТЁНОК ВАЛЕРИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ

канд. филос. наук, доцент кафедри політології, соціології і соціального управління Белоруського національного технічного університету

В. ГЕЙЗЕНБЕРГ И ПРОБЛЕМЫ СЕПАРАТИЗМА

Что может быть общего у немецкого теоретического физика и нынешней политической ситуацией на Украине? На первый взгляд ничего. Но, если мыслить немного глубже, метафора и проливает свет на неизбежную реальность современного конфликта. Поскольку Соединенные Штаты

пытаются выйти из двух самых длительных войн в своей истории и пытаются осмыслить поученные уроки, возможно, самым большим уроком является то, что Вернер Гейзенберг и председатель Мао Цзэдун объединяют нас. В течение многих лет, во время конфликтов в Ираке и Афганистане, командиры из всех сил пытались найти методы для снижения уровня активности противника. Прежде чем мы приступаем к тому или иному военному «иностранным приключению», должно помнить один простой факт: до тех пор, пока мы принимаем моральную ответственность за управляемые пространства, повстанческие силы будут нападать на нас. Принятие этой простой истины приводит к анализу затрат и выгод нашей страны в свете воспринимаемых национальных интересов.

Вернер Гейзенберг был физиком-теоретиком, впервые введшим принцип неопределенности, который тесно связан с «эффектом наблюдателя». Проще говоря, «эффект наблюдателя» описывает изменения, которые простой акт наблюдения за явлениями оказывает на поведение этих явлений. Зоолог, наблюдающий за агрессией льва, повлияет на проявление этой агрессии. Чтобы физик мог наблюдать электрон, сначала должен взаимодействовать фотон, изменяя траекторию движения для этого электрона. Поскольку принцип неопределенности и эффект наблюдателя часто путаются, а детали являются прочными в стратегическом смысле, мы говорим о физике Гейзенберга с точки зрения простого обывателя.

Последнее относится и к операциям по борьбе с повстанцами, а также к стабильности в регионе, поскольку невозможно надлежащим образом оценить статус безопасности в данном театре действий без учета присутствия аутсайдеров. Мы не хотим видеть себя оккупантами, как американцы. Но наше мнение не учитывается в этих вопросах. Мы должны уметь отступать и рассматривать себя с точки зрения коренного населения. Независимо от аксиологических установок иностранного солдата, он носит оружие, и уже только это делает его оккупантом. Какими бы ни были обстоятельства, в которых находился солдат, его присутствие в конечном итоге будет рассматриваться как внешнее вторжение в жизнь местного населения. Подобное вторжение порождает негодование и дает достаточно времени для перерастания обиды в изощренные формы насилия.

Желание очистить страну, свой дом от иностранных захватчиков может быть достаточно сильным, чтобы объединить даже самых непримиримых врагов. К 1936 году китайские коммунисты Мао Цзэдуна и националистические силы Чан Кайши сражались друг с другом за контроль над Китаем почти десять лет. В ответ на внешнюю угрозу эти двое создали временный союз, чтобы изгнать Японию со своей родины. Мао и Чан Кайши смогли сотрудничать в течение четырех лет, кульминацией которой стала битва в Ухане в 1938 году. Стратегическая победа Китая помешала Японии начать еще одно крупное наступление в Китае до 1944 года.

Мао Цзэдун в книге «О партизанской войне» очень поучительно раскрывает мысли революционного командующего повстанцами. В то время, когда он написал это, Мао еще не был лидером крупнейшей нации на планете, но уже был лидером повстанцев в смертельной борьбе с одной из самых жестоких военных машин, которые когда-либо видел мир. Имперская Япония обладала гораздо большей военной мощью, чем китайские силы. Мао считал, что китайцы могут победить с использованием мобильных децентрализованных операций, выполняемых в «гаймфрейме», продиктованном его силами, а не в Японии. Победа будет достигнута путем

выживания, не позволяя себе решительно заниматься и продлить войну на неопределенный срок, пока японцы не потеряют волю к борьбе.

Означенная концепция слишком хорошо знакома любому ветерану Ирака или Афганистана. Ключевой особенностью всех этих конфликтов была неуловимая природа противника. Именно такого рода разочарование Мао пытался разжечь среди своих врагов. Мао, в частности, написал книгу, чтобы побудить людей продолжать партизанскую кампанию до тех пор, пока это необходимо для победы над японцами. Пока японские войска оккупировали Китай, Мао продолжал нападать на них.

Повстанцы Ирака и Афганистана действовали так же, как и партизаны Мао. Как только начальный шок вторжения рассеялся, появились явления, которые можно назвать «эффектом оккупанта». Несмотря на заявления о стратегических целях в отношении операций стабильности, государственного строительства и свободных выборов, силы коалиции оставались в оккупированных территориях в основном из-за отсутствия безопасности.

Независимо от того, что делали коалиционные силы, повстанцы продолжали атаковать. Казалось, никто не понимал, что боевики сражаются, потому что коалиционные силы все еще находятся в их странах. В этом суть блестящей книги Дэвида Килкаллена «Случайный партизан». Любая оккупированная страна является по сути дестабилизированным регионом. Поэтому проведение операций устойчивости бессмысленно, поскольку «стабилизирующая сила» является основным источником нестабильности. Этот бит здравого смысла, казалось, был в дефиците, поскольку силы коалиции потратили миллиарды долларов за последнее десятилетие, а также построили молочные заводы и базы отдыха в ошибочной вере в то, что это подавит насилие. Единственный способ остановить насилие, направленное на коалиционные силы, состоит в том, чтобы убрать их. Описанное, и произошло, когда силы коалиции покинули Афганистан в декабре 2011 года. Однако Афганистан – плохой пример, потому что это уже по своей природе неустойчивая страна, не являющаяся ни единой нацией в глазах большинства ее людей, ни единым законным государством. Искусственный характер его границ, созданный западными державами в рамках политики Великой игры в XIX веке, был обречен на создание нестабильности, с которой страна столкнулась с момента ее создания как суверенного государства. С аналогичной ситуацией столкнулся и Ирак из-за искусственных границ, созданных после Первой мировой войны, и в результате сектантских разломов между курдами, арабами (шиитами и суннитами). Но на протяжении многих лет он имел относительную стабильность. Саддам Хусейн, будучи нераскаявшимся тираном, фактически был стабилизирующей силой в Ираке. Силы коалиции быстро свергли режим Хусейна, и иракские военные перестали функционировать как эффективная военная сила. Под руководством госсекретаря Колина Пауэлла коалиционные силы были обязаны восстановить страну. Этот ход действий никогда не оспаривался на официальном уровне историческим Западом. Было просто само собой разумеющимся, что они обязаны остаться и помочь иракскому народу вернуть в свою страну порядок.

Противопоставление национального и всечеловеческого бессмысленно. Ибо «национальность есть ценность, творимая в истории» (Н. Бердяев). Мы входим в человеческое через национально-индивидуальное. Нельзя перескочить через целую ступень бытия, можно желать всеединства, но нельзя не учитывать родовые генетические черты. Сама история – иерархия

национального и всечеловеческого, всечеловеческого и космического. Поэтому любая культура всегда, прежде всего, конкретно-человечна, а уже потом всечеловечна.

С биологической же точки зрения «отбирающая» сила войны не реализуется аутентично. Европейские войны являлись и являются не войнами рас, наций, а войнами народов. В силу последнего успех, победа определялась условиями внешними: техникой, искусством, воспитанием, образованием, культурой. Подавление противника случалось не за счет силы, естественного отбора, а чаще, за счет социального и экономического давления. Военные успехи не были факторами, определяющими судьбу нации, судьба нации задавалась посредством первенства в культурном, духовном доминировании.

Возможно, войны уничтожают «лучших», гибнет интеллектуальная, культурная элита, а низшие социальные слои развиваются с новой удвоенной силой, размножаются, особенно среди угнетенного народонаселения. Отчасти в связи с этим напрашивается вывод, что победа приносит государству порой для его развития гораздо больше вреда, нежели пользы.

Неизменным аспектом человеческой природы является то, что люди почти всегда будут следовать по пути наименьшего сопротивления. Если кто-то хочет делать работу, большинство людей будет представлять собой ти стороннего наблюдателя. Они особенно охотно разрешают другим оплачивать счета. Правильный ход действий в этих обстоятельствах был бы для американцев, ничего не делать. Такая концепция является трудной для состава вооруженных сил США, прошедшего подготовку с первого дня службы, чтобы иметь предвзятое отношение к действию. В таких вопросах, однако, часто лучший курс действий – это бездействие. Американцы должны были отступить в Ираке и позволить иракцам работать. Чтобы процветать и выживать, многие из людей, сражавшихся с ними, были бы слишком заняты, улучшая свою ситуацию, чтобы стрелять в сомнительных миротворцев. Это не значит, что такой курс действий устранил бы все насилие. Но означенное, возвращает нас к Гейзенбергу и Мао Цзэдуну. При рассмотрении будущих конфликтов эти факторы должны учитываться с самого начала. Никто, нигде в мире, не хочет, чтобы его оккупировала иностранная держава. Всегда будет сопротивление такому присутствию. Лица, принимающие решения, должны понимать, что до тех пор, пока остаются иностранные войска, на них будет направлена насилие. Единственный способ устранить такие насильственные действия – это уйти.

МИСУНО ПАВЕЛ ИВАНОВИЧ

слушатель специальности «Международные отношения» кафедры международных отношений факультета подготовки и переподготовки Института государственной службы Академии управления при президенте Республики Беларусь

ПОЛЬСКАЯ ДИАСПОРА В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША

В Республике Польша официально принято выделять следующие 4 категории, характеризующие всю совокупность польской диаспоры и поляков за рубежом: польская диаспора «Полония»; польские национальные меньшинства; эмиграция периода со времен Второй мировой войны до 1990-х

годов; эмиграция после присоединения Польши в 2004 году к ЕС. При численности населения самой Польши в 38 миллионов человек оценочно 18-20 миллионов поляков и людей польского происхождения живут за пределами Польши. Это шестое место в мире по соотношению численности диаспоры с населением страны исхода. География расселения польской диаспоры и поляков зарубежья охватывает более 30 стран мира. Наибольшее число поляков проживает в Соединенных Штатах: оценочно около 9,5 миллионов человек.

Правовые истоки современных взаимоотношений Республики Польша и ее диаспоры берут свое начало от 30 декабря 1989 года, когда польский Сенат издал «Обращение к польской диаспоре во всем мире», выразив надежду, что «поляки дома и в диаспоре» будут объединены. Основными внутригосударственными правовыми нормами, регламентирующими польские государственно-диаспорные взаимоотношения, являются: Конституция Республики Польша; Закон от 4 сентября 1997 года о департаментах государственного управления; Приказ № 70 Премьер-министра от 27 июня 2008 года о создании Межведомственной группы по Полонии и полякам за рубежом; Правительственная программа сотрудничества с польской диаспорой и поляками за рубежом в 2015-2020 годы. Ключевыми международными законодательными актами и документами, служащими одновременно инструментом и ограничением для реализации политики Правительства Республики Польша в отношении польской диаспоры и поляков за рубежом, являются: двусторонние соглашения, содержащие положения о защите прав национальных меньшинств с 16 государствами; Европейская хартия региональных языков или языков меньшинств (1992 г.); Рамочная конвенция Совета Европы о защите национальных меньшинств (1995 г.); законодательство Европейского союза, касающееся трудящихся-мигрантов.

В качестве основных принципов, которыми Правительство Республики Польша руководствуется в сотрудничестве с польской диаспорой и поляками за рубежом в контексте международных отношений Республики Польша, можно отметить следующих 2 принципа: а) партнерство с польской диаспорой и поляками за рубежом – один из приоритетов польской внешней политики; б) самая эффективная платформа двустороннего сотрудничества с польской диаспорой и поляками за рубежом – сотрудничество в деле укрепления прочного имиджа Польши в мире и развития всестороннего сотрудничества страны (региона) проживания с Польшей.

Республика Польша выделяет 8 детерминирующих ее политику в отношении польской диаспоры и поляков за рубежом проблем: возвращение поляков, мигрировавших в страны ЕС и ЕФТА; необходимость переопределения миссии Полонии и поляков за рубежом; фактическое снижение числа людей, принадлежащих к польскому меньшинству; совершенствование правовых норм, укрепляющих связи Полонии и поляков за рубежом с Польшей; развитие экономического сотрудничества с участием Полонии и поляков, проживающих за рубежом; распространение потенциала институционализированной польской общины на ее неорганизованную часть; учет роли молодежи в эпоху информационной революции и проблема связи поколений; необходимость страновой дифференциации ситуации и статуса Полонии и поляков зарубежья с учетом специфики конкретной страны.

Польское правительство структурирует общую политику в отношении польской диаспоры и поляков за рубежом, выделяя 11 специальных

областей ее реализации, тем или иным образом оказывающих воздействие на международные отношения Республики Польша: внешняя политика; миграционная политика; демографическая политика; политика международного регионального и местного сотрудничества; политика защиты культурного наследия Польши за рубежом; политика защиты польских мест национальной памяти в мире; политика сотрудничества с польскими ветеранами за рубежом; политика польского гражданства; образовательная политика; экономическая политика; туристическая политика.

После восстановления независимости Республики Польша в 1989 году позиции официальной польской власти и ее диаспоры (Полонии) в отношении концептуального понимания основ построения и будущего развития Польши на принципах свободы и демократии сблизились. Коренные идеологические противоречия между государством исхода и польской диаспорой, существовавшие до этого, были устранены.

До 2012 года вопросы взаимоотношений с польской диаспорой находились в ведении Сената (верхней палаты польского парламента), после 2012 года – перешли под управление Министерства иностранных дел Республики Польша. В результате произошел качественный сдвиг в целях польского государства по отношению к ее диаспоре и полякам зарубежья. Если ранее акцент делался на поддержании в основном культурных связей польской диаспоры с Польшей, то нынешняя философия ориентирована на то, чтобы поляки зарубежья стали влиятельным субъектом польской внешней политики и способствовали посредством своей деятельности повышению международного имиджа, обеспечению экономических и политических интересов Польши за рубежом.

Республикой Польша реализуется системный подход в работе с польской диаспорой и поляками зарубежья. В настоящее время в дипломатических и консульских учреждениях Польши в 19 государствах мира действует 39 консульских советов по вопросам польской диаспоры, цель работы которых заключается в совместном партнерстве представителей польской диаспоры и государства исхода для создания наиболее благоприятной имиджа Польши во всем мире. Министерством иностранных дел Республики Польша разработан «Атлас польского присутствия за рубежом», содержащий подробную информацию в разрезе стран мира о количественных и качественных индикаторах польской диаспоры и объектах польской национальной памяти за рубежом. Реализуется принятая в июле 2015 года Правительственная программа сотрудничества с польской диаспорой и поляками за рубежом в 2015-2020 гг.

Характер международных отношений Республики Польша в контексте использования в них фактора польской диаспоры определяется как уровнем зрелости самой польской диаспоры и ее готовностью выступать в качестве значимого субъекта международных отношений, так и степенью взаимодействия Польши с другими государствами в рамках двух-, многосторонних отношений, представительства в межправительственных и иных международных организациях. Если Республика Польша находится в дружественных отношениях с тем или иным государством, то польская диаспора, как правило, выступает в качестве связующего моста между странами, который позволяет динамичнее обсуждать и успешнее решать актуальные вопросы международной повестки дня в различных проблемных областях: от вопросов безопасности до миграционных и культурных аспектов.

В современной польской истории можно выделить два значимых достижения Республики Польша, ставших возможными, в том числе, благодаря ее совместным усилиям и сотрудничеству с польской диаспорой. Это вступление Польши в НАТО в 1999 году и в ЕС в 2004 году.

Несмотря на желание польской власти постоянно использовать свою диаспору в качестве влиятельного субъекта внешней политики Польши, в основном фактор польской диаспоры в международных отношениях Республики Польша сводится к межгосударственным отношениям, озвучиваясь в следующих двух аспектах:

- важность сохранения национально-культурной идентичности Полонии и поляков зарубежья, обусловленная процессами ассимиляции населения польского происхождения (в части активного содействия преподаванию как самого польского языка, так и других предметов на нем, распространению знаний о Польше среди польских общин и поляков за рубежом);

- стимулирование репатриации – притока в Польшу, в определенном смысле «обескровленную» значительной эмиграцией поляков после вступления Республики Польша в 2004 году в ЕС, человеческого капитала из числа представителей польского происхождения других государств.

В качестве актуальных проблем современных межгосударственных отношений Республики Польша с другими странами в контексте фактора польской диаспоры и поляков зарубежья можно выделить:

- соблюдение прав поляков и лиц польского происхождения в Литве, в Великобритании с учетом Брексита, в ФРГ в сфере образовательных вопросов и поддержки польских организаций;

- вопрос о пенсиях по социальному обеспечению для поляков США;

- продолжение репатриации поляков с Востока (из стран бывшего СССР).

В настоящее время отмеченные проблемы, как представляется, обладают малым потенциалом выхода за пределы двухсторонних отношений Республики Польша с другими государствами и оказания влияния на международные отношения даже на Европейском континенте, не говоря уже о более глобальных масштабах.

Вместе с тем, возможность будущего роста такого потенциала зависит от степени активности и позиций акторов международных отношений и, прежде всего, самой Польши, в том числе, по вопросам:

- дальнейшей трансформации ЕС и перераспределения ролей ее членов;

- миграционной политики;

- соблюдения прав национальных меньшинств;

- реализации прав отдельных европейских народов на самоопределение, способной обернуться «парадом суверенитетов» в Западной Европе.

МИХАЙЛОВ МАКСИМ ОЛЕКСІЙОВИЧ

*аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
НАДУ при Президентіві України*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Характеризуючи наукове висвітлення тематики виборчих кампаній, необхідно, передусім, розглянути джерельну базу дослідження. Її становлять документи та матеріали, які чітко систематизовані в п'ять груп за певними ознаками.

Першу групу джерел становлять офіційні законодавчі документи, що визначають правові основи виборчих процесів в Україні та регулюють порядок діяльності суб'єктів виборчого процесу, регламентують структуру виборних органів. Сюди, насамперед, належать: Конституція України, закони України, що регулюють та визначають виборчий процес.

До другої групи джерел належать статистичні дані, результати соціологічних досліджень та експертних опитувань, які проводилися напередодні чи під час досліджуваних виборчих кампаній. До цієї групи джерел ми зараховуємо також спостереження автора та усну інформацію, отриману ним від людей, які професійно займаються виборами.

Третю групу джерел утворюють друковані, візуальні, аудіо- та аудіовізуальні рекламні матеріали політичних партій та кандидатів на пост Президента України. Особливе значення в цьому контексті мають партійні друковані видання (газети, вісники, бюлетені), цінність яких – у висвітленні виборчих позицій кандидатів (партій чи блоків партій), а також у подачі оперативної інформації з конкретної області чи регіону.

До четвертої групи джерел належить українська періодика, що характеризуються високим рівнем аналітичності подачі матеріалу. До цієї групи джерел належать матеріали регіональної періодичної преси.

Останню, проте не менш важливу групу використаних нами джерел, становлять інтернет-ресурси. Передусім, це інформаційні матеріали, розміщені на веб-сторінках Президента України (<http://www.president.gov.ua>), Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>), Центральної виборчої комісії (<http://www.cvk.gov.ua>). Використовуються веб-портали навчальних закладів, наукових установ, бібліотек: Національної бібліотеки ім. В. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>), Національного інституту стратегічних досліджень (<http://www.niss.gov.ua>), а також Інтернет-ресурси аналітичних організацій та мережевих ЗМІ: Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова (<http://www.uceps.com.ua>), Комітету виборців України (<http://www.cvu.kiev.ua>), Інституту виборчого права (<http://www.eli.org.ua>), Агентства моделювання ситуацій (<http://www.agency.org.ua>), Київського центру політичних досліджень і конфліктології (<http://www.analitik.org.ua>), Інтернет-видання «Українська правда» (<http://www.pravda.com.ua>), УНІАН (<http://www.unian.net>) тощо.

Аналізуючи дослідження проблематики виборчих процесів в державному управлінні, ми пропонуємо класифікувати наявні теоретико-прикладні розробки за типом видання: дисертації, монографічні дослідження, посібники, збірники наукових статей.

Зазначимо, що з проблематики виборчих процесів в Україні наявні дисертації Л. Кочубей, О. Хромець, Є. Юрченко. Натомість основна увага науковців приділяється дослідженню політичних технологій, а в їхньому спектрі частково розглядаються питання інформаційно-комунікаційного забезпечення виборчого процесу. Проте останні наводяться тільки як приклади без детального аналізу. Зокрема, відзначимо кандидатські дисертації Д. Наріжного, Н. Лікарчук, К. Луценко, В. Коляденка, Т. Джиги, Н. Барни, С. Денисюк, які є дотичними до проблематики виборчого процесу.

Серед дисертаційних праць, присвячених регіональним аспектам виборчих процесів, варті уваги дослідження М. Гуйтора [8], Т. Мадриги [14], В. Маркітантова, В. Семенова, В. Середи, Т. Татаренко.

Щодо регіональної специфіки виборчих кампаній та виборчих процесів з акцентом на західноукраїнські області слід виокремити кандидатські дисертації М. Гуйтора, Т. Мадриги, які є найближчими до проблематики стратегії і тактики виборчих процесів на регіональному рівні. Зважаючи на це, розглянемо ці дослідження детальніше.

У дисертації Т. Мадриги «Регіональні виборчі кампанії початку ХХІ ст. (на прикладі західних областей України)» здійснено дослідження регіональних особливостей сучасних виборчих кампаній в Україні на прикладі західних областей України. Методологічною основою роботи є основні теоретичні підходи до аналізу виборчої кампанії та електоральної поведінки.

Простежуючи особливості виборчих процесів в Україні з 2002 до 2014 рр., зазначимо, що існує положення про централізований характер проведення виборчих кампаній в Україні, яке має слабку орієнтацію на соціально-культурні та територіальні особливості, інтереси та можливості регіонів, що унеможливує врахування специфіки та розвитку на етапі вироблення стратегії та реалізації тактики виборчої кампанії.

Дослідження В. Бебика [3] можна вважати першими фундаментальними працями з питань виборчих процесів в українській науці. У працях цього автора розглядаються питання розробки та загальні вимоги до стратегії виборчого процесу. Виборча стратегія аналізується як система трьох груп елементів (іміджевих, організаційно-політичних та спеціальних), що ґрунтується на світовій практиці. Як практичні приклади використовуються як український (виборчі кампанії 1990-1998 рр.), так і зарубіжний електоральний досвід (США, Велика Британія, Франція, Росія). Аналогічно розглядається і тактична складова виборчого процесу, яку автор пов'язує з практичною (організаційно-агітаційною) сферою виборчого процесу.

У монографії І. Кресіної і Є. Перегуди розглядаються парламентські вибори в Україні, особливо виборчі кампанії 2002 р. Подається як загальна характеристика виборчого процесу, так і аналітика щодо окремих політичних сил, використаних ними виборчих стратегій і тактик, виборчих технологій. Висловлюються деякі прогнози щодо майбутніх виборчих кампаній та особливостей еволюції виборчих технологій.

На основі узагальнення найсучасніших зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень у монографії А. Романюка і Ю. Шведи аналізується роль та місце політичних партій у сучасній представницькій демократії, розглядаються підходи щодо визначення політичних партій, їх типологія, виборча функція та виборча стратегія, участь у формуванні основних інститутів політичної системи. У книзі також представлені основні типи виборчих систем та їх політичні наслідки, основні положення теорії партійних

коаліцій, специфіка розвитку політичних партій та партійних систем країн Європейського Союзу, Центрально-Східної Європи, України, розглядаються сім'ї політичних партій, механізми формування, права та повноваження цих організацій в світі та в Україні.

Значним теоретичним напрацюванням безпосередньо в сфері дослідження виборчих технологій є монографія української дослідниці Л. Кочубей «Виборчі технології: політологічний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України)» і створений на її основі посібник. Проаналізовані особливості практичного застосування і конституційно-правового регулювання виборчих технологій на окремих стадіях виборчих кампаній в Україні.

Враховуючи стан сучасного правового забезпечення виборчих технологій в Україні, сформульовані пропозиції щодо вдосконалення виборчого законодавства.

Монографія М. Бучина привертає нашу увагу детальною характеристикою особливостей використання ресурсів виборчої кампанії в Україні (на прикладі вітчизняних виборчих кампаній 1991-2007 рр.). Розглядаються різні види виборчих ресурсів, серед яких особливий наголос робиться на адміністративному ресурсі, використання якого в українських виборчих кампаніях стало не тільки «традиційним», а й невід'ємним, оскільки жоден провладний кандидат (політична сила) не зміг втриматися від використання своїх владних переваг для отримання виборчих дивідендів.

У спільній монографії І. Буркута і М. Колесникова зроблено чіткий акцент на дослідженні еволюції практичного застосування виборчих технологій в кампаніях загальнонаціонального рівня 1998-2009 рр. Автори чітко виділяють регіональний аспект: загалом західноукраїнський регіон, і Чернівецьку область, зокрема.

Серед українських дослідників розгляд виборчих технологій крізь призму психології зробив український фахівець М. Варій. У посібнику розкриваються політико-психологічні аспекти впливу на електорат у ході виборчих кампаній. Дослідник уперше в Україні на науковому рівні розкрив базові й диференційні технології боротьби за голоси виборців. Автором зроблено аналіз сучасних підходів і принципів організації та проведення передвиборчих і виборчих кампаній усіх рівнів в Україні та Росії. Для цього висвітлені найпопулярніші в Росії та Україні літературні джерела з цих питань, звіти, наукові дослідження. Розкрито розуміння стратегії і тактики виборчих кампаній, виборчих технологій, зокрема чистих й брудних PR-технологій, адміністративного ресурсу, а також їх форм, методів і способів. У цій праці розглядається наукове підґрунтя організації та проведення кампаній. Обґрунтовано засади і принципи проведення кампаній. Особливу увагу автор приділив з'ясуванню суті, змісту, а також форм, методів, способів і прийомів психологічного впливу на електорат.

Аналіз наукових джерел з проблематики роботи дозволяє стверджувати, що різноманітні аспекти виборчих процесів знайшли віддзеркалення в роботах українських і зарубіжних авторів. Всі дії, що здійснюються під час виборчих процесів спрямовані на те, щоб завоювати максимальну кількість голосів, а отже, здобути перемогу на виборах і привести конкретного кандидата чи політичну силу до влади.

Список використаних джерел:

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / І. В. Арістова ; за ред. О. М. Бандурка. – Х. : УВС, 2000. – 368 с.
2. Бебик В. М. Менеджмент прес-служб в державних організаціях / В. М. Бебик // PR в органах державної влади та місцевого самоврядування: монографія ; О. В. Бабкіна, В. В. Басалоков, В. М. Бебик [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Бебика, С. В. Куніцина. – К. : Сімф. : МАУП, 2003. – С. 101 – 113.
3. Королько В. Г. Передвиборча комунікаційно-агітаційна кампанія: політичний феномен, структура, функції / В. Г. Королько // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 80 – 100.
4. Кочубей Л. О. Виборчі технології: політологічний аналіз на прикладі виборів до парламенту сучасної України : монографія / Л. О. Кочубей. – К. : Юридична думка, 2006. – 280 с.
5. Кресіна І. О. Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми / І. О. Кресіна, С. В. Перегуда / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 366 с.
6. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лист. 2016 р. № 918-р // Офіційний вісник України. – 2016. – № 99. – Ст. 3234.

НАУМОВ ДМИТРИЙ ИВАНОВИЧ

*канд. соц. наук, доцент, доцент кафедри економічної соціології
Белорусского государственного экономического университета*

СОЦИАЛЬНАЯ ПАМЯТЬ И ГРАЖДАНСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ МОЛОДЕЖИ

В современных условиях молодежь представляет собой гетерогенную в экономическом, политическом и социально-психологическом измерениях группу, интеграция которой в условиях глобализации представляет собой сложную задачу. Наличие множества кризисных факторов, порождаемых глобализационными процессами и актуализирующихся во всех сферах общества, формирует социокультурную среду, наполненную деструктивными явлениями и процессами. Так, одним из аспектов глобализации является тотальное разрушение социокультурных барьеров между регионами и странами, культурами и этносами, что обуславливает постепенную девальвацию традиционных ценностей любого социума и навязывание ему ценностей, стереотипов и установок массовой культуры. Поэтому существует необходимость противостоять, в том числе посредством образовательного процесса, постепенной девальвации традиционных ценностей социума и навязыванию ему ценностей, стереотипов и установок массовой культуры, наиболее актуализируемых молодежью. В данном случае для постсоветского общества экспорт аксиологической продукции массовой культуры объективно создает угрозу для его духовно-нравственной сферы и предпосылки для разрушения важнейших форм социальности. Именно поэтому актуализируется задача гражданского и духовно-нравственного воспитания личности молодого человека силами различных социальных акторов (семьей, системой образования, общественными организациями и т.д.).

Одним из критериев эффективности воспитания гражданственности и патриотизма молодежи выступает гражданская идентичность личности, которая «является основанием политического самоопределения индивида, структурирует идентичность политическую» [1, с. 10]. Она характеризует эмоционально и ценностно значимое отношение индивида к государству, как основному по значимости политически организованному сообществу. Свое выражение она находит в содержании таких структурных компонентов, как когнитивный, ценностный и эмоциональный, которые в совокупности эксплицируют знание о политической системе в определенном историко-культурном и социально-психологическом контексте. В нормативном аспекте посредством гражданской идентичности, с одной стороны, обеспечивается включение индивида в государственно организованное сообщество, предоставляющее ему защиту от внешних и внутренних угроз. С другой стороны, государство является коллективным актором социально-политических отношений, в силу чего становится возможной гражданская и политическая самореализация и самоактуализация личности на принципах лояльности, компетентности и ответственности. Кроме того, имплицитно гражданская идентичность является условием формирования коммуникативной сети, выступающей в качестве инфраструктурной основы индивидуальной и групповой цивилизованной политической и гражданской активности как в государстве, так и вне национальных границ.

Однако в современном обществе становление и развитие гражданской идентичности молодежи в макросоциальном аспекте представляет собой процесс, на который оказывают влияние не только политико-институциональные факторы, но и факторы социокультурной природы. Как полагает А. Г. Санина, данные факторы предстают в трех компонентах: субстанциональном (характеризует социокультурную специфику базиса гражданской идентичности), пространственном (характеризует параметры локализации идентификационного взаимодействия) и деятельностном (эксплицирует социальные институты, участвующие в процессе формирования гражданской идентичности) [2].

В данном случае особый интерес представляет субстанциональный компонент, который представляет собой синтез социальной памяти, социокультурного опыта и социально-значимого знания общности. Это аспект позволяет рассмотреть проблематику формирования гражданской идентичности молодежи с точки зрения влияния на данный процесс социальной памяти, которая, с точки зрения М. Хальбвакса, выступает как результат коллективной рефлексии конкретной историко-культурной традиции, объективируемой и аккумулируемой социокультурными институтами в виде коллективных воспоминаний, как важнейших этнокультурных и национальных идентификаторов общества [3]. В современном обществе социальная память обеспечивает как историческую и культурную преемственность поколений, так и является идеологическим фактором его социальной динамики, обуславливающим национальные притязания или страхи.

В структурном аспекте социальную память рассматривают как сумму таких компонентов, как историческая, политическая, экономическая, культурная и этносociальная память. В аспекте темы представляет интерес то, как соотносится содержание данных компонентов социальной памяти и ценностные ориентации и установки современной белорусской молодежи,

которые характеризуют результаты социологических исследований ИАЦ [4, с. 177 – 198].

Историческая память выражает исторический опыт общности, характеризуемый сложившейся за период развития национальной государственности и легитимированных им совокупностью норм, традиций, ценностей, смыслов, моделей поведения. В отношении гражданской идентичности она выступает как специфическая нормативная рамка, имплицитно обуславливающая смысловые и аксиологические параметры гражданственности в определенных территориальных рамках государства. В данном случае о статусе данного компонента социальной памяти позволяет судить тот факт, что с точки зрения белорусской молодежи знание национальной истории, культуры и традиций (61 % опрошенных), а также личное участие в проектах по популяризации национальных традиций, культуры и истории (31,5 %) являются наиболее важными маркерами патриотизма.

Политическая память обуславливает выбор институциональных основ политической системы, содержание и форму государственного устройства, набор функциональных задач властных структур, геополитические приоритеты государства. Своё выражение она находит в национальной политической культуре, моделях политического участия, формах и методах гражданской и политической деятельности. Как показывают результаты социологических исследований, большинство белорусской молодежи (69 %) рассматривает социально-политическую ситуацию в стране как спокойную и постулирует верный вектор политического развития государства, что существенно ограничивает поле для протестных настроений молодежи. Так, только 37 % молодых респондентов согласны лично защищать свои интересы, в то время как более половины опрошенных (58 %) не видят смысла в участии в акциях протеста для их защиты. При этом неконвенциональные формы политического участия абсолютным большинством молодежи рассматриваются как маргинальные, не отвечающие духу и ценностям гражданской идентичности, что накладывает позитивный отпечаток на формирование гражданской идентичности молодежи.

Экономическая память репрезентирует систему нормативных принципов, регламентирующих процессы производства, распределения, обмена и потребления в определенном историко-культурном контексте. Она характеризует исторически традиционные для социальной общности экономические практики, принципы конституирования уклада экономических отношений и модели использования ресурсов. В данном случае о специфике влияния экономической памяти общности на гражданскую идентичность можно судить сквозь призму таких показателей, как мотивация и ориентиры белорусской молодежи в сферах труда и профессиональной деятельности, которые характеризуют выраженную ориентацию на материальное благополучие, профессионализм и комфортные условия труда.

Культурная память характеризует динамику и содержание исторической связи между поколениями, обеспечивает преемственность процесса создания материальных и духовных ценностей. Она эксплицирует культурные формы накопления, сохранения и трансляции коллективного опыта, характеризует духовно-нравственное развитие народа. С точки зрения молодежи, в современном белорусском обществе культурная проблематика, в отличие от социально-экономической и социальной проблематики, не является фактором, детерминирующим кризисные параметры его развития. Соответственно,

политизация культурной памяти не является широко распространенной практикой и средством политической борьбы, что позитивно сказывается на конституирование гражданской идентичности молодежи.

Этносоциальная память обуславливает параметры накопления и передачи социально-этнического опыта, как в рамках группы, так и определенного этнического сообщества. Она выражает специфику этнокультурных отношений в рамках государства, влияет на уровень политической и духовной консолидации общества, динамику социальных конфликтов. В данном случае для белорусской молодежи, в значительной степени ориентированной на ценности толерантности и плюрализма, этносоциальная память не является фактором, генерирующим конфликтогенные процессы в обществе.

Таким образом, социальная память выступает в качестве социокультурного основания конституирования гражданской идентичности молодежи, оказывая сложное и противоречивое влияние на данный процесс, что обуславливает необходимость теоретического и прикладного изучения данного феномена.

Список использованной литературы:

1. Идентичность как предмет политического анализа. Сборник статей по итогам Всеросс. научно-теорет. конф. (ИМЭМО РАН, 21-22 октября 2010 г.) / Редколл. : И.С. Семенов (отв. ред.) [и др.]. – М. : ИМЭМО РАН, 2011. – 299 с.

2. Санина А. Г. Социальные основания гражданской идентичности в современном обществе: субстанциональный, пространственный и деятельностный аспекты / А. Г. Санина // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 12. – 2010. – Вып. 4. – С. 289 – 294.

3. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / М. Хальбвакс ; пер. с фр. и вступит. статья С. Н. Зенкина. – М. : Новое издательство, 2007. – 348 с.

4. Республика Беларусь в зеркале социологии: сборник материалов социологических исследований за 2015 год / ИАЦ при Администрации Президента Республики Беларусь. – Минск, 2016. – 212 с.

НИКОЛАСВА ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА

*к. пед. н., доцент, доцент кафедри соціології управління
Донецького державного університету управління*

СУРОВЦЕВА ІРИНА ЮРІВНА

*к. і. н., доцент, доцент кафедри соціології управління
Донецького державного університету управління*

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ НА РОЗВ'ЯЗАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ВІПО

У широкому сенсі громадянське суспільство – сфера поза межами сім'ї, ринку та держави, що охоплює коло представників громадянського суспільства та юридичних осіб, з широким діапазоном цілей, структур, ступеня організації, членства та географічного охоплення. Суб'єктами громадянського суспільства є:

– неурядові організації, некомерційні організації та організації громадянського суспільства (ОГС), які мають організовану структуру або діяльність, і зазвичай є зареєстрованими юридичними особами та групами;

- он-лайн групи та активності, включаючи спільноти соціальних медіа, які можуть бути «організовані», але не обов'язково матимуть фізичну, юридичну чи фінансову структуру;
- соціальні рухи колективної дії та / або групи, які можуть бути он-лайн або фізично;
- релігійні лідери, релігійні громади та / або релігійні організації;
- профспілки і профспілкові організації, які представляють працівників;
- соціальні підприємці, які застосовують інноваційні та / або з орієнтацією на ринок підходи для соціальних та екологічних перспектив;
- громадські об'єднання і активності на місцевому рівні;
- кооперативи, які є у власності та під контролем своїх членів [1].

Розробка нової державної Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (далі – Стратегія) стала закономірним результатом реагування Української держави на основні тенденції та проблеми його розвитку. Стратегією визначено чотири основні напрями її реалізації: створення сприятливих умов для формування та розвитку інститутів громадянського суспільства; забезпечення ефективних процедур участі громадянськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; стимулювання участі ОГС в соціально-економічному розвитку України; створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці [2].

Українські недержавні організації (далі НДО) зовсім недавно з'явилися на ринку соціальних послуг й зайняли чільне місце серед суб'єктів соціальної політики. Тому, цілком вочевидь питання залучення громадських організацій (ГО) до вирішення проблем у сфері соціального захисту і підтримки ВПО у сьогоденнішніх реаліях є актуальним та набуває особливої значущості.

Роль громадських організацій у наданні соціальних послуг вивчали такі вітчизняні науковці: Ю. Горемікіна, А. Гуріна, Н. Гусак, К. Дубич, Р. Євдокименко, В. Звонар, І. Карпова, О. Кікоть, Р. Кравченко, Е. Лібанова, О. Макарова, В. Мандибура, Л. Паливода, І. Розпутенко, Т. Семигіна, П. Ситнік, Л. Сідельник, В. Скуратівський, В. Трощинський, С. Трухан, Н. Ярош тощо.

На сьогодні в Україні існує розвинена система недержавних громадських організацій. На 1 листопада 2017 року зареєстровано 79758 громадських організацій, 1201 спілок об'єднань громадян і 17604 благодійних організацій [3]. На жаль, скільки українських НДО, які надавали різні види соціальної підтримки ВПО – такої статистики не має. Метою діяльності сучасних громадських організацій є стимулювання і розвиток потенціалу особистості, включення її в систему соціальних комунікацій через суспільно корисну практику і дозволя.

Надання соціальних послуг ВПО одна з найважливіших складових вирішення соціальних проблем при недостатньому фінансуванні з боку держави. Отже можливе залучення за рахунок альтернативного отримання ресурсів від усіх партнерів соціальних відносин і суспільного контролю за реалізацією соціальних цілей розвитку, вирішило б якісне та швидке надання соціальних послуг.

На першому етапі (2014-2015 рр.) діяльність українських НДО була спрямована на розселення, надання гуманітарної та правової допомоги і пошуку житла, взяли на себе основну відповідальність за забезпечення переселенців продуктами харчування, а також сприяли переселенцям в

отриманні доступу до державних служб за рахунок приватних пожертв, тобто допомагали адаптації ВПО у нових умовах. Інституалізовані НДО досить швидко відреагували на потреби переселенців: розширили види своєї діяльності й намагалися встигати за потребами своїх цільових груп. Серед них варто назвати «Схід SOS», «Будинок друзів», «Донбас SOS», «Крим SOS» та інші. До громадських, благодійних та волонтерських організацій, на противагу державним, зверталось набагато менше респондентів всього 12,4 %, проте, за оцінкою респондентів, рівень надання допомоги також дуже високий. Так вимушені переселенці називали громадські організації та благодійні фонди від яких вони отримували допомогу: Гуманітарний штаб «Допоможемо», Восток-СОС, Громадська платформа, Суспільна служба правової допомоги, Євромайдан-СОС, Благодійний фонд О. Романовського.

На другому етапі (2016-2017 рр.) громадські організації сприяли інтеграції і використанню потенціалу переселенців у громадах.

Розглядаючи питання самоорганізації і активності переселенців, варто зупинитися окремо на створенні ресурсних центрів, альянсів, спілок самими переселенцями.

Наприклад.: Форум громадських організацій, створених переселенцями, що мешкають на Західній Україні, результатом якого було створення «Альянсу громадських організацій переселенців в Україні»; спілка громадських організацій «Запорізька мережа організацій ВПО», в яку увійшло близько 15 громадських організацій та ініціативних груп; конференція у Львові, яка об'єднала більше 50 громадських організацій, де розглядалися питання інтеграції внутрішніх переселенців у економічній, культурній, юридичній та психологічній сферах, а також планування, реалізації та фінансування програм підтримки переселенців.

Водночас сьогодні зрозуміло – окремо ні держава, ні громадянське суспільство розв'язати проблему ВПО не в змозі. Потрібна співпраця, поєднання зусиль і координація. Цілком зрозуміло, що це можливе за умов налагодження ефективної комунікації по всьому ланцюжку причетних: від центральних та місцевих органів влади до громадських, волонтерських і переселенських організацій з підключенням бізнесу, міжнародних донорських структур та залученням засобів масової комунікації.

Деякі кроки з боку державної влади вже зроблені. Так, для підвищення ефективності роботи у секретаріаті Уповноваженої Верховної Ради України з прав людини запроваджено посаду представника Уповноваженої з питань дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та створено відповідний структурний підрозділ. Одне із завдань якого є співробітництво з міжнародними організаціями, волонтерами, інститутами громадянського суспільства.

Уповноважена Верховної Ради України з прав людини та громадські організації, зокрема, громадська ініціатива «Крим-СОС» Проект «Без кордонів», ГО «Центр Соціальна Дія», ГО «Центр громадянської просвіти «Альменда», громадська ініціатива «Центр зайнятості вільних людей», ВБФ «Право на захист», БФ «Рокада», громадська ініціатива «Кримська діаспора», громадська ініціатива «Аптечка для біженців», ГО «Центр громадянських свобод» уклали Меморандум про створення Ресурсного центру для допомоги вимушеним переселенцям [4].

Реалізація ГО України різноманітних проектів із зазначеної проблеми відбувається практично у всіх областях України.

Таким чином, необхідно зазначити, ефективне вирішення державою у співпраці з громадянським суспільством проблем ВПО є створення Єдиного Координаційного Центру, який би став основним осередком акумуляції всієї (наукової, юридичної, статистичної, економічної, грантової, культурної, медичної та ін.) інформації для координації дій всіх суб'єктів, причетних до подолання вказаної проблеми. У той же час необхідно усвідомлювати, що взаємодія з громадянським суспільством можлива лише в рамках діалогу та на засадах партнерства.

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство 2030 – уже не «третій сектор»?! – Режим доступу : www.prostir.ua/?focus=hromadyanske-suspilstvo-2030-uzhe-ne-tretij-sektor.

2. Про затвердження плану заходів на 2017 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249972001.

3. Кількість юридичних осіб за організаційними формами. Діяльність громадських організацій в Україні, 2016 рік. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. – Режим доступу : www1.ombudsman.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4158:2014-11-19-07-50-48&catid=14:2010-12-07-14-44-26&Itemid=75.

ПАВЛЮЧУК АРТУР СЕРГЕЕВИЧ

магістрант кафедри психології управління факультета інноваційної підготовки Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

РЕИНТЕГРАЦИЯ ДОНБАССА В ЕВРОПЕЙСКОМ И МИРОВОМ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Принимаемые управленческие решения и происходящие общественные процессы как составляют социально-политическое пространство, так и образуют его, представляя собой совокупность институтов государственной власти и гражданского общества, политических традиций, идеологий, функционирующих в комплексе с исторически сложившимися культурно-мировоззренческими средами.

После смены власти в феврале 2014 года, на почве крайне протестных настроений населения Автономной Республики Крым и юго-восточных областей Украины, для имеющегося государственного аппарата (Верховная Рада с новым парламентским большинством и ею утверждённый новый состав правительства) появилась необходимость в скорейшем принятии мер по стабилизации внутривнутриполитической обстановки и определении направлений для дальнейшего развития. В связи с чем, в первую очередь, было принято решение по организации досрочных президентских выборов [1], подписание политической части соглашения об ассоциации Украины с ЕС, проведении антитеррористической операции [2 – 4]. В свою очередь, это было обусловлено стремлением к построению полноценной структуры государственной власти, реализацией целей «Евромайдана», противодействию и нейтрализации угроз безопасности (ключевые события:

провозглашение 7.04.2014 Донецкой Народной Республики и формирование ею собственных вооружённых сил; 12.04.14 занятие вооружёнными людьми административных зданий в Славянске; 12-13.04.14 встреча руководств ЦРУ США с МВД и ВР в Киеве).

Современное социально-политическое пространство есть разномерное, многоуровневое образование, в котором осуществляется борьба за власть, и которое обладает следующими характеристиками: глобальности, нестабильности, относительной открытости. В условиях глобализации ускоренный характер политических процессов становится одной из важнейших характеристик функционирования социально-политического пространства.

К моменту подписания политической части соглашения об ассоциации Украины с ЕС, уже было сформировано верховным советом Автономной Республики Крым новое правительство, которое взяло курс на принятие Декларации о Независимости [5], проведении референдума о статусе Крыма [6] с последующим введением в него российского законодательства через принятие его в состав Российской Федерации на правах субъекта, но уже как Республики Крым [7; 8]. До избрания на всенародных выборах президента Украины была провозглашена Луганская Народная Республика (27.04.14), провели свои референдумы о самоопределении ДНР и ЛНР, объявили в одностороннем порядке о суверенитете, выразили намерение вступить в состав России, что последней не было поддержано. Образовали Союз Народных Республик («Новороссия»), конфедеративный проект которого в последующем был приостановлен. Проведены 3 общенациональных круглых стола (в Киеве 14.05.14, Харькове 17.05.14, Николаеве 21.05.14). Правительственная делегация России с официальным визитом посетила Крым (25.05.14).

Современные информационно-коммуникативные технологии способствуют процессу глобализации экономики, формируя единое экономическое пространство с надгосударственными, межправительственными структурами. Данные процессы приводят к снижению возможностей национальных государств осуществлять контроль над внутривнутриполитической ситуацией. В процессе борьбы за социально-политическое пространство ключевую роль начинают играть финансовые ресурсы транснациональных компаний и финансово-промышленных групп. Экономические, политические, культурно-этнические границы стали не совпадать с административно-территориальными, стало усиливаться значение международных структур в мировой политике.

Отсутствие своевременности и пропорциональности в принятии организационных решений международными структурами и органами ЕС в связи с обострением военно-политической ситуации на юге и юго-востоке Украины и осознании её потенциальной масштабности было связано с тем, что в период март-май 2014 г. в мире разрешались последствия других событий (трагедий): 08.03.14 – крушение малайзийского Boeing 777 с 239 человеками на борту, 14-15.04.14 – из школы в г. Чипок (Нигерия) похищено 276 девочек организацией «Боко Харам»; 16.04.14 – крушение южнокорейского парома «Севал» с 304 человеками на борту; 02.05.14 – события в г. Одесса на Куликовом поле и в Доме профсоюзов, где погибло 46 человек, госпитализировано 88; 15.05.14 – взрыв на шахте у г. Сомы (Турция), в результате которого погибло 301 человек.

Из государственно-политических событий: 22.05.14 – начало выборов в Европарламент, после чего правительство Великобритании заявило о выходе из ЕС через референдум; 25.05.14 – второй тур президентских выборов в Литве, 26.05.14 – после завершения 9-и этапов парламентских выборов в Индии принял присягу новый премьер-министр; 03.06.14 – президентские выборы в Сирии на фоне сниженной динамики гражданской войны. Развёрнуты, по настоящее время, 15 миротворческих операций ООН в мире. Кроме того, руководители граничащих с Украиной православных государств и СНГ принимали участие в заседаниях высшего совета ЕЭС 29.04.14 в Минске и 29.05.14 в Астане, а 7.05.14 были приглашены на тренировку в Москве по управлению Вооружёнными Силами РФ. Из общественно-политических: 7-23.02.14 – зимние олимпийские игры; 24.05.14 – финал лиги чемпионов УЕФА; 9 – 25.05.14 – чемпионат мира по хоккею.

Если население или его одна или несколько культурно-этнических составляющих антагонистически относится к существующей государственной власти и деятельно это осуществляют, организация местного самоуправления крайне затруднительна, поскольку деятельность такого самоуправления будет пронизана сопротивлением, претенциозностью и обособленностью по отношению к государству. С помощью законных или неформальных методов государство не допустит построения противодействующей ему самоорганизации в подобных условиях.

Пограничная напряженность, в основе которой лежит активная внешняя политика государств, вызывает изменения социально-политического пространства, что относит его к аккумулирующим факторам риска. Которые при соответствующих условиях имеют способность трансформировать другие территории в рискованные районы, в конечном счёте доводя до дезорганизации государства в целом.

Осуществляя деятельность по предупреждению и нейтрализации подобных явлений – выделяются следующие военно-стратегические этапы: общевоинские бои за г. Донецк, за г. Славянск, за г. Мариуполь, под пгт. Изварино, за г. Авдеевка, за г. Иловайск, в районе г. Дебальцево. В историю тактического искусства ВСУ вошли такие тактические действия подразделений как первый авиационный удар (в Донецком аэропорту 26.05.14, в г. Луганск 02.06.14), первая танковая атака (под г. Славянск 06.06.14). Проведение первого Всеукраинского траура [9] в результате военных потерь (14.06.14 сбит ИЛ-76МД с экипажем в 49 человек). Крупнейшая в мировой истории авиационная катастрофа [10] (17.07.14 крушение Boeing 777 с 298 человеками на борту), в результате применения ЗРК ПВО Сухопутных войск. Из политико-дипломатических действий по деэскалации вооружённого конфликта главная роль отводится инициативам президента [11], соглашениям трёхсторонней контактной группы в Минске [12; 13] и др. договорённостям на его основе. Из военно-экономических решений – заключение контрактов на поставку военного имущества со странами ЕС в единстве с грамотной координацией материально-технического обеспечения; решение о временном прекращении перемещения грузов через линию соприкосновения в зоне антитеррористической операции [14]. Из организационно-мобилизационных мероприятий [15] – призыв населения на военную службу через частичные мобилизации; увеличение структурной доли в подразделениях военнослужащих проходящих службу по контракту; проведение командно-штабных учений на суше и на море с применением авиации.

Формальные действия институтов государственной власти, конституционное, управленческо-правовое и административное поле, местоположение, конфигурация территории государства и его структурных составляющих, площадь, границы и культурно-этнические общности являются исходными данными при анализе социально-политического пространства.

Развитие социально-политического пространства в мире демонстрирует тенденцию к децентрализации, усилению роста движения за независимость и объединения:

- провозглашение независимости Каталонской Республики (27.10.2017) на основании результатов проведённого референдума о независимости (01.10.17), аннулированные конституционным судом Испании (31.10.17) с назначением правительством на 21.12.2017 досрочных парламентских выборов Каталонии. Общественно-политический резонанс от организационных мероприятий сохранился;

- референдумы о расширении автономии в итальянских регионах Венето и Ломбардии (3.11.2017) носят рекомендательный характер, но свидетельствуют о стремлении к финансовой независимости;

- Франция разрешила (02.11.2017) Новой Каледонии реализацию Нумейского соглашения (от 05.05.1998) – договора о деколонизации архипелага в Тихом океане, с предоставлением права проведения референдума о независимости в 2018 году;

- пятый референдум о статусе Пуэрто-Рико (12.06.2017). Абсолютное большинство проголосовало за присоединение к США на правах штата. Решение о вхождении этой территории в состав США принимает американский конгресс, однако представители Республиканской партии не предприняли никаких действий;

- референдум о независимости Шотландии (18.09.2014) и референдум о выходе из членства ЕС (23.06.2016); приняло решение о проведении собственной независимой внешней политики относительно вопроса сохранения членства страны в Европейском Союзе;

- на референдуме в Великобритании (23.06.2016) абсолютное большинство проголосовало за выход из Европейского союза (Brexit), экономико-правовой механизм которого уточняется и осуществляется;

- провозглашение независимости Южного Судана (09.07.2011) после 6-и летней автономии на фоне снижения динамики гражданской войны;

- по результатам референдума Майотта стала департаментом Франции (31.03.17), признавая ГА ООН и ЕС права на него Союза Коморских Островов;

- признание отдельными государствами независимости Абхазии и Южной Осетии (август 2008), после грузино-абхазской войны;

- провозглашение независимости Косово (17.02.2008) после длительного религиозно-этнического и военно-политического противостояния и его международное признание абсолютным большинством государств;

- провозглашение независимости Черногории (03.06.2006), имевшую уже свою пограничную зону и валюту.

На европейском континенте сохраняются территориально – политические силы направленные на расширение автономии или провозглашение независимости, которые реализуют это через парламентскую работу, взаимодействуя с международными организациями и(или) с другими

государствами: от Баварии (Германия), от Корсики (Франция), от Лапландии (Норвегия, Финляндия, Швеция), от Нагорно-Карабахской Республики (Азербайджан), от Приднестровской Республики (Молдавия), от Сицилии (Италия), от Фарерских островов (Дания), от Фландрии (Бельгия). Европейский континент в этом отношении не является исключением.

Также, в мире насчитывается 16 самоуправляющихся территорий: Американское Самоа, Ангилья, Бермудские острова, Британские Виргинские острова, Виргинские острова США, Гуам, Гибралтар, Западная Сахара, Каймановы острова, Монтсеррат, остров Святой Елены, острова Тёркс и Кайкос, в т.ч. Новая Каледония, Питкэрн, Токелау и Фолклендские острова. Они находятся под управлением Великобритании, США, Новой Зеландии и Франции. Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН [16; 17] предлагает народам малых островов провозгласить независимость от управляющих ими государств или найти приемлемую форму объединения с ними.

Появление идеологических и политико-экономических партнёров и противников Украины как внутри её, так и вне её, образуя тем самым расстановку сил и средств на мировой арене, формируют следующие основные системообразующие законодательные акты и соглашения:

- осуществляющие государственно-правовое регулирование в Донецкой и Луганской областях [18 – 21];
- соглашение об ассоциации Украины с ЕС от 21.03.14г (политическая часть) и 27.06.14г (экономическая часть);
- закон Украины от 15.04.14г № 1207-VII «Об обеспечении прав и свобод граждан и правовой режим на временно оккупированной территории Украины»;
- закон Украины от 16.09.2014г № 1682-VII «Об очищении власти»;
- закон Украины от 14.10.2014г № 1700-VII «О предотвращении коррупции»;
- 4 «декоммунизационных» закона от 09.04.2015 г.;
- закон Украины от 05.09.17г № 2145-VIII «Об образовании»

Таким образом, современная Украина следует мировым тенденциям одновременно проводит национальную политику. После смены власти в порядке не предусмотренном конституцией, произошла не только деятельная дифференциация государственной власти, но и менталитета людей. Парадоксальность ситуации состоит в том, что подобные трансформации осуществляются в православном государстве. Основой тому служит, дифференциация религиозной идентичности, на базе конкретного разделения православной церкви и проявления форм язычества.

Несвоевременные и непропорциональные решения международных структур и государств привели к возникновению ещё одного крупнейшего района боевых действий в мире, встав в один ряд с вооружёнными конфликтами в Сирии и в Йемене. Допустили прорыва Российской Федерацией единого информационно-дипломатического евроатлантического фронта. Потенциальное официальное проведение миротворческой операции ООН на Донбассе, скорей всего, будет способствовать реализации целей по защите гражданских лиц, мониторингу прав человека, поддержки в доставке гуманитарной помощи и контроля за соблюдением соглашения о прекращении военных действий на линии соприкосновения, не обеспечивая государственный суверенитет Украины над территориями Донецкой и Луганской областях.

Список использованной литературы:

1. О самоустранении президента Украины от выполнения конституционных полномочий и назначении внеочередных выборов президента Украины : постановление Верховной Рады от 22 фев. 2014 г. № 4193. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
2. О борьбе с терроризмом : закон Украины от 20 марта 2003 г. № 638-IV. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» : указ Президента України от 14.04.2014 г. № 405/2014. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
4. О неотложных мерах по преодолению террористической угрозы и сохранению территориальной целостности Украины : решение Совета национальной безопасности и обороны Украины от 13 апр. 2014 г. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
5. Декларацию о независимости Автономной Республики Крым и города Севастополя : постановление Верховного Совета Автономной Республики Крым от 11 марта 2014 г.
6. О проведении общекрымского референдума 16 марта 2014 : постановление Верховного Совета Автономной Республики Крым от 6 марта 2014 г.
7. Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов от 18 марта 2014 г. (вступил в силу 1 апреля 2014 года, письмо МИД России от 02.04.2014 № 4886/дп).
8. О ратификации Договора между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов Федеральный закон от 21 марта 2014 г. № 36-ФЗ.
9. Об объявлении в Украине дня траура : указ Президента Украины от 14 июня 2014 г. №527/2014. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
10. Резолюция СБ ООН № 2166 от 21.07.2014 г.
11. О Плане Президента Украины по мирному урегулированию ситуации в восточных регионах Украины : решение Совета национальной безопасности и обороны Украины от 16 июня 2014 г. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
12. Протокол по итогам консультаций Трёхсторонней контактной группы относительно совместных шагов, направленных на имплементацию Мирного плана Президента Украины Петра Порошенко и инициатив Президента России Владимира Путина от 05.09.2014 г.
13. Декларация Президента Российской Федерации, Президента Украины, Президента Французской Республики и Канцлера Федеративной Республики Германия в поддержку Комплекса мер по выполнению Минских соглашений» от 12.02.2015 г.
14. О неотложных дополнительных мерах по противодействию гибридным угрозам национальной безопасности Украины : решение Совета национальной безопасности и обороны Украины от 15 марта 2017 г. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.
15. О мобилизационной подготовке и мобилизации : закон Украины от 21 окт. 1993 г. № 3543-XII. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.

16. Декларация о предоставлении независимости колониальным странам и народам (резолюция ГА ООН № 1514 XV от 14.12.1960 г.)

17. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН (резолюция ГА ООН № 2625 XXV от 24.10.1970 г.)

18. Об особом порядке местного самоуправления в отдельных районах Донецкой и Луганской областей : закон України от 16 сент. 2014 г. № 1680-VII.

19. Об одобрении обращений от имени Украины в Совет безопасности Организации Объединенных Наций и совет Европейского Союза относительно развертывания на территории Украины международной операции по поддержанию мира и безопасности : постановления Верховной Рады Украины от 17 марта 2015 г. № 253-VIII. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.

20. О создании необходимых условий для мирного урегулирования ситуации в отдельных районах Донецкой и Луганской областей : закон України от 7 окт. 2017 г. №2167-VIII. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.

21. Об особенностях государственной политики по обеспечению государственного суверенитета Украины над временно оккупированными территориями в Донецкой и Луганской областях : проект закона от 4 окт. 2017 г. №2154-VIII. – Режим доступа : www.zakon3.rada.gov.ua.

ПАСІЧНИК ДАР'Я СЕРГІЙВНА

*аспірант кафедри політології та філософії
ХарРІДУ НАДУ при Президентові України*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Питання впливу національних цінностей на встановлення і функціонування демократичного державотворення залишається актуальним не лише для розвинених країн, але й для держав, що активно розвиваються сьогодні. Цінності як динамічна категорія поступово змінюються у всьому світі під впливом різноманітних факторів, одним з яких є соціально-економічний розвиток. Зальний напрям цих змін та їх наслідків можна прогнозувати. Наприклад, стабілізація суб'єктивного добробуту, поліпшення умов праці, зростання трудової мотивації, перегляд релігійних переконань впливають на розподіл гендерних ролей у суспільстві, що в свою чергу формує вимоги, пов'язані з демократизацією інститутів і підвищенням «чуйності» еліт. А отже, логічно припустити, що існує певний період, протягом якого з'являються сприятливі умови для виникнення демократичного ладу там, де його ще не існує, а в разі його існування – для набуття більш стійкого та безпосереднього характеру.

Ендогенним поясненням цього феномену може слугувати теорія «модернізації», згідно з якою існує один загальний процес політичного розвитку держави, останнім етапом якого є демократизація. Модернізація полягає у поступовій диференціації та спеціалізації соціальних структур, які завершуються відділенням політичних структур від інших, що робить

демократію можливою. Конкретні причинно-наслідкові зв'язки складаються поміж іншого з послідовних процесів індустріалізації, урбанізації, освіти, комунікації, мобілізації та політичної інтеграції: прогресивне накопичення соціальних змін спонукає суспільство приступити до його кульмінації, демократизації [4].

Основою успішного впровадження демократичних інститутів та їх подальшого функціонування є відповідність ціннісних категорій населення сучасним демократичним принципам. Так у період індустріалізації відбувся значний перехід від традиційних цінностей до секулярно-раціональних, а у постіндустріальному суспільстві взято курс на відходження від цінностей виживання до цінностей самовираження з наголосом на свободі вибору, суб'єктивному благополуччі, гендерній рівності, плюралізмі, толерантності, творчій самореалізації та особистісній незалежності. При цьому варто зазначити, що ступінь розповсюдженості цих категорій залежить від культурних норм. Рівень демократичних прав, «чуйності» еліт по відношенню до народу і їх підпорядкування верховенству закону, представництва жінок у владних структурах у суспільстві корелює саме із пріоритетністю самовираження. Всі ці категорії відіграють ключову роль у процесі формування справжньої демократії, адже вони є базисом гуманістичної культури та орієнтованості громадян на політичну активність.

«Режим можна вважати демократичним тою мірою, якою політичні відносини між державою та громадянами перетворюються на широкі, рівні, захищені й взаємозамінні консультації. Відповідно, демократизація полягає у русі режиму у бік таких консультацій, де-демократизація – у відхиленні від нього» [5].

Серед основних чинників встановлення демократії науковці виділяють відносно високий рівень соціально-економічного розвитку (С. Ліпсет, Дж. Стефенс), державність (Ч. Тіллі, Д. Растоу), емансипованість (К. Вельцель, Р. Інглхарт), відсутність розколу у суспільстві за соціальною, релігійною, територіальною ознаками (Д. Чірот), а також наявність у суспільстві відносної майнової рівності (А. Пшеворський).

Нолан і Ленскі зазначали, що окрім війн та природних катаклізмів, ніщо не впливає на повсякденне життя людей так, як соціально-економічний розвиток і супутні йому зміни [3]. Соціально-економічний розвиток є інструментом трансформації основ матеріального існування і соціальної організації суспільства, адже від рівня його розвиненості залежить відчуття захищеності людини. Зважаючи на те, що будь-які загрози економічного характеру одразу ж впливають на основні потреби людей, виникає прямо пропорційний зв'язок між соціально-економічним станом і ступенем еволюції суспільства [2]. Проте, варто зауважити, що в різних культурах у приблизно однакових умовах цінності формуються та поширюються нерівномірно, що призводить до варіацій у результатах встановлення та інституалізації демократії.

Відповідно до теорії емансипації «соціально-економічний розвиток має суттєвий вплив на розвиток демократії, але він слабший, ніж вплив цінностей самовираження. Багато в чому розвиток пов'язаний з демократією тому, що саме він обумовлює зміну цінностей, що веде до демократизації» [1, 296]. Обґрунтовуючи свої теоретичні висновки даними емпіричних досліджень, автори теорії Р. Інглхарт і К. Вельцель стверджують, що хоча цінності обумовлені рівнем соціально-економічного розвитку, саме їх вплив на демократизацію є вирішальним, оскільки відсутність демократичних

цінностей у суспільстві фактично унеможливило існування демократичного ладу.

Цінності самовираження формуються протягом поколінь в умовах економічного добробуту, тому миттєве економічне зростання не призведе до появи у суспільстві запиту на демократію. Проте «наявність продемократичних масових цінностей завжди веде до виникнення і зміцнення демократичних інститутів» [1, с. 227], що з високим ступенем вірогідності тягне за собою трансформацію цих цінностей на реальну демократію.

Список використаних джерел:

1. Inglehart R. *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence* / R. Inglehart, C. Welzel. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005. – 344 p.
2. Jones E. L. *The European Miracle: Environments, Economies and Geopolitics in the History of Europe and Asia.* – 3rd ed. / E. L. Jones. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – P. 61.
3. Nolan P. *Human Societies: An Introduction to Macrosociology* / P. Nolan, G. Lenski. – 8th ed. – N.Y. : McGraw-Hill, 1999. – P. 114.
4. Przeworski A. *Modernization: Theories and Facts* / A. Przeworski, F. Limongi. – *World Politics.* – 1997. – Vol. 49. – P.157.
5. Tilly Ch. *Democracy.* – Cambridge : Cambridge University Press, 2007. – P. 189.

РАРОВА ДІНАРА РУСТАМІВНА

аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Невисока ефективність виконання парламентом функцій призводить до втрати довіри народу до парламентарів. Козаков В. зазначив: «Духовно-ідеологічна криза, що охопила сьогодні всі прошарки українського суспільства проявляється в різних формах, у тому числі в розриві єдиного духовного простору, втраті національного консенсусу з приводу базових цінностей вітчизняного державотворення. Разом з тим в умовах посилення соціальної стратифікації, відсутності повноцінної соціальної захищеності громадян, перспектив на гідне майбутнє, правового нігілізму триває також зростання негативних тенденцій соціальної апатії, посилюється недовіра до інститутів державної влади» [3, с. 3].

Інститути державної влади досить різні та приведення їх хоча б умовно до єдиної системи, за для визначення механізмів їх контролю з боку парламенту, потребує ґрунтовного вивчення та глибокого наукового аналізу.

Механізмами реалізації демократії в країні виступають держава, громадянське суспільство, регіональне та місцеве самоврядування.

В своїй роботі Войтович Р. В. зауважила «кожний етап розвитку суспільства формує нову модель системи державного управління, яка зумовлюється конкретною державною ідеологією, відповідно до якої змінюється його функціональне значення і виводиться нова формула системи державного управління» [2].

Чи є визначена «формула системи державного управління» та яке місце в ній посідає функція контролю? Значна кількість наукових досліджень у цій галузі є доказом актуальності та невизначеності цих питань.

Якщо ми розглянемо систему державного управління з точки зору науки управління можна виділити такі основні циклічні функції, як мотивація, планування, організація та виконання, контроль, удосконалення. Означені елементи єдиного циклу пов'язані між собою, доповнюють один одного та використовують результати попереднього елементу, при цьому кожен являє собою цілу систему підходів методів та інструментів. Відповідний баланс зазначених елементів та систем складає «формулу системи державного управління» конкретної держави, яка є унікальною і підходить для однієї та неприпустима для іншої системи державного управління.

За визначенням Павлюх О. А., сучасний стан проведення реформ у сфері державного управління потребує активного втручання держави. На відміну від інших цей процес не може здійснюватись самостійно і безконтрольно. Саме контроль можна вважати одним із основних елементів успішного проведення реформ в Україні. Також зауважила автор, що контроль є кульмінацією управлінського процесу сьогодні в нашій державі. Без належної організації та здійснення контролю будь-яка діяльність є неможливою [4, с. 119].

Негативний вплив на управлінський процес має те, що в державі відсутня чітко сформульована цільова політика соціально-економічного розвитку. Це підтверджується зізнанням вищих керівників країни у тому, що досить складно у теперішні часи формувати нову сучасну формулу сталого розвитку країни. Це відзначають і представники міжнародних організацій в Україні.

Зарубіжний досвід щодо механізмів здійснення парламентського контролю та аудиту в державному управлінні, свідчить, що ситуація у кожній країні різна, відрізняється і спосіб розподілу політичної влади та організація парламентського контролю. Тип урядової системи значною мірою впливає на структуру та напрямок відносин між законодавчою та виконавчою гілками влади та, відповідно, на підходи до парламентського контролю над виконавчими органами.

У парламентських системах міністри зберігають значний вплив на процеси контролю. Деякі експерти вважають, що контрольна функція британського парламенту є недостатньою. Один досвідчений державний службовець стверджував, що британський парламент «насправді ні перед ким не відповідає за свою роботу». Парламентська школа визнає опозиційну партію, яка може служити протидією, забезпечуючи альтернативу партії влади. З теоретичного та практичного погляду, опозиційні депутати парламенту зазвичай складають чисельну меншість, і тому не мають можливості змінювати законодавство. Як партія, опозиція часто формує когерентну групу, представляючи себе перед народом як альтернативу існуючому уряду. Тому головна лінія розподілу, що обумовлює основні відмінності у контрольній діяльності, пролягає вздовж поділу політичних систем на законодавчу модель конгресного типу (наприклад США), парламентську модель (Вестмінстерські країни, такі як Великобританія) і змішані моделі (як прийнята у Франції).

На відміну від парламентської, конгресна модель робить сильний акцент на розподілі влад між законодавчою та виконавчою гілками як запобіжному заході проти тиранії та автократичних режимів. У рамках цієї моделі надзвичайно великі повноваження зосереджуються у руках виконавчої влади,

на які, проте, завжди може бути накладене парламентське вето. Виконавчі органи влади не мають права розпускати парламент. Так само законодавці не можуть обирати або звільняти представників виконавчої влади.

Механізми контролю значно відрізняються у різних парламентах. Контроль за державними фінансами є одним з головних методів здійснення ефективного парламентського контролю над політикою уряду. Так зване «право розподілу коштів» є головним інструментом, що забезпечується більшістю законодавчих органів по всьому світу для впливу на державну політику, для контролю над її розробкою та впровадженням, та обмеження неекономного і неправильного керівництва урядовими організаціями.

Візити на місця – це один із найпоширеніших способів здійснення контролю. Візити дозволяють парламентарям (або їхньому персоналу) контролювати програми та виявляти проблеми у їхньому впровадженні. Візити дають можливість службовцям виконавчих органів влади пояснити подробиці їхніх програм і, можливо, заручитися підтримкою законодавців. Візити також покращують комунікації між законодавцями та службовцями виконавчих органів влади, що може допомогти у розвитку ділового співробітництва.

Комітети можуть бути ефективним інструментом контролю. Ширше висвітлення на телебаченні контрольних заходів, таких як комітетські слухання, може розглядатись як розширення участі законодавців у контрольній діяльності та зміцнення політичних стимулів для контролю. Комітети дають законодавцям потужний інструмент контролю, використовуючи два механізми контролю. Перший дозволяє комітетам запитувати письмову інформацію від відповідних урядових та експертних джерел. У деяких країнах, таких як США, комітети мають право викликати службовців для надання відповіді на такі запити. Другим механізмом контролю є слухання. Слухання дозволяють різним елементам суспільства – керівництву комерційних підприємств та недержавних організацій, науковцям та громадянам – висловити свої думки з приводу ефективності урядових програм.

Запити (або інтерпеляції) подібні до усних парламентських питань, що ставляться у ході часу для запитань. Однак у той час як запитання є скоріше формою миттєвої взаємодії, покликаною підкреслити відмінності між урядом та опозицією, запити мають викликати повне обговорення питання або окремого випадку неналежного виконання посадових обов'язків міністром.

Парламентські питання – механізм, завдяки якому депутати можуть запитувати інформацію у керівників виконавчих органів влади та притягати їх до відповідальності за політичні дії – це традиційна форма контролю у парламентських країнах. Хоча ця практика вперше була розроблена у Палаті общин Великобританії, зараз вона застосовується у всьому світі. Найвідомішою є усна форма парламентських запитань, коли члени позиції ставлять запитання вищим урядовцям з політичних питань під час зустрічей, які називаються «час для запитань».

Дні уряду дозволяють членам парламенту вчасно отримувати необхідну інформацію про напрямок та ефективність урядових програм, включаючи роботу урядових агенцій та адміністрацій.

Вотум недовіри. Одним з найпотужніших – та «вибухових» – інструментів в арсеналі парламенту є можливість відправляти уряд у відставку шляхом прийняття вотуму недовіри. Ця процедура більш поширена

у країнах з коаліційними урядами, фракційна природа яких час від часу змушує одну або більше партій виходити зі складу та голосувати проти уряду.

Уповноважені з прав людини. Ця посада вперше виникла у Швеції у 1809 році. Уповноважений з прав людини є незалежним та незаангажованим службовцем, який розслідує скарги на дії уряду та безпосередньо звітує парламенту. Ця посада була створена в різних країнах у всьому світі – один експерт описує поширення омбудсменів як світовий феномен.

Посада Генерального аудитора подібна до посади омбудсмена, лише його обов'язки обмежені питаннями, що стосуються бюджетних надходжень та витрат. В офісі генерального аудитора працюють різні професіонали – економісти, аудиторі, юристи, спеціалісти із оцінювання програм, аналізу державної політики тощо – які оцінюють витрати державних коштів та повідомляють про виявлені невідповідності законодавчому органу.

Отже основною функцією парламенту є контроль за прийняття рішень та за їх належне і ефективне виконання органами виконавчої влади. Механізмами парламентського контролю та аудиту в системі державного управління є сукупність методів, інструментів та форм, за допомогою яких парламент виконуватиме покладені на нього функції.

Зауважимо, що для різних систем управління є різні механізми парламентського контролю та аудиту в системі державного управління.

Список використаних джерел:

1. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти на сучасному етапі державотворення: конституційно-правовий аспект : автореферат дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Ю. Г. Барабаш. – Х. : б. в., 2009. – 35 с.

2. Войтович Р. В. Ідеологія, технологія та стиль у державному управлінні : навч.-метод. посіб. – К. : НАДУ, 2003. – 192 с.

3. Козаков В. М. Основні принципи державного управління в Україні: соціально-ціннісний аспект / В. М. Козаков // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 12. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_12_10.

4. Павлюх О. А. Поняття, мета, загальні риси та призначення контролю у сфері державного управління / О. А. Павлюх // Часопис Київського університету права. – 2011. – 119 с.

СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА ІННА АНДРІЙВНА

*к. пол. н., доцент кафедри соціології та політології
Національного авіаційного університету*

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗАСОБАМИ ОСВІТИ ДЛЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ГРОМАДЯНСТВА

У мінливому світі, в якому виявляються обмежені можливості політичної еліти, успіхи і невдачі в суспільстві значною мірою залежать від контексту громадянської культури, в рамках якого приймаються політичні рішення. Сучасна демократія – це складна мережа представницьких мереж та центрів прийняття рішень, в основі якої лежить демократичне громадянство.

Довгий час в Україні був відсутній ефективний політико-владний механізм оновлення владних структур. Істотні деформації в системі державної служби та служби в органах місцевого самоврядування позначили

поведінкову мотивацію представників вищих ешелонів державної влади, корпоративні інтереси яких докорінно відрізнялися від першочергових завдань демократичного державного будівництва. Наразі глобальна світова тенденція до децентралізації, громадянської відповідальності та особистої свободи знайшла своє відображення на етапі динамічних соціально-політичних перетворень в сучасній Україні.

Україна, як член Ради Європи, підтримує й запроваджує в національну систему освіти основні положення освітньої політики, розроблені цією організацією. Найважливішим засобом виховання відповідальних і активних громадян є освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини. Як зазначено у Хартії Ради Європи «Про Освіту для демократичного громадянства (ОДГ) та Освіту з прав людини (ОПЛ)» (далі – Хартія) (прийнятій 11 травня 2010 року на 120-у засіданні Комітету Міністрів Ради Європи), процес навчання в рамках освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини є процесом упродовж усього життя, а ефективне навчання в цій галузі включає широкий спектр учасників, у тому числі політиків, фахівців у сфері освіти, учнів, батьків, закладів, установ світи, органів управління освітою, державних службовців, неурядових організацій, молодіжних організацій, ЗМІ та громадськість.

Хартія надає такі дефініції ключових понять: освіта для демократичного громадянства – це виховання, підготовка, інформування, практика та діяльність, спрямовані на передання знань і навичок, сприяння розширенню можливостей здійснювати та захищати свої демократичні права і проявляти відповідальність у суспільстві, цінувати багатоманітність, брати активну участь у демократичному житті з метою просування, захисту демократії та верховенства права; освіта з прав людини – це виховання, підготовка, просвіта, інформування, практика і діяльність, що спрямовані на формування розуміння, розширення можливостей для створення та захисту загальної культури прав людини в суспільстві для просування й захисту прав людини та її основних свобод через передання знань та навичок.

На 2-му Саміті Ради Європи, що відбувся 10-11 жовтня 1997 р. главами держав і урядів було ініційовано проект ОДГ задля сприяння усвідомленню громадянами своїх прав і обов'язків в демократичному суспільстві, визнання необхідності оволодіння ними навичками демократичного громадянства та впровадження змісту і принципів ОДГ/ОПЛ в національні освітні системи. Хартія закликає країн-учасниць включити ОДГ/ОПЛ у навчальні програми формальної освіти на рівні дошкільної, початкової, загальної середньої, професійно-технічної освіти та підготовки, а також включити ОДГ/ОПЛ на принципах академічного вибору у програми вищої школи (особливо систему вищої педагогічної освіти) та підтримувати демократичне врядування у навчальних закладах всіх типів.

Культура громадянськості є поєднанням громадянських орієнтацій, співвіднесених із загальнолюдськими цінностями, що закладають основу для усвідомлення людиною громадянських прав і обов'язків; установки громадянина, що знаходять вияв у процесах самовдосконалення, поєднаних з позитивно моральними шляхами досягнення цілей для колективного блага. Громадянська культура – внутрішня спрямованість особистості на активну участь у системі прав та обов'язків; культура ефективного «використання» формально-юридичного статусу громадянина посередництвом різних каналів участі в суспільно-політичному житті.

Демократичні компетентності – це усвідомлення і сприйняття знань і навичок про демократичне громадянство, які має людина, і, в результаті, готова їх з упевненістю та відповідальністю використовувати. Культура громадянськості є тією системою цінностей та орієнтацій, на якій вибудовуються громадянські компетентності і, водночас, вона сама може бути складовою комплексу громадянських компетентностей особистості.

Оскільки утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, основним патерном діяльності кожного державного службовця є визнання, дотримання, захист законних прав та свобод людини і громадянина. Тому, як правильно відмітили О. Антонова і В. Клімович, така професійна діяльність потребує духу громадянськості у державного службовця, невіддільного від поваги до чинного законодавства, а також позитивної відповідальності, як досягнення постійного балансу, розумної гармонії державного, суспільного, особистого у рішеннях та діях [1]. Громадянськість, на думку О. Антонової, це ціннісно-смысловий стрижень професійної поведінки людини, що дозволяє здійснювати суспільний вплив на управлінські процеси в суспільстві і державі [1]. В сучасних умовах неоліберальної практики етика та мораль особистості державного управлінця набувають раціональності, і в цьому загроза – вірогідність появи корупційної складової чи примату особистого інтересу над суспільним, що може поширюватись і стати негативною ознакою системної професійної поведінки. Тому завдання ОДГ полягає в тому, щоб через формування культури громадянськості протидіяти партикулятивним цінностям у державній службі, об'єктивно інструменталізуючи морально-етичні знання.

Очікування різних соціальних груп в сучасній Україні стосуються дотримання системою державної служби національних інтересів України, функціонально-операційних цінностей демократичного врядування і кращих практик ефективного управління, співвіднесення змісту / сенсу нормативних і реально працюючих цінностей управлінської діяльності, забезпечення добросовісної діяльності державних службовців, недопущення тиску з боку представників бізнесу чи політичних сил на посадовців державних органів.

Потреба високого рівня культури громадянськості знайшла свій вияв в оновленому нормативно-правовому забезпеченні державної служби, зокрема:

- принципах державної служби, визначених у Законі України «Про державну службу» (10.12.2015 р.);
- загальних вимогах до поведінки цієї професійної групи, визначені у Законі України «Про запобігання корупції» (14.10.2014 р.);
- стандартах етичної поведінки, узагальнених у «Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» (затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р., зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 31.08.2016 р.);
- новій системі відкритих та прозорих конкурсів на зайняття посад державної служби, визначених «Порядком проведення конкурсу на зайняття посад державної служби», затверджених постановою КМУ № 246 від 25.03.2016 р.

Розділ «Загальні обов'язки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» у «Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» (5.08.2016 р.) містить чимало пунктів, які апелюють до громадянської культури та культури громадянськості державних службовців. Зокрема п. 4.

«...сумлінно, компетентно, результативно і відповідально виконувати свої обов'язки, проявляти ініціативу», п.5.»...бути доброзичливими, неухильно дотримуватися загальноновизнаних етичних норм поведінки. З повагою ставитися до прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, їх об'єднань, не бути байдужими до їхніх правомірних дій та вимог» – співвідносяться до громадянської культури. Натомість виконання обов'язків державних службовців, визначених у п.9. «...шанувати народні звичаї та національні традиції», п. 10. «...не допускати дискримінації державної мови», п. 12. «...поважати приватне життя інших осіб» – апелює до високого рівня культури громадянськості державних службовців. Отже, громадянські компетентності державних службовців закладені в основу ефективного виконання ними своїх посадових обов'язків.

У системі регуляції професіоналізму можна виділити такі компоненти культури громадянськості: мотиваційний (позитивне ставлення до своєї країни, прагнення до досягнення успіхів у професії на благо суспільства і держави); гностичний (здатність до рефлексії власної професійної і громадянської позиції); регулятивний (сформоване почуття професійного і громадянського обов'язку); когнітивний (знання про професійну етику і державні професійні стандарти); емоційно-вольовий (співвідношення своїх емоцій з позицією громадян своєї країни).

Суттєвими перепонами для процесів формування культури громадянськості в сучасній Україні є утилітарність цінностей, правовий нігілізм, формально-нормативне розуміння громадянськості, матеріальні проблеми, дефіцит ресурсів для культурного життя поза трудовою діяльністю, значна роздробленість громадського сектору.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Суспільний вплив на формування публічної служби в сучасній Україні : морально-етичний аспект / О. Антонова, В. Клімович // Публічне адміністрування : теорія та практика. – 2015. – Вип. 1. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_1_16.

ХМІЛЬ ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

*к. філос. н., доцент, доцент кафедри права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ при Президентів України*

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУВЕРЕНІТЕТУ

Суверенітет означає право народу на політичне самовизначення, створення й захист своєї держави, а отже, поряд із внутрішньою, передбачає і зовнішню незалежність держави, тобто недоторканність і цілісність її території, невтручання інших держав у її внутрішні справи.

Усі народи та нації здобувають свою ідентичність лише в рамках держави. Процес цього здобуття під час новітньої епохи водночас означав поступовий процес досягнення свободи, що здійснювався в різноманітних формах насильства, у тому числі війнах, громадянських та міжнародних, матеріальним наслідком чого становився територіальний простір держави. Саме на цьому просторі держава набувала статусу суб'єктності (внутрішнього суверенітету), якій мав бути забезпечений не тільки зовнішніми домовленостями та зобов'язаннями (у межах чинного міжнародного права),

але й створенням системи державного управління, однією з функцій якого є реалізація принципу суверенітету (державного, національного, народного) [1].

Якщо звернутися до історії, одним з перших к поняттю суверенності світської влади звертається Н. Макіавеллі, стверджуючи про абсолютну автономність політики – у тому сенсі, що ані природні, ані божі норми не забезпечують створення держави на основі закону, якій, в свою чергу, має відображати реальний стан речей, якій сам Макіавеллі назвав «необхідністю» (або в деяких перекладах «фортурою»). Ця необхідність абсолютно відрізняється від сталих образів та філософських спекуляцій про добро і справедливість як мету політики, перетворюючи реальну державу в «град на горі». Саме тому Макіавеллі вимагає від Державця «позбутися намагань бути добродішним за будь-яких обставин, у нього інша задача: звільнення політики від філософсько-теологічної опіки, під якою вона перебуває з часів Платона та повернутися до реального стану речей, що змінюються в історії. Визнання саме цього положення є першим кроком (та умовою) до реалізації справжнього суверенітету» [1]. При цьому треба відмітити, що Макіавеллі не відкидає чеснот у політиці, але пропонує розглядати з точки зору їх справжнього застосування – як пропаганда і агітація, що супроводжує (або навіть приховує) діяльність по набуттю реальної сили (фінансової, економічної і, перш за все, військової).

Важливо треба відмітити, що пропаганда і агітація виступають потужним інструментом залучення індивіда до універсальної свідомості суверена (народу) з метою добровільного прийняття на себе сукупності зобов'язань, що передбачає стан громадянства. Їх виконання обумовлює здійснення прав, головним з яких виступає вільний розвиток особистості в умовах забезпечення єдиних універсальних правил діяльності громадянина (підданого).

За доби Просвітництва ряд мислителів (Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж. Ж. Руссо та ін.), піддавши критиці ідею божественного походження влади монарха, на противагу суверенітету монарха висунули і обґрунтували вчення про народний суверенітет як єдине легітимне джерело всіх видів державної влади і права, один із засадових принципів демократії. Відповідно до їхнього розуміння принципу народного суверенітету лише сам народ, (а не його окремі правитель чи правителі) є верховним носієм державної влади, лише він може обрати форму державного правління та найвищих державних посадовців. У його інтересах повинні прийматися закони та здійснюватися державна влада на основі створених відповідних механізмів реалізації його воли народу-суверена.

Наявність таких механізмів є запорукою того, що громадянин буде, як що не ототожнювати, принаймні співвідносити цінності власної свободи зі свободою суспільства, якщо виключити екстремальні ситуації, коли під час війни та опору тиранії відбувається спів падіння індивідуального та універсального, все інше виходить на другий план. Тому дійсно, іноді влада зацікавлена у підтримці високого рівня моральної напруги, з поширеним використанням морально-етичної риторики як ефективного інструменту державно-суспільної співпраці. Але, зловживання такими прийомами може привести до протилежних результатів, наприклад, некерованих суспільних дій, девальвації етичних цінностей і спрощеним тлумаченням самого поняття народного суверенітету. Небезпека моралізаторства, яку свого часу відзначив Макіавеллі, сьогодні відмічають правознавці і політологи. Її треба також враховувати під час прийняття державно-управлінських рішень.

Ідея народовладдя по суті виражає зміст суверенітету народу, відображеного у статті 5 Конституції України. Як зазначив Конституційний Суд України, принцип народного суверенітету означає, що влада Українського народу є первинною, єдиною і невідчужуваною, тобто органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють владу в Україні, що походить від народу. Відомий правознавець Ю.Ключковський зазначає, що «...стаття 3 Конституції України, яка проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, обмежуючи державну волю, забороняє зазіхання на ці загальнолюдські цінності і з боку суверенного народу [2].

Слід відмітити, що права людини є не єдиною сферою обмеження народного суверенітету. Ю.Ключковський відмічає, що існують три окремих ціннісних «опори європейського конституційного доробку» – демократія, верховенство права і права людини. Тому, поряд з правами людини, і в інших двох сферах, які виражають певні цивілізаційні правові цінності, «всевладдя» народу обмежене.

Різницю між уявленнями про всевладдя народу та обмеженість правом влади народу можна виразити через відмінності між двома концепціями демократії – «процедурною демократією» та «демократією цінностей». У межах першого підходу основна увага приділяється дотриманню демократичних процедур (тобто форми процесів) незалежно від їх змісту.. Другий підхід передбачає захист основних демократичних цінностей від посягання будь-яким способом, якщо воно відбувається у не правовому полі, що, на жаль, усе частіше відбувається сьогодні в Україні.

Список використаних джерел:

1. Мере Ж. Принцип суверенітету / Ж. Мере ; пер. з франц. – Л. : Кальварія, 2003. – 216 с.
2. Ключковський Ю. Б. Суверенітет: держави, народу чи нації? / Ю. Б. Ключковський // Публічне право. – 2013. – № 3. – С. 18 – 22.

ЧАПЛАЙ ІРИНА ВІТАЛІВНА

*к. держ. упр., докторант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом, виконавчий директор
Президії Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розвиток державно-громадянської комунікації є однією з найважливіших умов становлення України як демократичної, правової і соціальної держави. Шляхом об'єднання в добровільні асоціації люди створюють можливості для реалізації своїх інтересів і цілей, для суспільних дискусій, для самостійного вирішення своїх повсякденних проблем і для взаємодопомоги.

Участь громадян в управлінні країною не може бути обмежена тільки регулярним голосуванням на виборах. Для належної взаємодії державної влади і суспільство необхідне існування інших каналів комунікації, що б дозволяли державним органам враховувати думку громадськості в їх повсякденній управлінській діяльності, в період між виборчими кампаніями.

Одним з таких каналів є державно-громадянська комунікація, в рамках структур громадянського суспільства [1].

Облік позицій суспільства з того чи іншого питання підвищує якість роботи органів державної влади та сприяє забезпеченню легітимності публічної політики в очах громадян. При прийнятті рішень, державні органи повинні враховувати специфічні інтереси, цінності і цілі багатьох членів суспільства та їх об'єднань, а, також, серйозно ставитися до них, навіть якщо група становить меншість у суспільстві.

В межах сучасної державно-управлінської науки, певну методологічну складність становить термінологічна проблема щодо ідентифікації змісту поняття державно-громадянська комунікація. Синтезувавши різні дослідницькі підходи можна чітко ідентифікувати окремі концепції щодо визначення змісту державно-громадянської комунікації в межах різних наукових та національних традицій.

Не відрізняється й одностайністю питання щодо структури державно-громадянської комунікації. Однак, перш ніж, перейти до розгляду структури державно-громадянської комунікації, пропонується розглянути основні принципи її формування. Принципи пропонується розподілити на основні і загально-специфічні (рис. 1).

Рис. 1. Принципи формування державно-громадянської комунікації

Джерело: результати власного дослідження

В межах даного дисертаційного дослідження, пропонується розглянути тільки загально-специфічні принципи, адже саме вони відіграють визначальну роль при побудові структури державно-громадянської комунікації [2].

1. Принцип громадянської активності. Громадська активність, тобто сомо ініціювання і добровільна участь людей у суспільному житті і в рішенні проблем місцевих громад є найважливішим елементом державно-громадянської комунікації. Державна влада підтримує громадську активність шляхом створення сприятливого правового середовища, неупередженого інформування людей про їхню діяльність та залучення громадян та їх об'єднань до планування і виконання рішень на республіканському та місцевому рівнях.

2. Принцип суспільної участі. Об'єднання громадян є надійними каналами державно-громадянської комунікації, для представлення різних інтересів і цінностей в суспільстві. Через ці комунікаційні канали люди

отримують інформацію і висловлюють свою думку про рішення. Якщо особи, які приймають політичні рішення, вступають в діалог з суспільством і враховують пропозиції, висловлені в ході публічного обговорення, підвищується рівень компетенції суспільства і рівень легітимності органів державної влади.

3. Принцип поваги. При розробці і реалізації державно-громадянської комунікації громадські ініціативи та державна влада виконують різні ролі, однак їх ролі доповнюють один одного. Держава поважає право громадян ставити перед собою цілі і реалізовувати свою діяльність на підставі свободи об'єднань і в порядку, визначеному міжнародними угодами і національним законодавством у цій сфері, створює умови для різноманітної діяльності організацій, налагоджує взаємодію з ними на професійно-профільній основі.

4. Принцип партнерства. Партнерство передбачає налагодження конструктивної державно-громадянської комунікації між структурами громадянського суспільства та органами державної влади, місцевого управління, заснованого на розумінні загальної відповідальності за більш ефективне вирішення питань життя суспільства.

5. Принцип незалежності. Державні органи поважають незалежність неурядових організацій і визнають їх право на вчинення державно-громадянської комунікації від імені громадськості задля підвищення ефективності держави і зміцнення довіри до неї органів. Органи державної влади не втручаються в діяльність організацій громадянського суспільства за винятком випадків, встановлених законодавством [3].

6. Принцип рівноправності. Створення органами влади однакових умов для державно-громадянської комунікації. Всі громадяни і їх об'єднання повинні мати рівний доступ до участі в суспільному житті.

Список використаних джерел:

1. Білоцерковець І. М. Забезпечення взаємодії органів державної влади з громадськістю як умова здійснення демократичного врядування / І. М. Білоцерковець. – Режим доступу : www.kds.org.ua/blog/zabezpechennya-vzaimodii-organi-derzhavnoi-vladi-zgromadskisty-umova-zdijsnennya-demokra.

2. Кандагура К. Інструменти взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства / К. Кандагура // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – Вип. 1. – С. 20 – 30.

3. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії / Н. Латигіна // Політичний менеджмент. – 2009. – № 3 (36). – С. 81 – 91. – Бібліогр.: 16 назв. – укр.

ШУСТ АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ

*старший преподаватель Института государственной службы
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

СОВРЕМЕННЫЕ ФАКТОРЫ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАН СЕВЕРНОЙ АФРИКИ

Общества североафриканского региона можно назвать глубоко разделенными. Проблема неравномерного развития является застарелой и нерешаемой в современных условиях ретрадиционализации

североафриканских социумов [1, р. 112]. Высокая доля неустроенной молодежи, приниженное положение женщин, этно-конфессиональные расколы, трайбализм и клановость, криминализация и политическая радикализация общества препятствуют эффективному функционированию стран региона.

Культурно-историческая общность стран Северной Африки сопровождается глубокими различиями в характере политических культур и политических режимов, что приводит к принципиально различному реагированию этих государств на возникающие угрозы.

Египет, в соответствии с принятой в 2014 году конституцией, является государством с республиканским строем. Хотя ислам признан государственной религией, характер египетского государства – светский: запрещена любая политическая деятельность и создание политических партий на религиозной основе [2, с. 2].

Существующее положение сложилось в результате событий 2011-2013 годов, охвативших страны региона и получивших название «Арабская весна». В настоящее время страной руководят светские силы, пришедшие к власти в 2013 году в результате военного переворота. Они сменили исламистский режим, сформированный влиятельной международной организацией «Братья-мусульмане». Военные полностью взяли на себя ответственность за свержение и президента Мубарака, и президента Мурси. Высший совет вооружённых сил включен действующей конституцией в ряд конституционных органов. Это отражает особую роль армии в Египте, ее глубокую вовлеченность в различные сферы жизни страны, функцию арбитра в конфликтах политических сил.

В настоящее время Египет характеризуется стагнацией национальной экономики, в последние годы резко снизился уровень жизни населения, сохраняется острота проблемы обеспечения страны продуктами питания, началась деградация туристического бизнеса – источника валютной выручки. Противоречия между тремя основными этническими группами населения Египта – арабами, бедуинами Синая и нубийцами – несут в себе угрозу сепаратизма.

Египет не демонстрирует прежних претензий на лидерство в арабском мире, что снизило конфликтный потенциал в отношениях с другими крупными странами региона. Восстановление военно-политических связей с США дает основания ожидать консервации международной ситуации вокруг Египта с перспективами большей стабилизации внутривосточной ситуации в этой стране.

В результате трагических событий «Арабской весны» Ливия превратилась в распавшееся государство, внутренняя фрагментация которого чрезвычайна даже по африканским и ближневосточным меркам. Распались связи между ее историческими областями – Триполитанией, Киренаикой и Феццаном, – и сами эти области рассыпались на части, которые не имеют прочной власти.

В стране существует как минимум два политических центра: относительно умеренные исламисты – в Триполи, и относительно светские круги, сформировавшие международно-признанное правительство – в Тобруке. Тобрукское правительство сумело выдвинуть из Бенгази – базы третьего центра силы – относительно неумеренных исламистов из Ансар аш-Шариа [3, с. 2]. Кроме того, в 2016 году в Триполи из соседнего Туниса

перебралось созданное в 2015 году правительство национального единства, поддерживаемое ООН.

Дополнительно к обозначенным политическим силам, которые контролируют сравнительно небольшие по площади урбанизированные районы на севере страны, важную роль в развитии ситуации на всей остальной территории Ливии играют арабские и берберские кочевые и полукочевые племена, что еще больше усугубляет состояние Ливии [4].

Отметим, что в полной мере в Ливии еще не проявился фактор религиозных братств или орденов. В первую очередь – ордена Сенусийя, основателем которого был дед свернутого молодыми офицерами Каддафи короля Ливии Идриса – бен Али ас-Сенуси. По мере возвращения Ливии к схеме единого государства, роль сенуситов станет более весомой.

Вооруженное вмешательство во внутренние дела Ливии, как и других государств региона со стороны западных держав, взорвало внутреннюю ситуацию. Резко повысив общественно-политическую разрозненность и спровоцировав во всех странах региона, где проводился эксперимент по осуществлению проекта смены режимов, взрыв межобщинного насилия, авторы этого проекта разрушили условия жизни народов и вызвали в качестве ответной реакции повстанческое движение, в том числе в форме исламского экстремизма.

В настоящее время и на протяжении всего прошлого века уровень развития Алжира является высоким по африканским меркам. Почти все алжирцы – мусульмане, за исключением нескольких тысяч берберов-христиан [5, с. 54].

Региональный и кланово-трайбалистский партикуляризм является в Алжире существенной политической проблемой. Речь идет, прежде всего, о Кабилии, население которой, обладая ярко выраженной этнокультурной и лингвистической идентичностью, чувствует себя ущемленным в правах и периодически позиционируется властями как «внутренний враг» [6].

Серьезной проблемой для властей является исламистское движение. На парламентских выборах в 1991 году исламисты победили в первом же туре. В январе 1992 года Совет национальной безопасности Алжира отменил второй тур выборов и взял на себя поддержание порядка. Исламисты прибегли к террору, и страна погрузилась в десятилетнюю гражданскую войну. В настоящее время армия сохраняет прочные позиции в политической жизни Алжира при, в целом, гражданском политическом режиме.

Арабская весна не миновала Алжир, но внутреннее общественно-политическое положение Алжира существенно отличается от такового во многих других странах, затронутых «весной». Страна пережила уже в недавнем прошлом собственную «алжирскую весну» 1990-х годов, результатом которой стало противостояние с радикальными исламистскими группировками, которые продолжают свою террористическую деятельность до сих пор. Поэтому алжирское общество настороженно относится к политическим изменениям, могущим привести к повторению «черного десятилетия» исламистского террора.

Тунис стал первой страной, в которой проявился феномен «арабской весны». В результате краха режима Бен Али в феврале 2011 года к власти в стране пришли исламистские силы из «Движения возрождения». В 2014 году прошли парламентские и президентские выборы на которых победили умеренные силы, сгруппировавшиеся вокруг светской партии «Призыв

Туниса». Можно сказать, что в стране произошло восстановление политического баланса.

Залогом политического компромисса в Тунисе служит, во-первых, высокая степень модернизированности общества и политических элит, а с другой – своеобразный паритет возможностей различных политических сил, вынуждающий их к переговорам. По-видимому, вследствие наличия этого паритета итогом кризиса 2011-2013 годов стал не военный переворот, как в Египте, а национальный диалог.

Население Марокко в большинстве своем арабы и берберы по происхождению. После многих поколений взаимных браков первоначальное отличие между этими двумя группами теперь стало скорее лингвистическим. Оседлый характер деятельности марокканского населения позволил им создать самобытную и развитую цивилизацию, включенную в общеарабский и общемировой цивилизационный процесс.

Большая проблема Марокко – многочисленный государственный аппарат, потребляющий более половины расходов бюджета. Среди иных социальных проблем – низкая зарплата, отсутствие жилья, низкий уровень образования, прогрессирующая безработица, огромный разрыв между богатыми и бедными.

Таким образом, можно постулировать превращение североафриканского региона в одно из наиболее нестабильных мест на планете, наличие в странах Северной Африки глубоких проблем, порожденных условиями исторического развития и внешним вмешательством западных стран. Общественно-политическая ситуация в странах Северной Африки находится в зависимости от внутренней разрозненности их социумов, недостаточного уровня развития экономики, испытывающей возрастающее демографическое давление, низкого качества государственного управления, криминализации и виолентизации, угрожающими ретрадиционализацией и архаизацией. Сочетание указанных факторов ставит под сомнение перспективы устойчивости государств региона и самостоятельность их развития.

Список использованной литературы:

1. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies / A. Guelke. – Cambridge : Polity Press, 2012. – 178 p.
2. Беляков В. Египет: «дорожная карта» исчерпана / В. Беляков // *Оценки и идеи : бюллетень Ин-та востоковедения РАН.* – 2016. – № 8. – С. 9.
3. Труевцев К. Ливия: распавшееся государство и очаг региональной напряженности / К. Труевцев, О. Булаев // *Оценки и идеи : бюллетень Ин-та востоковедения РАН.* – 2016. – № 9. – С. 12.
4. Фактор тубу. Последствия ливийской войны в сахарской политике // *Военное обозрение.* – Режим доступа : www.topwar.ru/80013-factor-tubu-posledstviya-liviyskoy-voynuv-saharskoy-politike.html.
5. Шпажников Г. А. Религии стран Африки : справочник / Г. А. Шпажников. – М. : Наука, 1981. – 364 с.
6. Le régionalisme en Algérie, un obstacle à la démocratie? // *SlateAfrique.* – Access mode : www.slateafrique.com/1621/regionalisme-algerie-democratie-kabylie.

ЯРОШОВИЧ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжизького*

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДІ В ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОБ'ЄДНАННЯХ: СОЦІАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Становлення молодого людини на сучасному етапі значно відрізняється від досвіду попередніх поколінь: ідеали, цінності минулого втратили свою актуальність, а нові, зокрема громадянські, тільки формуються. Перед молодістю особа відкрилась панорама із великої кількості різноманітних орієнтацій та настанов, внаслідок чого вона опинилась віч-на-віч із власною світоглядно-ціннісною невизначеністю. За таких умов молода особа, відчувши на собі весь тягар соціальної самотності, почала шукати нові форми самовираження, в тому числі у неформальних ініціативах.

Демократичні процеси сьогодення надали молодій людині нові можливості у самоствердженні. Молодь може значно швидше і повніше пізнати, знайти себе не тільки в рамках традиційних інститутів соціалізації, а й поза ними. Тим паче, що молода особа «як суспільна істота у процесі своєї життєдіяльності не може не об'єднуватися в групи подібні до себе. Ця приналежність людини до груп різного рівня і форми участі в них є необхідною умовою людського життя» [1, с. 24].

Саме тому соціальні системи молодіжних об'єднань є більшою чи меншою мірою життєздатними не тоді, коли в них домінує та чи інша ідеологія, і навіть не тоді, коли у ній переважає «єдність інтересів» людей, які її формували: їхня сталість визначається тим, що молоді особи, як їх складові елементи, мають достатньо розвинуте почуття солідарності, аби жити разом і працювати в ім'я майбутнього. Вільний прояв молодіжної ініціативи передбачає політичне перетворення влади з партійно-номенклатурної на демократично представницьку, орієнтовану не лише на закріплення держави, державної влади, але й, передусім, на закріплення суспільних інтенцій, закладених у прагнення загалом йти шляхом творення громадянського суспільства в Україні.

Отже, молодіжні самодіяльні організації уособлюють такі соціальні інститути, в яких реалізується громадсько-політична активність молоді, що виявляється у вільній, творчій, колективній діяльності зі створення матеріальних і духовних цінностей, пов'язаних з самодійсненням особи. Саме тому, серед статутних завдань багатьох молодіжних організацій передбачено розвивати і стимулювати громадсько-політичну активність і самодіяльність своїх членів, прищеплювати навички управління суспільними і громадськими справами, допомагати виробленню громадянської політичної культури молоді.

В умовах групової діяльності підвищується консенсусна інтелектуальна активність мислення, формуються поняття глибшого рівня узагальнення, інтенсивніше відбувається обмін знаннями і досвідом. Сам процес спілкування у цьому випадку не обмежується лише передачею інформації, а перетворюється у взаємодію і взаєморозуміння, а спільна діяльність сприяє формуванню більш адекватних оцінок і самооцінок кожного юнака чи дівчини. Тобто молодіжне об'єднання за своєю соціальною природою має широкі можливості для виховання громадянської культури своїх членів, їх

активної громадянської позиції. А отже норми та принципи громадської діяльності як компонента політичної системи й громадянської культури молоді можуть існувати й реалізовуватися через і в системі молодіжних організацій та об'єднань. У процесі діяльності цих структур вони виробляються, закріплюються й передаються від однієї генерації до іншої, що сприяє сталості політичної діяльності цілого молодіжного середовища.

Саме тому почали створюватися різноманітні за формами та методами своєї діяльності молодіжні рухи, організації, об'єднання, товариства, потенціал яких визначається можливостями самореалізації особи, умовами її самовираження, самовизначення, самостійності. У них концентруються суспільні відношення, пристосовані для інноваційної діяльності, для прояву ініціативи і творчості. Їх потенційний ефект настільки великий, що дозволяє вважати молодіжні організації, об'єднання, товариства автономними інститутами соціалізації, які за своєю діяльністю, різноманітними формами впливу сприяють, передусім, громадянському розвитку особи, і спрямовані на формування правових ціннісних настанов, що соціалізуються у вимогах громадянських прав для всього суспільства.

Ще одним важливим аспектом молодіжного руху є його роль в сенсі громадянської освіти. У молодіжних організаціях переважно поєднуються спільними зацікавленнями молоді люди з різного соціального, етнічного і культурного середовища. У середовищі організованого руху уява про локальне добро розширюється розумінням блага суспільного, що артикулюється перед усім у взаємному визнанні верховенства прав людини та її солідарного неприйняття насильства, як соціальної форми вирішення конфліктів.

Важливо зазначити, що молодь належить до тієї категорії, що потребує особливої підтримки держави та суспільства. Як зазначається в аналітичному матеріалі щодо пріоритетів молодіжної політики в Україні, «причинами, які підвищують актуальність питання про посилення державної політики щодо молоді, є такі явища як високий рівень безробіття, погіршення стану здоров'я юнаків та дівчат, розповсюдження наркоманії, алкоголізму, криміналізація свідомості, недоступність освіти для багатьох молодих людей, низький рівень їх самопочуття тощо» [2, с. 11].

Однак, нинішня соціально-економічна ситуація в Україні, наявність кризових явищ і ділянок, не дозволяють говорити про суттєві зрушення у молодіжному середовищі [3, с. 25] Окрім того, впадає в очі очевидний статистичний та опікунський крен у молодіжній політиці, взятий за останні роки. Незважаючи на добрі наміри, складається стійка тенденція до керування молодіжними ініціативами з боку держави, накидання певних ідеологічних спрямувань, підтримуваних фінансованими урядом або політичними партіями програм.

Звертає на себе увагу також явна прогалина в державній орієнтації на підтримку програм та проєктів, пов'язаних із залученням молоді до дослідження та просвіти в ділянках комуністичних репресій в Україні, витіснення україномовної культури в минулому і сучасному, зокрема з молодіжного середовища. Ініціативи самих молодіжних організацій щодо цього, як правило, не знаходять державної підтримки і залишаються локальними, маргіналізуються.

Молодь залучається до громадської діяльності, створює творчі колективи, кооперативи, різні об'єднання, асоціації, в її середовищі посилюється інтерес до політичного життя держави. Прагнучи

самовизначитися, виробити позицію щодо тих чи інших питань, молодь пропонує свої шляхи подолання перешкод, причому нерідко в незвично різкій формі. Важливо також те, що через громадську роботу людина залучається до формування публічної сфери суспільства. Тобто, молодь великою мірою зацікавлена у суспільній відкритості, сприяє створенню атмосфери прозорості і довіри. Однак, підкреслимо, це відбувається за умов ідеолого-політичної відкритості молодіжної організації.

Це, у свою чергу, назавжди створює для людини проблему співвідношення її індивідуальних прагнень з нормами і вимогами соціуму. Тому індивідуальне цілком визначитися соціальним не може, хоча, безперечно, що суспільний рух інституалізується у формі політичних партій і об'єднань, які «дедалі більше стають незалежними від держави інноваційними соціальними силами, що значно змінюють загальну традиційну соціально-політичну ситуацію. Конфлікт між суспільним рухом і державою виявляється у відстоюванні інтересів окремих груп, які водночас конфліктують і між собою з тих чи інших принципових позицій реформування суспільства» [4, с. 11].

Однак безперечно, що солідарність – це дещо більше, ніж сумарний ефект діяльності багатьох індивідів. Вона є нова індивідуальна якість, що робить спільно діючих індивідів цілісним утворенням і виступає тим самим формою їх буття. Для кожного юнака чи дівчини вона являє наочно розгорнутий світ усіх проявів життя, втілення спільної сутності, тим самим становлячи основу і головну умову індивідуального буття, індивідуальної діяльності. Солідарність – це насамперед суттєвий зв'язок деякої множини індивідів, що поєднуються у реальну цілісність на основі спільного несприйняття насильства, приниження людської гідності, вона передбачає відмінність, а не тотожність її членів.

Безумовно, чим менше розходжень і суперечностей між індивідуальними і груповими орієнтаціями і чим у більшій мірі групові орієнтації молоді враховують суспільні й особистісні інтереси членів соціальної групи, тим оптимальніший її психологічний клімат. Індивідуальні цінності взаємодіють з груповими і впливають на них в основному через міжособистісні взаємини. Тому ціннісні орієнтації, сформовані на рівні пізнання, розуміння, пам'яті можуть не тільки виявлятися і закріплюватися в колективній й індивідуальній психології, але й коректуватися ними в ту чи іншу сторону.

Список використаних джерел:

1. Карась А. Свобода і самоздійснення особи / А. Карась // Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ. – Дрогобич, 2003. – Вип. 7. – С. 14 – 32.

2. Караульна Н. В. Духовність як чинник самовизначення людини : автореф. дис... канд. філос. наук : 09.00.03 / Н. В. Караульна ; Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 18 с.

3. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні : монографія / А. Колодій. – Л. : Червона калина, 2002. – 276 с.

4. Кравченко Д. Г. Історична свідомість української молоді: проблеми формування в трансформаційному суспільстві (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис... канд. філос. наук : 09.00.03 / Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2004. – 19 с.

Секція 5

Політика щодо розвитку освіти, культури, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я в контексті реалізації секторальних реформ

БАКАЙ АНДРІЙ ЄВГЕНОВИЧ

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики

НАДУ при Президентіві України

СТАН ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНДИКАТОР ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНА І СВІТ

Потенціал держави визначається її спроможністю всебічного ресурсного та соціогуманітарного забезпечення потреб громадян, зокрема в сфері охорони здоров'я. Успішне виконання завдань медичного забезпечення населення знаходиться у прямій залежності від ряду складових, таких як рівень політичного розуміння, соціально-економічного становища в державі та її інститутів, які забезпечують функціонування охорони здоров'я, від структурно-функціонального впливу якої, в свою чергу, залежна сфера національної безпеки держави. Наявність функціонально потужної системи охорони здоров'я, що спроможна забезпечити населення країни доступною медичною допомогою гарантованого державою рівня є важливим показником національного здобутку, стабілізуючим фактором довіри до всіх гілок влади, органів управління та політико-економічної системи в цілому. В понятті здоров'я акумулюється не лише добробут індивідів та сім'ї, воно є необхідною умовою високого трудового потенціалу нації, показником рівня культури, найбільш яскравим критерієм успішного державного управління [2].

У той же час, доступність медичної допомоги повинна досягатись в першу чергу обґрунтованою мережею медичних закладів, незалежно від відомчої приналежності, для забезпечення своєчасності на всіх етапах та державним контролем ціноутворення і вартості лікарських засобів, виробів медичного призначення та послуг у всіх регіонах.

В процесі формування ринку медичних послуг складовими організацій системи охорони здоров'я мають стати солідарна участь у процесі надання медичної допомоги населенню України галузевих інституцій всіх форм власності (державна, комунальна, відомча, приватна) з використанням принципів єдиного медичного простору, фінансової обґрунтованості і економічної спроможності та державності вертикалі управління, з метою функціонального контролю і мінімізації наявних адміністративно-фінансових ризиків. В свою чергу, єдиний міжвідомчий медичний простір слід розглядати як систему цивільно-військової взаємодії з питань надання медичної допомоги населенню України в надзвичайних ситуаціях за солідарним та інтеграційним принципом, що функціонує на основі спільної відповідальності та раціонального використання можливостей служб охорони здоров'я всіх форм власності.

Не зважаючи на те, що охорона здоров'я є одним з ключових індикаторів якості життя і громадського благополуччя та інвестування в дану профільну галузь повертається значними економічними дивідендами розвитку національної економіки та зростанням рівня соціального добробуту, у міжнародному порівнянні, частка державних витрат на охорону здоров'я в Україні визнана нижчою серед всіх країн Євросоюзу [1].

У 2006 р. ООН опублікувала доповідь про розвиток людства яка була присвячена зростаючим загрозам людського розвитку та визначені ключові реформи для ефективного реагування. Ідея концепції про розвиток людства і людського потенціалу полягала в тому, що при оцінці рівня суспільного розвитку необхідно враховувати досягнення в галузі охорони здоров'я та освіти. Саме тому, в Світі, людський розвиток прийнято оцінювати по досягненням в галузі здоров'я і освіти.

Британський аналітичний центр The Legatum Institute щорічно аналізує в глобальному масштабі досягнення країн світу в галузі громадського благополуччя та його розвитку. Показником розвитку запропоновано комбінований індекс процвітання, який розраховується у відповідності до параметрів благополуччя в напрямку економіки, підприємництва, управління, освіти, охорони здоров'я, безпеки, особистої волі, соціального капіталу, екології. У цьому рейтингу Україна посіла 107 місце між Сенегалом та Замбією [3].

Аналітики міжнародного проекту під егідою ООН «Низка рішень сталого розвитку» у 2016 р. підготували рейтинг країн світу по рівню щастя населення (World Happiness Report 2016). При його складанні враховувалися наявність громадських свобод, відчуття захищеності та безпеки, стан охорони здоров'я та очікувана тривалість життя та інші. До провідних факторів увійшли довіра до уряду, свобода прийняття громадських життєвих рішень, ВВП на душу населення. На превеликій жаль, Україна за такою оцінкою виявилася також гіршою серед Європейських країн та в посіла світі 123 місце між Кенією та Ганою [4].

Таким чином, як видно з цих показників, в останні роки з метою оцінки ефективності впровадження змін у системах охорони здоров'я фактично всіх індустріалізованих країн Євросоюзу дедалі більш активно застосовуються індекси розвитку людства і людського потенціалу в загальній оцінці рівня суспільного розвитку.

Саме такий підхід вважається найбільш прогресивним, і на нього потрібно орієнтуватись в оцінці сучасних реформ системи охорони здоров'я України.

При оцінці рівня суспільного розвитку необхідно враховувати досягнення в галузі охорони здоров'я. Державне управління галуззю охорони здоров'я повинно здійснюватись впливом на всі соціальні аспекти. Забезпечення соціально-економічних спроможностей збереження і покращення рівня здоров'я населення України як товару відповідної вартості повинно досягатися за рахунок міжвідомчої солідарної участі.

Список використаних джерел:

1. Національні рахунки охорони здоров'я (НРОЗ) України у 2015 році. Статистичний бюлетень. Державна служба статистики. – К., 2016. – 123 с.
2. Terri R. F. Overview of research activities associated with the World Health Organization: results of a survey covering 2006/07 / R. F. Terri, van der Rijt T. // Health Research Policy and Systems. – 2015. – 417 p. – Access mode : www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20815938.
3. 2016 Legatum Prosperity Index™ (10th Edition) – Legatum Institute. – Access mode : [www.li.com/activities/publications/2016-legatum-prosperity-index-\(10th-edition\)](http://www.li.com/activities/publications/2016-legatum-prosperity-index-(10th-edition)).
4. World Happiness Report 2016 Update. – Access mode : www.worldhappiness.report/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/HR-V1_web.pdf.

БЕЛЕНЕЦЬ ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

слухач магістратури за спеціальністю «Менеджмент організацій та адміністрування» кафедри менеджменту та маркетингу Інституту економіки та управління Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

РОЗВИТОК ФІТНЕС-ІНДУСТРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Однією із цілей соціального розвитку регіону є оздоровлення населення. Здоровий та активний спосіб життя є вагомим напрямом для подолання демографічної ситуації регіону. Компетентне та цільове спрямування фітнес-індустрії для забезпечення оздоровлення населення в контексті соціального розвитку регіону є однією з основних задач дослідницьких організацій.

В час сучасних технологій є досить поширеним явищем відвідування фітнес-центрів. Фітнес-індустрія – одна з перспективних галузей послуг. Це відбувається завдяки популярному напрямку здорового способу життя. Невід'ємною частиною цього напрямку є фізичні тренування. Проте не кожен відвідувач такого закладу ходить заради оздоровлення. Багато людей вважають відвідування фітнес-центрів для поліпшення своєї фізичної форми за відсутності здорового харчування, виснажують себе тренуваннями та дієтами, що призводить навпаки до погіршення здоров'я.

Насамперед, фітнес – це цілеспрямований процес оздоровлення, який заснований на добровільному виборі фізичної активності для підтримки, зміцнення і збереження здоров'я людини, зниження ризику захворювань та їх профілактики, для залучення до здорового способу життя з метою досягнення особистого успіху і фізичного благополуччя на тлі привабливості занять і отримання задоволення від них [1].

Фітнес-індустрія виконує в суспільстві багато функцій: спортивну, естетичну, гносеологічну, виховну, релаксаційну, оздоровчо-реабілітаційну [2]. На наш погляд, з наведеного переліку функцій, оздоровчо-реабілітаційна функція заслуговує найбільшої уваги. Систематичні заняття з фітнесу забезпечують оздоровлення та профілактику захворювань, допомагають швидше реабілітуватися після травм. Фізичні вправи покращують загальний стан організму, корегують фігуру, активують процеси відновлення клітин та шкіри і допомагають краще виробляти гормони. Заради оздоровлення населення на сьогодні існує багато видів рухової активності, які відносяться до фізичних вправ, різних оздоровчих фітнес-програм та використання фітнес-технологій.

Фітнес-програми характеризуються як заняття фізичними вправами з направленістю на підвищення функціональних можливостей організму та профілактику різноманітних захворювань людей, що здійснюються самостійно або у формальних групах у фітнес-центрах. Ці програми направлені на задоволення оздоровчих інтересів широких верств населення. Науково-дослідницькі організації та вчені України вносять свій значний вклад в розробку сучасних оздоровчих програм. Так, протягом ряду років розвитком нових фітнес-програм займався Київський науково-дослідний інститут медичних проблем фізичної культури (І. Муравов, С. Душа, Л. Івашенко, Г. Апанасенко та ін.), Київський національний університет фізичного виховання і спорту України [4].

Фітнес-технології можна визначити як сукупність наукових методів, кроків, прийомів, сформованих в певний алгоритм дій, який реалізується певним чином в інтересах підвищення ефективності оздоровчого процесу з використанням інноваційних засобів, сучасного інвентарю та обладнання.

Аналізуючи виникнення фітнес-технологій, їх витоки і сучасний зміст, слід зазначити, що найбільше їх з'являється в фітнес-індустрії, яка, розвиваючись швидкими темпами, бере для вирішення своїх завдань все найцінніше, напрацьоване за багато років в оздоровчій фізичній культурі (основою є як традиційні, так і інноваційні методики, програми, технології), модернізує і на цій основі створює фітнес-технології, опис яких зустрічається як в наукових дослідженнях, методичних розробках, так і в різних видах фізичної культури, де вони з успіхом застосовуються [3].

Слід також підкреслити, що фітнес-індустрія відіграє велику роль в процесі появи інноваційних технологій оздоровлення. Розвиток фітнес-індустрії характеризується збільшенням кількості фітнес-клубів, розробкою фітнес-технологій і програм, адаптацією програм занять до певних груп населення, а також залученням широкого кола споживачів фітнес-послуг, що спонукає до зміни стилю життя молоді та дорослого населення. Формування ідейно-змістовної основи фітнес-індустрії не стоїть на місці, а постійно знаходиться в процесі розвитку, стрімко оновлюючись в умовах швидко мінливого світу [1].

Отже, в наше сьогодення розвиток фітнес-індустрії має велике значення для соціального розвитку населення, адже оздоровлення людини є важливою складовою фітнесу. Оздоровчі фітнес-програми та фітнес-технології створюються та постійно вдосконалюються заради забезпечення оздоровлення населення для поліпшення показників соціального розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Аубекеров К. А. Становление и развитие фитнес-индустрии в отечественной науке / К. А. Аубекеров, И. В. Эрзямкина // Физическая культура и спорт: Развитие физической культуры и спорта в современных условиях. – Казахстан-2015. – Режим доступа : www.rusnauka.com/41_DWS_2016/Sport/2_218497.doc.htm.

2. Бартенева Н. Е. Поведение потребителей на российском рынке фитнес-услуг : дис... д-ра соц. наук / Н. Е. Бартенева, 2017. – 162 с. – Режим доступа : www.diss.unn.ru/files/2016/666/diss-Barteneva-666.pdf.

3. Сайкина Е. Г. Фитнес-технологии: понятие, разработка и специфические особенности / Е. Г. Сайкина, Г. Н. Пономарев // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 11-4. – С. 890 – 894.

4. Товт В. А. Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності : навч. посіб. для викладачів і студентів / В. А. Товт, Е. М. Сивохоп, В. Я. Сусла. – Ужгород, 2015. – 88 с.

СИСТЕМА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Сучасна система житлово-комунального господарства (ЖКГ) є найважливішим елементом регіональної соціально-економічної системи, яка відіграє визначальну роль у розвитку соціальної інфраструктури регіону, забезпечує благоустрій та комфортність середовища проживання. Їй притаманна низка соціально-орієнтованих функцій, а її зміст розкривається як сукупність соціальних, економічних, фінансових, організаційно-управлінських, техніко-технологічних відносин з приводу управління процесами будівництва, експлуатації та ремонту інженерно-технічного комплексу. До складу системи житлово-комунального господарства входять дві відокремлені галузі – житлове господарство та комунальне господарство.

Житлове господарство у складі ЖКГ являє собою особливу галузь, яка забезпечує функціонування житлового фонду, активів житлово-експлуатаційних підприємств, керуючих компаній, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Комунальне господарство – це галузь, пов'язана з функціонуванням локальних монополістів, що здійснюють транспортування комунальних послуг за допомогою інженерно-комунальних мереж водопостачання та водовідведення, теплопостачання, газопостачання, електропостачання, а також надають послуги з вивезення твердих побутових відходів і благоустрою територій.

З позиції державного управління ЖКГ – це система складних фінансово-господарських зв'язків, спрямованих на підтримання в нормативному технічному стані цієї системи та забезпечення стандартів проживання в середовищі. Це визначає мету функціонування житлово-комунального господарства як створення систем життєзабезпечення, які формують можливості для гармонійного розвитку особистості і впливають на якість життя населення.

Суб'єктами відносин у ЖКГ виступають державні органи управління (органи місцевого самоврядування та представницькі органи державної влади), власники та об'єднання співвласників житлових будинків (населення, ОСББ), житлово-будівельні та будівельні кооперативи (ЖБК, БК), комунальні підприємства та організації, житлово-експлуатаційні, керуючі компанії, будівельні підрядні організації тощо.

Центральним об'єктом управління ЖКГ є житловий фонд – сукупність всіх житлових приміщень будь-якої форми власності незалежно від цілей їх використання, якому властиві процеси відтворення: будівництво, експлуатація, модернізація, реконструкція (санація), реставрація. Відповідно [6], жилі будинки, а також жилі приміщення в інших будівлях, що знаходяться на території України, утворюють житловий фонд.

Процес експлуатації житлового фонду займає особливе місце в відтворювальній системі, він вимагає наявності механізмів надання житлових та комунальних послуг (ЖКП) нормативної якості. По суті, саме його експлуатація є найбільш витратною та тривалою в період функціонування житлового будинку. Це обумовлює необхідність виділення в окремі галузі будівництва та житлового господарства. ЖКП виробляються та реалізуються

на двох незалежних один від одного ринках – житлових і комунальних послуг.

ЖКГ характеризується складністю і розмаїтістю зовнішніх і внутрішніх зв'язків, і, відповідно, управлінням цими зв'язками. Складність управління системою житлово-комунального господарства пов'язана, насамперед, з її неоднорідністю.

В залежності від ступеня впливу органів управління на функціонування її складових, виокремимо в складі системи ЖКГ дві частини.

1. Складові, вплив на які органів управління є опосередкованим чи частковим – виробнича інфраструктура (вантажний транспорт, матеріально-технічне постачання, зв'язок, що обслуговує виробничу сферу тощо), специфіка якої полягає в тому, що вона обслуговує не тільки населення, а й підприємства, а також ринкова інфраструктура (комерційні банки, аудиторські фірми, страхові компанії, інвестиційні фонди, інформаційна система, виставкові комплекси, маркетинг, рекламні фірми, торгівля і громадське харчування тощо).

2. Елемент, що безпосередньо залежить від органів управління – соціальна інфраструктура, що, в свою чергу, включає два основних комплекси: міського благоустрою та комунального обслуговування (пасажирський транспорт, зв'язок, що обслуговує населення і невиробничу сферу, житлово-комунальний комплекс, енергетика, сфера міського благоустрою, сфера побутового обслуговування, торгівля і громадське харчування тощо); забезпечення розвитку особистості (освіта, охорона здоров'я, культура, фізична культура і спорт, видовищні організації і система соціального захисту та соціального забезпечення).

Слід зазначити, що житлово-комунальне господарство володіє ознаками виробничої сфери (наявність структури основних виробничих засобів, техніко-технологічних циклів, енерго- і матеріалосності виробництва тощо), йому притаманне різноманіття господарських зв'язків та договірних відносин між суб'єктами економіки, що характеризує взаємозв'язок з ринковою інфраструктурою. Це досягається через забезпечення населення, а також підприємств і організацій життєво важливими послугами.

Варто відзначити особливо: незважаючи на те, що і житлове, і комунальне господарство обслуговують єдиний комплекс суспільних потреб, за всіма ознаками це дві самостійні галузі.

Наприклад, у житловому господарстві практично всі основні засоби – це будівлі та споруди, тобто пасивні засоби, тоді як в комунальному господарстві, навпаки, значна частина – активні засоби (машини, котли та інженерне обладнання, інженерні мережі тощо) [4; 5]. Цим обумовлені принципи відмінності у функціонуванні, термінах фізичного і морального зносу, способах поточного та капітального ремонту, технічній політиці.

Особливості технологічних процесів визначають ще й різну фондо-, енерго- та трудомісткість виробництва житлово-комунальних послуг, специфічні вимоги до чисельності і кваліфікації кадрів, устаткування, оснащення, витратних матеріалів та організації робіт.

Потенційний ринок комунальних послуг набагато ширший, ніж ринок житлових послуг, так як він охоплює не тільки сектор житлового фонду, але і практично весь фонд забудови (виключаючи ряд категорій промислових об'єктів).

В економіці система житлово-комунального господарства виступає в чотирьох соціально-економічних іпостасях: як інструмент проведення

соціальної політики через механізми субсидій і пільг; як елемент ринку послуг; як фактор забезпечення збалансованого функціонування інститутів регіонального (місцевого) самоврядування і як фактор територіального розвитку регіону [1].

Тобто, система ЖКГ це не лише складна система взаємовідносин, що забезпечують життєдіяльність населення, а також підприємства різних галузей господарського комплексу необхідними ресурсами (вода, газ, тепло тощо), але і політичний, соціальний, економічний та екологічний інструмент реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону та країни в цілому.

Три великі групи об'єктів в системі житлово-комунального комплексу регіону представляють особливу складність в управлінні: житловий фонд; об'єкти комунального господарства (системи тепло-, електро-, газо-, водопостачання, водовідведення тощо); сфера обслуговування інженерних систем будівель і споруд з тривалим терміном служби і використання адміністративно-територіальних одиниць (АТО) регіону [1]. Складність обумовлена необхідністю розробки різних моделей управління і систем відносин між суб'єктами, в яких вони можуть виступати в різних ролях.

Таким чином, система житлово-комунального господарства – це складна відкрита система, невід'ємна частина економіки. Метою її функціонування є створення систем життєзабезпечення, які формують можливості для гармонійного розвитку особистості і впливають на якість життя населення. Пріоритетним завданням системи ЖКГ є інституційно-організаційне та технологічне забезпечення реалізації житлово-комунальної політики, спрямованої на покращення умов та середовища проживання, підвищення якості життя населення.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Є. Г. Поняття елементів, структури та зв'язків системи житлово-комунального господарства / Є. Г. Абрамова // Теоретичні та прикладні питання державотворення : електор. наук. фах. вид. – 2012. – Вип. 10. – С. 1 – 15. – Режим доступу : www.archive.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2012_10/zmist/R_2/01%20Abramova.pdf.
2. Апостолюк О. 3. Модернізація інституційного забезпечення управління житлово-комунальним господарством в контексті децентралізації влади / О. 3. Апостолюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія економіка і менеджмент. – 2015. – № 8 (65). – С. 209 – 215.
3. Бубенко П. Т. Економічні аспекти реформування житлово-комунального господарства / П. Т. Бубенко, Н. В. Водка, Н. М. Матвеева // Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки : матеріали І Міжнар. Інтернет-конф., 1-28 лют. 2015 р. – Х. : ХНАМГ, 2015. – С. 70 – 73.
4. Драган І. О. Державне управління процесами модернізації житлово-комунального господарства в Україні : автореф. дис.... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / І. О. Драган. – К., 2011. – 36 с.
5. Жван В. В. Основні проблеми реформування житлово-комунального господарства в контексті переходу до сталого розвитку економіки / В. В. Жван // Комунальне господарство міст. – 2012. – Вип. 104. – С. 40 – 47.
6. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р. № 5464-Х. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5464-10.
7. Нагорна О.В. Система фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства / О. В. Нагорна // Глобальні та

національні проблеми економіки. Збірник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 9. – С. 665 – 668.

БОЙКО ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування» факультет економіки менеджменту та психології Київського національного торговельно-економічного університету

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Відповідно до Закону України «Державна регіональна політика – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності» [1].

До принципів державної регіональної політики відноситься принцип етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етносів, сприяння розвитку їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності.

На нинішньому етапі розвитку української державності актуальним є питання формування та здійснення державної політики культурного розвитку регіону, а саме, цілеспрямована діяльність держави, що направлена на розробку комплексної стратегії у сфері культури, туризму, експорту, державного управління, населення та інвестицій.

В умовах проведення реформи децентралізації формування державної політики культурного розвитку України набуває особливого значення, адже позитивний імідж країни впливає не лише на те, яким буде уявлення про країну у світі, але й на приплив інвестицій та міжнародну співпрацю.

Культурний потенціал суспільства є тим ресурсом, який здатний забезпечити успішність реалізації реформ, виступити запорукою національної консолідації та безпеки. Перед державою постає завдання формування якісно нової культурної політики, здатної зберегти єдність суспільства в умовах соціально-економічної кризи через забезпечення доступу широких верств населення до культурних цінностей. Консолідація суспільства – критерій ефективності культурної політики. Українське суспільство проходить випробування на міцність під впливом соціально-економічної кризи та зовнішньої агресії [2].

В Україні політика децентралізації культурних об'єктів і подій – на етапі зародження. Україна має багату культурну спадщину: матеріальні (музейні фонди, пам'ятки археології, історії, монументального мистецтва, архітектури і містобудування) та нематеріальні (народна культура, фольклор), які перебувають на державному обліку.

Національна культурна політика України має відповідати інтересам її громадян. Вона має бути всебічною та націленою на внутрішні і зовнішні соціокультурні, економічні та політичні потреби й виклики країни, а також враховувати екологічний вимір. Культурна політика України повинна забезпечувати захист та належний розвиток української культури, гарантуючи при цьому також вільний доступ до товарів і послуг інших культур за умови,

що вони не завдають шкоди національним інтересам країни. Вона повинна поважати культурні та індивідуальні відмінності своїх мешканців – громадян держави Україна, а також осіб, які приїхали на тимчасове проживання. Така міжкультурна повага має бути взаємною і регулюватися законом. Нова культурна політика країни повинна брати до уваги нагальну потребу у зміцненні національної ідентичності як консолідуючої основи для розвитку держави та протистояння зовнішнім геополітичним безпековим викликам [3].

Державна політика культурного розвитку регіону має включати певну структуру, законодавчу базу, ресурсне забезпечення, узгодження інтересів та бути орієнтованою на людей. Саме культура яскраво відображає українські реалії, через неї здійснюються процеси створення, збереження, розповсюдження і відтворення норм та цінностей суспільства. Культурні чинники мають велике значення для створення гармонійного соціального середовища, підвищення його духовного потенціалу, утвердження гуманітарного розвитку. Завданнями державної політики культурного розвитку регіону є: виховання своїх громадян, збереження культурної самобутності, дотримання певних норм в суспільній життєдіяльності громадян, а також підтримка їхньої творчої діяльності.

Для реалізації державної політики культурного розвитку регіону необхідно, щоб за реалізацію стратегій розвитку була відповідальною не лише держава, але й місцеве самоврядування, громадськість та представники бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної регіональної політики : закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19.

2. Валевський О. Л. Пріоритетні завдання державної культурної політики в умовах подолання соціально-економічної кризи : аналітична записка / О. Л. Валевський ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/2225.

3. Савчак І. Концепція нової національної культурної політики України. Культурний код Східного партнерства / І. Савчак, О. Левкова, Т. Білецька. – Режим доступу : www.kultura.org.ua/wp.../FINALConcept_Road-Map_UA_Culture-Coding-EaP.pdf.

БОЙКО ЛАРИСА СЕРГІЙВНА

слухач магістратури Запорізької державної інженерної академії

ПРИНЦИПИ НАПИСАННЯ SMART-РЕЗЮМЕ

Щоб краще розуміти, як сформулювати свої досягнення, успіхи або сильні якості в своєму Smart-резюме, треба скористатися принципом SMART. Це відомий метод постановки «розумних» цілей, який може стати відмінним помічником і при складанні тексту. Він будується на 5 основних принципах.

SPECIFIC (специфічне, конкретне) – наскільки ясно і чітко ця дія спрямована на конкретну професію, спеціалізацію. Виключіть з резюме загальні вирази. Треба писати прицільно про свій досвід і досягнення. Забути про фрази в стилі: «Я мотивований професіонал». Напишіть більш точно: «Я більше 15 років працюю в сфері продажів. На останньому місці роботи мені вдалося підвищити продажі на 40 % за рахунок успішного впровадження

нової системи CRM, яка дозволила отримувати більше даних про поведінку клієнтів.» Роботодавець (рекрутер) шукає не абстрактного професіонала, а конкретного фахівця, відповідно вимогам розміщеної вакансії. Лаконічність і відповідність до вакансії – джерело успіху на бажану роботу!

MEASURABLE (вимірне) – чи зустрічаються в резюме вимірні показники? Наприклад: скільки людей знаходилося в підпорядкуванні? Скільки успішних проектів було виконано? На скільки % (або в грошах) збільшили обсяг продажів? Хороші показники для використання у вимірі досягнень: час, гроші, обсяг / якість роботи. Точні цифри набагато більш переконливі для роботодавця, ніж просто слова!!!

ACHIEVEMENT ORIENTED (орієнтоване на досягнення) – особисті і командні досягнення є обов'язковим пунктом в SMART-резюме. Чіткий, лаконічний та конкретний опис (процес, склад, послідовність, результативність, прибутковість) збільшує шанс на вакансію. Не пишіть вл те, чого ви швидше за все не зможете досягти на посаді, на яку претендуєте. Треба описувати конкретні цілі, а не фантазії.

RELEVANT (релевантне, відповідає вимогам) – актуальність – резюме повинно відображати конкретну, поточну картину професійного досвіду і своєчасно оновлюватися. За звичай просто дописують чергове місце роботи – і резюме виглядає як «листковий пиріг» – ніякого зв'язку між попередніми місцями, не відображається професійне зростання, не скориговані професійні навички. Тому, включайте в Smart-резюме винятково важливу для роботодавця інформацію, яка покаже вас з найкращого боку. Ваш досвід мандрівника або досягнення в йозі мало хвилюють наймача.

TIME-BOUND (прив'язане до часу) обмеженість у часі – у резюме акуратно вказані всі роботи та дати, щоб відразу було зрозуміло, який досвід ви «продаєте» роботодавцю. Це ще один елемент, який допоможе наповнити ваше резюме конкретикою. Вкажіть терміни, за які ви змогли досягти тих чи інших результатів. Таким чином продемонструєте, наскільки результативно може бути ваша робота.

Остаточний етап SMART-резюме: зможете переглянути результат відразу ж, щойно завершите заповнення форми. За необхідністю можна внести зміни до будь-якої частини резюме. Завантажене готове резюме в PDF і більше не потрібно турбуватися про те, як резюме відобразиться у роботодавця. Файл PDF однаково добре виглядає і на екрані, і в роздрукованому вигляді.

Таким чином, постановки мети SMART можна застосувати і для оцінки самого важливого документа у пошуку роботи – резюме. Резюме повинно донести неповторність пошуковця до роботодавця і відповідати критеріями SMART. Це шлях до досконалості!

Список використаних джерел:

1. Могилівкин Е. Технология управления карьерой / Е. Могилівкин. – Режим доступа : www.znание.info/_portal/ec/2-commtehnologii_upravlenia_karieroi.pdf.
2. Колесник Е. Как правильно поставит цель, чтобы гарантированно ее достичь / Е. Колесник. – Режим доступа : www.thepoint.rabota.ua/kak-pravilno-staviv-tseli-chtobyi-garantirovanno-ih-dostigat.
3. Сорокина Р. Как написать SMART-резюме без усилий. Практическое руководство по созданию резюме и сопроводительного письма / Р. Сорокина. – Режим доступа : www.bosshunt.ru/knigi-po-napisaniyu-rezyume.

БОЛОТИН ВЛАДИМИР ВАСИЛЬЕВИЧ

канд. филос. наук, доцент, доцент кафедры государственного управления социальной сферой и белорусоведения факультета подготовки и переподготовки Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ИННОВАЦИОННО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ РУКОВОДИТЕЛЕЙ

В современных условиях, овладевая могуществом современных технологий, человек очень легко может нарушить хрупкую границу мирового равновесия, вызвать непредсказуемые катастрофические последствия. Едва ли не единственная гарантия такого исхода – путь постоянного совершенствования знаний.

При переходе мирового сообщества к качественно новому, инновационному этапу развития нужны руководители, которые умеют мыслить и действовать по-новому и понимают, как управлять современными процессами жизнедеятельности общества. В этой связи необходим анализ существующей практики с целью формирования новых принципов и подходов по подготовке инновационно-ориентированных руководителей. Эта непростая задача требует единения усилий органов государственного управления по ряду конкретных направлений, учета зарубежного опыта. По существу, современная жизнь ставит задачу подготовки управленческой элиты, где элитность определяется не высотой должности, а показателями наивысшего качества в управленческом труде, сотрудничестве с людьми, максимальное уважение и поддержка с их стороны.

Уже стало аксиомой, что успеха в своем развитии достигают страны, определившие научную и инновационную деятельность в качестве национального приоритета. Это, если не единственная, то основная возможность сделать свое экономическое развитие стабильно устойчивым и динамичным. Поэтому сегодня альтернативы инновационному развитию нет, а нынешний этап общественного развития предъявляет к руководителям новые высокие требования.

У концепции инновационной стратегии жизнедеятельности в настоящее время становится все больше сторонников. Источником основного дохода выдвинут интеллектуальный капитал. Все большую остроту приобретает проблема повышения уровня управления и, как следствие, подготовки кадров новой генерации.

Им должны быть присущи лидерские качества, умение мыслить категориями государства и способность своим профессионализмом, авторитетом, энергией, убежденностью объединить усилия на решения поставленных задач [1].

Ведь еще древнегреческий философ и ученый Демокрит отмечал, что по самой природе управлять свойственно лучшему [2].

Смещение акцентов в управлении, первоочередная его направленность на людей, требует коррекции и стиля управления. Думается, что командный стиль управления, оправданный в чрезвычайных условиях мирового кризиса, не будет эффективным на нынешнем этапе развития нашего общества.

В настоящее время управленцу необходимы высокая личная и мировоззренческая культура, осознанное чувство долга и патриотизма, а также нравственные качества, определяющие человечность руководителя.

Следует еще раз подчеркнуть, что большинство недостатков в государственном управлении возникает вследствие забвения его духовно-культурного аспекта. С одной стороны, государственное управление отображает уровень духовного развития общества. С другой, – оно само является важнейшим фактором, влияющим на его духовность. Иными словами, культура, уважение к личности, должны исходить от всех, кому предоставлено высокое право на управление.

В вузе такие качества формируются воздействием аналогичных качеств состава лекторов, а также четной постановкой системы учебных программ по гуманитарным дисциплинам. Именно их изучение способствует расширению кругозора, формированию высших чувств и ценностей. Это особенно важно, так как управление всем своим собственным развитием включает в себя формирование идеала будущего. В тоже время именно ценности и нормы играют решающую роль в реальном достижении цели в интересах развития и совершенствования общества [3].

Известная педагогическая закономерность – чем глубже образовательные действия внутренне воспринимаются личностью, тем выше результат образования – закономерно подкрепляет сказанное выше. И это легко объяснить. Ведь на смену идеологии передачи «готового знания» пришла идеология формирования профессиональных компетенций. В этом случае, очевидно, не обойтись без продуманной, научно обоснованной системы отбора кадров.

На одно из первых мест по своей значимости в настоящее время выходит диагностика и, в первую очередь, поиск и отбор новых талантливых управленцев. Во всем мире сегодня идет «охота» за талантами, в том числе, управленческими. Основой этого процесса являются открытые конкурсы. Открытый конкурс должен использоваться постоянно и распространяться на все регионы.

Требования к государственным служащим постоянно растут. Надо быть инновационно активным, отвечать на вызовы времени, причем делать это быстро и адекватно. Таких управленцев нужно не только находить, но и готовить. Еще раз обратимся к древней философии. Древнегреческий философ и социальный мыслитель Платон, говоря об отборе правителей, отмечал, что надо выбирать таких людей, которые целью всей своей жизни поставили самое ревностное служение государственной пользе и ни в коем случае не согласились бы действовать вопреки ей [2].

Даже острый ум, не пронизанный высокой моралью и нравственностью, может совершить роковые промахи. Было бы ошибкой думать, – заметил французский философ 18 века Гольбах Поль Анри, – что достаточно быть умным человеком, чтобы стать министром или государственным деятелем. Ум порочного человека – это ум разрушительный. Государственный деятель должен обладать умом, соответствующим его профессии, – последовательным, мудрым и справедливым [2].

Важное условие конкурентоспособности отечественной экономики – преданность руководящих кадров своей стране. Но нельзя рассматривать это прямолинейно. Даже самая высокая преданность должна обязательно сочетаться с профессионализмом. То есть управленец – это человек, действующий конструктивно и результативно в рамках своей профессиональной компетенции, решающий поставленные задачи, а не создающий видимость их решения.

В настоящее время пока отсутствует четкая система формирования управленческой элиты. В этой связи представляется целесообразным организовать специальный форум в сети Интернет, привлекая к нему и зарубежных партнеров. Поставленную современной жизнью задачу о подготовке элитных управленческих кадров можно выполнить только единением усилий всех заинтересованных сторон, научной мысли и творческого практического опыта.

Профессия управленца не только одна из наиболее социально-значимых, но и одна из самых сложных. Она требует на подготовку больших затрат времени и средств, а от человека – профессиональных, высоконравственных качеств, большой культуры и творчества.

В практике управленческой деятельности выделяются ключевые компетенции, которые можно сгруппировать по базовым блокам: это стратегическое мышление, контакты (коммуникации) с внешней и внутренней средой, навыки управления в организации, управление ресурсами в организации. Каждый блок в свою очередь можно подразделить на более конкретные компетенции, которые в дальнейшем преобразуются в профессиональные стандарты.

В настоящее время у людей изменились многие представления и это следует учитывать в управленческой практике. Часто употребляемое понятие «изменение ценностей», по-видимому, включает много аспектов, которые определяют изменившиеся представления и установки. Во-первых, образовательный уровень большинства сотрудников, что отчасти отметить, вырос. Поэтому они больше не чувствуют себя удовлетворенными, если им отдают только распоряжения, а ожидают исчерпывающей информации и обоснований целесообразности выполнения как своих задач, так и планов в целом. Только в том случае, если эти установки сотрудников выдерживаются, можно ожидать, что они будут выполнять свои задачи с необходимым интересом и требуемой настойчивостью.

Многие виды деятельности становятся более специализированными: руководитель большую часть процессов в своей сфере уже не в состоянии в деталях проконтролировать и дать им оценку. Он вынужден полагаться на своих специалистов и поэтому делегировать полномочия. Это, однако, выдвигает более высокие требования перед руководителями в сфере управления.

В настоящее время интеллект кадров в сфере управления в сочетании с их морально-волевыми качествами становится краеугольным камнем эффективной деятельности. Это то, что может помочь найти неиспользованные ранее варианты решения сложных проблем, усилить тенденцию управления на основе сотрудничества, сотворчества, партнерских отношений.

Список использованной литературы:

1. Морозевич А. Н. Пути повышения эффективности управленческой деятельности / А. Н. Морозевич // Актуальные вопросы повышения квалификации управленческих кадров, их резерва: проблемы и пути их решения : сб. материалов Респ. науч.-практ. семинара, Витебск, 20-21 июня 2008 г. / Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь ; под общ. ред. А. Н. Морозевича [и др.]. – Минск : Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2009.

2. Антология мировой политической мысли : в 5 т. – М. : Мысль, 1997.

3. Бабосов Е. М. Социология управления : пособ. для студентов вузов / Е. М. Бабосов. – Мн. : Тетра-Системс, 2010.

ВАСЮК НАТАЛІЯ ОЛЕГІВНА

*к. держ. упр., доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентові України*

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ**

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень [1]. Основні частини Угоди про асоціацію присвячені ключовим реформам у сфері охорони здоров'я передбачають співробітництво в галузі охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання. Відповідно до цього зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях сфери охорони здоров'я, які здатні на належному рівні провести реформи у сфері охорони здоров'я.

У 2015 р. Указом Президента України схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України [2]. Серед інших реформ в Стратегії визначені проведення реформи системи охорони здоров'я, а також програми популяризації фізичної культури та спорту та здорового способу життя й довголіття.

Метою державної політики у сфері охорони здоров'я є кардинальне, системне реформування, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав. Головними напрямками реформ мають стати підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я, забезпечення для них вільного вибору постачальників медичних послуг належної якості, надання для цього адресної допомоги найбільш соціально незахищеним верствам населення, створення бізнес-дружньої обстановки на ринку охорони здоров'я. Орієнтиром у проведенні реформи є програма Європейського Союзу «Європейська стратегія здоров'я – 2020».

Система охорони здоров'я у кожній країні – це продукт її унікальних характеристик, історії, політичного процесу, і національного характеру народу; багато з цих систем у даний час переживають масштабні реформи. У рамках системи охорони здоров'я, побудованої за принципом «єдиного платника», медичні послуги, що надаються усім громадянам, фінансує держава. Вона збирає податки, керує наданням медичної допомоги, і безпосередньо її оплачує. По суті мова йде про заміну приватного страхування повністю одержавленою системою. Як правило уряд розробляє загальний бюджет на потреби охорони здоров'я, вирішуючи, яку частину ресурсів країни слід виділяти на ці цілі, а також встановлює ціни або обсяги компенсації тим, хто надає медичні послуги [3].

Дослідженнями вітчизняних науковців встановлено, що за всі роки незалежності України так і не вдалося створити ефективну сферу охорони здоров'я. Чинна система викликає справедливі нарікання як з боку населення, так і з боку медичного персоналу, дотепер вона не здатна належним чином задовольнити потреби населення у медичній допомозі, забезпечити доступність, якість та своєчасність надання послуг з охорони здоров'я, належний рівень профілактики захворюваності та смертності тощо. Фінансово-економічна криза суттєво загострила проблеми, пов'язані з наданням населенню України медичної допомоги, із забезпеченням її належної доступності та якості. Зростання цін на ліки, продукти харчування, енергоносії призвело до загального підвищення витрат на утримання мережі медичних закладів та збільшення собівартості надання всіх медичних послуг. Необхідність реформи сфери охорони здоров'я підкреслюється неможливістю, з одного боку, забезпечити в існуючих умовах належне державне фінансування галузі, а з іншого – запровадити ефективні схеми для повноцінної конкуренції на ринку медичних послуг [4].

На сьогоднішній день правове регулювання системи охорони здоров'я здійснюється значною частиною нормативно-правових актів, зокрема Конституцією України, Основами законодавства України про охорону здоров'я, Законами України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб» та ін.

В даний час актуальним питанням реформування системи охорони здоров'я є децентралізація. Так, Концепцією реформи фінансування системи охорони здоров'я України планується позбавити органи місцевого самоврядування та місцевої влади функції розпорядника бюджетних коштів та управління закладами охорони здоров'я [5]. Вони мають лише організовувати контроль за якістю надання допомоги. Нова роль місцевих органів влади логічно витікає із запровадження нової системи закупівель через Національне агентство. На думку авторів концепції, це призведе до посилення ролі місцевих громад. Водночас усунення місцевої влади від регулюючих та забезпечуючих функцій призведе до виникнення низки питань, на які концепція відповіді не дає. Зокрема [6]: під управлінням місцевої влади лишається велика кількість закладів охорони здоров'я (лікарень, поліклінік, амбулаторій тощо); місцеві заклади охорони здоров'я – дільничні лікарні, амбулаторії тощо – виконують в регіонах важливу соціальну функцію; зовсім не згадуються такі функції місцевої влади в питаннях охорони здоров'я, як відстеження та боротьба з епідеміями, проведення кампаній зі щеплення, особливо дітей, паліативна допомога невиліковно хворим; об'єднані територіальні громади мають відповідати за якість надання медичної допомоги на первинному рівні (а не район, як зараз), а також за громадське здоров'я, паліативну допомогу.

В умовах формування правової соціальної держави реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я населення і реформування системи охорони здоров'я, здійснюється шляхом прийняття належної нормативно-правової бази.

Протягом останніх років в Україні неодноразово здійснювалися спроби реформувати систему охорони здоров'я, про що свідчать прийняті чинні нормативно-правові акти (наприклад, Концепція розвитку охорони здоров'я населення України (2000)); Основні концептуальні напрями реформування системи охорони здоров'я увійшли до Програми економічних реформ на

2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (блок «Реформа медичного обслуговування»); Закони України від 7 липня 2011 року № 3612-VI «Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві» та від 05 липня 2012 року № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу»; Концепція розвитку системи громадського здоров'я (2016), а також проекти нормативно-правових актів, зокрема, проект Закону України «Про заклади охорони здоров'я та медичне обслуговування» (2013); проект Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на 2015-2020 роки (2014), проекти Законів України «Про внесення змін до статей 3, 8 та 35-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я», «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів», «Про додаткові державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів особам, які захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України в антитерористичній операції та забезпечують її проведення», «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо видатків на первинну медичну допомогу» (2017) та ін.

На думку В.Пашкова проекти вищезазначених нормативних актів не відповідають ні вимогам Конституції України, ні міжнародній практиці [7].

Проблемним питанням залишається те, що на сьогоднішній день не прийнято єдиної Стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні. Таким чином, нормативно-правове забезпечення реформування державної політики у сфері охорони здоров'я потребує удосконалення шляхом розроблення та прийняття Концепції реформування системи охорони здоров'я, а також внесення змін і доповнень до чинної нормативно-правової бази, що регулює питання охорони здоров'я в Україні. Також потребують змін і підзаконні нормативно-правові акти з метою удосконалення державної політики у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : закон України від 16 верес. 2014 р. № 1678-VII. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

3. Теннер М. Погляд на системи охорони здоров'я у світі – 4 / М. Теннер // Тижневик «Громадянин України». – № 22 (229). – Режим доступу : www.gukr.com/article2669.html.

4. Попченко Т. П. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення / Т. П. Попченко. – К. : НІСД, 2011. – 41 с.

5. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 лист. 2016 р. № 1013-р. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p.

6. Яковенко І. Реформа системи охорони здоров'я: чотири напрямки / І. Яковенко. – Режим доступу : www.segodnya.ua/opinion/yakovenkocolumn/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya-chotiri-napryamki-760222.html.

7. Пашков В. М. Правове забезпечення реформування сфери охорони здоров'я / В. М. Пашков // Український медичний часопис. – 2017. – 2 (118). – III/IV. – Режим доступу : www.umj.com.ua/article/107586/pravove-zabezpechennya-reformuvannya-sferi-ohoroni-zdorov-ya

ВАШКО ИРИНА МИХАЙЛОВНА

*канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономики
предприятий Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ПРОФИОРИЕНТАЦИЯ И ПОДГОТОВКА МОЛОДЕЖИ К УСПЕШНОМУ ТРУДОУСТРОЙСТВУ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Воспроизводство трудовых ресурсов является важной задачей для Беларуси, поэтому качество подготовки специалистов в профессионально-технических учреждениях, учреждениях среднего специального и высшего образования имеет большое значение для нанимателей. В настоящее время работодатели не всегда удовлетворены качеством подготовки выпускников. Проблемную ситуацию создает также недостаточное несоответствие структуры подготовки кадров потребностям экономики. Наличие профессионально-квалификационных дисбалансов между структурой спроса и структурой предложения на рынке труда Беларуси обусловлено в значительной степени низким уровнем оплаты труда на многих рабочих местах, что снижает предложение на рынке труда и повышает спрос, а также дисбалансом в спросе и предложении труда, связанном с подготовкой профессиональных кадров. В последние годы сократилась численность обучающихся в учреждениях, обеспечивающих получение профессионально-технического и среднего специального образования, но возросла численность студентов в высших учебных учреждениях. Ориентированность выпускников школ на получение высшего образования привела к снижению престижа рабочих профессий и специального профессионального образования. В результате, количество выпускников вузов значительно превышает количество выпускников средних специальных и профессиональных учреждений.

Централизованное управление образованием и программно-целевой подход к совершенствованию образовательных процессов является особенностью образовательной системы Беларуси. Критики централизованной государственной образовательной системы отмечают, что она имеет два типичных недостатка: слабую способность поглощать новые взгляды, подходы и опыт, которые являются внешними по отношению к административной системе; и их слабый потенциал реализации инноваций. Сторонники централизованной системы считают, что в условиях ограниченных ресурсов страны централизованный подход усиливает возможности эффективной реализации разработанных программ.

Действующее законодательство Беларуси гарантирует и закрепляет право на образование для всех граждан с точки зрения доступности и бесплатной основы общего среднего и профессионально-технического образования, а также среднего специального и высшего образования бесплатно на конкурсной основе. В соответствии с законодательством все выпускники, прошедшие обучение за счет средств республиканского и (или)

местного бюджетов на дневной форме обучения, должны быть трудоустроены в соответствии с полученной специальностью. Работа по профессиональной ориентации проводится на всех уровнях образования. Профессиональная ориентация в базовом и общем среднем образовании включает: профессиональное просвещение, профессиографию, профессиональную диагностику, профессиональные консультации, отбор (подбор) и адаптацию, тем не менее, в организации данной работы есть недостатки. Обучающиеся часто оказываются слабо информированными в сложном мире профессий, и в этом случае их выбор является необоснованным, неадекватным и случайным, а проектирование собственной профессиональной карьеры происходит под влиянием широкого спектра различных факторов.

В организации образования в настоящее время особое внимание уделяется его практикоориентированности, повышению эффективности системы профориентации молодежи. Студенты средних профессиональных и специальных учебных заведений, вузов во время обучения проходят практику в организациях и на промышленных предприятиях, количество которых в Беларуси является значительным, что позволяет приобрести практический опыт работы во время обучения.

Государственная программа «Образование и молодежная политика на 2016-2020 годы», ответственным заказчиком которой является Министерство образования Республики Беларусь, определяет общесистемные подходы в организации общего среднего, среднего специального и профессионального образования, высшего образования [1]. В качестве достоинств данной программы можно отметить ее преемственность в развитии государственной молодежной политики и образования, подготовки учащихся к успешному трудоустройству. В программе определены основные направления и приоритеты государственной образовательной политики, конкретные меры, учтены возможные риски в реализации программы. На основе данной программы соответствующие программы разработаны на областном и локальном уровнях, что позволяет конкретизировать и корректировать реализуемые меры и мероприятия.

Государственная программа «Образование и молодежная политика на 2016–2020 годы» включает ряд подпрограмм: «Молодежная политика», которая направлена на повышение эффективности работы по профессиональной ориентации; «Развитие системы общего среднего образования», в которой декларируются задачи: обеспечения повышения качества общего образования и оптимизации сети учреждений общего среднего образования; «Развитие системы профессионально-технического и среднего специального образования», в которой поставлены задачи повышения качества подготовки квалифицированных рабочих, служащих и специалистов с профессионально-техническим и средним специальным образованием; приведения объемов и структуры подготовки рабочих, служащих и специалистов в учреждениях профессионально-технического и среднего специального образования в соответствие с потребностями экономики, развитием ее высокотехнологичных отраслей. Подпрограмма «Развитие системы высшего образования» направлена на: повышение качества подготовки специалистов, эффективности практикоориентированной подготовки и углубление связей с организациями – заказчиками кадров; повышение конкурентоспособности высшего образования в мировом образовательном пространстве; совершенствование системы планирования и оптимизация структуры подготовки специалистов с

высшим образованием. Во всех подпрограммах определены целевые показатели, объемы и источники финансирования.

С целью совершенствования планирования подготовки профессиональных кадров Постановлением № 62/68/125 от 30.10.2015 г. Министерства экономики, Министерства труда и социальной защиты, Министерства образования Республики Беларусь на период 2015-2020 гг. созданы две рабочие группы: рабочая группа по текущему планированию подготовки профессиональных кадров, рабочая группа по совершенствованию средне- и долгосрочного прогнозирования потребности в профессиональных кадрах. В состав рабочих групп включены представители соответствующих министерств и институтов.

Информационно-аналитическая система прогнозирования потребности экономики в кадрах, их профессионального образования и подготовки включает три модуля: «Экономика», «Рынок труда», «Профессиональное образование». Их деятельность направлена на устранение дисбаланса рынка образования и рынка труда. Процесс интеграции белорусской системы высшего образования в Болонский процесс, который начался в 2015 г., является сложным, к имплементации принята дорожная карта модернизации образования, ведется работа по разработке Национальной рамки квалификаций, профессиональных стандартов.

В работе по профессиональной ориентации и подготовке обучающихся принимают участие предприятия, организации, относящиеся к инфраструктуре поддержки предпринимательства, общественные и неправительственные организации. Реализация проектов, финансируемых донорами, позволяет развивать систему образования, поскольку они изменяют взаимоотношения работодателей и студентов, устанавливают новые стандарты и требования. Однако есть ряд проблемных вопросов: количество студентов, охватываемых этими проектами, является незначительным, устойчивость этих проект не является стабильной, не всегда полученный положительный опыт находит более широкое применение. Соответственно, необходима адаптация передового опыта профессиональной ориентации молодежи, чтобы проекты, финансируемые донорами, имели долгосрочное воздействие.

В условиях Республики Беларусь, сохранившей централизованную государственную систему образования, подготовка молодежи к трудоустройству осуществляется на основе программно-целевого подхода. Цели устанавливаются на национальном уровне, и они преобразуются в предписывающие положения, которые определяют работу на более низких уровнях системы образования.

В организации профориентационной работы в школах можно отметить недостаточную результативность системы профориентации (несознательный выбор профессии, без учета требований рынка труда), что приводит к приоритету высшего образования для выпускников общеобразовательных школ, перепроизводству специалистов с высшим образованием в стране и недостаточному количеству выпускников, имеющих востребованные в национальной экономике рабочие профессии.

Практикоориентированное обучение в высших и средних специальных учебных заведениях получает все более широкое развитие, но ресурсная база учебных заведений, ограничена, и это влияет на уровень качества образования. Некоторые важные аспекты академических свобод не реализуются из-за недостаточной способности образовательной системы

поглощать подходы и опыт, являющимися внешними по отношению к управленческим решениям.

Активное взаимодействие различных акторов (государственных и частных учебных учреждений, различных организаций) дает возможность достижения синергетического эффекта в совершенствовании подготовки молодежи в Беларуси к трудоустройству.

Список использованной литературы:

1. Государственная программа «Образование и молодежная политика» на 2016-2020 годы : утв. Пост. Сов. Министров Респ. Беларусь от 28.03.2016 г. № 250. – Режим доступа : www.edu.gov.by/about-ministry/obshchaya-informatsiya/.

ВЕСЕЛЬСЬКА МАРИНА ВІТАЛІВНА

*аспірант кафедри гуманітарної і соціальної політики
НАДУ при Президентіві України*

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Професійна діяльність державних службовців, яка, в основному, пов'язана з підготовкою та реалізацією конкретних управлінських рішень, потребує здобуття конкретних вмінь, знань і навичок, що мають бути сформовані в процесі навчання.

А. Маркова визначає кілька видів професійної компетентності, наявність яких визначає зрілість людини в професійній діяльності:

- спеціальна компетентність, яка представляє собою володіння власне професійною діяльністю на цілком високому рівні, можливість проектувати свій подальший професійний розвиток;
- соціальна компетентність, тобто володіння професійною діяльністю, співпрацю і прийнятими в певній професії прийомами професійного спілкування;
- соціальна відповідальність за результати своєї праці;
- особистісна компетентність, яка проявляється у володінні способами особистісного самовираження і саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості;
- індивідуальна компетентність, наявність способів самореалізації і розвитку індивідуальності в рамках професії, здатність до професійно-особистісного росту, самоорганізації і самореабілітації [2].

Професійна компетентність державних службовців має дві сфери прояву: соціальний (як фактор закріплення відносин між рядовими громадянами і владними структурами) і науково-педагогічний (як єдність функціонального знання, ціннісного відношення до праці, креативного застосування досвіду роботи і володіння професійною ситуацією з прогнозом її розвитку) [1].

Сучасні світові тенденції включають у себе постійне збільшення обсягу інформації, зростання вимог до кожного фахівця стосовно рівня його професійної компетентності, актуалізація очікувань від діячів у сфері освіти щодо постійних самовдосконалень, саморозвитку і самореалізації. Характерними рисами інформаційного простору є його швидке старіння, постійне оновлення та розширення, тому для оптимального функціонування освітньої системи все більшої ваги набуває так звана випереджувана

інформація, тобто передбачення. Професійна діяльність службовця у сфері освіти перебуває у безпосередній залежності від передбачення та прогнозування, що потрібно враховувати при розробленні професійних компетенцій [4, с. 10].

Саме сфера освіти є рушійною силою прогресу, а державні службовці цієї сфери головні важелі впливу її розвитку. Відповідно Закону України «Про освіту» – освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [3].

З вищезазначеного випливає, що потрібно удосконалити та запровадити окрему систему професійних компетенцій для державних службовців у сфері освіти. За допомогою Гар-аналізу розглянемо загрози, які чекають «застарілих службовців» в умовах розвитку суспільних потреб та технологій, а саме не здатність до:

- орієнтування в швидкому освітньому просторі;
- вирішення складних аналітичних задач;
- знаходження компромісних рішень;
- розібратися у потоках масової інформації;
- протистояти сучасним технологіям і навчитися застосовувати їх у

вирішенні повсякденних робочих моментів.

Чудовим набором ключових компетентностей наділений новий Закон України «Про освіту», які необхідні кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Виділимо наступні професійні компетентності для державних службовців у сфері освіти:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- знання медіаграмотності;
- критичне мислення або здатність вирішувати професійні задачі.

Список використаних джерел:

1. Малышева В. В. Формирование профессиональной компетентности государственных служащих финансовой сферы в процессе непрерывного образования / В. В. Малышева // Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat – 2007. – Режим доступа : www.dissercat.com/content/formirovanie-professionalnoi-kompetentnosti-gosudarstvennykh-sluzhashchikh-finansovoi-sfery.

2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – 1996. – Режим доступа : www.psylib.myword.ru/index.php?automodule.

3. Про освіту : закон України від 2017 р. № 38-39. – Режим доступа : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print.

4. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів як відкрита система / Н. Г. Протасова // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 10 – 14.

ГАВРИЛИНА ИРИНА АЛЕКСАНДРОВНА

магістрант державного та муніципального управління Середнеруського інституту управління Російської академії народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації

МЕЛЬНИКОВА ТАТЬЯНА ВАСИЛЬЄВНА

магістрант державного та муніципального управління Середнеруського інституту управління Російської академії народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації

ФЕДЕРАЛЬНЫЕ ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Россия многонациональное государство и именно поэтому для сохранения единого образовательного пространства, сбалансированного осуществления интересов страны и общества, а также повышения интеллектуального, творческого и кадрового потенциала человека с учетом его индивидуальных образовательных потребностей и интересов, этнокультурных особенностей и традиций необходимо наличие и реализация единой государственной образовательной политики. Отметим как данность присутствие в Российской Федерации этих двух составляющих – наличия и реализации, когда речь идёт именно о сегменте государственности в области образовательной политики. Глобализация мировых процессов, развитие информационных технологий, интеграция российской образовательной системы на паритетных и взаимовыгодных условиях в мировое образовательное пространство, безусловно, предусматривают самые высокие требования к уровню и качеству национального образования. Посредством внедрения инновационных образовательных технологий на основе трансдисциплинарных подходов формирования успешной личности образовательная сфера поднимается на более высокий уровень реализации. Необходимо обратить внимание, что преобладающей особенностью воплощения государственной политики в сфере инновационности российского образования должна стать абсолютная последовательность продуманных и проработанных проектов, разумная сочетаемость с внутренними и внешними политическими и социальными факторами [5, с. 68]. Вся образовательная система от дошкольного до высшего и академического, в свою очередь, должна быть полностью подготовлена к

кардинальной модернизации, включая кадровый состав, материально-техническое обеспечение и теоретико-методическую базу. Для этого разработаны федеральные государственные образовательные стандарты общего и профессионального образования, в основе которых предусмотрено формирование компетенций в едином образовательном пространстве с сохранением преемственности всех образовательных программ. В данных стандартах заложены обязательные требования к каждому уровню образования, к конструкции основной образовательной программе, условиям осуществления, уровню знаний обучающихся и профессиональной подготовке специалистов. С внедрением предложенных стандартов образованию установлен новый вектор образовательной траектории, согласно которой образование должно научить человека на протяжении всей жизни потребности и способности учиться, самостоятельно решать проблемы в разных областях деятельности, используя эмпирико-аналитический опыт. На данном этапе возникают противоречия между ожидаемым результатом и желанием, объемными и качественными характеристиками личностного вложения в воспитание и обучение, как со стороны обучающегося, так и со стороны родительской и педагогической общественности, и государства в целом. Очень важно с учетом современных геополитических вызовов воспитать критическое отношение к событиям и фактам, необходимо сохранить стройную систему академического и экспериментального научного знания, ориентированную на творческую и конструктивную деятельность. «Формирование политической и правовой культуры, политическая грамотность молодежи должны быть приоритетным звеном образовательного процесса и государственной молодежной политики в целом» [3, с. 86].

Согласно Федеральному закону «Об образовании в Российской Федерации» реализация ФГОС является одним из определяющих факторов повышения качества образования на новый инновационный уровень. Центральное место в обеспечении качественного образования в контексте ФГОС, принадлежит учителю, качеству его профессиональной деятельности. В соответствии с нормами Стандарта формированию высоконравственной личности способствует воспитание человеческого и национального достоинства, реализация каждым своего потенциала в условиях современного общества, готовность к мирному созиданию и защите Родины.

Необходимо отметить, что реализуя Стандарт общего образования и профессионального образования предусматривается широкая возможность для учёта экономической, ресурсной и кадровой специфики субъекта Российской Федерации посредством регионального компонента путём внесения вариативности в основную образовательную программу. Блок внеурочной деятельности позволяет варьировать образовательный процесс для осуществления запросов родительской общественности, разных категорий обучающихся от одаренных до слабоуспевающих и от гуманитариев до детей имеющих творческие, спортивные и экспериментально-технические способности.

Особенно остро стоит вопрос реализации федерального государственного образовательного стандарта детей с ограниченными возможностями здоровья, в том числе и в рамках инклюзивного образования. Воплощая в жизнь государственную программу «Доступная среда» ряд образовательных учреждений изменили архитектуру образовательной среды для инклюзивности образования. Но этого мало, необходимо в короткие сроки менять материально-техническую составляющую образовательного

процесса, а это требует финансовых вложений на порядок выше существующих.

Не являющиеся дотационными, а также динамично развивающиеся регионы способны в полной мере без дополнительных федеральных вливаний профинансировать инклюзию в образовании. Так, в параллельных классах общеобразовательных школ Воронежской области обучаются обычные дети и дети с ограниченными возможностями здоровья, а на переменах и во внеурочное время дети обеих групп свободно общаются при этом происходит самореализация как одаренных детей, так и детей с соматическими и психическими особенностями. Подавляющее число представителей родительской общественности при таком варианте будет полностью удовлетворена подобным методом реализации стандарта для детей с ОВЗ. ФГОС ОВЗ предполагает активнее использовать активные методы обучения, подкрепленное обеспеченностью интерактивным электронным контентом по всем дисциплинам образовательной программы и соответствующими информационными и коммуникационными технологиями, а также систему современных педагогических технологий, обеспечивающих обучение в данной информационно-образовательной среде.

Самопознание, самовоспитание, мотивация самообразования и как следствие личностная реализация молодежи напрямую зависит от потенциала кадрового состава образовательной сферы. Глобальность перемен с принятием федеральных государственных образовательных стандартов [6] выявила проблему частичной, а в некоторых случаях и полной неготовности педагогов работать в новых условиях, низкой мотивацией с постоянному самообразованию и развитию, освоению новый профессиональных компетенций. Устаревшая модель повышения квалификации не дает нужного эффекта для профессионального роста учителя. Важно отметить, что синергетический эффект в области образования вполне реален и достижим в условиях создания единой федерально-региональной системы повышения квалификации учителей и руководителей на основе персонифицированного финансирования и введения обучающего сертификата для учителей с правом выбора области и темы изучения, региона, формы и способа повышения квалификации с последующим мониторингом эффективности полученной подготовки через оценку качества образования учащихся и повышения уровня ответственности за осуществляемую профессиональную деятельность.

ФГОС предъявляет требования к не только к качеству знаний, но и к наличию возможности пользования имеющимися знаниями, их практического применения, исходя из того, что знание является не просто самооценностью, а инструментом развития личности. На федеральном уровне в целях обеспечения формирования и развития единого образовательного пространства заостряется внимание на проблеме недостаточной целостности и сбалансированности системных процедур и механизмов оценки качества образования, поэтому существует проект национальных исследований качества образования (НИКО). Федеральная служба по надзору в сфере образования и науки продолжает апробацию Всероссийских проверочных работ. В настоящее время остро стоит проблема создания фонда оценочных средств на федеральном или как минимум на региональном уровне в региональных центрах оценки качества образования по всем дисциплинам образовательных программ общего и профессионального образования. Требование оценочности в отношении полученных компетенций как определение результативности обучения на сегодняшний день вызывает

трудности как в теоретическом, так и в практическом плане. На разных уровнях обучения можно проверить только результаты образовательного процесса, ведущего к формированию компетенций.

Изменение путей реализации государственной политики в сфере образования вызвано также тем, что новая информационная эпоха поставила новые требования для современного человека – умение пользоваться цифровыми технологиями [2] и свободно ориентироваться в глобальном информационном пространстве. Данной компетенцией должны владеть все субъекты образовательного взаимодействия. Необходимо в полной мере укомплектовать медиабiblioteca образовательных организаций видеоуроками и видеолекциями профессорско-преподавательского состава ведущих вузов страны и зарубежных стран. Благодаря обладанию данными информационными ресурсами, возрастёт мотивация для повышения профессионального мастерства сотрудников и качество знаний обучающихся и студентов.

Реализация государственной образовательной политики требует постоянного и непрерывного нахождения системы образования в режиме развития и инновационной деятельности. Вне сомнения, на этом фоне качественное изменение системы регионального и федерального образования и его поступательное развитие с использованием имеющихся и вновь направляемых материально-технических и кадровых ресурсов должны стать данностью, бесповоротным фактом современности [4, с. 88]. Только в таком случае образование сможет стать действительно инновационным по всем направлениям обучения и воспитания, управления и развития образовательных организаций и систем, быть инвестиционно привлекательным и взаимовыгодным, всегда являться чётко ориентированным в социальном и экономическом планах и высокоэффективным в подготовке и развитии профессионалов-специалистов.

Список использованной литературы:

1. Национальные исследования качества образования. – Режим доступа : www.eduniko.ru.
2. Жукова И. В. Сравнительный анализ реализации государственной политики в сфере среднего образования в России и во Франции / И. В. Жукова, А. О. Сергеев // Вопросы управления. – 2014. – № 5. – С. 105 – 114.
3. Меркулов П. А. Государственная политика в сфере политической грамотности и политического воспитания российской молодежи / П. А. Меркулов, Е. Н. Малик // Власть. – 2016. – № 4. – С. 83 – 87.
4. Огнева В. В. Высшая школа современной России: ключевые тренды формирования новой парадигмы / В. В. Огнева, Т. С. Болховитина, Ю. С. Васютин // Образование и общество. – 2015. – Т. 2. – № 91. – С. 86 – 89.
5. Огнева В. В. Доступность и качество государственных услуг в регионе: состояние и пути повышения эффективности / В. В. Огнева // Среднерусский вестник общественных наук. – 2010. – № 2. – С. 68 – 74.
6. Огнева В. В. Преодоление административных барьеров на пути к качеству государственных услуг / В. В. Огнева // Среднерусский вестник общественных наук. – 2012. – № 1. – С. 69 – 73.

ГРИНЧИШИН СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України*

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Динамізм суспільного розвитку, глобалізаційні виклики потребують зосередження уваги науковців до питань кадрового забезпечення та сприяння його ефективності.

Між кадровою політикою держави та державною молодіжною політикою існує пряма взаємозалежність, яка проявляється не лише в оптимізаційній взаємодії, а й наслідках впровадження тих чи інших змін. За таких умов позиція О. О. Каретної відносно того, що «оптимізація кадрової політики виступає одним із основних механізмів підвищення ефективності державної молодіжної політики» [1, с. 9] є беззаперечною, оскільки молодь – це той потенційний кадровий склад держави, який забезпечує її розвиток, виступаючи при цьому визначальною ланкою державно-управлінського механізму, впровадження реформ та досягнення поставлених цілей. Відтак, зовсім не дивно, що молодіжна політика – це невід’ємна частина загальнодержавної діяльності із приводу всебічного розвитку молоді, яка включає в себе не лише діяльність держави, але і партій, громадських рухів, церкви і інших соціальних інститутів, які зі своєї загальної політики виділяють її молодіжні аспекти [2].

На підставі вище викладеного виникає потреба у розгляді кадрового забезпечення та визначені його складових.

Серед науковців існують різні підходи до розуміння кадрового забезпечення. Так, з позиції Т. Є. Кагановської кадрове забезпечення – це управління діяльністю з наповнення організаційних структур системи державного управління відповідними за професією та кваліфікацією кадрами задля надання можливості функціонування держави та її органів у відповідності до вимог Конституції України, що призводить до виникнення окремого виду правовідносин – адміністративних [3, с. 204]. В той час, як А. М. Ключко стверджує, що кадрове забезпечення – це функція адміністративної діяльності, спрямована на реалізацію завдань щодо управління персоналом [4, с. 367]. Але всі зазначені твердження зводяться до того, що кадрове забезпечення спрямоване на організацію роботи по підбору персоналу й безпосередньої роботи із ним. В контексті молодіжної політики до кадрового забезпечення, на нашу думку, слід віднести й підготовку персоналу. Дана складова має передбачатися й кадровою політикою, під якою слід розуміти цілеспрямовану, розраховану на тривалий період стратегічну діяльність з формування, збереження, розвитку та використання людських, трудових, кадрових ресурсів, а також ресурсне забезпечення її реалізації [5, с. 65]. В той час, під державною кадровою політикою розуміється система офіційно визнаних цілей, завдань, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання кадрових процесів і відносин [5, с. 61].

Кадрове забезпечення будучи багатограним, збірним явищем має відповідну структуру [6, с. 94], яка складається із: методів, функцій, принципів, котрі й передбачають основні вихідні положення кадрового забезпечення, основні напрями його реалізації та прийоми і способи, які використовуються для виконання функцій кадрового забезпечення. При

цьому функціями кадрового забезпечення є: створення умов для комплектування висококваліфікованими кадрами, навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; сприяння впровадженню новітніх методів і форм роботи з кадрами, розвитку ділових та моральних якостей працівників; надання сприяння в працевлаштуванні випускників; балансування потреби в кадрах на основі прогнозів стратегічного розвитку регіонів і підготовкою фахівців у вузах; моніторинг ринку праці; проведення аналізу результатів діяльності регіону відносно його кадрового забезпечення; вирішення соціально-побутових проблем працівників, питань надання встановлених чинним законодавством пільг та допомоги тощо [7].

Таким чином, на підставі здійсненого нами дослідження встановлено, що кадрове забезпечення будучи складовою частиною кадрової політики держави, є основою реалізації молодіжної політики й полягає у впровадженні затвердженої громадськістю та владою державної кадрової політики шляхом забезпечення роботодавців висококваліфікованими кадрами та вжиттям заходів щодо впорядкування кадрових процесів з метою забезпечення функціонування держави з врахуванням сучасних суспільних викликів.

Список використаних джерел:

1. Каретна О. О. Механізми сучасної державної молодіжної політики України: еволюція та тенденції : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / О. О. Каретна ; Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012. – 17 с.
2. Хмельярчук М. І. Зайнятість і соціальний захист молоді : монографія / М. І. Хмельярчук ; НАН України, Ін-т регіон. досліджень. – Л., 2003. – 126 с.
3. Кагановська Т. Є. До питання визначення сфери кадрового забезпечення державного управління / Т. Є. Кагановська // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 202 – 209.
4. Клочко А. М. Сучасний стан кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України / А. М. Клочко // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 367 – 371.
5. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.
6. Матюхіна Н. П. Управління персоналом органів внутрішніх справ України (Теоретичні та прикладні аспекти) : монографія / Н. П. Матюхіна ; за заг. ред. проф. О. М. Бандурки – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. – 287 с.
7. Ілюшина О. Н. Теоретико-методологічні основи кадрового забезпечення курортно-туристичного регіону: сутність, структура, особливості / О. Н. Ілюшина. – Режим доступу : www.sworld.com.ua/konfer30/1072.pdf.

ГУТИЧ ЮРИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ

*магистрант 1 курса юридического факультета
Белорусского государственного университета*

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Как показывает практика и теория отдельных стран, по своей направленности, спорт в мировом масштабе стал коммерческой деятельностью, которой потребовалась соответствующая нормативно-правовая база. Особенности отношений, которые зарождались в сфере физкультурно-спортивной ориентации общества, вызвали необходимость адаптации «старого» и разработки нового нормативно-правового фундамента для регулирования возникающих правоотношений в области физической культуры и спорта. Государства, осознавшие проблематику и необходимость формирования либо изменения правовой базы физической культуры и спорта, выбрали различные пути развития регулирования правоотношений в этой сфере. Ссылаясь и акцентирование внимания на исследование законодательства зарубежных стран, можно выделить два основных подхода к формированию нормативной базы:

– одни страны отказались от разработки специальных законов и адаптировали либо конкретизировали свою нормативно-правовую базу под возникшие правоотношения (Германия, Великобритания);

– другие приняли специальные законы (Бразилия, Испания) либо пакеты законов (Аргентина, Италия) в области физической культуры и спорта.

Расставляя существенные приоритеты, в Республики Беларусь, законотворческая деятельность в этой сфере началась лишь в постсоветский период с началом проекта разработки и принятия 18 июня 1993 года Закона Республики Беларусь «О физической культуре и спорте». Мы не можем сказать, что до его принятия в Республики Беларусь отсутствовало правовое регулирование в области физической культуры и спорта, однако существующие нормативные акты не имели статуса Закона и не создавали платформы правового обеспечения. Учитывая многогранность разного характера и процессов происходящих в сфере физической культуры и спорта в нашей стране, законодательную и правовую базу обеспечивают сегодня и Законы Республики Беларусь «О туризме», «О здравоохранении», «О правах ребенка», «О предпринимательской деятельности».

Существенные вопросы, относительно физкультурно-спортивной деятельности регулируются отдельными нормами законов: Трудовой кодекс Республики Беларусь, Уголовный кодекс Республики Беларусь, Гражданский кодекс Республики Беларусь и др. Таким образом, система законодательства о физической культуре и спорте состоит из многообразных источников, представленных формами (закон, кодекс) и правовыми нормами отношений в физкультурно-спортивной деятельности.

Главным источником, имеющим высшую юридическую силу и прямое действие на всей территории нашей страны, является Конституция Республики Беларусь. Принятая в 1994 году она гарантирует нашим гражданам развитие физической культуры и спорта и охрану их здоровья (ст. 45), а молодежи – духовное, нравственное и физическое развитие (ст. 37).

Законы и иные нормативно-правовые акты, принимаемые в Республике Беларусь, не должны противоречить Основному Закону.

Сердцевину белорусского законодательства в спорте составляет измененный и дополненный Закон Республики Беларусь «О физической культуре и спорте» от января 2014 г. Настоящий Закон определяет правовые и экономические основы деятельности в сфере физической культуры и спорта, направлен на создание условий для развития физкультурно-оздоровительной и спортивно массовой работы, а также проведения спортивных мероприятий в стране и участия спортсменов (команд) Республики Беларусь в международных соревнованиях. Действующий нормативно-правовой акт содержит: главу 1 – «Общие положения» (ст. 1-8), главу 2 – «Система физической культуры и спорта» (ст. 9-17), главу 3 – «Физическая культура» (ст. 18-23), главу 4 – «Ресурсное обеспечение физической культуры и спорта» (ст. 35-37). В которых государство, законодательно гарантирует право граждан страны, а также лицам без гражданства и иностранным гражданам, проживающим на территории Республики Беларусь, на занятия физической культурой и спортом и обеспечение безопасности занятий (ст. 8).

Руководство физкультурно-спортивной деятельностью обеспечивают субъекты государственного и общественного управления специализированных учебно-спортивных учреждений признаны ДЮСШ, СДЮШОР, центры Олимпийской подготовки и центры олимпийского резерва (ст. 16). Закон Республики Беларусь «О физической культуре и спорте» утвердил обязательное физическое воспитание во всех учреждениях образования, по месту жительства, работы граждан (ст. 19-21), а также физическое воспитание людей, имеющих отклонения в состоянии здоровья и психического развития (ст. 23). В Законе рассматриваются ряд вопросов, связанные со спортом высших достижений: деятельность учреждений по подготовке спортивного резерва (ст. 24), подготовка спортсменов высокого класса (ст. 25), проведение соревнований различного уровня (ст. 28-29). Правовой статус в Республике Беларусь получает не только любительский, но и профессиональный спорт (ст. 32). Оговариваются также права граждан на использование спортивных сооружений (ст. 35), требования к педагогическим кадрам (ст. 36) и порядок повышения квалификации (ст. 37) и многое другое, обеспечивающее правовые нормы физкультурно-спортивной деятельности в Республике Беларусь.

Туризм, как сфера деятельности, тесно взаимосвязан с физической культурой и спортом. Он служит не только средством укрепления здоровья, развития духовности и образованности, но и средством экономического благополучия страны. Закон Республики Беларусь «О туризме» от 10 ноября 1999 г. был дополнен и изменен. В новой редакции Закон существует с 15 декабря 2003 г. № 257-3. Закон Республики Беларусь «О туризме» определяет принципы государственной политики страны в этой сфере, регулирует отношения, возникшие при осуществлении путешествий. Настоящий нормативный акт содержит 7 глав: 1 – «Общие положения», 2 – «Государственное регулирование туристской деятельности», 3 – «Формирование, продвижение и реализация туристского продукта», 4 – «Права и обязанности туроператоров, турагентов, иных организаций, осуществляющих туристскую деятельность», 5 – «Туристские ресурсы Республики Беларусь, государственный кадастр туристских ресурсов», 6 – «Безопасность туристов», 7 – «Заключительные положения». Закон включает в себя с 1 по 20 статьи, в которых раскрываются основные термины,

используемые в Законе (ст. 1), цели и приоритетные направления (ст. 4), лицензирование туроператорской и турагентской деятельности (ст. 6). Он обеспечивает правовые рамки деятельности не только организаторов туристических структур (ст. 10), но и права и обязанности туристов (ст. 11-12). Особое место отведено защите интересов туристов (граждан Республики Беларусь) за рубежом в случаях возникновения чрезвычайных ситуаций (ст. 16), а также страхованию в сфере туризма (ст. 18).

Огромное значение в развитии физической культуры и спорта играют нормативные акты второй группы. Они имеют также дифференцированную юридическую силу, которая измеряется значимостью субъекта, их издающего. Подзаконные акты разнообразны по правовой форме: указы, постановления, государственные программы, типовые положения о деятельности субъектов физической культуры и спорта, решение, уставы и др. Они классифицируются по группам:

- акты органов общей компетенции (Указы президента РБ, Постановления правительства РБ, государственные программы);

- акты органов специальной компетенции (указы и постановления Министра спорта и туризма, постановления областных управлений и городских отделов, типовые положения и т.п.);

- акты министерств и ведомств, руководящих физическим воспитанием в своей структуре;

- акты администрации учреждений, предприятий, спортивных организаций.

В сфере физической культуры и спорта находят широкое применение корпоративные (локальные) нормативные акты. Административно-правовые нормы регулируют спортивные отношения на уровне физкультурно-спортивных организаций и учреждений. Благодаря которым строятся взаимоотношения между руководителем и подчиненными. Примером могут служить уставы, должностные инструкции, положения о соревновании, правила соревнований.

На основании вышеперечисленного необходимо сказать, что на сегодняшний день правовые акты в сфере физической культуры и спорта не всегда успевают за изменениями, происходящими в реальной жизни. Более того, многие из них служат препятствием позитивных процессов. Нормативно-правовые акты административного, финансового, хозяйственного, социального обеспечения оставляют нерешенными ряд проблем, возникающих в связи с появлением новых форм физкультурно-спортивной деятельности. Поэтому, совершенно очевидно, что дальнейшее развитие физической культуры и спорта в Республике Беларусь требует эффективного, оперативного нормативного обеспечения и правовых знаний от специалистов: тренеров, руководителей, педагогов, инструкторов, методистов, спортсменов.

Список использованной литературы:

1. О туризме : закон Республики Беларусь от 15 декабря 2003 г. № 257-3. – Режим доступа : www.pravo.by.

2. О физической культуре и спорте : закон Республики Беларусь от 4 января 2014 г. № 125-3. – Режим доступа : www.pravo.by.

3. Коледа В. А. Теоретико-методические основы формирования профессионально-личностных качеств студентов в процессе физического воспитания : автореф. дис.... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В. А. Коледа ; Бел. гос. акад. физ. культуры. – Минск, 2001. – 42 с.

4. Концепция физического воспитания дошкольников, учащихся и студентов / разраб. В. Н. Кряж [и др.]. – Минск : Минобразования РБ, БелНИИ образования, 1994. – 52 с.

5. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры. Введение в предмет : учеб. для высш. спец. физкульт. учеб. заведений / Л. П. Матвеев. – 4-е изд. – СПб., 2004. – 160 с.

ДАЦОК ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

*аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентіві України*

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Публічна політика України в сфері охорони здоров'я – це новий етап в реформуванні медичної галузі. Саме її розвиток та вплив спроможній вивести галузь з глибокої управлінської кризи. Це потребує змін у підходах щодо формування парадигми в галузі охорони здоров'я в умовах системних перебудов. Необхідне усвідомлення, що в національному вимірі значущим залишається тільки здоров'я. Найпріоритетніша цінність здоров'я є одним із показників людського розвитку в різних країнах світу. Здоров'я важливий чинник національної безпеки, добробуту населення, економічного та культурного розвитку демократичної держави. Запорука економічного піднесення в європейських державах світу визначається здоров'ям, як одним із феноменів благополуччя і працеспроможності нації. Саме тому, медична сфера в Україні потребує змін та реформування. Ми поділяємо думку Т. Бахтеевої, що медична галузь потребує негайних змін незалежно від часу та можливостей [1].

Реформування охорони здоров'я – складний, довготривалий процес побудови висококваліфікованої, сучасної, доступної, безкорупційної медицини, а також відкритої, прозорої та гнучкої публічної політики. Розуміння цього процесу не викликає сумнівів, як в держави так і у простих верст суспільства [5; 6].

Неможливо здійснити зміни в медицині без суспільної підтримки та розуміння публічної політики кожним членом суспільства. Як вважає Я. Радиш, реформування галузі буде просуватися повільно, якщо не відбудеться розуміння та переосмислення кожних українцем відповідальності за власне здоров'я [3]. Саме на цих постулатах базується прийняття узгоджених рішень між різними суб'єктами та об'єктами влади, недержавних організацій та громадськості.

На думку С. Коверзнева суспільство змінює свою роль з пасивного глядача на активного у виробленні політично – державних рішень та розбудові публічної політики [4]. Будь-які прошарки суспільства, як продемонструвала Революція Гідності, готові до співпраці та обговорення з владою різних питань, особливо медичних (покращення демографічної ситуації, доступність та сприяння здоровому способу життя, надання якісних медичних послуг, зміна медичного інформаційного поля та багато інших).

Публічна політика в сфері охорони здоров'я повинна сприяти вирішенню соціально-значущих проблем у суспільстві. Завдяки їй обговорюються проблеми медицини відповідно до запиту соціума та потреб медичної допомоги. Це один із інструментів, що спроможний подолати

корупцію в державних закупівлях в медичній галузі. В цьому контексті публічна політика виступає як базовий регулятор надання якісних медичних послуг, що побудований на принципах сучасності, прозорості, ефективності. Визначальна її роль у прийнятті законних рішень в медицині, що повинно здійснюватися під контролем громадського суспільства. Саме це все допоможе розглядати систему охорони здоров'я як цілісну систему управління, а не зосереджуватись на вузькоспеціалізованих аспектах медичної галузі в державі [3].

Публічна політика відносно новий термін в медицині. Це потребує сучасних методологічних підходів, концепцій, структури. Впровадження публічної політики, розроблення механізмів її реалізації повинно ґрунтуватися на доказовій медицині. При застосуванні публічної політики в медицині необхідно врахувати нові тенденції: державності та глобальні, інноваційні, суспільні процеси в світі. Системність, гнучкість, прозорість, відкритість публічної політики працюватимуть на досягнення позитивного результату при реформуванні медичної галузі.

Дотепер багато наукових праць присвячено державній політиці в сфері охорони здоров'я. Розкрито її сутність, принципи, взаємозв'язок з іншими галузями. Зокрема, Н.Нижник вказує, що державна політика в галузі охорони здоров'я – це складова зовнішньої та внутрішньої політики держави [5]. О. Дем'янчук стверджує, що неможливий розвиток державної політики без публічної політики із залученням політик недержавних структур, об'єднаних державних і громадських органів та приватного сектору [2]. На думку С.Телешука публічна політика – це політично – сформоване явище, що обумовлює залучення громадян до вироблення спільного рішення з колективних проблем [7]. Г.Кіпатрік характеризує публічну політику як цілісну систему програм, законів, рішень, заходів впливу, напрямів діяльності, що висвітленні певною групою акторів [8].

Таким чином, публічна політика в сфері охорони здоров'я ефективний інструмент реформування сфери охорони здоров'я. Але використання її механізмів потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бахтєєва Т. Медицина – не та галузь, що може почекати до «кращих» часів / Т. Бахтєєва // Ваше здоров'я. – 2009. – 29 трав. – С. 3 – 4.
2. Дем'янчук О. П. «Державна політика та публічна політика»: варіант перехідного періоду / О. П. Дем'янчук // Наукові записки. Політичні науки. – 2000. – Т. 18. – С. 31 – 36.
3. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генеза і перспективи розвитку : кол. монографія / за заг. ред. М. М. Білінської, Я. Ф. Радиша. – К. : НАДУ, 2013. – 424 с.
4. Коверзнева С. А., Кулакова Т. А. Акторы и структуры сетевой публичной политики / С. А. Коверзнева, Т. А. Кулакова // Сетевой анализ публичной политики : учебник / под ред. Л. В. Сморгунова. – М. : РГ-Пресс, 2013. – С. 57 – 93.
5. Нижник Н. Р. Проблеми управління охороною здоров'я України / Н. Р. Нижник // Укр. мед. вісн. – 1997. – № 2 – 3 (57 – 58). – С. 40 – 41.
6. Солоненко Н. Міжнародні тенденції державної політики та управління реформуванням у галузі охорони здоров'я / Н. Солоненко, І. Солоненко // Вісн. УАДУ. – 2001. – № 1. – С. 187 – 194.
7. Телешун С. О. Сутність публічної політики: контекст політики та публічного управління / С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович //

Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Політичні науки. – 2015. – № 4. – С. 23 – 30.

8. Kilpatrick G. Definitions of Public Policy and the Law / G. Kilpatrick // National Violence Against Women Prevention Research Center. – 2000. – Режим доступу : www.mainweb-v.musc.edu/vawprevention/policy/definition.Shtml.

ДОЛГАЯ НАТАЛЬЯ АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Республика Беларусь осуществляет международное сотрудничество с иностранными государствами и международными организациями в сфере обращения лекарственных средств посредством разработки и выполнения международных научных программ, обмена информацией, прогрессивными методами и технологиями разработки и промышленного производства, аптечного изготовления лекарственных средств, а также участия в иных мероприятиях по лекарственному обеспечению населения.

Несмотря на значимость данной отрасли для жизнеобеспечения населения, в стране в этой области имеются серьезные проблемы: недостаточно развиты производственные мощности предприятий для создания определённых фармацевтических субстанций; отсутствует должная подготовка работников химико-фармацевтической отрасли; существуют пробелы в нормативно-правовой базе, регулирующие вопросы в сфере деятельности данных производств.

Одной из ключевых проблем фарминдустрии в Республике Беларусь является высокая доля импортной составляющей – порядка 50 % в денежном выражении. Основная проблема состоит в том, что в Беларуси синтезируют только 60 субстанций для производства лекарств в стране, а импортируют – около 800. Сырьё ввозят в основном из Индии, Китая, Пакистана – стран, имеющих конкурентное преимущество по расходам на производство, которое является весьма затратным и основано на эффекте масштаба. Соответственно, белорусским фармацевтическим предприятиям стоит ориентироваться на производство готовых лекарственных средств.

На начало 2016 г. в Республике Беларусь насчитывалось 30 предприятий, занимающихся выпуском лекарственных и фармацевтических изделий. Перспективность развития данного направления связано, во-первых, с непрерывным ростом емкости фармацевтического рынка. Так, за период с 2010 г. по 2014 г. белорусский фармацевтический рынок имел положительную динамику, и в 2014 г. его емкость составила более 1 млрд. долл. США, что на 5,6 % выше данного показателя в 2013 г. [2].

Производство фармацевтической продукции за период с 2011 по 2014 гг. выросло на 32 %, и составило 487 млн. долл. США. Положительная динамика производства наблюдается и в 2015 г.: за январь – сентябрь производство выросло на 37 % по отношению к аналогичному периоду 2014 г. Экспорт белорусских лекарственных средств осуществляется около 30 стран мира, из

них основная доля – более 80 % – страны СНГ. На внешних рынках белорусские производители имеют более 1,5 тысяч регистрационных удостоверений на лекарственные средства. Более 36 % от объема произведенной продукции поставляется на экспорт.

В 2015 году обеспечение объема производства лекарственных средств составило в сумме 5813,2 млрд. рублей (темп роста к 2014 году – 128,9 процента) [3].

По фармацевтической промышленности по рентабельности продаж показатель выполнен и составил 27,8 %, норматив запасов готовой продукции на складах не выполнен на 4 %, выручка от реализации продукции в расчёте на одного среднесписочного работника выполнена и составила 701,3 млн.руб. при запланированном показателе 641 млн.руб. Соотношение темпа роста выручки от реализации на одного среднесписочного работника и темпа роста заработной платы также перевыполнено на 0,13.

В результате проведенной модернизации в 2015 году добавленная стоимость в расчете на одного среднесписочного работника в организациях оценивается в объеме 352,8 млн. рублей (при установленном задании – 338,4 млн. рублей), выручка от реализации продукции (товаров, работ, услуг) в расчете на одного среднесписочного работника – 597,4 млн. рублей (при установленном задании – 586,8 млн. рублей), среднемесячная заработная плата – 7640,4 тыс. рублей [4].

Развитие научного потенциала позволяет создавать импортозамещающую продукцию, которая по качеству и эффективности может конкурировать с иностранными аналогами, но при этом будет доступнее. Так, например, Диротон – венгерский препарат, предназначенный для лечения сердечной недостаточности – на 90 % уступает в цене отечественному аналогу Лизиноприл.

В дальнейшем для стабильного развития отрасли необходимо решить ряд проблемных вопросов, связанных: с отставанием фармацевтической промышленности в части технологического уровня производственных мощностей, для организации выпуска конкурентоспособной импортозамещающей продукции; с недостаточностью государственного стимулирования организаций фармацевтической промышленности в части разработки и производства инновационных лекарственных средств; с недостатком у организаций собственных средств для инвестиционного и инновационного развития, их высокой закредитованностью; с действием мер тарифного и нетарифного регулирования при осуществлении внешней торговли деятельностью в рамках Евразийского экономического союза, вступлением России и Казахстана во Всемирную торговую организацию; с ужесточением требований к производству лекарственных средств; с существенной налоговой нагрузкой, валютным и административным регулированием.

С 2016 по 2020 год планируется начать производство современных лекарственных средств для оказания высокотехнологичной медицинской помощи, в том числе за счет трансфера технологий от крупных транснациональных корпораций.

В области кадровой политики, фармобразования, науки необходимо создать систему повышения квалификации профессорско-преподавательского состава, а также руководителей юридических лиц, осуществляющих фармацевтическую деятельность, на профильных кафедрах фармацевтических факультетов ЕАЭС, СНГ, ЕС. Необходимо внедрить дистанционную форму обучения провизоров на курсах повышения

квалификации в учреждениях образования со сдачей итогового экзамена (теста) и выдачей официальных документов (свидетельств).

В области развития фармацевтической промышленности необходимо продолжить работу по реконструкции и модернизации действующих производств для приведения их в соответствие требованиям Надлежащей производственной практики (GMP); повысить экспортный потенциал отечественных фармацевтических – производителей; продолжить работу по освоению импортозамещающих лекарственных средств, созданию оригинальных и разработке генерических препаратов отечественного производства; создать надлежащую систему маркетинга и рекламы отечественных лекарственных средств.

В области совершенствования системы обеспечения безопасности, эффективности и качества лекарственных средств необходимо продолжить работу по созданию единого рынка лекарственных средств и медицинских изделий в рамках Евразийского экономического союза на основе гармонизации требований по всем аспектам обращения лекарственных средств и их государственной регистрации; повышению материально-технического обеспечения лабораторий, аккредитованных для испытаний лекарственных средств, системы Минздрава в соответствии с требованиями государственной Фармакопеи Республики Беларусь; созданию единого информационного пространства в целях оперативного обмена информацией по контролю качества; совершенствовать систему фармаконадзора, обеспечив соответствующее обучение и активное участие отечественных производителей лекарственных средств, медицинских и фармацевтических работников организаций здравоохранения; внести в установленном порядке предложения по совершенствованию лицензирования промышленного производства в части выдачи лицензии на право производства конкретных лекарственных форм при безусловном выполнении требований GMP; активировать международное сотрудничество для противодействия обращению фальсифицированных лекарственных средств на территории стран – участниц СНГ, а также сотрудничества с Советом Европы в рамках Конвенции о борьбе с фальсификацией медицинской продукции и сходными преступлениями, угрожающими здоровью населения «MEDICRIME»; активизировать работу по расширению и улучшению материально-технического оснащения клинических баз для клинического этапа биоэквивалентных испытаний генерических лекарственных средств отечественного производства, а также для клинических испытаний оригинальных отечественных препаратов.

Список использованной литературы:

1. Информация о результатах анализа состояния и развития фармацевтической отрасли государств-членов Евразийского экономического союза. – М., 2014. – 49 с.

2. Шоломицкая М. М. Состояние, проблемы и перспективы развития фармацевтической промышленности в Республике Беларусь / М. М. Шоломицкая // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2010. – № 2. – С. 53 – 59.

3. Белорусский фармацевтический рынок. – Режим доступа : www.uniter.by/insights/.

4. Около 190 лекарственных препаратов освоено в Беларуси в 2015 г. // Белорусское телеграфное агентство. – Режим доступа :

www.belta.by/economics/view/okolo-190-lekarstvennyh-preparatov-osvoeno-v-belarusi-v-2015-godu-185902-2016/.

5. О Государственной программе по развитию импортозамещающих производств фармацевтических субстанций, готовых лекарственных и диагностических средств в Республике Беларусь на 2010-2014 гг. и на период до 2020 г. : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 2 декабря 2009 г. № 1566 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

6. О некоторых мерах по развитию фармацевтической промышленности : указ Президента Респ. Беларусь от 16 апреля 2012 г, № 174 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2012. – № 47. – 1/13446.

ДРЕНЬ АННА ЮРЬЕВНА

магистрант специальности «Мировая экономика»

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Современный мир динамично развивается. Изменения происходят во всех сферах общественной жизни населения. Условием перспективного развития социальных систем является нацеленность на инновационные изменения, внедрение новейших разработок.

В последнее время появляется огромное количество инновационных технологий в сфере здравоохранения. Они разрабатываются и используются для того, чтобы облегчить работу практикующим врачам, но, что самое главное, – содействовать пациентам и способствовать оказанию квалифицированной помощи.

Проектирование и создание единого информационного пространства, которое консолидирует врачей, пациентов, учреждения здравоохранения, образовательные структуры и исследовательские лаборатории – одна из задач, поставленных перед здравоохранением на сегодняшний день, а также дополнительный механизм для лучшего доступа населения к медицинским услугам. Электронная очередь, электронные рецепты, заказ талонов и поиск лекарств через Интернет – это не просто перспективы, которыми еще несколько лет назад восхищались, бывая за границей, а реалии, которые постепенно становятся неотъемлемой частью нашей страны.

Сейчас в Республике Беларусь происходит поэтапная информатизация здравоохранения. На данный момент создана единая интернет-регистратура, где можно заказать талон к необходимому специалисту, не выходя из дома, а также вызвать врача на дом. В ближайшем будущем планируется завершить локальную информатизацию в регионах, а затем начнется создание национальной интегрированной системы, которая свяжет все больницы, поликлиники, амбулатории в единую сеть. Будет создана единая система, и у каждого врача будет доступ к базе данных со всеми необходимыми сведениями о пациенте, включая данные о лабораторных и диагностических исследованиях, состоянии здоровья. Доступ ко всем данным будет обеспечен через электронную медицинскую карту, которую сейчас называют

электронным рецептом, ибо ее возможности реализованы не в полной мере. К системе электронного рецепта из фармацевтических компаний подключилась только «Фармация». Компания автоматически начисляет на свои карточки бонусы и скидки. В данной области предстоит еще большая работа, и будет затрачено немало усилий и средств для того, чтобы прийти к той модели, которая существует на сегодня во многих европейских странах. К примеру, в Финляндии полностью отказались от бумажных рецептов. У нас же пока аптеки не имеют права отпускать лекарства без предоставления традиционного бланка.

Во всем мире сейчас очень актуальны аддитивные технологии, которые представляют одно из наиболее прорывных направлений развития «цифрового» производства. И если говорить о надвигающейся четвертой промышленной революции, то освоение и распространение таких технологий играет отнюдь не второстепенную роль. В последнее время у всех на слуху использование 3D-принтеров. Для здравоохранения это чрезвычайно важно. Аддитивные технологии представляют огромную ценность для хирургии, травматологии, ортопедии. Используя 3D-печать, можно создавать модели человеческих органов, а также имплантаты.

Кроме того, Республика Беларусь постоянно развивает международное сотрудничество, успешно взаимодействуя с различными странами в сфере здравоохранения. Так, например, Республика Корея в честь 25-летия установления дипломатических отношений с нашей страной, подарила оборудование, которое фактически восстанавливает человеку легкие. В свою очередь, Республика Беларусь в ближайшее время собирается поставить на корейский рынок медицинские препараты для борьбы с онкологией. По словам корейских специалистов, качество у них такое же, а вот цена гораздо ниже зарубежных аналогов.

Не стоит на месте лазерная медицина. Белорусские физики разработали лазерные устройства для терапии различных заболеваний. В частности, создано устройство для лечения желтухи у новорожденных. В данных аппаратах заинтересованы не только у нас в стране, а также и в странах СНГ.

Республика Беларусь является членом Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ). Цель ВОЗ – создание лучшего и более здорового будущего для всех людей [1]. Наша страна обладает высоким кадровым потенциалом и достаточно развитой инфраструктурой. Хотя по-прежнему необходимо проведение мероприятий, способствующих совершенствованию здравоохранения. Членство в ВОЗ должно способствовать внедрению новых технологий в медицине, расширению международного сотрудничества, повышению уровня знаний, а также объединению специалистов различных профилей для обсуждения актуальных вопросов. Чрезвычайно важно изучать мировой опыт путем участия в международных конференциях, симпозиумах, исследованиях, перенимая зарубежный опыт и внедряя его отдельные элементы в белорусской практике.

На сегодняшний день одной из высокотехнологичных отраслей является фармацевтическая промышленность. Объем фармацевтического рынка страны за 2016-й год составил около 700 млн. долларов.

На основе опыта ПВТ постепенно начинает работать второй аналогичный парк, ориентированный на биотехнологии. Запланированный научно-технологический парк «БелБиоград» основан на тех же принципах, что и ПВТ. Целью является создание благоприятных условий для быстрого развития био- и нанотехнологий, фармацевтической промышленности,

привлечение инвестиций и внедрение высоких технологий в производство инновационной продукции. Целевой группой парка будут компании, ведущие фундаментальные и прикладные исследования, работающие в области экспериментального проектирования, строительства, конструирования, внедрения и разработки высоких технологий для производства инновационной продукции, материалов и оборудования. Как и ПВТ, «БелБиоград» будет иметь инкубатор для малых предприятий. Очевидно, что для фармацевтики создание такого парка просто необходимо. За 5 лет работы «БелБиоград» планирует достичь экспорта в размере 175 млн. долларов. Планируется создать 1,2 тыс. высокопроизводительных рабочих мест и обеспечить 70 тыс. долларов добавленной стоимости на человека в год [2]. Кроме того, в качестве перспективы рассматривается тесное сотрудничество с ПВТ и Индустриальным парком «Великий камень», чтобы совместными усилиями привлекать инвестиции и работать на развитие экономики и повышение конкурентоспособности Республики Беларусь. Уже сейчас есть интерес у инвесторов из Германии, России, Израиля. Их волнует вопрос о налоговых преференциях, таможенных пошлинах. Это возможно только после придания «БелБиоград» статуса национального парка. Этот вопрос сейчас находится на стадии рассмотрения.

Одна из самых передовых компаний фармацевтической отрасли – белорусско-голландское совместное предприятие ООО «Фармлэнд». Предприятие с каждым годом совершенствуется, открывает новые производства, специалисты проводят совместные исследования. В 2015 году заработал новый инвестиционный проект – завод по производству лекарственных средств на основе плазмы крови. Объем инвестиционных вложений составил 23 млн. долларов США. Производственные мощности завода имеют возможность переработать 650 тыс. литров плазмы в год. Кроме того, «Фармлэнд» осваивает производство лекарственных средств. Так, например, совсем недавно было освоено производство инновационного аналога лекарственного средства, используемого в терапии лечения гепатита С. Стоимость курса лечения из трех упаковок не будет превышать 1 тыс. долларов, в то время как в мире лечение стоит в разы дороже [3]. Освоение производства этого лекарственного препарата подтверждает выполнение Государственной программы развития фармацевтической промышленности Республики Беларусь на 2016-2020 годы, которая направлена на обеспечение отечественной продукцией не менее половины белорусского рынка медицинских препаратов [4].

Внедрение новых технологий в сферу здравоохранения – это неотъемлемая часть успешного развития. Для того чтобы достойно конкурировать в современном изменчивом и непредсказуемом мире, необходимо выстроить грамотную и правильную инновационную стратегию, в которой, безусловно, важная роль принадлежит государству, которое должно создать все условия для развития отрасли.

Таким образом, можно сказать, что в современном здравоохранении наблюдается большой прогресс. Однако все не так идеально. Существуют определенные проблемы с нормативными документами, а также освоением новых технологий как врачами, так и пациентами. Но даже со всеми сложностями, очевиден тот факт, что еще несколько лет назад невозможно было представить себе таких прорывных изменений в медицине. И существует большая вероятность, что новые технологии, способствующие

повищенню якості системи здравоохранення, будуть реалізовані в найближчому майбутньому в повній мірі.

Список использованной литературы:

1. Всемирная организация здравоохранения // Организация объединенных наций в Беларуси. – Режим доступа : www.un.by/oon-v-belarusi/who.

2. «БелБиоград» планирует за пять лет достичь экспорта в 175 млн. долларов // Белрынок. – Режим доступа : www.belrynok.by/2017/07/06/.

3. За 2 года и \$100 тысяч: в Беларуси создали лекарство от гепатита С, продажи скоро // «Про бизнес». – Режим доступа : www.probusiness.io/markets.

4. Государственная программа развития фармацевтической промышленности Республики Беларусь на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь от 28 декабря 2015г. № 1096 // Национальный правовой интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/.

КАЛЮЖНИЙ ВІТАЛІЙ СЕРГІЙОВИЧ

*ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Розвиток українського суспільства в останнє десятиліття відбувається в умовах кардинальних соціально-економічних перетворень, зміни ідеології, життєвих пріоритетів, моральних понять і моральних норм. Громадські зміни актуалізували нові завдання перед вищою школою, зажадали перегляду традиційних методів і засобів викладання, загострили проблеми якості освіти. Реорганізація вітчизняної освітньої системи спрямована на створення необхідних умов для підготовки людей, які житимуть в системі світової співпраці, інтенсивного обміну інформацією і продуктами праці, взаємодіяти за допомогою розвитку спільних культурних, науково-дослідних і виробничих проєктів. Глобалізація і інтернаціоналізація громадського життя сприяли посиленню інтеграційних тенденцій в освіті, вони відбиті в Маастрихтському договорі (1993 р.) і Болонській декларації (1999 р.), які спрямовані на зміцнення «європейського виміру в освіті» [1].

Проблемі комп'ютеризації і інформатизації різних сфер життя суспільства, науки, освіти присвячена значна кількість академічних і експериментальних досліджень. Процес інформатизації освіти, підтримуючи інтеграційні тенденції пізнання закономірностей предметних областей і довкілля, актуалізує розробку підходів до використання потенціалів інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку особистості студента, підвищення рівня його креативності, розвитку здібностей до альтернативного мислення, формування вмінь розробляти стратегію пошуку рішень як навчальних, так і практичних завдань, прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання об'єктів, що вивчаються, явищ, процесів, взаємозв'язків між ними.

Активізація досліджень з питань, пов'язаних з процесом державного регулювання розвитком дистанційного навчання в Україні, підтверджує зростання уваги вітчизняних науковців і практиків до цієї теми. Адже механізми державного регулювання та їх форми інформатизації дистанційної

освіти такі ж різноманітні, наскільки самі інформаційні технології, проте можна говорити про сформовані напрями, що знайшли своє відзеркалення у Державному державному освітньому стандарті, а саме [2] :

- світоглядні (інформаційні закономірності);
- комп'ютерна грамота (інформаційний практикум);
- алгоритмічні (програмування).

Нині в розвитку процесу інформатизації і комп'ютеризації вищої освіти проявляються наступні тенденції:

- формування системи безперервної освіти як універсальної форми діяльності, спрямованої на постійний розвиток особистості протягом усього життя;

- створення єдиного інформаційного освітнього простору; активне впровадження нових засобів і методів навчання, орієнтованих на використання інформаційних технологій;

- синтез засобів і методів традиційної і комп'ютерної освіти; створення системи випереджаючої освіти.

Створення і розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій в дистанційній освіті, що визначається рядом чинників. Адже у сучасному світі існує необхідність в постійному і швидкому оновленні знань, формуванні потреби в самостійному оволодінні ними. Тому перспективна система освіти повинна надавати людині можливість не лише здобувати додаткову освіту, але і можливість безперервної освіти. Одним з важливих напрямів розвитку такої системи освіти є дистанційне навчання (ДО) [3].

Метою дистанційного навчання є надання студентам освітніх установ можливості освоєння основних і додаткових професійних освітніх програм вищої освіти безпосередньо за місцем проживання або тимчасового перебування. У ідеальному випадку дистанційне навчання в системі вищої освіти України:

- надає можливість проходити навчання, не покидаючи місця проживання і в процесі виробничої діяльності;

- забезпечує широкий доступ до вітчизняних і світових освітніх ресурсів;

- надає можливість переривання і продовження освіти залежно від індивідуальних можливостей і потреб.

Дистанційне навчання до певної міри може сприяти рішення актуальних проблем вищої освіти (доступ широких верств населення до вищої освіти, наближення освітніх послуг до місця проживання, можливість реалізації принципу безперервності освіти), підвищенню якості підготовки фахівців за рахунок орієнтації на використання автоматизованих повчальних і тестуючих систем, спеціалізованих навчально-методичних матеріалів, оперативного оновлення методичного забезпечення навчального процесу, ефективного поєднання нових навчальних і інформаційних технологій та інше [4].

Ефективність дистанційного навчання в сучасних соціально-економічних умовах пов'язана з досягненням тих освітніх і виховних цілей, які ставить перед українською наукою і вищою школою сучасне суспільство, і виявляє міру відповідності отриманих результатів наміченим цілям і завданням освітнього процесу в особі підготовленого випускника системи дистанційного навчання, причому з найменшими витратами часу, праці і здоров'я викладачів і студентів, а також грошових коштів (як з боку установи, що навчає, так і з боку студента).

Список використаних джерел:

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE : учеб. пособ. – 2-е изд. испр. и дополн. – Х. : ХНАГХ, 2009. – С. 15 – 26.
2. Долбій О. В. Вплив освіти на розвиток людського потенціалу / О. В. Долбій // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : зб. матеріалів V студ. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Х. : Магістр, 2010. – С. 45 – 48.
3. Кравченко Н. А. Система дистанционного обучения как один из факторов повышения уровня конкурентоспособности государства / Н. А. Кравченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика». – 2007. – Т. 20 (59). – № 1. – С. 90 – 95.
4. Левчук В. Г. Работа Центра электронного обучения Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении МОНУ / В. Г. Левчук // Проблемы современной освіти : зб. наук.-метод. пр. : у 2 ч. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2014. – Вип. 5. – С. 34 – 41.

КАРПЕКО НАДІЯ МИКОЛАЇВНА

*к. держ. упр., старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України*

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Одним з пріоритетних напрямів, пов'язаним з модернізацією моделі управління освітою на усіх рівнях, стає формування системи державно-громадського управління освітою, розширення громадської участі в управлінні. Проте управління освітою як і раніше залишається значною мірою відомчим, а якщо і створюються органи громадського управління, то вони в основному виконують вузький спектр функцій, які не здатні перейняти на себе рішення частини соціальних проблем у сфері освіти, здійснювати постійний і дієвий контроль за проведенням освітньої політики.

При цьому державно-громадське управління є не просто сукупністю державних і громадських органів управління, а є системою, заснованою на добровільному прийнятті державою і громадянами певних зобов'язань в управлінні освітою, державна складова гарантує забезпечення доступності і рівних можливостей в здобутті повноцінної якісної освіти, а громадська складова – повноцінну соціалізацію учасників. Співвідношення цих складових носить рухливий характер. Якщо сьогодні державна складова переважає, то поступово повинна зростати роль громадської складової, а громадська участь в реалізації вищеперелічених проектів в області освіти повинна сприяти профілактиці і мінімізації соціальних ризиків при їх реалізації [1, с. 89].

Ефективність реалізації державних програм і проектів у сфері освіти багато в чому залежить від підтримки громадськості освітньої політики, що проводиться, тому особлива увага в дослідженні була приділена аналізу особливостей становлення державно-громадського управління і ролі

громадськості в управлінні освітою. У зв'язку з цим виявляється відношення учасників освітнього процесу (вчителів, батьків, співробітників органів управління освітою) до освітньої політики, що проводиться. Державно-громадське управління поки що не носить системного характеру. Тому значення органів державно-громадського управління повинне посилюватися. Чинне законодавство не визначає чітко компетенцію органів державно-громадського управління. Відсутність конкретних повноважень породжує відсутність відповідальності за результати освітньої політики, що проводиться. У сучасних умовах система освіти має бути орієнтована не лише на завдання з боку держави, але і на соціальне замовлення, потрібна орієнтація на реальні потреби співтовариств.

Створення ефективної системи державно-громадського управління освітою, що забезпечує динамічний розвиток і високу якість освіти, її різноманіття, орієнтація на задоволення запитів особи, суспільства і держави – є основними умовами подальшого реформування управління освітою [3, с. 45].

В процесі проведеного аналізу, визначено, що громадська складова управління освітою може впливати на формування регіональної освітньої політики і її реалізацію, умови здійснення освітнього процесу. Технологія розвитку громадської складової в системі управління включає:

- забезпечення інформування місцевого співтовариства про процеси, що відбуваються в системі освіти,
- активізацію громадськості через роз'яснення прав учасників освітнього процесу,
- навчання керівників освітніх установ і органів управлінь освітою способом взаємодії з громадськістю,
- розробку нормативної бази для розвитку системи державно-громадського управління освітою, розширення громадської участі в управлінні на регіональному рівні і уповноваження органів громадського управління найважливішими функціями управління: відповідальність за ухвалення рішення, організація їх виконання, контроль за результатами,
- формування готовності професійного педагогічного співтовариства і представників громадськості до роботи в умовах відкритості системи освіти.

За результатами дослідження був виявлений основний чинник, що обмежує можливість впровадження цієї технології, це неопрацьованість основних параметрів і показників оцінки впливу громадської складової на процес управління. Недостатня розробленість цих показників призводить до труднощів визначення пріоритетних проблем, ускладнює постановку найважливіших цілей, відбувається слабка зацікавленість працівників освіти в підвищенні результатів інноваційної діяльності. У системі управління освітою потрібні зміни і у взаємодії регіональної системи з суб'єктами зовнішнього середовища. В першу чергу потрібне створення механізмів партнерських відносин освітніх установ різних типів і видів з батьками, громадськими організаціями, працедавцями, іншими групами населення через послідовну передачу цим співтовариствам права ухвалення відповідальних рішень. Як необхідні дії можна виділити наступні:

- залучення ресурсів в регіональну систему освіти за рахунок взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища;
- створення системи інформування громадськості про завдання і передбачувані кроки з модернізації освіти;

- зміна контролю функціонування і моніторингу якості освіти в регіональній системі;
- забезпечення прозорості контрольно-вимірювальних процедур в системі освіти і орієнтація їх на збір інформації, що відбиває міру досягнення цілей і завдань модернізації освіти [2, с. 157].

В управлінні освітою потрібно системні зміни. Для цього потрібна розробка нової моделі управління освітою. В останнє десятиліття одним з ключових принципів управління освітою є принцип децентралізації і автономізації навчальних закладів, коли центр тяжіння в управлінні освітою послідовно переміщується вже на регіональний рівень. Це відбувається у зв'язку з тим, що місцеве самоврядування є однією з найважливіших умов становлення громадянського суспільства. Дотримання принципу децентралізації управління освітою сприятиме створенню необхідних умов, при яких органи місцевого самоврядування стануть реальним суб'єктом управління розвитком освіти, що забезпечує кожному, що проживає на цій території організацію повноти і якості освіти. Формування, функціонування і розвиток інституту освіти розглядається як одна з основних функцій держави. Формування загальної державної політики в області освіти і розподіл обов'язків і відповідальності на усі рівні управління підкреслює і забезпечує цілісність системи освіти в Україні і єдність системи управління нею.

Таким чином, управління освітою на основі співпраці дозволить підвищити ефективність системи управління освітою, стає можливим об'єднання і координація ресурсів різних регіональних утворень для ефективнішої реалізації державних і регіональних програм і проєктів. Підвищення ефективності взаємодії з громадськістю в системі управління освітою через створення громадських рад дозволить забезпечити залучення додаткових коштів в освіту, прозорість при ухваленні управлінських рішень. В результаті формування соціального замовлення здійснюватиметься органічніше.

Список використаних джерел:

1. Тихонов А. Н. Управление современным образованием: социальные и экономические аспекты / А. Н. Тихонов. – Х. : Вита пресс, 2008. – 127 с.
2. Шляхи підвищення якості управління інноваційною діяльністю в освітній установі : зб. ст. ; під ред. М. І. Мухіна – К. : Педаг., акад. Післядипломної освіти, 2008. – 360 с.
3. Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти : наук-метод. посіб. – К. : Актуал. освіта, 2002. – 312 с.

КИЩЕВИЧ АЛЕКСАНДРА СЕРГЕЕВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСИ

Каждый человек имеет потребность в общении, в развитии своего внутреннего « Я », в отдыхе и релаксации, в восстановлении или поддержании своего здоровья, в ознакомление с историей, культурой, обычаями, духовными и религиозными ценностями различных стран и народов мира.

Удовлетворение вышеперечисленных и связанных с ними потребностями возможно в сфере туризма.

В современном мире взаимодействие граждан различных стран и апатридов становится постоянным явлением. Распространение Всемирной глобальной сети Интернет, средств массовой информации, дальнейшее развитие средств связи и коммуникации приводят к тому, что интенсивность глобальных перемещений во всем мире многократно увеличивается. Туризм, во всех его направлениях, является одной из крупнейших быстроразвивающихся отраслей мировой экономики, в связи с этим, развитие данной отрасли занимает одно из приоритетных направлений социально-экономического развития Республики Беларусь.

В конце 2016 года в Республике Беларусь осуществляли туристическую деятельность 1376 организаций, услугами которых воспользовались 1715 тыс. организованных туристов и экскурсантов, в том числе 672,9 тыс. туристов и 1042,1 тыс. экскурсантов. В 2016 году численность организованных туристов и экскурсантов, выехавших за рубеж, составила 495,7 тыс. человек. В страны СНГ организовано выехало 23,8 %, в страны ЕС – 46,2 %, другие страны мира – 30 %. В 2015 году численность туристов, организовано, т.е. с помощью турфирм, выезжавших из Республики Беларусь за рубеж, составила 533,8 тысячи человек. В 2014 году их насчитывалось 670,4 тысячи. То есть белорусы с каждым годом реже выезжают за пределы Родины.

Численность организованных туристов и экскурсантов, посетивших Республику Беларусь в 2016 году, составила 217,4 тыс. человек. Напомним, что численность организованных, то есть воспользовавшихся услугами турфирм, туристов и экскурсантов, прибывших в страну в 2015 году, составляла около 300 тыс. человек. То есть в прошлом году в Беларусь приехало на 82,6 тысячи иностранцев меньше, чем в 2015 г.

Внутренний туризм развивался таким образом: в 2016 году число организованных туристов внутри страны составило 83,6 тыс. человек, экскурсантов – 918,3 тыс. человек. В 2015 году число организованных туристов внутри страны составило 91,5 тыс. человек (в 2014 году – 56,2 тыс. человек), а экскурсантов – 745,2 тыс. человек (в 2014 году – 647,5 тыс. человек). Получается, что количество экскурсантов выросло, а количество туристов уменьшилось [5].

Беларусь обладает многообразием достопримечательностей и памятных мест, красотой и первозданностью природы государства, богатым историко-культурным наследием и состоит из более, чем 15 тысяч объектов, имеющих колоссальную значимость и ценность для страны и народа. К тому же, Беларусь имеет выгодное географическое положение, являясь центром Европы, и используется на протяжении тысячи лет – еще в XI-XII вв. по Днепру, Западной Дворе и их притоком проходил из важнейших торговых путей средневековья «из варяг в греки». С учетом центрального, транзитного расположения республики границы выполняют не только барьерные, но и контактные функции. Добрососедские отношения с определенными государствами и общность исторического развития служат предпосылками туристского обмена.

Но, как и любая отрасль экономики, туризм не может развиваться без государственного регулирования, имея ввиду надлежащую нормативно-правовых базу, которая является источником правового регулирования.

За последние годы в Беларуси разработано и принято около 14 нормативных правовых документов для развития въездного и выездного туризма и в целом отрасли.

В соответствии со ст. 2 Закона Республики Беларусь «О туризме» законодательство о туризме основывается на Конституции Республики Беларусь и состоит из данного Закона, Гражданского кодекса Республики Беларусь, и иных актов законодательства, в определенных случаях применяются правила международных договоров.

Одним из важнейших нормативных правовых документов, способствующих развитию туризма в стране, является Государственная программа «Беларусь гостеприимная» на 2016-2020 гг.

Цели Государственной программы – формирование и развитие современного конкурентоспособного туристического комплекса, способного обеспечить широкие возможности удовлетворения потребности белорусских и иностранных граждан в туристических услугах, внесение вклада туризма в национальную экономику [1].

Задачами данной программы являются: разработка новых принципов и подходов к формированию и продвижению национального туристического продукта, создание четкой системы управления отраслью; формирование кадрового, научного и учебно-методического обеспечения туризма; повышение качества оказываемых туристических и сопутствующих услуг, реализация данных услуг по конкурентоспособным ценам [1].

Выполнения задач программы с учетом международного опыта, способствует увеличению численности туристов и экскурсантов, отправленных по маршрутам в пределах территории Республики Беларусь, и росту внутреннего туризма.

В связи с увеличением видов оказываемых туристических услуг на рынке данной отрасли, связанных с приемом и обслуживанием иностранных туристов, с организацией и проведением охоты и спортивной рыбной ловли для иностранцев, с определением стандартов обслуживания в гостиничном комплексе, с регулированием вопроса открытости границ.

Наиболее перспективными для развития в Республике Беларусь направлениями туристической деятельности являются агротуризм и экотуризм. Наличие достаточного количества природных ресурсов и огромного потенциала, преимуществ расположения Республики Беларусь способствует развитию туризма, что влияет на развитие экономики. Были созданы общественные советы по развитию сельского туризма, членами которых являются представители СПК, хозяева агрокоопсадеб, лидеры общественных организаций и другие представители общества [2]. В Республике Беларусь были разработаны и приняты ряд нормативных правовых актов, позволяющих проводить контроль и регулирование данного направления туристической деятельности: Указ Президента Республики Беларусь от 2 июня 2006 г. № 372 «О мерах по развитию агротуризма в Республике Беларусь», Указ Президента Республики Беларусь от 27 марта 2008 г. № 185 «О некоторых вопросах осуществления деятельности в сфере агротуризма» программа льготного кредитования агроусадеб ОАО «Белагропромбанк», Типовой договор на оказание услуг в сфере агротуризма, утвержденный постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 29 июня 2006 г. № 818, постановление Министерства внутренних дел Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 214 «О порядке предоставления гостиницами, санаторно-курортными и оздоровительными

организациями, физическими лицами и крестьянскими (фермерскими) хозяйствами, осуществляющими оказание услуг в сфере агроэкотуризма, информации об иностранных гражданах и лицах без гражданства в орган внутренних дел».

На сегодняшний день туристов готовы принять около 2 тысяч сельских усадеб, где вкусно накормят и организует множество развлечений. Несмотря на хорошо развитую правовую базу регулирования туристической деятельности в Республике Беларусь, существуют определенные моменты препятствующие развитию данной сферы.

Визовые барьеры. Полностью отменять визы не следует, но снижение консульского сбора приведет к увеличению потока туристов ориентировочно в 1, 2 раза. Таким образом, поступление денежных средств в бюджет превысит потери от снижения консульского сбора.

Отсутствие информации о стране. Не все иностранные граждане обладают достаточной информацией о Республике Беларусь, чтобы проявить интерес для путешествия в страну. Нужно активизировать комплекс мер, направленных на повышение заинтересованности иностранных граждан в посещении государства.

Развитие внутреннего туризма в Беларуси. В целях стимулирования внутреннего туризма, необходимо проводить политику, направленную на увеличение доходов населения; более гибкую ценовую политику для граждан Республики Беларусь, предоставляя скидки и льготы на посещение музеев, проезд, проживание, экскурсии; уделять внимание восстановлению архитектурных памятников и иных объектов туризма.

Таким образом, более детальная разработка нормативной правовой базы регулирования туризма, решение вопросов препятствующих развитию туристической деятельности, может оказать положительное воздействие на данную отрасль, а это поспособствует развитию экономики страны и повышению уровня благосостояния ее граждан.

Список использованной литературы:

1. Об утверждении Государственной программы развития туризма в Республике Беларусь на 2011-2015 годы : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 24 марта 2011 г. № 373 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2011. – № 37. – 5/33538.

2. О мерах по развитию агроэкотуризма в Республике Беларусь : указ Президента Респ. Беларусь от 2 июня 2006 г. № 372 : в ред. Указа Президента Респ. Беларусь от 26 нояб. 2010 г. № 614 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2010. – № 288. – 1/12131.

3. О туризме : закон Респ. Беларусь от 25.11.1999 г. № 326-3 (ред. от 18.07.2016) // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

КІТУАШВІЛІ ЛАРИСА ІВАНІВНА

*слухач 2 курсу спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
НАДУ при Президентіві України*

СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

Ще на початку ХХ ст. наукова школа менеджменту (Г. Гант, Ф. Тейлор, Х. Емерсон) та класична школа управління (М. Вебер, А. Файоль, Ч. Бернард) зазначали планування як одну з основних функцій управління. При цьому воно передбачало короткостроковий характер і зазвичай на підприємство дивилися як на закриту систему. Характерною ознакою цього періоду є невеликий набір показників, пріоритетними з яких були прибуток і структура витрат. Згідно Пітеру Лоранж, процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає в прийнятті управлінських рішень. Його завдання забезпечити нововведення і зміни в організації в достатній мірі. Науковець визначає процес стратегічного планування як такий, що забезпечує нововведення та зміни в організації достатньою мірою та виділяє чотири основних види управлінської діяльності в рамках процесу стратегічного планування: розподіл ресурсів, адаптація до зовнішнього середовища, внутрішня координація та організаційне стратегічне планування. Сучасний темп зміни і збільшення знань є настільки великим, що стратегічне планування представляється єдиним способом формального прогнозування майбутніх проблем і можливостей. Воно забезпечує вищому керівництву засіб створення плану на тривалий термін. Стратегічне планування дає також основу для прийняття рішення. Планування служить для формулювання встановлених цілей та допомагає об'єднати загальну мету. Отже, на його думку, стратегічне планування являє собою набір дієвих рішень, які ведуть до розробки специфічних стратегій, призначених для того, щоб допомогти організаціям в досягненні цілей [1].

Сучасні вітчизняні науковці, зокрема О. Берданова, В. Вакулєнко, В. Тертичка вважають, що стратегічне планування є водночас і процесом і результатом, оскільки в його основу покладено вибір цілей та завдань, що мають привести до кращого суспільства; визначення найдієвішого способу досягнення цілей та завдань. З іншого боку, стратегічне планування є формалізованим процесом постановки стратегічних цілей і розробки багатоваріантного стратегічного плану їх досягнення на основі обраної стратегії (Свистович М. Б.). Результатом такого планування є стратегічний план, що визначає головні завдання, кроки та ресурси, необхідні для досягнення стратегічних цілей з визначенням виконавців та термінів [6]. Американський дослідник Дж. Б. Куїнн вважає, що стратегія – це «план, який інтегрує головні цілі організації, її політику та дії у певне узгоджене ціле». При цьому термін «план» не є ознакою жорсткості дій організації. Ключовим у цьому визначенні є поняття узгодженості. На підтвердження цієї думки Куїнн звертається також до терміна «тактика», що є конверсованим. На його думку, тактика – це короткострокові, адаптивні, активно-інтерактивні дії, які використовуються для досягнення цілей. Отже, саме адаптивність є головною критеріальною ознакою та головною функціональною характеристикою тактики. А провідне завдання стратегії полягає в тому, щоб визначити рамки та орієнтири цієї адаптивності, побудувати концепцію, досить сильну та

потенційно гнучку для того, щоб організація досягла поставлених цілей усупереч усім непередбачуваним втручанням зовнішніх сил [8].

Однак, стратегічне планування для охорони здоров'я відрізняється від стратегічного планування розвитку бізнесу. Д. В. Карамішев визначає таку стратегію як цілісну систему дій суб'єкта, спрямовану на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його відтворення з урахуванням комплексу впливів ендогенних та екзогенних чинників та розраховану на тривалий період. Формою реалізації стратегії вчений також вважає тактику – комплекс адаптивних заходів впливу суб'єкта на перебіг конкретних суспільно-політичних або соціально-економічних процесів з метою надання їм параметрів, визначених завданнями його стратегії [4]. Найважливішим у цьому контексті є те, що стратегічне планування громадського здоров'я починається з розуміння потреб конкретного населення, його тягаря хвороби та необхідності відповідних втручань. Для стратегічного планування просування здоров'я необхідні відповідні та точні дані, бракує вивчення систематичних методів використання таких даних, визначення пріоритетів та оцінок [3]. На думку Вороненка Ю. В. особливістю стратегічного управління в сфері охорони здоров'я є той факт, що стратегічні плани, які розробляються, є дуже часто придатними для ідеальної ситуації, проте дійсність, в якій реалізується стратегія, може більшою чи меншою мірою відрізнятися від неї. Тому важливим елементом будь-якого стратегічного плану є розробка варіантів дій при ситуаціях, коли такі відмінності стануть дуже значними. І саме такий елемент стратегічного управління автор вважає «слабкою ланкою» під час планування роботи галузі та наполягає на необхідності розробки мінімум трьох сценаріїв щодо всіх напрямків діяльності («базового», «песимістичного» і «оптимістичного») з урахуванням підходів ризик-менеджменту [2, с. 45]. Метою сучасної державної політики у цій сфері є кардинальне, системне реформування, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав. Головними напрямками реформ мають стати підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я, забезпечення для них вільного вибору постачальників медичних послуг належної якості, надання для цього адресної допомоги найбільш соціально незахищеним верствам населення, створення бізнес-дружньої обстановки на ринку охорони здоров'я. Орієнтиром у проведенні реформи є програма Європейського Союзу «Європейська стратегія здоров'я – 2020» [7]. Проблема отримання населенням адекватного медичного обслуговування, якісних ліків та надання соціального захисту хворим, тобто ефективного функціонування галузі охорони здоров'я належить до першочергових проблем, вирішити які Урядом заплановано найближчим часом. Досягнення мети відбуватиметься шляхом реалізації певних кроків, зазначених у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року та Плані пріоритетних дій уряду на 2017 рік [6].

Список використаних джерел:

1. Чакравати Б. Прибыль или рост? Почему вам нужно делать выбор / Б. Чакравати, П. Лоранж ; пер. с англ. Павел Миронов. – М. : BestBusiness Books, 2012. – 232 с.
2. Вороненко Ю. В. Стратегічне управління в охороні здоров'я: теоретичні та практичні аспекти / Ю. В. Вороненко // Науковий журнал МОЗ України. – 2014. – № 1 (5). – С. 39 – 46.

3. Мадхаван Г. Strategic Planning in Population Health and Public Health Practice: A Call to Action for Higher Education / М. Гурурасадд // Milbank Q. – 2016. – Mar. – 94 (1). – P. 109 – 125. – Access mode : www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4941964/

4. Карамішев Д. В. Концепція інноваційних перетворень: міжгалузевий підхід до реформування системи охорони здоров'я (державно-управлінські аспекти) : монографія / Д. В. Карамішев. – Х. : Магістр, 2004. – С. 304.

5. Минцберг Г. Стратегический прогресс / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал. – СПб. : Питер, 2001. – С. 23 – 38.

6. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій уряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 2017 р. № 275-р. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80.

7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10.

8. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування / М. Б. Свистович // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – Режим доступу : www.academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf.

9. Стратегічне планування : навч. посіб. / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Л. : ЗУКЦ, 2008. – 138 с.

КЛАНЦА АНДРІЙ ІВАНОВИЧ

к. мед. н., докторант кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Стратегічним пріоритетом національного розвитку держави є здоров'я нації, виходячи із чого ресурсний потенціал діяльності її відповідних інститутів спрямований на його забезпечення як основної умови забезпечення національної безпеки держави. Такий підхід відповідним чином змінює й методологію розуміння здоров'я нації, а відтак й обумовлює запровадження нової стратифікаційної методики ранжування національних інтересів в системі пріоритетів держави та сфери її національної безпеки.

Кожен історичний період розвитку людства змінював систему національних інтересів, яка міняла вертикаль ціннісних пріоритетів за якими реалізувалась політика держави у різних сферах суспільного життя. Так, зокрема радянська доба базувалась на впровадженні суспільної власності, соціальної рівності, справедливості, колективізму [1], пострадянська (перехідна) доба привнесла цінності свободи, рівних можливостей, прав людини, приватної власності, ринку, демократії, що тим самим вступило у глибоку суперечність з традиційними уявленнями громадян про свободу, справедливість та людську моральність [2]. В той чи інший спосіб система традиційних цінностей, корелювалась з національними інтересами відповідно до яких вибудовувалась національні пріоритети держави, які передусім стосувались реалізації стратифікаційної вертикалі життєдіяльності людини. Тобто головна цінність, яку має артикулювали держава і, яка має бути формалізована в систему національних інтересів має бути людина, якість її

життєдіяльності та можливості для реалізації у різних сферах суспільного життя.

Доба реалізації ліберальних цінностей найбільшою мірою артикулює антропоцентричну проблематику, переформатовуючи під неї відповідні загальнонаціональні пріоритети держави у різних сферах суспільного життя. У такий спосіб це підтверджує високий рівень актуалізації проблеми здоров'я нації та розроблення відповідних технологій її вирішення як визначальний загальнонаціональний пріоритет розвитку. Більшість експертів ліберального спрямування в артикуляції проблеми здоров'я нації в перехідний період сповідують «ідейний та моральний нігілізм, ідейний вакуум, який спричинив аморальну практику, панування прагматичних та меркантильних інтересів» [3].

Це безпосередньо позбавило державу доцільності участі у вирішенні актуальних проблем забезпечення здоров'я нації, розширивши самоорганізаційний потенціал людини та рівень її персональної відповідальності за власне здоров'я. У такий спосіб, це обґрунтовує функціональну спрямованість держави на реалізацію традиційних цінностей «людської особистості», верифікативна цілісність яких визначається якістю здоров'я нації.

Запропонований нами контекст розуміння здоров'я нації в системі пріоритетів національних інтересів дозволяє розуміти під ним скупну внутрішню й зовнішню потребу держави у забезпеченні «захищеного розвитку людини», як умови її стабільного функціонування. Виходячи із розуміння здоров'я нації як стратегічного національного інтересу розвитку держави доцільно також і враховувати його перспективність впливу на забезпечення стабільності такого розвитку. Тобто в даному відношенні йдеться про те, що здоров'я нації як стратегічний національний інтерес слугує підвищенню конкурентоздатності держави, її територіальної цілісності, збереженню конституційного устрою та суверенітету, перетворенню держави у глобального гравця. Такий підхід в ідентифікації здоров'я нації як стратегічного національного інтересу слугує «підтриманню стратегічної стабільності держави та налагодженню взаємовигідних партнерських відносин в сучасному світі» [4].

У такий спосіб здоров'я нації виступаючи суверенною потребою держави в забезпеченні стратегічної стабільності функціонування свого ресурсного потенціалу має бути формалізованим у відповідний національний інтерес, реалізація якого і є умовою забезпечення національної безпеки держави.

Залежно від того наскільки нормативно є заформалізованим здоров'я нації у конкретний національний інтерес держави наскільки й структурована його роль в системі пріоритетів національної безпеки держави. В даному відношенні йдеться про те, що забезпечення національної безпеки держави має бути зосереджене на утвердженні пріоритетних національних інтересів від яких залежить її стабільний розвиток і до яких традиційно мають належати:

- підвищення якості життя громадян шляхом гарантування їх особистої безпеки, а також високих стандартів життєзабезпечення;
- економічне зростання, яке досягається шляхом утвердження національної інноваційної системи та інвестицій у людський капітал;

- розвиток науки, технологій, освіти, охорони здоров'я та культури, які розвиваються шляхом зміцнення ролі держави та вдосконалення державно-приватного партнерства;
- екологія живих систем та раціональне природокористування, підтримання яких досягається за рахунок збалансованого споживання, розвитку прогресивних технологій та цілісного відтворення природно-ресурсного потенціалу держави;
- стратегічна стабільність та рівноправне стратегічне партнерство, які зміцнюються на основі активної участі держави у розвитку багатополарної моделі світоустрою [5].

Таким чином, здоров'я нації як загальнонаціональний пріоритет розвитку сучасної держави передусім спрямований на формування її суверенності, виконуючи об'єднувальну функцію для нації він слугує реалізації певних постмодерних проєктів забезпечення стабільної життєдіяльності людини.

Список використаних джерел:

1. Зобов Р. А. Методологические проблемы исследования социального здоровья в контексте социализации личности / Р. А. Зобов, В. Н. Келасьев // Актуальные проблемы исследования социального здоровья. – Ч. I. Опыт социолого-философского анализа / под ред. Р. А. Зобова и А. А. Козлова. – СПб. : ХИМИЗДАТ, 2014. – С. 61 – 84.
2. Щепин О. П. Здоровье населения – основа развития здравоохранения / О. П. Щепин, Р. В. Коротких, В. О. Щепин, В. А. Медик. – М. : Национальный НИИ общественного здоровья РАМН, 2017. – 376 с.
3. Lagarde M. The impact of conditional cash transfers on health outcomes and use of health services in low and middle income countries / M. Lagarde, A. Haines, N. Palmer // Cochrane database of systematic reviews (Online). – 2009. – 4: CD008137. PMID: 19821444.
4. Cobelens F et al. Research on implementation of interventions in tuberculosis control in low- and middle-income countries: a systematic review. PLoS Medicine, 2016, 9:e1001358. doi. – Access mode : www.dx.doi.org/10.1371/journal.pmed.1001358 PMID:23271959.
5. Panel on Return on Investment in Health Research. Making an impact: a preferred framework and indicators to measure returns on investment in health research. – Ottawa, Canadian Academy of Health Sciences, 2016. – 489 p.

КОВРЕЙ ВАЛЕНТИНА АЛЕКСЕЕВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономической теории факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ДОВНАР РУСЛАН ИГОРЕВИЧ

канд. мед. наук, ассистент 2-й кафедры хирургических болезней УО «Гродненский государственный медицинский университет»

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ РЫНКА ПЛАТНЫХ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ ИНОСТРАННЫМ ГРАЖДДАНАМ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Привлекательность Республики Беларусь для иностранцев с точки зрения получения платных медицинских услуг, медицинского туризма, основана на наличии ряда конкурентных преимуществ: удобное географическое

положение, умеренный климат, не требующий периода акклиматизации, отсутствие природных и социальных катаклизмов, к этому следует добавить высокую квалификацию белорусских врачей, хорошую оснащённость клиник и приемлемые цены.

Законодательством Республики Беларусь закреплены права на охрану здоровья иностранцев в нашей стране [1; 2].

В настоящее время в стране значительное внимание уделяется темпам роста экспорта оказываемых медицинских услуг. В частности, Министерство здравоохранения Республики Беларусь своим приказом «Об организации экспорта медицинских услуг» предусматривает увеличить объём оказываемых платных медицинских услуг иностранным гражданам в учреждениях здравоохранения Республики Беларусь. Предполагаемые меры предусматривают: расширение спектра медицинских услуг; заключение договоров комиссии с туристическими фирмами для привлечения ими физических лиц, заинтересованных в получении медицинских услуг; мониторинг спроса на внешних рынках на высокотехнологичные виды медицинской помощи; проведение рекламных кампаний; разработку стратегии развития экспорта медицинских услуг на основании результатов проведенных маркетинговых исследований и анализа зарубежного опыта.

Постановлением министерства здравоохранения Республики Беларусь утверждены единые нормы и нормативы материальных и трудовых затрат на платные медицинские услуги по общей хирургии, платной инструментальной и лабораторной диагностики, массажа и физиотерапии, консультаций врачами-специалистами, детской и взрослой психотерапии, аллергологии и ряду других [3].

В Республике Беларусь установлены предельные максимальные надбавки к установленным тарифам на платные медицинские услуги для граждан своей страны. Для иностранцев таких ограничений нет. Лечебные учреждения устанавливают их самостоятельно.

Значительное число медицинских услуг (за исключением косметологических услуг нелечебного характера) Указом Президента Республики Беларусь № 198 от 26 апреля 2010 г. освобождены от НДС. К ним относятся ряд диагностических услуг в области лабораторной и лучевой диагностики, нетрадиционных медицинских услуг (апитерапия, гомеопатия, гирудотерапия и др.), услуг медико-социальной помощи по уходу за больным, услуг первичной и скорой (неотложной) медицинской помощи, услуг по заготовке органов и тканей и большое количество специализированных медицинских услуг: в хирургии, терапии, стоматологии, психиатрии, педиатрии, акушерству и гинекологии и других областях медицины [4].

Рынок платных медицинских услуг иностранцам имеет несколько составляющих: санаторно-курортное лечение, лечение в стационарных и амбулаторно-поликлинических организациях Республики Беларусь.

В Республике Беларусь получают лечение граждане более чем 73 стран мира, в том числе жители Германии, Израиля, Италии, Кипра, Молдовы, основная часть пациентов – граждане СНГ (80-90 %), при этом 70 % это граждане России [5]. При этом, около 35,5 % иностранных граждан лечилось в Республиканских специализированных центрах, а 64,5 % – в областях и г. Минске. При этом узкоспециализированные лечебные центры практически не участвуют в данном процессе (Республиканская психиатрическая больница «Гайтюнишки», Республиканские туберкулёзные больницы «Сосновка» и «Новоельня», Республиканский детский пульмонологический центр

медицинской реабилитации, Республиканский клинический госпиталь инвалидов ВОВ имени П.М. Машерова). Стоит отметить, что аналогичные медицинские центры ни в одной стране мира не упоминаются как значащие в медицинском туризме, очевидно, не следует рассчитывать на серьезную материальную отдачу при вложении материальных ресурсов в развитие экспорта медицинских услуг в данных лечебных учреждениях. Среднее количество койко-дней, проведенных одним иностранным гражданином в стационарных организациях здравоохранения Республики Беларусь, составляет около 8 дней. Следует подчеркнуть, что установленный безвизовый режим до 5 дней для граждан 80 государств с 12.02.2017 г. согласно Указу Президента Республики Беларусь № 8 от 09.01.2017 г. [6] скорее всего не явится серьезным основанием способствующим развитию медицинского туризма в стране.

На рисунке представлены стационарные лечебные учреждения Республики Беларусь, пользующиеся наибольшим спросом у иностранных пациентов.

Рис. 1. Процентное соотношение пролеченных иностранных граждан в Республиканских медицинских центрах в 2015 году

Как видно, 61,6 % иностранцев в специализированных Республиканских клинических центрах в основном получают лечение в области родовспоможения и родоразрешения, онкологии и спелеолечения. Кроме того, иностранных пациентов интересует лечение в области детской онкологии, радиационной медицины, реабилитации и травматологии с ортопедией.

Объясняется это хорошим оснащением данных центров, высококвалифицированными специалистами, значительным наработанным опытом, отлично проработанными англоязычными версиями сайтов с визуализацией имеющихся возможностей, прейскурантом лечебных процедур, возможностями заказа и оплаты online, наличием активного чата для ответа на вопросы. Республиканская больница спелеолечения, расположенная в бывших соляных шахтах, является своего рода олигополистом в своей сфере деятельности в мире и монополистом на территории СНГ.

Лидером в лечении иностранцев в нашей стране является Витебская область, за ней следует г. Минск и Гомельская область.

В Республике Беларусь в сфере медицинского туризма разработано и применяется законодательство, некоторые положения которого нуждаются в доработке. Кроме того, отсутствует официальная статистика по суммарной стоимости лечения всех иностранных пациентов, нет данных по полученной от лечения иностранцев прибыли, соответственно нельзя оценить суммарное воздействие лечения иностранного пациента на экономику страны.

Рынок платных медицинских услуг иностранным гражданам в Республике Беларусь сформирован, по результатам анализа с 2011 по 2014 годы он расширился, имея некоторое падение в 2015 году.

Несмотря на положительную динамику привлечения иностранцев в Республику Беларусь для оказания медицинской помощи, можно выделить ряд проблем, существующих в сфере экспорта медицинских услуг, главной из которых является отсутствие в стране целостного механизма привлечения и обслуживания иностранных пациентов, нет эффективной системы менеджмента и маркетинга экспорта медицинских услуг. И туристические фирмы, и лечебные учреждения (как государственные, так и частные) занимаются привлечением иностранных пациентов разрозненно, часто оказывается исключительно лечение, а такие важные моменты, как визовая поддержка, транспорт, размещение сопровождающих лиц, гостиницы, питание иностранных пациенты вынуждены решать самостоятельно. Ряд организаций Республики Беларусь оказывает сопровождение от вокзалов, аэропортов, отдельные фирмы предоставляют услуги гидов/переводчиков, расселяют в гостиницах иностранных пациентов и сопровождающих лиц. Однако единой целостной структуры, которая бы занималась иностранным пациентом на все время нахождения на территории Республики Беларусь, в стране нет.

Поэтому, по нашему мнению, медицинский кластер Республики Беларусь должен включать не только весь спектр оказываемых медицинских услуг, но и услуги традиционных видов туризма, а также досуга, позволяющих иностранным пациентам пройти лечение и увидеть страну не только со стороны палаты лечебного учреждения.

Немаловажным аспектом является изучение опыта других государств, достигших значительных успехов в сфере медицинского туризма, с выработкой определенных конкретных рекомендаций применительно к Республике Беларусь.

Список использованной литературы:

1. О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь : закон Респ. Беларусь от 4 янв. 2010 г. № 105-3 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

2. О здравоохранении : закон Респ. Беларусь от 18 июня 1993 г. № 2435-ХП // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

3. Об утверждении единых норм и нормативов материальных и трудовых затрат (времени, расхода основных и вспомогательных материалов) на платные медицинские услуги по приему врачами-специалистами, оказываемые юридическими лицами всех форм собственности и индивидуальными предпринимателями в установленном порядке : постановление М-ва здравоохранения Респ. Беларусь от 12 дек. 2007 г. № 155 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

4. Об освобождении от налога на добавленную стоимость оборотов по реализации отдельных медицинских услуг : указ Президента Респ. Беларусь от 26 апр. 2010 г. № 198 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2010. – № 105. – 1/11577.

5. Развитие лечебного и оздоровительного туризма в санаторно-курортных организациях Республики Беларусь / Э. С. Кашицкий [и др.] // Семейный доктор. – 2014. – № 4. – С. 63 – 66.

6. Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан : указ Президента Респ. Беларусь от 9 января 2017 г. № 8 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2017. – 1/16855.

КОЖОКАР МАРИНА ВАСИЛІВНА

викладач Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

МЕДВІДЬ МИКИТА

студент факультету фізичної культури та здоров'я людини

Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

МЕТОДИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ НОРМАТИВІВ З БАСКЕТБОЛУ

Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», затверджена указом Президента України від 1 вересня 1998 р. Одним з напрямків здійснення цієї програми було прийняття Цільових комплексних програм розвитку баскетболу на 1997-2002 та 2003-2008 рр., наймасштабнішим досягненням у реалізації яких стала активізація роботи з розвитку дитячо-юнацького баскетболу в Україні [2; 4].

Аналізу літературних джерел, відносно проблем рухової активності показав зв'язок роботи із важливими науковими програмами та практичними завданнями [1 – 3]. Разом з тим, на сьогоднішній день, друковані праці розглядають, як правило, питання історії розвитку баскетболу, фізичну, тактичну, технічну та інші види підготовленості студентів. В теоретичних розробках, в основному, недостатньо вивчені проблеми навчального процесу зі студентами. Практично відсутні використання елементів баскетболу на заняттях фізичного виховання які б підвищили рівень фізичної підготовки студентів.

Щорічно в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича проводиться анкетування студентів з метою визначення рівня популярності баскетболу у студентів всіх спеціальностей факультетів. Студентам 1-3 курсів пропонували визначити, яким спортивним іграм з навчальної програми (волейбол, баскетбол, футбол) вони надають перевагу. Результати анкетування показали, що найбільшу перевагу студенти надають футболу (65 %), 27 % опитаних надають перевагу баскетболу і 8 % опитаних цікавляться волейболом (рис. 1).

З метою визначення рівня технічної підготовленості з баскетболу проводили педагогічне тестування, що включало контрольні нормативи, запропоновані у навчальній програмі.

Результати виконання контрольних нормативів оцінювали за рівнями компетентності, що визначені навчальною програмою. Рівень компетентності

є одним з головних критеріїв у виставленні оцінки за виконання рухової дії. Аналіз результатів відбору студентів для гри у баскетбол показав, що рівень технічної підготовленості студентів 1 курсу відповідають недостатньому – 1-му рівню, середній (2-й) рівень мають студенти 2-го курсу, достатній (3-й) рівень технічної підготовленості мають студенти 3-го курсу, 4-го рівня компетентності не мають студенти жодного курсу.

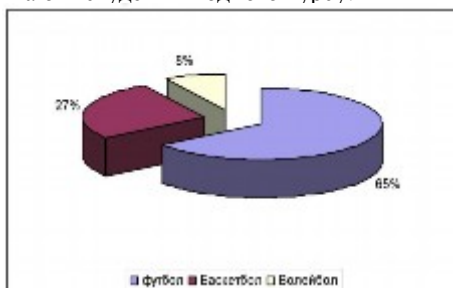

Рис. 1. Результати анкетування студентів 1-3 курсів

Рівень технічної підготовленості студентів знижуються з кожним наступним роком навчання.

Зміст пріоритетного матеріалу з розділу «Баскетбол» виявив, що:

- програма передбачає вивчення великої кількості технічних дій;
- ставить високі вимоги до технічної підготовленості;
- у програмі дано два заняття на тиждень, а великий проміжок часу між заняттями і мала тривалість заняття ускладнює або унеможлиблює формування рухової навички.

Результати анкетування інтересу до занять баскетболом та результати виконання контрольних нормативів доводять необхідність упровадження додаткових занять для досягнення необхідного рівня технічної підготовленості з баскетболу студентів ЧНУ та системи заходів для підвищення інтересу до занять баскетболом.

В результаті проведення анкетування розроблено систему методико-організаційних заходів, спрямованих на підвищення рівня підготовленості з баскетболу. Вона передбачає дві групи заходів:

Підвищення інтересу до занять баскетболом у студентів Чернівецького національного університету.

Заходи, спрямовані на підвищення рівня технічної підготовленості студентів з баскетболу.

Інтерес до занять з баскетболу на заняттях є засобом залучення студентів до систематичних і самостійних занять, що в кінцевому результаті підвищить рівень їхньої технічної підготовленості. Формування стійкого інтересу до систематичних і самостійних занять потребує цілеспрямованої та систематичної діяльності викладача, спрямованої на формування спеціальних знань, практичну діяльність, що проявляється у змагальній діяльності, створення позитивного емоційного фону через стимулювання.

Для формування спеціальних знань були розроблені теми, які подаються у вигляді коротких повідомлень (2-4 хв.) на початку практичного заняття або повідомлення, розповіді і т.д. Другий компонент у формуванні інтересу до занять – змагання, які організуються між факультетами (щорічна

Спартакіада ЧНУ). Для формування стійкого інтересу використовується стимулювання, яке здійснювалося через похвалу, добру оцінку.

Друга група заходів передбачала проведення додаткових форм занять.

З студентами під час занять проводили додаткові форми занять (години здоров'я, рухливі ігри) до яких входили:

- зміст самостійних занять, рухливих ігор та годин здоров'я з елементами баскетболу;
- вправи та ігри, спрямовані на вдосконалення технічної майстерності в умовах самостійних занять;
- теми теоретичного матеріалу відповідно до навчальної програми для студентів.

З метою перевірки ефективності розробленої системи методично-організаційних заходів для підготовки до складання контрольних нормативів з баскетболу серед студентів 1-3 курсів проводиться педагогічний експеримент.

До експерименту студенти складають контрольні нормативи з розділу «Спеціальна підготовка (баскетбол)» навчальної програми.

Результати попередньо складені студентами виявили, що показники рівня технічної підготовленості з баскетболу студентів відповідають 1-му, 2-му та 3-му рівням компетенції (недостатній, середній та достатній) відповідно до вимог навчальної програми.

Як показав аналіз наукових програм з практичними завданнями, що на сьогоднішній день недостатньо вивчено проблему навчального процесу зі студентами ЧНУ з баскетболу.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Л. Б. Спортивно орієнтована технологія обучения студентів по предмету «Физическая культура» / Л. Б. Андрущенко // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 2. – С. 47 – 54.
2. Бабушкін В. З. Баскетбол у ВНЗі / В. З. Бабушкін. – Х. : Основа, 1992. – 168 с.
3. Баскетбол / під загальною редакцією Корягіна В. М., Мухіна В. М., Боженара В. А., Мозоли Р. С. – К. : Вища школа, 1989. – 232 с.
4. Баскетбол : учебник для институтов физической культуры / под общ. ред. Львова Ю. И., Портнова Ю. М., Преображенского И. М. – М. : Физкультура и спорт, 1997. – 61 с.
5. Яхонтов Е. Р. Мяч летит в кольцо / Е. Р. Яхонтов. – М. : Физкультура и спорт, 1994.

КОЖОКАР МАРИНА ВАСИЛІВНА

викладач Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

БІДОЛАХ МИХАЙЛІНА

*студентка факультету фізичної культури та здоров'я людини
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*

ЗАСАДНИЧІ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В ГРОМАДСЬКИХ ТОВАРИСТВАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1875 – КІНЦЯ ХІХ СТ.)

Розглянуто основні структурні компоненти виховання в поліетнічних студентських товариствах Чернівецького університету. Товариства

здебільшого виконували роль освітньо-розважального закладу із сучасною бібліотекою і загальною метою – спілкування у затишній атмосфері.

Для досліджень громадського руху Буковини другої половини XIX – першої половини XX ст. характерним стала відмова від ідеологічної штучності щодо змісту діяльності різних громадських спільнот західноукраїнських земель, перегляду результатів їх діяльності тощо. Питання педагогічної діяльності молодіжних організацій університетів, зокрема західноукраїнських землях XIX-XX ст. стали предметом зацікавлення сучасних науковців (О. Винничук, Т. Завгородня, В. Леник, В. Мокляк, Т. Палагнюк, Б. Савчук, І. Стражнікова, С. Черкасова, О. Юзик), щоправда здебільшого ці дослідження територіально обмежувались Галичиною.

Класифікація студентських товариств Чернівецького університету досліджуваного періоду, аналіз їх національної належності, дають можливість зробити висновок про те, що поліетнічні спілки студентів відносились до академічних організацій, а корпорації навпаки мали етнічний характер. Із 12 академічних студентських товариств Чернівецького університету досліджуваного періоду 5 були інтернаціональними [2, с. 131].

Зразком для створення всіх студентських товариств у Чернівецькому університеті стало об'єднання буковинських студентів Відня – «Bukowiner Studentenverein», яких об'єднав чернівецький німець Міхасель Кіппер [6; 8].

Крім того, з перших днів діяльності університету з'явилась та зберіглась тенденція появи академічних об'єднань, в організації та діяльності яких активно брали участь представники професорсько-викладацького складу. Такою стала перша організація, членами яких були студенти усіх національностей. Інтернаціональне консервативне об'єднання «Austria» було започатковано 17 жовтня 1875 року. Не зважаючи на представництво викладачів та студентів в рядах спілки, консерватизм «Austria» проявлявся у чіткому розмежуванні членів. А ще, товариство не розглядало за потрібне збільшувати кількість членів або пропагувати свою діяльність, мотивуючи це власною елітарністю. Зasadничим завданням діяльності товариства стало формування «австрійського студента» – відданого короні, вихованого і дисциплінованого, елітного молодого представника нації. При чому, під такими представниками розумілось все населення Австро-Угорської імперії, без національного обличчя, без власних звичаїв і традицій нація [1; 3; 7].

Напрями діяльності «Austria» офіційно не були сформовані, проте аналіз змісту виховної роботи дозволяє виокремити провідним курсом культурно-просвітницьке спрямування. Відповідно виховання здійснювалось шляхом загальних лекцій і бесід із обов'язковим обговоренням теми доповіді, спільного святкування державних та релігійних свят із офіційною та розважальною частиною. В офіційну частину входили ті ж самі лекції: наприклад, з нагоди дня народження цісаря Франца Йосифа в першій половині заходу була проведена урочиста промова во його славу та танцювальний вечір, запрошення на який роздавались персонально. Серед учасниць були представлені вихованки найзаможніших родин Буковини, викладачі мали згоди відвідати захід із дружинами. В такому контексті був проведений Новий рік, річниця діяльності «Austria», пасхальні свята тощо.

Отже, консерватизм і елітарність стали характеристиками інтернаціонального об'єднання «Austria». Виховна діяльність товариства здійснювалась за рахунок співпраці, спільної громадської роботи, дотичних ідей та прагнень студентів і викладачів, а його основними формами стали лекції та бесіди, тематичні зустрічі і масові розважальні заходи.

Статут товариства визначав основною метою його діяльності виховання духовно збагачених, освічених, вірних громадян австро-угорської імперії, які визнають провідну роль німецької мови та культури і при цьому проголошував рівні права всіх націй та конфесій. Будь-які національні аспекти розвитку товариства виключались. Членами товариства стали студенти, викладачі та службовці університету, тим самим статут підкреслював демократичність та відкритість цього міжнаціонального об'єднання, яке мало сприяти процесу мирного співіснування та гармонійних стосунків в краї.

Таким чином статутні положення «Академічної читальні» віддзеркалювали стан «соціально-культурної умовної рівноваги» Буковини досліджуваного періоду – вільний розвиток всіх національностей краю та державні привілеї німецькій культурі.

Реалізація мети здійснювалась через напрямки діяльності, які статутно не були виокремлені. Але впроваджувались на практиці та були визначені як культурно-просвітницький та благодійний.

Звичайно, нейтральна «Читальня» одразу привернула до своїх лав активне студентство, тут були створені максимальні умови для результативного проведення часу, спілкування з викладачами, лекцій, обговорення статей, технологій, подій тощо для всіх без виключення студентів. Саме така демократична та позитивна позиція товариства сприяла вступу до своїх лав представників різних етносів, за різними даними на час створення у «Читальні» згуртувались близько 70 студентів і викладачів університету (архівні джерела подають суперечливі дані без вказівки кількості студентів та викладачів) [5, с. 27].

Проаналізовані данні дозволяють зробити висновок, що товариства здебільшого виконували роль освітньо-розважального клубу із сучасною бібліотекою і певною загальною метою – спілкування із цікавими особистостями та обговорення подій у затишній атмосфері.

Після створення Чернівецького університету у 1875 році одразу ж розпочинається бурхливе товариське життя. Із 12 академічних студентських товариств Чернівецького університету досліджуваного періоду 5 були поліетнічними. Яскравими представниками таких організацій визначаємо інтернаціональне консервативне об'єднання «Austria» та «Akademische Lesehalle».

Членами товариства стали студенти, викладачі та службовці університету, тим самим статут підкреслював демократичність та відкритість цього міжнаціонального об'єднання, яке мало сприяти процесу мирного співіснування та гармонійних стосунків в краї.

Статутно ці товариства не виокремлювали напрями власної діяльності, проте її аналіз дозволяє нам визначити одні із основних структурних компонентів виховання студентів так: громадянське виховання, культурно-просвітницький та благодійний напрям. Основним завданням діяльності таких спілок стало формування молодого «австрійського» громадянина, без національної самоідентифікації та визнанням провідної ролі німецької мови та культури.

До специфічних характеристик діяльності поліетнічних товариств відносимо спільну участь в діяльності товариства студентів і викладачів, офіційну не сформованість в статутах напрями діяльності та систематичну допомогу по створенню робочих місць для власних членів.

В перспективі результати дослідження можуть бути використані при підготовці лекцій та семінарських занять, а також як тематика для засідання студентського наукового гуртка, як один із напрямків студентської конференції або «круглого столу» із представниками студентського самоврядування, лідерами молодіжних громадських спілок тощо.

Список використаних джерел:

1. Загородня Т. Освітньо-виховна діяльність українських товариств Галичини (1919-1939 рр.) / Т. Загородня // Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX-XXI ст.). – Т. 2. Діяльність громадських й культурно-освітніх товариств як чинник розвитку українського та польського шкільництва : зб. наук. пр. / за ред. Д. Герцок і А. Гаратик. – Л. : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 13 – 26.

2. Кожокар М. В. Основні чинники розвитку виховної діяльності студентських організацій Чернівецького університету / М. В. Кожокар, І. В. Стражнікова / Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту в контексті 25-річчя незалежності України : зб. матеріалів IV регіональної наук.-практ. інтер.-конф. з міжнар. участю (м. Харків, 11-13 трав. 2016 р.). – Х. : ХДАФК, 2016. – С. 129 – 134.

3. Стражнікова І. Вивчення історико-педагогічних аспектів фізичного виховання учнівської молоді в Західному регіоні України вітчизняними дослідниками в кінці ХХ – на початку ХХІ століття / І. Стражнікова // Наукові записки Тернопільського національного пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. – 2015. – № 1. – С. 8 – 13.

4. Тумак Ю. І. Діяльність фізкультурно-спортивних товариств Буковини культурно-освітнього спрямування (друга половина ХІХ століття) / Ю. І. Тумак // Вісник Прикарпат. нац. ун-ту. Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. XL. – Ч. 2. – С. 58 – 60.

5. Чернівецький університет. 1875-1995: Сторінки історії. – Чернівці : Руту, 1995. – 208 с.

6. Allgemeines Verwaltungs Archiv. – Politische Vereine. – Faszikel 15. – Zl. 5190-74.

7. Arminia // Osterreichisher Grenzboten. – 1880. – 9 august.

8. Dr. Michael Kipper // Bukowiner Bote. – № 37. – 1900.

КОЛЮШЕВА ОЛЬГА СВЯТОСЛАВІВНА

викладач-методист (з мовної підготовки) відділення мовної підготовки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку України набуває все більшого поширення вивчення іноземних мов, зокрема англійської. Існує велика кількість підготовчих курсів, освітніх програм та грантів, які заохочують учнів, студентів, викладачів та фахівців з інших галузей вивчати іноземну мову.

В контексті інтеграції України до Європейського Союзу постає питання комунікації між громадянами іноземних держав. Більше того, при встановленні двосторонніх зв'язків беруть участь часто представники органів державної влади, від яких у подальшому залежить вектор державної політики

та напрямки розвитку соціального буття в цілому в країні. Актуальності набуває вивчення іноземної мови задля успішної комунікації, яка буде зрозумілою, правильною та однозначною для всіх її членів.

З огляду на сучасні соціально-економічні процеси актуалізується проблема ефективної мовної підготовки студентів та формування професійної мовної компетентності. Професійну мовну компетенцію можна розглядати як рівень мовної підготовки спеціаліста, що забезпечує успіх комунікативної діяльності та дає змогу оперувати спеціальною термінологією і формує культуру мовної поведінки у майбутніх ситуаціях професійної діяльності [2].

Окрім того, стає актуальним питання свідомого навчання, яке націлене не просто викласти учням, студентам, курсантам матеріал відповідно до затвердженої робочої навчальної програми, але й донести до них мету використання даних знань у подальшому.

У вищих навчальних закладах вивчається іноземна мова з урахуванням професійної спрямованості майбутніх фахівців, тим самим студентами засвоюється цільова термінологія, яка у подальшому може бути використана у співпраці з іноземними країнами.

Підтримуємо думку Г. Панасенко та Т. Акоюян, що під професійно орієнтованим розуміють навчання, що спирається на врахування потреб студентів під час вивчення іноземної мови, які диктуються особливостями майбутньої професії або спеціальності. Термін «професійно орієнтоване навчання» застосовується для позначення процесу викладання іноземної мови в немовному вищому навчальному закладі, який передбачає читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, а також спілкування у сфері професійної діяльності. Оволодіння студентами іншомовним спілкуванням – це досягнення професійної іншомовної комунікативної компетенції, рівень розвитку якої повинен забезпечити можливість ефективного спілкування в професійній сфері життєдіяльності майбутнього фахівця [1].

Провідним завданням навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах немовного профілю на сучасному етапі є не просто «навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях» [3, с. 241], а використовувати іноземну мову в ситуаціях професійної діяльності, оскільки й «ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмінь до реальних умов їх практичного застосування» [3, с. 243].

Однак, важливо, щоб вивчення іноземних мов не зводилося до запам'ятовування термінів цільової мови, які стосуються майбутнього фаху студентів (курсантів), а необхідно працювати над розширенням загального словникового запасу студента (курсанта), щоб розширити його можливості при неформальному, повсякденному спілкуванні, а також вивчити ті фахові терміни, які відповідають сучасним освітнім та фаховим реаліям.

Для цього необхідно кожного року оновлювати навчально-методичне забезпечення дисциплін, що стосуються вивчення іноземної мови.

Викладачу необхідно робити акцент на практичному застосуванні вивчених термінів, не просто відірвано від контексту, а наводити реальних контекст та мовну ситуацію їх використання.

Більше того, має широко застосовуватись у ході освітнього процесу наочні засоби: перегляд фільмів та відеороликів з професійним спрямуванням. Важливо запрошувати для проведення занять або надання порад фахівців-

носіїв мови, які можуть розповісти студентам (курсантам) про реальній життєві ситуації, де потрібно використовувати лексику, яку вони вивчають.

Велика значення має проведення вебінарів з фахівцями з різних країн, які у віртуально просторі та в режимі реального часу мають розказати, на що необхідно звертати увагу студенту (курсанту) при вивченні іноземної мови, а що є другорядним, або взагалі не потрібним.

Окрім того, якщо мова йде про навчальні заклади з особливими умовами, наприклад, військові, то при вивченні іноземної мови за тематичним напрямком можна використовувати наочні засоби у вигляді зброї, якщо це заняття щодо розбирання та збирання зброї, важливо, щоб кожна дія супроводжувалася коментарями з боку студента (курсанта). Більше того, якщо заняття, пов'язане з темою спорту необхідно спочатку вивчити необхідну термінологію за даною тематикою, а для закріплення знань основне заняття провести на спортивному майданчику з детальним описом дій, які буде робити студент (курсант).

Таким чином, у студента (курсанта) буде формуватися асоціативне мислення з конкретною прив'язкою до предметів, тим самим прискориться процес запам'ятовування та полегшиться здатність використання нових термінів.

Володіння іноземною мовою та її використання передбачає знання соціокультурних особливостей носіїв мови, великий спектр вербальної та невербальної комунікації. Соціокультурний компонент у змісті навчання іноземної мови відіграє важливу роль у розвитку особистості студента, оскільки дає можливість не лише ознайомитися з культурною спадщиною країни, мову якої вивчають, але й порівняти її з культурними цінностями своєї країни, що сприяє формуванню загальної культури студента. Цей компонент має розширити загальний, соціальний, культурний кругозір студентів, спонукати їх до пізнання та підвищення свого інтелектуального рівня. Соціокультурні знання поділяються на дві групи: країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання. До країнознавчих зараховують енциклопедичні та фонові знання, а також знання реалій країни, мову якої вивчають. До іншої групи належить знання лексики, що виражає культуру країни в семантиці мовних одиниць. Соціокультурні знання допомагають адаптуватися до іншомовного середовища. Варто при цьому зазначити, що головним є не виховання студентів з позиції норм та цінностей у країні, мову якої вивчають, а формування вміння порівнювати соціокультурний досвід народу-носія мови із власним досвідом. Соціокультурні знання потрібно ввести до обов'язкового компонента змісту моделі професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладах [1].

Отже, особливістю вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах є використання загальної лексики, що забезпечить вільне спілкування у неформальних комунікативних ситуаціях, а також засвоєння професійної лексики за фахом. При здійсненні освітнього процесу та вивченні іноземної мови необхідно застосувати широке коло наочних засобів задля формування асоціативного мислення у студентів (курсантів). Як наслідок, полегшиться процес запам'ятовування та використання професійної термінології у реальних комунікативних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Панасенко Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних вищих навчальних закладах / Г. Панасенко, Т. Акоюн // Рідна школа. – 2010. – № 1 – 2. – С. 30 – 34.

2. Выготский Л. С. Развитие речи и мышление. Собрание сочинений : в 6 т. / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2. – 341 с.

3. Насонова Н. А. Передача інформації в процесі вивчення іноземної мови / Н. А. Насонова // Зб. матеріалів наук.-метод. конф., 21-22 травня 2002 р. – Вінниця : Універсам, 2002. – Т. 2. – С. 241 – 243.

КОРЯКИН АРТЕМ ИГОРЕВИЧ

магістрант державного і муніципального управління

Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

МЕЖВЕДОМСТВЕННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ КАК ОСНОВНОЙ ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ МЕХАНИЗМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ

Приоритетные задачи социально-экономического развития РФ требуют продолжения реализации государственной молодежной политики в рамках идеи создания условий для интеграции молодых граждан в социально-экономические, общественно-политические и социокультурные отношения с целью увеличения их вклада в развитие области. Государственная молодежная политика является «одним из важных направлений деятельности законодательных и исполнительных органов власти с целью реализации творческого потенциала молодежи и успешного вхождения ее в самостоятельную жизнь» [1, с. 46].

Молодежная политика сегодня – это система включения молодежи в процессы самоопределения, личностного и профессионального развития, открытие для нее точек роста, так как молодежь «может рассматриваться как индикатор общественного развития» [4, с. 92] и является «источником инициативы и развития всех сфер общественной жизни» [2, с. 70]. Какой результат от этого всего для территории и государства в целом? Можно смело сказать, что результат – это появление большего числа людей, способных самостоятельно строить собственную жизнь, обладающих навыками коммуницирования, проектирования, способностями менеджера, умениями встраиваться в систему и налаживать отношения.

Если обратиться к жизни, то можно привести множество примеров историй молодых людей, профессиональная карьера которых началась с проектов «Студенческие отряды», ТИМ «Бирюса» и т.д. Именно после успешного участия в подобных проектах молодым лидерам доверяют развивать молодежную политику на муниципальном уровне.

Главные показатели эффективности работы по вовлечению молодежи в указанные процессы:

Охват молодежи – если проект интересен молодым людям, то он развивается, появляется конкурс при отборе и т.д. Если нет интереса и нет изменений, то со временем он исчезает.

Качество подготовки участников и проработанность проектов (касаемо образовательных форматов и конкурсов).

Качество и проработанность в организации мероприятий самими специалистами молодежной политики.

Жизнеспособность и развитие отдельных актуальных проектов после конкурсов.

Количество молодых людей «на входе» в определенный процесс и «на выходе».

Дальнейшее развитие (личное, профессиональное) молодежи, вышедшей из проектов молодежной политики.

Безусловно, общественное мнение о молодежной политике (оно складывается из сюжетов СМИ, которые освещают жизнь ребят, так или иначе принявших участие в ее реализации («сарафанное радио»).

Количество партнеров (как показывает практика, если окружающие видят работу и ее результат, то и сотрудничают охотнее, а порой и сами предлагают спонсорскую помощь).

Наличие или отсутствие негативных ситуаций (жалобы, недовольство деятельностью молодежных организаций со стороны участников, родителей, партнеров).

Для достижения положительных результатов молодежными центрами транслируются основные направления молодежной политики в работе с молодежью:

- образовательные проекты;
- массовые тематические культурно-развлекательные мероприятия;
- площадки для диалога (молодежный форум, молодежный палаточный лагерь);
- включение молодых людей в проектные группы по решению отдельных вопросов, в том числе важных для города (молодежные общественные советы, парламенты).

Достичь высоких результатов по всем направлениям молодежной политики (таким, как организация и проведение мероприятий по профилактике негативных проявлений в молодежной среде; организация информационной, организационной поддержки молодежных общественных объединений) было бы невозможно без участия других субъектов, работающих с молодежью.

Для обеспечения качества своих проектов и мероприятий найден механизм работы – межведомственное партнерство. Формы объединения усилий субъектов партнерства могут быть самыми разнообразными и существенно зависят от конкретных условий и местных инициатив. Стратегически важно понимать и главное – принимать это разнообразие и изначально отказаться от попыток использования единых схем и «проверенных» решений. При этом важно понимать, что основа партнерства люди, их участие в решении социальных проблем, а цель повышение качества их жизни.

Целью реализации партнерских принципов в молодежной политике является «обеспечение максимально полного вовлечения молодых граждан не только в процессы осуществления государственной молодежной политики, но и в другие направления жизнедеятельности городского и местных сообществ. Это достигается за счет сбалансированного, оптимального сопряжения систем государственного и муниципального управления с упорядоченной совокупностью равноуровневых (городских и районных) органов молодежного общественного самоуправления» [3, с. 84]. Привлечение партнеров как государственных учреждений – учебные медицинские заведения, учреждения министерства внутренних дел, – так и представителей негосударственных учреждений, общественных организаций.

Привлечение организаций и специалистов других сфер дает более качественную и содержательную работу в решении отдельных вопросов.

Потому что деятельность молодежной политики, как правило, многопрофильная (особенно в территориях), и квалификации специалистов по работе с молодежью не хватает на все направления. Если это культурное мероприятие, необходимы помощь режиссера, работа с учреждениями культуры, если это образовательный модуль – партнеры-педагоги, если проект связан с людьми с ограниченными возможностями – невозможно обойтись без помощи органов социальной защиты.

Наряду с преимуществами такого взаимодействия есть и сложности. Проблемой в выстраивании межведомственного партнерства являются нечеткая координация и распределение функционала между структурами, которые зависят от существующего стереотипа, понимание того, что молодежная политика должна и, главное, может заниматься всей молодежью муниципального образования: творческой, трудной, семейной, совершеннолетней, несовершеннолетней.

В Орловской области на 200478 молодых человек приходится один специалист по работе с молодежью в молодежном центре. К примеру, в образовании на одного педагога приходится 20-25 человек (это класс). Или в учреждениях социальной сферы на одного специалиста нагрузка составляет не более 20 человек. При этом очевидна узкая специализации, что обеспечивает определенное качество и результаты работы.

Иначе обстоит в молодежной политике – один специалист должен обладать знаниями возрастной, семейной, социальной психологии, педагогики, хореографии, политологии, предпринимательства и даже робототехники. Минусом в таком партнерстве является то, что для других сфер в отношении работы с молодежью подобное партнерство не является обязательным, поэтому зачастую специалистам молодежной политики приходится за деньги арендовать залы, транспорт, привлекать специалистов.

К минусам можно отнести и то, что специалисты других сфер при взаимодействии перекладывают свой функционал на молодежную политику. Сотрудничество превращается в бумажную переписку, в которой мы обязаны срочно что-то сделать к такому-то дню либо предоставить отчет о проделанной работе. При этом, когда поднимается вопрос о четком разграничении деятельности, не находишь понимания другой стороны. В решении данного вопроса уместно утверждение определенных регламентов по организации совместной работы (соглашений о сотрудничестве) по тому или иному направлению.

Конечно, очень важную роль играет в построении всей системы взаимоотношений власть, конкретно глава города, глава администрации – главные координаторы не только молодежной политики на данной территории, но и вообще всей социальной политики, в том числе и ресурсной составляющей. Если эти структуры находят свое отражение в стратегиях развития территории, возглавляемой конкретным главой, то и вся сфера молодежной политики успешно развивается. Данная позиция дает старт положительному межведомственному взаимодействию на муниципальном уровне.

Список использованной литературы:

1. Елисеев А. Л. Механизмы реализации основных направлений молодежной политики в регионе (на материалах Орловской области) / А. Л. Елисеев // Государственная молодежная политика: история и современность : материалы II Междунар. науч.-практ. конф. (21 мая 2015 г.) / под ред. П. А. Меркулова. – Орёл : РАНХиГС, 2015. – 320 с.

2. Малик Е. Н. Становление политической субъектности российской молодежи в условиях современности / Е. Н. Малик, А. В. Мельников // Среднерусский вестник общественных наук. – 2015. – № 2 (38). – С. 70 – 75.

3. Харченко А. А. Социальное партнерство в сфере реализации государственной молодежной политики в субъекте РФ / А. А. Харченко, О. В. Заслонкина, О. Н. Дровникова // Научные ведомости БелГУ. Серия: Философия. Социология. Право. – 2014. – № 27 (173). – С. 79 – 86.

4. Харченко А. А. Экстремизм и ксенофобии как протестный механизм социального аутсайдерства молодежи РФ / А. А. Харченко, О. В. Заслонкина, О. Н. Дровникова // Среднерусский вестник общественных наук. – 2015. – № 2 (38). – С. 92 – 100.

КРИВЕНКОВА РУСЛАНА ЮРІЇВНА

старший викладач кафедри туризму факультету туризму та міжнародних комунікацій ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Актуальність проблеми зумовлена особливо динамічним розвитком туристичної галузі, яку часто називають «економічним феноменом» століття. Цю назву вона отримала завдяки високим показникам обсягу надходжень до державних бюджетів, інвестуванню в туризм тощо. Туристична сфера є однією з найбільш перспективних у світі, що пояснюється постійною потребою людей у відпочинку та пізнанні чогось нового, глобалізаційними процесами, спрощенням перетину державних кордонів та функціонуванням належної туристичної інфраструктури у більшості країн світу. Результати проведених досліджень Всесвітньої туристської організації (UNWTO) передбачають, що «туристичний рух до 2020 року зросте до 1,6 млрд. туристів на рік, які витратять 2 трильйони доларів США або 5 млрд. в день» [3, с. 6]. Звідси, туризм – це явище, яке стрімко розвивається та відіграє важливу роль у світовій економіці. У багатьох державах світу туризм розвивається як цілісна система, що дає змогу ознайомитись з історією, культурою, звичаями, духовними цінностями певної країни та її народу, приносячи прибуток до державного бюджету тієї країни, яка зуміла ефективно розрекламувати свої туристичні дестинації та створити належну для туристів інфраструктуру. З точки зору Н. Гостевої, «крім значної статті прибутку, туризм є ще й одним з потужних чинників підвищення престижу країни, зростання її значення в очах світової спільноти та пересічних громадян» [1, с. 27].

Наша держава змогла стати осередком для розвитку багатьох видів туризму завдяки вигідному розташуванню в Центральній Європі, унікальним природним та історико-культурним туристичним ресурсам, неймовірним горам, розгалуженій річковій мережі, різноманітної флори та фауни, виходам до двох морів, м'якому клімату, родючим чорноземам, історичним особливостям, самотутнім традиціям та звичаям місцевого населення, фольклору тощо. Однак Україні потрібно навчитися раціонально використовувати наявний туристичний потенціал, оскільки вона задекларувала своє бажання бути учасницею світового ринку туристичних

послуг. Це спонукає до пошуку методів, які активізують туристичні потоки за участю нашої держави. Такими методами є регулювання та моделювання туристичних потоків. Для теми дослідження особливий інтерес представляє власне регулювання як «метод управління, який дає змогу спрямовувати розвиток процесів та явищ у стратегічно визначеному напрямі» [6, с. 194 – 195].

Найважливішими засобами державного регулювання та державного контролю діяльності туристських підприємств є ліцензування як фактор підвищення якості роботи вказаних підприємств [5, с. 174], сертифікація послуг у сфері туризму [5, с. 199] і стандартизація в туристській індустрії як засіб захисту прав та інтересів туристів [5, с. 217]. Поряд з прямими методами регулювання держава повинна використовувати методи непрямого впливу на розвиток туристської діяльності за допомогою таких важелів, як зовнішньоекономічна політика, митна політика, податкова політика та ін.

Державне управління туристичною галуззю повинне будуватися так, щоб споживач туристичних послуг був у центрі уваги, бо тільки тоді буде реалізоване його право на доступність послуг, право на відпочинок, свободу пересування тощо. Як констатує І. Писаревський, «зусилля держави мають бути спрямовані не тільки на обмеження монополії у сфері пропозиції туристських послуг, а й на підвищення соціальної відповідальності підприємництва» [5, с. 83 – 84]. У такому випадку державне регулювання процесів та явищ, що відбуваються в туристичній галузі України, сприятиме успішній реалізації туристичного потенціалу нашої держави.

Проаналізувавши структуру та діяльність органів державної влади у сфері туризму, І. Жук зазначає, що «для ефективного розвитку туристичної індустрії України необхідно змінити парадигму державного управління, позбутися застарілих догм в управлінні та взяти на озброєння досвід успішних демократичних країн» [2, с. 129].

Для аналізу особливостей реалізації українського туристичного потенціалу варто виокремити основні лімітуючі чинники розвитку національного туристичного продукту на ринку туристичних послуг і туризму загалом на території нашої держави:

- незадовільний стан туристичної інфраструктури (старі будівлі для поселення туристів, що потребують ремонту; застаріле устаткування, яке виходить з ладу; незадовільний стан доріг, що значно ускладнює пересування туристів);

- недостатнє фінансування зі сторони держави (відсутність єдиної та чіткої системи, яка б дозволила вивести туристичну галузь на міжнародний рівень і включала б в себе ефективний маркетинг; відсутність належного рекламування українського туристичного продукту на міжнародному туристичному ринку);

- невідповідність ціни та якості (приклад «Євро-2012», коли Україна приймала велику кількість туристів і ціни на послуги проживання та харчування зросли в декілька разів, при тому, що сервіс майже не змінився);

- підготовка кваліфікованих кадрів (виникнення проблем з рівнем обслуговування, коли ніхто з персоналу не володіє іноземною мовою, хоча б англійською, для порозуміння з туристами тощо);

- нерациональне використання туристичних ресурсів (нерозуміння всієї цінності природних та історико-культурних туристичних ресурсів, що призводить до їхнього часткового або повного знищення) та ін.

Варто згадати й про такі фактори, як політична та економічна ситуація в Україні, яка склалася протягом останніх років, проте більшість існуючих проблем можна вирішити за допомогою ефективного державного управління, значних капіталовкладень, суспільно активних громадян, які зацікавлені у цьому, мають ідеї щодо вирішення проблем та, головне, бажання це робити. Як зазначає Н. Гостєва: «Забезпечувати належну віддачу від потужного потенціалу, використовувати його для активного відпочинку та оздоровлення людей можна лише за умови чіткої організації туризму, впровадження ефективних механізмів державного регулювання галузі, залучення до неї досвідчених і кваліфікованих кадрів. Світовий досвід доводить необхідність забезпечення законодавчими та виконавчими органами зацікавленого підходу до розвитку туризму. Він має стати частиною загальнодержавної гуманітарної політики і пріоритетів, враховуватися при розгляді інших питань, які мають національне значення» [1, с. 32].

Доцільно детальніше розглянути вирішення базових проблем. Щодо інфраструктури, то необхідно залучати кошти для її створення та удосконалення. Кошти можуть виділятися з державного бюджету, як на національному рівні, так і на місцях, тобто з органів місцевого самоврядування. Розвиток туристичної галузі України має базуватись на застосуванні інновацій у виробничо-господарському процесі підприємств та організацій цієї сфери, що, у свою чергу, потребує значних інвестиційних вкладень. Інвестиційна активність у туристичній сфері залежить від таких чинників, як: державне регулювання у сфері туризму; сума одержаного капіталовкладення та його подальше використання в туристичній галузі; ступінь науково-технічного прогресу тощо.

Щодо власне інновацій у туризмі, то вони призводять до позитивних зрушень, які забезпечують ефективне функціонування та розвиток галузі в регіоні. До прикладу, ідея створення і реалізація туристичних проєктів (навіть якщо вони спочатку не є особливо прибутковими) може дати поштовх розвитку туризму й тим самим активно сприяти створенню додаткових робочих місць та зростанню рівня доходів населення. Дослідник В. Новіков [4], ґрунтуючись на положенні угоди про торгівлю послугами, стверджує, що в туризмі інноваційна діяльність розвивається за трьома напрямками:

- організаційні інновації (впровадження нововведень), пов'язаних з розвитком підприємства і туристичного бізнесу у системі та структурі управління;
- маркетингові інновації, що дають змогу охоплювати потреби цільових споживачів або залучати неохоплених на цей період часу клієнтів;
- продуктові інновації (періодичні нововведення), спрямовані на зміну споживчих властивостей туристичного продукту, його позиціонування та конкурентні переваги [4, с. 157 – 158].

Узагальнюючи вищесказане, можна говорити, що Україна з усім комплексом унікальних природних та історико-культурних туристичних ресурсів має можливість стати одним з найбільш туристично аттрактивних пунктів на картах та у списках подорожуючих з усього світу, адже нашу державу варто побачити туристам. Доцільно використовувати досвід туристично розвинутих держав, які зуміли налагодити синергійне поєднання ефективного державного управління в туристичній галузі і раціонального використання своїх туристичних ресурсів та туристичного потенціалу загалом.

Список використаних джерел:

1. Гостева Н. П. Механізми реалізації державної політики в галузі туризму / Н. П. Гостева // Держава та регіони. Серія : Державне управління. – 2009. – № 3. – С. 27 – 32.
2. Жук І. Державне управління туристичної галузі України / І. Жук // Географія, економіка і туризм : національний та міжнародний досвід : матеріали Х міжнар. наук. конф. – Л., 2016. – С. 127 – 130.
3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги ХХІ, 2003. – 300 с.
4. Новиков В. С. Інновації в туризмі / В. С. Новиков. – М. : Академія, 2007. – 208 с.
5. Організація туризму : підруч. / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, М. М. Покоłodна [та ін.] ; за ред. І. М. Писаревського. – Х. : ХНАМГ, 2008. – 108 с.
6. Управління регіональним розвитком туризму : навч. посіб. / Д. М. Стеченко, І. В. Безуглий, Н. П. Турло, С. М. Мархонос ; за ред. Д. М. Стеченка. – К. : Знання, 2012. – 455 с.

КУПРІЙЧУК ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ

д. держ. упр., доцент, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

ДЕНИСОВЕЦЬ ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

слухач кафедри соціальної і гуманітарної НАДУ при Президентові України

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СЕКТОРАЛЬНИХ РЕФОРМ

Важливою умовою становлення української політичної нації, духовної консолідації та інтеграції українського суспільства є активізація її культуротворчого потенціалу в процесі державотворення. Реалізація відповідної культурної політики спрямовується на збереження і розвиток національно-культурної самобутності українського народу, що ґрунтується на цінності його культурної багатоманітності. Водночас ізольованість культурного життя регіонів, брак культурної комунікації між ними ускладнює формування цілісного національно-культурного простору. Подальший розвиток культурної самобутності нації є справою консолідації та взаємодії усіх культурних груп українського суспільства. Для досягнення цієї мети належний рівень задоволення культурних прав має стати пріоритетом державної політики.

Одними з важливих напрямів державної політики у сфері культури залишаються децентралізація і дерегуляція управління, передбачені Довгостроковою стратегією розвитку української культури – стратегією реформ. Світовий досвід свідчить про те, що запозичення управлінських моделей (від тих, що передбачають розгалужену та ієрархізовану системи державних органів з питань культури, до тих, де аналогічні функції виконують недержавні або напівдержавні автономні структури) може дати позитивний результат, якщо воно здійснюється критично і вибірково, з урахуванням конкретних економічних та політичних умов країни, притаманних їй традицій взаємодії суспільства і влади.

Культурна політика в умовах децентралізації містить позитивні чинники, однак несе чимало викликів. Позитивним є те, що регіональні та місцеві органи влади отримують додаткові важелі й ресурси для підтримки культурного процесу. Водночас виклики полягають у тому, щоб забезпечити рівний доступ до культурних послуг мешканців сіл і малих міст, зберегти базову інфраструктуру закладів культури у формуванні нових об'єднаних територіальних громад.

Забезпечення інтеграції українського суспільства в умовах децентралізації вимагає оновлення законодавчої бази в Україні з метою модернізації інфраструктури базового рівня та посилення інноваційного потенціалу культурної політики.

1. Прийнятий Закон України «Про Український культурний фонд» від 23 березня 2017 р. № 1976-VIII, запроваджує нові підходи до фінансування проєктів у сферах культури та мистецтв, які базуються на застосуванні якісно нових принципів відбору щодо таких проєктів, які висококваліфіковане експертне середовище здійснює на конкурсній основі. Механізми прозорості та публічності функціонування Українського культурного фонду – це фундамент довіри до нього, якій повинен забезпечити:

- широку підтримку благодійниками реалізації культурних і мистецьких проєктів;
- доступ громадян до національного культурного надбання;
- стимулювання розроблення і впровадження сучасних проєктів у сферах культури та мистецтв;
- сприяння реалізації державної політики у сферах культури та мистецтв, розвиткові сучасних напрямів культурної і мистецької діяльності;
- вироблення конкурентоспроможного на світовому ринку вітчизняного (національного) культурного продукту;
- експертний відбір, фінансування та моніторинг виконання проєктів, реалізація.

2. Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23 березня 2017 р. № 1977-VIII сприяє національно-культурному розвитку та піднесенню вітчизняної кінематографії, а також посиленню захисту прав інтелектуальної власності. Саме цей закон передбачає:

- упровадження в Україні апробованих світовою практикою підходів до стимулювання кіновиробництва, що сприятиме виготовленню конкурентоспроможного на світовому ринку кінематографічного продукту;
- надання державної субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, які суб'єкт кінематографії здійснив при виробництві (створенні) кінофільму.

3. Сьогодні вже на часі щодо необхідності внесення змін до Закону України «Про культуру», який є багато в чому застарілим і не відображає актуальних проблем розвитку культурної сфери країни.

У новій редакції закону необхідно:

- вказати стратегічні напрями розвитку культури в сучасних умовах;
- визначити механізми формування й реалізації державної культурної політики;
- визначити моделі багатофункціональних місцевих культурних закладів. Для сільської місцевості – культурно-дозвіллеві комплекси, для малих міст – культурні центри;
- осучаснення «культурного кошика» – набору культурних послуг, які гарантуються державою.

Також, правові норми вищезазначеного закону повинні:

– визначати роль і завдання культурної політики як платформи ціннісних змін у суспільстві;

– сформулювати визначення місії культурної політики, яка має полягати у творенні ціннісного базису консолідації суспільства;

– встановити роль культурної політики у подоланні соціально-економічної кризи та розвитку креативного потенціалу української нації, а також закріпити за культурною політикою функцію сприяння розвитку інноваційного потенціалу суспільства;

– прописати механізми реалізації державної культурної політики, визначити специфіку кожного її етапу (планування, реалізація, оцінювання результатів);

– встановити кількісні та якісні показники критеріїв ефективності культурної політики;

– унормувати поняття «програма культурного розвитку», зокрема визначити матеріально-технічні, фінансові й організаційні складники програм культурного розвитку;

– унормувати механізм взаємодії органів управління із неурядовими експертними та громадськими організаціями, які професійно працюють у сфері культури.

4. Для забезпечення модернізації інфраструктури закладів культури та з метою визначення розвитку культури як одного із пріоритетів регіональної політики внести зміни до законів України «Про місцеве самоврядування», «Про засади державної регіональної політики», які:

– зобов'язують органи самоврядування зберігати об'єкти культурної інфраструктури та сприяти розвитку сучасних культурних практик;

– визначать, що у цільових програмах регіонального розвитку обов'язково повинні враховуватися завдання культурного розвитку.

5. Внести зміни в Закон України «Про об'єднання територіальних громад», а саме:

– в новоствореній об'єднаній територіальній громаді не можуть бути ліквідовані заклади культури, які існували до об'єднання;

– рівень доступу до культурних благ у новій об'єднаній територіальній громаді не може бути гіршим, ніж до об'єднання.

6. Впровадження цільової субвенції на підтримку культурних закладів у регіонах.

Отже, культура – це специфічно людський спосіб буття, завдяки йому особистість переборює свою просторово-часову, біологічну обмеженість і соціалізується, удосконалюється, перетворюючи себе й довколишнє природне та соціальне середовище. Цінності культури висувають перед людиною ідеали, яких вона має прагнути, дають змогу передбачати той реальний світ, який вона має побудувати і в якому буде здійснена мрія про гармонію добра, істини і краси. У цьому полягає сутність культури, що відповідає потребам випереджального відображення дійсності, моделювання майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році : аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/2684/.

2. Про культуру : закон України від 14 груд. 2010 р. № 2778-17. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17.

3. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 лют. 2016 р. № 119-р. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show.

4. Соціальна і гуманітарна політика: підручник / авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко [та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. – К. : НАДУ, 2016. – 792 с.

5. Купрійчук В. М. Гуманітарна політика українських урядів у добу національної революції (1917-1920 рр.) : монографія / В. М. Купрійчук. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2014. – 378 с.

6. Ситник П. К. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні : монографія / П. К. Ситник, А. П. Дербак. – К. : НІСД, 2004. – 226 с.

КУХАЛЬСКАЯ НАДЕЖДА ВИТАЛЬЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА МОЛОДЁЖИ

В белорусском социальном государстве сильная социальная политика была и остается в ряду главных особенностей белорусской модели общественного развития. Основной целью социальной политики на современном этапе является дальнейшее повышение уровня и качества жизни населения.

В каждой стране, в любом обществе молодежь связывают с будущим, его потенциалом и силой, способной существенно влиять на деятельность политических, экономических и социальных структур. И в то же время анализ положения молодежи, ее социального статуса приводит к выявлению целого ряда социальных проблем. Это связано с потребностью молодежи в соответствующих гарантиях со стороны общества и государства в приобретении знаний, трудовых и профессиональных навыков, возможностей вступления в самостоятельную жизнь.

В современных условиях качественно новым образом решается проблема развития и реализации социальной поддержки молодёжи, т.к. предъявляются более высокие требования со стороны государства и самих молодых людей. Это и объясняет повышение интереса к проблеме социальной поддержки молодёжи разных возрастных групп, но до сих пор проблема самореализации и, в частности, проблема профессиональной самореализации молодых специалистов является открытой для исследований. Ярко выраженный интерес к проблеме определения молодежи как специфической общественной группы, ее роли и места в воспроизводстве общества, во взаимодействии поколений, а также к проблеме изучения деятельности молодежных организаций, неформальных объединений, движений.

Всемирная программа действий, касающаяся молодежи, обеспечивает основы политики и практические руководящие принципы для деятельности на национальном уровне и международной поддержки с целью улучшения положения молодых людей. Программа действий нацелена на укрепление национального потенциала и расширение количественных и качественных возможностей для эффективного и конструктивного участия молодых людей в жизни общества.

Опыт отечественных организации социальной защиты населения в виде его экономической поддержки представляет собой достаточно разработанную обширную систему мероприятий в этом направлении. В законодательных актах молодежной политики Республики Беларусь, содержатся особые статьи, закрепляющие общие принципы финансирования мероприятий по реализации государственной молодежной политики, включая социальную защиту.

Фундаментом законодательной базы в области государственной молодежной политики в Республике Беларусь является Конституция Республики Беларусь (с изменениями и дополнениями, принятыми на Республиканских Референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). В частности, статья 32 Конституции Республики Беларусь гарантирует молодежи право на духовное, нравственное и физическое развитие. В статьях 45, 47, 49, 64, 92 молодежи гарантируется право на охрану здоровья, получения жилья, образования и участие в общественно-политической жизни страны. В свою очередь на государство возложена функция создания необходимых условий для свободного и эффективного участия молодежи в политическом, социальном, экономическом и культурном развитии.

Одним из основополагающих законов в осуществлении государственной молодежной политики является Закон Республики Беларусь «Об общих началах государственной молодежной политики в Республике Беларусь» (принят 24 апреля 1992 года, изменения внесены 9 июля 1997 года). Он устанавливает основные принципы осуществления государственной молодежной политики, определяет отношения государства и молодежи, гарантирует свободное развитие молодежных объединений, является правовой основой развития других актов законодательства, регулирующих механизм реализации молодежной политики. Законом определяется и особый правовой статус молодежи, гарантии реализации ее основных прав и обязанностей.

Для поддержки молодёжи принимается множество социальных программ, основной из них на данный момент является Республиканская программа «Молодежь Беларуси» на 2016-2020 годы, являющаяся Указом Президента Республики Беларусь от 06.11.2015 № 375.

Социальная поддержка учащейся и студенческой молодежи – неизменный приоритет государственной молодежной политики, включающий стипендиальное обеспечение, различные льготы при поступлении, наличие общежитий для иногородних студентов и ряд других мер. На льготных основаниях в высшие и средние специальные учебные заведения страны могут поступить победители республиканских и международных предметных олимпиад, молодые люди из социально уязвимых слоев населения. Государственная система стипендиального обеспечения включает в себя учебные, социальные и специальные стипендии. За высокие достижения в учебе, научной и общественной работе могут назначаться персональные стипендии Совета вуза, именные, а также, при особых успехах, Президентские стипендии, эти вопросы контролируются распоряжением Президента Республики Беларусь «О поддержке талантливой молодежи Республики Беларусь» от 20 декабря 2016 года № 220, Указом Президента Республики Беларусь «О социальной поддержке учащейся молодежи» от 20 ноября 1995 года № 474.

Основные пожелания молодежи в решении жилищного вопроса сводятся к доступности жилья: снижение цен на жилье, сокращение сроков его предоставления, бесплатное или дешевое арендное жилье для молодой семьи,

пусть и меньшей степени комфортности. Эта проблема тесно связана с уровнем материального благосостояния: часто молодые люди не могут ее решить из-за недостатка средств на первый взнос, на погашение кредита из-за высоких процентных ставок. Таким образом, задача государства – создание экономических условий, позволяющих гражданам за счет собственных доходов обеспечивать более высокий уровень жизни, включая жилье, услуги образования, здравоохранения, культуры и отдыха, стимулирование активности молодежи для самостоятельного решения экономических проблем. Жилищные проблемы оказывают отрицательное влияние на ценностные ориентиры молодых людей: они не спешат создавать семью, официально оформлять свои отношения.

Семья является значимой ценностью для большинства молодежи. И государственная поддержка молодой семьи должна способствовать ее укреплению, стимулировать молодых людей к созданию семьи и выполнению репродуктивной функции, создавать условия для исполнения семейных и трудовых обязанностей. В настоящее время требуется совершенствование законодательной базы, регулирующей вопрос о предоставлении молодым гражданам и молодым семьям долгосрочных кредитов на приобретение и строительство жилых домов и квартир, на приобретение предметов домашнего обихода длительного пользования, оказания помощи для обзаведения домашним хозяйством.

Содействие трудоустройству молодых специалистов и учащейся молодежи, по мнению «младшего» поколения, недостаточно эффективно реализуется в нашей стране. Помочь решить проблему занятости молодежи могут молодежные организации и объединения, которые курируют (контролируют) деятельность студенческих отрядов, волонтерских движений, молодежных бирж труда и т. д., а также малый бизнес.

С целью совершенствования государственного регулирования социальной поддержки молодежи необходимо пересмотреть законодательную базу, организующую и контролирующую вопросы поддержки и защиты молодежи страны. Таким образом, главной задачей государственной молодежной политики должно стать создание условий, позволяющих молодым людям за счет собственных возможностей и социальной поддержки со стороны государства обеспечивать более высокий уровень и качество жизни.

Список использованной литературы:

1. Об общих началах государственной молодежной политики в Республике Беларусь : закон Республики Беларусь от 24 апреля 1997 г. № 1629-ХІІІ ; изм. и доп. 9 июля 1997 г. № 56-3 / сост. В. Г. Гавриленко. – Мн. : ИООО «Право и экономика», 2004. – 12 с.

2. О государственной поддержке общественного объединения «Белорусский республиканский союз молодежи» : указ Президента Республики Беларусь от 13 января 2003 г. № 16 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2003. – № 7. – № 1/4304.

3. О государственной поддержке общественного объединения «Белорусский республиканский союз молодежи» : указ Президента Республики Беларусь от 13 января 2003 г. № 16 // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2003. – № 7. – № 1/4304.

4. Республиканская программа «Молодежь Беларуси» на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь от 6 ноября 2015 г. № 375 //

ЛУКІНА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

д. держ. упр., професор, професор кафедри управління освітою НАДУ при Президентіві України, професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Якість освіти та її забезпечення у розвинених країнах, як напрям політики і діяльності держави, займає одне з пріоритетних місць, тому що усвідомлюється як основа забезпечення соціально-гуманітарного розвитку та економічного зростання, конкурентоспроможності країни та зміцнення її наукового а інтелектуального потенціалу. Для української держави та суспільства проблема забезпечення та поліпшення якості освіти не є новою, але її вирішення, особливо у сфері професійної освіти, лежить в площині створення нових для нашого суспільства механізмів взаємодії суспільства та освітнього процесу, заснованих на можливості безпосередньої участі учасників освітнього процесу (роботодавців, студентів) у формуванні змісту освіти та реалізації вільного вибору якості освітніх послуг. Державна політика у сфері освіти України декларує своє спрямування на необхідність розвитку особистості як основного національного багатства, забезпечення неухильного поліпшення якості освіти, запровадження механізмів її забезпечення. Національною доктриною розвитку освіти ще у 2002 р. було проголошено, що «розвиток людини має розглядатися як головна мета, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу», відповідно до чого актуальним завданням стало «забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян та подальше утвердження її національного характеру» [8].

Як відомо, гуманітарний розвиток являє собою процес удосконалення суспільства шляхом наближення до потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального розвитку національної культури, розкриття творчого потенціалу й самореалізації кожної особистості відповідно до її потреб та інтересів. У контексті соціального виміру гуманітарний розвиток означає створення для людини, як головного національного ресурсу, умов реалізації всіх її можливостей [5]. Виходячи з такого підходу має формуватися політика у сфері якості освіти в усіх проявах, яка передбачає створення рівних можливостей щодо здобуття освіти, як першої необхідної умови забезпечення якості, сприяння професійній реалізації кожного громадянина, запровадження адресної охорони здоров'я і соціального захисту як соціального підґрунтя для розвитку інтелектуального потенціалу особистості.

Серед завдань, на вирішення яких має орієнтуватися політика України щодо забезпечення якості освіти як основного рушія соціального і гуманітарного розвитку, накопичення інтелектуального, освітнього потенціалу нації та збільшення людського капіталу особливої уваги потребує підвищення доступності якісних освітніх послуг, у тому числі шляхом

підтримки обдарованих дітей, дітей із малозабезпечених сімей, осіб з особливими потребами; розвиток професійної освіти з урахуванням тенденцій на ринку праці, перспектив соціально-економічного розвитку регіонів; розвиток системи безперервної освіти як основи життєвого успіху особистості та перетворення провідних закладів вищої освіти на сучасні наукові центри, що здатні виробляти сучасні наукоємні технології у різних галузях знання [4]. Разом з цим, за оцінками Світового банку, Індекс економіки знань, який розраховується за показників розвитку інноваційної системи, освіти й людських ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій та економічного режиму і державного управління, для України становить 5,55, тоді як для провідних країн світу він перевищує 8,21 [4].

Необхідність забезпечення належної якості освіти проголошується у різних правових документах України, зокрема визначена законом «Про освіту» (2017).

Підтвердженням орієнтованості політики України у напрямі забезпечення якості освіти слугують різноманітні міжнародні рейтинги. Зокрема за оцінками Всесвітнього економічного форуму Україна в 2016 році поліпшила свої попередні результати, піднявшись на 24 місце (НСІ – 71,27) у рейтингу 130 країн світу щодо розвитку людського капіталу [2].

Україна традиційно демонструє достатньо високі показники індексу людського розвитку – HDI, але лише завдяки високим показникам його складової – освітнього індексу. Тимчасове зменшення цього показника у період 2014-2015 років [1] свідчить про наявність тривалого негативного впливу серйозних глибинних процесів політичного і соціально-економічного характеру на систему освіти та необхідність перегляду державної освітньої політики, зміну традиційних механізмів державного управління сферою освіти, як таких, що підтвердили свою неспроможність та низьку ефективність у період суспільних трансформацій.

Іншим індикатором, що ілюструє результативність державної політики забезпечення якості освіти, є індекс соціального прогресу (The Social Progress Index), який з 2103 року вимірює досягнення країн з точки зору їх соціального [9]. Відмінною ознакою цього індексу є те, що він не містить показників економічного розвитку, а орієнтується на оцінку суспільного благополуччя в країнах і обчислюється за 50 показниками, які поділяються на три основні групи, одна з яких безпосередньо віддзеркалює результативність державної політики забезпечення якості освіти та діяльності органів влади щодо її реалізації. Цю групу складають індикатори доступу до базових знань, інформації і засобів комунікації, рівень писемності населення, рівень охорони здоров'я та екологічна стійкість. Згідно з цим рейтингом, Україна поступово втрачає свою позицію щодо зусиль держави у забезпеченні соціального прогресу: у 2014 році країна посідала 62 місце з значенням індексу 64,91; у 2015 р. – при збереженні місця у рейтингу зменшила значення індексу до 65,69, а у 2016 р. опустилася на 64 місце з показником 68,35 [9], зберігаючи поки що достатньо потужний освітній потенціал, а отже й потенціалу розвитку саме на підґрунті використання потенціалу економіки знання [6, с. 252].

Дана ситуація свідчить про неадекватність і недовість механізмів реалізації державної політики забезпечення якості освіти сучасним суспільним процесам і соціальним змінам. Це підтверджується щорічним індексом добробуту британського інституту Legatum, згідно з яким Україна

посідає 70 сходинку, займаючи найнижче місце за економічним показником – 127 та за якістю державного управління – 120 [10].

Неадекватність показників індексу рівня освіченості в Україні індексам тривалості життя, рівню матеріального благополуччя та конкурентоспроможності нашої держави свідчить про неефективність політики забезпечення якості освіти та низьку результативність діяльності уряду, що призводить до загострення проблем гуманітарного і соціального розвитку в Україні, зокрема: погіршення показників людського розвитку і демографічної ситуації, зниження якості освіти, конкурентоспроможності країни, скороченням очікуваної тривалості життя тощо.

Не зовсім втішною є ситуація з конкурентоспроможністю як окремої людини, фахівця, так і країни у цілому. Україна опустилася у рейтингу країн за індексом Глобальної конкурентоспроможності у 2017 р. в порівнянні з попереднім на 6 позицій з 79 на 85 місце [7]. Варто зазначити, що рівень конкурентоспроможності України є нестабільним і позиція нашої країни у рейтингу постійно коливається, але у цілому спостерігається погіршення даної характеристики. Вплив якості освіти, як чинника соціального і гуманітарного розвитку країни, на загальний стан конкурентоспроможності дуже яскраво проявляється у погіршенні якості математичної і природничої освіти (з 30 у 2015 р. до 38 місця у 2016 р.), охорони здоров'я та початкової освіти (з 45 у 2015 р. до 54 місця у 2016 р.). У цілому параметри, які належать до категорії показників, підсилюючих продуктивність, за розглядуваний період опустилися у рейтингу ще нижче – з 67 до 74 позиції (що означає неконкурентність України) [7].

Інновації є потенціалом для зростання економіки, а отже й соціального розвитку та появи нових можливостей для задоволення гуманірних потреб людей. За даними американської неурядової організації Social Progress Imperative, індекс соціального розвитку визначає рейтинги країн на базі показників, що мають безпосередній вплив на якість життя людей. У 2014 р. Україна отримала 66,43 бали з 100 можливих, увійшовши до групи країн з рівнем соціального розвитку «нижче середнього». Незважаючи на те, що Україна традиційно демонструє високі показники у сфері доступу до вищої освіти та до базових знань (31 та 28 місця відповідно), вона має високий рівень корупції (109 місце зі 144), у т.ч. у сфері освіти, що є одним з основних причин незадовільної якості освіти [3].

Отже, політика забезпечення якості освіти виступає головним чинником формування і розвитку людського потенціалу, а результативна її реалізація спричинює соціально-гуманітарний розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. Human Development Reports. Education index. – Режим доступу : www.hdr.undp.org/en/content/education-index
2. The Global Human Capital Report 2017. – Режим доступу : www.weforum.org/reports/the-global-human-capital-report-2017.
3. Індекс соціального розвитку, 2016. – Режим доступу : www.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2016.html
4. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року: проект, розробл. НАПН України. – Режим доступу : www.adm-km.gov.ua/doc/doc862_100712.doc.
5. Концепція гуманітарного розвитку України: проект, розробл. роб. групою під кер. акад. НАНУ Жулинського М.Г.). – Режим доступу : www.old.niss.gov.ua/table/koncsep.htm

6. Мороз В. Динаміка зміни індексу освіченості населення в Україні як якісна характеристика системи трудового потенціалу країни / В. Мороз // Вісник НАДУ. – 2009. – № 2. – С. 249 – 256.

7. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016. – Режим доступу : www.edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0.

8. Про Національну доктрина розвитку освіти : указ президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002.

9. Рейтинг стран мира по повню социального прогресса. – Режим доступа : www.gtmarket.ru/research/social-progress-index/info.

10. Україна займає 37 місце за рівнем освіти за рейтингом індексу добробуту. – Режим доступу : www.na.mil.gov.ua/25950-ukrayina-zajmae-37-misce-za-rivnem-osviti-za-rejtingom-indeksu-dobrobutu-video.

МОРОЗ СВІТЛАНА АНАТОЇВНА

к. держ. упр., старший науковий співробітник Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НОРМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ: ПРИНЦИП ПОСТІЙНОГО ПОЛІПШЕННЯ

В обґрунтуванні місця та ролі загального менеджменту у становленні державного управління, слід звернути увагу на традиції розгляду змісту цього феномену через призму «процесів і функцій управління в спектрі повноважень держави» [1]. Акцент уваги на «процесах та функціях управління» не лише створює підґрунтя для прийняття до уваги інструментарію загального менеджменту для розгляду проблематики державного управління на теоретичному рівні, а і обумовлює його використання на рівні практичної діяльності суб'єктів державного управління. Таким чином, використання норм міжнародних стандартів якості серії ISO 9000:2007, опрацювання яких було здійснено без прив'язування їх змісту до процедур державного управління, не лише є виправданим та необхідним кроком, а і таким, що забезпечує підвищення ефективності державноуправлінського впливу. У межах цієї публікації ми ставимо за мету конкретизувати деякі з напрямів державного управління якістю вищої освіти через призму змісту одного з принципів управління якістю ISO 9000:2007, а саме принципу системного підходу. Окремі з напрямів використання норм ISO 9000:2007 в системі державного управління були нами розглянуті у межах попередніх публікацій [4; 7].

Принцип постійного поліпшення або удосконалення визначено нормами ISO 9000:2007 на рівні одного з обов'язкових принципів управління якістю [5, с. 12], адже постійне покращення основних показників функціонування організації є обов'язковою умовою підвищення її ефективності та конкурентоспроможності. Удосконалення системи є своєрідною рефлексією на зміну умов її функціонування та розвитку. Організація яка перестає змінюватись (зміна системи, структури, напрямів професійної діяльності тощо) не лише втрачає свою конкурентоспроможність на ринку, а і значно

підвищує ризики її руйнування. Цікаво, що у межах японської філософії категорія безперервного вдосконалення або практика поліпшення (зміна на краще) ідентифікується на рівні основної умови для існування, у тому числі й організації. За дослідженням вчених, японська філософія «Кайдзен» («кай» – зміна; «дзен» – мудрість) зосереджується на проблематиці безперервного вдосконалення процесів та змісту організаційної діяльності, а також на пошуку ефективних моделей управління бізнес-процесами на всіх життєвих циклах організації. На переконавання М. Імаї, будь-яка діяльність, яка не додає цінності організації, є марною та повинна розглядатись на рівні марної [3, с. 12]. Цінність японської філософії щодо проблематики феномену якості є значущою для дослідження обраного нами предмету наукового пошуку, а отже вважаємо за можливе перенести її розгляд до іншого напрямку наших наукових розвідок.

Принцип постійного поліпшення в контексті державно-управлінської наукової думки розглядається на рівні базового. Про це може свідчити і той факт, що майже кожна дисертаційна робота, виконання якої було здійснено у межах напрямів паспортів спеціальностей науки державного управління, має у своїй структурі той розділ (підрозділ), зміст якого пов'язано з вирішенням питань вдосконалення відповідної методології або обраних для дослідження предметів наукового пошуку.

С. Г. Васін, розглядаючи проблематику загального управління якістю (Total Quality Management), класифікує процес постійного поліпшення за такими основними напрямками діяльності [2, с. 264]: підвищення цінності товару (послуги) для споживачів шляхом забезпечення нових властивостей продукту (пропозиція нової користі), як у межах принципово нового товару (послуги) так й у межах вже існуючих на ринку; підвищення продуктивності праці та операційних показників функціонування системи за рахунок підвищення якості організаційних процесів, мінімізація вірогідності виникнення помилок, вад, а також негативних побічних ефектів; підвищення гнучкості напрямів та оперативності виконання робіт, а також скорочення витрат часу і ресурсів на виготовлення кінцевого продукту; вдосконалення механізмів організаційного управління тощо. У більш спрощеному вигляді ця класифікація має такий вигляд: підвищення якості товарів та послуг; вдосконалення робочих процесів; підвищення продуктивності праці. На нашу думку, наведений перелік може бути доповнений тим напрямом, який передбачає проведення експертного аналізу змісту та практики реалізації структурними підрозділами (працівниками) своїх функціональних повноважень, а також ефективності трудової діяльності, як безпосередньо на рівні структурного елементу системи, так і на організаційному рівні. Цей напрям повинен використовуватись у єдності з постійним моніторингом ринку відповідних товарів (послуг), адже наявність інформації про стан ринку та тенденції його розвитку, на наше переконання, є надзвичайно важливими для визначення вектору вдосконалення та динаміки певних організаційних змін. В цьому контексті, механізми проектування змін та прогнозування розвитку набувають не аби якої значущості. Колектив авторів на чолі з О. О. Ганжою ідентифікує необхідність постійного вдосконалення (проведення змін на краще) на рівні однієї з цілей функціонування ВНЗ [6].

Приймаючи до уваги вище викладене, спробуємо визначити потенціали принципу постійного поліпшення або удосконалення для процесу управління якістю вищої освіти. На нашу думку, серед найбільш перспективних напрямів щодо порушеної проблематики слід вважати такі:

– забезпечення проведення моніторингу відповідності змісту програм підготовки фахівців з вищою освітою вимогам (очікуванням) основних акторів ринку праці (факт зміни попиту на ті чи інші професійні якості з боку роботодавців повинен розглядатись на рівні підстави для зміни змісту навчальних програм або (та) практики їх реалізації);

– підвищення кваліфікації суб'єктів навчального процесу відповідно до результатів та тенденцій зміни змісту професійних стандартів тих професій, підготовка за якими здійснюється у ВНЗ (до викладання навчальних дисциплін повинні залучатися тільки ті особи які мають досвід відповідної професійної діяльності та оновили свої знання у межах професійної діяльності відповідних підприємств та організацій);

– запровадження контролю якості та динаміки змін знань, вмінь, навичок та системи ціннісних орієнтацій у суб'єктів та об'єктів навчального процесу з прив'язуванням результатів відповідного моніторингу до системи мотивації яка діє у ВНЗ (існуюча на цей час модель контролю не забезпечує причинно-наслідкових зв'язків між результатами оцінювання та рівнем, наприклад, матеріальної винагороди);

– забезпечення відповідності між рівнем розвитку матеріально-технічної бази ВНЗ з рівнем розвитку засобів виробництва реального сектору економіки (на наше переконання навчальне обладнання повинно не лише відповідати рівню розвитку того обладнання яке використовується підприємствами, а і значно перевищувати його);

– прийняття до уваги того факту, що організаційна система та структура ВНЗ не повинна бути статичною, адже будь які зміни балансу між попитом та пропозицією на ринку праці повинні бути враховані адміністрацією для реорганізації або ліквідації тих чи інших елементів своєї системи;

– забезпечення кожного елементу системи всім необхідним для виконання ним функціональних обов'язків з максимально високим рівнем якості, а також інструментарієм для підвищення рівня власних трудових можливостей (науково-педагогічні працівники повинні мати повний пакет навчального-методичного, матеріально-технічного та наукового забезпечення навчального процесу, а також мати необмежену можливість використовувати сучасну інфраструктуру ВНЗ та тих підприємств (організацій) які визначені як місця проходження практики);

– формулювання системи чітких за формою та зрозумілих за змістом критеріїв оцінювання актуальності питання щодо необхідності проведення змін (вдосконалення), а також їх динаміки та ефективності (будь-які зміни повинні відбуватись планово, системно, керовано та своєчасно) тощо.

Наведений перелік не вичерпує змісту проблематики використання принципу постійного поліпшення або удосконалення щодо управління якістю вищої освіти, а отже може бути уточнений під час подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Д. Державне управління / В. Д. Бакуменко // Енциклопедичний словник з державного управління ; уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с. – С. 148

2. Васин С.Г. Управление качеством. Всеобщий подход / С. Г. Васин. – М. : Юрайт, 2014. – 404 с.

3. Имаи М. Гемба кайдзен: путь к снижению затрат и повышению качества / М. Имаи ; пер. с англ. Д. Савченко. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 346 с.

4. Мороз С. А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип залучення персоналу / С. А. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2017. – № 3. – С. 86 – 98.

5. Системи управління якістю: основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT) / ДСТУ ISO 9000:2007 // Національний стандарт України. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – Режим доступу : www.dbn.at.ua/_ld/11/1128_432_iso9000-1-.pdf.

6. Управление качеством в высшем образовании : монография / О. А. Ганжа, О. Г. Кулик, Н. А. Рогозин, О. В. Чмак. – Волгоград : ВолгГАСУ, 2014. – 152 с.

7. Moroz S. Public administration of the quality of higher education in the context of the norms of international quality standards: principle of orientation towards the customer / S. Moroz // *Juvenis scientia* – 2017. – № 10. – P. 13 – 16.

НАУМЕНКО РАЇСА АНДРІЙВНА

д. держ. упр., с.н.с., професор кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету

БЕРИСЛАВСЬКА ОКСАНА МИХАЙЛІВНА

аспірант кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПОЛІТИЦІ

Освітня політика як об'єкт публічно-правового регулювання в процесі її реформування потребує якісно нової моделі її розвитку, що виявляється у поєднанні правових засад та принципів із механізмами демократичного громадського контролю. Все це зумовлює побудову системи громадсько-державної взаємодії в реалізації освітньої політики на засадах принципів відкритості, прозорості та публічності. Освіта не може бути статичною в умовах стрімких перетворень в політиці та економіці в контексті українського європейського вибору. Освітній процес не може залишатися академічним, він потребує розвитку у відповідності до компетентісного підходу.

Сьогодні, спираючись на міжнародні тенденції розвитку освіти, навчальні заклади орієнтуються на компетентісний підхід у навчанні. Окремим аспектам цього питання присвятили свої роботи Т. Бучинська, М. Галицька, Г. Єльнікова, С. Шумська та ін. Вітчизняні дослідники Л. Гармидер, В. Жуковська А. Мазаракі, Г. Пятницька у своїх працях зверталися до проблематики компетенцій торговельного персоналу.

Сучасний соціально-економічний розвиток України відповідно до європейських стандартів та вступ нашої держави до Світової організації торгівлі, зумовлюють переосмислення підготовки фахівців сфери торгівлі в рамках компетентісного підходу. Враховуючи важливість цієї сфери в економічному житті та для задоволення потреб суспільства, виникає необхідність по новому поглянути на якісну підготовку персоналу підприємств торгівлі. Серед ключових компетентностей, якими обов'язково має володіти фахівець сфери торгівлі, особливе місце, на наш погляд, посідає

комунікативна компетентність, тобто сукупність знань та умінь, що забезпечують ефективність комунікативного процесу.

В умовах глобалізованого суспільства, готового до конкурентної боротьби на ринках капіталів, енергетичних ресурсів, товарів і послуг, персонал підприємств торгівлі у своїй діяльності повинен бути компетентним комунікатором, мати позитивний вплив на клієнта, уміти конструктивно взаємодіяти з ним. Уміння працювати на відповідному професійно-культурному рівні впливає на результати продажу продукції і в подальшому позначається на обсягах прибутку підприємства торгівлі.

У професійній літературі комунікативна компетентність розглядається як вміння ефективно спілкуватись. Комунікативна компетентність – сукупність здібностей, знань та умінь, потрібних для ефективного спілкування. Відповідно, професійний комунікатор – особа, яка може досягнути своїх цілей засобами комунікації незалежно від ставлення до неї протилежної сторони [2, с. 26].

Сьогодні існує дві тенденції щодо розвитку комунікативної компетентності персоналу підприємства торгівлі: перша – орієнтація освітнього процесу на формування комунікативної компетентності майбутніх працівників підприємства торгівлі; друга – проведення тренінгів з ефективної комунікації для персоналу безпосередньо на підприємствах торгівлі.

В першому випадку доцільно зазначити, що розвиток поняття комунікативної компетентності бере свій початок з виникнення компетентнісного підходу в навчанні. Компетентнісний підхід – один із нових концептуальних орієнтирів, напрямів розвитку змісту освіти в Україні та розвинених країнах світу. Відомі міжнародні організації, що нині працюють у сфері освіти, останніми десятиліттями вивчають проблеми, пов'язані з появою компетентнісної освіти, серед них – ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи та ін. [4, с. 6].

Важливе місце у підвищенні комунікативної культури як складової професійної компетентності персоналу підприємств торгівлі приділяється розвитку комунікативних компетентностей, пов'язаних з їх інформаційною та комунікаційною діяльністю з метою розвитку особистісних і ділових якостей.

Найголовнішою специфічною особливістю компетентнісного підходу є те, що засвоюються не лише «готові знання», які передає викладач, а набуваються вміння застосовувати їх для розв'язування різноманітних завдань. Навчання орієнтоване лише на засвоєння знань втратило сенс, через надзвичайні темпи їх оновлення та недостатність наявності лише знань для ефективної роботи.

У Національному освітньому глосарії, компетентнісний підхід трактується як підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей та є за своєю сутністю студентоцентрованим. Компетентнісний підхід визнається ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу в сучасній вищій освіті України [1, с. 31].

На думку М. Галицької, під комунікативною компетентністю студентів вищих навчальних закладів розуміється інтегральна якість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її специфічні прояви в професійній діяльності. При цьому, у структурі комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів авторка виділяє іншомовну комунікативну компетенцію, професійну компетенцію, стратегічну та соціальну компетенції [3, с. 40].

Погоджуючись із твердженням М. Галицької, вважаємо за потрібне акцентувати увагу на тому, що розвиток комунікативної компетентності особистості на першому етапі починається ще з сімейного оточення, і тільки потім на другому етапі (у навчальному закладі) – набуває професійного спрямування. Але розвиток професійної комунікативної компетентності може відбуватися і поза межами навчального закладу, наприклад на підприємстві торгівлі.

На підтвердження цієї тези, зазначимо, що зараз дедалі виразнішою є тенденція, відповідно до якої процвітаючі та прогресивні організації приділяють багато уваги формуванню внутрішньої культури організації, певним нормам, цінностям і керівним принципам – у комунікаціях у тому числі. В нашому випадку важливим елементом комунікативної культури є приділення уваги не лише «зовнішнім клієнтам» підприємства торгівлі (громадянам), але й «внутрішнім» (співробітникам самого підприємства). Ставлення до співробітника як до «внутрішнього клієнта» означає шанобливі стосунки між колегами, взаємодопомогу, взаємоповагу, забезпечення позитивного й здорового психологічного мікроклімату в колективі.

Так, в організаціях, установах і на підприємствах торгівлі в тому числі відбуваються тренінги для набуття окремих навичок ефективного комунікатора. Серед таких навичок можемо виділити: вміння встановлювати контакт та викликати симпатію у співрозмовника; вміння слухати; вміння ставити правильне запитання; вміння переконувати людей; вміння зрозуміло викласти інформацію; вміння бути ініціативними та відповідальними.

З огляду на це, комунікативну компетентність персоналу сфери торгівлі розуміємо як досконале володіння мовою на вербальному й невербальному рівнях, що передбачає дотримання певних морально-етичних норм, культури міжособистісних стосунків, вміння оперативно адаптуватися до нестандартних ситуацій та врахування міжнародних вимог до рівня комунікативної культури.

Підсумовуючи вищевикладене, зауважимо, що нова освітня парадигма передбачає навчання не як процес заради процесу, а як процес, спрямований на здобуття компетенцій, що є визначальними на ринку праці. Вважаємо, що комунікативна компетентність фахівців сфери торгівлі стає найважливішим засобом для досягнення їх професійного успіху.

Список використаних джерел:

1. Бабин І. І. Національний освітній глосарій: вища освіта / І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.
2. Бучинська Т. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів засобом соціально-психологічного тренінгу / Т. В. Бучинська, С. Є. Шумська // Зб. наук. пр. Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна. – 2012. – № 5. – С. 26 – 28.
3. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів / М. М. Галицька // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 2 (10). – С. 39 – 48.
4. Єльнікова Г. В. Про впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес вищого навчального закладу / Г. В. Єльнікова // Теорія та методика управління освітою : електор. наук. фах. видання. – 2011. – Вип. 5. – Режим доступу : www.tme.umo.edu.ua/docs/5/11elnheo.pdf.

ОСАДЧУК СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри економічної та фінансової політики ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Фінансування галузі освіти відноситься до гарантованих державою видатків, здійснюється як з державного так і з місцевих бюджетів. Належне фінансування освіти формує майбутнє держави.

Високорозвинені країни в свій час здійснили значні інвестиції в фізичний капітал і особливо в людський капітал – тобто в загальне підвищення рівня освіти, що, як показують всі сучасні дослідження, є головним підґрунтям їх довгострокового економічного зростання.

В 20-му сторіччі освіта, безперечно, є самим надійним шляхом для подальшого зростання. Стан освіти та рівень технологій в державі відіграють ключову роль. Система освіти залежить перш за все від державної політики в цій сфері, від критеріїв відбору в різних спеціальностях, від фінансування системи та від вартості навчання для учнів та студентів, а також від можливостей навчання протягом всього життя. Технологічний прогрес залежить від темпу впровадження знань і, як правило, призводить до постійного збільшення попиту на висококваліфікованих фахівців, а також до постійного оновлення змісту кваліфікації та відповідних професій. Система освіти повинна забезпечувати досить швидке підвищення вимог до професійного навчання та підвищення рівня кваліфікації.

Особливістю сучасного суспільства є значне збільшення частки освіти, культури та медицини у структурі ВВП та структурі зайнятості. У довгостроковому періоді інвестиції в освіту та підвищення кваліфікації є найкращим способом для збільшення майбутніх доходів населення. З початку XXI ст. в усіх розвинених країнах державні витрати на освіту та охорону здоров'я складають від 10 до 15 %. Початкова і середня освіта майже повністю безкоштовна для населення більшості країн. У всіх розвинених країнах ці державні витрати покривають значну частину вартості послуг у галузі освіти та охорони здоров'я: близько трьох четвертей у Європі та половині у Сполучених Штатах.

Сучасні соціальні держави, побудовані в розвинених країнах протягом XX ст., виходять з сукупності основних соціальних прав: права на освіту, охорону здоров'я, пенсійне забезпечення. В цілому в розвинених економіках на освіту та охорону здоров'я припадає понад 20 % робочих місць та ВВП.

Однією з основних цілей державних видатків на освіту є забезпечення певного ступеню соціальної мобільності. Це передбачає, що кожен має мати доступ до навчання, незалежно від його соціального походження. В цілому, якщо скласти державні видатки на освіту та охорону здоров'я (10-15 % національного доходу) та трансферти (також близько 10-15 % національного доходу), загальний рівень соціальних витрат (у широкій розумінні) буде складати від 25 до 35 % національного доходу, що майже повністю відповідає підвищенню частки обов'язкових відрахувань, що спостерігається у XX ст. Таким чином, розвиток податкової держави протягом минулого сторіччя в основному відбувався паралельно із становленням держави соціальної.

Процес побудови податкової та соціальної держави у більшості країн, які сьогодні є розвиненими, був ключовим елементом модернізації та розвитку. Історичний досвід показує, що при рівні фіскальних надходжень на рівні 10-

15 % національного доходу можливо здійснювати виконання традиційних функцій держави (насамперед фінансування поліції та системи правосуддя). У країнах, що розвиваються, рівень відрахувань на соціальні напрями становить від 10 до 15 % національного доходу. В розвинених країнах середній рівень відрахувань продовжував зростати до того, як стабілізувався (з 30-35 % на початку 1970-х рр. до 35-40 % у 1980-1990-і рр.).

В нашій країні фінансування галузі освіти, як передбачається в Проекті Закону про Державний бюджет України на 2018 рік [1], в 2018 р. планується на рівні 217,8 млрд. грн., що становитиме 18 % від видатків Зведеного бюджету України та 6,5 % від ВВП країни. Значна частина видатків на освіту з місцевих бюджетів фінансується за рахунок освітньої субвенції (в 2018 р. передбачається на рівні 61,3 млрд. грн., збільшення в порівнянні з 2017 р. на 8,7 млрд. грн. або на 16,5 %). Згідно зі статтею 103-2 Бюджетного кодексу України [2] освітня субвенція спрямовується на оплату поточних видатків таких типів навчальних закладів: загальноосвітні навчальні заклади усіх ступенів; шкільні відділення навчально-виховних комплексів «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», спеціалізовані школи; вечірні (змінні) школи. У разі забезпечення у повному обсязі потреби у поточних видатках на бюджетний період за рахунок освітньої субвенції та за умов відсутності протрочної бюджетної заборгованості за захищеними видатками ця субвенція може спрямовуватися на капітальні видатки освітніх закладів.

Пріоритетне фінансування освіти є фундаментом майбутнього держави. На часі також підвищення ефективності та результативності використання державних коштів, передбачених на фінансування галузі освіти.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про Державний бюджет України на 2018 рік від 15 верес. 2017 р. № 7000. – Режим доступу : www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62551.

2. Бюджетний кодекс України : закон України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.

ПАЛЮХ ВІКТОР ВАЛЕНТИНОВИЧ

*ад'юкт навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Управління науковою діяльністю на всіх рівнях можливе лише коли його необхідність усвідомлена людиною та носить внутрішньоособистісний характер, підпорядкована законам саморозвитку та самовиховання, а на деяких рівнях коли державою створюються необхідні умови для реалізації індивідуальних та суспільних творчих інтересів, інтелектуальних здібностей та потреб.

Наука як об'єкт державного управління має відносно коротку історію, що пояснюється творчою природою її сутності та особливостями складової, також діями суб'єктивних та об'єктивних причин, що обумовлені їх розглядом в управлінському аспекті на особистому та державному рівнях. У першому випадку наукова діяльність обумовлена як специфічний вид творчої

діяльності, що дозволяє формувати кардинально нові знання, вміння та навички (у тому числі професійні), систему цінностей та відношення людини до картини світу, його світогляд та інші структурні елементи особистості. На державному рівні наукова діяльність – це вид творчої індивідуально-колективної діяльності, направленої на створення, підвищення і підтримку інтелектуального (у тому числі загальноосвітнього, культурного, професійного та морального) рівня населення та кожного окремого громадянина, а в результаті – на забезпечення прогресивного розвитку держави.

Таким чином наукова діяльність, що розглядається як на особистому так і на загальнодержавному рівнях, характеризується такими стійкими ознаками, як творча природа, особливий механізм взаємовідносин з суспільством, державою та людиною, що керується державними механізмами. Саме ці, притаманні науковій діяльності якості, вказують не тільки на сутність й особливості змісту кожного з її елементів, але й на принципи побудови відповідних систем управління.

Керівництво наукою на індивідуальному рівні можливе лише коли є необхідність усвідомлена людиною та носить внутрішньоособистий характер, підпорядкована закономірностям саморозвитку та самовиховання, а на спеціальному рівні, коли державою створюються необхідні умови для реалізації індивідуальних та суспільних творчих інтересів, інтелектуальних здібностей та потреб. Звідси можливо зробити висновок, що наукова діяльність як об'єкт пізнання й державного управління є, з одного боку, елементом творчої діяльності людини зі складною структурою, а з іншого боку – областю державної політики, направленою на нормативно-правове, матеріально-технічне, фінансово-економічне забезпечення діяльності наукових установ в зацікавленості розвитку суспільства, держави та людини.

Однак наука не є лише пасивним об'єктом управління з боку держави: виконуючи важливі функції регулятивного характеру вони самі набувають активного початку в здійсненні даного виду державної політики. Так в процесі управління вона виступає не тільки об'єктом, а і приймає активну участь. Але тут з'являється важливе у методологічному відношенні питання про саму можливість управління процесом наукового пізнання, якщо розуміти під цим терміном певну роботу розумової діяльності. Допускається два напрями управління процесом наукової творчості та її умовами: управляти науковою думкою та науковою творчістю неможливо і в той же час допускається управління науковою творчістю, як створення умов для найбільш продуктивного наукового процесу, розуміючи під цим підбор наукових кадрів, та програмування наукових досліджень.

В останні роки було зроблено деякі кроки в розробці регіональної науково-освітньої політики, розвиток позабюджетних джерел фінансування дослідних центрів та вищих навчальних закладів, активації їх господарчо-економічної діяльності; створюються наукові підрозділи при навчальних закладах; розширюється підготовка менеджерів та інших фахівців наукоємного підприємництва, створюються громадські фонди та асоціації по підтримці розвитку науки.

Інтенсивний шлях розвитку науки передбачає не тільки її всебічне оновлення змісту (особливо гуманітарного) створення ефективної системи навчального книговидавництва на основі активної протекціоністської політики держави, динамічну підготовку та перепідготовку наукових, науково-педагогічних кадрів, та управлінців у цій галузі, але головне, –

визнання цієї сфери соціального та державного управління високорентабельною. Схема взаємовідносин громадянина та держави в галузі праці та професійної підготовки традиційна та загальноновизнана: отримання будь якого виду професійної освіти пов'язана з деякими затратами, що виділяються з державного бюджету на кожного учня, які з часом компенсуються у зв'язку з участю фахівців у виробництві та громадській практиці, а при раціональній (науковій) організації праці дають соціальний та економічний ефект. Проте набагато рідше визнається той факт, що сучасна організація управління наукою не стільки утилітарно економічне, нормативно-правове, матеріально-технічне забезпечення, скільки подолання соціально-політичної їх недооцінки взагалі, а в кризисні періоди історії держави в особливості.

Труднощі, а інколи і протиріччя державного розвитку наукового знання долається в ході переходу від надлишкової централізації до розумної децентралізації системи управління. При цьому децентралізація є необхідною умовою як саморозвитку науки на змістовному рівні, так і самоорганізації функцій управління шляхом виникнення локальних підсистем управління, що об'єднує єдину організаційну систему.

Таким чином управління науковою діяльністю, а точніше процесом відтворення нових наукових знань здатне змінювати свою структуру не тільки під впливом зовнішніх чинників, але й внутрішніх чинників як «відносна автономна саморегулююча система»

Суперечний характер розвитку науки, з одного боку й громадською практикою, що визначена державною політикою, з другого боку не обмежуватись напрямками що розглядаються, знаходить більше суспільні та державні прояви. По перше, по мірі доступності наукової творчості та різних видів і форм освіти можливо судити про діючі в суспільстві не тільки соціально-економічних, але й державно-правових гарантій реалізації основних конституційних прав громадян. По друге, рівень функціональної грамотності населення є по суті передумовою діяльної участі громадян у суспільно-політичному житті, рушійною силою розвитку національної свідомості, політичної та правової культури, суспільної моралі та інших форм суспільної відповідальності, від яких прямо залежать правопорядок, характер, традиції, політична стабільність суспільства взагалі. Говорячи іншими словами, отримання освіти, а потім підвищення його наукового рівня також мають соціально-політичний характер, оскільки свідчать про активну громадську позицію, що є об'єктивною умовою розвитку демократичних форм влади, зближення органів законодавчої, виконавчої та державної влади з громадськими об'єднаннями та організаціями. По третє, сферу науки слід розглядати як потенціальний та реальний фактор подолання економічних, національних, політичних та кризисних явищ у державі, оскільки лише на основі підвищення наукової грамотності населення держава отримує можливість проводити з урахуванням суспільної думки радикальні реформи та політику стабілізації тих чи інших негативних тенденції пов'язаних з соціальними ексцесами, протиріччями та наслідками науково-технічної революції. Але нажалі в наш час «недооцінюється роль навчальних закладів як однією з основних соціальних структур, робота яких насправді сприяє стабілізації політичного положення у державі, дозволяючи змінювати міжнаціональні, загальнонародські та загальнокультурні відносини».

Висновки. Таким чином рівень інтелектуалізації суспільства та ступінь розвитку демократичних інститутів державної влади та управління являють

собою два взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих соціально-політичних процесу, що впливають на загострення чи на оздоровлення не тільки економічної, морально-етичної, криміногенної, але й більш того політичного стану в державі.

В цих умовах закономірно ставити про особливості прояву сутності та специфіки змісту науки у конкретних соціальних сферах та галузях державного управління. Звідси випливає, що проблему управління наукою з повним обґрунтуванням слід віднести до загальнонаукових проблем управління, а проблему організації управління науковою діяльністю, до загальнонаукових проблем управління наукою в державі.

Виходячи з цього можливо зробити висновок, що наука являє собою цілісний, складно-структурований соціальний феномен, надає глобальний вплив на розвиток як позитивних так і негативних наслідків науково-технічної революції, що обумовлює об'єктивну необхідність створення на кожному історичному етапі їх становлення під рівень їх сутності та особливостям змісту системи суспільно-державного управління. При цьому теоретико-методологічну основу цього управління повинні скласти результати фундаментальних та прикладних наукових досліджень, що організовують та проводяться у відповідності з принципами взаємодетермінованими процесами інтеграції та диференціації наукового знання, логіко-історичних та гносеологічних його аспектах, з закономірним рухом у напрямі формування його загально-науковості з притаманними йому методами та понятійним апаратом.

Список використаних джерел:

1. Гуревич М. Государственное регулирование науки / М. Гуревич // Экономика Украины. – 2001. – № 10. – С. 73 – 79.
2. Луценко Т. О. Державне регулювання науки та інноваційної діяльності України / Т. О. Луценко / Ольвійський форум – 2015: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Т. 1. – С. 95 – 96.
3. Монаєнко А. О. Законодавча правотворчість у галузі видатків на освіту та науку / А. О. Монаєнко // Наше право. – 2008. – № 4. – Ч. 1. – С. 99 – 105.

ПОДРІГАЛО ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ

д. мед. н., професор, професор кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна

СОКІЛ КОСТЯНТИН МИХАЙЛОВИЧ

к. мед. н., професор, професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Харківського національного медичного університету

АЛГОРИТМ МОНІТОРИНГ ЗДОРОВ'Я ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Моніторинг (від англ. monitor – наставляти, радити, контролювати, перевіряти) – це безперервне або тривале спостереження. Поняття моніторингу може бути визначено як «постійне спостереження за процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або певним пропозиціям». Реймерс Н. Ф. (1990) відзначає, що моніторинг полягає у виконанні двох взаємопов'язаних функцій – спостереження і попередження. В

медицині моніторинг здійснюється для виявлення і попередження критичних ситуацій, які є небезпечними для здоров'я людини та оцінки впливу на людину навколишнього середовища. Якість навколишнього середовища здійснює виражений вплив на формування показників здоров'я дітей, які є індикатором змін, що проходять у довікллі та суспільстві.

Стійкі негативні тенденції в стані здоров'я дитячого населення роблять проблему соціально-гігієнічного моніторингу (СГМ) надзвичайно актуальною. Оцінка комплексної дії факторів ризику, визначення реальних навантажень на різні групи населення з урахуванням регіональних особливостей є досить складним завданням, вирішення якого потребує постійного спостереження і контролю за здоров'ям.

Проведення СГМ потребує застосування певного алгоритму, згідно з яким змістом першого етапу є збирання інформації про здоров'я та стан навколишнього середовища. Проведення СГМ потребує використання інформації із різних джерел. Основними з них є звітні статистичні відомості та результати досліджень (епідеміологічних, натурних тощо).

Аналіз державної статистичної звітності і медичної документації дозволяє отримати медичні та демографічні відомості про регіон спостереження (чисельність і вікова структура, загальна захворюваність та патологічна враженість, інвалідність, смертність, фізичний розвиток, розподіл по групах здоров'я, результати диспансеризації осіб, які мають хронічну патологію). Необхідно проводити ранжирування рівнів захворюваності, виділяючи середній, вище (нижче) середнього, високий та низький рівні.

На підставі отриманих даних проводяться медичне картографування територій, що дає змогу оцінити розповсюдженість маркерної хронічної патології у дітей, як індикаторної групи населення. Основні труднощі цього етапу пов'язані із недосконалістю методів профілактичних оглядів, що використовуються, і існуючих форм первинної статистичної звітності, що ускладнює виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я і факторами навколишнього середовища. Тому відомості статистичної звітності повинні доповнюватись результатами відповідних епідеміологічних досліджень, в межах яких проводяться анкетування населення, застосовуються скринінг – методи.

Застосування анкетних методів в системі СГМ дозволяє урівноважувати групи населення, які вивчаються, по характеру впливу антропогенних і соціальних чинників, тобто, більш доцільно проводити пошук взаємозв'язків цих чинників із здоров'ям. Крім того, на відміну від ретроспективних досліджень за даними статистичної звітності цей метод дозволяє отримати більш оперативну інформацію про параметри довкілля, що змінюються, та здоров'я, тобто, швидше вживати заходів з рішення проблем, які виникають.

Велике застосування в СГМ повинні мати скринінгові дослідження здоров'я, які є найбільш важливими серед медичних програм, орієнтованих на популяційний рівень досліджень. Скринінг – це лише попереднє визначення з певною імовірністю прихованих або ще не встановлених форм захворювань, а також виявлення чинників ризику, які можуть сприяти розвитку стійких порушень здоров'я. Результати цих досліджень, як правило, не дають ще підстави для встановлення діагнозу, вони лише допомагають виділити з умовно здорового контингенту тих осіб, у яких можливість наявності захворювання найбільш вірогідна.

Паралельно збираються дані щодо стану навколишнього середовища, що включають кількісний аналіз характеру і ступеню впливу шкідливих речовин,

які містяться у довкіллі. З усіх чинників навколишнього середовища пріоритет залишається за хімічними забруднювачами повітря, води, ґрунту, а в останні роки все більшу актуальність набуває такий фактор як продукти харчування. Окрім екологічних умов на цьому етапі повинні бути отримані відомості про соціальні умови мешкання населення. Кінцевим результатом цього етапу є створення банку даних, проведення ретроспективного аналізу з урахуванням територіального розподілу і виділення по комплексу показників території медико-екологічного неблагополуччя. Бажано виділення такої території в межах обслуговування однієї санітарно-епідеміологічної станції.

На другому етапі моніторингу проводиться статистична обробка і аналіз отриманої інформації. В процесі проведення СГМ реєструються численні і різноманітні дані, що характеризують як стан здоров'я досліджуваних контингентів населення, виразність факторів довкілля і виробничого середовища, які можуть вливати на здоров'я людини. В цих даних укладена вихідна інформація, яка після математичної обробки і подальшого аналізу повинна дати можливість вирішити завдання, що стоять перед дослідником.

Проведені розрахунки дають змогу провести порівняльний аналіз даних, причому як у подовженому (зміни здоров'я та довкілля, які проходять із часом), так і у поперечному (одночасне порівняння окремих об'єктів, адміністративних територій тощо) напрямках. Такий аналіз дозволяє виділити екологічні особливості території та епідеміологічні особливості населення. При цьому обчислюється індивідуальний ризик та ідентифікуються території, проживання на яких наносить максимальний збиток здоров'ю за рахунок забруднення довкілля, так звані території «ризик». На цьому етапі доцільно використовувати показники смертності, інвалідизації та захворюваності, показники очікуваної тривалості життя при народженні. Медико-санітарна і санітарно-гігієнічна інформація є основою для виявлення зв'язків між захворюваністю і конкретними умовами довкілля.

Третій та четвертий етапи моніторингу досить тісно пов'язані між собою. Їх змістом є виділення критичних змін з боку здоров'я та навколишнього середовища. Необхідною дією є типологізація виявлених ознак, коли вони розподіляються на конституційні (відбивають особливості розвитку), позитивні (ілюструють захисний потенціал організму) і негативні (відображають ступінь агресивності механізмів розвитку донозологічних станів). Саме останні є найчастіше характерними рисами донозологічних станів і повинні бути відображені як зміни адаптивно-компенсаторного потенціалу організму.

Водночас аналіз стану довкілля дає змогу вирішити до якого виду екологічної ситуації відноситься зазначена територія та визначити екологічний ризик тривалого перебування у конкретних умовах навколишнього середовища.

На підставі проведеної обробки і аналізу отриманої інформації, обґрунтовується гіпотеза про причинно-наслідкові зв'язки між станом здоров'я населення і факторами ризику (ФР) з урахуванням стану санітарно-епідемічного благополуччя.

Змістом п'ятого етапу моніторингу є пошук і обґрунтування ФР, що призводять до порушень стану здоров'я. ФР характеризують таку дію на організм, яка збільшує вірогідність виникнення захворювань або інших несприятливих змін показників здоров'я дітей. Дослідження ФР є одним із важливіших аспектів СГМ і епідеміології хронічних неінфекційних захворювань, мета якого – створення реальної бази для здійснення

профілактики і індивідуального прогнозу захворювань. Поняття ФР визначається як причини і умови, які збільшують вірогідність розвитку донозологічних станів та захворювань, несприятливого їх перебігу або результату.

При пошуку ФР доцільно виділення п'яти – шістьох найбільш розповсюджених для цієї вікової групи захворювань із наступним аналізом типових для них чинників. Потім проводиться експертне ранжирування їх за значущістю, виділення безперечних і керованих ФР, розробка заходів з попередження яких є змістом наступного етапу СГМ.

Визначені ФР дають змогу розробити цільову профілактичну програму, що складає зміст шостого етапу СГМ. Комплексна медико-екологічна програма (МЕП) – це комплекс дій, спрямованих на зменшення негативного впливу на здоров'я дитячого населення екологічних, соціально-економічних, санітарно-гігієнічних і медичних ФР. До складу МЕП входить система лікувально-профілактичних заходів і медико-екологічної реабілітації.

При складанні проекту програми необхідно провести групування заходів згідно їх значущості:

- соціально-економічні і екологічні – до цієї групи входять заходи, які потребують значних капіталовкладень і тривалих термінів виконання. Це природоохоронні заходи (державні, планувальні, організаційні, санітарно-технічні, технологічні), будівництво і реконструкція освітніх, позашкільних і спортивних споруд. До цієї групи також включаються питання соціальної підтримки малозабезпечених сімей, дітей – сиріт та інвалідів;

- до групи медичних відносяться заходи з медичного забезпечення і удосконалення лікувально-оздоровчої роботи. Головними з них є кадрові питання, підвищення кваліфікації медичного персоналу закладів для дітей, організація профілактичних оглядів, впровадження сучасних методів обстеження (в тому числі і скринінг – тестів), придбання медичного обладнання для медичних блоків дитячих закладів, розробка рекомендацій щодо оздоровлення дітей, які часто хворіють, і інших контингентів, які потребують лікування і реабілітації.

Ефективність роботи системи СГМ оцінюється за швидкістю переходу території із розряду «ризик», де якість життя оцінюється за показниками смертності, до розряду «придатної для життя», де якість здоров'я оцінюється за показниками фізичного розвитку, після впровадження заходів по покращенню якості здоров'я.

Проведення СГМ згідно алгоритму, що пропонується, та впровадження його в практику буде сприяти покращанню стану здоров'я дитячого населення України.

ПОЛЮХОВИЧ ВАЛЕНТИН ІВАНОВИЧ

студент 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННАЯ МОЛОДЁЖНАЯ ПОЛИТИКА

Молодёжь – это основа современного общества, которая проходит этапы взросления, т.е. реализации себя как личности, овладение знаний, социальных ценностей и норм, которые нужны для того, чтобы стать полноценным и

полноправным членом общества. Но она не сможет реализоваться при условии, что общество не сможет дать ей определённые социальные гарантии, такие как гарантии приобретения умственного багажа, который подходит общественным потребностям профессиональной подготовки возможностей для начала самостоятельной жизни, создания благоприятных условий для образования семьи.

Проблема молодёжной политики наиболее ярко отражается в периоды переломов, изменения социального развития, реорганизации государственного аппарата. Молодёжь несёт важную функцию ответственности за сохранение и улучшение нашей страны, за воспитание последующих поколений, которые в будущем, когда войдут в возрастные рамки молодёжи также будут принимать активную жизненную позицию. Функции молодёжи уникальны, ни одна другая социальная группа не может взять на себя их функции.

Акцентирование внимания на молодёжной политике является очень важным аспектом современной деятельности государства. И во многих странах мира показывает одну из закономерностей современной стадии развития человечества. Молодёжь является будущим страны, от которого зависит направление социального и научно-технического прогресса.

Государственная молодёжная политика – это система целенаправленных мер властных структур по всесторонней поддержке подрастающих поколений, по формированию социально активной, высокообразованной, профессионально подготовленной, культурной, нравственно богатой личности [1, с. 33 – 34]. Государственная политика молодёжи является очень сложной постоянно двигающейся системой, где каждый элемент должен стремиться к одной цели – создание государства, где будет возможно свободное развитие личности, раскрытие потенциала молодого поколения.

Основные направления молодёжной политики для Республики Беларусь – это гражданское, патриотическое, духовно-нравственное и эстетическое воспитание молодёжи, формирование у нее системы позитивных ценностей и ориентации и формирование здорового образа [2, с. 6 – 11].

Ядром молодёжной политики является государственная молодёжная политика, потому что именно государство – это тот институт, который располагает наибольшими возможностями для реализации правильной молодёжной политики, также он максимально взаимодействует со всеми субъектами молодёжной политики.

Государственная молодёжная политика Республики Беларусь имеет давние истоки из комсомола СССР. В то время комсомол имел огромное влияние и являлся самым сильным объединением. Республикой Беларусь принят ряд документов, подтверждающих, что молодёжная политика признаётся государством важнейшим видом деятельности и важнейшим направлением социальной политики.

К сожалению молодёжь является наиболее уязвимой группой общества. Она сталкивается со многими трудностями в начале своего пути, такими как слабая профессиональная востребованность из-за отсутствия опыта, особенно остро стоят вопросы жилищного и материального характера. Мировая экономика вошла в состояние новой экономической реальности с нарастающим имущественным расслоением, ростом теневой экономики и других факторов, которые усложняет процесс социализации молодёжи, поэтому государство должно проводить меры по улучшению ситуации.

В настоящее время принята и реализуется Государственная программа «Образование и молодежная политика» на 2016-2020 годы», которая предусматривает:

- формирование у молодежи активной гражданской позиции и патриотизма, ее вовлечение в активную общественную деятельность;
- принятие дополнительных мер по формированию у молодежи позитивного отношения к традиционным семейным ценностям и ответственному родительству, ценностного отношения к здоровью, профилактике негативных явлений в молодежной среде;
- повышение эффективности работы по профессиональной ориентации и организации занятости молодежи в свободное от учебы (основной работы) время, поддержку предпринимательской инициативы; развитие волонтерского (добровольческого) и студотрядовского движения;
- оказание поддержки социально значимым и общественным инициативам молодежи, органам ученического и студенческого самоуправления, активизацию деятельности детских и молодежных общественных объединений.

Необходимо более широко внедрять финансовую грамотность также и молодежи неэкономической специализации, с целью поддержки создания молодежного бизнеса и тем самым, решения проблемы занятости, социализации и облегчения приобретения первоначальных профессиональных навыков.

Список использованной литературы:

1. Довгало И. В. Некоторые аспекты государственной молодежной политики в Республике Беларусь / И. В. Довгало // Правовое обеспечение устойчивого развития Республики Беларусь в контексте интеграционных процессов : 1-ая Респуб. науч.-практ. конф. : в 2 ч. ; Богданов [и др.]. – Гомель, 2006. – Ч. 2. – С. 33 – 37.
2. Хозеева И. А. Нормативная база государственной молодежной политики Республики Беларусь / И. А. Хозеева // Государственная молодежная политика в Республике Беларусь : материалы семинара-практикума педагогических работников студенческого городка БГУ.
3. Молодежь Беларуси на современном этапе: состояние, проблемы и пути их решения / под ред. Лаптенка С. Д. – Мн., 2004. – 342 с.
4. Государственная молодежная политика / В. П. Бабинцев // Современные проблемы науки и образования. – 2009. – № 1. – С. 63 – 64.
5. Официальный интернет-портал Президента Республики Беларусь. – Режим доступа : www.president.gov.by/ru/news_ru/view/aleksandr-lukashenko-21-aprelja-obratitsja-s-ezhegodnym-poslaniem-k-belorusskomu-narodu-i-natsionalnomu-13517/.

СОРОКА ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА

*к. держ. упр., доцент кафедри соціальної медицини,
організації охорони здоров'я та медичного права
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»*

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні в Україні формується якісно нова система охорони здоров'я, яка потребує і нових підходів до державного управління охороною здоров'я. Сучасні процеси подолання негарздів перехідного періоду, перспективи становлення нової системи охорони здоров'я в Україні вимагають усвідомлення і творчого осмислення історичного досвіду. Історія – це ключ корисний для аналізу публічної політики, за його допомогою здійснюється розпізнання негативного досвіду, уникнення найгірших помилок та спроба вироблення простих рішень. Без вивчення історії державного регулювання медичної діяльності та специфіки умов її розвитку в минулому неможливе вироблення сучасної теорії охорони здоров'я і створення її нової української моделі.

Вивчення історичного минулого державотворення, осмислення і використання історичного досвіду теорії і практики державного регулювання медичною діяльністю, врахування позитивних тенденцій та недопущення помилок в процесі побудови нової моделі державного управління системою охорони здоров'я в Україні – є об'єктивною необхідністю [1].

Зміни в національній системі охорони здоров'я не можливі без змін у сфері медичної освіти, в тому числі і на післядипломному рівні. Ретроспективний підхід, який повинен використовуватися в процесі підготовки організаторів (управлінців) системи охорони здоров'я, полягає у встановленні змісту та етапів розвитку державного регулювання здравоохоронної сфери та причинно-наслідкових зв'язків використання механізмів державного регулювання медичної діяльності.

Ретроспективний аналіз дає змогу відтворити картину минулого в здравоохоронній сфері навіть за відсутності повного набору історичних та правових джерел, що належать до того чи іншого історичного періоду. В основу цього методу покладено тісний зв'язок між сьогоденням і минулим.

Застосування ретроспективного підходу сприяє кращому розумінню управлінських процесів та рішень, допомагає вникнути у існуючу систему охорони здоров'я з усіма її проявами та уявленнями. Знання минулого допомагає передбачити майбутнє і не дарма розуміння минулого – управлінська пам'ять, допомагає краще зрозуміти сучасне. Інакше кажучи, чим довше дивишся назад, тим далі бачиш вперед.

Сучасні управлінці системи охорони здоров'я, які хочуть вважати себе фахівцями справи, повинні володіти певним обсягом історичних знань, до яких входять знання щодо походження своєї держави, уявлення про ретроспективу розвитку тієї сфери, якою вони професійно опікуються, в даному випадку – охорони здоров'я.

Використання ретроспективного підходу в процесі підготовки медичних кадрів є необхідним сегментом комплексної післядипломної підготовки організаторів (управлінців) системи охорони здоров'я, які будуть конкурентоздатними й адаптованими до викликів практичної медицини в контексті взаємин з іншими суб'єктами медичних правовідносин. Особливо

слід підкреслити, що вивчаючи той чи інший державно-управлінський процес, можна побудувати модель, яка імітує його подальший розвиток. Слухач, виходячи із сучасної відомої йому дійсності, та притаманними їй рисами, закономірностями і тенденціями, пізнає та аналізує на навчальному занятті ту чи іншу минулу дійсність, яка має схожі й відмінні риси із сучасною системою охорони здоров'я.

Отже, позитивними моментами вивчення історичного минулого державотворення в процесі підготовки фахівців системи охорони здоров'я, на наш погляд, є:

- будь-яке пізнання явищ минулого є цікавим саме по собі, збагачує суспільство та особистість, розвиває ерудицію та інтелект;
- розуміння минулого – історична пам'ять, допомагає краще зрозуміти сучасне, прогнозувати майбутнє та знаходити шляхи вирішення сьогоденних проблем;
- працівник, який хоче вважати себе фахівцем свої справи, повинен мати певний рівень вищої освіти, а отже і певний рівень історичних та правових знань. До них повинні входити знання про державу і право, уяву про ретроспективу розвитку тієї сфери, якою він професійно опікується, в даному випадку охорони здоров'я.

Іншими позитивними тенденціями використання такого підходу в медичній освіті будуть неупередженість та виваженість в оцінках, ретельний аналіз джерел як стосовно окремих регіонів, так і стосовно окремих проблем, а також глибше осмислення шляхів й закономірностей розвитку охорони здоров'я в нашій країні для використання найкращих напрацювань у практиці сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр.: у 2 ч. / кол. авт. ; упоряд. проф. Я.Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. проф. М. М. Білинської, проф. Я. Ф. Радиша. – К. : НАДУ, 2013. – Ч. 2. – 484 с.
2. Долот В. Д. Система охорони здоров'я в Україні: вибір національної моделі розвитку / В. Д. Долот // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 2. – Режим доступу : www.dy.nauka.com.ua.
3. Клименко О. В. Історія виникнення медичного права / О. В. Клименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 5. – С. 107 – 109.
4. Робак І. Ю. Історія вітчизняної охорони здоров'я і медицини в дисертаціях останніх років (сучасний стан розробленості та перспективи подальших досліджень) / І. Ю. Робак, Г. Л. Демочко // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2014. – Вип. 81. – С. 169 – 174.

ТЕУЛОВИЧ АРИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В СФЕРЕ АГРОЭКОТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В современном мире люди все больше и больше страдают от недостатка времени, постоянных стрессов, связанных с работой, учебой, быстрым темпом жизни. В связи с этим они нуждаются в отдыхе и восстановлении

жизненных сил. По этой причине у людей появляется интерес к различным видам отдыха, связанных с природой. Ведь именно природа помогает обрести силы и восстановиться. Самым лучшим вариантом является такой вид туризма, как агроэкотуризм. Иначе агроэкотуризм можно охарактеризовать как соединение таких понятий, как сельский, экологический туризм.

Законодательство Республики Беларусь определяет агроэкотуризм как временное пребывание граждан Республики Беларусь, иностранных граждан и лиц без гражданства в сельской местности, малых городских поселениях в целях получения услуг, оказываемых субъектом агроэкотуризма для отдыха, оздоровления, ознакомления с природным потенциалом республики, национальными культурными традициями без занятия трудовой, предпринимательской, иной деятельностью, оплачиваемой и (или) приносящей прибыль (доход) из источника в месте пребывания [5].

В Республике Беларусь имеются необходимые предпосылки для развития агроэкотуризма: благоприятная окружающая среда (Браславские озера, Беловежская пуца), оригинальные национальные традиции.

Пятнадцать лет назад 20 ноября было создано первое региональное общественное объединение «Агро- и экотуризм», которое объединило людей, решивших заняться этим видом деятельности. Через год оно трансформировалось в национальную организацию «Отдых в деревне». Именно эту дату принято считать днем рождения сельского туризма в Беларуси. Данную сферу, которая получила серьезное развитие, поддерживает государство. Сейчас в республике работают около 2,3 тыс. агроусадьб. Отдых в деревне на лоне природы притягивает все больше иностранных туристов, которые знакомятся с нашими традициями и национальной культурой [6].

Государство оказывает содействие развитию агроэкотуризма, чтобы предотвратить угрожающе высокие темпы урбанизации, снизить отток жителей деревень и небольших городов в крупные, который приводит к ухудшению положения сельской местности, «вымиранию деревень», старается упростить процесс создания агроусадьб и других объектов агроэкотуризма.

Согласно ст. 4 Закона Республики Беларусь «О туризме» государственное регулирование в сфере туризма осуществляется Президентом Республики Беларусь, Парламентом Республики Беларусь, Советом Министров Республики Беларусь, Министерством спорта и туризма Республики Беларусь, местными Советами депутатов, исполнительными и распорядительными органами и иными государственными органами в пределах их полномочий в соответствии с законодательством [1].

Согласно данным Национального статистического комитета Республики Беларусь численность организованных туристов, посетивших Республику Беларусь, увеличивавшаяся к 2015 году (в 2013 году было 136 821 человек, 2014 г. – 137 444, 2015 г. – 276 260, 2016 г. – 217 398) в 2016 году начала снижаться.

В целях стимулирования агроэкотуризма государством был принят ряд нормативных актов. Так, в августе 2016 года в Республике Беларусь был принят указ № 318 «Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан», с целью развития и реализации трансграничного туризма. Данный указ дает право иностранным туристам посещать территорию парка «Августовский канал» без визы на 5 суток. И уже на сегодняшний день количество туристов в Гродно и Гродненской области увеличилось, появляется необходимость в создании точек питания,

сувенирных магазинов и др. Другими словами, открытие границы влечет за собой создание и развитие инфраструктуры определенного региона.

В январе 2017 года был принят указ №8 «Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан», согласно которому для 80 стран установлен безвизовый режим на срок не более 5-ти суток при въезде через пункт пропуска «Национальный аэропорт Минск». Этот шаг был экспериментальным, так как открытие границы вызывает вопросы касательно безопасности.

За один месяц с 12 февраля 2017 года по 15 марта 2017 года более 4,6 тыс. иностранцев из 59 государств воспользовались пятидневным безвизовым режимом Беларуси. Топ 10 стран, откуда прибыли в Беларусь гости: Германия – 736 граждан, Польша – 586, Италия – 498, Франция – 256, Великобритания – 253, США – 225, Латвия – 200, Литва – 170, Швеция – 155, Нидерланды – 152. Возможностью побывать в Беларуси без визы воспользовались также граждане таких стран, как Аргентина, Индонезия, Малайзия, Панама, Сингапур, Уругвай. Приехать в Беларусь без визы могут граждане 80 государств на 5 дней (включая дни прилета и вылета) [6].

Эксперимент удался, так как правительство осознает, что этот шаг принес определенные плоды. Для отдельных видов туризма 5-ти дней мало, поэтому уже на сегодняшний день в государстве идет речь об увеличении срока безвизового пребывания в стране до 10-ти суток, а граждан Китая до 30-ти.

В развитие вопроса в октябре 2017 года был принят указ № 365 «О развитии агроэкотуризма», чтобы устранить административные барьеры, которые усложняют процесс развития данного вида деятельности. Принятие этого указа открывает новые возможности для повышения туристической привлекательности Республики Беларусь, привлечения населения в сельскую местность и вовлечение в экономическую деятельность государства.

Также в указе оговорено, что граждане, проживающие в сельской местности и имеющие земельные участки, имеют право заниматься агроэкотуризмом. Таким способом как раз можно привлечь население в сельскую местность, так как агроэкотуризм – это отличная идея для бизнеса.

На сегодняшний день государство продолжает принимать меры по содействию развитию агроэкотуризма в Республике Беларусь. Государство имеет огромный потенциал для развития данного вида деятельности. Потенциал заключается в наличии природных ресурсов, которые привлекают не только посетителей зарубежных стран, но и местных жителей. Правительство Республики Беларусь заинтересовано в развитии агроэкотуризма, так как это обеспечит привлечение большего количества людей, иностранного капитала, а также обновление и преобразование инфраструктуры сельской местности, развитие малого и среднего бизнеса, что в совокупности будет способствовать развитию различных отраслей промышленности и экономики в целом.

Список использованной литературы:

1. О туризме : закон Республики Беларусь от 25.11.1999 г. № 326-3 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.
2. Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан : указ Президента Республики Беларусь от 23 августа 2016 г. № 318 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

3. Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан : указ Президента Республики Беларусь от 9 января 2017 г. № 8 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

4. О развитии агротуризма : указ Президента Республики Беларусь от 9 октября 2017 г. № 365 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

5. О мерах по развитию агротуризма в Республике Беларусь : указ Президента Республики Беларусь от 2 июня 2006 г. № 372 // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

6. Экономика впечатлений – агротуризм Беларуси празднует 15-летие. – Режим доступа : www.belta.by/.

ХМИРОВА АНАСТАСІЯ ОЛЕГІВНА

*ад'юнкнт навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ АСПЕКТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В умовах соціальної, економічної і політичної нестабільності суспільства, які породжують хронічну невпевненість у завтрашньому дні, виключно важливо стабілізувати школу. Питання державного управління процесом виховання в сучасних умовах є актуальним як для загальноосвітніх, так і вищих навчальних закладів, адже при переході суспільства з одного етапу свого розвитку на інший, більш прогресивний, змінюються цілі виховання. Це в свою чергу забезпечує зміни у структурі інших елементів – змісту, процесу, форм, т.п. Розуміючи систему виховання як специфічну сферу, як сферу суспільних відносин, ми повинні розуміти, що школа сьогодні є головним моральним оплотом суспільства, гарантом відновлення нашого вітчизни. Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – завдання, що стоїть перед вищими навчальними закладами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Мета-ідеал виховання розуміється як виховання соціально- активної особи, здатної до освоєння і розвитку культури і досвіду життєдіяльності і системи цінностей, що накопичених українським і міжнародним співтовариством, забезпечують єдність її професійного і загальнокультурного розвитку. Така мета дозволяє виховати особу, відповідальну за себе і свою країну, світову, і національну культуру, що вивчає і творить, в усіх її формах і проявах; включену в активну творчу працю.

Мета-стратегія реалізується у вивченні і розвитку тих якостей особи, які можуть наближати її до цієї мети-ідеалу. Мета-стратегія не завжди однаково характеризує виховання людини на кожному ступені безперервної освіти. Так, якщо для дошкільної загальної освіти первинне освоєння загальнолюдських цінностей, культури і досвіду, то для вищої освіти, починаючи з середнього, при важливості освоєння загальнолюдських цінностей, важлива та орієнтація на творчу самореалізацію в професії, на творення культури і досвіду, які

забезпечує, на думку авторів концепції життєздатного покоління, професійну конкурентоспроможність і мобільність [1].

Реалізація цих цілей конкретизується в комплексі взаємозв'язаних завдань:

- формування системи цивільно-патріотичного виховання студентів, як на когнітивному і емоційному, так і на поведінковому рівнях, тобто цілеспрямованій активності в інтересах стабілізації соціально-політичних реалій суспільства і держави, реалізації новацій соціально-політичного розвитку, усвідомлення причетності суспільству, країні, державі;

- вдосконалення системи студентського самоврядування на базі формування основ корпоративної культури і людської індивідуальності, відповідній мірі володіння кожним системою культурних цінностей, синтезом програм громадської діяльності і поведінки з генетичними програмами;

- створення умов і передумов для формування світоглядних універсальї студента, в їх числі тих, в яких виражено відношення людини до цінностей соціального життя;

- формування гуманного педагогічного середовища, створення умов для розвитку толерантності молоді, що вчиться, і виховання духовної культури : правовою, політичною, етичною;

- створення умов єдності освітнього і виховного простору;

- створення інноваційного середовища з метою розвитку творчих здібностей студентів;

- профілактика здорового способу життя, створення умов для розвитку фізичної культури;

- організація процесів соціальної і професійної адаптації як студентів, так і випускників ВНЗ;

- організація системи правового, соціального і психологічного захисту студентів для забезпечення комфортного (ергономічного) виховного середовища у ВНЗ.

Сьогодні, коли відроджується інтерес до виховання, вже недостатньо говорити про центрації його виключно на особі. Йдеться про багатовимірний аналіз можливостей використання навчального і позанавчального часу для вирішення виховних завдань, про вивчення виховного простору, в якому знаходиться студент ВНЗ [2].

Компетентностний підхід у вищій освіті орієнтує викладачів і студентів, передусім, на організацію такого типу взаємодій у виховному просторі, при якому формувалися б основні професійні компетенції: здатність виражати свої почуття, здатність до критики і самокритики, робота в команді, навички міжособових стосунків, здатність працювати в міждисциплінарній команді, здатність спілкуватися з фахівцями з інших областей, прийняття відмінностей і мультикультурності, здатність працювати в міжнародному середовищі, прихильність етичним цінностям, здатність адаптуватися до нових ситуацій, здатність породжувати нові ідеї (креативність), лідерство, розуміння культур і звичаїв інших країн, здатність працювати самостійно, розробка і управління проектами, ініціативність і підприємницький дух, турбота про якість, прагнення до успіху.

Традиційно виховання розглядається як складова частина загальноосвітнього процесу разом з навчанням. Сучасний підхід розширює цю традиційну діаду, і включає в освітній процес (разом з вихованням і навчанням) психологічну підтримку. Ідея психологічного супроводу особи від моменту входження у світ освіти і до завершення активної трудової діяльності

реалізується практично з самого початку становлення психологічної служби в освіті. Будучи компонентом цілісної системи освіти, психологічна підтримка, здійснювана психологічною службою, сприяє психічному, психофізичному і особовому розвитку людини за допомогою створення сприятливих психолого-педагогічних умов для повноцінного проживання дитиною кожного вікового періоду, що дозволяє реалізувати закладені у відповідному етапі онтогенезу можливості розвитку індивідуальності. Для ступеня ВНЗ системи безперервної освіти і для тих, хто підвищує свою кваліфікацію, відсутня така цілісна система психологічної підтримки. Проте, її елементи діють в цілому ряду вищих навчальних закладів [3].

Таким чином, ще раз підкреслимо, що тільки сукупна дія усіх цих умов як компонентів системи може дати позитивний виховний ефект. Саме внз виступає центром організації виховного простору у взаємодії з сім'єю і соціумом. Вже сьогодні міра академічних свобод освітніх установ дозволяє частини з них реально забезпечити багатоваріантність ефективних підходів до виховання.

Список використаних джерел:

1. Єрмаков І. Виховання життєдіяльності: моделі виховних систем / І. Єрмаков. – Х. : Основа, 2006. – 224 с.

2. Кириченко В. І. Виховний простір: сутність і технологія створення / В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганіч // Постметодика. – 2009. – № 2 (86). – С. 7 – 15.

3. Приходченко К. Роль освітньо-виховного середовища у формуванні компетентісно орієнтованої особистості учнів / К. Приходченко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 44. – С. 313 – 321.

ХОРОШКО ОЛЬГА БОЛЕСЛАВОВНА

канд. екон. наук, доцент, Директор Інститута підвищення кваліфікації і переподготовки кадрів Учреждения образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО»

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Сегодня Республика Беларусь представляет собой самостоятельное, суверенное государство, вставшее на путь строительства эффективного государства, положив в основу собственную белорусскую модель развития, создав эффективную и динамично развивающуюся экономику, ориентированную на неуклонный рост благосостояния и повышения качества жизни граждан, защиту их материальных, социальных и культурных интересов. Главным приоритетом социально-экономической политики Республики Беларусь является человек. Заложённый фундамент позволяет приблизить качество жизни населения к уровню самых развитых стран мира.

Однако современный этап развития общества, новые стратегические ориентиры в развитии экономики, политики, социокультурной сферы, повышение открытости общества, его быстрая информатизация и динамичность обуславливают изменение требований государства и общества к образованию и тем самым ставят перед системой образования Беларуси ряд принципиально новых задач, среди которых формирование и развитие

инновационного образования. Это также обусловлено и задачами, поставленными в «Послании Президента Республики Беларусь А.Г. Лукашенко белорусскому народу и Национальному собранию»: «Достигнуть стоящей перед страной стратегической цели обновления, решить задачи модернизации, информатизации и развития человеческого потенциала мы сможем, только имея современное качественное образование».

Приоритетная задача современного этапа социально-экономического развития Республики Беларусь – создание конкурентоспособной экономики. Опыт развитых индустриальных стран показывает, что для этого необходимо осуществить перевод экономики на инновационный путь развития.

Инновационный путь развития предусматривает такую организацию социально-экономических отношений в обществе, которая обеспечивает прирост общественного богатства и рост благосостояния его членов за счет постоянного повышения продуктивности использования всех ресурсов и факторов производства. При этом главным ресурсом признается интеллектуальный ресурс, а важнейшим фактором роста эффективности и конкурентоспособности экономики – инновационная политика государства, инновационная деятельность хозяйствующих субъектов и членов общества.

В Республике Беларусь проблеме подготовки кадров для инновационной деятельности отводится важное место. Идея инновационного образования находит отражение в системе подготовки специалистов для инновационной сферы, которая предусматривает формирование многоуровневой системы в которой должны быть задействованы:

- система высшего образования: подготовка специалистов с высшим образованием по новым специальностям в области инновационной деятельности, в том числе подготовка научных работников высшей квалификации, специалистов инновационного менеджмента на основе государственного заказа, а также по инициативе субъектов хозяйствования;

- система дополнительного образования взрослых: переподготовка и повышение квалификации руководящих кадров и специалистов в области государственного управления; переподготовка и повышение квалификации специалистов по приоритетным направлениям научно-технической и инновационной деятельности;

- система послевузовского образования: подготовка кадров высшей квалификации с учетом потребности развития науки и отраслей экономики;

- система краткосрочных курсов, семинаров и конференций по повышению квалификации специалистов в области инновационной деятельности.

Инновационное образование – процесс и результат такой учебной и образовательной деятельности, который помимо поддержки существующих традиций, стимулирует стремление у будущих специалистов изменить существующую экономику, социальную сферу и т.д. с целью создания нового, конкурентоспособного продукта, доведения его до потребителей для получения основного результата – улучшения качества жизни. Такой тип образования основан на практико-ориентированном подходе к обучению, который сегодня активно реализуется в Беларуси.

Инновационность как характеристика обучения относится не только к методологии его построения, но и к отдельным социально-экономическим значимым результатам. Именно поэтому формирование модели инновационного образования приобретает особую актуальность на этапе создания инновационной конкурентоспособной национальной экономики.

Сегодня практика внедрения инновационных моделей образования и новых форм образовательного процесса базируется на использовании передовых информационно-коммуникационных технологий, сетевых сервисов и средств, реализуемых в составе интерактивной образовательной среды, интегрирующей цифровой контент по учебным дисциплинам и современные образовательные технологии, что обеспечивает в свою очередь взаимосвязь содержательной, методической и технологической компонент обучения, а также реальную возможность повышения качества образования, его эффективности и результативности.

В современных образовательных программах должны закладываться новые принципы и подходы к образовательному процессу, обеспечивающие формирование профессиональных компетенций.

Требует совершенствования и изучение иностранных языков на уровне делового и профессионального общения.

Глубинные процессы, происходящие в системе образования как в нашей стране, так и за рубежом, ведут к формированию и развитию инновационного образования, где инновационные технологии обучения следует рассматривать как инструмент, с помощью которого новая образовательная парадигма реализуется в жизнь.

Использование современных образовательных технологий является ключевым условием повышения качества образования и обеспечивает эффективную реализацию образовательного процесса, открывая возможности наиболее рационального использования учебного времени. Интерактивная образовательная среда позволяет обеспечивать дистанционный доступ к образовательным ресурсам, включая электронные учебники, консультации преподавателей, интернет-конференции, тренинги, деловые игры, системы тестирования и индивидуальной оценки освоенных знаний и умений.

Инновационность и эффективность в своем единстве являются основой современного подхода к подготовке высокопрофессиональных, интеллектуально-развитых, креативно мыслящих, компетентных кадров.

Современная Беларусь в международном сообществе является последовательным сторонником достижения поставленных согласованных целей и выполнения обязательств в сфере образования. Следуя мировым тенденциям, в Республике Беларусь созданы все условия для реализации права граждан страны на непрерывное образование – «образование через всю жизнь».

Успехи в развитии национальной системы образования нашей страны признаны Болонским комитетом.

В качестве основных направлений развития инновационного образования в Республике Беларусь следует выделить: многоуровневый подход к обучению специалистов различных категорий; согласование методологии и преемственности всех уровней обучения и повышения квалификации; развитие взаимодействия науки, образования и производства, развитие действующих объектов инновационной инфраструктуры в системе образования и создание новых инновационных структур для формирования единого научного и учебно-методического механизма подготовки, переподготовки и повышения квалификации кадров для инновационной сферы; создание государственных межотраслевых научно-исследовательских и учебно-методических центров по приоритетным направлениям науки и технологий; внедрение системы автоматизированного формирования компетентностных моделей специальностей; внедрение новых

образовательных программ и услуг, повышение их качества, эффективности, результативности, а также введение курсов о новых технологиях; обновление структуры и содержания учебных программ с включением проблематики инновационной экономики, инновационного менеджмента; тесное взаимодействие теоретического обучения с практикой использования опыта отечественных и зарубежных субъектов предпринимательской деятельности; совершенствование системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации научных кадров и специалистов для инновационной сферы с учетом накопленного отечественного и зарубежного опыта; рациональное сочетание государственного регулирования и предпринимательства в модульных схемах образовательных программ; широкое внедрение технологий создания интерактивных электронных учебников; активное внедрение в учебный процесс программных комплексов для автоматизации построения сетевых компьютерных программ обучения; совершенствование системы автоматизированного формирования учебных материалов на основании библиотечных и информационных банков данных; развитие технологий автоматизированной обработки электронных ресурсов для информационно-аналитического обеспечения образовательного процесса; соответствие международным образовательным стандартам и др.

Современный образовательный процесс в учреждениях высшего образования Республики Беларусь должен представлять собой динамичный, постоянно развивающийся процесс, ориентированный на современные тенденции глобализации образовательного пространства с учетом национальных интересов и потребностей.

ШАНДОРА НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА

аспирант кафедры инновационного менеджмента экономического факультета Белорусского государственного университета

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В СИСТЕМЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Совершенствование системы здравоохранения является одним из основных условий успешной реализации стратегии социально-экономического развития Республики Беларусь и состояния здоровья населения соответственно – одной из ключевых задач этого развития. Невзирая на существенные преобразования, которые произошли в системе здравоохранения после обретения независимости, одним из главных принципов, как и прежде, остается предоставление общедоступной бесплатной медицинской помощи. Характерной чертой политики в сфере здравоохранения Республики Беларусь стало проведение поэтапных изменений, а не радикальных реформ.

Основными задачами Стратегии развития здравоохранения Республики Беларусь до 2020 года являются:

- совершенствование системы предоставления качественных медицинских услуг на всех уровнях оказания медицинской помощи при ведущей роли первичной медицинской помощи;
- приоритетное развитие первичной медицинской помощи с акцентом на внедрение института врача общей практики;

– дальнейшая реструктуризация и совершенствование стационарной медицинской помощи, развитие ресурсосберегающих организационных технологий в амбулаторных условиях (дневные стационары, центры амбулаторной хирургии, хирургия одного дня);

– создание эффективных механизмов интеграции и взаимодействия организаций здравоохранения на различных уровнях оказания медицинской помощи и др. [3].

В Республике Беларусь реализуется комплекс государственных программ, которые направлены на создание условий для улучшения здоровья населения с охватом всех этапов жизни: Государственная программа «Здоровье народа и демографическая безопасность Республики Беларусь», Государственная программа развития фармацевтической промышленности Республики Беларусь на 2016-2020 годы, Государственная программа национальных действий по предупреждению и преодолению пьянства и алкоголизма, Государственная программа профилактики ВИЧ-инфекции и др.

Реализация государственных программ позволит:

– значительно повысить качество, эффективность и доступность медицинской помощи (профилактики и диагностики заболеваний, лечебных и реабилитационных мероприятий), а также снизить потребность в стационарной медицинской помощи и более рационально использовать коечный фонд;

– более рационально распределять ресурсы здравоохранения на основе реорганизации медико-санитарной помощи и внедрения ресурсосберегающих технологий.

Таким образом, в Республике Беларусь здравоохранение является государственной системой. Министерство здравоохранения обеспечивает регулирование сферы здравоохранения, однако финансирование секторов первичной медико-санитарной и специализированной помощи передано органам регионального уровня (в стране шесть областей и столица город Минск, который обладает статусом самостоятельной административно-территориальной единицы). Медицинские учреждения, которые оказывают высокоспециализированные услуги, получают финансирование из бюджета Министерства здравоохранения [1].

Всемирная организация здравоохранения рекомендует тратить на охрану здоровья населения не менее 6-6,5 % от валового внутреннего продукта. Объем финансирования системы здравоохранения в Республике Беларусь определяется на основе нормативов бюджетной обеспеченности расходов на здравоохранение в расчете на одного жителя, который устанавливается Законом Республики Беларусь «О бюджете на очередной финансовый (бюджетный) год».

Расходы на здравоохранение в Беларуси в 2016 году составили 5,69 % от ВВП. По сравнению с 2015 г. отмечается снижение объема расходов приблизительно на 0,5 %. В течение периода 2000-2016 гг. среднее значение составило 6,065 % от ВВП, что входит в норму рекомендуемого Всемирной организацией здравоохранения показателя (рис. 1) [3].

Необходимо отметить, что при принципе бюджетного финансирования и государственных гарантий оказания бесплатной медицинской помощи, в сфере здравоохранения намечено перераспределение ресурсов для преимущественного развития первичной медицинской помощи. Амбулаторно-поликлиническая помощь имеет приоритетное значение в медицинском обслуживании как наиболее массовый и доступный вид

медицинского обслуживания. В этой связи в Республике Беларусь на первый план выходят наиболее значимые организационно–экономические аспекты деятельности амбулаторно-поликлинических учреждений, решение которых позволит сформировать доступную для населения систему оказания первичной медико-санитарной помощи, которая является менее затратной по сравнению со стационарной. Поэтому здравоохранение должно перейти к схеме развитых стран, то есть не менее 60 % населения должна лечиться в амбулаторных условиях – в поликлиниках. На сегодняшний момент доля вложений в первичную медико-санитарную помощь в Беларуси находится на уровне 40 %. Именно от постановки внебольничной помощи, качества работы врачей в амбулаторно-поликлинических условиях зависят правильное и раннее распознавание болезней, дальнейшее лечение пациента, своевременная госпитализация, проведение необходимых лечебных и профилактических мер как в отношении самого пациента, так и окружающего населения.

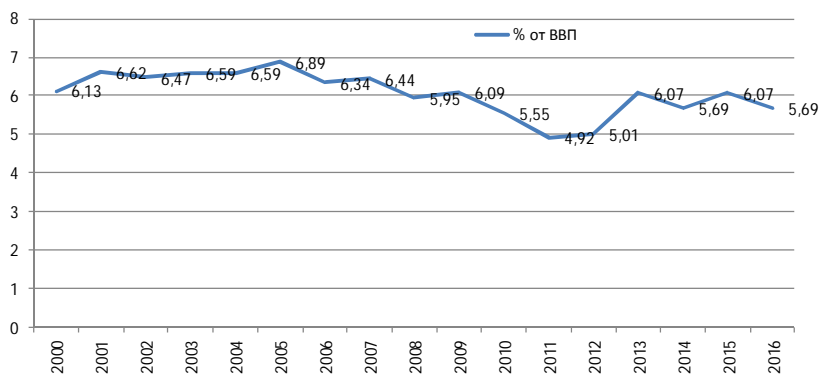

Рис. 1. Расходы на здравоохранение Республики Беларусь 2000-2016 годы – процент от ВВП

В 2016 году в системе здравоохранения Республики Беларусь действовало 2341 амбулаторно-поликлинических организаций, что на 27 % больше чем в 2000 году (1843). В период 2000-2016 гг. для Беларуси в целом характерно снижение количества больничных организаций на 23 % (табл. 1) [3].

Высокие затраты в стационарном секторе и ряд проблем в системе общественного здравоохранения указывают на необходимость продвижения будущих реформ, в основном направленных на укрепление профилактических служб и повышение качества и эффективности специализированной помощи. К основным сложностям по достижению указанной цели относятся: сокращение избыточных стационарных мощностей, усовершенствование управления системой, использование лечебно-диагностических методов, основанных на принципах доказательной медицины, и развитие более эффективных механизмов финансирования. Вовлечение всех заинтересованных сторон в процесс планирования дальнейших реформ и достижение консенсуса по их осуществлению станет основой успешного реформирования.

Таблица 1

Число амбулаторно-поликлинических и больничных организаций в Республике Беларусь за 2000-2016 гг., единиц

Годы	Число амбулаторно-поликлинических организаций	Число больничных организаций
2000	830	1843
2001	817	1856
2002	781	1862
2003	729	1918
2004	704	1983
2005	711	2005
2006	725	2022
2007	792	2027
2008	773	2208
2009	661	2205
2010	661	2228
2011	656	2292
2012	657	2263
2013	646	2267
2014	641	2309
2015	640	2325
2016	639	2341

Список использованной литературы:

1. Системы здравоохранения: время перемен. Беларусь. Обзор системы здравоохранения. – 2013. – Т. 15. – № 5. – Режим доступа : www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0007/253546/HiT-Belarus-RU-web.pdf?ua=1.
2. Статистический ежегодник Республики Беларусь, 2016. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/index.
3. Стратегия развития здравоохранения Республики Беларусь до 2020 года. – Режим доступа : www.krupki-crb.by/poleznye-materialy/209-prioritetnye-napravleniya-razvitiya-zdravookhraneniya.

ШИРОКОВ СЕРГІЙ БОРИСОВИЧ

слухач магістратури ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

ПАТРІОТИЗМ НАСЕЛЕННЯ ЯК РЕСУРС ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Повне та комплексне розуміння переліку явищ, які можуть бути залучені у разі необхідності державною владою як її ресурси, є запорукою результативного та ефективного реагування на сучасні виклики мінливого світу. Це обумовлює актуальність розгляду патріотизму населення як ресурсу державної влади.

Існує багато визначень явища «патріотизм». У науковій та суспільній думці відношення до нього неоднозначне, але заперечувати, що це масове суспільне явище, не можна. Також не можна заперечувати його суттєвий вплив на поведінку людей. Отже не брати до уваги та не використовувати це явище при розробці та впровадженні політики буде не вірно.

Енциклопедія політичної думки наводить такі визначення патріотизму. «Патріотизм – це любов до батьківщини, яка включає в себе готовність стати на її захист та діяти в її інтересах». «Патріотизм – це швидше почуття, аніж політична ідея, але таке почуття, яке може бути поставлено на службу різного роду переконанням, особливо під час війни» [1].

Для того, аби мати підстави для віднесення явища патріотизму до ресурсів будь-якої влади, зосередимо увагу на відносинах влади та взаємодії, яка їм притаманна.

Щодо того, до якого роду віднести поняття «влада», в сучасній науці практично немає розбіжностей. Більшість дослідників вважають, що влада – це певні відносини, деяка взаємодія, інтеракція між двома й більше сторонами, у ролі яких можуть виступати як окремі індивіди, так і соціальні спільноти [2]. Влада – це такі «відносини між соціальними одиницями, коли поведження однієї або більше одиниць залежить за деяких обставин від поведження інших одиниць» [3, с. 98]. «Влада є силові відносини, які виражають реальне домінування» [4, с. 11].

Суть влади як феномену найбільш повно проявляється у відносинах, не в атрибутах та можливостях чи здатностях, а саме у відносинах. Немає сенсу проголошувати себе володарем світу, носити корону та мати суворий вигляд коли немає підданих, або вони не помічають це, або не розділяють цієї точки зору. Немає взаємодії – немає влади.

Серед специфічних ознак, для цілей цього викладення, відзначимо, що влада – це соціальні, асиметричні та амбівалентні відносини, які супроводжуються казуальністю, цілеспрямованістю, результативністю та примусовістю.

Центральне місце у механізмі реалізації влади, який здатен пояснити, як вона діє, пояснити її технологію займають «ресурси влади» [5, с. 215], які ще називають підставами, або джерелами. На думку автора найвдалішим є перший варіант, який з одного боку, найбільш повно підкреслює саме взаємодію та відображає суть середі цих відносин, а з іншого боку, під ресурсами будемо розуміти не запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби, а засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності [6]. Ресурси влади – це не те, що має потенційну, а насамперед реальну природу, не те, що є в запасі, а те, що зараз працює, те, що зараз використовують й саме це реальне використання й організовує владу, вони і є цими інструментами, через які суб'єкт панує, а об'єкт підкорюється [7].

Можна погодитись зі твердженням, що у першому наближенні, апіорі, ресурси влади це те, за допомогою чого один актор може впливати на іншого [7]. Як абстрактне поняття «ресурси влади» – це все, що забезпечує таку відповідь об'єкта впливу при взаємодії з суб'єктом, яка є планово-бажаною для останнього. Забезпечення такої відповіді і є їх спільною рисою. У цьому розумінні ресурсів коло такого забезпечення охоплює широкий спектр явищ і матеріального світу, і ментального. Автор поділяє точку зору тих науковців, які трактують ресурси влади у широкому розумінні та зараховують до них будь-яке явище, яке суб'єкт використовує інструментально задля забезпечення свого панування над об'єктом у відносинах влади.

Якщо вище окреслене коло забезпечення впливу поділити на зовнішні для суб'єкта явища (зброя, грошові кошти, нерухоме майно та ін.) та внутрішні (знання, вміння, навички та ін.) і тільки перші називати «ресурсами», а другі «можливостями», то по-перше, виникають певні труднощі з віднесенням явищ до тієї чи іншої групи, а по-друге, за такою

логікою можна дійти висновку, що влада здійснюється без засобів взагалі, або до ресурсів влади прийдеться зарахувати буквально все. Прикладом тут можуть слугувати ситуації, коли вплив чиниться суто маніпулюванням свідомістю через ЗМІ (дуже актуально для сучасного світу), або через гіпноз (що ще показовіше). ЗМІ в данному випадку не можна розглядати як засіб влади, а тільки як засіб передачі специфічної інформації. Безвідносно взаємодії можна явища класифікувати як завгодно, але як тільки суб'єкт залучає їх для чинення впливу, то це вже ресурси влади у розумінні тлумачного словника як застосований засіб. Інакше до ресурсів влади можна віднести буквально усе, навіть те, що ніхто поки ніколи не бачив, тому що теоретично можна надумати ситуацію у майбутньому, коли хтось це використає як ресурс влади.

Наведемо ознаки відносин влади окремо з внутрішнього боку системи влади (суб'єкт, об'єкт, мета, цілі та ін.) та з зовнішнього – у площині «влада – суспільство».

На шляху до конкретизації абстрактного, з внутрішнього боку системи влади, виділяють наступні специфічні атрибутивні характеристики цього явища, цілковита сукупність яких становить певну якість ресурсу влади:

- перебування у наявності та розпорядженні певного суб'єкта;
- суб'єкт знає як використовувати те, що в наявності та в його розпорядженні;
- суб'єкт їх використовує в конкретній ситуації, вони мають реальну а не потенційну природу;
- здатність їх забезпечити досягнення певної мети та адекватність цієї меті;
- ефективність;
- ресурси суб'єкта повинні переважати ресурси об'єкта;
- конкретно-історичний, точковий характер;
- має рольову, функціональну природу: забезпечення впливу та породження необхідних результатів.

У площині «влада – суспільство»:

- у певній точці соціального часу та простору вони перебувають в обмеженому, дефіцитному стані;
- перебувають у стані бажаного володіння для об'єкта, та передбачають його готовність до жертвовності;
- певний соціальний регулятор (інструмент формування та підтримки громадського порядку у розумінні суб'єкта);
- мають аксіологічний вимір значно більший за утилітарний зміст.

Зовнішні атрибутивні ознаки мають спільну природу – вони відбивають принцип соціальної гетерогенності як один з основних принципів соціальної організації загалом, це щось, що формує або так чи інакше бере участь у формуванні соціальної нерівності [7]. Будь-яка нерівність – підґрунтя для влади.

Розглянемо детальніше аксіологічний вимір ресурсів влади. Певне суспільство постійно має конкретно-історичну систему цінностей. Явища, які знаходять своє в ній відображення, з одного боку, мають соціальну цінність, тобто є значущими для всього суспільства, з другого – мають велику значущість для індивіда або групи індивідів та впливають на їх поведінку, тобто знаходять свій відбиток у відповіді об'єкта на вплив суб'єкта. Ця сфера налічує багато нематеріальних чинників, причому не тільки тих, які ми зараз сприймаємо позитивно таких як честь, релігійна віра чи батьківська любов, а

й негативно – «око за око», кровна помста та ін. – це теж явища того ж порядку. Місце патріотизму теж у цій категорії. Якщо суб'єкт влади використовує ці явища задля досягнення своїх цілей при взаємодії з об'єктом, то це належить до ресурсів влади. Історичних прикладів цього використання безліч.

Таким чином, хоча явище патріотизму знаходиться із зовнішнього боку системи влади, у площині «влада – суспільство», але на підставі того, що це явище має свій відбиток у відповіді об'єкта на вплив суб'єкта влади, а отже влада може його використовувати при досягненні власних цілей, явище патріотизму має ознаки і його слід та треба вважати ресурсом влади.

Патріотизм населення з точки зору викладеного є ресурсом державної влади тому, що за допомогою цього остання може досягати певних власних цілей.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія політичної думки. – Режим доступу : www.slovopedia.org.ua/40/53407/261250.html.
2. Копилов В. О. Влада – експлікація ортодоксального реляціоніста / В. О. Копилов // Гуманітарний часопис. – 2007. – № 2. – С. 84 – 98.
3. Даль Р. А. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція / Р. А. Даль. – Х., 2002. – 216 с.
4. Філософія влади / К. С. Гаджиев, В. В. Ильин, А. С. Панарин, А. В. Рябов ; под ред. В. В. Ильина. – М., 1993. – 271 с.
5. Ледяев В. Г. Власть: концептуальний аналіз / В. Г. Ледяев. – М., 2001. – 384 с.
6. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). – Режим доступу : www.sum.in.ua/s/resurs.
7. Копилов В. О. Ресурси влади: поняття, класифікація, комбінація / В. О. Копилов // Гуманітарний часопис. – 2008. – № 1. – С. 55 – 65.

ШУЛЬГА НАТАЛІЯ ДМИТРІВНА

к. т. н., директор Київського транспортно-економічного коледжу

ТЕНДЕНЦІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Соціально-економічні та політичні перетворення у постсоціалістичних країнах, суттєві геополітичні зміни, що розпочалися на початку 1990-х років у країнах Центральної і Східної Європи, а також прагнення політичної еліти цих країн і значної частки населення інтегруватися в Європейський Союз і НАТО активізували необхідність осмислення з урахуванням нових історичних реалій проблем, пов'язаних з державною освітньою політикою як основного ресурсу соціально-економічного розвитку держави.

Оскільки Україна поставила собі за мету увійти до Європейського Союзу, вкрай важливо знати і розуміти, за якими принципами працює Євросоюз і європейські країни у царині освітньої політики і що цей досвід може дати Україні в реалізації своєї державної освітньої політики як інструменту соціально-економічного розвитку країни.

Країни ЄС мають різні системи освіти, які сформувалися в різні історичні періоди, під впливом різних системно-політичних, економічних і

культурологічних факторів, і несумісні по багатьох параметрах: спосіб управління і фінансування, рівень освіти, термін обов'язкової освіти, вік дітей, що починають навчання в школі, зміст навчальних програм і т.д.

Не дивлячись на те, що освітня політика Євросоюзу спрямована сьогодні на вироблення спільної стратегії в галузі освіти, кожна країна-член ЄС має свою систему пріоритетів, своє культурно-освітнє середовище, свої традиції і, безумовно, свої специфічні особливості формування державної освітньої політики як інструменту свого соціально-економічного розвитку

Європейські держави намагаються виробити єдину політику, яка відповідала б сучасним викликам, пов'язаним із адаптацією до структурних змін у глобальній економіці, забезпечувала підвищення рівня зайнятості, якісної професійної підготовки кадрів, стимулювала економічне зростання країн. З цією метою систематично приймаються стратегічні документи (Болонська декларація, Копенгагенська декларація, Лісабонська стратегія, «Європа – 2020»), спрямовані на поглиблення координації політики у галузі освіти та зайнятості на загальноєвропейському рівні.

Освітня політика Європейського Союзу носить мобільний, достатньо гнучкий і оперативно реагуючий характер на зміни, що відбуваються у світі.

На основі аналізу освітньої політики в Європейському Союзі та окремих його країнах-членах, ми виявили тенденції формування європейської освітньої політики як інструменту соціально-економічного розвитку, до яких відносимо:

- вдосконалення якості і ефективності навчання і професійної підготовки (увага до піднесення рівня базових і ключових компетенцій і кваліфікацій, поширення мовних компетенцій, професійне вдосконалення вчителів, збільшення фінансування освіти, забезпечення доступу до інформаційно-комунікативних технологій тощо);

- навчання протягом життя (створення системи навчання і підготовки протягом життя як такої, що краще реагує на зміни і є більш відкритою до зовнішнього світу; розробка національних рамок кваліфікацій, пристосованих до європейської рамки кваліфікацій; створення еластичних освітніх шляхів, що дозволять легший перехід від одного рівня навчання до іншого; створення більшої відкритості до неформального навчання; більша відкритість і визнання результатів навчання; підтримка постійної мобільності осіб, що навчаються, вчителів, інструкторів, поступово розширюючи період регулярного навчання за кордоном, що збільшить шанси громадян на ринку праці та їх адаптаційних здібностей);

- європеїзація міждержавної освітньої політики (навчання про Європу, навчання в Європі, навчання для Європи, підготовка молоді до ефективної реалізації ідеалів і завдань інтеграції; озброєння основами знань про Європу, знайомство з європейською дійсністю, популяризація рівності, суспільної єдності і громадянської активності; кожен громадянин ЄС повинен мати рівні можливості здобуття і розвитку своїх професійних умінь протягом життя, що збільшить його шанси на ринку праці; формування міжнародних компетенцій, демократичних цінностей, поваги до традицій і культури інших народів; розвиток комунікативних умінь для спільної праці і постійного спілкування з представниками інших європейських країн);

- інтернаціоналізація європейської вищої освіти (міжнародна мобільність студентів та викладачів, взаємне визнання зарубіжних кваліфікацій, інтернаціоналізація змісту навчання (викладання англійською мовою), маркетингова діяльність, залучення іноземних студентів, розвиток

міжнародних освітніх програм і проектів, міжнародне наукове співробітництво, формування міжкультурних і міжнародних компетенцій, формування соціальних компетенцій, навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати в команді, уміння спілкуватися з людьми, організаційні й комунікативні навички, розвиток умінь і навичок, необхідних для працевлаштування);

– популяризація рівності, суспільної єдності і громадянської активності (кожен громадянин, незалежно від особистості чи суспільно-економічної ситуації повинен мати можливість здобуття і розвитку професійних умінь протягом життя, що збільшить шанси на ринку праці; формування міжнародних компетенцій, демократичних цінностей, поваги до інших народів, розвитку у молоді уміння позитивно комунікувати з ровесниками з різного середовища);

– зближення освітніх систем (дошкільної, середньої, вищої) (формування єдиного освітнього простору, об'єднання дошкільної і початкової освіти в єдиний ступінь освітньої системи, зниження віку початку навчання, розробка освітніх стандартів, формування оптимальної моделі управління, оновлення освіти і професійної підготовки кадрів згідно з вимогами часу, розробка ключових компетенцій для професійного і кваліфікованого розвитку інклюзивної освіти, ідея спільного навчання здорових дітей і дітей з обмеженими можливостями).

Отже, державна освітня політика західноєвропейських держав характеризується інтенсивністю перетворень, які стосуються як організаційної, так і управлінської структури освіти, зокрема, підготовки кадрів, її цільових пріоритетів, змісту, технологій навчання, джерел та механізмів фінансування, умов та форм освітнього, наукового і виробничого співробітництва. Однак рефлексія наявного там досвіду має відбуватися в дещо незвичному аспекті. Його вивчення необхідне не тільки для творчого запозичення чи адаптації до умов сучасної України, а й для кращого розуміння власної ситуації і вироблення самостійних шляхів та напрямів формування й реалізації ефективної державної освітньої політики як інструменту соціально-економічного розвитку країни з огляду на національні традиції, культуру та власну історію розвитку держави.

Секція 6

Трансформація соціальної політики в контексті децентралізації влади

АНДРІЙ МІКОЛА МІКОЛАЙОВИЧ

аспірант ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Формування реального місцевого самоврядування, яке б базувалося на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування, – одне з найбільш важливих та складних завдань розбудови України як демократичної держави. Без реформування місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації неможливо подолати негативні процеси в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад і регіонів, забезпечити суттєве підвищення рівня та якості життя більшої частини громадян України [1].

Лише зміна парадигми управління державою, послідовне проведення реформування місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні, удосконалення наявної системи управління на місцях, розширення повноважень органів місцевого самоврядування сприятиме побудові місцевої влади на засадах демократії.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні визначає головні шляхи розв'язання проблем системи місцевого самоврядування. Ключовими питаннями, які визначають суть її змін, є: визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади; створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень; розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації; максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя [4].

Децентралізацію та автономію місцевих органів влади не можна розглядати як абсолютне благо з погляду демократії. Централізація влади також має певне позитивне значення, вона забезпечує переваги єдиного управління, вільного від місцевих політичних спорів. В окремих випадках централізація дає змогу краще скоординувати діяльність місцевих служб та знизити вартість послуг, які надають місцеві органи. Отже, при проведенні реформ в європейських державах децентралізацію і централізацію не розглядають як діаметрально протилежні концепції організації влади на місцях [1].

Прийнявши Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VII [3], парламент відкрив дорогу для початку укрупнення громад, спроможних за рахунок власних податків і зборів забезпечити надання комунальних і адміністративних послуг, яких потребують жителі громад, та якісно виконувати делеговані державою повноваження за державні кошти.

Перед органами місцевого самоврядування об'єднаних громад сьогодні стоїть низка важливих завдань – від визначення стратегії розвитку території

до забезпечення надання послуг нової якості та зростання добробуту кожного жителя.

Посилення виконавчих органів може проходити в різних формах. Зокрема, при визначенні структури та статусу органів місцевого самоврядування все більший обсяг повноважень закріплює закон за виконавчими органами. Представницькі органи добровільно передають частину своїх функцій виконавчим органам (тимчасово або на постійній основі).

Серед важливих завдань реформування місцевого самоврядування є і становлення реальної та дієвої системи безпосередньої муніципальної демократії. Як наголошує Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р., ефективного та швидкого розв'язання потребує, зокрема, проблема «нерозвиненості форм прямого народовладдя, неспроможності членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади» [4].

Тож один із шляхів і способів розв'язання цієї та інших проблем вбачають у «...максимальному залученні населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя». Участь громадян у публічному управлінні в Україні передбачають окремі нормативні документи. Можна виділити безпосередні форми – публічне громадське обговорення та опосередковані – за допомогою вивчення громадської думки жителів території [2].

Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення: громадських слухань та зустрічей з громадськістю.

У країнах Європейського Союзу однією з найпоширеніших форм залучення громади до формування стратегії розвитку території є громадські слухання. З їх допомогою до обговорення важливих питань регіональної політики і розв'язання головних проблем місцевого самоврядування залучають широкі верстви населення та фахівців. Саме так забезпечують та підтримують якісний двосторонній зв'язок між органами влади і громадськістю, позаяк наявне представництво інтересів всіх соціальних груп громадян, це суттєво допомагає у здійсненні громадського контролю.

В Україні громадські слухання застосовують у крайніх випадках. Така тенденція має кілька пояснень:

- слабка матеріально-технічна база сіл, селищ;
- недостатній рівень поінформованості населення;
- недосконалість технологічного процесу прийняття рішень за допомогою проведення громадських слухань;
- більшість статутів територіальних громад не мають чіткого визначення механізму впровадження в життя результатів громадських слухань, що призводить до відсутності позитивного досвіду впливу громадськості на формування політики [5, с. 5].

Однією з найпоширеніших форм розв'язання проблем місцевого рівня є особисті контакти з окремими представниками органів державної влади. За допомогою письмових або усних звернень до державних органів та їх посадових осіб також можливе розв'язання місцевих проблем (громадські приймальні, особисті прийоми у посадовців), проведення телефонних консультацій. За підсумками звернень громадян можуть бути розроблені

пропозиції і рекомендації щодо функціонування та діяльності органів місцевого самоврядування.

Однак забезпечення ефективної реалізації цих прав має стати ключовим моментом у роботі органів місцевого самоврядування. Головне завдання місцевого самоврядування на сучасному етапі державотворення полягає в забезпеченні реальної можливості кожного члена територіальної громади брати участь у вирішенні всіх питань місцевого значення, в управлінні комунальною власністю, відчувати на собі всі позитивні наслідки діяльності самоврядних органів, спрямованої на реальне забезпечення прав, свобод, життєвих потреб та інтересів людини.

Отже, закріплена Конституцією України система територіальної організації влади є архаїчною і неефективною, вона не відповідає європейським стандартам і не забезпечує надання населенню адміністративних та соціальних послуг на належному рівні.

Головними напрямками реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади наразі визначено в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Таким чином, очікуваними результатами реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні є створення сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень та формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць. А також утворення виконавчих органів обласних та районних рад та зміна статусу місцевих держадміністрацій з органів загальної компетенції на контрольно-наглядові органи у системі виконавчої влади з функцією координації діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади на відповідній території.

Список використаних джерел:

1. Крегул Ю. Реформування місцевого самоврядування в Україні / Ю. Крегул, В. Батрименко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 1. – С. 17 – 27.
2. Пітнік М. Україна: курс на децентралізацію / М. Пітнік // Місцеве самоврядування. – 2015. – № 12. – С. 4 – 7.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – С. 734 – 740.
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : [www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014- %D1 %80#n8](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8).
5. Толстоухова А. В. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток / А. В. Толстоухова ; за заг. ред. А. В. Толстоухова, Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Д. : Монолит, 2010. – 400 с.

АРУШАНЯН ТІГРАН ГАРЕГІНОВИЧ

аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентіві України

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Рівень процвітання кожної держави безпосередньо залежить від ресурсного потенціалу регіону. В сучасних умовах, розвиток ресурсного потенціалу України полягає в тому, що, маючи багаті природні та людські ресурси, вона ще не досягла такого ступеня розвитку, який би забезпечив високі стандарти якості життя. Ефективним підходом до розв'язання проблем відновлення ресурсного потенціалу, а також поліпшення використання ресурсів держави та загалом її потенціалу є розвиток територіального управління, що пов'язано з реальним зміцненням місцевого самоврядування та підвищенням результативності місцевої і політики. Одночасно нові державно-управлінські реформи в сучасній Україні мають спрямовуватися на ефективне використання ресурсного потенціалу всіх її територій.

В умовах нестабільності економічного середовища регіони депресивно реагують на наслідки впливу кризи на місцеву економіку. Нестабільність економічного середовища, на думку І. О. Тимченка, має як негативні, так і позитивні наслідки. До основних негативних слід віднести посилення прямого втручання державних та місцевих органів влади в економіку регіону, що може призвести до повного контролю, не проводячи ніяких відмінностей між суб'єктами ринкової економіки, заснованими на різних формах власності, і різним рівнем їх підпорядкованості. Це пригнічує ініціативи підприємств, а також органи місцевої влади в боротьбі з кризою, заважає мобілізації внутрішніх ресурсів господарюючих суб'єктів, ефективному використанню ресурсного потенціалу регіонів.

Серед позитивних сторін нестабільності економічного середовища для регіонального розвитку можуть стати:

- стимулювання місцевої влади до пошуку власних джерел і ресурсів розвитку,
- перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку,
- зниження бюджетної залежності регіонального розвитку,
- децентралізація влади в системі управління регіональним розвитком [1].

У таких умовах основним завданням місцевих органів влади є досягнення оптимального співвідношення прямого втручання у виробничо-господарську діяльність підприємств і в економіку регіону в цілому та застосування ринкових важелів регулювання.

Територіальна громада виконує важливі суспільні функції, забезпечує реалізацію основних соціально-економічних прав громадян, є інструментом залучення їх до управління суспільством та його економікою. До вказаних функцій належать [2]:

- політична функція – полягає в забезпеченні реалізації громадянами конституційного права брати участь в державних і суспільних справах;
- економічна – спрямована на створення локального сектора економіки. Полягає у вирішенні економічних питань місцевого значення, в т.ч. у виконанні програм соціально-економічного розвитку; управлінні комунальною власністю, місцевими фінансами тощо;

– соціально-культурна – вирішення соціально-культурних питань, місцевого значення. До відання місцевого самоврядування віднесено управління установами освіти, охорони здоров'я, культури, які належать територіальному колективу;

– екологічна – створення місцевих програм, а також участь у загальнодержавних і регіональних програмах охорони навколишнього середовища [3].

Важливу роль у забезпеченні розвитку ресурсного потенціалу регіону повинні відігравати місцеві партнерства, які створюються за територіальним принципом, і через які місцеве населення бере активну участь у житті міста і його громади. Досвід розвинених країн свідчить, що планування розвитку, забезпечене партнерськими відносинами між місцевими мешканцями, підприємцями, фермерами, органами місцевого самоврядування є набагато ефективнішим, оскільки передбачає витрачання коштів на виконання завдань, які насправді є пріоритетними. Місцева влада при цьому здійснює управління не шляхом виконання розпоряджень «згори», а орієнтуючись на потреби громади, які детерміновані не лише проблемами життєзабезпечення, але й прагненням організувати життєвий простір у відповідності з більш високими стандартами. Саме громада повинна бути тією інстанцією, яка ставить вимоги щодо якості надання послуг, контролює і перевіряє результати виконання, тобто безпосередньо активно бере участь в процесах управління територіальним розвитком [4].

Основним завданням регіональної економічної політики є вироблення та реалізація раціональної моделі регіонального розвитку.

Центральні органи державної влади відповідальні за втілення стратегій регіонального економічного розвитку та їх відповідність стратегічному розвитку держави в цілому для того щоб забезпечити максимально ефективне використання потенціалу регіону з одного боку та загальнодержавні потреби з іншого. Крім завданням центральної влади є регулювання відносин між регіонами та забезпечення виконання загальнодержавних програм, в яких задіяні декілька регіонів.

Регіональні органи державної виконавчої влади здійснюють: формування та виконання місцевих бюджетів; управління об'єктами комунальної власності; створення умов для розвитку підприємництва ; соціальний захист населення; забезпечення охорони навколишнього середовища.

Місцеві органи влади відіграють три ключові ролі в економічному розвитку регіону. Перша полягає в забезпеченні керівної ініціативи при формуванні регіональної економічної політики, вироблення стратегії розвитку регіону. В цій ролі здійснюють аналіз існуючого стану розвитку економіки регіону, визначають ключові впливи та формують уяву про майбутні економічні перспективи регіону. Друга – в адмініструванні розроблених конкретних програм та проєктів розвитку регіону, виробленні конкретних заходів для досягнення поставлених цілей, контролі реалізації цих заходів для отримання запланованого результату. Третя – в створенні сприятливого середовища для мобілізації всіх ресурсів економічного розвитку та найбільш ефективного їх використання.

Кінцевою метою управління соціально – економічним розвитком регіону є розроблення та реалізація програм економічного розвитку регіону, які передбачають підвищення життєвого рівня населення регіону, ефективне використання природно – ресурсного, виробничого, трудового потенціалу території, оптимальний територіальний розподіл праці [5, с. 64].

Таким чином, органи місцевої влади відіграють важливу роль в розвитку ресурсного потенціалу регіону. Ефективне використання органами місцевої влади ресурсного потенціалу, сприятиме зростанню економічного та соціального становища регіону.

Список використаних джерел:

1. Валинурова Л. С. Управление инвестиционным процессом в экономических системах : монографія / Л. С. Валинурова. – М. : Палеотип, 2002. – 204 с.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР : остання редакція від 11.06.2009 р. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25 черв. 1991 р. №1264-ХІІ // ВВР. – 1991. – № 41. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12.
4. Лисенко Л. В. Партнерська модель управління соціально-економічним розвитком сільських територій: сутність і умови формування // Л. В. Лисенко. – Режим доступу : www.dy.nauka.com.ua/index.php.
5. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.

БОКОВ ОЛЕКСАНДР ВІТАЛІЙОВИЧ

к. держ. упр., с. н. с., завідувач проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

**РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку країни зайнятість населення являє собою систему соціально-економічних відносин у суспільстві, що забезпечує реалізацію можливостей застосування праці в усіх сферах економічної діяльності з метою створення суспільного продукту та умов для розширеного відтворення трудового потенціалу.

Основою системи заходів щодо забезпечення ефективної зайнятості, зниження рівня безробіття в регіонах є проведення реформ у сфері зайнятості з метою наближення системи зайнятості до світових стандартів. Основними засадами реформ у країні є вдосконалення державної політики на ринку праці з урахуванням умов економічного та соціального розвитку регіонів.

Важлива функція держави полягає в тому, щоб забезпечити в механізмі зайнятості взаємоузгодженість адміністративних і економічних важелів, з використанням всіх можливостей державного сектора економіки у розв'язанні проблем у сфері зайнятості. Паралельно з цим має відбуватися процес вдосконалення механізмів регулювання зайнятості, забезпечення ефективного функціонування інституційної основи ринку праці – регіональних служб зайнятості, центрів професійної освіти. Функціонально їх діяльність повинна змінюватись відповідно до стану соціально-економічного розвитку регіонів. Це стосується і трансформації функцій регулювання зайнятості, яка повинна синхронізуватись зі структурними змінами в господарському комплексі регіонів, динамікою розвитку ринкового сектора економіки, вдосконаленням механізму місцевого самоврядування, взаємодії територіальних органів влади

з професійними об'єднаннями і роботодавцями стосовно впливу на рівень заробітної плати та стимулювання попиту на працю, соціальної підтримки незайнятого населення.

Концептуальні засади проведення реформ в Україні базуються на основних положеннях середньострокової програми пріоритетних дій Уряду до 2020 року, яка спрямована на забезпечення зростання рівня життя громадян і підвищення його якості в результаті сталого економічного розвитку [1].

Серед пріоритетних завдань у сфері зайнятості населення, які визначені в плані пріоритетних дій Уряду слід виділити такі:

- проведення активної політики зайнятості для прискорення повернення безробітних до трудової діяльності;
- створення умов для зниження рівня неформальної зайнятості;
- підвищення рівня доходів працюючих громадян.

Однак на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України проблемним питанням ще залишається невизначеність у напрямку децентралізації системи державного управління. В той же час органи місцевого самоврядування потребують підтримки певного рівня регіональної та місцевої автономії та прийняття рішень. Тому регіональні та районні центри зайнятості повинні реагувати на місцеві потреби та розвиток територіальних громад, особливо у питаннях реалізації активних програм політики зайнятості на своїх регіональних та локальних ринках праці.

Особливо слід зазначити про ключову роль об'єднаних територіальних громад у розв'язанні соціальних проблем громадян. Саме на цьому рівні кошти можуть витратитися з найбільшою ефективністю з урахуванням потреб громади та кожної родини, що потребує соціальної допомоги.

Досвід країн, у яких розвинута демократія, свідчить про те, що саме завдяки децентралізації, тобто залученню місцевого самоврядування до державотворчих процесів, ці країни досягнули поставленої мети – побудови правової, соціальної держави [2].

На сьогодні в Україні органи місцевого самоврядування потребують впровадження ефективної системи планування регіонального розвитку, підвищення інституціональної спроможності на місцевому рівні щодо розроблення та відбору проектів регіонального розвитку з урахуванням підходів ЄС.

Децентралізація системи державного управління сприятиме створенню сучасної системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади з урахуванням українських особливостей і традицій на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, зокрема Хартії місцевого самоврядування. Основною метою проведення цієї реформи є забезпечення надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг незалежно від місця проживання, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території.

Існує велика потреба і в удосконаленні самої системи управління національного службою зайнятості, яка є органом публічного права та інституцією системи реалізації державної політики зайнятості в країні. Централізована модель служби зайнятості не відповідає сучасним потребам українського суспільства.

Чому саме існує потреба в зміні централізованої моделі управління Державною службою зайнятості України?

На нашу думку, доцільно привести декілька аргументів на користь децентралізованої моделі управління. Серед них слід виділити такий

важливий момент як гнучкість таких її складових: бюджету, регіональних програм соціально-економічного розвитку, програм зайнятості, організації надання послуг, аутсорсингу (аутсорсинг служб зайнятості є одним із різновидів децентралізації державного управління), а головне це гнучкість завдань та стратегічних цілей. Тобто якщо регіональні служби зайнятості мають недостатньо повноважень в напрямках визначення завдань та пріоритетів в сфері зайнятості, своєї кадрової політики, фінансових ресурсів, адаптації своїх програм та укладання договорів з постачальниками, вони не можуть ефективно співпрацювати з іншими місцевими суб'єктами, які залучені до формування та реалізації регіональної політики зайнятості.

Орієнтири ефективного регіонального розвитку мають бути закладені в сам механізм регіональної політики зайнятості, причому в кожен її складову. Тільки за такої умови можна розраховувати на очікуваний результат. Лише висока цільова спрямованість державного регулювання процесів обігу робочої сили у поєднанні з розвитком місцевих ініціатив з боку виконавчих органів місцевого самоврядування та регіональних служб зайнятості сприятимуть прогресивним змінам на регіональних ринках праці.

Важливою умовою вдосконалення механізмів державного регулювання регіональних ринків праці є забезпечення взаємоузгодженості соціальної політики із заходами податкової, інвестиційної та фінансово-кредитної політики. На цих засадах необхідно формувати програми соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх специфіки і організації на цих засадах ефективної роботи органів територіального управління і місцевого самоврядування, що спрямована на забезпечення ефективної зайнятості населення.

Виходячи з цього, основними економічними передумовами формування ефективних регіональних ринків праці мають стати:

- подальша децентралізація системи державного управління, в тому числі і системи управління державної служби зайнятості, яка сприятиме розвитку елементів самоорганізації території і тим самим розширювати спектр ринкових механізмів ефективного розвитку регіональних ринків праці;

- розробка стратегічних програм соціально-економічного розвитку регіонів, що мають враховувати широкий спектр інтересів працівників, роботодавців, профспілок та органів управління як основи взаємоузгодження різних напрямів регіональної політики та забезпечення прогресивних динамічних змін на ринку праці;

- забезпечення реальної економічної самостійності та самодостатності території, за якої значно розширюються фінансові можливості органів місцевого самоврядування щодо забезпечення ефективного розвитку ринку праці з орієнтацією на потреби територіальних громад.

Таким чином, однією із важливих умов ефективного функціонування регіональних ринків праці в країні є підвищення інституційної спроможності органів місцевої влади та регіональних служб зайнятості в процесі формування та реалізації регіональної політики зайнятості.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 2017 р. № 275-р. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442.

2. Дробот І. О. Децентралізація державного управління: понятійно-термінологічний аспект / І. О. Дробот // Публічне адміністрування: теорія і

ВОРОНА ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

д. держ. упр. доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ АЗЕРБАЙДЖАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО ПРАВОВІ ЗАСАДИ.

Місцеве самоврядування в Азербайджанській Республіці (АР), на відміну ряду інших пострадянських країн «створено не з ініціативи населення, а з ініціативи органів влади. Враховуючи, що в країні були відсутні глибокі традиції місцевого самоврядування (МС), стає очевидним що сформувати інститут муніципалітетів відразу ж після прийняття Конституції було неможливо. Насамперед у населення та органів влади необхідно було створити уявлення про місцеву демократію» [1]. Проблеми, пов'язані зі становленням інституту МС Азербайджану, сягають корінням в минуле, без вивчення якого складно їх вирішувати. «Слід підкреслити, що на території АР громадське самоврядування існувало протягом усього середньовіччя, а також в період російського панування і під час існування Азербайджанської Демократичної Республіки в 1918-1920 рр. Сільські громади, які здійснюють свою діяльність на основі самоврядування, починаючи з раннього середньовіччя шляхом виплати різних податей і податків, виконання різних повинностей потрапляли в залежне становище від держави, а також за допомогою впливу держави від знаті. Однак така залежність виявлялася у формі колективної залежності, і хоча надавала певний вплив на управління в середині громади, не могла розхитувати її підвалини»[2].

Сьогодні МС Азербайджану сконцентроване на рівні громад у вигляді муніципалітетів і він має такий адміністративно-територіальний устрій: 66 адміністративних районів, 12 міст (в т.ч. столиця м. Баку), 1 автономна республіка, невизначений спірний статус Нагірного Карабаху. Район – це адміністративно-територіальна одиниця (АТО), що історично створена з метою централізації управління спільною територією країни, підвищення ефективності реалізації державних функцій, а також максимального наближення органів державної влади до населення; організована на територіях, що мають стабільні і стійкі економічні, культурні та соціальні зв'язки; об'єднує кілька сільських адміністративно-територіальних округів. Місто – відповідно до законодавства АТО з населенням понад 15 тис. мешканців, більшість яких зайнято в промисловості, економічній, соціальній та невиробничій сферах (на державній або муніципальній службі, у комунальному господарстві, громадському харчуванні, культурних або історичних об'єктах тощо) і є адміністративним, економічним або культурним центром для навколишніх його інших АТО. Кожне місто управляється представником глави виконавчої влади району, а всі питання місцевого значення вирішує міський муніципалітет. Селище – територіальна одиниця, більшість населення якої не зайняте в сільському господарстві (працює в економічній, промисловій, соціальній сферах, в комунальному господарстві, громадському харчуванні, на історичних, культурних, курортних об'єктах, у

органах державної влади тощо). Село – територіальна одиниця, велика частина населення якої зайнята сільським господарством. З метою централізації управління, забезпечення соціально-культурних, побутових потреб населення, законності кілька сіл, відносно близько розташованих один до одного, можуть бути об'єднані в сільський адміністративно-територіальний округ. Центром округу вважається село, де розташовані місцеві органи державної влади округу. Створення єдиного муніципалітету в одному адміністративно-територіальному окрузі – досить частий випадок. Однак з урахуванням інфраструктури та географічних особливостей має місце об'єднання муніципалітетом декількох малих сіл.

Особливості МС чітко зафіксовані у нормативно-правовій базі країни. У Конституції АР МС присвячено цілий розділ (IV) де задекларовано, що «місцеве самоврядування здійснюється муніципалітетами. Муніципалітети формуються на основі виборів. Основи статусу муніципалітетів встановлюються ... Конституцією, а порядок виборів в муніципалітети – окремим законом» [6]. З питань, що розглядаються на засіданнях муніципалітету, приймаються рішення – простою більшістю голосів членів муніципалітету, а рішення, пов'язані з місцевими податками та зборами приймаються більшістю у дві третини голосів. Конституції країни гарантує діяльність органів МС (ст. 146): «муніципалітети незалежні при здійсненні своїх повноважень, що не виключає їх відповідальності перед громадянами, які проживають на їх території. Порядок обрання членів муніципалітету, зупинення або припинення їх повноважень, дострокового розпуску муніципалітетів встановлюються законодавством. Здійснення ними своїх повноважень не може наносити шкоду суверенітету АР, тому держава здійснює контроль за діяльністю муніципалітетів. У випадках і порядку, встановлених законом, муніципалітети представляють Міллі Меджлісу АР (парламент – авт.) звіт про діяльність. Гарантується їх судовий захист, відшкодування додаткових витрат, що виникли внаслідок рішень державних органів [6].

До нормативно-правової бази АР, що унормовують діяльність муніципалітетів належать цілий комплекс законів, що регулюють всі сфери їх діяльності: «Про статус муніципалітетів»; «Про затвердження зразка статуту муніципалітету»; «Про муніципальну службу»; «Про основи фінансів муніципалітетів»; «Про правила виборів до муніципалітетів»; «Про передачу майна у муніципальну власність»; «Про муніципальні території і землі»; «Про адміністративний нагляд за діяльністю муніципалітетів» та інші.

Муніципалітети є формою МС в межах встановлених законом територіальних кордонів, що має свою власність і місцевий бюджет та самостійно вирішує питання місцевого значення, віднесені до його повноважень Конституції АР та іншими законодавчими актами [5]. Вони створюються і функціонують на основі рівноправності. Колегіальний представницький орган муніципалітету складається з народних обранців (обирається можна при досягненні 21 річного віку). Але й існують інші обмеження: посадові особи, які працюють в органах виконавчої влади, судді, працівники правоохоронних органів, релігійні діячі, військовослужбовці не можуть бути обрані членами муніципалітету. Посадові особи, які працюють в органах виконавчої влади, судді, працівники правоохоронних органів протягом 3 днів після реєстрації їх кандидатами у члени муніципалітету повинні бути звільнені від займаної посади і повинні надати відповідний

документ про це територіальної виборчої комісії. При недотриманні цього порядку реєстрація зазначених осіб ліквідується [4].

Економічні засади МС в АР становить муніципальна власність, місцеві фінанси, майно, що перебуває у власності держави, але передане в користування муніципалітетам для задоволення потреб населення. Муніципалітет має право власника на своє майно, тобто вільно володіє, користується і розпоряджається своїм майном. Власністю муніципалітету є, зібрані за рахунок місцевих податків і виплат, кошти місцевого бюджету, позабюджетні фонди муніципалітету, майно муніципалітету, а також землі муніципалітету, підприємства і організації муніципалітету, житловий фонд і нежитлові будівлі муніципалітету, що не перебувають у державній та приватній власності дороги, муніципальні установи освіти, охорони здоров'я, культури і спорту, інше рухоме і нерухоме майно [7].

У ст.1 Закону АР «Про адміністративний нагляд за діяльністю муніципалітетів» розкривається сутність поняття адміністративного нагляду за діяльністю муніципалітетів – «це діяльність, здійснювана в цілях забезпечення дотримання муніципалітетами, муніципальними органами та їх посадовими особами Конституції та законів АР, указів Президента АР та постанов Кабінету міністрів АР, усунення фактів порушення муніципалітетами законодавства» [3].

МС в Азербайджані розглядається як самостійний і незалежний інститут державної влади. На практиці ступінь незалежності муніципалітетів зовсім невисока. Відсутність в муніципалітетах реальної сили є суттєвою перешкодою для прийняття рішень на місцевому рівні. Досі чіткі механізми врегулювання цієї проблеми залишаються неопрацьованими. Багато в чому система МС в Азербайджані повторює стару адміністративно-територіальну систему управління, що не відрізняється особливою гнучкістю. В даний час існує понад 2600 муніципалітетів, а їх території охоплюють територію (території) АТО (одиниць), що входить в муніципалітет. Незалежно від адміністративно-територіального поділу, займаної території і чисельності населення, всі муніципалітети мають однаковий, визначений законодавством статус, який сформований на основі однорівневої системи (перший рівень самоврядування). Інститут мерії в Азербайджані законодавчо не встановлено. Відсутність реальних повноважень, пов'язаних з наданням базових муніципальних послуг, викликає негативну реакцію у самих членів муніципалітетів [8].

Список використаних джерел:

1. Алиев Р. Б. Формирование и управление муниципальной собственностью в Азербайджанской Республике / Р.Б.Алиев // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 22.09.2009. – Режим доступа : www.jurnal.org/articles/2009/ekon58.html.
2. Исмаилов Х. Дж. История государства и права Азербайджана (на азерб. языке) / Х. Дж. Исмаилов. – Баку, 2006. – С. 39.
3. Про адміністративний нагляд за діяльністю муніципалітетів : закон Азербайджанської Республіки від 13 трав. 2003 р. № 454-ІІІ (Станом на 25.10.2011). – Режим доступу : www.base.spininform.ru/show_doc.fwx?rgn=5806.
4. Про правила виборів до муніципалітетів : закон Азербайджанської Республіки від 2 лип. 1999 р. № 699-ІІ. – Режим доступу : www.Users/comp/AppData/Local/Temp/7zO2F7.tmp/municipalelect.htm.

5. Про статус муниципалитетів : закон Азербайджанської Республіки від 2 лип. 1999 р. № 698-IQ. – Режим доступу : www.municipalkg.narod.ru/interlaw/azer.htm.

6. Конституція Азербайджанської Республіки // Газета «Азербайджан». – 203. – 3 серпня. – № 176. – Режим доступу : www.azerbaijan.az/portal/General/Constitution/doc/constitution_r.pdf.

7. Прорвич В. А. Основы экономической оценки городских земель : учеб.-практ. пособ. / В. А. Прорвич. – М. : Дело, 1998. – 336 с. – (Серия «Оценочная деятельность»).

8. Туманян Д. Местное самоуправление на Южном Кавказе: Муниципальные финансы и услуги, взаимоотношения между органами центрального управления и местного самоуправления / Д. Туманян, Д. Лосаберидзе, М. Гюлялиев. – Ереван, 2009. – 80 с.

ВОРОНЕЦКАЯ ЛЮДМИЛА ГРИГОРЬЕВНА

*аспірант, молодший научний співробітник
Інститута економіки НАН Білорусі*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОНТРАКТНЫХ ОТНОШЕНИЙ, РЕГУЛИРУЮЩИХ ВНУТРЕННИЕ РЫНКИ ТРУДА НАУЧНЫХ РАБОТНИКОВ БЕЛАРУСИ

У научных работников, кроме материальной заинтересованности, сильно развит мотив самореализации, а результаты труда научных работников остаются их интеллектуальной собственностью. Поэтому в сфере науки интересы работника и работодателя могут совпадать. Повысить уровень доверия в организации, осуществляющей НИОКР, и снизить риск оппортунизма можно путем создания условий, при которых научный работник будет ориентироваться на интересы работодателя, как на свои собственные [1, с. 241]. Это позволит снизить общий размер трансакционных издержек на заключение и выполнение трудового контракта. Кроме того, на рынке труда научных работников высока степень индивидуализации сделок, что связано с высокой степенью специфичности человеческого капитала ученых. Это требует выработки контрактных гарантий и для работодателя, и для работника.

С точки зрения Н. В. Маковской, государству следует осуществлять регулирование рынка труда не только на макро- и мезоуровне, но и на микроуровне, инициировать законопроекты по совершенствованию контрактной системы [2, с. 64, 160].

На рынке труда научных работников Беларуси целесообразно расширять практику применения неоклассических контрактов, вместо имплицитных. Неоклассические контракты могли бы учесть и детально оговорить потенциальные проблемные вопросы, которые могут возникнуть в процессе трудовых отношений. Такая практика уже внедряется в зарубежных, в т.ч. российских организациях, осуществляющих НИОКР, и связана с применением эффективного контракта.

П. С. Чубик и др. отмечают, что эффективный контракт представляет собой трудовой договор с работником, в котором конкретизированы его должностные обязанности, условия оплаты труда, показатели эффективности деятельности, при выполнении которых работнику назначаются выплаты

стимулирующего характера. Переход научных работников на эффективный контракт предполагает установление оплаты труда в зависимости от результативности деятельности [3, с. 6 – 7].

В Беларуси рекомендуемая система эффективных контрактов с научными работниками может быть представлена в следующем виде (табл. 1).

Таблица 1

Дифференциация контрактов и соответствующих им сроков и размеров постоянной части заработной платы в зависимости от траектории научной карьеры, специфики и производительности труда научных работников

Типы трудовых контрактов в зависимости от траектории научной карьеры	Классы интенсивности труда и соответствующие значения постоянной части заработной платы и сроков контракта (где 1 – одна минимальная заработная плата)					Этап научной карьеры, карьерные позиции (должность)
	невысокая нагрузка, в т.ч. освоение профессии в начале карьеры	Преращение трудовых отношений (утешительный контракт)	стандартная нагрузка	нагрузка выше средней	Интенсивная нагрузка	
1. Универсальный 2. Академический 3. Преподавательский 4. Инженерно-конструкторский 5. Административный	2,5 мин. з.п. / 1-2 года	2,5 мин. з.п. / 1 год	3,0 мин. з.п. / 1-2 года	3,5 мин. з.п. / 2 года	4,0 мин. з.п. / 2 года	начало карьеры (младший научный сотрудник, лаборант, ассистент и т.п.)
	2,5 мин. з.п. / 1-2 года	2,5 мин. з.п. / 1 год	4,0 мин. з.п. / 2 года	4,5 мин. з.п. / 3-5 лет	5,0 мин. з.п. / 3-5 лет	средние позиции в карьерной лестнице (научный сотрудник, старший научный сотрудник, преподаватель, старший преподаватель)
	3,0 мин. з.п. / 1-2 года	3,0 мин. з.п. / 1 год	5,0 мин. з.п. / 3-5 лет	5,5 мин. з.п. / 5 лет – бессрочно (кроме рук. должн.)	6,0 мин. з.п. / 5 лет – бессрочно (кроме рук. должн.)	высокие позиции в карьерной лестнице (ведущий научный сотрудник, главный научный сотрудник, руководитель сектора, зав. кафедрой, доцент)
	4,0 мин. з.п. / 1-2 года	4,0 мин. з.п. / 1 год	6,0 мин. з.п. / 3-5 лет	6,5 мин. з.п. / 5 лет – бессрочно (кроме рук. должн.)	7,0 мин. з.п. / 5 лет – бессрочно (кроме рук. должн.)	очень высокие позиции в карьерной лестнице (зав. отделом, зам. директора организации, директор, декан, ректор, профессор)
	3,5 мин. з.п. / бессрочно	3,5 мин. з.п. / до 1 года	5,0 мин. з.п. / бессрочно	5,5 мин. з.п. / бессрочно	6,0 мин. з.п. / бессрочно	карьеря в пенсионном возрасте (почетный профессор)

Примечание – Источник: собственная разработка на основе [3, с. 9; 4, с. 106]

Как видно из таблицы 1, контракт может быть универсальным, охватывающим разные аспекты научной или научно-педагогической деятельности, или же концентрироваться на определенных аспектах труда научного работника с учетом специфики деятельности организации, где он осуществляет трудовую деятельность. Следует отметить, что постоянная часть заработной платы увеличивается как с карьерным ростом, так и с ростом интенсивности труда научных работников.

Предполагается использование бессрочного трудового контракта с высокопроизводительными научными сотрудниками, представляющими большой интерес для организации. Руководители не могут переходить на бессрочный трудовой контракт, но возможен их переход на длительный (пятилетний) трудовой контракт.

Начало карьеры предполагает в большинстве случаев заключение универсального трудового контракта с невысокой интенсивностью труда. В то же время прием на работу более опытного работника может означать использование другого типа контракта, в т.ч. с более высокой интенсивностью труда.

Наступление пенсионного возраста не является поводом для обязательного увольнения научного работника, а предполагает возможность заключения одного из типов контрактов, наиболее привлекательным из которых является контракт с почетным профессором, который может быть заключен сразу при наступлении пенсионного возраста или значительно позже.

В отличие от пожизненного контракта с почетным профессором, бессрочный контракт с научным работником, не достигшим пенсионного возраста, означает возможность его прекращения по достижении ученым пенсионного возраста.

Следует отметить, что прекращение трудовых отношений с почетным профессором будет возможно только в связи с грубым нарушением трудового договора, систематическим невыполнением трудовых обязанностей, серьезной болезнью и т.п.

Во всех типах контрактов необходимо прописать обязательные для выполнения минимальные критерии эффективности в зависимости от занимаемой должности и интенсивности труда. При их невыполнении по истечении срока контракта или до его истечения, научный работник может быть переведен на другой, более подходящий для него контракт, кроме утешительного, или же на утешительный контракт, предполагающий его увольнение по истечении одного года. Смысл применения утешительного трудового контракта заключается в том, что такой контракт позволяет снизить трансакционные издержки в результате прекращения трудовых отношений и для научного работника, и для работодателя.

Определение перечня обязательных критериев и распределение минимальных требований для определенного типа контракта целесообразно предоставлять дирекции организации, осуществляющей НИОКР, совместно с руководителями структурных подразделений. Это могут быть, например, требования к количеству публикаций в высокорейтинговых изданиях, изданию монографий, подаче заявок на гранты и привлечению грантов, регистрации патентов на изобретения и др.

Мотивационная функция предложенных типов эффективного контракта заключается в возможности повышения постоянной, гарантированной, части заработной платы, а также стабильности занятости, связанной с возможностью увеличения срока действия трудового контракта вплоть до перехода научного работника на бессрочный или пожизненный контракт.

Таким образом, прозрачный подход к регулированию контрактных отношений на внутренних рынках труда научных работников Беларуси может быть обеспечен благодаря использованию эффективного контракта, который является неоклассическим, детализирует многие вопросы взаимоотношений принципала и агента и позволяет за счет такой детализации снизить

транзакційні издержки і неопределенність во взаємозносинах роботодавця і робітника. В контракті цілесобразно озразити критеріи, по котрым будет оцєніватись ефектївність труда (для усановлення оплати труда в зависимости от резульатов), траєкторіи кар'єрного роста, должностні обов'язанности і мінімальні требованія к научному робітнику, займаючєму определєнну должность і находячємуся на определєнной траєкторіи кар'єрного роста. Это позволит снизит бар'єри для вертикальної мобільності научних робітників, котора будет зависєть преимущєствєнно от производитєльности их труда.

Список использованной литературы:

1. Олейник А. Н. Институциональная экономика : учеб. пособ. / А. Н. Олейник. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 416 с.
2. Маковская Н. В. Внутренние рынки труда: методология, формы регулирования и условия эффективного функционирования в Республике Беларусь : монография / Н. В. Маковская. – Могилев : УО «МГУ им. А. А. Кулешова», 2008. – 272 с.
3. Чубик П. С. Система эффективного контракта для научно-педагогических работников университета / П. С. Чубик // Высшее образование в России. – 2016. – № 8 – 9. – С. 5 – 14.
4. Халин В. Г. Системы вознаграждения и академических контрактов профессоров Калифорнийского университета в Лос-Анджелесе и Санкт-Петербургского государственного университета / В. Г. Халин // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2013. – Сер. 5. – Вып. 3. – С. 95 – 109.

ГАНДЗЮК АРТЕМ МИКОЛАЙОВИЧ

аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

СТАБІЛЬНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Полярїзація політичних поглядів у вітчизняному парламенті призводить до створєння нестабільних парламентських коалїцій, що, в свою чергу, відображаєтьсє на роботі гєтерогєнного (різнорідного) уряду, який слабо підтримувєтьсє Верховною Радою України (ВРУ) та достатньо часу і сил витрачає на подолання протиріч і політичних конфліктів. Як показує сучасна практика, в Україні парламентські коалїції створюютьсє, як правило, на базі пропрезидентських політичних партій і тим самим є потенційним джерєлом урядових та парламентських криз.

Для досягнення стабільності урядової (правлячої) коалїції в умовах відсутності в парламенті стійкої більшості науковці пропонують реалїзувати два важливих принципи – формування уряду на основі співвідносєння сил у парламенті та забезпєчення умов солідарної і політичної відповідальності уряду перед парламентом.

Погоджуючись із цими принципами, більшість науковців пропонує їх реалїзацію в Україні шляхом поєднання парламентсько-президентської форми правління із пропорційною систємою виборів, яка стимулюватимє політичні партії до активїзації їх діяльності не лише у передвиборчий період, а й під час роботи у ВРУ. Проте, вітчизняна виборча систєма до цього часу ще залишаєтьсє змішаною, а коалїційна угода не стала механїзмом консолїдації

суспільства, яке є вкрай необхідним у сучасних умовах розвитку української держави і суспільства.

Тому актуальним є обґрунтування змін у нормативно-правових актах, що забезпечують фракційну стабільність ВРУ, під якою ми розуміємо «систему загальних принципів організації діяльності парламенту й державних/публічних органів влади, яка забезпечує політичний консенсус між ними, сприяє прозорому формуванню професійного коаліційного уряду та його політичній підтримці протягом визначених повноважень».

При цьому під стабільно працюючою коаліцією вітчизняні науковці розуміють більшість у парламенті, що формується відповідними парламентськими фракціями, які підтримують політику Президента та формують Уряд; під політичною опозицією – політичну силу, яка не має достатньо можливостей та інструментів впливу на формування політичних і управлінських рішень. Наявність у парламенті фракцій зі складу політичної опозиції вказує на більш чітке врегулювання політичної системи.

Для України важливими є питання врегулювання статусу політичної опозиції в парламенті, внесення відповідних змін до Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» [1], уточнення процедур, пов'язаних із парламентською дисципліною народних депутатів, визначених у проекті Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України» [2].

Цим проектом закону України передбачено «дозволити у разі відсутності голови депутатської фракції (голови депутатської групи) за його дорученням у засіданні Погоджувальної ради брати участь заступнику голови депутатської фракції (заступнику голови депутатської групи)», а також вести обмеження щодо присутності народних депутатів на засіданні Погоджувальної ради: «засідання Погоджувальної ради є повноважним за умови присутності на ньому не менше половини її складу» [2].

Передбачається, що ці зміни сприятимуть покращенню фракційної, а значить і партійної дисципліни, яка є вкрай важливою для сучасного українського парламенту, для якого характерною є організаційний, а не ідеологічний чи структурний (більш прогресивний і демократичний) тип утворення фракції.

Визначено, що організаційний тип утворення фракцій окреслює форму організації, згідно з якою фракція створюється й функціонує на засадах партійної дисципліни, відданості меті, ставлення до навколишнього світу; ідеологічний – на засадах ідеологічного підґрунтя їх існування; структурний – на формальній організації фракції, розглядаючи її водночас як окрему одиницю, так і в її відношенні до партії, частиною якої вона, як правило, є.

Саме останній тип утворення парламентських фракцій (структурний) є найбільш ефективним і сприяє забезпеченню найбільшої стабільності парламенту та уряду. Таке утворення парламентських фракцій регламентується відповідними нормативно-правовими актами, у тому числі виборчим законодавством, що ґрунтується на пропорційній основі з відкритими списками. Не менш важливими є питання, пов'язані з розмежуванням повноважень між різними гілками влади, механізмом створення парламентських фракцій (груп), взаємодією коаліції з опозицією в парламенті.

На нашу думку, відсутність стабільної фракційної структури у вітчизняному парламенті, на наш погляд, зумовлена низкою недосконалості нормативно-правових актів, пов'язаних із:

- виборчим законодавством;
- розмежуванням повноважень між різними гілками влади;
- умовами створення парламентських фракцій (груп);
- взаємодією коаліції з опозицією в парламенті.

Розглянемо ці проблеми в аспекті відповідних нормативно-правових механізмів стабілізації фракційної структури у вітчизняному парламенті та сформулюємо до кожної з них відповідні пропозиції.

Законом України «Про вибори народних депутатів України» 2011 року [3] передбачено проведення виборів народних депутатів України за змішаною виборчою системою, відповідно до якої половина складу парламенту обирається в одномандатних виборчих округах і є суто формально пов'язаною з парламентськими партіями, які самостійно або у складі виборчих блоків долають виборчий бар'єр. Депутати, які обираються за мажоритарною складовою виборчої системи, є одним із чинників фракційної нестабільності, тому що вони можуть бути позапартійними та не мати чіткої ідеології.

Таких народних депутатів до Верховної Ради України I скликання було обрано 6 осіб, у 2014 році (ВРУ VIII скликання) – 50 % (225 осіб). Така кількість мажоритарних народних депутатів не сприяє забезпеченню чіткої структуризації парламенту і його фракційній стабільності, а навпаки, є «слабким ланцюжком» у цілісності фракцій, їх стабільності у визначеному політичному курсі та роботі.

Більшість науковців вважають, що пропорційна виборча система з відкритими списками сприятиме більш чіткій структуризації парламенту, а значить, і суспільства. При цьому, як стверджують, що задля досягнення бажаного ефекту необхідно змінювати не лише принципи виборів, а й обмежувальні бар'єри, правила формування виборчих списків.

На наш погляд, відсутність відкритих списків кандидатів у народні депутати гальмує розвиток не лише фракційної діяльності, а й парламентської в цілому. Це підтверджується тим, наскільки партійні лідери зважають на лояльність під час виборів, вирішуючи, кого взяти до списків у кандидати на парламентські вибори.

Аналіз чинного законодавства України, зокрема, Конституції України, законів України «Про Верховну Раду України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про Президента України», свідчать також про відсутність чіткого розмежування повноважень між парламентом, главою держави та урядом за результати здійснення державної політики. Тому парламент практично позбавлений права висловлювати недовіру членам Кабінету Міністрів України та суттєво впливати на державну політику, а Президент України може скасувати нормативні акти Уряду, спрямувати його діяльність у необхідному йому напрямі шляхом видання Указів тощо.

У парламентсько-президентській республіці це є неприйнятним та не сприяє фракційній стабільності у парламенті, не зважаючи на те, що у ст.16. закону України «Про Регламент Верховної Ради України» вказано на важливість формування та реєстрації депутатських фракцій (депутатських груп) на першій новообраній Верховній Раді, без яких неможливе вирішення кадрових питань. А саме, обрання Лічильної комісії, Голови Верховної Ради, обрання Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради, створення комітетів та Погоджувальної ради депутатських фракцій, які в подальшому впливають на обрання Уряду та урядової політики.

У зв'язку з тим, що перша сесія ВРУ є вкрай відповідальною, зокрема, в питаннях подальшої реалізації установчої функції парламенту, важливим є

якісна підготовленість народних депутатів до роботи в парламенті, яка передбачає володіння ними навичками політичної дискусії, вироблення спільних узгоджених рішень, публічних виступів, політичної культури тощо. На нашу думку, цьому можуть сприяти попередні дебати між кандидатами в народні депутати всередині партій, на яких, як правило, і ґрунтується пропорційна виборча система з відкритими списками.

Фракційна стабільність парламенту характеризується не лише відповідною системою принципів та організаційних заходів, а, що головне – нормативно-правовими актами, які забезпечують стабільність Уряду та цілеспрямоване виконання плану реалізації ними коаліційної угоди. А це можливо лише за умов політичного консенсусу між провладними й опозиційними силами в парламенті для прийняття консолідованих законів, фракційної дисципліни, прозорого формування професійного коаліційного уряду, його політичною підтримкою протягом визначених повноважень.

Важливими є також способи формування парламентських фракцій і груп на ідеологічній основі, умови застосування вільного депутатського мандату для забезпечення фракційної дисципліни і уникнення від міжфракційних переходів, форми та методи передвиборчої підготовки парламентаріїв та їх політичних лідерів для формування стійких демократичних традицій парламентської діяльності в роботі Верховної Ради України.

Вирішення цих та інших проблем сприятиме розвитку фракційної стабільності у вітчизняному парламенті та ефективності роботи Уряду.

Список використаних джерел:

1. Про Регламент Верховної Ради України : закон України від 10 лют. 2010 р. № 1861-VI. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/116/95-вр.
2. Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України : проект закону України. – Режим доступу : www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59166.
3. Про вибори народних депутатів України : закон України від 17 лист. 2011 р. № 4061-VI. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/4061-17.
4. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верх. Ради України зі змінами. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Про структуру апарату Верховної Ради України : постанова Верховної Ради України від 20 квіт. 2000 р. № 1678-III. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/1861-17.
6. Про Кабінет Міністрів України : закон України від 27 лют. 2014 р. № 94-VII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/794-18.
7. Про вибори Президента України : закон України від від 5 берез. 1999 р. № 474-XIV. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/474-14.
8. Про комітети Верховної Ради України : закон України від 4 квіт. 1995 р. № 116/95-ВР. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80.
9. Коаліційна угода Верховної Ради України VIII скликання. – Режим доступу : www.obozrevatel.com/politics/83270-koalitsionnoe-soglashenie.htm.

ГОЛУБ В'ЯЧЕСЛАВ ЛЬВОВИЧ

к. держ. упр., старший викладач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

ІНТЕГРАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Європейська цивілізаційна орієнтація розвитку України зумовлює активну участь її громадян у процесах державотворення. Саме тому значення волонтерської діяльності як чинника суспільного прогресу важко переоцінити.

Останні соціологічні дослідження свідчать про істотне зміцнення позицій волонтерства в українському суспільстві, що виявляється, передусім, у найвищому рівні довіри українців до волонтерських організацій з-поміж усіх суспільних інститутів. Наразі цей показник становить 66 %, що на 22,4 % перевищує рівень довіри до інших громадських організацій (43,6 %), на 21,6 % – вітчизняних засобів масової інформації (44,4 %), на 45,1 % – профспілок (20,9 %) та аж на 57,9 % – політичних партій (8,6 %). Довіра суспільства до волонтерів є більшою навіть за відповідні дані відносно церкви, що складають 63,3 % [5].

Слід зазначити, що Генеральною Асамблеєю ООН ухвалено резолюцію від 20.12.2012 року № 67/138 «Інтеграція волонтерської діяльності в наступному десятилітті», яка визнає волонтерство як важливий компонент будь-якої стратегії, спрямованої на не лише на подолання бідності, соціального відчуження й дискримінації, та соціальну інтеграцію, а й на забезпечення сталого розвитку освіти, розширення можливостей молоді; підкреслює важливість урядових дій щодо підтримки національних особливостей волонтерства [1].

Міністерство освіти і науки України вже дало гідну оцінку внеску волонтерства в освітньо-виховну діяльність в українській школі, реалізуючи доволі амбітний та масштабний загальнонаціональний проект літніх мовних таборів, що ґрунтується виключно на волонтерських засадах. «Долучаючись до нього, Ви підтримуєте українських школярів і своїми руками будете майбутнє України! Нам важливий/важлива кожен волонтер...», – йдеться у зверненні МОН [3].

Безумовно, волонтерство як «спосіб вибудовувати соціальні відносини, розвивати та знаходити застосування своїм моральним, духовним чеснотам, отримувати нові навички, а також надавати іншим» [6, с. 3], як і будь-який інший різновид людської діяльності, потребує не лише бажання та можливості, а й вимагає підготовлених фахівців, які володіють основними технологіями роботи з людьми. Іншими словами, волонтерству варто навчитись. І в цій справі система позашкільної освіти держави може відігравати неабияку роль.

Основні завдання цієї освітньої підсистеми, визначені Законом України «Про позашкільну освіту», утворюють сприятливе підґрунтя для формування комплексу заходів щодо підготовки майбутніх волонтерів, за умов їхнього повсякденного застосування. Серед них: вільний розвиток особистості, формування її соціально-громадського досвіду, свідомого й відповідального ставлення до здоров'я оточуючих виховання патріотизму, почуття власної гідності, шанобливого ставлення до родини та людей похилого віку,

задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні і творчій самореалізації тощо [4]. Окрім того, наукове розуміння волонтерської діяльності передбачає, в першу чергу, добровільну участь в ній, що цілком відповідає принципу добровільності вибору видів діяльності, передбаченого статтею 6 зазначеного вище закону [4].

Залучення учнівської молоді в різні види добровільної діяльності не є новим явищем для України. Шкільне волонтерство сягає своїм корінням у соціалістичне минуле та відоме такими своїми проявами, як «шефство» та «тимурівський рух». Та попри свою заідеологізованість, так само, як і сучасні волонтерські загони школярів, вони виконували важливу функцію виховання найкращих людських чеснот: гідності, честі, любові до ближнього, доброти, готовності приходити на допомогу, співчуття, а також розвитку таких соціальних якостей, як толерантність, моральна відповідальність та терпимість. Вони також у певній мірі забезпечували засвоєння норм і суспільних поведінкових стереотипів; допомагали особистісному росту; сприяли соціалізації особистості та осмислюванню загальнолюдських цінностей: альтруїзму, безкорисливості, гуманізму, милосердя, чуйності, самовідданості, співчуття, партнерства, які сьогодні визначаються серед базових принципів волонтерської роботи.

Теперішня волонтерська діяльність учнів до того ж забезпечує набуття молоддю соціального досвіду, засвоєння духовних досягнень українського народу, сприяє формуванню розвинутої духовності й загальної культури, що цілком відповідає завданням навчально-виховних закладів. Особливо актуальним це є з огляду на певні соціальні втрати й труднощі, якими супроводжується сьогодення: ріст дитячої безпритульності, злочинності, наркоманії, посилення соціального розшарування в молодіжному середовищі тощо [2].

Зазначене свідчить про різнобічність впливу волонтерської діяльності на особистості дітей, на їх свідомість, почуття й поведінку, отже, виконує важливу виховну функцію, що є природнім покликанням позашкільної освіти держави. Залучення учнівської молоді до клубів, гуртків чи об'єднань, а також інших форм позашкільної освітньої діяльності, що має на меті розвиток волонтерства, саме у період формування особистості, з нашої точки зору, значно посилить мотиваційні чинники потенційних волонтерів. Добровільне й усвідомлене обрання ними напряму позашкільної освіти, пов'язаного з волонтерською діяльністю, підсилює дієвість базових засад розвитку волонтерської діяльності в Україні. Підвищення уваги з боку держави до цього напряму має зумовити активний і стабільний розвиток свідомого волонтерства в українському суспільстві з відповідними позитивними соціальними наслідками для держави й суспільства.

Своєчасним та доцільним, на нашу думку, може бути запровадження навчального курсу «Волонтерська діяльність» у практику українських загальноосвітніх закладів як варіативного складника шкільної програми. Це забезпечить, на наше переконання, передумови для укорінення громадянської культури та суспільної практики волонтерства через прищеплення молодому поколінню почуття суспільної відповідальності, ґрунтоване на моральних основах волонтерства. Широке залучення школярів до занять, що поєднують в собі теоретичні та практичні аспекти волонтерської діяльності, спричинить ситуацію, за якої волонтерство поступово набуватиме ознак органічного сегменту суспільного буття через його постійний розвиток як за кількісними, так і за якісними показниками, посилення позицій суспільства у

взаємовідносинах з державою та забезпечення реноме України як демократичної, соціальної, правової держави з потужним громадянським суспільством. Виховний потенціал сучасної української освіти, найбільш прийнятні здобутки з історії шкільного волонтерства часів «тимурівського» руху, надбання вітчизняної наукової думки в питаннях волонтерства, напрацювання вищої школи й неформальної освіти щодо запровадження навчальних курсів з питань волонтерської діяльності, високий рівень розвитку волонтерського руху на сучасному етапі, а також зарубіжний досвід волонтерської діяльності як навчально-виховної категорії – усе це становить надійну запоруку ефективної інтеграції волонтерства в освітній простір як пріоритету державної гуманітарної та соціальної політики.

Список використаних джерел:

1. Integrating volunteering in the next decade : A/RES/67/138 Resolution adopted by the UN General Assembly // UN Volunteers. – Access mode : www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2013/resources/RES_67_138.pdf.
2. Борбич Н. В. Тенденції розвитку соціального виховання в сучасній науці / Н. В. Борбич // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1. – С. 30 – 33.
3. Літні мовні табори. Міністерство освіти і науки України шукає волонтерів // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/04/02/litni-movni-tabori.-ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini/.
4. Про позашкільну освіту : закон України від 22 черв. 2000 р. № 1841-III // Законодавство України. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1841-14.
5. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації : результати соціологічного дослідження / Центр Разумкова. – К., 2017. – 5 с.
6. Холина О. И. Волонтерство как социальный феномен современного российского общества / О. И. Холина // Теория и практика обществ. развития. – 2011. – № 8. – С. 71 – 73.

ГУДКО АНГЕЛИНА ВАЛЕРЬЕВНА

студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленських кадрів Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ В ПРОВЕДЕНИИ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ

Коррупция (от латинского «corruptio» – портить) – выполнение должностным лицом каких-либо действий или бездействие в сфере его должностных полномочий за вознаграждение в любой форме в интересах дающего такое вознаграждение (как с нарушением должностных инструкций, так и без их нарушения). Таким является определение коррупции в документах 34-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН (1979) [1].

Коррупция сопровождает человечество с древнейших времён. В настоящее время коррупция – социальный институт, элемент системы управления, взаимосвязанный с другими социальными институтами – политическими, экономическими, культурологическими.

Мировое сообщество и государства предпринимают правовые и организационные шаги по сокращению коррупции, что можно рассмотреть на примере лидирующих стран мира по самому низкому показателю распространённости коррупции в государственном секторе: Дании, Сингапура и Швеции.

Дания, традиционно располагающаяся в верхних строчках таблицы по индексу восприятия коррупции, добилась успеха в данной сфере благодаря главному принципу: базой для успешного государственного управления является законопослушание без ограничений, равенство всех перед законом. В Дании в общественном сознании культивируется отвращение к коррупции и всячески поощряется честный чиновник.

Кроме того, каждый, кто желает быть нанятым, должен наряду с трудовым договором подписать антикоррупционное соглашение – документ, который обязует работника не брать и не давать взятки. Даже за попытку нарушить антикоррупционное соглашение ему грозит увольнение.

Также при датском агентстве международного развития создана горячая линия, на которую любой гражданин может пожаловаться на коррупцию. Все жалобы скрупулезно проверяются – виновные наказываются.

Практически каждый год Дания ужесточает ответственность за коррупцию. К примеру, совсем недавно была принята норма, по которой уголовное наказание за взяточничество в государственном секторе увеличилось в два раза – с трех до шести лет, в частном секторе – с одного года до четырех.

Относительно Сингапура можно отметить, что эта страна добилась колоссального успеха в истреблении коррупции. В основу борьбы с коррупцией положены следующие принципы:

- предпринимаются меры по отношению и к тем, кто дает взятки, и к тем, кто их берет;
- коррупция наказывается в административном и уголовном порядке, но общественное порицание – неотъемлемая часть наказания;
- существует четкая граница между государственными обязанностями и личными интересами;
- главенство закона, которое достигалось за счет сотрудничества Бюро, расследовавшего случаи коррупции, и судебных органов, которые решали, каким будет наказание. Каждый житель Сингапура уверен, что Бюро действует эффективно и юридически законно;
- ключевой критерий любой сферы – неподкупность;
- определяющим фактором при назначении должностных лиц должно быть признание личных и профессиональных заслуг;
- соответствующая зарплата для государственных служащих. В Сингапуре министрам и высшим должностным лицам платят, ориентируясь на формулу, которая строго привязана к средней заработной плате успешно работающих в частном секторе лиц (адвокатов, банкиров и т. д.);
- минимизация количества подписей, необходимых при оформлении документов, что уменьшает возможности для коррупции;
- постоянный контроль источников дохода. Каждый год от государственных служащих требуется заполнение специальных форм для декларации имущества, активов и долгов.

Кроме того, Сингапuru удалось осуществить контроль за денежной политикой, введя жесткие правила: строгие ограничения расходов на избирательные кампании; разрешение осуществлять пожертвования только в

пользу политических партий, а не отдельных министров или членов парламента, поскольку нельзя позволить таким образом покупать влияние с целью изменения политики и правительства.

Еще одним ярким примером яркой антикоррупционной политики является Швеция. Шведская общественная организация «Институт против взяток» была основана в 1923 году и это не некоммерческая организация в чистом виде. «Институт» работает в плоскости общественной морали, помогая людям разграничить понятия взятки и нормы. При этом деятельность в большей степени сфокусирована на бизнес-сообществе. В целом, работа организации основана на «Положении о подарках, наградах и вознаграждениях» (Code of gifts, Rewards and other benefits in business), где в основе лежат шведские законы. Положение является инструментом саморегулирования, хоть и не имеет юридической силы.

Еще один козырь шведов – максимальная доступность информации. В Швеции любой человек может узнать о любом гражданине всю информацию: сведения о доходе, имуществе, имеющихся транспортных средствах, и даже о его долгах, – просто позвонив в налоговую и назвав личность. Ответ при желании могут прислать почтой или по интернету.

Коррупция – явление не столько правовое, сколько социально-политическое, и основные направления противодействия коррупции – ограничение всевластия и произвола бюрократии, прозрачность и контролируемость их деятельности, повышение независимости бизнеса и граждан.

Данная проблема в последние десятилетия приобрела ярко выраженный глобальный характер, однако на примере вышеприведенных стран стоит отметить, что все в руках правительства. Задав нужный режим, государство может обеспечить достаточно низкий уровень коррупции. Положительный результат борьбы с коррупцией рассмотренных стран является ориентиром для всех стран и может быть использован в практике деятельности государственного аппарата Республики Беларусь.

Список использованной литературы:

1. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка : принят 17.12.1979 г. Резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №34/169 // Международная защита прав и свобод человека : сб. документов. – М. : Юрид. Литра, 1990.

2. Баранов П. П. О создании Федерального антикоррупционного агентства: мнения ученого и практика / П. П. Баранов, Г. Н. Рябов. – Ростов-на-Дону, 2002. – 153 с.

3. Основы борьбы с коррупцией (системы общегосударственной этики поведения) / науч. ред. С. Б. Максимов [и др.]. – М. : Спарк, 2000. – 215 с.

4. Schaffer B. A Theory of Corruption and Bureaucracy / B. Schaffer // Administration and Development. – 1986. – № 6. – P. 337.

ДАУЕШОВА АЛИЯ ЕРКИНОВНА

*старший преподаватель Института управления Академии
Государственного управления при Президенте Республики Казахстан*

ДЖУНУСБЕКОВА ГУЛЬСАРА АШИРБАЕВНА

*канд. экон. наук, доцент, профессор Института управления Академии
Государственного управления при Президенте Республики Казахстан*

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА В УПРАВЛЕНИЕ ГОРОДСКИМИ АГЛОМЕРАЦИЯМИ КАЗАХСТАНА

Для успешного управления формированием городских агломераций в Республике Казахстан важно изучение и осмысление мирового опыта агломерационного развития. В развитых странах процессы агломерирования и опыт их государственного регулирования имеют более чем вековую историю. В развивающихся странах эти процессы проявились в последние десятилетия. Свою специфическую историю формирования и развития агломераций имеют и страны постсоветского пространства.

Анализ зарубежного опыта показывает, что ключевым инструментом решения проблем управления развитием городских агломераций является организация межмуниципального сотрудничества. Очень интересные эксперименты в управлении городами за последние два десятилетия проводились в Латинской Америке, где сложившиеся тенденции заставили пересмотреть способы эффективного управления городами. В результате серьезных изменений в городской экономике, социальной структуры, политического устройства муниципальные, региональные, национальные правительства старались модернизировать свою деятельность, что привело к тому, что страны Латинской Америки вошли в число наиболее децентрализованных стран мира. Опыт латиноамериканских стран по модернизации городского управления выявил некоторые закономерности, которые следует учитывать при попытке реформирования муниципального и регионального управления [1]. Во-первых, следует выснить соответствующую степень децентрализации для каждой области управления. Во-вторых, происходит столкновение бюрократических систем старого и нового политических режимов, что подрывает работу органов управления, делают эту работу малоэффективной. В-третьих, полномочия должны быть подтверждены финансированием. Вновь созданные институты власти не могут осуществлять свои полномочия без необходимых ресурсов. В-четвертых, необходимо внедрять содержательное участие граждан в управление городской агломерацией. Следует создавать механизмы такого участия. Конечно, участие граждан в управлении урбанизированным образованием не всегда эффективно, но, тем не менее, всегда необходимо для повышения качества управления. В-пятых, деятельность местных органов власти будет более эффективной, если будут созданы действенные механизмы контроля за их деятельностью со стороны выборных должностных лиц. Принцип состязательности, повышенная конкуренция за власть между различными группами приводит к повышению качества работы бюрократической системы городских агломераций. В-шестых, при подборе служащих в муниципальные органы следует делать акцент на профессионализме. Должен работать принцип меритократии при назначении на любую должность, следует развивать специализацию и профессиональный рост служащих. В-седьмых, следует активно привлекать бизнес к

сотрудничеству для развития городских агломераций. Необходимо повсеместно внедрять институт государственно – частного партнерства для увеличения общественного блага. Сотрудничество государства и бизнеса должно основываться на объединении стратегических целей социально – экономического развития властей и стремлении к прибыли, которое лежит в основе бизнеса.

Рассматривая названные вызовы в управлении городскими агломерациями, необходимо понимать, что каждый из них требует особого внимания. Полагаем, что управление городской агломерацией зависит от реформирования местного управления, от перераспределения сфер ответственности, полномочий. Модернизация местного управления должна охватывать все структуры управления городской агломерации, а не должна заключаться в «перетасовке» рабочих мест внутри местной администрации. Конечно, на первый взгляд может показаться, что такое реформирование невозможно в условиях городских агломераций Казахстана, но опыт латиноамериканских городов показывает, что это возможно и необходимо. Учреждения городских агломераций должны добиваться расширения своих полномочий через вовлечение в свою деятельность жителей агломерации, они должны получить возможность участвовать в управлении городской агломерацией, решать насущные проблемы [2]. Важно уметь распределять полномочия по уровням власти. Существуют вопросы, которые эффективнее решать на региональном уровне, например, вопросы крупных объектов инфраструктуры, имеющих важное значение для региона. Другие вопросы эффективнее решить на агломерационном (городском) уровне, например внутреннее транспортное сообщение, а имеется ряд вопросов, который должен решаться местными сообществами, например, озеленение дворов, улиц и.т.п. Соотношение таких полномочий должно постоянно пересматриваться, в зависимости от изменения внешних и внутренних условий, тем более это соотношение носит политический характер, за управленческие полномочия ведется политическая борьба.

Понимая, что распределение сфер ответственности носит политический характер, необходимо учитывать, что национальные и региональные власти влияют на форму городских агломераций. Национальные структуры определяют правила распределения полномочий, согласно которым за каждым уровнем власти (национальным, региональным, муниципальным, районным, окружным) закрепляется круг обязанностей и ответственность за определенные сферы управления. В следствии того, что вышеуказанный процесс носит явно политический характер, определить какой-либо общий алгоритм для распределения полномочий не представляется возможным.

При всем при этом ограничится только лишь политическими переговорами невозможно для того, чтобы ответить на все вызовы, стоящие перед городскими агломерациями. Одна из основных сложностей – это операции с государственными финансами. Следует отметить, что участие населения в управлении не решит всех проблем управления, оно может повысить качество управления только в случае дополнения уже существующей, нормально функционирующей институциональной структуры управления.

Как показывают различные эксперименты, проведенные во всем мире в последнее время, важно понимать, что любые инновации в управлении эффективны, повышают эффективность и легитимность принятых и реализуемых решений только в случае адаптации уже действующих

институтов управления к новым условиям. Полагаем, что для казахстанских агломераций это должно быть выражено в перераспределении полномочий между городскими и областными органами власти, т.е. распространить управленческие функции городских властей на всю агломерацию, расширении реального участия граждан в управлении агломерацией, выделении достаточных законодательных полномочий и фискальных ресурсов для решения поставленных перед ними задач.

Любые структуры управления городской агломерации должны быть гибкими, имеющими возможность приспосабливаться к изменяющимся условиям, к трансформациям экономической ситуации, демографического состояния, технологий. Системы управления должны быть построены таким образом, что бы управлять не только современной ситуацией, но и той, которая сложится в будущем. Легитимность власти определяется отношением общества к ней. В современном мире государственные решения не могут быть навязаны обществу без его участия в принятии этих решений. Такое участие имеет существенное значение для легитимизации не только принятых решений, но для легитимизации власти в целом.

В Казахстане местное самоуправление в городах реализуется в двух формах: опосредованная форма сводится к деятельности маслихатов как представительных органов власти и общественных советов при акиматах (исполнительных органах). При непосредственной форме население может влиять на принятие государственных управленческих решений через выражение своих мнений на официальных сайтах государственных органов, в том числе местных исполнительных органов. Полагаем, что необходимо использовать опыт стран Латинской Америки, а именно более активно вовлекать население в управление городской агломерацией, городом, селом. Для этого необходимо разработать действенный механизм внедрения принципа участия в систему местного управления и самоуправления.

В ходе экспертного опроса был задан вопрос о необходимости участия общества в управлении агломерацией и другими территориальными образованиями. Из ответов мы видим, что складывается позитивная тенденция в понимании места общества при принятии решений. 75 % относится положительно к вмешательству общества в управление, а именно 50 % считают, что общество должно вмешиваться, но это вмешательство должно быть ограничено вопросами, которые касаются интересов населения, а 25 % согласны с тем, что общество должно участвовать в управлении городской агломерацией и другими территориальными образованиями, 12 % считают, что общество уже участвует в управлении в достаточной мере, только лишь 12 % не думают, что участие общества в управлении будет полезным, а именно 7 % полагают, что вмешательство общества в управление усложнит работу государственных органов управления и 6 % считают, что общество и вовсе не способно управлять.

Стремительная урбанизация требует модернизации управления в связи с появлением новых форм городской жизни – агломерации, мегаполисы, столичные округа и пр. такие преобразования требуют от всех участников процесса найти новое понимание и работать вместе с большой отдачей. Горожане ожидают оперативных, действенных и гибких мер от руководства в случае как новых вызовов, так и повседневных проблем, управлять без участия граждан стало уже невозможными.

Список использованной литературы:

1. Garland A. M. Global Urban Poverty. Setting the Agenda / A. M. Garland, M. Massoumi, B. A. Ruble. – Washington D.C. : Woodrow Wilson Center Comparative Urban Studies Project, 2007.

2. Lefevre C. Democratic Governability of Metropolitan Areas: International Experiences and Lessons for Latin American Cities. Governing the Metropolis. Principles and Cases, Washington, Cambridge, Inter-American Development Bank, David Rockefeller Center for Latin American Studies. – Harvard University, 2008.

ДЖУНУСБЕКОВА ГУЛЬСАРА АШИРБАЕВНА

канд. экон. наук, доцент, профессор Института управления Академии Государственного управления при Президенте Республики Казахстан

ДАУЕШОВА АЛИЯ ЕРКИНОВНА

старший преподаватель Института управления Академии Государственного управления при Президенте Республики Казахстан

ПОЛИТИКА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ МАЛЫХ И МОНОГОРОДОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Приоритетом в улучшении процессов государственных действий в отношении развития малых и моногородов должно быть достижение мировых стандартов жизнедеятельности городов, а также практическое внедрение лучших зарубежных инструментов управления в казахстанскую практику. И главной целью должно стать обеспечение высокого социально-экономического развития малых городов.

Как показывает мировая практика, более успешными являются малые и моногорода в странах, где прослеживалась высокий уровень совместной заинтересованности как со стороны государственных органов, также и со стороны основного градообразующего предприятия.

Существенный прогресс наблюдался в тех моногородах, которые основные усилия направляли на стимулирование развития предпринимательства – курсы переподготовки, появление бизнес-инкубаторов, формирование новых производств градообразующими предприятиями, налоговые льготы. Также важным путем решения проблем моногородов выступают так называемые «якорные» проекты для размещения альтернативных производств, направленных на долгосрочную диверсификацию экономического развития городов.

Моногорода это населенные пункты, экономическая жизнь которых связана с одним предприятием или одной отраслью. Моногороднее население Казахстана меньше 1,5 млн. человек на 27 городов. Но в населении страны его доля очень весома – 8,2 %. Каждый третий город нашей республики является моногородом [1].

При разработке и реализации государственно-управленческих действий в направлении активизации и эффективного функционирования малых городов в Казахстане нужно, опираясь на научно-обоснованную теоретическую базу, использовать передовой зарубежный и отечественный опыт, создать действенную государственную политику социально-экономического развития малых городов.

Целенаправленная государственная политика устойчивого развития моногородов в Казахстане была заложена в связи с принятием Программы

развития моногородов на 2012-2020 годы, разработанной в рамках реализации Послания Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана» от 27 января 2012 года. В последующем данная программа переформатировалась и расширилась в новой Программе развития регионов до 2020 года.

Программа развития регионов до 2020 года была разработана в рамках выполнения посланий Президента РК народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» от 14 декабря 2012 года и программы «Нұрлы Жол – путь в будущее» от 11 ноября 2014 года [2 – 4].

Программа выступает одним из механизмов по реализации Прогнозной схемы территориально-пространственного развития страны до 2020 года. Прогнозная схема территориально-пространственного развития страны до 2020 года выступает инструментом реализации новейшей региональной политики, которая имеет своей целью создание условий для устойчивого развития регионов на основе эффективного использования социально-экономического потенциала каждого региона [5].

В настоящее время в качестве основной идеологии региональной политики предложена стратегия сбалансированного развития, которая основана на рациональном балансе по приоритетному развитию центров экономического роста, территориальной концентрации и управляемой урбанизации, а также макрорегиональном развитии на основе хабового и лучевого принципов. При этом Программа содержит инструменты по государственной поддержке развития регионов в соответствии с приоритетами формирования центров экономического развития и роста, как в пределах отдельных регионов, так и государства в целом.

Программа развития регионов до 2020 направлена на повышение уровня жизни населения (на развитие инфраструктуры по жизнеобеспечению – энерго- и теплоисточников, систем газо-, тепло-, электроснабжения, водоснабжению и водоотведению), развитие экономического потенциала всех регионов, а также на интенсивное развитие регионов по их функциональной типологии и экономическому потенциалу, определяет административно-правовые и экономические меры, которые способствуют переходу их к уровню внутренней консолидации, самоорганизации, самостоятельному развитию на рыночных принципах [6].

Решение задачи развития малых и моногородов в рамках реализации Программы развития регионов до 2020 года будет осуществляться по двум направлениям:

- диверсификация экономики, рост и развитие МСБ в моногородах при развитии программ поддержки предпринимательства;
- развитие инфраструктуры моногородов.

При этом, моногорода, имеющие низкий экономический потенциал, получат поддержку в рамках текущих бюджетов Программы с целью поддержки инфраструктуры на минимально требуемом уровне по обеспечению стандарта качества жизни. Моногорода, имеющие средний и высокий потенциал, получат целевую поддержку в пределах бюджета развития Программы для повышения их потенциала. Кроме того, будет оказываться особая поддержка моногородам, которые входят в зону по влиянию агломераций, а также которые расположены на приграничных территориях, для развития их социально-экономического потенциала. Такое

развитие моногородов планируется осуществляться в рамках Программы развития территории районов (городов областного значения).

В рамках направления «Диверсификация экономики и развитие малого и среднего бизнеса в малых и моногородах в рамках программ развития предпринимательства» планируется осуществление «якорных» инвестиционных проектов (а также инструменты программ индустриализации) с целью долгосрочной диверсификации экономического развития моногородов.

Местными исполнительными органами совместно с заинтересованными отраслевыми центральными государственными органами будут отбираться 1–3 «якорных» проекта для инвестирования в моногородах.

Экономический потенциал моногородов будет развиваться по следующим направлениям.

1. С помощью размещения национальными холдингами и предприятиями вспомогательно-обслуживающих производств, заказов в моногородах при учете их специфики.

2. С помощью размещения градообразующими предприятиями вспомогательно-обслуживающих производств, заказов в малых и моногородах с учетом их специфики.

Местные исполнительные органы вместе с градообразующими предприятиями станут принимать меры для реализации не менее чем одного инвестиционного проекта в каждом моногороде соответственно его специализации;

3. С помощью восстановления прежней специализации моногородов путем привлечения стратегических инвесторов для модернизации существующей либо создания новой специализаций.

Кроме этого, предпринимателям, реализующим инвестиционные стратегически важные проекты в моногородах, имеющих низкий и средний потенциал, будут предоставлены промышленные льготы методом возмещения или частичной оплаты их затрат на газообеспечение, электроэнергию, покупку земельного участка и постройку (приобретение) зданий, сооружений.

По направлению «Развитие инфраструктуры моногородов» для повышения эффективности расходов бюджета развитие инфраструктуры моногородов необходимо осуществлять с учетом имеющихся долгосрочных перспектив по их развитию в зависимости от оцененного потенциала развития городов [6].

По данному направлению будет реализовываться преимущественное финансирование строительства и реконструкции инфраструктурных объектов жизнеобеспечения на оптимальное количество населения моногородов. Реализация намеченных направлений должна содействовать повышению качества жизни населения моногородов, развитию их экономического потенциала.

Список использованной литературы:

1. Эксперт-Казахстан // Пульс моногорода. – 2006. – 26 февраля. – Режим доступа : www.expertonline.kz/a14209/.

2. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана» от 27 января 2012 года. – Режим доступа : www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-a-nazarbaeva-narodu-kazakhstan_1339760819.

3. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н. А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» от 14 декабря 2012 года. – Режим доступа : www.strategy2050.kz/ru/president/message.

4. Программа «Нұрлы Жол – путь в будущее» от 11 ноября 2014 года. – Режим доступа : www.zakon.kz/4670339-poslanie-prezidenta-11-nojabrja-2014.html.

5. Прогнозная схема территориально-пространственного развития страны до 2020 года от 21 июля 2011 года. – Режим доступа : www.adilet.zan.kz/rus/docs/U1100000118.

6. Программа развития регионов до 2020 года от 28 июня 2014 года. – Режим доступа : www.online.zakon.kz/m/Document/?doc_id=34464213.

ДОЛБИК ГАЛИНА НИКОЛАЕВНА

студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО: СПЕЦИФИКА И НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Идея развития ГЧП в Республике Беларусь стала обсуждаться с начала 2000-х годов. Значение механизмов ГЧП в решении задач развития экономики страны, поддержки предпринимательства было признано на государственном уровне, что нашло отражение в программном документе – в Директиве Президента Республики Беларусь № 4 «О развитии предпринимательской инициативы и стимулировании деловой активности в Республике Беларусь» от 31.12.2010 г.

В мировой практике содержание ГЧП сводится к тому, что партнеры, как правило, через заключение договоров делят ответственность, связанную с реализацией и/или эксплуатацией и управлением ГЧП-проектами (здесь важно, что каждый проект должен удовлетворять двум критериям: общественная значимость, традиционная ответственность государства в удовлетворении данной потребности). Такое сотрудничество строится на опыте каждого из партнеров и связано с распределением: ресурсов, рисков, обязанностей, вознаграждения/платы [2].

Одним из направлений проводимых реформ в республике является повышение эффективности функционирования государственной собственности. Практика привлечения частных инвестиций в национальную экономику с целью реализации инфраструктурных проектов включает примеры приватизации, а также отдельные формы ГЧП, такие как совместные предприятия, арендные и лизинговые отношения, контракты с частными компаниями на выполнение работ и оказание услуг и др.

Однако, несмотря на то, что и государство, и бизнес возлагают на ГЧП большие надежды, рассматривая его в качестве важнейшего инструмента повышения национальной конкурентоспособности, внедрение механизмов государственно-частного партнерства в белорусскую практику идет крайне медленно.

В Беларуси созданы институциональные структуры, которые берут на себя координирующую, информирующую, обучающую роль и будут

содействовать развитию ГЧП. Открыт Центр государственно-частного партнерства Научно-исследовательского экономического института при Министерстве экономики Республики Беларусь – постоянно-действующая площадка для организации процессов ГЧП и координирования сотрудничества представителей министерств, государственных органов, частного бизнеса, банковского и финансового сектора, научного и академического сообщества и общественных организаций в целях реализации инфраструктурных проектов на принципах государственно-частного партнерства.

Для успешного развития и использования механизмов ЧГП в развитии экономики нашей страны принята государственная стратегия развития государственно-частного партнерства – разработан Национальный инфраструктурный план Республики Беларусь на 2016-2030 годы – документ долгосрочного планирования, представляющий собой комплексную оценку инфраструктурных потребностей страны и возможности бюджета для их удовлетворения. Национальный инфраструктурный план Республики Беларусь разработан с учетом НСУР-2030 (Национальная Стратегия Устойчивого Развития Республики Беларусь на период до 2030 года), в основе которого лежат приоритеты и потребности государства по развитию объектов производственной и социальной инфраструктуры, анализ затрат и выгод при выборе оптимальной модели финансирования инфраструктурных проектов, необходимого объема инвестиций. В Национальном инфраструктурном плане республики были определены 100 приоритетных для республики инфраструктурных проектов с общим объемом инвестиций по указанным проектам более 3 миллиардов долларов США. Из перечня проектов ТОП-100 отобраны 7 пилотных проектов, которые планируется реализовать на принципах государственно-частного партнерства начиная с 2017 года [4].

Проведенный в рамках НИП анализ затрат на финансирование объектов инфраструктуры Республики Беларусь показывает, что сумма ежегодных инвестиций в период с 2006 по 2014 годы составляла порядка 2 млрд. долл. Суммарная потребность в инвестициях на период с 2016 по 2030 годы оценивается в размере 62,3 млрд. долл. При сохранении прежних объемов финансирования в строительство и реконструкцию инфраструктуры может быть вложено только порядка 30 млрд. долл., что составляет 48 % от общей потребности в инвестициях в объекты инфраструктуры. Таким образом инфраструктурный разрыв (дефицит) прогнозируется на уровне 32,3 млрд. долл. или 2,15 млрд. долл. ежегодно. Одним из перспективных вариантов сокращения указанного разрыва является применения механизма государственно-частного партнерства [4].

При реализации инвестиционных проектов на условиях ГЧП государство привлекает частный бизнес для осуществления своих собственных задач, которые оно не может решить в рамках бюджетных ограничений и рационально сформированных компетенций. В частности, в нашей системе государство отвечает за городскую и транспортную инфраструктуру, за здравоохранение, образование и социальное обеспечение, безопасность и правопорядок, оборону. В перечисленных сферах у государства множество полномочий и инструментов управления. Одновременно велик и спрос на повышение качества услуг государства и эффективность их предоставления. Учитывая размеры указанных отраслей, их дальнейшее развитие крайне важно для преодоления кризиса. Государственно-частное партнерство, как

представляется, может повлиять на возобновление развития в этих отраслях в условиях кризиса. Поэтому спрос на ГЧП возможен очень существенный.

Проблемы модернизации транспортной, энергетической и социальной инфраструктуры сегодня являются актуальными для органов государственной власти. Поэтому реализация инфраструктурных проектов с применением механизмов ГЧП способна обеспечить каждому региону республики экономический рост, привлечение инвестиций, создание новых рабочих мест.

В свою очередь, развитая инфраструктура значительно повышает инвестиционную привлекательность как регионов, так и страны в целом, создает основу для реализации бизнес-проектов и, как следствие, устойчивого роста доходов населения и республиканских (местных) бюджетов.

Однако в реализации ГЧП существует ряд проблем: отсутствие действенного механизма концессии; дефицит высококвалифицированных кадров. В связи с этим можно выделить следующие направления развития ГЧП в республике:

- корректировка и доработка существующих законодательных актов, регулирующих ГЧП (Гражданского, Бюджетного, Банковского, Инвестиционного и Налогового кодексов);

- разработка типовых соглашений государственно-частного партнерства, руководства по подготовке проектов, порядка заключения соглашений, положения об обязанностях участников партнерства, распределении рисков между участниками проектов;

- формирование и развитие эффективной институциональной среды для реализации механизмов ГЧП (инвестиционных фондов, венчурных компаний, центров государственно-частного партнерства, независимых организаций, осуществляющих экспертизу проектов и консалтинг, управляющих компаний, ассоциаций, объединений и др.);

- организация подготовки высококвалифицированных специалистов в области концессий и других форм ГЧП;

- разработка механизмов предоставления государственных гарантий по привлекаемому финансированию и возможных льгот частным инвесторам при реализации социально значимых проектов [3].

При эффективном правовом регулировании ГЧП выведет государство и частный бизнес на качественно иной уровень взаимоотношений, что будет способствовать развитию экономики Республики Беларусь и, как следствие, повышению благосостояния общества во всех сферах его жизнедеятельности.

В современных условиях глобализации экономики и интернационализации производства развитие ГЧП с участием иностранного капитала даёт больше возможностей Беларуси интегрироваться в мировую экономику и получать необходимый опыт и передовые технологии.

Разнообразие сфер применения, форм и моделей ГЧП доказывает, что при правильном распределении ролей создаваемый институт будет универсальным взаимовыгодным инструментом для сотрудничества государства, науки и бизнеса практически в любой области общественной жизни. Применительно к белорусской экономике ГЧП должно стать одним из стратегических направлений развития и модернизации объектов инфраструктуры, промышленности, энергетики, инновационной сферы, затрагивающим, прежде всего, приоритетные проекты, ориентированные на привлечение инвестиций частных компаний.

Список использованной литературы:

1. О государственно-частном партнерстве : закон Республики Беларусь 31 декабря 2015 г. № 345-3 // Национальный правовой Интернет портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.
2. Швед И. Факторы влияния на развитие частно-государственного предпринимательства в Республике Беларусь / И. Швед // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. – 2015. – № 6 – 2. – С. 179 – 182.
3. Гридчина Н. Государственно-частное партнерство: Российская практика и международный опыт (на примере Республики Беларусь) / Н. Гридчина // Политика, экономика и инновации. – 2016. – № 6. – С. 11.
4. Государственно-частное партнерство в Республике Беларусь : материалы сайта Министерства экономики Республики Беларусь. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/invpolicy/gov-priv-partnership.

ДУБИЦЬКИЙ ВІТАЛІЙ В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ
здобувач Інституту законодавства ВР України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Протягом останніх років в Україні проводиться велика робота по становленню і розвитку нової системи державного управління та самоврядування, щодо вдосконалення роботи органів влади і управління всіх рівнів. Спостерігаються активні дії з модернізації економічної і соціальної сфер регіонального розвитку, реалізуються програма децентралізації управління. Дієвість державного управління регіональним розвитком залежить безпосередньо від ефективності діяльності державних інститутів, які визначають спроможність регіональної політики та інституційно-правового забезпечення регіонального розвитку [4]. Вирішення проблем соціально – економічного розвитку передбачають підвищення ефективності діяльності органів державної влади, кадрових працівників державної служби, особливо на регіональному рівні.

Подолання кризи та здійснення в країні економічних і політичних реформ, демократизація державного і суспільного життя, необхідність невідкладного вирішення багатьох соціальних проблем об'єктивно вимагають серйозних змін у системі державного управління та місцевого самоврядування.

Удосконалення системи управління державної служби виступає важливою умовою успішного вирішення поставлених перед суспільством завдань і зміцнення української державності. Саме органи влади і управління, персонал державної служби повинен безпосереднім чином впливати на розвиток реформ що відбуваються в країні, забезпечувати реалізацію рішень, спрямованих на модернізацію життя українського суспільства.

У зв'язку із змінами в соціально-економічному розвитку держави, змінами в міжнародній економіці внаслідок глобальної кризи, а також у відповідності з новими пріоритетами розвитку України, виникла необхідність звузити коло пріоритетів регіонального розвитку з метою досягнення ефекту від концентрації ресурсів на меншій кількості завдань, які будуть мати більш системний і довгостроковий вплив на розвиток регіонів та національної економіки в цілому [1].

Складність реформування державного управління регіональним розвитком полягає в необхідності дотримання системності, комплексності, врахування всіх аспектів цього процесу, оскільки кожна з його складових відіграє важливу роль у реалізації стратегічних завдань нової державної регіональної політики [5].

Серед складових реформування системи державного управління регіональним розвитком слід визначити:

- вдосконалення інституційно-правового забезпечення державного управління регіональним розвитком;

- формування стратегічних пріоритетів розвитку регіонів, запровадження індикативного планування (прогнозування регіонального розвитку тощо);

- координацію державної регіональної політики, впровадження дієвого інформаційного забезпечення регулярного моніторингу всіх сфер регіонального розвитку (як основи для розробки і прийняття обґрунтованих державно – управлінських рішень),

- організацію державного контролю над виконанням рішень у сфері державного управління регіональним розвитком [5].

У сучасних умовах ефективного розвитку держави основним аспектом є удосконалення державного управління шляхом модернізації інституту державної служби, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Реформування системи державної служби визначається необхідністю задоволення потреб суспільства та підвищення благополуччя нації. Необхідність формування ефективного державного управління в сучасних глобалізаційних умовах обумовлює необхідність перерозподілу завдань, повноважень і ресурсів на всіх рівнях державного управління – центральному, регіональному та місцевому в напрямку передачі більш широкого спектру зазначеного переліку від держави до органів місцевого самоврядування [2].

Нажаль сьогодні в сфері роботи з кадрами державної служби ми поки маємо більше проблем, ніж позитивних результатів. В Україні, на регіональному рівні відсутні довгострокові перспективи у підготовці та використанні кадрів, кадрова політика часто носить безсистемний характер, у зв'язку з чим є неузгодженою з програмами економічного і соціального розвитку територій, в ній немає продуманої системи підбору і переміщення кадрів. А це прямим чином позначається на ефективності роботи органів влади.

Викликає серйозне занепокоєння і низький рівень професійної підготовки державних службовців. Практика показує, що переважна частина службовців органів виконавчої влади та їх структурних підрозділів не мають освіти, яка б відповідала профілю їх професійної компетентності.

Дані щодо рівня освіти державних службовців в Україні дають можливість зробити припущення, що їх освітні потреби вимагають подальшого розвитку системи професійної підготовки.

Тому дослідження процесу модернізації державного управління, визначення змісту розвитку управління державною службою на регіональному рівні не втрачає своєї актуальності і наукової необхідності.

Більшість досліджень, які стосуються модернізації державного управління регіональним розвитком, вивчені не достатньо і проводяться в основному в двох наукових напрямках: державне управління та регіональне управління, та тривалий час розглядається як складова частина регіонального

економічного розвитку, тому одним з найважливіших наукових завдань є формування цілісної концепції модернізації державного управління [3; 4].

Реалізація державної політики регіонального розвитку в остаточному підсумку спрямована на вдосконалення територіальної організації суспільства, передбачає врахування її основних аспектів: економічного, соціального, демографічного, екологічного, науково-технічного.

В сучасних умовах питання якісного кадрового забезпечення на всіх рівнях управлінського процесу України стало одним із пріоритетних завдань державної політики.

Успішне впровадження програм спрямованих на всеохоплюючу модернізацію держави неможливо без залучення високопрофесійних, компетентних, освічених якісних кадрів здатних стратегічно мислити. Це мають бути мотивовані державні службовці, ініціативні, цілеспрямовані та комунікабельні фахівці, які вміють швидко та якісно аналізувати ситуацію, готові брати на себе відповідальність за прийняті рішення, мати лідерські якості, здатність працювати в команді.

Таким чином, система державного управління на загальнодержавному та регіональному рівні повинна передбачати використання комплексу заходів, які охоплювали б всі сфери сталого розвитку регіону: соціальну, економічну, екологічну. На підставі проведеного дослідження можна говорити про необхідність диференційованого підходу до розвитку регіонів і єдиної державної стратегії, заснованої на принципах сталого розвитку.

Пріоритетними завданнями модернізації управління державної регіональної політики є створення інституціональних і нормативно-правових передумов реформування системи державного управління в регіоні.

Реалізація кадрової політики сприятиме якісній модернізації державної служби, підвищенню рівня соціальної відповідальності державного управління, формуванню державницької ментальності державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року – Режим доступу : www.csi.org.ua/www/wcontent/uploads.
2. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
3. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / О. Б. Коротич. – Х. : Магістр, 2006. – 220 с.
4. Коротич О. Б. Формування понятійного апарату державного управління регіональним розвитком країни / О. Б. Коротич // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2009. – № 3 (26). – С. 136 – 143.
5. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи / кол. авт. ; наук. кер. С. О. Біла. – К. : НІСД, 2012. – 56 с.

ДУЛАМБАЕВА РАУШАН ТЛЕГЕНОВНА

д-р. экон. наук, профессор, профессор Института управления Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

ДЕМУШКИНА ЛАРИСА ОЛЕГОВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент Института управления Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

АГРАРНАЯ ПОЛИТИКА И РЕШЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ СЕЛА

Процесс реформирования национальной экономики является сложным и неоднозначным по выбору инструментов и результатам. Начальный период преобразований в Казахстане ознаменовался активной монетарной политикой, которая поставила в сложное положение один из важных секторов экономики агропромышленный комплекс. Данный сектор является основным донором, стабилизатором экономического положения страны. В итоге была разбалансирована имеющаяся региональная цепь взаимоотношений, деградирована производственные мощности, разрушен технический потенциал. В самом сложном положении за годы реформ находились сельскохозяйственные производители. И это все явилось результатом отказа государства на начальном этапе реформирования от поддержки сектора сельскохозяйственного производства.

Можно выделить три группы факторов, негативно отразившихся на аграрном секторе республики: сокращение государственной финансовой поддержки; усиление диспаритета цен на промышленную и сельскохозяйственную продукцию; снижение платежеспособного спроса населения.

Данный сектор является социально ориентированным, так как более 18 % от всего экономически активного населения занято в сельском, лесном и рыбном хозяйствах (2015 г.). Это самая крупная отрасль, в которой задействована большая часть занятого населения. Сельскому хозяйству уступают оптовая и розничная торговля (15 % от экономически активного населения) и промышленность (13 %) [1].

Поэтому, определяя современные цели и направления аграрной политики, необходимо ее рассматривать с двух позиций: как одного из способов решения экономических проблем и как специфического инструмента развития важной социально-экономической и биотехнической макросистемы. В Послании Президента РК Н. Назарбаева к народу 2017 года отмечено, что аграрный сектор должен стать новым драйвером экономики. Агропромышленный комплекс Казахстана имеет перспективное будущее [2]. Таким образом, высшей целью развития экономики, а соответственно, и аграрной политики является достижение благосостояния всего общества. Если учитывать тот факт, что почти половина населения живет на селе, то можно констатировать высокую социальную значимость данной отрасли для развития страны.

Все точки зрения по целевой установке политики в аграрном секторе сводятся к идее о стабильном, устойчивом развитии данной сферы. На наш взгляд, государственная аграрная политика должна быть ориентирована на обеспечение конкурентоспособного, самодостаточного агропромышленного сектора страны, определяющего способность социально-экономической системы в условиях внутренней и внешней конкурентной среды производить,

потреблять и реализовывать, создаваемые в стране материальные и нематериальные товары и услуги при эффективном использовании человеческого фактора, неуклонном повышении собственного экономического, социального, инновационного потенциала с целью обеспечения высокого качества жизни.

В связи, с чем необходимо разработать Концепцию развития АПК, в которой основным приоритетом будет решение социальных вопросов. Как правило, все Концепции и программы развития АПК ориентированы на повышение доходности производства (за исключением строительства школ и больниц), повышение производительности труда. Объективно инертный характер развития данной отрасли ограничивает возможности быстрого получения результатов реформирования. Зачастую принятые и реализованные программы имели низкую эффективность в силу того, что были ориентированы на улучшение экономических показателей.

Специфичность, низкая чувствительность сектора к воздействиям мер реформирования предполагает осуществление государственной политики в два этапа. На первом этапе, на наш взгляд, приоритетом является решение социальных вопросов экономического ориентира. Речь идет о формировании реальных хозяйствующих субъектов, участвующих в воспроизводственных циклах и являющимися необходимыми элементами механизма устойчивого развития АПК. Так же важным акцентом государственной политики развития отрасли является решение проблем занятости. Данная проблема актуальна для Казахстана, потому что почти половина населения живет на селе. В связи с диспаритетом цен необходимо организовано проводить госзакупки априори в ущерб государству, но обеспечивая людей рабочими местами и стабильными доходами. Таким образом, поддерживая социальную стабильность на селе и в стране [2].

При проведении такой протекционистской политики необходимо отметить двойственный эффект от ее реализации. Отрицательным эффектом в данном случае будет снижение способности субъектов к инновационным внедрениям в бизнес, тем самым не способствуя повышению производительности труда в данном секторе. Но в современных условиях в краткосрочной перспективе принятие решений подобного типа является объективной необходимостью. В данном контексте, мы считаем, необходимым отметить целесообразность проведения данной политики, которая в результате приведет к положительному экономическому эффекту. Хотя на первый взгляд она является экономически невыгодной. Это тот случай, когда общественные выгоды (социальные) превышают экономические, но, тем не менее, способствуя повышению конкурентоспособности АПК и страны в целом в современных условиях. Как раз таки получение экономических выгод будет задачей второго этапа реализации государственных программ. Это касается повышения производительности труда, внедрения инноваций и т.д. Так как сами по себе инновации не могут быть самоцелью, а лишь следствием развитости системы, которая имеет внутренние стимулы к инновированию.

Таким образом, учитывая все вышесказанное можно определить следующие основные положения Концепции социально-ориентированного развития АПК.

1. Создание благоприятствующих условий для формирования сельскохозяйственных субъектов посредством льготного налогообложения, субсидирования, преференций, снижения административных барьеров,

научно-техническая поддержка, информационно-маркетинговое обеспечение, проведения идеологической работы в данном направлении.

2. Выстроить воспроизводственную схему взаимоотношений и взаимосвязей всех элементов цепи от производства до конечного потребления. Речь идет о логистизации всех процессов движения материальных и нематериальных потоков воспроизводственной макросистемы.

3. Сконцентрировать усилия государства на государственных закупках, расширить номенклатуру закупаемых товаров у сельхозпроизводителей.

4. Проводить дифференцированную поддержку субъектам сельхозформирований в зависимости от региональных особенностей, в частности природно-климатических условий, плодородия почв, плотности населения, уровня жизни населения, уровня концентрации крупных промышленных объектов.

5. Провести кадастровую переоценку земли для адекватного определения дифференциальных рент, что будет способствовать нивелированию различий в уровнях доходности хозяйствующих субъектов.

6. На основе этой системы выработать механизм регулирования земельных отношений в части повышения эффективного использования сельскохозяйственных угодий и ресурсов.

7. Наряду со стимулированием частного бизнеса в сфере переработки сельскохозяйственного сырья необходимо проводить активную политику развития государственного предпринимательства для участия государства в организации процессов переработки, производства и реализации готовой продукции.

8. Учитывая объективную высокорискованность данной отрасли необходимо проводить активную политику хеджирования рисков особенно производств с высоким экспортным потенциалом.

9. Стимулирование развитие производств экспортного ориентира, в частности продуктов, не имеющих аналогов на мировом рынке, являющихся уникальными, экологически чистыми, инновационными продуктами (конина, яблоки сорта «апорт», национальные молочные продукты).

10. Внедрение новых методов управления с учетом требований рынка, т.е. менеджмента и маркетинга. Комплексное, полноценное использование маркетинговых инструментов, в частности исследования, коммуникации, планирование, брендинг, продвижение.

Список использованной литературы:

1. Анализ сельского хозяйства. АО Рейтинговое агентство. – Режим доступа : www.rfcaratings.kz/wp-content/uploads/2015/11/Analiz-selhoz-otrasli-RK_2015.pdf.

2. Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность : послание Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева народу Казахстана от 31.01.2017 г. – Режим доступа : www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nazarbaeva-narodu-kazahstana-31-yanvary-2017-g.

3. Дуламбаева Р. Т. АПК Казахстана: проблемы развития и поиск их решения / Р. Т. Дуламбаева // Республиканская газета «Экономика». – 2013. – 6 мая. – Режим доступа : www.economics.kazgazeta.kz/?p=4476.

ДЯЧЕНКО ВАЛЕНТИН СЕРГІЙОВИЧ

*здобувач кафедри економіки праці та розвитку сільських територій
Національного університету природокористування і біоресурсів України*

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Державна політика розвитку сільських територій, з огляду на те, що сільськогосподарські землі становлять 70,8 % від загальної площі держави та на них проживає 30,8 % населення, покликана забезпечувати формування сприятливого інституційного, організаційного та економічного середовища на загальнонаціональному та регіональному рівнях, стимулювати налагодження дієвих механізмів залучення вітчизняних і закордонних інвестицій у сільську місцевість, а також створювати комфортні умови для функціонування підприємств та проживання й роботи мешканців українського села.

Потреба формання засад економічності розвитку сільських територій обумовлена тим, що агропромисловий комплекс, основною ланкою якого є сільськогосподарські підприємства, дає близько 9-13 % валової доданої вартості країни, являється одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить в середньому 20 %, а у товарній структурі експорту – понад чверть, забезпечуючи перше місце на світовому ринку олії соняшникової, друге місце – за експортом зернових (без рису).

Важливою передумою формування стійкого регіонального розвитку є формування економічної стійкості підприємств, у тому числі сільськогосподарських.

Поняття категорії «економічна стійкість» виникло під час піку світової глобалізації, який співпав з появою проблеми обмеженості ресурсів, що стала наслідком глобальних енергетичних криз 1973 та 1979 років.

Проте питання рівноваги в економіці розглядалось і раніше. Зокрема, авторами основних моделей макроекономічної рівноваги були: К. Маркс та Ф. Енгельс (схеми простого і розширеного суспільного відтворення), дослідники-економісти Д. Кейнс (модель короткострокової економічної рівноваги, яку описав за допомогою семи рівнянь), Дж. Нейман (модель рівноважної, за умов зростання, економіки), Дж. Хікс (проблеми економічної рівноваги).

У вітчизняній науці радянського періоду економічні аспекти проблеми рівноваги розглядалися в основному у зв'язку з проблемами народногосподарського планування, зокрема в працях: Л. В. Канторовича «Економічний розрахунок найкращого використання ресурсів» (1958); В. А. Волконського «Модель оптимального планування взаємозв'язку економічних показників» (1967), В. М. Полтеровича «Економічна рівновага і господарський механізм» (1990); А. З. Бануріна «Ринок у СРСР. Становлення, регулювання» (1991) та інших.

На сучасному етапі, у зв'язку з укрупненням виробництва й ускладненням суспільно-виробничих відносин, вчені економісти наголошують на потребі формування найважливішої інтегрованої якості господарської системи – економічної стійкості, що забезпечується структурною (статичною) та динамічною складовими (рис. 1):

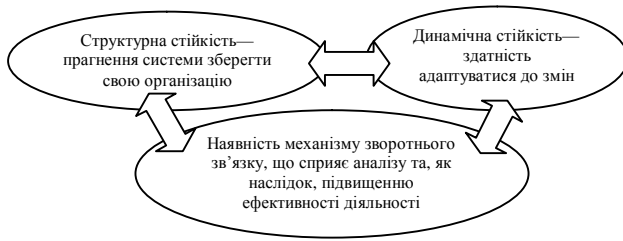

Рис.1. Складові економічної стійкості

Джерело: розроблено автором

У сучасній економічній літературі наводяться різні визначення економічної стійкості, здебільшого, без урахування галузевої приналежності підприємства, що недостатньо для ефективного її формування (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування економічної стійкості підприємств

Науковці	Зміст економічної стійкості підприємства
Ареф'єва О. В. і Городянська Д. М.	Економічна стійкість (ЕС) підприємства є сукупністю взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних складових, об'єднаних однією метою, яка передбачає створення, забезпечення та підтримку загального сталого функціонування підприємства [2]
Анохін С. Н.	ЕС – це такий рівноважний стан підприємства, при якому економічні й управлінські розв'язки здатні регулювати основні фактори стійкого положення підприємства: керування, виробництва, фінансів, персоналу й стратегії в заданих межах ризику [1]
Бердікова Т. Б.	ЕС – це одна з головних умов ефективного функціонування підприємства [3, с. 9]
Брянцева І. В.	ЕС формується в процесі виробництва, забезпечується на етапах реалізації та розподілу продукції [4]
Іванов В. Д.	ЕС – це здатність економічної системи не відхилитися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних ендогенних і екзогенних дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів [5]

При дослідженні економічної стійкості сільськогосподарських підприємств необхідно дотримуватись загальних, специфічних та операційних принципів (рис. 2).

Оскільки, економічна стійкість є однією з основних системних характеристик функціонування сільськогосподарського підприємства, що забезпечує можливість його подальшої діяльності, тому, у ході розробки стратегії економічної стійкості сільськогосподарського підприємства необхідно враховувати весь спектр принципів її формування (табл. 2).

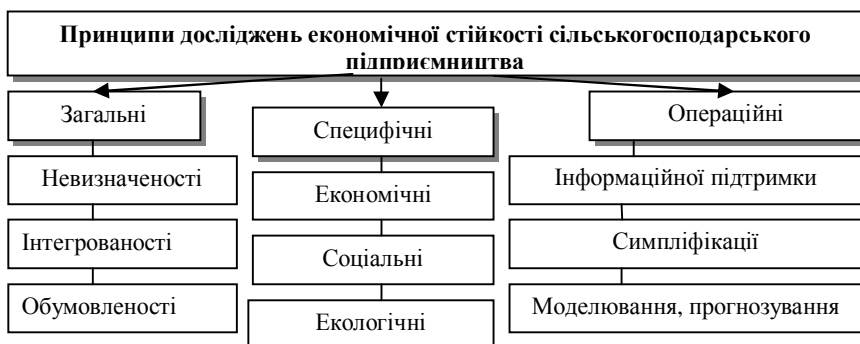

Рис. 2. Основні принципи досліджень економічної стійкості сільськогосподарського підприємства

Таблиця 2

Характеристика принципів формування стратегії забезпечення економічної стійкості підприємства

Принципи	Характеристика відповідних принципів
Цілеспрямованості	Означає орієнтованість на досягнення стратегічної мети
Адаптивності та мобільності	Полягає в гнучкості та оперативному реагуванні стратегії забезпечення ЕС підприємства на зміну чинників екзогенного та ендогенного середовища, інтенсивності їх впливу, викликів сучасних тенденцій у бізнес-процесах
Достовірності	Передбачає системну верифікацію як вихідної так і поточної інформації
Ієрархічності	Полягає у поділі складових та основних етапів стратегії забезпечення ЕС підприємства залежно від ступеня пріоритетності, важливості, а також формуванні рівнів її виконавців
Партисипативності та соціальної орієнтованості	Характеризує високий ступінь залучення працівників до розробки і реалізації стратегії забезпечення ЕС підприємства з перспективою удосконалення стану корпоративної культури
Каузальності	Відображає наявність причинно-наслідкових зв'язків між симптомами економічної дестабілізації підприємства і результатами, одержаними завдяки впровадженню стратегії забезпечення його ЕС
Збалансованості	Пов'язаний із наявністю відповідності та оптимального співвідношення між реальними потребами та ключовими складовими стратегії забезпечення ЕС підприємства та наявними ресурсами для її впровадження
Інноваційності та розвитку	Означає, що процес формування стратегії забезпечення ЕС підприємства повинен враховувати динамічність змін у бізнес-процесах, результати науково-технічного прогресу та тенденцій до фінансово-економічного накопичення та зорієнтовувати підприємство в напрямку до постійного розвитку, удосконалення та нововведень

Джерело: узагальнено автором на основі [6]

З метою формування засад стійкого регіонального розвитку необхідно розробити Концепцію сталого розвитку сільських територій, в якій передбачити умови для економічно стійкого їх розвитку шляхом сприяння бізнесу середніх сільськогосподарських підприємств, кількість яких щорічно зменшується, та розвитку переробних галузей.

І тоді Україна, з держави, що імпортує сировину для переробних галузей сусідніх держав, перетвориться в країну, що імпортує продукти харчування, чим забезпечить збільшення робочих місць, в сільських регіонах у тому числі, та сталий економічний розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. Анохин С. Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях / С. Н. Анохин. – Саратов : Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. – 40 с.
2. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8 (86). – С. 83 – 90.
3. Бердікова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Т. Б. Бердікова. – М. : ИНФРА-М., 2002. – 212 с.
4. Брянцева И. В. Управление экономической устойчивостью строительного предприятия / И. В. Брянцева // Экономика строительства. – 2003. – № 12. – С. 27 – 33.
5. Іванов В. Д. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) / В. Д. Іванов. – Луганськ : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2005. – 266 с.
6. Шпак Н. О. Основні принципи формування стратегії забезпечення економічної стабільності підприємства / Н. О. Шпак, М. І. Романишин. – Режим доступу : www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/67034.doc.htm.

ЗЕЛІНСЬКА НАТАЛЯ СЕРГІЇВНА

*к. держ. упр., доцент кафедри управління освітніми закладами та державної служби соціально-гуманітарного факультету
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»*

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ НА РІВНІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В контексті запропонованих реформ в Україні, органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад отримали важливе управлінське повноваження – право формування власної системи забезпечення послугами населення своєї громади. Проте його здійснення утруднюється недосконалістю механізмів управління на рівні органів публічної влади місцевого рівня. Не зважаючи на значний доробок дослідників, майже залишається поза їх увагою проблема формування комплексного механізму управління на рівні місцевих органів публічної влади в умовах проведення децентралізації.

Механізм управління на рівні місцевих органів публічної влади є одним з базових в організації влади держави, тому до його формування та удосконалення необхідно ставитися особливо виважено, взявши за основу всебічне обґрунтування методологічних і практичних питань, врахувавши весь комплекс умов і чинників економічного, соціального, міжнаціонального, суспільно-політичного характеру змін, а також якомога точніше визначити

перспективи розвитку як на загальнодержавному рівні, так і на окремих територіях.

До базових складових механізму управління на рівні місцевих органів публічної влади можна віднести політичну, правову, організаційну детермінанти [2]. До політичної детермінанти ми пропонуємо включити такі компоненти як: визначення мети, прийняття рішення (якими методами), політична воля (своєрідний пусковий важіль всього механізму). Ця складова механізму є також визначальною для формування методів реалізації політичного рішення.

Правову детермінанту формують: чинне законодавство України, проекти змін, які необхідно внести в законодавчу базу, процеси розробки зазначених нормативно-правових актів.

Організаційна детермінанта включає: територіальні органи загальнодержавних структур; місцеві структури (регіональні, районні тощо), їх взаємозв'язки. Крім того, в цій детермінанті слід враховувати також принципи, критерії та методи на основі яких діють ці органи, а також їх функції, повноваження, компетенцію тощо.

Всі складові механізму управління мають працювати взаємопов'язано, комплексно.

Для кожного політичного режиму одним з головних завдань є прийняття стратегічних та оперативно-тактичних рішень подальшого розвитку тієї чи іншої управлінської сфери. З цією метою необхідно визначити пріоритетні питання та чітко їх сформулювати, розглянути альтернативні варіанти політичних рішень, визначитися з кінцевим варіантом. Саме від обігу інформації між центром та регіонами стосовно планованих та впроваджуваних змін; від бажання регіональної та місцевих влад виконувати доведені зверху вказівки; від впливу тієї чи іншої політичної сили в регіоні та від її бачення перспективи рішення управлінської проблеми тощо залежить значною мірою вирішення будь-якого управлінського завдання. На місцевому ж рівні проходять процеси, які впливають на формування політичних рішень стосовно розв'язання місцевих та загальнодержавних питань.

Розглядаючи стадії циклу політики, необхідно враховувати і певні процеси, а саме: входження проблеми в поле зору влади, для вирішення якої в її рамках формуються політичні альтернативи, на основі яких влада приймає певний порядок дій/або не дій, а потім вже здійснює цю політику. В результаті проходить процес оцінювання означеної політики, висновком чого може бути переосмислення проблем та рішень. Оскільки значна маса управлінських проблем, як правило, починаються знизу (надання адміністративних, соціальних тощо послуг населенню; формування бюджетів; диспропорції в розвитку регіонів і таке інше), то й альтернативні варіанти їх вирішення, в більшості випадків, також мають формуватися знизу. Крім того, необхідно враховувати співвідношення локальних та загальнонаціональних інтересів. У виграші ж можливо залишитися тільки за умови оптимального поєднання інтересів регіонів та центру. Свідченням того, як проходить переосмислення управлінських проблем та їх рішень можуть бути процеси формування об'єднаних територіальних громад, наприклад, постійні зміни в Генеральний план.

Досягти рівноваги можливо застосовуючи правову детермінанту механізму управління. Правова детермінанта, як уже зазначалося, включає в себе не тільки чинне законодавство, але ще й процес вироблення та прийняття

законодавчих актів, рішень та розпоряджень органів публічної влади різних рівнів, які спрямовані на практичну організацію процесу управління.

Створення ж організаційних основ в процесі управління має важливе значення і на стадії підготовки, і на стадії реалізації.

Розуміння необхідності проведення змін в Україні має призвести до задіяння політичних, правових та організаційних складових механізму управління багаторівневого управління органів публічної влади на різних рівнях, в тому числі і на місцевому.

Власне, за визначенням експертів, реформа місцевого самоврядування та децентралізації повинна стояти на трьох стовпах: передача повноважень від центру до найнижчого можливого рівня; відповідно до переданих повноважень необхідно передати фінансові ресурси; забезпечити контроль з боку держави за діяльністю органів місцевого самоврядування [1; 4].

Сьогодні досить показовим прикладом відносно недосконалості механізму багаторівневого управління є впровадження реформ в управлінні освітньою сферою на місцевому рівні. Так, політичною волею керівництва держави почався процес децентралізації та реформування освітньої галузі. У відповідності з нею було затверджено цілу низку нормативно-правових актів, внесено зміни у вже існуючі та визначено в них ключові положення реформування цієї сфери на місцевому та регіональному рівнях. Таким чином, певні зміни вже сьогодні приносять певні позитивні здобутки: оптимізація навчальних закладів та збільшення їх фінансування, обмін досвідом з іноземними громадами (наприклад, Польщі); здійснення спільних проєктів тощо.

Проте, недосконалість цього механізму, наприклад, в частині організації освітніх округів в цілому і опорних навчальних закладів зокрема, призводить до суттєвих правових колізій: на території одного селища створюються дві опорні школи з філіями на території громад (сільських рад), які не входять в жодну об'єднану територіальну громаду; передача в управління об'єднаної територіальної громади майна громад району, які в неї не входять; кадрове забезпечення опорних шкіл; механізми впливу громадськості територіальних громад, які не увійшли до об'єднаної територіальної громади, на управління переданими навчальними закладами тощо. Така ситуація складається через двозначність формулювань в нормативній базі [3].

Таким чином, з метою організації ефективного управління органами публічної влади на місцях тією чи іншою галуззю в умовах децентралізації необхідно розробити дієвий механізм, взявши за основу політичну, правову та організаційну детермінанти. Для цього необхідно визначитися зі стратегією розвитку тієї чи іншої галузі на території громади, об'єднаної територіальної громади, району, регіону; провести аналіз чинного законодавства щодо реформ на місцевому рівні з метою конкретизації його положень та усунення різночитань. А також створювати нові структурні підрозділи на місцевому рівні з врахуванням можливих наслідків впроваджуваних змін на рівні територіальної громади, району, регіону.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація під мікроскопом: експертний аналіз. – Режим доступу : www.decentralization.gov.ua/news/1453.

2. Зелінська Н. С. Удосконалення механізму упорядкування АТУ: регіональний рівень / Н. С. Зелінська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2009. – № 2 (36). – С. 186 – 195.

3. Про затвердження Положення про освітній округ : постанова Кабінету Міністрів України від 27 серп. 2010 р. № 777. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/777-2010-%D0%BF.

4. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / за ред. В. В. Міського, О. М. Галушки, 2015. – 88 с. – Режим доступу : www.rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Reforms_under_the_microscope_UKR.pdf.

ЗОРІНА ГАЛИНА ПЕТРІВНА

асистент кафедри туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ПОПОВИЧ МИКОЛА БОРИСОВИЧ

студент I курсу кафедри туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У КОСМАЦЬКІЙ ОТГ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасні реформаційні процеси децентралізації влади та створення на добровільних засадах об'єднаних територіальних громад (ОТГ) направлені на активізацію економічного розвитку та покращання соціальних стандартів життя населення. Кваліфіковано проведений аналіз сильних і слабких сторін громади, можливостей і загроз, які її очікують, тобто так званий swot-аналіз, є базовим інформаційним інструментом для пошуку ефективних видів господарської діяльності на території громади. Обґрунтоване визначення комплексу пріоритетних стратегічних напрямів господарської діяльності дає можливість окреслити коло завдань, продумати черговість їх виконання, вишукати джерела фінансування дорогих соціальних проєктів.

До Космацької об'єднаної територіальної громади – першої у Коломийському районі Івано-Франківської області – ввійшли три села: Космач, Брустурів та Прокурава. Сильними сторонами Космацької ОТГ є вигідне географічне розташування, багаті природні ресурси, екологічно чиста територія, високий туристичний та рекреаційний потенціал, цікава культурно-історична спадщина, унікальні автентичні промисли та етнічна самобутність. Це саме ті озаки, які приваблюють численну кількість туристів.

Водночас гострою проблемою цих сіл є зростаючий надлишок робочої сили. Враховуючи відсутність державних капіталовкладень на створення нових робочих місць у сільській місцевості, слід більше уваги приділяти галузям, які не потребують для свого розвитку великих коштів. До таких галузей належить зелений туризм, який можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності з використанням природного та культурного потенціалу місцевості, або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, покращити його добробут. Малий бізнес має реальні перспективи і сприяє поліпшенню соціально-економічної ситуації у сільській місцевості.

Зелений туризм виступає важливим чинником стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо). Завдяки такому механізму як державно-приватне партнерство та отримання з державного бюджету субвенцій об'єднаною територіальною громадою на розвиток інфраструктури, Космацька ОТГ матиме можливість

поступово вирішувати проблеми соціальної сфери: забезпечення системами газо-, водопостачання, водовідведення, автотрасами тощо.

Населення Космацької ОТГ здатне отримувати реальні доходи у сфері зеленого туризму від таких видів діяльності:

- облаштування і маркування туристичних маршрутів;
- облаштування й експлуатація стоянок для туристів (кемпінгів);
- розробка археологічних, сакральних, мегалітичних маршрутів та надання екскурсійних послуг, послуг гіда;
- транспортне обслуговування туристів;
- надання послуг розміщення туристів;
- надання послуг харчування, проведення кулінарних майстер-класів;
- підготовка програм та проведення заходів для популяризації народних мистецтв;
- виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування, ягід та грибів тощо.

З метою раціонального та ефективного провадження туристичної діяльності в об'єднаній територіальній громаді доцільним є створення спілки, до якої ввійшли б власники усіх садиб, готелів та закладів розміщення інших типів, тобто своєрідного кластерного утворення.

Отже, в цілому можна виділити такі потенційні можливості та вигоди від розвитку зеленого туризму в Космацькій ОТГ:

- розвиток зеленого туризму значно збільшить доходи селян, що поліпшить економічний розвиток сіл;
- збільшиться зайнятість сільського населення, особливо жінок;
- приїзд туристів сприятиме кращому збереженню культурно-історичних пам'яток регіону;
- будуть створюватися нові робочі місця в сфері обслуговування, медицині, транспортній мережі, які зможуть надати роботу і випускникам вищих навчальних закладів, а це сприятиме поверненню молоді в село.

ІВАШИНА ЛЮДМИЛА ПЕТРІВНА

*старший викладач кафедри професійної освіти та менеджменту
КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»*

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

На сьогоднішній день дефініція «безпека» може визначатися як «формуюча, динамічна філософська, політична, економічна, соціальна, юридична, освітня, духовна системи забезпечення відсутності та попередження небезпеки» [10, с. 31]. Безпека означає відсутність самого джерела ризику або гарантований захист від нього. Безпека може бути тільки відносною та необхідною. Визнати реальним постійно наявний ризик виникнення загрози і (або) ризик її наслідків для людини та навколишнього середовища (смерть людей після війни, стресових ситуацій, ураження струмом, вилучення з-під уламків обвалів, втрата зору після тривалого перебування в темряві тощо). Безпечний – не загрожуючий небезпекою (безпечне місце тощо) [10, с. 34].

Аналізуючи стан безпеки розвитку сільського зеленого туризму, прослідковуються випадки травмування відвідувачів курортних територій. У

багатьох випадках це стосується активних, екстремальних послуг розвитку сільського зеленого туризму. Не винятком є факти травмування туристів під час перебування в небезпечних місцях або в період природних катастроф, наслідків від стихій тощо.

Закон України «Про туризм» передбачає систему гарантування безпеки туристів та порядок продажу туристичних послуг, враховує розгляд ризиків, що можуть спричинити несприятливі наслідки і завдати шкоди здоров'ю туриста та його майна [2]. Стаття 13 «Безпека в галузі туризму» цього закону інформує нас про важливість дотримання умов для організації безперешкодного відпочинку туристів, захист їх при здійсненні туристичних подорожей тощо. Згідно із законом безпека в галузі туризму – сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стани забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави в галузі туризму.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи в межах своїх повноважень мають вживати заходи, спрямовані на:

- забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля при здійсненні туристичних подорожей, захист громадян України за її межами;
- гарантування особистої безпеки туристів, збереженість їх майна, незавдання шкоди довкіллю;
- інформування суб'єктів туристичної діяльності про загрозу безпеці туристів у місці тимчасового перебування;
- надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації;
- забезпечення туристам (екскурснтам) можливості безперешкодного одержання медичної, правової та інших видів невідкладної допомоги, доступу до засобів зв'язку;
- заборону використовувати туризм з метою незаконної міграції, сексуальної, трудової та інших видів експлуатації громадян;
- охорону туристичних ресурсів України, встановлення гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля;
- гарантування безпеки об'єктів туристичних відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій тощо [2].

Особи, які організують експлуатацію туристичних ресурсів, зобов'язані забезпечувати виконання вимог щодо охорони довкілля та охорони культурної спадщини, а також вживати заходів для забезпечення мінімізації або припинення шкідливого впливу на довкілля і соціально-культурне середовище та компенсувати завдані їм при цьому збитки. Надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації в межах території України, здійснюють спеціалізовані державні, комунальні та приватні служби, а також рятувальні команди, що утворюються відповідно до законодавства.

Думки вчених щодо структури та ключових функцій безпеки туризму як складної, відкритої та динамічної системи суттєво різняться. Наприклад, С. Б. Мічурін вважає, що дослідження проблем безпеки туризму має базуватися на розгляді туристичної діяльності як сфери взаємодії людини з потенційно небезпечним середовищем [8, с. 8]. Отже, автор акцентує на безпеці туриста як центрального елемента відповідної системи. Водночас,

Й. Мансфелд та А. Пізам розглядають проблему дещо ширше і виділяють три групи концепцій безпеки туризму:

- концепції, що стосуються генезису загроз безпеки туризму;
- концепції, що розглядають вплив загроз безпеки туризму на туристичний бізнес та туристів;
- концепції, що стосуються реакцій усіх суб'єктів туристичної діяльності на наявні та потенційні загрози безпеці туризму [7, с. 3].

Водночас, і сама безпека туризму може розглядатися як головна споживча властивість, якою об'єктивно і реально повинна володіти туристична послуга, у той час як інші споживчі її властивості можуть реалізуватися повною мірою тільки у випадку, якщо безпека туризму буде гарантована. Схожу думку висловлюють також А. Коварі та І. Зімані, зазначаючи, зокрема, що у найближчому майбутньому питання безпеки туризму очевидно посяде належне місце у маркетингових стратегіях туристичних підприємств, більше того, стане одним із важливих факторів конкурентної боротьби [3, с. 60].

Важливе значення у життєдіяльності та безпеці розвитку сільського зеленого туризму відіграє страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів.

З метою гарантування безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності, здійснюючи відповідний вид діяльності, зобов'язані:

- інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, необхідність виконання загальнообов'язкових вимог і запобіжних чи попереджувальних заходів;
- створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо;
- гарантувати спеціальні вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком;
- забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, спеціальним спорядженням та інвентарем;
- забезпечувати навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм, попередження нещасних випадків та надання першої медичної допомоги;
- забезпечувати надання оперативної допомоги особам, які постраждали під час подорожі, транспортування потерпілих;
- оперативно інформувати органи місцевої влади та відповідальних осіб про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, подавати відомості про зниклих осіб.

Таким чином, державна безпека у розвитку сільського зеленого туризму розглядається як взаємозв'язок сільського населення і місцевої влади, зацікавленої в розвитку сільського зеленого туризму, регулювання туристичної діяльності відповідно до мети суспільства. Життєдіяльність у розвитку сільського зеленого туризму характеризується багатогранністю, усі її рівні перебувають в органічному взаємозв'язку один з одним. На нашу думку, до розвитку сільського зеленого туризму впливають органи публічної влади, що розташовані і діють на даній сільській території.

Узагальнюючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що головним у розвитку сільського зеленого туризму є дотримання безпечного відпочинку, врахування правил туристичної етики, яка об'єднує всіх громадян, які проживають на даній території і є носієм матеріальних, культурних, моральних надбань і традицій минулих поколінь.

Список використаних джерел:

1. Васильев В. П. Сільський зелений туризм / В. П. Васильев // Туризм сільський зелений. – 2007. – № 4. – С. 4 – 6.
2. Про туризм : закон України : за станом на 9 лют. 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2012. – 32 с.
3. Kovari I. Safety and Security in the Age of Global Tourism / I. Kovari, K. Zimanyi // Applied Studies in Agribusiness and Commerce. – Budapest, 2011. – № 3 – 4. – Vol. 5. – P. 59 – 61.
4. Конституція України : закон України від 28 черв. 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 30. – Ст. 142. – С. 542 – 597.
5. Корж Н. В. Формування системи економічної безпеки індустрії туризму як складової стійкого розвитку туризму в Україні / Н. В. Корж, О. В. Заноско // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2. – Режим доступу: www.tourlib.net/statti_ukr/korz.htm.
6. Костиця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика (етноісторичний туристичний кластер «Древлянська земля»): монографія / за наук. кер. і заг.ред. проф. С. І. Ходаківського, проф. Ю. С. Цаль-Цалка – Житомир : ЖДТУ, 2006. – 196 с.
7. Mansfeld Y. Tourism, Security and Safety. From Theory to Practice / Y. Mansfeld, A. Pizam. – Routledge, 2005. – 376 p.
8. Товт М. Сільський туризм. Як регулюється він / М. Товт // Віче. – 2003. – № 3 (132). – С. 68 – 73.
9. Філіпчук Г. Г. Словник термінів з питань екології та безпеки життя і діяльності : навч. посіб. / Г. Г. Філіпчук. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 752 с.
10. Юридична енциклопедія / редкол. : Ю. С. Шемшученко, Ф. Г. Бурчак [та ін.]. – К., 2001. – Т.3. – 732 с.

КАБУШКО АЛЛА МИХАЙЛОВНА

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки природопольовання факультета менеджмента
УО «Белорусский государственный экономический университет»*

РОЛЬ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В РЕГИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКЕ

Туризм, как составляющая сферы услуг, имеет социально-ориентированный характер т.к. направлен на удовлетворение и развитие общественных потребностей, оказывает влияние на процесс социализации личности, выступает инструментом перераспределения национального дохода внутри страны и региона в целом.

Социально-экономический феномен туризма заключается в сложности явления, затрагивающего различные стороны деятельности человека и общества. Например, в многообразии видов и функций туризма; использовании в процессе обслуживания туриста разнообразных природных и

антропогенных туристско-рекреационных ресурсов; интеграции различных видов деятельности, необходимой для удовлетворения комплекса потребностей туриста; особенностях развития туризма и его взаимодействия с экономическим ростом, научно-техническим и культурным прогрессом.

В современной литературе [1 – 7] туризм рассматривается как сложная социально-экономическая система, изучая которую, необходимо анализировать экономические, экологические, социальные и др. факторы и их взаимодействие. Туризм развивается в контексте взаимодействия трех систем: общество, экономика, природа, а процесс организации и потребления туристских услуг является объектом регулирования со стороны государства.

Среди новейших мировых тенденций развития туристской отрасли особое место занимает концепция устойчивого развития, что дает возможность разрешить нарастающее противоречие между необходимостью удовлетворять растущие потребности туристов, а это ведет к бурному развитию туризма, и ограниченным количеством природных, социальных, экономических ресурсов принимающих дестинаций в условиях усиления антропогенного воздействия на окружающую среду [5].

Приоритетные направления развития регионального туризма должны быть ориентированы, прежде всего, на развитие социальных программ в туризме, развитие туров с учебно-познавательными целями и культурно-массовых программ (событийный туризм); стимулирование развития инфраструктуры туристских услуг; поддержку технического состояния культурно-исторических памятников.

Одним из главных условий устойчивого развития выступает экологическое сознание человека. Формирование экологического сознания связано с формированием целостных образов экологического характера в сознании людей, что является способом организации информации. При формировании стратегии устойчивого развития туризма необходимо учитывать некоторые ограничения, выраженные через систему показателей. Потенциальные возможности развития туризма ограничиваются пропускным туристским потенциалом. Пропускной туристский потенциал – это та максимальная нагрузка, которую может выдержать рекреационная система без серьезного ущерба для туристско-рекреационных ресурсов, негативного воздействия на впечатления от поездки и возникновения социально-экономических проблем у населения [1]. Пропускной туристский потенциал подразделяют на три основных вида:

- экологический пропускной потенциал – это уровень посещаемости, превышение которого приводит к неприемлемым экологическим последствиям либо в результате действий самих туристов, либо вследствие функционирования обслуживающей инфраструктуры;

- туристский социальный пропускной потенциал – это уровень посещаемости, превышение которого влечет за собой ухудшение впечатлений от поездки;

- местный социальный пропускной потенциал – уровень посещаемости, превышение которого приводит к возникновению социально-экономических проблем у местного населения и негативным последствиям для местной культуры.

Пропускной потенциал ограничивает уровень использования ресурсного потенциала территории. Учет названных аспектов пропускного туристского потенциала обеспечивает соблюдение принципов устойчивого развития экологического туризма и возможен при разработке стратегических программ

действий по развитию форм и видов туризма на местном, региональном и национальных уровнях.

Основными угрозами природным экосистемам могут быть: несанкционированные свалки бытового и строительного мусора, замусоривание территории от неорганизованной рекреации, деградация лесных почв, уничтожение лесной подстилки, выгнание растительности нижних ярусов леса и т. п. приводят к ощутимой трансформации периферийной части лесных массивов. Лесохозяйственная деятельность и рубки лесов, в том числе и главного пользования, ведут к уменьшению биоразнообразия флоры и фауны лесного фонда страны. Социальная и культурная устойчивость предполагает сохранение культурных ценностей и традиций, самобытности, оригинальности местной культуры. Экономическая устойчивость предусматривает экономическую эффективность функционирования различных иерархических уровней и методы хозяйствования, обеспечивающие рациональное использование туристско-рекреационных ресурсов;

В качестве экологического эквивалента воздействий видов туристской нагрузки на оцениваемую территорию можно принять индекс туристской освоенности, выражающий долю суммарной освоенной туристами территории в общей площади потока и таким образом доходность данной отрасли в бюджете страны.

Для развития устойчивого развития туризма необходимо не просто создать благоприятные условия, но выявить последствия этого процесса для социального развития в целом и регионов. Нужно решить сложную задачу – уменьшить негативные последствия от развития туризма и максимально эффективно использовать положительные эффекты. В первую очередь позаботиться о местных жителях, условиях их труда и среде обитания, то есть важно учитывать социальные и экологические последствия развития туризма. Триединство экономических, экологических и социальных целей в политике, проводимой государством, будет залогом успеха туристской деятельности.

Таким образом, устойчивый туризм – это вид туризма, при котором обеспечивается рациональное использование ресурсов окружающей среды, поддерживаются социально-культурные особенности принимающих сообществ, обеспечивается эффективность и жизнеспособность долгосрочных социальных и экономических процессов, а часть получаемых средств от развития туризма направляется на восстановление туристских ресурсов и совершенствование технологий производства туристских услуг. Устойчивость в туризме подразумевает положительный общий баланс экологических, социально-культурных, и экономических воздействий туризма, а также благоприятное воздействие посетителей и местных жителей друг на друга.

Проведенный анализ показал, что основные проблемы в реализации региональной социальной политики устойчивого туризма заключаются в следующем:

- оценка практических результатов в сфере устойчивого развития туризма затрудняется сложностью процесса оценки масштаба проблем, являющихся последствием развития туризма, например негативное влияние туризма на окружающую среду или социальную сферу;

- чаще всего туризм в рамках устойчивого развития рассматривается изолированно. Необходимо помнить о том, что устойчивый туризм связан с устойчивым развитием в целом, в том числе с устойчивым развитием таких

отраслей, как сельское хозяйство, транспорт и др. Устойчивый туризм – это вопрос устойчивого развития государства в целом;

– недостаток инструментов реализации принципов устойчивости на практике [4]. Следовательно, цели социальной политики региональной туристической деятельности в долгосрочной перспективе это – экономическое благополучие, охрана окружающей среды и культуры, отсутствие давления на социальную структуру общества.

Все вышесказанное позволяет утверждать, что устойчивое развитие туризма является важным фактором реализации политики социального развития территорий и становится мерилom цивилизованности общества, критерием его социоприродной устойчивости.

Список использованной литературы:

1. Блехцин И. Я. Региональные проблемы сбалансированности развития процесса природопользования: эколого-экономические, организационные и правовые аспекты : монография / И. Я. Блехцин, О. П. Литовка. – Санкт-Петербург : СПб ГУЭФ, 2000. – 224 с.

2. Гуляев В. Г. Туризм: экономика, управление, устойчивое развитие : учебник / В. Г. Гуляев, И. А. Селиванов. – М. : Сов.спорт, 2008. – 280 с.

3. Кабушко А. М. Экономические основы экологической безопасности : монография / А. М. Кабушко. – Минск : ООО «Красико-Принт», 2001. – 227 с.

4. Кабушко А. М. Государственное регулирование обеспечения экологической безопасности в трансформационной экономике : монография / А. М. Кабушко, В. Ф. Байнев, [и др.] // Государственное регулирование переходной экономики / В. Ф. Байнев, В. П. Орешин [и др.]. – Минск : Право и экономика, 2008. – Гл. 15. – С. 313 – 330.

5. Шимова О. С. Основы устойчивого туризма : учеб. пособ. / О. С. Шимова. – Минск : Новое знание ; М. : ИНФРА-М, 2016. – 190 с.

6. Тарасенок А. И. Маркетинг туристских дестинаций / А. И. Тарасенок. – Минск : БГЭУ, 2011. – 199 с.

7. Соколова Н. А. Социальный туризм в системе социальной защиты населения / Н. А. Соколова // Вестник Омского университета. Серия: Право. – 2007. – № 3. – С. 99 – 106.

КІРЄЄВА ОЛЬГА БОРИСІВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ при Президентові України

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ПРОСТОРУ ГРОМАДИ

Мета децентралізації полягає, насамперед, у покращенні якості життя громадянина в кожній громаді, створенні сприятливого та комфортного середовища існування. На місцевому рівні краще, ефективніше та доцільніше задовольняються основні потреби та прагнення людей. Ресурси, як мають громади, використовуються максимально ефективно у взаємному доповненні та синергії, коли їх поєднують та комбінують. Держава забезпечує стандарти та вимоги до надання базових послуг та гарантує права громадян на їх отримання.

Європейська Хартія Місцевого самоврядування проголошує, що повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як

правило, мають бути повними і виключними; вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим, центральним або регіональним органом, якщо це не передбачене законом. Якщо повноваження делегуються органам місцевого самоврядування центральним чи регіональним органом, органи місцевого самоврядування у міру можливості мають право пристосовувати свою діяльність до місцевих умов [2]. Разом з децентралізацією громади отримали беззаперечне право використовувати всі наявні ресурси на збалансований прогресивний розвиток своїх територій, особливо в частині створення комфортних умов життя для мешканців. Основне завдання реформування місцевого самоврядування в Україні – підвищити якість життя населення.

За визначенням ВОЗ, якість життя – це те, як індивідум сприймає свою роль в житті в контексті культури та системи цінностей в яких він живе та у відношенні до цілей, сподівань, стандартів та пересторог. Широка шкала цінностей, відображена комплексно фізичним здоров'ям особистості, психологічним комфортом, рівнем незалежності, соціальними зв'язками, особистими переконаннями та характерними особливостями оточення [1].

Якість життя вимірюється рядом показників, серед яких належність до певної соціальної групи, матеріальний стан, охорона здоров'я, освіта, персональна безпека, дозвілля, якість довкілля, тощо.

Вважається, що підвищити стандарти життя за декількома індикаторами одночасно є цілком можливим. Єдина умова – не ставити жорстких бар'єрів між, наприклад, підвищенням якості освіти та надання доступу до спортивної та культурної інфраструктури, тому що спорт та культура є складовими формування особистості, неформальної освіти. Якщо жорстко слідувати принципу дискретності, відокремлювати різні сфери надання послуг – культурну, освітню, туристичну, розважальну, соціальну – це буде неефективним з економічної точки зору в умовах інфраструктурних обмежень в громаді, не матиме сукупного ефекту і не сприйматиметься населенням однозначно, як покращення.

Створення єдиного освітньо-культурно-спортивного простору має за мету вирішення багатьох проблем, які виникають в процесі сучасних перетворень на місцевому рівні.

В об'єднаних громадах природно вирішуються давно наболілі чисто технічні та інфраструктурні питання ремонту шкільних та дошкільних приміщень, клубів; окремі населені пункти новостворених громад ще не відчують себе єдиним цілим; виборці вимагають від місцевої влади рівної уваги та ресурсного забезпечення для кожного населеного пункту і для кожного закладу окремо. Такий підхід, а саме, дроблення, монофункціональність та закритість, не сприяє формуванню єдиного соціокультурного простору, утруднює створення ідентичності нової громади, не дає можливості якісно задовольнити запити людей, не створює можливостей наближення стандартів освіти, культури, спорту та дозвілля в сільській місцевості до міських стандартів.

Нова стратегія освітнього, культурного, спортивно-дозвільного розвитку в громаді повинна дозволити мешканцям спроможної громади вільно користуватися всіма благами освітньої, культурної, спортивної та рекреаційної інфраструктури в межах одного освітньо-культурного простору. Така стратегія полягає в створенні для цього реальних правових, фінансових, інфраструктурних, транспортних, логістичних можливостей та узгодженої між всіма закладами та інституціями усталеної практики узгодження та співпраці.

Перспективність саме такого підходу підкреслено і наявним закордонним досвідом, зокрема, польським.

Єдиний освітньо-культурно-спортивний простір в громадах регулюється місцевими програмами і стратегіями, має спільні європейські юридичні межі, характеризується різноманітністю підходів, але має характерні риси:

- потенціал свободи особистості;
- різні освітні траєкторії;
- багатофункціональність;
- багатопрофільність;
- варіативність та інтегрованість форм взаємодії суб'єктів, інституцій;
- часова неперервність – наявність традицій, програм;
- просторова та фінансова доступність – можливість вибору місця та фінансово доступного суб'єкта;
- відкритість – включення освітньо-культурного компоненту в інші соціальні площини.

В Польщі Законодавчо визначено чотири форми освіти:

- офіційна (формальна) освіта (загальноосвітні школи);
- неофіційна (інформальна) освіта, вона зазвичай йде паралельно з формальними процесами освіти, але рідко супроводжується офіційними дипломами та сертифікатами;
- неформальна освіта – процес формування цінностей, схильностей, знань на основі досвіду та результат соціального, культурного впливу середовища, оточення (сім'я, друзі та близькі, колеги, медіа, дозволя, хобі та ін.), що триває протягом життя;
- спорадична освіта в щоденних життєвих ситуаціях, які не були заплановані, але є джерелом важливого досвіду [4].

На законодавчому рівні підтримано залучення батьків, громади до освітнього процесу та функціонуванні шкіл, що, в свою чергу:

- розширило рамки спеціалізації школи та трансформації її в бік спільної освітньої бази, спільної цінної функціональної інфраструктурної одиниці для всієї громади;
- дозволило інтегрувати різні форми освіти;
- залучило родини та громади не тільки, як суб'єктів, але також – як «цілі» освіти.

В результаті отримали освіту «разом» з громадою та «для» громади, де офіційна, неофіційна та неформальна освіта та навчання, базоване на життєвих випадках та прикладах, перетинаються та взаємозбагачуються.

В стратегіях місцевого розвитку європейських країн питання освіти часто інтегровані в контекст «якості життя, стандартів життя», комплексно разом з медициною, соціальною роботою, спортом та дозволяям. На сайтах гмін часто цей комплекс описують в одному спільному розділі.

Риторика економічної раціональності, що призводить до економії в умовах нестачі ресурсів і змушує максимально і раціонально використовувати активи, всю інфраструктуру на місцях, чітко простежується в місцевих програмних та стратегічних документах.

Саме на локальному рівні, на рівні місцевих громад, з їх ресурсними та інфраструктурними обмеженнями «завдяки» яким, розширюється коло функцій та завдань школи та інших наявних інституцій є можливим інтегральний підхід до освіти, бо інакше просто не виходить. Школа змушена відкриватися до соціального впливу громади.

Саме на локальному рівні є можливим реалізувати національну ідею інтегральної освіти, яка веде до максимального розкриття потенціалу особистості. В Європі на місцевому рівні застосовується інтегральний підхід до освіти – поєднання різних типів освіти – офіційної, неофіційної, неформальної, життєвої (спорадичної). Для забезпечення цієї інтеграції – освітні, культурні, спортивні, дозвільні, рекреаційні ресурси на певній території (в рамках однієї громади) відкриваються для потреб дітей, громади, функціонують в рамках шкільного розкладу та поза шкільних активностей в тісній співпраці з батьками, активною громадою, неурядовими організаціями та установами [3].

Для забезпечення такої конструктивної взаємодії в громаді мають бути створені логістичні, інфраструктурні, інформаційні передумови – діти та дорослі мають можливість, як мінімум:

- здобувати вичерпну інформацію про всі освітні, культурні, спортивні та дозвільні послуги на території громади;

- мати рівний та вільний доступ до тих чи інших послуг та пересуватися між об'єктами громадським транспортом по якісних дорогах.

Роль місцевого самоврядування в цьому питанні є визначальною. Але як саме розвивати освіту, чи буде вона пріоритетним напрямком стратегії місцевого розвитку, чи буде там розвиватися інтегральний підхід до освіти, вирішує місцева влада і громада.

Визначення пріоритетів – тільки початковий крок. Однозначно потрібно зробити інвентаризацію всіх наявних закладів освіти, культури, спорту, фізичної культури, туризму, дозвілля тощо, визначити їх навантаження, кадрове забезпечення, потенціал розвитку, скласти план необхідних дій та оцінку необхідних ресурсів щодо їх відновлення чи налагодження роботи. В разі необхідності укласти необхідні угоди чи меморандуми між всіма суб'єктами освітнього простору щодо взаємодії. Зробити оцінку логістичної доступності об'єктів для різних членів громади, скласти план дій та оцінку ресурсів щодо забезпечення логістичної доступності. Розробити план інформаційно-комунікаційної роботи щодо підвищення обізнаності мешканців громади щодо наявності тих чи інших освітніх, культурних, навчальних послуг та об'єктів, їх доступності та логістичних нюансів. Всебічно залучати до цих процесів громадськість, батьків, наглядові ради навчальних та інших закладів.

Список використаних джерел:

1. Всемирная организация здравоохранения. – Режим доступа : www.who.int/publications/ru/.
2. Європейська Хартія Місцевого самоврядування. – Режим доступа : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
3. Сас О. Виклики для громад в Україні та досвід застосування ефективних моделей освіти в Польщі / О.Сас. – Режим доступа : www.old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/2016-02-16-Poland.pdf.
4. Шиян Р. Децентралізація освіти у Польщі: досвід для України / Р. Шиян. – К., 2016. – 44 с.

КОЛОДІЙ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ – УМОВА СЬОГОДЕННЯ

Європейський вектор суспільного розвитку та прагнення України у зайнятті провідних позицій в світі зумовлюють реформу місцевого самоврядування, яка спрямована на «створення спроможних до розвитку територій; забезпечення якісними послугами населення; створення умов для кадрового зростання в місцевому самоврядуванні» [1, с. 4]. При цьому основними вихідними позиціями реформування адміністративно-територіального устрою України є добровільність об'єднання територіальних громад та їх спроможність. Разом із тим слід зазначити, що дана реформа на пряму залежить від демократизації системи публічного управління та адміністрування шляхом розширення взаємодії влади із громадськістю й максимального наближення сфери послуг до безпосередніх споживачів.

В межах існуючих концепцій децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, за якого держава передає право на прийняття рішень із визначених питань чи у визначений спосіб структурам локального або регіонального рівня, що не належать до системи виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [2, с. 167]. В контексті вказаної концепції й згідно глосарію «децентралізація влади – це передача політичних, адміністративних повноважень від державних органів влади органам місцевого самоврядування. Повноваження, разом з фінансами, передаються найближче до людей, де їх можна реалізувати найбільш ефективно. Передача повноважень супроводжується передачею необхідних ресурсів для виконання цих повноважень та встановленням державного контролю за законністю актів місцевого самоврядування» [3].

Основною метою децентралізації є «підвищення ефективності роботи державного механізму й активізації розвитку регіонів і муніципій на засадах демократії, а показниками такої ефективності й активізації є повноцінне забезпечення прав, законних інтересів та обов'язків місцевого населення, структурованого в комунально-муніципальні та регіональні колективи, а також органи територіальної самоорганізації» [4, с. 140].

Встановлено, що децентралізація відбувається поступово починаючи від нормативного закріплення і завершується фінансовою складовою [5, с. 74], яка й дозволяє реалізовувати перспективні проекти по розвитку громад, оскільки є «одним із найефективніших елементів розвитку демократії та ефективним інструментом регулювання економіки» [6].

Віднесення децентралізації до елементів демократії є небезпідставним, оскільки саме децентралізація наповнює демократію практичним змістом [7, с. 276], а децентралізаційна мета впливає із мети демократичного врядування, яке визначене умовою сталого розвитку всіх держав світу, які займають лідируючі позиції за різними міжнародними рейтингами.

Таким чином, децентралізація – це умова сталого суспільного розвитку та результат демократичного вектору цього ж таки розвитку, оскільки виступає свого роду «імппульсом демократії, демократичних процесів».

Список використаних джерел:

1. Мельничук А. Децентралізація влади: реформа № 1 аналітичні записки / А. Мельничук, П. Остапенко. – К. : ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я. О., 2016. – 35 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 8 : Публічне врядування / наук. ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.]. – 2011. – 630 с.
3. Децентралізація дає можливості : глосарій. – Режим доступу : www.decentralization.gov.ua/glossary.
4. Гамбург Л. С. Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави / Л. С. Гамбург // Вісник Запорізького національного університету. – 2014. – № 4 (I). – С. 134 – 145.
5. Форостяна С. В. Реформування місцевого самоврядування в Україні в сучасних умовах / С. В. Форостяна // Сучасні проблеми державного та муніципального управління : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (03.04.2015) : у 2 ч. / за заг. ред. О. І. Дачія, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової. – К. : Академія муніципального управління, 2015. – Ч. 2. – С. 73 – 75.
6. Гройсман В. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні / В. Гройсман // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 2 (25). – С. 26 – 37.
7. Цурканова И. А. Демократический политический процесс как фактор структурных изменений в системе исполнительной власти в современной Украине / И. А. Цурканова // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2014.

КУЗЬМЕНКО СЕРГІЙ ЛЕОНІДОВИЧ

аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарРІДУ НАДУ при Президентіві України

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Відповідно до статті 46 Конституції України [1] передбачено право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, зокрема, через створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] визначено, зокрема, такі власні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення, як організація для малозабезпечених громадян похилого віку, інвалідів будинків – інтернатів побутового обслуговування та безоплатного харчування.

Мінсоцполітики наказом від 19.01.2016 р. № 26 [3] затвердило Методичні рекомендації щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту. Цей документ розроблено, щоб забезпечити у новоутворених об'єднаних громадах єдиний підхід до надання соціальних послуг усім категоріям населення на підставі розрахунку доходів та витрат бюджету територіальних громад.

Основними завданнями відповідальних підрозділів (посадових осіб) доцільно визначити:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері зайнятості населення;
- організацію надання соціальних і реабілітаційних послуг, проведення соціальної роботи з особами, сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах;
- розроблення та організацію виконання комплексних програм і заходів щодо поліпшення становища соціально вразливих верств населення, осіб, сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, та всебічне сприяння в отриманні ними соціальних виплат і послуг за місцем проживання, перебування;
- забезпечення реалізації державної політики з питань підтримки сім'ї;
- забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків; соціальної інтеграції інвалідів; у сфері захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб;
- забезпечення реалізації державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей, розроблення та виконання відповідних регіональних і місцевих програм;
- забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав дітей.

Так, для виконання власних повноважень у сфері надання соціальних послуг у структурі виконавчого комітету об'єднаної територіальної громади пропонується утворити відповідний структурний підрозділ (відділ/сектор) або покласти повноваження на відповідальних працівників виконавчого органу (фахівця із соціальної роботи) (далі – відповідальний підрозділ/ відповідальна особа).

Основними завданнями відповідального підрозділу/відповідальної особи доцільно визначити, зокрема, розгляд заяв осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, про отримання соціальних послуг і підготовку проекту рішення про надання соціальних послуг або відмову в їх наданні.

Передбачається, що безпосереднє надання соціальних послуг забезпечуватимуть надавачі соціальних послуг, зокрема: територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центри соціальних послуг, недержавні організації, що надають соціальні послуги, фізичні особи підприємці.

Запропоновані моделі надання соціальних послуг розроблено з урахуванням норм Законів України «Про соціальні послуги» [4], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5], «Про співробітництво територіальних громад» [6].

Законом України «Про соціальні послуги», зокрема, визначено, що соціальні послуги надаються організаціями, підприємствами, установами відповідно до державних стандартів надання соціальних послуг. Попри це у результаті створення та організації роботи в об'єднаних територіальних громадах спостерігається порушення конституційних прав громадян на догляд. Так, скорочується мережа існуючих територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), соціальних робітників включають до складу виконкомів об'єднаних територіальних громад, громадян знімають з обслуговування та залишають без надання соціальних послуг.

Методика оцінювання якості надання послуг формується на основі уміння розмежування суспільством традиційних та нових цінностей, оскільки виникає потреба застосування через механізми державного управління поняття якості, критерії якості та показник якості. Для системи надання управлінських послуг можуть бути застосовані такі тлумачення:

- якість послуги – це те, що визначає корисність, новизну;
- критерій якості послуги – це інструмент, за допомогою якого можна визначити процес вироблення та надання послуг;
- показник оцінювання якості послуг – це згруповані дані, за допомогою яких можна виміряти потенціал та посадових осіб, які стають чинниками стимулювання роботи державних службовців органів виконавчої влади та посадових осіб місцевого самоврядування [7].

Конституцією України гарантовано соціальний захист та гідний рівень життя кожному громадянину України. Соціальний захист незахищених верств населення передбачає ряд заходів, направлених на зниження рівня бідності та покращення життя, матеріальних умов малозабезпечених сімей, одиноких громадян похилого віку, інвалідів, ветеранів війни та праці, інших сімей, що опинилися в скрутному матеріальному становищі.

Враховуючи фінансово-економічну ситуацію в країні виникає необхідність посилення соціальної підтримки окремих категорій громадян. Тому одним з першочергових завдань органів державної влади і місцевого самоврядування є розвиток системи соціального захисту та соціального обслуговування громадян, які гостро потребують надання допомоги.

З урахуванням викладеного та з метою забезпечення безперервного надання соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах необхідно розглянути питання щодо збереження мережі територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), у тому числі із застосуванням норм Закону України «Про співпрацю територіальних громад».

Таким чином, ефективність надання соціальних послуг територіальними громадами можна представити як дієвість, результативність у досягненні поставлених цілей щодо задоволення нужд і потреб місцевого населення. З огляду на це метою роботи органів місцевого самоврядування має бути забезпечення безперервного вдосконалення надання соціальних послуг населенню.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show.
2. Про місцеве самоврядування : закон України від 21 трав. 1997 р. №2 80/97-ВР. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення : наказ Міністерства соціальної політики України від 19 січ. 2016 р. № 26. – Режим доступу : www.cct.com.ua/2016/19.01.2016_26.htm.
4. Про соціальні послуги : закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/966-15.
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19.
6. Про співробітництво територіальних громад : закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua.

7. Кривенюк В. В. Орієнтація органів державної влади на задоволення потреб громадян як споживачів управлінських послуг / В. В. Кривенюк. – Режим доступу : www.kds.org.ua/blog/krivenyuk-vv-tvorcha-robota-orientatsiya-organiv-derzhavnoi-vladi-nazadovolennya-potreb-gromad.

ЛИПОВСЬКА КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*аспірант кафедри економіки та регіональної політики
ДРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РЕСУРСИ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Поняття «інтелектуальний ресурс» увійшло в науковий обіг у 1980-х рр. і вживається поряд з близькими, релевантними поняттями «інтелектуальний капітал», «інтелектуальна власність», «інтелектуальний потенціал» тощо. Вивченням різнобічних аспектів інтелектуального капіталу займалися Е. Брукінг, О. Бутнік-Сіверський, Дж. Гелбрейт, Д. Даффі, А. Дегтяр, Л. Едвінссон, А. Жарінова, С. Ілляшенко, В. Іноземцев, Б. Леоньев, Л. Мелоун, Л. Мельник, Т. Стюарт, Е. Тоффлер, А. Чухно та ін. Дослідженням сутності, змісту, оцінки, формування, нарощування та зміцнення інтелектуального потенціалу займалися С. Вовканич, Л. Диба, В. Касаткіна, Ю. Канигін, І. Максименко, К. Мамонов, О. Моліна, В. Петренко, Е. Титова, Р. Лукас, П. Ромер, І. Шумпетер, А. Томпсон та Дж. Стрікленд та багато ін.

Досить поширеними є визначення інтелектуального ресурсу з діяльністю людей у науковій сфері з урахуванням наявності права інтелектуальної власності. В той же час інтелектуальні ресурси здатні суттєво підвищити інноваційність самоврядної управлінської діяльності в територіальних громадах, рівень здатностей посадових осіб місцевого самоврядування і інших учасників як суб'єктів розвитку до трансформації знань в нові соціальні і економічні процеси, продукцію, послуги. Але на цьому рівні ще і досі не відстежуються чітка концепція їх розвитку і не визначені ключові чинники і структури елементів цього ресурсу в самоврядній діяльності.

Головним призначенням інтелектуальних ресурсів є створення і розповсюдження інновацій шляхом трансформації знань. Знання і інформація, що перетворюються, стають предметом праці.

Знання і інформація з одного боку не відчужуються від їх носіїв, а з іншого боку їх сукупність стає джерелом появи нових ідей, колективного оновлення і прогресу систем, процесів суспільної діяльності і її результативності.

Підкреслюючи що рівень економічного зростання територіальних громад, якість життя їх жителів, конкурентоспроможність і рейтинг громад напряму залежать від інтелектуалізації процесів розвитку, створення умов для такого середовища повністю повинно бути покладене на суб'єктів територіальної діяльності – органи місцевого самоврядування. Їх призначенням стає створення і ефективне використання колективного кумулятивного інтелектуального ресурсу як окремих його елементів так і їх сукупності.

Використання інтелектуального ресурсу супроводжується прирощенням нематеріальних активів, широкомасштабним використанням новітніх технологій зростанням інновацій в науці, зростання обсягів наукоємної

продукції і послуг, інтелектуальної власності (патентів, ліценцій, авторських прав та інші).

Головним носієм інтелектуальних ресурсів є жителі, влада, господарюючі суб'єкти, що формують їх здатність до сприяння і впровадження радикальних і модифікованих ідей, вмінь виробляти наукоємну продукцію і послуги, які відповідають вимогам сучасного ринку.

Єдиний довгостроковий фактор інтелектуального розвитку суспільства країни і її регіонів – є розвиток науки, а головним активом створення інтелектуальних ресурсів є освіта її громадян. Наука є сферою, завдяки якій знаннєві ресурси перетворюються на розвиток, що спонукає до суттєвого поглиблення уваги до наукових досліджень і розробок на рівні регіонів.

Глибоке сприйняття і розуміння місцевою владою можливостей інтелектуальних ресурсів як ключового чинника територіального розвитку дозволяють досягти поставлених цілей суспільства, здатне надати новий імпульс розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Бобровська О. Ю. Інтелектуальні ресурси регіонів і їх використання в умовах децентралізації влади в Україні / О. Ю. Бобровська // Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 9 жовт. 2015 р. / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2015. – С. 15 – 18.

2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p.

МАЛАХОВА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри земельного кадастру
Львівського національного аграрного університету*

ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Децентралізація є ключовою реформою Уряду. Вона включає ряд аспектів – створення територіальних громад через механізм добровільного об'єднання, передача значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади до органів місцевого самоврядування для максимального наближення послуг до громадян та прийняття самостійних управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку своїх територій.

З прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та постанови Кабінету Міністрів України від 08.04.2016 р. № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад територіальних громад» розпочато територіальну децентралізацію та створено перші спроможні об'єднані громади. Методикою визначено механізм та умови формування спроможних територіальних громад, а також порядок розроблення і схвалення Перспективного плану формування територій громад областей.

У контексті децентралізації повноважень у сфері надання адміністративних послуг одним із найскладніших стала передача на місця повноважень Державної архітектурно-будівельної інспекції, Державної

служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державного агентства земельних ресурсів України. Відповідно до Закону України від 10.12.2015 р. № 888-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» відомості Державного земельного кадастру, крім державних кадастрових реєстраторів, відтепер надаються адміністраторами ЦНАПів та уповноваженими посадовими особами виконавчих органів місцевого самоврядування. Виконання цієї норми ускладнюється дефіцитом кадрів в органах місцевого самоврядування, котрі відповідали б вимогам пункту 3 Порядку проведення стажування у сфері земельних відносин, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2016 р. № 205. Крім того, відсутність комп'ютерної техніки, швидкісних каналів інтернет-зв'язку, ускладнений доступ до Національної кадастрової системи унеможливило належне виконання делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. Для уніфікації процедур, забезпечення належної якості послуг, наближення ЦНАП до громадян у рамках децентралізації повноважень на місцевий рівень найбільш популярних послуг, скорочення часу отримання витягів із Державного земельного кадастру, зниження корупційної складової під час надання послуг у сфері ведення Державного земельного кадастру нагальною постає проблема підключення ЦНАП до Державного земельного кадастру.

Сучасні умови економічного і соціального розвитку регіонів потребують практичного застосування широкого спектру різнопланових інструментів державного управління. Одним із найдієвіших інструментів є програмно-цільовий підхід у плануванні та управлінні соціально-економічними процесами, інфраструктурними об'єктами. Адже стимулювання економічного розвитку досягається шляхом установа тисного взаємозв'язку бюджетних витрат із пріоритетами регіональної політики. Особливими складовими програмно-цільового методу у бюджетному процесі є бюджетні програми, відповідальні виконавці, паспорти бюджетних програм та результативні показники. В умовах обмеженості ресурсів першочерговим завданням стає визначення пріоритетних цілей при розподілі бюджетних ресурсів, можливих джерел фінансування та, безумовно, контроль за їх цільовим та ефективним використанням. І досягнення цих завдань можливе в умовах програмно-цільового методу бюджетного планування. Оцінка та експертиза бюджетних програм є обов'язковим компонентом програмно-цільового методу, а результативні показники засвідчують ефективність та рівень досягнення запланованих заходів. Крім того, в сучасних умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування реалізація інвестиційних проектів стала дієвим інструментом місцевого розвитку. І проектна діяльність як спосіб розвитку творчих умінь та професійних знань набирає все більше обертів. Громади областей активно опрацьовують інвестиційні проекти, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, державної субвенції, міжнародної технічної допомоги та інших джерел фінансування. Таким чином, у наступному бюджетному році основні зусилля місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад за активної участі депутатського корпусу та громадськості зосереджуються на вирішенні соціально-економічних проблем, поліпшенні місцевої інфраструктури, вирівнюванні диспропорцій розвитку районів шляхом фінансування цільових галузевих програм; акумулювання коштів державного фонду регіонального розвитку, державної

субвенції на соціально-економічний розвиток територій, залучення міжнародної технічної допомоги, спонсорської допомоги та інших не заборонених законодавством фінансових ресурсів.

Глибокі конструктивні реформи відкривають нові можливості для побудови сучасної відкритої економічної моделі, стимулювання економічного зростання пріоритетних секторів економіки, які мають стратегічне значення для успіху областей. Передусім, це експортоорієнтоване сільське господарство, інфраструктура нового покоління, оптимізована система охорони здоров'я та освіти. Людський капітал, родючі ґрунти, потужний туристично-рекреаційний та економічний потенціал створюють всі умови для економічного розвитку регіонів та покращення добробуту громадян. Цей потенціал може бути реалізований лише шляхом проведення рішучих та ефективних реформ в контексті кращих європейських практик.

Продовжуючи проблематику децентралізації владних повноважень та взагалі реформування територіального устрою, ключовим принципом має бути субсидиарність, тобто управлінські рішення мають прийматися на рівні, найближчому до громадян, але достатньому для їх ефективного виконання. І це є ключова вимога Європейської хартії місцевого самоврядування. На сучасному етапі увага має бути зосереджена на втіленні цього принципу задля згладжування конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та новоствореними об'єднаними громадами (повноцінними суб'єктами місцевого самоврядування), налагодження конструктивного діалогу порозуміння та взаємодопомоги. Подолання існуючого спротиву в територіальній організації влади, процесу добровільного об'єднання громад – це необхідний крок до зміцнення фінансової, організаційної, управлінської спроможності місцевого самоврядування. Крім того, не менш важлива подальша підтримка діяльності громад і вже після об'єднання. Поступове набуття новоствореними громадами низки повноважень майже в усіх сферах господарювання потребує активної допомоги виконавчих органів, депутатського корпусу районного, обласного рівнів. Але процес добровільного об'єднання стосується не лише посадовців, а й широких верств населення. Реформа не може успішно працювати без формування відповідного громадянського суспільства. Крім громадянського контролю необхідне елементарне розуміння неминучості змін, що несе децентралізація. Ці аспекти інформаційної діяльності мають бути враховані, оскільки без суспільного розуміння реформаторських процесів, формування громадянського суспільства може бути складним і довгим процесом. Відкриті обговорення та консультації з громадою, депутатським корпусом – найважливіший фактор успішності впровадження реформ.

МОЛОКАНОВА ВАЛЕНТИНА МИХАЙЛІВНА

д. т. н., доцент, професор кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

ПРОГРАМНО ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реформа місцевого самоврядування, що розпочалася в Україні у 2014 році, передбачає розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень, їм надано повну бюджетну самостійність щодо наповнення

своїх бюджетів і здійснення видаткових повноважень. Таким чином, перед місцевими органами влади постає важливе завдання – навчитися максимально ефективно використовувати наявні ресурси відповідно до визначених пріоритетів розвитку громад та відслідковувати взаємозв'язок між розподілом коштів і фактичними результатами. Вирішення цього завдання можна досягти при застосуванні програмно-цільового підходу до розподілу бюджетних коштів. Застосування програмно-цільового підходу дозволить забезпечити оптимальне використання бюджетних коштів для створення потрібних громаді цінностей, досягнення значного соціально-економічного ефекту та підвищення довіри до органів місцевого самоврядування.

Останні роки інтерес суспільства до дисципліни «Управління проектами» як механізму реалізації регіонального самоврядування, неухильно зростає. Методологія проектного управління має всі необхідні практичні інструменти для структуризації та планування суспільної корисності програм, їх відповідності стратегічній меті розвитку регіону. У більшості розвинутих країн світу для оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування застосовується проектний підхід. Саме проектна методологія, що орієнтована на досягнення конкретних результатів на тактичному рівні в умовах обмежених ресурсів і швидких змін навколишнього середовища, спрощує і формалізує програмне управління у масштабах системи будь-якого рівня [1]. При застосуванні програмно-цільового методу забезпечується чітке визначення мети та продукту програми, що дає можливість оцінити ступінь досягнення поставлених цілей та результатів, а також завдяки методу освоєного обсягу значно підвищується фінансова дисципліна, оскільки встановлюються конкретні показники результативності відповідно до видатків.

У Європейському Союзі життєвий цикл програми становить 5-7 років [2] та повинен завершуватися оцінкою сталості отриманих результатів, щоб врахувати це в нових програмах. У нас в Україні взагалі відсутнє середньострокове бюджетне планування, тому якщо програма розрахована на три роки, то наступного року вона може бути просто закрита, оскільки в наступному році бюджет може не затвердити її подальше фінансування. За таких умов говорити про результативність регіональних цільових програм можливо лише у теоретичному аспекті.

Основні переваги програмно-цільового методу над традиційним постатейним методом планування бюджету полягають у наступному:

- можливість планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- оптимальне використання бюджетних коштів, досягнення значного економічного і соціального ефекту;
- гнучкість у прийнятті управлінських рішень;
- посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевого результату;
- підвищення обізнаності громадськості щодо ефективності витрачання коштів бюджету територіальної громади та рівня задоволення споживачів гарантованих соціальних послуг.

Існуюча на сьогодні система розробки і виконання цільових програм, яка регламентується Законами України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [3] та «Про державні цільові програми» [4], не відповідає вимогам сучасної методології управління програмами. Невідповідність розробки та

впровадження регіональних цільових програм існуючим міжнародним та вітчизняним стандартам з проектною методологією призвели до того, що в цільових програмах не визначені кількісні та якісні результати їх реалізації, відповідальні виконавці та механізми оцінювання досягнення запланованого результату. Оскільки успіх цільових програм соціально-економічного розвитку повинен вимірюватися не тільки економічною складовою, але також і створеною цінністю або внеском (від англ. impact) у сталий розвиток регіону, саме цей недолік часто стає причиною неефективного використання державних коштів на реалізацію програм. Застарілі методичні рекомендації [5] щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм мають бути замінені новим національним стандартом щодо їх розробки та оцінки. Впровадження національного стандарту з розробки державних цільових програм на основі використання поняття «соціальної цінності» має зробити цільові програми прозорими та зрозумілими для всіх зацікавлених сторін.

Сьогодні системний підхід до аналізу процесів громадського життя повинен бути пріоритетним і державні службовці мають володіти практичними інструментами програмного управління. Використання методів і засобів проектного менеджменту є необхідною умовою забезпечення успішної реалізації державних програм і проектів в умовах швидких змін навколишнього середовища. Заходи, які потрібно реалізувати в масштабах України для розвитку державного управління проектами й програмами:

- створення системи мотивації та підтримки проектного управління з боку держави, суспільства й бізнесу;
- організація масової перепідготовки керівників всіх рівнів по засвоєнню методології програмного управління;
- створення законодавчої й нормативної бази для експертизи та аудиту програм і проектів, які реалізуються за бюджетні кошти;
- створення мережі професійних проектних офісів для надання консультативних послуг;
- проведення масової сертифікації державних службовців з управління проектами та програмами.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що Україна, як демократична держава, що обрала вектор на інтеграцію до Європейського Союзу, повинна нарешті здійснити остаточний перехід на програмно-цільовий метод формування та виконання бюджету для ефективного використання обмежених бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. The Standard for Program management / Project Management Institute, Inc. Four Campus Boulevard Newtown Square, Pennsylvania USA, 2006. – 216 p.
2. Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація / А. Ф. Ткачук // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 120 с.
3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України : закон України від 23 берез. 2000 р. № 1602-III. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua.
4. Про державні цільові програми : закон України від 18 берез. 2004 р. № 1621-IV. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua.
5. Методичні рекомендації щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм. – Режим доступу : www.meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id.

НЕСТЕРЕНКО ГАЛИНА БОГДАНІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри земельного кадастру
Львівського національного аграрного університету*

ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Питання децентралізації влади в Україні є одним з ключових складових процесу проведення ґрунтовних реформ. Ця норма чітко виписана в коаліційній угоді. 31 липня 2015 року Конституційний суд України оприлюднив висновок у справі за зверненням Верховної Ради України щодо відповідності Конституції України законопроекту про внесення змін до Основного закону в частині децентралізації.

Особливою складовою, з якої починається децентралізація влади, є сфера земельних відносин. Адже фактичне територіальне розподілення нових адміністративних одиниць створює підґрунтя для подальшої децентралізації у сфері фінансів, освіти, податків тощо.

Діяльність органів місцевого самоврядування щодо ведення Державного земельного кадастру здійснюється відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр» та постанови Кабінету Міністрів України № 1051 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» (із змінами).

Земельний кадастр є ефективним важелем управління земельними ресурсами, оскільки дозволяє: ідентифікувати фізичних та юридичних осіб, які мають земельні ділянки; надавати інформацію про права, обов'язки, обмеження та обтяження на земельні ділянки; ідентифікувати місцеположення та конфігурацію земель; встановлювати види земельних поліпшень; надавати дані щодо податкової чи ринкової ціни.

Ефективність та успішність кадастру залежить від забезпечення безпеки власності на нерухомість, чистоти інформації, доступності та невеликих матеріальних витрат на підтримку системи кадастру.

Зміст державного земельного кадастру передбачає в його складі: кадастрове зонування територій; кадастрові зйомки; результати нормативної грошової оцінки земель в межах і за межами населених пунктів; облік кількості земель за категоріями та видами угідь; бонітетну та економічну оцінку земель сільськогосподарського призначення; реєстрацію на землю.

Варто зазначити, що головною метою децентралізації в земельній сфері має бути збереження і раціональне використання земель в довгостроковій перспективі. А єдиними ефективними власниками земель державної власності за межами населених пунктів мають стати місцеві територіальні громади. В свою чергу за державою мають бути залишені функції контролю, що є класичною європейською практикою. Це дозволить напряму залучати інвестиції в земельну сферу та сприятиме розвитку місцевого бізнесу.

Постановою Кабінету Міністрів № 205 «Деякі питання ведення Державного земельного кадастру» зроблено крок на шляху о децентралізації у сфері земельних відносин: відтепер органи державної влади, органи місцевого самоврядування отримають доступ до Державного земельного кадастру і матимуть можливість користуватися інформацією Державного земельного кадастру при прийнятті управлінських рішень.

Документом визначається порядок надання безпосереднього доступу до відомостей Державного земельного кадастру широкому колу посадових осіб

та фаховим спеціалістам. Відтепер заінтересовані особи можуть самостійно отримувати необхідні відомості про об'єкти Державного земельного кадастру, його картографічну основу, відомості про земельні ділянки, їх власників та користувачів.

Крім того, даною постановою визначено, за яким порядком надаватимуться витяги та інші документи з Державного земельного кадастру адміністраторами центрів надання адміністративних послуг та уповноваженими особами виконавчих органів місцевого самоврядування, що сприятиме децентралізації. Урядовим документом також запроваджується механізм надання відомостей з Державного земельного кадастру з використанням можливостей Інтернету.

Реформа місцевого самоврядування покликана вирішити кілька базових проблем – провести чіткий розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та центральною владою, перенести ближче до громад повноваження та надати місцевому самоврядуванню фінансові важелі для повноцінного управління.

Паралельно реформа покликана ґрунтовно оптимізувати саму структуру місцевого самоврядування, адже вона попри зміни вивісок залишилася радянською і має вагомий ухил в бік виконавчої гілки влади, зводячи функції представницьких органів у переважній більшості до ухвалення бюджету.

Законодавчою базою для змін є ухвалений в лютому 2015 Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», а також затверджена урядом методика реформування районів. Згідно із затвердженою методикою, громади створюватимуть на таких засадах:

- навколо міст обласного підпорядкування, райцентрів;
- навколо колишніх районних центрів;
- навколо інших населених пунктів з центром у населеному пункті,

який має загальноосвітню школу I-III ступенів, не менше 250 дітей шкільного віку, не менше 150 дітей дошкільного віку та відповідну інфраструктуру.

Уже започатковано зміни у Бюджетному та Податковому кодексі, які дозволяють збільшити надходження до бюджетів місцевих рад. Реформа покликана створити самодостатні громади з певного числа населених пунктів, які зможуть надавати людям достатньо великий спектр необхідних послуг. Йдеться про адміністративні послуги, медицину, освіту та охорону правопорядку, благоустрій та утримання території. На громаду буде покладено утримання тієї ж муніципальної міліції, благоустрій, водопостачання, теплопостачання, утримання шкіл... Громада буде багатша там, де буде більше людей. Зараз є випадки, коли у школі вчиться 17 учнів і на них 18 вчителів. Це неправильно. У цьому й полягає логіка укрупнення, щоби об'єднати ресурси, бо у нас стрімко скорочується кількість населення.

Об'єднані громади за законом прирівняні до міст обласного значення, цим вони отримують вагомий фінансовий ресурс у вигляді 60 % від податку на доходи фізичних осіб, а також землю на території громади.

Головною проблемою такого процесу децентралізації є великий ризик тиску на місцеві ради з боку центральної влади щодо необхідної моделі об'єднання у відповідні територіальні громади. Оскільки в більшій мірі об'єднання може тяжити до більш привабливих адміністративних центрів, створюючи потужні економічні громади з великим земельно-ресурсним потенціалом, лишаючи менш розвинені території на кінець.

Наприклад, на території Самбірського району Львівської області уже створені вісім об'єднаних громад: Воле-Баранецька, Луківська, Вільшаницька,

Бісковицька, Чуквянська, Новокалінівська, Дублянська, Бабинська. Зокрема, у рамках обговорення проекту перспективного плану Самбірського району, було запропоновано об'єднати існуючі громади та створити нові через незадовільні фінансові показники декількох громад району, та запропоновано створити такі громади:

Самбірська міська об'єднана територіальна громада об'єднає 24 населених пунктів, чисельність мешканців – 48 607 населення, доходи – 297 090 тис грн, видатки – 276 005 тис грн. До громади пропонується включити дві із існуючих громад – Чуквянську і Вільшаницьку.

Рудківська об'єднана територіальна громада об'єднає 32 населених пунктів, чисельність осіб – 24 362 мешканців, доходи – 69 753 тис грн., видатки – 65 286 тис грн. У Рудківську громаду планується включити вже існуючу – Луківську.

Воютицька об'єднана територіальна громада: доходи – 19 663 тис грн., видатки – 17 812 тис грн.

Стрілковицька об'єднана територіальна громада об'єднає 8 населених пунктів, кількість населення – 5 131 мешканців, доходи – 17 710 тис грн., видатки – 15 005 тис грн.

Самбірчани однак виступають проти такого розподілу громад, проте вони погодилися, якщо їм не вдасться покращити показники фінансові, то вони подумують щодо приєднання до інших громад.

Тоді ж зазначалося, що кошти субвенції розподілятимуться між громадами чітко за формулою: в залежності від чисельності сільського населення та території об'єднаної територіальної громади, а фінансування проектів за рахунок субвенції відбуватиметься згідно з планом соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, адже одним з основних завдань реформи децентралізації є формування ефективного місцевого самоврядування.

Для цього треба створити належні матеріальні та організаційні умови. Тільки маючи гроші, громади зможуть виконувати власні і делеговані повноваження у сфері медицини, освіти, культури, інфраструктури та благоустрою. Громада життєздатна лише за умови, що в неї є надійні джерела коштів на роки вперед.

Земля є ключовим ресурсом для планування розвитку громад. Саме на землі будуть розташовані сільськогосподарські, промислові, обробні підприємства, об'єкти відновлювальної енергетики. Саме на землі будуть розташовані об'єкти інфраструктури – автомобільні чи залізничні шляхи, лінії електромереж.

Тож планування довгострокового соціально-економічного розвитку громади без набуття нею прав на розпорядження землею просто неможливе.

РИЖОК ЗОРЯНА РУСЛАНІВНА

*здобувач кафедри управління земельних ресурсів
Львівського національного аграрного університету*

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Розробка інституційного забезпечення державної регіональної політики використання земельних ресурсів набуває особливого значення в Україні.

Успішне здійснення соціально-економічних перетворень залежить від тісної взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, раціонального поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами й особливостями регіонів, ефективним використанням їхнього природно-ресурсного, зокрема, земельного, трудового, науково-технічного та виробничого потенціалів.

Метою дослідження є аналіз інституційних засад раціонального й ефективного використання земельних ресурсів, створення умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалів землі, перетворення її у самостійний фактор економічного зростання регіону.

На жаль, сьогодні в Україні у галузі земельних відносин, використання та охорони земель практично відсутні інституціональні рамки сталого розвитку, які повинні збалансовано інтегрувати три його аспекти: екологічний, соціальний та економічний. Одночасно земля як фактор економічного росту і як природний ресурс дотепер залишається недооціненою [5]. Головний шлях до цього – екологізація сільськогосподарського виробництва та регуляторна роль держави у вирішенні соціально-виробничих проблем. Стратегічними завданнями земельної політики мають стати забезпечення високоєфективного використання сільськогосподарських угідь, всебічної охорони та розширеного відтворення родючості ґрунтів, вирішення продовольчої проблеми в країні [1, с. 16].

Проблема інституційного забезпечення державної земельної політики на регіональному і місцевому рівнях пов'язана з незавершеністю формування сільськогосподарських формувань нового типу на землях приватної форми власності. На сьогодні відсутнє чітке розмежування земель державної і комунальної форм власності. Місцеві органи влади не мають належного законодавчого забезпечення та фінансової бази для вирішення проблем регіонального й місцевого розвитку.

Пріоритетними напрямками вирішення цих проблем є вдосконалення державного регулювання у сфері земельних відносин, відповідних правових, організаційних, економічних та інших механізмів, а також підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за вирішення покладених на них повноважень та завдань. Регіональна земельна політика повинна охоплювати забезпечення прав землевласників і землекористувачів, встановлення земельного податку та орендної плати за землю, ринкову вартість землі, економічне стимулювання раціонального та ефективного землекористування, компенсаційні платежі та виплати у разі вилучення й консервації земель, плати за підвищення якості земель, введення економічних санкцій за нераціональне використання і погіршення екологічного стану земельних ділянок, припинення деградації ґрунтів і зростання їх родючості.

Розвиток земельних відносин визначається продуманою еколого-економічною політикою держави, ключовою ланкою якої є раціональне використання і охорона земель.

Відповідно до перспектив розвитку економіки, поліпшення організації територій і визначення напрямів раціонального використання земель та їх охорони в цілому по державі, регіонах та інших адміністративних утвореннях використання земель планують з метою вдосконалення розподілу земель, що у правовій доктрині [2] являє собою діяльність уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування, що полягає у створенні та втіленні перспективних програм (схем) використання та охорони земельних

ресурсів з урахуванням екологічних, економічних, історичних, географічних, демографічних та інших особливостей конкретних територій, а також в прийнятті та реалізації на їх основі відповідних рішень. Планування і організація раціонального використання й охорони земель забезпечує їх оптимальний розподіл між галузями виробництва та для народногосподарських потреб, максимальне збереження найцінніших сільськогосподарських угідь, що потребує підвищення їх родючості, здійснення протиерозійних і протисельових заходів, проведення рекультивациі земель.

Раціональне та ефективне використання земельних ресурсів потребує цілеспрямованого управління. Тому правомірним є констатація необхідності виділення кола питань, що стосуються регулювання земельних відносин. Саме тому доцільно виділити регіональну земельну політику держави.

Регіональна земельна політика – це система організаційно-правових та економічних заходів, що здійснюються центральними та регіональними органами влади по регулюванню земельними відносинами на регіональному рівні на основі ефективного використання наявного земельно-ресурсного потенціалу [3]. Ми розглядаємо даний термін як сукупність цілей та завдань, визначених органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, територіальними органами земельних ресурсів в стратегії, що охоплює значний проміжок часу й спрямована на досягнення поставленої мети та встановлення вектора розвитку земельних відносин за допомогою засобів і методів, сформульованих у загальнодержавних і регіональних програмах ефективного використання земельних ресурсів.

В результаті регіональна земельна політика забезпечує реалізацію таких основних заходів, як [4, с. 22]:

- глибоке вивчення та оцінка внутрішнього земельного потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;
- подальше здійснення земельної реформи та забезпечення розвитку земельних відносин з урахуванням місцевих природно-географічних та інших механізмів його ефективного використання;
- розмежування земель державної та комунальної власності;
- розвиток земельного ринку, створення умов для розвитку конкуренції, забезпечення прозорості операцій та зменшення інвестиційних ризиків;
- вдосконалення орендних земельних відносин;
- розвиток іпотеки землі;
- удосконалення системи справляння плати за землю;
- оновлення методичної бази оцінки земель;
- проведення моніторингу земель, поліпшення організації контролю за раціональним використанням та охороною земель;
- підвищення ефективності регіональної системи управління земельними ресурсами шляхом функціонального посилення і структурної перебудови.

Формування інституційного середовища розвитку земельних відносин на основі максимально повного використання їх потенціалу передбачає виявлення активної ініціативи на місцях, узгодженість дій управлінської вертикалі, функціонування спеціалізованих інституцій, які б регулювали організаційні та фінансові аспекти розвитку. Зокрема, високу активність існуючих організацій та дорадчих служб, а також функціонування

Державного земельного (іпотечного) банку, спеціалізованих державних фондів для стимулювання розвитку ринку земель, страхових компаній, консалтингових підприємств, спеціальних науково-дослідних установ та інформаційних служб, що потребує розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування з метою гарантування права власності та права користування земельним власникам (користувачам), забезпечення особливого режиму використання земель оздоровчого, рекреаційного, природоохоронного та історико-культурного призначення й екологічно збалансованого землекористування.

Якщо ставити оцінку інституціональному забезпеченню існуючої системи ведення земельної політики, то практично відсутніми є заходи з економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, створення і реалізації загальнодержавних та регіональних програм, проведення зонування земель за їх категоріями та типами землекористування, встановлення територіальних обмежень у використанні земель, нормування та економічного стимулювання землекористування. Все це є наслідком використання нормативів, заснованих на застосуванні встановлених величин або коефіцієнтів, що є константами, а не методів оцінки ринкової вартості, що не використовують при наданні податкових і кредитних пільг, виділенні коштів з державного або місцевого бюджету, звільнення від плати за земельні ділянки, компенсацію з бюджетних коштів за зниження доходу власників землі та землекористувачів. Відсутні нормативи, що вимагають формування основних положень використання та охорони земель, встановлення обмежень, розміру платежів за використання земель з врахуванням їх екологічної та соціальної цінності, показників сталого землекористування.

Список використаних джерел:

1. Богіра М. С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект : монографія / М. С. Богіра. – Л. : ЛНАУ, 2008. – 225 с.
2. Земельний кодекс України. – Режим доступу : www.land.gov.ua/zatupamu-normativno-pravovoho-aktu/zemelnyi-kodeks.html.
3. Новаковський Л. Я. Регіональна земельна політика / Л. Я. Новаковський, М. І. Шквир. – К. : Урожай, 2006. – 136 с.
4. Свистун Л. А. Формування ринку землі в умовах реалізації регіональної земельної політики : монографія / Л. А. Свистун. – О. : Фенікс, 2011. – 256 с.
5. Третяк А. М. Завдання та механізми реалізації державної екологічної земельної політики в сучасних умовах / А. М. Третяк. – Режим доступу : www.ecoj.dea.gov.ua/wp-content/uploads/2013/12/tretyak.pdf.

РОЖДЕСТВЕНСКАЯ ИРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування
ДРІДУ НАДУ при Президентіві України*

БЮДЖЕТ УЧАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

В Україні з 2015 року і на сьогодні реалізується програма громадський бюджет (або партисипативний бюджет). Громадський бюджет – це інструмент прямої демократії, коли прості громадяни вирішують щодо розподілу бюджету через проекти та пропозиції запропоновані громадянами.

Вперше про бюджет участі в Україні заговорили у трьох українських містах (Чернігові, Черкасах та Полтаві) у 2015 р.

Згідно останніх досліджень, проведених Центром розвитку інновацій НаУКМА, громадський бюджет запроваджено у 91 органі місцевого самоврядування (далі – ОМС) України – це 74 міста, 15 ОТГ (далі – об'єднана територіальна громада), одна районна й одна обласна рада. Загальний розмір громадського бюджету за 2015-2017 роки склав 684,7 млн. грн., найменше виділили у Світловодську (50 тис. грн.), а найбільше – у Києві та Одесі (по 100 млн. грн.) [1].

Цей проект відразу вирішив ряд актуальних проблем, таких як:

- визначив та вирішив чого не вистачає, і що найбільш хвилює мешканців населених пунктів;
- покращує обізнаність громадськості в бюджетній системі України;
- створення ефективного механізму взаємодії держави та суспільства;
- покращення обізнаності громадськості в процесі державного бюджетування, доходів і видатків;
- формування довіри громадян до влади;
- активне залучення населення до процесу прийняття рішень.
- але громадський бюджет, як програма, котра пов'язана з людьми не є досконалою.

Існують проблеми котрі пов'язані з:

- людським фактором.
- відсутністю відповідних знань (вузькопрофільних), для розрахунку бюджету проекту, тому проблеми з'являються на етапі реалізації проекту.
- достовірністю голосування – це стосується тих міст в яких приймається електронне та паперові голоси, чи не накручують голоси, чи не вигадані люди, які підписались, чи справді власноруч заповнили бланки голосування, якщо їх у великій кількості приносять «від мешканців».
- репрезентативністю вибірки – адже голосує переважно активний середній клас. Тож як зробити так, аби підтримані проекти відповідали інтересам всіх верств жителів населених пунктів і як змусити бути небайдужими усіх – теж виклик.
- невисокою проінформованістю. Іноді мешканці не володіють інформацією щодо подання заявок на участь у громадському бюджеті.

Юридичні колізії. Наприклад: земельні ділянки на яких плануються реалізація проекту не є комунальною власністю міста.

Однак, якщо відкинути недоліки, можна стверджувати, що жителі згуртувались навколо можливості за допомогою якої можна вирішувати проблеми – реалізації проектів громадської дії.

Тому є доцільним вдосконалення бюджету участі, для цього необхідно:

- тісно співпрацювати з органами міської влади та координаторами проектів на місцях,
- розробити розпорядчих документ в якому буде покрокове написання проекту, що дозволить зменшити помилки.
- перед подачею проекту до розгляду проект повинен бути погоджений з вузькими спеціалістами щоб врахувати всі тонкощі.

Електронне голосування через BankID для прозорих виборів через ідентифікації голосів

Список використаних джерел:

1. Громадський бюджет: перезавантаження. – Режим доступу : www.phm.gov.ua/wp-content/uploads. – Назва з екрану.

СЕРГІЄНКО ТЕТЯНА ІВАНІВНА

к. пол. н., доцент, доцент кафедри менеджменту організації та управління проектами Запорізької державної інженерної академії

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Досліджуючи концептуальні засади децентралізації у публічному управлінні зазначимо, що дане питання сьогодні є актуальним для України. Децентралізація сьогодні розглядається в державно-правовому аспекті як модель організації та модель функціонування публічної влади на національному, регіональному та локальному рівнях, у конституційному вимірі об'єктивована через реалізацію принципу суверенітету народу [1, с. 18]. Децентралізація є способом територіальної організації влади, за якого держава передає право на прийняття рішень по визначених питаннях або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, що не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [2, с. 88]. Таким чином, децентралізація – це управлінська політична система, покликана здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу центральної влади; політичний процес, що передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціональної ваги, а також втілення в життя специфічних регіонально-локальних програм [4, с. 347].

Дослідження з питань регіоналізації, централізації та децентралізації висвітлені у працях, насамперед, таких відомих зарубіжних дослідників, як Й. Альтузіус, А. Коль, Т. Вюртенбергер, Ж. Пінсон, Р. Макенсон, А. Саммерс, Л. Сенн, Д.Бойс, І.Волтер та ін. Дослідження з цієї проблематики освітлено також у працях вітчизняних авторів, зокрема В. Авер'янова, Н. Власенко, О. Новикової, О. Осауленко, Н. Нижник, І. Калачової, В. Пілюшенко, І. Шкрабак, Р. Ларіної, А. Мельника, О. Смоленського та ін.

Водночас невирішеною частиною загальної проблеми є проведення аналізу сучасних процесів децентралізації, розробка на основі результатів цього аналізу рекомендацій щодо удосконалення реалізації державної влади в Україні, запровадження європейських норм та стандартів ефективного регіонального управління, а для цього необхідно розглянути концептуальні засади децентралізації у публічному управлінні.

За умови диференційованого підходу до децентралізації, розрізняють два типи останньої: адміністративна і демократична. Адміністративна децентралізація означає розширення компетенції місцевих адміністративних органів, які діють в межах цієї компетенції самостійно і до певної міри незалежно від центральної влади, хоча місцеві органи й призначаються центральним урядом. Демократична децентралізація передбачає створення розгалуженої системи місцевого самоврядування, коли місцеві справи вирішуються не представниками центрального уряду, а особами, обраними самим місцевим населенням. Незважаючи на різні підходи, децентралізації властиві спільні сутнісні ознаки, що водночас виступають її основоположними принципами:

- незалежність, від форми державного устрою;
- чітке законодавче розмежування функцій та повноважень між різними рівнями управління;

- цілеспрямований розвиток розкладженої системи місцевого самоврядування;
- невтручання держави у сферу суверенних прав земель, областей, регіонів;
- подолання патерналізму через запровадження принципів діалогу у співпраці на різних рівнях соціального управління;
- самостійність місцевих органів влади у фінансовій сфері;
- фінансова підтримка органів місцевого і регіонального самоврядування з боку держави;
- законодавче закріплення горизонтальних і вертикальних взаємовідносин у сфері соціального управління [5, с. 101 – 102].

Отже, у сукупності вищезазначені принципи, в разі їхнього практичного втілення у життя, постійного розвитку і вдосконалення, забезпечують децентралізоване прийняття рішень, котре, зменшує переваження центру, а також поліпшує та прискорює урядові дії, надає життєвості новим інститутам і збільшує ймовірність того, що створені служби за сприятливих умов підтримуватимуться та розвиватимуться. У сфері децентралізації головною метою є адміністративні реформи в Україні. Виділяють такі аспекти реформ: географічний; політичний; організаційний – поширення влади по вертикалі та горизонталі ієрархічної структури. З точки зору географічного аспекту, децентралізація державної влади в Україні відбувається в межах унітарної держави. Певні кроки зроблені на шляху політичного розподілу влад. Але, невіршеними є проблеми ефективності зв'язку держави як цілісної інституції зі складовими частинами – гілками влади, рівнями управління й органами як структурно-функціональними підрозділами.

Отже, виникаючі на місцях і в регіонах проблеми, як свідчить світовий досвід, краще вирішуються при взаємодії органів місцевого самоврядування, що можливо за умов:

- чіткого визнання обсягу функцій і компетенція органів управління кожного з регіонів влади;
- самостійної фінансової бази, на основі якої можна здійснювати ці функції й компетенції;
- визначення механізму контролю за виконанням делегованих повноважень одних органів іншими;
- сприяючої правової й податкової баз.

Таким чином, для подальшої стабілізації взаємовідносин між різними органами влади в Україні потрібне законодавче вдосконалення заданих вище умов. Також, щодо України, як зазначає М. Пасічник, то про децентралізацію у публічному управлінні можна говорити лише у розрізі «перебудови врядування» [3, с. 182], тобто цілісного оновлення системи публічної влади. Для цього необхідно реалізувати цілий комплекс реформувальних, зокрема провести територіальну, адміністративну, бюджетну, податкову реформи, реформу місцевого самоврядування; а також необхідно виробити спільні нормативні акти, щоб впродовж певного часу чітко визначити запровадження цієї нової моделі управління, яка б відповідала викликам часу та гармонізувалась із вимогами ЄС.

Список використаних джерел:

1. Базавлук Н. Ю. Реалізація принципу децентралізації в публічному управлінні: організаційно-правові засади / Н. Ю. Базавлук, В. В. Баштанник // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – № 1 (28). – С. 18 – 24.

2. Гурне Б. Державне управління / Б. Гурне. – К. : Основи, 1994. – 165 с.
3. Пасічник М. Еволюція та характерні ознаки децентралізації публічного управління / М. Пасічник // Вісник Національної академії державного управління: Регіональне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – № 4. – С. 175 – 182.
4. Політологічний енциклопедичний словник : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
5. Політологія : посіб. для студентів вузів / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенко. – К. : Вид-ий центр «Академія», 1998. – 368 с.

СІРЕНКО РОМАНА РОМАНІВНА

к. фіз. вих. і спорту, доцент, завідувач кафедру фізичної культури і спорту Львівського національного університету ім. І. Франка

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПОРУД ЛЬВІВЩИНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СЕКТОРАЛЬНИХ РЕФОРМ

Однією з умов ефективного розвитку фізичної культури і спорту в нашій державі є зміцнення матеріально-технічної бази шляхом експлуатації фізкультурно-спортивних споруд, які повинні забезпечувати оздоровлення різних верств населення та спеціалізовану підготовку спортивного резерву. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» у Ст. 48 «Матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту» визначені основні вимоги до споруд і обладнання фізкультурно-спортивної галузі.

Матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту здійснюється шляхом будівництва та використання спортивних споруд, створення, придбання та використання фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, іншого майна, призначеного для занять фізичною культурою і спортом. Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту визначає нормативи матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні [1].

Однією з головних причин виникнення проблеми є відсутність державної політики розвитку спорту та невідповідність спортивної інфраструктури міжнародним стандартам, незначний обсяг інвестицій, низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення, недостатня кількість дитячо-юнацьких шкіл тощо. Особливо гостро стоїть проблема матеріально-технічного забезпечення спортивних споруд для занять зимовими видами спорту.

Сьогодні на території Львівської області обліковано 5 392 спортивні споруди різної форми власності, типу чи категорії. Із них до Єдиного електронного всеукраїнського реєстру спортивних споруд внесено 3 079 спортивних об'єктів Львівщини, ще 892 – на стадії реєстрації. Найбільше спортивних споруд функціонує у місті Львові – 1 170.

Система дитячо-юнацького спорту об'єднує спортивні школи всіх типів, які забезпечують відбір обдарованих осіб із системи дитячого спорту, поступову спеціалізацію юних спортсменів, що мають високий рівень підготовленості, для участі у міжнародних спортивних змаганнях дітей та школярів, а також для подальшого переходу в систему резервного спорту. Як зазначено у Розпорядженні Кабінету Міністрів від 27 жовтня 2010 р. «Про

схвалення концепції Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках» за спортивною інфраструктурою Україна в 10-15 разів поступається країнам, збірні команди яких є головними нашими конкурентами на світовій спортивній арені [2].

На Львівщині у 2017 р. діють 86 дитячо-юнацьких школи (ДЮСШ), з яких 14 – спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву (СДЮШОР). Багато ДЮСШ не мають своєї спортивної інфраструктури та змушені винаймати спортивні споруди міського призначення або займатись на базах вищих навчальних закладів.

У Львові забезпечують вищу освіту 28 ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Проаналізувавши ступінь забезпеченості вищів спортивними спорудами, варто зазначити, що частина споруд також не відповідає вимогам сьогодення, інфраструктура є застарілою, у більшості відсутні стадіон, плавальні басейни тощо. Пропускна здатність споруд є низькою і не здатна забезпечити якісне проведення занять з різних видів спорту. З 28 вищів лише у двох – ЛНУ імені І. Франка та НУ «ЛП» функціонують басейни, при чому у «Львівській Політехніці» басейн не відповідає стандартам, тому не придатний для проведення змагань всеукраїнського або міжнародного рівнів.

Власне, через це завантаженість спеціалізованих спортивних споруд, які відповідають міжнародним стандартам є надзвичайно високою. Водночас, щороку зростає кількість осіб, що здобувають вищу освіту й це відповідно ще більше посилює завантаженість споруд ВНЗ, оскільки першочерговим завданням навчального закладу є забезпечення навчального процесу з фізичного виховання студентів та підвищення рівня їхньої спортивної майстерності. Завантаженість навчально-спортивного комплексу ЛНУ імені І. Франка у 2016/2017 н.р. становила 88 %. Навчально-спортивний комплекс є головною базою підготовки жіночої гандбольної команди «Галичанка – ЛНУ» – чемпіона Суперліги з гандболу (2015-2017 рр.); а також однією з арен для проведення чемпіонатів України та Львівщини з футболу, баскетболу, волейболу, різновидів боротьби, Універсиади Львівщини тощо.

Матеріально-технічне забезпечення галузі фізичної культури та спорту потребує значного оновлення та фінансування. Більшість фізкультурно-спортивних споруд Львівщини не відповідають міжнародним стандартам для проведення змагань та мають низьку пропускну здатність. Спортивні споруди вищів забезпечують заняття різними видами спорту студентській молоді, однак практично не мають резерву для надання спортивних послуг іншим верствам населення. Вищевикладене, вимагає будівництва державних спортивних споруд для забезпечення оздоровлення населення.

Список використаних джерел:

1. Про фізичну культуру і спорт : закон України від 24 груд. 1993 р. № 3808-ХІІ. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12.
2. Про схвалення концепції Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках : розпорядження Кабінету Міністрів від 27 жовт. 2010 р. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2068-2010.

ТЕСЛІЦЬКИЙ ЮРІЙ ПЕТРОВИЧ

викладач фізичного виховання Чернівецького вищого комерційного училища Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В КОНТЕКСТІ СЕКТОРАЛЬНИХ РЕФОРМ

Питання розвитку молодіжної політики, фізичної культури і спорту набуло особливої актуальності в умовах децентралізації та секторальних реформ сучасного українського суспільства. Концептуальне бачення секторальної децентралізації передбачає врахування реального стану справ у громадах під час секторальних змін у ході децентралізації.

Упровадження секторальних реформ передбачає здійснення структурних реформ у сфері реального виробництва та послуг, зорієнтованих на зменшення енергоємності та підвищення енергоефективності національного виробництва, створення сприятливого інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг [1].

Секторальні реформи в Україні є передумовою економічної інтеграції з ЄС. Першим етапом секторальних реформ (з урахуванням економічних інтересів ЄС) в Україні є реформування таких секторів економіки як енергетика, сільське господарство, транспортно-транзитна інфраструктура (у т.ч. реформування газотранспортної системи України, що забезпечує транзит енергоносіїв з Росії до ЄС), металургійне виробництво. Секторальні реформи передбачають зниження енергоємності виробництва, впровадження високих європейських стандартів та норм продуктивності праці, якості, екологічності та конкурентоспроможності, захист інтересів інвесторів та дотримання прав інтелектуальної власності тощо.

Розвиток фізичної культури і спорту в державі залежить від її соціально-економічного стану, зокрема активізації інноваційної активності, формування ефективної інвестиційної політики та соціальної інфраструктури в країні тощо.

Нині актуальним є формування нової системи державного регулювання сфери фізичної культури і спорту, її методології та реалізації ринкових практик в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також наближення до стандартів розвинених країн [2].

Водночас стратегічні завдання щодо економічного зростання, соціальної орієнтованості ринкової економіки, посилення активності регіональної політики, збереження здоров'я населення обумовлюють зростаючу роль держави в розбудові громадянського суспільства [3].

Інфраструктурні проекти, що відповідають державним пріоритетам у сфері фізичної культури і спорту, реалізуються частково, оскільки на даний час не удосконалені фінансові механізми, відсутні критерії оцінки поданих проектів, спрямованих на прискорення розвитку галузі як на національному, так і на місцевому рівнях. Це приводить до того, що органи влади не можуть залучити приватного партнера для забезпечення стабільності фінансування проектів протягом їх життєвого циклу з можливістю створення сучасної спортивної інфраструктури, впровадження інновацій, підготовки спортсменів, розвитку ринку послуг тощо. Крім того, для розвитку фізичної культури і спорту суб'єктами реалізації політик на нинішньому етапі бракує системного бачення конкретних цілей і шляхів розвитку. Тож центральному органу

виконавчої влади, відповідальному за формування та реалізацію в Україні державної політики у сфері фізичної культури і спорту, у першу чергу необхідно розробити відповідні фінансові механізми для реалізації партнерських проєктів.

Спостерігається відсутність державного регулювання ринкових відносин у галузі, що має враховувати економічні інтереси усіх суб'єктів ринкових відносин та визначатися нормативно-правовими актами. В умовах ринкової економіки державним органам влади та органам місцевого самоврядування слід створити умови для забезпечення консультативної, організаційної, фінансової підтримки та розвитку фізичної культури і спорту на національному та місцевому рівнях.

Оскільки для модернізації спортивної інфраструктури фінансування недостатнє, то витрати на її експлуатацію та розвиток потрібно перерозподілити між приватними спортивними організаціями, що дасть можливість для держави зменшити фінансовий тягар на бюджет та забезпечити підготовку спортсменів з пріоритетних видів спорту. Автономність недержавних інституцій як основи громадянського суспільства відіграє важливу роль у реалізації державної політики, забезпечує оптимальну рухову активність людини впродовж усього життя як важливого чинника здорового способу життя та організацію змістовного дозвілля, сприятиме максимальній реалізації здібностей обдарованих осіб у спорті та підвищенню авторитету держави у світовому спортивному русі. Введення приватних підприємств у сферу фізичної культури і спорту в Україні є важливим механізмом залучення на паритетних умовах капіталу недержавного сектору до української економіки, адже вона реформує інфраструктуру міст та систему державного управління, створює новий ринок послуг для населення, забезпечує розвиток інноваційної економіки.

Міністерство молоді і спорту зосередили увагу на питаннях розвитку молодіжної та спортивної інфраструктури. Вони підкреслили, що однією з вдалих форм роботи з молоддю є молодіжні центри – майданчики для забезпечення якісного і змістовного дозвілля молодих людей. Саме тому у ракурсі сучасних реформ діяльність профільного міністерства зосереджена на розвитку мережі таких центрів, у тому числі на рівні об'єднаних громад, та створенні правових підстав для їх діяльності.

Для вирішення проблемних питань Міністерством молоді та спорту України утворено комісію з питань реформування сфери фізичної культури і спорту та проводиться експеримент щодо участі національних спортивних федерацій з різних видів спорту у реалізації окремих завдань. Експеримент розрахований на залучення 5 національних спортивних федерацій до реалізації державної політики, підвищення їх автономності у діяльності, вироблення нового механізму співпраці між державою та громадськими організаціями, пошуку шляхів ефективнішого планування бюджетних коштів, підвищення оперативності організації і якості проведення спортивних заходів.

Таким чином, на нинішньому етапі розвиток галузі гальмується через слабкість спортивних інституцій громадянського суспільства, відсутність автономності у своїй діяльності та відповідних фінансових механізмів для реалізації партнерських проєктів.

Список використаних джерел:

1. Крістіневич С. А. Інституційні зміни в перехідній економіці: моделі та механізми / С. А. Крістіневич // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-

Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2014. – Вип. 22/1. – С. 149 – 153.

2. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання : аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, К. А. Кононенко, В. М. Яблонський [та ін.] ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2014. – 132 с.

3. Хожило І. І. Польський досвід децентралізації управління у соціальній сфері / І. І. Хожило // Вісн. Академії митної служби України. Серія «Державне управління» : наук. журн. – 2009. – № 1. – С. 131 – 138.

ТЮТЮННИК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

*аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики
НАДУ при Президентіві України*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ: ПРИНЦИПИ І ТЕНДЕНЦІЇ

Незважаючи на те, що концепція децентралізації широко практикується в економічних, юридичних, політичних, державно-управлінських науках, досі немає її загальноприйнятого визначення і єдиного узагальненого розуміння. Ми розглядаємо децентралізацію в широкому розумінні цієї категорії, а саме як парадигмальні зміни в діючій системі управління, за яких конкурентні взаємовідносини між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування модифікуються на користь останніх, і на цій основі відбувається модернізація публічного управління. Особливої значущості питання децентралізації набуває в перехідний період державного будівництва, коли держава має вдосконалювати наявну модель адміністративно-територіального устрою, або формувати нову. Україна перебуває саме на перехідному етапі свого розвитку і потребує європейського досвіду децентралізації влади, а отже і модернізації публічного управління.

Децентралізація є доволі складним державно-управлінським явищем. Вона включає низку важливих політичних, правових, адміністративних, фінансових та контрольних компонентів у взаємовідносинах органів державної влади і органів місцевого самоврядування. Серед компонентів децентралізації, пов'язаних з модернізацією публічного управління та підвищенням його ефективності, найбільш важливими, на наш погляд, є деконцентрація та деволюція. Деконцентрація означає початкову стадію децентралізації, «розосередження влади» в країні. Мова йде про передачу певного обсягу відповідальності, владних повноважень і ресурсів місцевим органам виконавчої влади та органам, які ієрархічно не підпорядковані центральним органам влади, тобто органам місцевого самоврядування. Іншими словами відбувається процес адміністративної децентралізації, за якої вертикаль державного управління зберігається. Щодо деволюції то це більш високий рівень децентралізації при якому відбувається, врегульоване нормативно-правовими актами, надання органам самоврядування регіонального та місцевого рівнів права приймати рішення і здійснювати самостійну фінансову та управлінську діяльність спираючись на власні джерела доходів. Очевидно, що в цьому випадку йдеться вже про демократичну децентралізацію.

В Україні першочерговим завданням децентралізації є створення спроможних територіальних громад і побудова, на цій основі, нової територіальної організації публічної влади. Мова йде про розбудову нового місцевого й регіонального самоврядування, спроможного забезпечити сприятливі умови для сталого соціально-економічного і культурного розвитку територій, раціонального використання їхнього економічного, соціального і природного потенціалу. В цьому контексті значний інтерес викликає дослідження принципів децентралізації влади і тенденцій розвитку системи ефективного публічного управління в унітарних державах Європи.

Децентралізації в більшості країн Європи проводиться з 60-х рр. минулого століття і базується на принципах: побудови громадянського суспільства; ефективності територіальних одиниць в наданні послуг; просторового планування розвитку територій; демократизації управління шляхом залучення громадян; прозорості, відкритості і підзвітності; гнучкості і субсидіарності [1, с. 61]. Ці принципи визначають усю сучасну європейську парадигму публічного управління в ЄС, що отримала назву «доброго врядування» (від англ. – «good governance») і застосовуються на усіх рівнях управління – загальноєвропейському, національному, регіональному і місцевому. Якщо в країнах Західній Європі у 60-х – 70-х рр. минулого століття метою адміністративної децентралізації проголошувалось підвищення економічної спроможності регіонів шляхом їх укрупнення та проведення деконцентрації влади з метою «розвантажити» систему державного управління, то у 80-х – 90-х рр. у всіх європейських країнах в процесі децентралізації запроваджувалася управлінська модель «New Public Management», зорієнтована на перенесення принципів і підходів ведення бізнесу у державний сектор і з паралельним зменшенням втручанням держави в управління економічними процесами і місцевим розвитком [2, с. 86].

Наслідками процесу імплементації принципів «нового публічного управління» в європейські політико-адміністративні системи стало посилення наступних тенденцій у модернізації публічного управління:

- перехід від адміністративної децентралізації (деконцентрації), яка мала місце у 1960-х – 1970-х рр., до політичної децентралізації (деволюції), що передбачала комплекс заходів, спрямованих на децентралізацію повноважень органів державної влади та їх передачу органам місцевого самоврядування. Зокрема, можна виділити два етапи процесу децентралізації. На першому етапі метою реформування були передача максимально можливого обсягу повноважень від центру місцям, передусім у бюджетній сфері. На другому етапі акцент був перенесений на зміцнення фінансової самостійності місцевих влад, зменшення навантаження на центральні уряди [3, с. 60 – 61]. Відповідно цілями цих реформ були: надання необхідних і якісних послуг громадянам та юридичним особам; підвищення результативності та ефективності влади; наближення послуг до їх споживачів (субсидіарність); досягнення прозорості дій публічної адміністрації та залучення громадян до прийняття рішень; консолідація бюджетів тощо;

- утворення і посилення регіонального самоврядування, що супроводжувалось появою адміністративних (Англія, Греція, Фінляндія, Португалія) та політичних регіонів (Італія, Франція, Іспанія, Бельгія, Швеція), тенденцією до подальшого розширення повноважень політичних регіонів і тенденція до перетворення адміністративних регіонів у політичні (як це відбувається у Франції починаючи з 1982 року);

– посилення міжнародного аспекту роботи регіональних органів влади: поява нових міжнародних організацій, які представляють регіональні та місцеві органи влади (наприклад, «Об'єднані міста і місцеві органи влади», які мають своє окреме представництво в ООН); міжнародні організації, орієнтовані на окремі типи міст або регіонів; лобювання та дипломатичні дії з боку регіональних і місцевих органів влади. Такі зміни стали можливими завдяки послабленню кордонів національних держав і відкриттю якісно нових можливостей для регіонів [1, с. 67] тощо.

Отже, модернізаційні зміни у європейських країнах, які від початку були направлені на розв'язання проблем, пов'язаних із подоланням суперечностей у відносинах між центральним урядом і місцевим рівням управління з появою і розвитком концепту «New Public Management» спрямовувались на перерозподіл повноважень і фінансових ресурсів від центрального рівня управління, що фактично уособлював державу, до самоврядної публічної адміністрації на регіональному і місцевому рівнях, тим самим зменшуючи політичне, адміністративне і фінансове навантаження на державний апарат.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко [та ін.] ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.

2. Денисенко В. Реформування інституційної системи політичних відносин та влади в державах транзитного характеру (на прикладі України) / В. Денисенко // В'ячеслав Липинський в історії, теорії та практиці укр. державотворення : матеріали Міжнар. конф., 26-27 квіт. 2007 р. – Луцьк : Вежа, 2007. – С. 82 – 93.

3. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2013. – 120 с.

ШЛАПАК ІГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентіві України

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В РЕГІОНІ

Вирішення накопичених в Україні проблем на регіональному рівні вимагає впровадження нових механізмів економічного зростання на основі ефективного використання ресурсного потенціалу, що сприятиме стабільному і збалансованому регіональному розвитку, підвищенню рівня та якості життя громадян. Це, у свою чергу, дасть можливість креативно осмислити і визначити важелі впливу економічного зростання на регіональні відтворювальні процеси щодо практичної реалізації сучасної регіональної моделі соціально-економічного розвитку.

На думку вітчизняних учених, категорія «економічне зростання» розглядається як стабільний, випереджальний розвиток, як відтворення регіональної економіки на засадах інтенсивного розвитку, збільшення обсягів валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу. У широкому

розумінні «економічне зростання» – це постійне підвищення добробуту громадян, що проживають на території країни [1; 3]. Серед багатьох економічних проблем регіону варто виокремити проблему низького потенціалу економічного зростання. Розв'язання цієї та інших проблем передбачатиме розробку різноманітних заходів як економічного, соціального, так і законодавчого характеру.

В останні роки залишається відкритою низка питань, пов'язаних з управлінням соціально-економічного розвитку регіону, незацікавленістю територій у результативному їх використанні, відсутності стимулів до виявлення резервів і нарощування ресурсного потенціалу. Крім того, в науковій літературі не існує досить чіткого уявлення щодо сутності, особливостей, механізмів формування економічного зростання на регіональному рівні, що зумовлює актуальність і вибір теми дослідження.

У наукових дослідженнях дістали поширення такі поняття, як «економічне зростання», «економічний розвиток», «ресурсний потенціал», «ресурсний потенціал». Відповідно до визначення в економічній літературі соціально-економічний зміст категорії «економічне зростання» дає уявлення про відносну зміну внутрішнього валового продукту (ВВП) за певний період, а також ВВП на душу населення. Економічне зростання є складовою економічного розвитку. Категорія «економічний розвиток» означає перехід від одного етапу економіки до іншого, за якого в новому періоді не тільки збільшується виробництво товарів і надання послуг, що вже вироблялися (надавалися) раніше, а й виробляються нові товари і надаються послуги з використанням нових технологій порівняно з попереднім періодом. Категорія «ресурсний потенціал» включає систему ресурсів, які використовуються комплексно, і передбачає обов'язкову взаємодоповнюваність окремих ресурсів у процесі суспільного виробництва (збільшення в системі одного якого-небудь ресурсу припускає одночасне збільшення кількості іншого). До його складу входять не тільки ресурси, призначені до споживання в певному періоді, а і їх страхові та інші запаси. Крім того, ресурсний потенціал визначає і потенційну можливість їх споживання в процесі суспільного виробництва.

Державна регіональна політика щодо формування механізмів економічного зростання потребує врахування особливостей галузевої і територіальної структури об'єктів місцевого господарства, розвиненого інституційно-правового середовища, впровадження ефективних фінансових та інвестиційних важелів стимулювання економічної активності, їх системної підтримки на рівні місцевого самоврядування, узгодження діяльності всіх гілок публічної влади, визначення специфіки місцевих умов нагромадження капіталу, а також функціонування ринку праці, зайнятості та кадрового забезпечення галузей економіки країни.

Стабільний соціально-економічний розвиток у регіоні досягається шляхом запровадження механізмів економічного зростання. До складу цих механізмів відносять: організаційно-управлінський; фінансово-бюджетний та інвестиційний, організаційно-економічний, інформаційного забезпечення, а також механізми інфраструктурного забезпечення, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, активізації підприємництва, співробітництва регіонів, стимулювання економічного зростання на регіональному рівні.

Сучасні ринкові умови сприяють створенню механізмів економічного зростання на регіональному рівні (в тому числі таких як державно-приватне

партнерство і кооперація), механізмів стимулювання підприємництва, малого та середнього бізнесу, формуванню кластерних об'єднань тощо.

Ефективна робота підприємств та фінансових установ галузей економіки, модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури, об'єктів соціальної інфраструктури, розвиток будівництва, підприємств сфери послуг передбачає створення нових робочих місць, залучення ресурсного потенціалу місцевої економіки до економічного зростання на регіональному рівні, підвищення стандартів життя населення.

Основу економічного розвитку регіону становить його ресурсний потенціал. У широкому розумінні економічна категорія «потенціал» означає можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані для пояснення певної мети, вирішення якого-небудь завдання [4]. Серед основних складових ресурсного потенціалу визначають: економічний потенціал, природно-ресурсний потенціал, потенціал поселенської мережі, трудовий потенціал, соціально-інфраструктурний потенціал, інформаційний потенціал, фінансовий потенціал [2].

На думку Л. О. Петкової, оцінку результативності використання ресурсного потенціалу регіону необхідно здійснювати через систему показників, що відображають його складові: площа території регіону; кількість населення; питому вагу працездатного населення у віковій структурі; середньорічну кількість працівників; кількість введених у дію основних засобів; інвестиції в основний капітал; щільність автошляхів; щільність залізничних колій; вклади населення в національній та іноземній валюті; кредити, надані комерційними банками суб'єктам господарювання; кількість отриманих патентів. Крім того, на економічне зростання регіону впливають фактори попиту та інституціональні фактори, що відображають ступінь зрілості та дію соціального капіталу. З них доцільно включити до аналізу: грошові доходи населення; кількість легалізованих політичних партій та їх місцевих осередків; кількість громадських організацій та їх місцевих осередків; загальну чисельність державних службовців; середньодобовий обсяг місцевого теле-радіомовлення [3].

Механізми формування економічного зростання передбачатимуть створення привабливого інвестиційного клімату в регіоні, акумуляцію та накопичення фінансових ресурсів (шляхом використання власного економічного потенціалу), перевагу у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку, а також інноваційного розвитку техніки, сучасних технологій та організації виробництва.

Основними суб'єктами реалізації економічного розвитку регіону є органи державної влади державного і регіонального рівнів, органи представницької влади регіонального та місцевого рівнів, суб'єкти господарювання, об'єднання громадян, неурядові організації, фінансові інститути тощо.

Серед основних методів, які впливають на механізми формування стимулювання економічного зростання на регіональному рівні, можна виділити:

- організаційні методи (спрощена процедура створення суб'єкта господарювання, спрощена схема оподаткування і статистичної звітності, надання консультативних і аудиторських послуг, проведення прикладних досліджень тощо);
- економічні методи стимулювання: прямої дії (методи субсидування на розвиток виробництва (створення нових робочих місць, навчання і

підвищення кваліфікації робочої сили, окремі напрями диверсифікації виробництва); опосередкованої дії (методи передачі в довгострокову оренду, використання сучасних організаційних форм взаємодії продуктивних сил;

– правові методи (законодавчо встановлюваний спеціальний режим господарювання на певній території, що передбачає використання певних пільг і преференцій для заздальгідь визначуваного кола учасників або для строго окресленої межам території, укладання територіальних угод між учасникам реалізації стратегії тощо).

Таким чином, для забезпечення економічного зростання в регіоні важливе значення має активізація підприємницької ініціативи, прозорість та відкритість дій публічної влади щодо розробки та реалізації державної регіональної політики. Формування механізмів економічного зростання в регіоні є дієвим інструментом управління процесам, які мають забезпечити нейтралізацію несприятливих чинників і сприяти додатковій активізації взаємодії учасників суспільного виробництва на певній території на найближчу і віддалену перспективи. Крім того, забезпечення економічного зростання регіону сприятиме подальшому підвищенню соціально-економічної ефективності регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні / С. О. Біла, О. В. Шевченко, М. О. Кушнір [та ін.]. – К. : НІСД, 2013. – 54 с.
2. Ресурсний потенціал регіону : навч. посіб. / авт.-упоряд. : М. К. Орлатий, С. А. Романюк, І. О. Дегтярьова [та ін.] ; за заг. ред. М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 724 с.
3. Петкова Л. О. Економічне зростання в Україні: регіональний вимір / Л. О. Петкова. – Черкаси : ЧДТУ, 2004. – 271 с.
4. Третьак В. В. Экспортный потенциал региона при оценке возможностей регионального внешнеэкономического развития / В. В. Третьак // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 110 – 117.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Алейникова Светлана Михайловна – канд. соц. н., начальник отдела кадровых технологий НИИ ТПУ, доцент кафедры государственного управления социальной сферой и белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Алімова Ірина Євгенівна – аспірант кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

Андилевко Татьяна Валерьевна – научный сотрудник сектора трудовых отношений отдела человеческого развития и демографии ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»

Андрійв Микола Миколайович – аспірант ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

Антипенко Диана Олеговна – студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Артюх Сергей Игоревич – студент 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Академии Управления при Президенте Республики Беларусь

Арушанян Тігран Гарегінович – аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентові України

Бабина Валентина Олександрівна – к. пол. н., доцент кафедри правознавства Одеського національного політехнічного університету

Бабич Олександр Борисович – к. держ. упр., доцент кафедри менеджменту організації та управління проектами Запорізької державної інженерної академії

Бакай Андрій Євгенович – аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Баран Анна Александровна студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Бараховская Виктория Петровна – студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Бардович Максим Валентинович – студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Бедрицкая Анастасия Сергеевна – студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Беззубко Лариса Володимирівна – д. держ. упр., професор, професор кафедри економіки і менеджменту Донбаської національної академії будівництва і архітектури

Беленець Тетяна Олександрівна – слухач магістратури за спеціальністю «Менеджмент організацій та адміністрування» кафедри менеджменту та маркетингу Інституту економіки та управління Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Бенюш Полина Валерьевна – студентка 4 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Берестень Павел Васильевич студент 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Бериславська Оксана Михайлівна – аспірант кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету

Бідолах Михайліна – студентка факультету фізичної культури та здоров'я людини Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Біла Світлана Олексіївна – д. держ. упр., професор, заслужений економіст України, професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету

Бобрицький Леонід Володимирович – к. ю. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Богачев Роман Михайлович – к. філос. н., доцент, докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

Богаченко Микола Миколайович – слухач НАДУ при Президентіві України

Бойко Вікторія Миколаївна – студентка 6 курсу 2-го медичного факультету Харківського національного медичного університету

Бойко Лариса Сергіївна – слухач магістратури Запорізької державної інженерної академії

Бойко Людмила Володимирівна – студентка 2 курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування» факультет економіки менеджменту та психології Київського національного торговельно-економічного університету

Бойко Оксана Анатоліївна – аспірант кафедри інформаційних технологій та інформаційних систем ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

Боков Олександр Віталійович – к. держ. упр., с. н. с., завідувач проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Болотин Владимир Васильевич – канд. філос. наук, доцент, доцент кафедри державного управління соціальною сферою і белорусоведення факультета підготовки та переподготовки Інститута державної служби Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Бородін Євген Євгенович – аспірант кафедри економіки та регіональної економічної політики Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Босько Ольга Владимировна – канд. фил. наук, ведучий научний співробітник НИИ теорії і практики державного управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Ботвінов Ростислав Геннадійович – к. ю. н., докторант кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Брасс Александр Анатольевич – канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры государственного строительства и управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Братко Богдан Едуардович – аспирант Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Бутник Олена Олександрівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри правознавства Київського національного університету культури і мистецтв

Валейтёнок Валерий Владимирович – канд. филос. наук, доцент кафедры политологии, социологии и социального управления Белорусского национального технического университета

Василевская Алеся Александровна – студентка 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Василенко Анатолий Андреевич – студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Васюк Наталя Олегівна – к. держ. упр., доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Вашко Ирина Михайловна – канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономики предприятий Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Великоцька Анастасія Вікторівна – слухач магістратури державного управління ДВНЗ Донецький національний технічний університет

Вербицкий Олексій Володимирович – аспирант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Весельська Марина Віталіївна – аспирант кафедри гуманітарної і соціальної політики НАДУ при Президентові України

Витко Тетяна Юліанівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Інституту гуманітарної підготовки та державного управління ІФНТУНГ

Вітряк Тетяна Борисівна – к. е. н., заступник завідуючого проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Власюк Валерій Євгенович – д. е. н., професор, професор кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування Університету митної справи та фінансів

Власюк Маргарита Валентиновна – студентка 2 курса управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Волкович Глеб Дмитриевич – студент 2 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров факультета управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Ворона Петро Васильович – д. держ. упр. доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Воронцовская Людмила Григорьевна – аспирант, младший научный сотрудник Института экономики НАН Беларуси

Вырвич Анна Николаевна – студент ГУВПО «Белорусско-Российский университет»

Гавриков Андрей Валерьевич – аспирант отдела политической социологии Института социологии НАН

Гаврилина Ирина Александровна – магистрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

Гандзюк Артем Николаевич – аспирант кафедры парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Гиренко Лілія Анатоліївна – здобувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Глущенко Світлана Аркадіївна – викладач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ України

Голуб Вячеслав Львович – к. держ. упр., старший викладач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

Горбатюк Світлана Євгенівна – к. держ. упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Гордієнко Євгенія Петрівна – аспирант кафедри управління персоналом та економіки праці ХарРІДУ НАДУ при Президентові України

Гребень Світлана Євгенівна – аспірантка ПрАТ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

Гринчишин Сергій Сергійович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Гудко Ангелина Валерьевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Гулевич Альона Юрїївна – начальник відділу профорієнтації та конкурсного відбору ОРІДУ НАДУ при Президентові України

Гутич Юрий Владимирович – магистрант 1 курсу юридического факультета Белорусского государственного университета

Гуца Вероника Юрьевна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Дауешова Алия Еркиновна – старший преподаватель Інституту управління Академії Государственного управления при Президенте Республики Казахстан

Дауш Ирина Анатольевна – канд. экон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств факультета управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Дахно Олександр Юрійович – аспірант Національного інституту стратегічних досліджень

Дацюк Вікторія Вікторівна – аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Дегтярев Дмитрий Владимирович – студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Дёмушкина Лариса Олеговна – канд. экон. наук, доцент, доцент Института управления Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

Демченко Володимир Миколайович – к. філол. н., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

Денисовець Юрій Миколайович – слухач кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Деруец Наталья Анатольевна – студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Джунусбекова Гульсара Аширбаевна – канд. экон. наук, доцент, профессор Института управления Академии Государственного управления при Президенте Республики Казахстан

Джусупова Раушан Сейт-Аскарровна – канд. филос. наук, доцент, доцент Национальной школы государственной политики Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан

Динник Ірина Петрівна – аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України

Довнар Руслан Игоревич – канд. медич. наук, ассистент 2-й кафедры хирургических болезней УО «Гродненский государственный медицинский университет»

Долбик Галина Николаевна – студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Долгая Наталья Александровна – студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Дорох Вероника Викторовна – студентка 3 курса факультета управления специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Дрень Анна Юрьевна – магистрант специальности «Мировая экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Дручек Катерина Сергійвна – магістр факультету бізнесу та фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Дубицький Віталій В'ячеславович – здобувач Інституту законодавства ВР України

Дубчак Людмила Миколаївна – к. філос. н., доцент, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Дуламбаева Раушан Тлегеновна – д-р. екон. наук, професор, професор Інститута управління Академії державного управління при Президенті Республіки Казахстан

Дяченко Андрій Васильович – аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Дяченко Валентин Сергійович – здобувач кафедри економіки праці та розвитку сільських територій Національного університету природокористування і біоресурсів України

Дяченко Наталія Павлівна – здобувач кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентові України

Дьякова Наталия Дмитриевна – студентка Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Ермакова Элеонора Эрйховна – ст. преподаватель кафедри управління, економіки і фінансів факультета інноваційної діяльності, управління і фінансів Брестського державного технічного університету

Євсюков Олександр Петрович – к. психол. н, доцент, докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Жарикова Алла Андреевна – канд. филос. наук, доцент, доцент кафедри державного управління соціальною сферою і белорусоведення Інститута державної служби Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Жданович Ольга Владимировна – магістрант Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Зелінська Наталя Сергіївна – к. держ. упр., доцент кафедри управління освітніми закладами та державної служби соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Зозуля Валентина Олександрівна – молодший науковий співробітник центру науково-педагогічних досліджень та удосконалення бізнес освіти та підприємництва Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Зоріна Галина Петрівна – асистент кафедри туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Івашина Людмила Петрівна – старший викладач кафедри професійної освіти та менеджменту КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Ігнат'єв Олександр Михайлович – аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Кабушко Алла Михайлівна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки природопольовання факультета менеджменту УО «Белорусский государственный экономический университет»

Казанцев Алексей Михайлович – студент 2 курсу спеціальності «Маркетинг» УО «Государственный институт управления и социальных технологий Белорусского государственного университета»

Калин Олександра Іванівна – студентка кафедри військової підготовки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Каложний Віталій Сергійович – ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Кальниш Юрій Григорович – д. держ. упр., професор, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Канєвський Андрій Денисович – аспірант Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu, Specjalność – Zarządzanie zasobami ludzkimi, Specjalizacja – Kadry i płace

Карпа Марта Іванівна – к. держ. упр., докторант кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

Карпеко Надія Миколаївна – к. держ. упр., старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Карпівич Віктор Александрович – к. ист. н., доцент, доцент кафедри гуманитарних наук Університета гражданской защиты МЧС Республики Беларусь

Кастєрова Полина Валєрьєвна – студентка 3 курсу факультета управління спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Качала Тамара Миколаївна – д. е. н., професор, професор кафедри економічної політики та врядування НАДУ при Президентові України

Квєлішвілі Ірина Миколаївна – к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

Кємеж Марина Леонидовна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Кипцевич Александра Сергєєвна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Кірсєва Ольга Борисівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Кітуашвілі Лариса Іванівна – слухач 2 курсу спеціальність «Публічне управління та адміністрування» НАДУ при Президентові України

Кланца Андрій Іванович – к. мед. н., докторант кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Клейшмидт Юрій Валєрійович – здобувач навчально-науково-виробничого центру НУЦЗ України

Клименко Ігор Михайлович – старший викладач кафедри публічної політики та політичної аналітики НАДУ при Президентові України

Климова Любовь Анатольєвна – ст. преподаватель кафедри «Маркетинг и менеджмент» ГУВПО «Белорусско-Российский университет»

Коваль Яна Сергіївна – аспірантка ПрАТ «Міжрегіональна академія управління»

Коврей Валєнтина Алексєєвна – канд. экон. наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Кожокар Марина Василівна – викладач Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Козел Алина Валерьевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Колодій Олександр Миколайович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Колосовська Ірина Ігорівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ при Президенті України

Колошова Ольга Святославівна – викладач-методист (з мовної підготовки) відділення мовної підготовки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

Корякин Артем Игоревич – магістрант державного та муніципального управління Среднерусского інститута управління Російської академії народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації

Кочман Евгений Викторович – студент 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кошель Алина Олеговна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кравченко Мілена В'ячеславівна – д. держ. упр., професор, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президенті України

Кривенкова Руслана Юрївна – старший викладач кафедри туризму факультету туризму та міжнародних комунікацій ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Крилова Ірина Іванівна – к. ю. н., докторант кафедри економічної політики та врядування НАДУ при Президенті України

Кришук Аліна Юрївна – аспірант кафедри економічної теорії та конкурентної політики факультету економіки, менеджменту та психології Київського національного торговельно-економічного університету

Кришук Юлія Анатоліївна – слухач НАДУ при Президенті України

Крокун Светлана Андреевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кропівницька Маргарита Едуардівна – аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президенті України

Крылович Диана Сергеевна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Крысь Елена Геннадьевна – начальник отдела правових досліджень та експертизи НИИ теорії та практики державного управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кузьменко Сергій Леонідович – аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарРІДУ НАДУ при Президенті України

Куйбіда Степан Васильович – аспірант Національного університету «Львівська політехніка»

Куліш Поліна Юріївна – здобувач навчально-науково-виробничого центру НУЦЗ України

Купрійчук Василь Михайлович – д. держ. упр., доцент, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ при Президентові України

Курілов Юрій Юрійович – аспірант кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Кухальская Надежда Витальевна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Кухарчик Катрина Михайловна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Лагутик Вера Юрьевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Лагутін Володимир Леонідович – ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Ланьтєко Александра Александровна – магістрант 2 курсу кафедри маркетингу Государственного института управления и социальных технологий БГУ

Ларін Станіслав Васильович – аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національної безпеки НАДУ при Президентові України

Ларіна Наталія Борисівна – к. пед. н., доцент, перший заступник директора Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів, доцент кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Лахтанова Алина Сергеевна – студентка 3 курсу факультета управління спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Лашкіна Марія Григорівна – к. держ. упр., помічник-консультант народного депутата України

Лебедєва Надія Анатоліївна – аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом, старший викладач англійської мови Херсонського державного аграрного університету

Лешкевич Вікторія Вікторівна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Академії при Президенте Республіки Беларусь

Лешкевич Вікторія Вікторівна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Липовська Катерина Олександрівна – аспірант кафедри економіки та регіональної політики ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Лукіна Тетяна Олександрівна – д. держ. упр., професор, професор кафедри управління освітою НАДУ при Президентіві України, професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Лукьяненко Полина Владимировна – студентка 4 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Лыскович Андрей Викторович – студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Малахова Світлана Олександрівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри земельного кадастру Львівського національного аграрного університету

Малик Елена Николаевна – канд. полит. наук, доцент, доцент кафедры «Политология и государственная политика» Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

Малоокий Віталій Анатолійович – аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

Малюгина Анна Викторовна – студентка кафедры теоретической экономики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

Маляренко Александр Владимирович – магистр экономических наук, заместитель заведующего лабораторией экономических проблем в строительстве ОАО «НИИ Стройэкономка», преподаватель кафедры «Экономика строительства» Строительного факультета Белорусского национального технического университета

Мамонтова Елла Вікторівна – д. політ. н., професор, професор кафедри регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

Мармашова Светлана Прокопьевна – старший преподаватель кафедры маркетинга УО «Государственный институт управления и социальных технологий Белорусского государственного университета»

Мацевич Мария Янушевна – канд. филос. наук, доцент, доцент кафедры государственного управления социальной сферой и белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Медвідь Микита – студент факультету фізичної культури та здоров'я людини Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Мельникова Татьяна Васильевна – магистрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

Мельниченко Олександр Анатолійович – д. держ. упр., професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету

Меркулова Юлия Геннадьевна – магистрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации

Мисуню Павел Иванович – слушатель специальности «Международные отношения» кафедры международных отношений факультета подготовки и переподготовки Института государственной службы Академии управления при президенте Республики Беларусь

Михайлов Максим Олексійович – аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Михалюк Владимир Владимирович – магістрант державного і муніципального управління Среднерусского інститута управління Російської академії народного господарства і державної служби при Президенті Російської Федерації

Мишкова Маргарита Петровна – старший преподаватель кафедры управления, экономики и финансов Брестского государственного технического университета

Моисеева Лариса Алексеевна – студентка кафедри теоретическої економіки і економічної безпеки ФГБОУ ВО «Національний дослідницький Мордовський державний університет ім. Н. П. Огарєва»

Молоканова Валентина Михайлівна – д. т. н., доцент, професор кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Мороз Володимир Михайлович – д. держ. упр., доцент, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Мороз Світлана Анатоліївна – к. держ. упр., старший науковий співробітник Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Мошкарєва Мария Максимовна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленських кадрів Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Назаренко Юлія Андріївна – менеджер ТОВ «Садко», м. Одеса

Науменко Раїса Андріївна – д. держ. упр., с.н.с., професор кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету

Наумов Дмитрий Иванович – канд. соц. наук, доцент, доцент кафедри економічної соціології Белорусского державного економічного університету

Нестеренко Галина Богданівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри земельного кадастру Львівського національного аграрного університету

Николасва Валентина Іванівна – к. пед. н., доцент, доцент кафедри соціології управління Донецького державного університету управління

Овсяник Володимир Миколайович – аспірант кафедри інформаційних технологій та інформаційних систем ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Осадчук Світлана Вікторівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри економічної та фінансової політики ОРІДУ НАДУ при Президентові України

Осипов Александр Владимирович – аспірант кафедри філософських наук і ідеологічної роботи Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Охремчук Ольга Александровна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Павлова Анастасія Ігорівна – аспірант Черкаського державного технологічного університету

Павлючок Артур Сергеевич – магістрант кафедри психології управління факультета інноваційної підготовки Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Палюх Віктор Валентинович – ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Пасічник Дар'я Сергіївна – аспірант кафедри політології та філософії ХарРІДУ НАДУ при Президентові України

Пасько Альона Максимівна – студентка 1 курсу Запорізької державної інженерної академії

Пачинин Віталій Іванович – канд. техн. наук, доцент, заведуючий кафедрой информационных систем и технологий Інститута информационных технологий Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники

Пачинина Лариса Івановна – старший преподаватель кафедри государственного устройства и управления Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Пашко Людмила Андріївна – д. держ. упр., професор, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ управління при Президентові України

Пелєвін Євген Юрійович – к. і. н., асистент кафедри політології Одеського національного політехнічного університету

Пирштук Діана Івановна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Пичкарь Ангеліна Едуардовна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Побединский Алексей Едуардович – студент 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академии Управления при Президенте Республики Беларусь

Подрігалю Леонід Володимирович – д. мед. н., професор, професор кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна

Поліщук Юлія Андріївна – студентка 1 курсу магістратури МБА факультету соціально-економічного управління ХарРІДУ НАДУ при Президентові України

Полохович Валентин Іванович – студент 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна – к. держ. упр., провідний науковий співробітник навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Попович Микола Борисович – студент 1 курсу кафедри туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Пугілов Станіслав Андрійович – слухач НАДУ при Президентові України

Рагель Анастасія Вячеславовна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Ракицкая Екатерина Вадимовна – студентка 2 курсу спеціальності «Маркетинг» УО «Государственный институт управления и социальных технологий Белорусского государственного университета»

Рарова Дінара Рустамівна – аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Решетніченко Андрій Володимирович – д. філос. н., професор, професор кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін Університету митної справи і фінансів

Рижок Зоряна Русланівна – здобувач кафедри управління земельних ресурсів Львівського національного аграрного університету

Рождественская Ірина Володимирівна – аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Розмаріцина Наталія Анатоліївна – аспірант кафедри економічної та фінансової політики ОРІДУ НАДУ при Президентові України

Романенко Євген Олександрович – д. держ. упр., професор, заслужений юрист України, завідувач кафедрою публічного адміністрування Міжрегіональна академія управління персоналом

Руқан Діана Вячеславовна – студентка 4 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Рябець Катерина Анатоліївна – к. ю. н., доцент, докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України

Рябова Светлана Сергеевна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри державного будівництва та управління факультета підготовки і переподготовки Інститута державної служби Академії управління при Президенте Республіки Беларусь

Савина Татьяна Николаевна – канд. екон. наук, доцент, Доцент кафедри теоретической економики и экономической безопасности ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарева»

Саліенко Олена Олександрівна – к. держ. упр., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

Сапіга Володимир Степанович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького

Саханська Дар'я Михайлівна – студент 6 курсу 22-го медичного факультету Харківського національного медичного університету

Селенчик Анастасія Сергеевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Семенець-Орлова Інна Андріївна – к. пол. н., доцент кафедри соціології та політології Національного авіаційного університету

Семенова Владислава Николаевна – канд. филос. наук, доцент, доцент кафедри філософських наук і ідеологічної роботи Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Сергієнко Тетяна Іванівна – к. пол. н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами Запорізької державної інженерно академії

Сіренко Романа Романівна – к. фіз. вих. і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної культури і спорту Львівського національного університету ім. І. Франка

Славинская Ольга Юрьевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров факультета управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Слюсарчук Ольга Петрівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної політики та врядування НАДУ при Президентіві України

Сокіл Костянтин Михайлович – к. мед. н., професор, професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Харківського національного медичного університету

Соловій Євген Володимирович – аспірант НАДУ при Президентіві України

Сорока Оксана Ярославівна – к. держ. упр., доцент кафедри соціальної медицини, організації охорони здоров'я та медичного правознавства ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Степанченко Анатолій Васильович – викладач кафедри військової підготовки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Сторожев Роман Іванович – к. держ. упр., докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентіві України

Суровцева Ірина Юріївна – к. і. н., доцент, доцент кафедри соціології управління Донецького державного університету управління

Твердохліб Олександр Степанович – к. держ. упр., доцент кафедри інформаційної політики та цифрових технологій НАДУ при Президентіві України

Темирбекова Алма Батановна – д-р екон. наук, професор, професор кафедри «Економика и Сервис» Высшей школы менеджмента Алматы Менеджмент Университета Республики Казахстан

Тесліцький Юрій Петрович – викладач фізичного виховання Чернівецького вищого комерційного училища Київського національного торговельно-економічного університету

Тетерін Костянтин Юрійович – аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

Теулович Арина Сергеевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Томило Анастасія Олеговна – студентка 4 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Труш Діана – студентка 3 курсу факультета управління спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Тулійко Екатерина Васильевна – научний співробітник відділу правових досліджень і експертизи Центру досліджень державного управління НІІ теорії і практики державного управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Тупека Вероніка Николаевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Тютюнник Іван Васильович – аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики НАДУ при Президентіві України

Унгуряну Аїса Валентинівна – студентка 1 курсу Запорізької державної інженерної академії

Федоніна Оксана Васильевна – канд. екон. наук, доцент кафедри теоретическої економіки і економіческої безпеки ФГБОУ ВО «Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н. П. Огарёва»

Федорчак Володимир Васильович – к. держ. упр., докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Фоменок Анна Геннадьевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров факультета управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Хашісва Любов Васамбеківна – к. держ. упр., докторант кафедри політології та філософії ХарРІДУ НАДУ при Президентіві України

Хмірова Анастасія Олегівна – ад'юнкт навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Хміль Тетяна Володимирівна – к. філос. н., доцент, доцент кафедри права та європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

Хорошко Ольга Болеславовна – канд. екон. наук, доцент, Директор Інститута підвищення кваліфікації і переподготовки кадрів Учреждения образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО»

Хромов Константин Николаевич – студент кафедри «Экономика строительства» строительного факультета, Белорусского национального технического университета

Чаплай Ірина Віталіївна – к. держ. упр., докторант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, виконавчий директор Президії Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Чаплик Микола Миколайович – к. і. н., доцент кафедри соціології управління факультету права і соціального управління Донецького державного університету управління

Чемель Людмила Александровна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Чернявская Александра Андреевна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Шандора Наталья Ивановна – аспірант кафедри інноваційного менеджмента економічного факультета Белорусского государственного университета

Шоповалова Ирина Борисівна – аспірант кафедри державного управління ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

Шведун Вікторія Олександрівна – д. держ. упр., с. н. с., начальник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Шевченко Лілія Гранітівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та регіональної економічної політики ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

Шевченко Наталія Павлівна – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Шевчик Артём Анатольевич – магістрант Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Широков Сергій Борисович – слухач магістратури ДРІДУ НАДУ при Президентіві України

Шишко Антон Анатольевич – студент 2 курсу спеціальності «Маркетинг» УО «Государственный институт управления и социальных технологий Белорусского государственного университета»

Шкляр Марья Павловна – студентка 4 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Шлапак Ігор Олександрович – аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентіві України

Шляхова Анастасія Алексеевна – студентка 2 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров факультета управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Шостак Інна Володимирівна – к. е. н., провідний науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Шульга Наталія Дмитрівна – к. т. н., директор Київського транспортно-економічного коледжу

Шуст Александр Сергеевич – старший преподаватель Інститута государственной службы Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Шемелева Елена Владимировна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Якимчук Аліна Юрїївна – д. е. н., професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування

Якутович Станіслав Сергєєвич – студент 2 курсу спеціальності «Маркетинг» УО «Государственный институт управления и социальных технологий Белорусского государственного университета»

Ярошович Володимир Іванович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ**

Матеріали

XI Регіональної науково-практичної конференції за міжнародною участю
(м. Дніпро, 1 грудня 2017 р.)

Українською, російською мовами

За зміст та мовностилістичне редагування
відповідальність несуть автори

Комп'ютерний оригінал-макет О. Б. Кіреєвої

Ум. друк. арк. 42,1

Обл.-вид. арк. 53,2

Тираж 200 пр.

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України
Україна, 49044, Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1743 від 06.04.2004

Видруковано у повній відповідності до оригінал-макета
ПП «Моноліт»

49038, м. Дніпропетровськ, вул. Горького, 20, тел.: 34-08-73
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 273 від 08.12.2000